جالالىددىن بەھرام

تەكلىماكان ئوغلى

1

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۇن ـ سىن نەشرىياتى

تەكلىماكان ئوغلى

1

مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: نۇرمۇھەممەد ئۆمەر ئۇچقۇن

ISBN 978-7-5469-0603-4
9 787546 906034 >

(民文) 定价 (上、下): 95.00 元

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

جالالدىن بەھرام

ئاز کەم بیریم ئەسەر ئۆتۆپتۆ! ئەمما بیپایان دەشتی قۆملۆق باغ-
ریدا یېشىل زۆمرەتتەك چاخناپ تۆرغان ئەشۆ بیزا کەنتلەر، قیپقیزیل
یۇلغۇنلار، یاڭا قۆمۆش قاپلىغان قۆم بارخانلىرى، نەچچە مىڭ یىللىق
قەدىمىي توغداقلار... ۋادىكلىك ریهقان ئۆیلىرى، ئەتراپى چىتلانغان
قاراڭغۇ باغلار، شاخ-شۆمبىلار جىجاپ تارغاقتەك بولۇپ كەتكەن
سوقما تاملار، قۆملۆقتىكى ئەگرى-بۆگرى غىرىبانە یوللار... جۇگقۇر
ئىبرىقلىرىدا تۆگىمەس سىرلىرىنى پىچىرلىشىپ ئاقىدىغان مۇلایىم سۇلار...
هىلىهەم ئىسسىدە تۆرۆپتۆ! مەن بۇ رۇمانىمنى تەكلىماكان باغرىدا
یاشاۋاتقان، ئەۋلاتمۇ-ئەۋلات قۆم-بورانلار بىلەن ئىبلىشىپ، ئۆز
ماكاننى قۆغداۋاتقان دىلكەش ریهقانلارغا بىغىشلایمەن!...

— جالالىدىن بەهرام —

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېكى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

جالالىددىن بەھرام

تەكلىماكان سۈرگىلى

1

(رومان)

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۇن ـ سىن نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

塔克拉玛干的儿子：维吾尔文/加拉力丁著.—
乌鲁木齐：新疆美术摄影出版社：新疆电子音像出版社，
2009.12

ISBN 978—7—5469—0603—4

Ⅰ.①塔… Ⅱ.①加…Ⅲ.①长篇小说—中国—当代
—维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ.①I247.5

中国版本图书馆 CIP 数据核字（2010）第 000024 号

书　　名	塔克拉玛干的儿子（1）
策　　划	艾则孜·阿塔吾拉·萨尔特肯
作　　者	加拉力丁·拜克拉木
责任编辑	艾尼瓦·库迪力克
特约编辑	哈斯亚提·依不拉音
责任校对	古丽巴哈尔·托合塔木
特约校对	克尤木·吐尔逊
出　　版	新疆美术摄影出版社 新疆电子音像出版社
地　　址	乌鲁木齐市西虹西路 36 号
邮　　编	830000
发　　行	新疆新华书店
印　　刷	新疆新华印刷厂
开　　本	880×1230mm 1/32
印　　张	16.75
版　　次	2009 年 12 月第 1 版
印　　次	2009 年 12 月第 1 次印刷
印　　数	1—10000
书　　号	ISBN 978—7—5469—0603—4
定　　价	95.00 元（上,下）

（书中如有缺页,错页及倒装请与工厂联系）

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

مۇندەرىجە

بىرىنچى قىسىم قۇملۇقتىكى ئاتەش

مۇقەددىمە 3
بىرىنچى باب قۇملۇقتىكى ئۆزۈن يوللار 6
ئىككىنچى باب ئاق كۆڭۈل بالا..... 27
ئۈچىنچى باب قۇمتاملىقنىڭ ئۈمىدى 68
تۆتىنچى باب پاتقاقتا مىلەنگەن مارجان 95
بەشىنچى باب يېتىم قىزنىڭ دەردى..... 129
ئالتىنچى باب زەپ ئەپچىل پىلان..... 161
يەتتىنچى باب ئەنسىزلىك ئىچىدىكى سۆيگۈ..... 197
سەككىزىنچى باب سىرلىق خەۋەر 223
توققۇزىنچى باب «خەتەرلىك ئادەم» 257
ئونىنچى باب دەسلەپكى ئۇشۇك سوغۇقى 283
ئون بىرىنچى باب ئېغىر ۋەزىپە 313
ئون ئىككىنچى باب ئۇمىدلەر چېچەكلىگەندە 343
ئون ئۈچىنچى باب ئەنسىز ئۆتكەن بىر كېچە 372
ئون تۆتىنچى باب تەشۋىشلىك مۇھەببەت 405
ئون بەشىنچى باب قۇملۇقتەك بىپايان كۆڭۈل 437
ئون ئالتىنچى باب تۇندىكى سىرلىق ھۇۋقۇشلار 473
ئون يەتتىنچى باب لەيلىنىڭ كۇشەندىلىرى 502

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ بىرىكى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

بىرىنچى قىسىم

قۇملۇقتىكى ئاتەش

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

مۇقەددىمە

ئايدىڭ كېچە. شايىدەك تارالغان بۇلۇتلار ئارىسىغا گاھ يوشۇرۇنۇپ، گاھ جامالىنى نامايان قىلغان تولۇن ئاي بىپايان قۇملۇقنى گىرىمسەن يورۇتۇپ سەيلانە ئۇزمەكتە ئىدى. نەچچە مىڭ يىللاردىن بېرى ئىزنا، شەكىللىرىنى ئۆزگەرتىپ تۇرسىمۇ لېكىن يوقالمىغان قۇم بارخانلىرى، قۇم دۆڭلۈكلىرى، قۇملۇق ئېدىرلىقلار كېچە جىملىقىدا ئېغىر تىنغاندەك قىلاتتى. قەدىمىي توغراق، قىزارغان يۇلغۇن، قاقشال بەقەملەر تۇن ئەركىسىنىڭ سىرلىق كۆكۈچ نۇرىدا ئاجايىپ ـ غارايىپ مەخلۇقلارغا ئوخشاپ قالغان ئىدى. تىنىمسىز چۆل شامىلى قۇملارنى ئۇچۇرۇپ ئۇلاغ ئىزلىرى، تېزەك ۋە ھايۋان باش سۆڭەكلىرىنى ئاستا ـ ئاستا كۆمەتتى... ئاچاتتى ... ئۇچۇراتتى ... گاھىدا شالدىرلاپ تۇرغان ياۋا قومۇشلار ئارىسىدىن ئۇركۈپ قاچقان ياۋا توشقان ياكى چۆل كىرپىلىرى غىل ـ پاللا ئۆتۈپ كېتەتتى ... چاتقاللىشىپ كەتكەن يۇلغۇن تۈپلىرى ئارىسىدىن قانداقتۇر چۆل قۇشلىرىنىڭ ئۇيقۇلۇق چۇرۇقلىشىشى ئاڭلىنىپ قالاتتى ... قىپقىزىل تىللىق كېلەر، قامچا قۇيرۇقلۇق كەسلەنچۈك، ياپىلاقباش پاتمىچۇقلار ۋە يەنە ئاللىقانداق قۇملۇق قارا قوڭغۇزلىرى ئۆز ئۇۋلىرىدا تاتلىق ئۇيقۇغا كەتكەندى ... يول بەلگىلىرى ئۇچۇن قۇم بارخانلىرى ئۇستىگە تىكلەنگەن ئېگىز خادا تاياقلار ... تاياقلار ئۇچىغا ئېسىپ قويۇلغان قوتاز قۇيرۇقى، ئىچىگە سامان تىقىلغان ئۆچكە تېرىسى تۇلۇملىرى ... ئاپتاپتا ئۆڭگەن ئۇزۇن ـ قىسقا لاتىلار شامالدا قارسىلداپ كۆڭۈللەرگە ئەنسىزلىك

سالاتتى ... ئۇيۇق ئاسمان گۇمبىزىدە غايىب بولغان پايانسىز قۇملۇق ھەم سۇرلۇك قاراڭغۇلۇق ئىچىدىن ھۇقۇيىتقان، زەئىپ ئىنكرىغان، پىغانلىق يىغا ياكى ھۇۋقۇشلارنىڭ ھۇۋلىغان ئاۋازلىرى ئاڭلانغاندەك شەپىلەر كېلەتتى ... قىسقىسى بۇ دەشتى قۇملۇق كېچىدىكى تۇنده روشەن بولمىغان، مەۋھۇم ئاۋازلارغا ھەمراھ ئىدى...

ئەجەب - ھە؟! مۇشۇنداق قورقۇنچلۇق كېچە، تەنلەر شۇركۈنگىدەك دەشتى قۇملۇقلار ئارا جېدەللەپ كېلىۋاتقان ئاق ئاتلىق ئادەم كىمدۇ؟ ئەزرائىلدىن قاچقان شورپېشانىمۇ بۇنداق ئەجەل پۇراپ تۇرغان قۇم دېگىزىغا تەۋەككۈل قىلماس! ئۇ قۇملۇق مۇئەككىلى ياكى چۆل پالۋىنىمۇ - يا؟!

ئاق ئاتلىق يىراقتىن ئېتىنى چاپتۇرۇپ كېلىپ ئېگىز قۇم تۆپىلىكىدە تىزگىنىنى سىيرىدى. ئاق ئات ئىككى پۇتىنى تىك كۆتۈرۈپ تىك بولۇپ، قاتتىق كىشنىۋەتتى. ئاندىن قۇملارنى تىلغاپ بىر پىرقىرىدى - دە، خارتىلداپ توختىدى. ئاتلىقنىڭ بېشىدىكى توزۇپ تۇرغان رومىلىدىن سەرۋى - سېيما بويىدىن ئۇنىڭ قىز ئىكەنلىكى بىلىنىپ تۇراتتى. ئۇ قۇم بارخانلار ئارا غۇۋا كۆرۈنۈپ تۇرغان خادا تاياقتىكى قاپقارا قوتاز قۇيرۇقىغا نەزەر تاشلاپ: «يولدىن ئازماپتىمەن...» دېگەندەك بېشىنى سۇسقىنا لىڭشىتتى - دە، قارا بۇلۇتلار توپلىنىۋاتقان چۆل ئاسمىنىغا تىكىلدى. ئاندىن ئېتىغا بىر قامچا ئۇرۇپ، شامال بارغانسېرى كۈچەيىۋاتقان چۆلگە كىرىپ كەتتى. ئۇ قۇم بارخانلىرى ئارا غايىب بولغان مۇشۇ قاراڭغۇ تۇنده، ئەتراپى بەك ھەيۋەت قۇم تاغلىرى بىلەن قورشالغان چوڭقۇر جىلغا تۇزلەڭلىكىده 26 ياشلار چامىسىدىكى ئاق كۆڭلىكى ئۇستىدىن قارا پوتا باغلىغان بىر يىگىت چالغىدا غۇلاچ تاشلاپ پىچان ئوروۋاتاتتى. بۇلۇتلار ئارىسىدىن ناگاندا سۇزۇلۇپ چىققان ئاي يورۇقىدا ئۇنىڭ دۆۋە - دۆۋە پىچانلار ئوتتۇرىسىدا

تۇرغان قاۋۇل، بەردەم سىيماسى لەپپىدە يوروپىتتى. يىگىت تۇروپلا چالغىسىنى تۇتقان ھالدا يىراق تامانلارغا تەلمۇرۇپ قارايتتى. ۋاھ! قىسمەت ئۇنىڭغا شۇ دەقىقىدە كەڭ قۇچاق ئاچتى بولغاي، ئۇ قۇملۇقلار ئارا چىپچاپ كېلىۋاتقان ئاق ئاتلىقنى خىرە ـ شىرە كۆردى ... ھەم ھاياجانلانغان ھالدا: «لەيلى... » دەپ پىچىرلىدى ... قىز پىچان ئېڭىزلىقىغا كېلىش بىلەن ئاتتىن سەكرەپ چۈشۈپ يۈگۈرىگىنىچە بار ئاۋازىدا ۋاقىرىدى:

ـــ كا ... مال ... ل!

يىگىتمۇ چالغىسىنى تاشلاپ قىز تەرەپكە شامالدەك ئۇچتى!

ـــ لەيلى ... !

كامال ۋە لەيلىنىڭ ۋىسالىدىن شادلانغان بۇلۇتلۇق ئاسمانمۇ لەرزىگە كەلدى. قۇم تاغلىرى ئارقىسىدىن قاراسلاپ چاقماق چېقىلدى!

ـــ كا ... مال ... !

ـــ لەيلى ... !

بىر ـ بىرىگە قۇچاق ئېچىپ يۈگۈرۈپ كېلىۋاتقان قىز ـ يىگىت تۇن باغرىنى تىغدەك يېرىپ ئۆتكەن كۆكۈچ نۇر ئىلكىدە دەمۇ دەم يوروپ تۇردى! ئۇلار پايانى يوق قۇم دەشتى ئىچىدىكى بىر جۈپ زۇمرەت يېزىلار ـــ «قۇمچاقار» ۋە «ئەلئاباد» تا قارار تاپقان ئاجايىپ ۋاقىئە ۋە پاجىئەلەرنىڭ شاھىتلىرى كامال ھەم لەيلىلەر ئىدى! ...گۈلدۇرماما يېنىش ـ يېنىشلاپ نەرە تارتتى! ...چاقماق دەھشەتلىك چېقىلدى ... بىرگەۋدىگە ئايلىنىپ كەتكەن ئاشىق ـ مەشۇقلار نۇر زىيا ئىلكىدە مەرمەر ھەيكەلدەك تاۋلاندى!...

پېقىرمۇ ئوقۇرمەنلىرىنى باشلاپ 1961 ـ يىللارغا قايتتى. ئۇ ئەمدى تەكلىماكان قەدىمىي قۇملۇقلىرى ئىچىدىكى نەچچە مىڭ يىللىق توغراقلارغا، قان يەڭلىغ يۇلغۇنلارغا، سانسىزلىغان قۇم بارخانلىرىغا، دىلكەش دېھقانلارغا ھەمراھ بولغۇسى!! ...

بىرىنچى باب

قۇملۇقتىكى ئۇزۇن يوللار

تاڭ قاراڭغۇلۇقى بىپايان قۇملۇق دەشتىگە تىنىپ قالغاندەك، ئەتراپ تىغ ئۆتمىگۈدەك قاراڭغۇ بولۇپ سانسىزلىغان قۇم بارخانلىرىنىڭ چوققىلىرىلا قىزىرىپ كېلىۋاتقان ئاسمان سەھىنىسىدە ئېگىز - پەس قەبرىلەردەك ئىزنالىرىنى قالدۇرغانىدى. قۇملۇقلار ئارا ئۈيەر - بۇيەرلەردە چوقچىيىپ تۇرغان توغراق، چاتقاللىشىپ كەتكەن يۇلغۇن، ياۋا قومۇشلار ئارا يىلان باغرى يولدا تۆت ئات قېتىلغان بىر رېزىنكا چاقلىق هارۋا تولىمۇ ئاستا كېتىۋاتاتتى. يەرگە چۈشۈۋېلىپ هەدەپ ۋارقىراۋاتقان هارۋىكەش بالا قامچىسىنى ئېگىز كۆتۈرەتتىيۇ، لېكىن ئۇرمايتتى. ئالدىدا تىرەجەپ مېڭىۋاتقان ئۇچ يانداق ئات چاقلىرى يېرىمىغچە قۇمغا پېتىپ كەتكەن هارۋىنى كۆچەپ سۆرەيتتى. شۇنا ئىچىگە قېتىلغان ئىچ ئات بېشىنى تىك تۇتۇپ ئالدىدىكى يولنىڭ «ئەركەك - چىشسى» گە زەن سالاتتى. ئۇلار تىك چوقچايغان قۇم دۆڭلۈكلىرى، بارخانلار ئاستىدىكى چوڭقۇر يولدا بولغاچقا، هارۋىكەش بالىنىڭ ئاتلىرىغا مەدەت بېرىپ ۋارقىرىغان ئاۋازى بىلەن ئىچ ئاتنىڭ بوينىدىكى تۇچ قوڭغۇراقنىڭ جارانگلىشىلا يىراقتىن ئاڭلىنىپ تۇراتتى.

قىبلە تەرەپكە قىڭغايغان ئاخىرقى يۇلتۇزنىڭ سۇسلىشىشى، كۈنچىقىش ئاسمىنىنىڭ ئوتقاشتەك قىزىرىپ كېتىشى، ئاي ئورغىقىنىڭ شامدەك ئېرىپ يوقىلىشى بىلەن هارۋىنىڭ قاپقارا

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

سايىسى «قىر» دەرياسىنىڭ قۇملۇق ساھىللىرىغا چىقتى. بۇ سۇسىز دەريا كۆز يەتكۈسىز كەڭ بولۇپ، ئىككى قاسىنىقىدىكى «قۇمچاقار» بىلەن «ئەلئاباد» يېزىلىرى خۇددى قۇملۇققا يېيىپ قويغان شايى رومالدەك ياپيېشىل چاقناپ تۇرىدۇ. دەريانىڭ قۇملۇق تاراملىرىغا چۈشكەن ئات ـ ئۇلاغ، ئادەم ئىزلىرى ھاسىل قىلغان چىغىر يوللار ئۆمۈچۈك تورىدەك گىرەلىشىپ ئىككى يېزىنىڭ كەنت ـ مەھەللىلىرىگە ئېلىپ بارىدۇ. بىراق كەلكۈن پەسلى يىرتقۇچ ھايۋاندەك نەرە تارتىپ كەلگەن قىيان سۇ ئون نەچچە كۈنگىچە قۇمچاقار بىلەن ئەلئابادنى ئايرىۋېتىپ، بىپايان قۇم دېڭىزىغا سىڭىپ، يوقاپ كېتىدۇ.

پەس دەريا ساھىلىدا خۇددى باللار ئويۇنچۇقلىرىدەك كۆرۈنگەن ھارۋا ۋە ئاتلارنىڭ قاپقارا سايىلىرى ئاستا ـ ئاستا ئاچال يولغا يېتىپ كەلدى. ئوڭ تەرەپتىكى يول سۇسىز دەريا ئىچى بىلەن يېزىلىق ھۆكۈمەت ئورۇنلاشقان قۇمچاقارغا ئېلىپ باراتتى. بۇ يوللار ئۆزلىرىگە تونۇش بولۇپ كەتكەچكە، ئاتلار ئىختىيارسىزلا سول تەرەپتىكى يولغا توپۇر ـ توپۇر قىلىپ قايرىلىشتى. چۈنكى، ئۇلار ئەلئاباد يېزىسى «قۇمتام» كەنتىدىكى ئوقۇرىنىڭ ھىدىنى ئالغاندەك قىلاتتى. ھارۋىكەشمۇ ھارۋا شوتىسىغا ئولتۇرغىنىچە قۇلىقىنى تۇتۇپ ناخشىسىنى باشلىۋەتتى. ئۇنىڭ مىسكىن كۆڭۈللەرنى ئويغا سالغۇدەك ھەسرەتلىك نىدالىرى قىر دەريا ساھىللىرىنى مۇڭغا تولدۇرۇپ، قۇمچاقار ھەم ئەلئابادنىڭ قاراڭغۇ باغلىرىنى سۈكۈتكە چۆمدۈردى!...

كۆز ئېچىپ مەن دۇنياغا تۆرەلگەندە،
كىندىك قېنىم ئاقتى تەكتى ماكانغا.
ئاققىنى قان ئەمەس سىڭگەچكە مېھرىم،
بىپايان قۇملۇق ئوخشار ئانامغا...

جان ئانا، جېنىم ئانا، قۇملۇق دىيار،
قانمىدىم، قانمايمەن باغاشلاپ سېنى!
مىڭ يىللاپ ياشىتاقان توغراقلار كەبى،
قەددىمنى چىنارەك ياراتتىڭ مېنى!...
ئاھ ... قۇملۇق ئوغلىمەن قۇملۇقتا ئۆسكەن...
يۇلغۇنمەن، توغراقمەن تەكتى ماكانىم...

قان قۇيغاندەك قىزىرىپ كەتكەن كۈنچىقىش تەرەپ ئاستا - ئاستا ئېرىپ، چۆل ئاسمىنى سۈزۈك سارغۇچ ۋە بىنەپشىرەڭ تاۋلىنىشقا باشلىدى. يىراقتىن ئاڭلىنىۋاتقان قوڭغۇراقنىڭ ئاجىز جىرىڭلىشى، مۈڭلۈق ناخشا ئاۋازىنىڭ بارا - بارا سۇسلىشىشى بىلەن تەڭ ھاردۇق يەتكەن ئاتلار ۋە غىچىرلىغان ھارۋىنىڭ قارىسى كەنتنىڭ قۇملۇق يوللىرىدا غايىب بولدى. تاڭ يورۇپ كېلىۋاتاتتى. نەرسىلەرنىڭ روشەن بولمىغان ئىزنالىرى ئەمدىلىكتە ئايدىلەڭ كۆرۈنۈشكە باشلىدى. بولۇپمۇ ئەلئاباد يېزا قۇمىتام كەنتى گويا پايانسىز كۆل رەڭ قۇم دېڭىزىدا لەيلەپ كېلىۋاتقان يېشىل گىلەمدەك ئايان بولماقتا ئىدى. جىگدە، سۆگەت، توغراق، تېرەكلەر قاپلىغان قۇم توپلىق كوچىلار، شورتاملاردىن يوللارغا ئېڭىشىپ تۇرغان ئالا بۆرەڭ ئۆرۈكلەر، تال بوستانلىق قورۇلار، ياڭاقلىقلار، شاخ - شۇمبىلار بىلەن ئاھادا قىلىنغان باغلار، پاخال ساتمىلار، تەتۈر سۆگەتلەر تېگىدىكى پىنھان تۇگمەنلەر ... قاراڭغۇ قازناقلاردىكى جۇۋازخانىلار ... ئۆگزىلەرگە تىكلەنگەن كەپتەر پەغەزلىرى ... باراڭلارغا يامىشىپ كەتكەن كاۋا، قاپاق پېلەكلىرى، چىرىگەن پاسار، قوي قىغلىرى گۈپۈلدەپ پۇراپ تۇرغان تاختا - تاختا قوناقلىق، كېۋەزلىك، بۇغداي ئېتىزلىرى ... مەھەللىگە ئېلىپ بارىدىغان پاكار كۈمىلاچ تاملار ... ھەتتا ئۆگزە قىرلىرىغا قونۇۋېلىپ سۆيۈشۈۋاتقان كەپتەرلەر، جۈپ تالىشىپ

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى نادرىسى

جاۋىلدىشىۋاتقان قۇشقاچلار ··· سەھەر قۇياشىنىڭ قىزغۇچ نۇرىدا تېخىمۇ جانلىنىپ، ھاياتلىقنىڭ غوۋغاغا تولغان يەنە بىر كۈنىنى كۈتۈۋالماقتا ئىدى! كەنت ئىچىدىن ئىتلارنىڭ قاۋاشلىرى، توخۇلارنىڭ چىللاشلىرى، ئېشەكلەرنىڭ ھاڭراشلىرى ئاڭلىنىپ تۇراتتى. قېرى مەزىننىڭ خىرقىراق ئەمما مۇڭلۇق توۋلىغان ئەزىنى قۇمتام كەنتىنىڭ قۇملۇق مەھەللىلىرى، قاراڭغۇ باغلىرى، ۋادەكلىك ئۆيلىرى ئۈستىدىن زەئىپ ئاڭلىنىپ مىسكىن كۆڭۈللەرنى ئويغا سالاتتى···

ئەلئابادلىقلار: «ئەلئاباد ئالتۇن ئۈزۈكلەر، ئۇنىڭ زۇمرەت كۆزى قۇمتام كەنتىدۇر» دېگەن قوشاقلارنى بىكارغا ئوقۇمىغان. دەرۋەقە قۇمتام تەكلىماكان ئىچىدىكى چوڭ كەنت بولۇپ، يەرلىرى قۇرۇق قوزۇقنى قېقىپ قويسا، كۆكلەپ كەتكۈدەك مۇنبەت ئىدى! ···تەقدىرى ئەزەلنىڭ كارامەتلىرىگە ئادەمنىڭ ئەقلى لال بولىدىكەن. باھاردىكى مۇز تاغلار ئەگىزلىرىنىڭ يامراپ كېلىشى ۋە كەلكۈن پەسلىدىكى لاي ـ لاتقا سۇلارنىڭ ساخاۋىتى بىلەن قۇمتام كەنتىنىڭ يىلدا ئىككى قېتىم ئۇسسۇزلۇقىغا قانغانلىقىنى ھېسابقا ئالمىغاندا ئېتىز ـ ئېرىقلىرى سۇ بىلەن يىغلاپ كۆرۈشكۈدەك بولۇشاتتى. تېخى قۇم دەشتىنىڭ تونۇردەك قىزىپ كېتىشى زىرائەت، يەل ـ يېمىش، دەل ـ دەرەخ، گۈل ـ گىياھلارنى سولاشتۇرۇپ، ئەجەل گىردابىغا ئېلىپ كېلەتتى. بىراق كېچىسى بىردىنلا پەسلەپ كەتكەن سوغۇق، سالقىندا قىزىق قۇمدىن كۆتۈرۈلگەن ئوت ئىسسىق شەبنەمگە ئايلىنىپ ھەممە مەۋجۇداتنى «زەمزەم» سۈيى بىلەن قاندۇراتتى. شۇڭا ھەر سەھەر ھەممە ـ ھەممە جانلىقلار جانلىنىپ، ھاياتلىققا ئۈمىد بىلەن باقاتتى···

قۇمتام كەنتى باھار، ياز، كۈز ـــ ئۈچ پەسىل ئاپتاپنىڭ نەشتەردەك قادالغان ھارارەت قۇۋۋىتىگە تويۇنغاچقىمۇ يەل ـ يېمىشلىرى شىرىلىق، قىز ـ چوكانلىرى ئۇز ھەم شۇللۇق،

ئادەملىرى بەستلىك ۋە كۈچتۈكگۈر ئىدى. قۇم تاغلىرى، قۇم دۆڭلۈكلىرى، قۇم بارخانلىرى، ئۆركەش - ئۆركەش غولالار، قاپتاللار تېرىلغۇ يەرلەرنى قورشاپ تۇراتتى. قۇمتاملىقلار قۇم ئېقىنلىرىغا يۇلغۇن قاشار، پاخال، قوموش چىتەنلىرى، شاخ - شۇمبىلاردا توسمىلارنى قۇرۇپ تېرىلغۇ يەرلىرىنى قۇم ئاپىتىدىن قوغدايتتى. ھەتتا يېكەن، ياۋا قوموشلارنى ئورۇپ كېلىپ، قۇملۇق يانباغرلارغا چاقماق شەكلىدە پاتۇرۇپ چىقاتتى. شۇنداقتىمۇ قۇم چۆللۈكىنىڭ تىنىمسىز شاملى، رەھىمسىز بورانلىرى ئېتىز، ئورمان، باغلارنى قۇملارغا كۆمۈۋېتەتتى. بۇنداق مەزگىلسىز ئاپەتلەرگە كۆنۈك دېھقانلار بىرنەچچە كۈنلەرگىچە قۇم يۆتكەش بىلەن ئالدىراش بولۇپ كېتەتتى.

سۈسىز «قىر» دەرياسى ئايرىپ تۇرغان قۇمچاقار ۋە ئەلئاباد يېزىلىرى قاتناشنىڭ قولايسىزلىقىدىن ھۆكۈمەت نەزىرىدىن خېلىلا چەتتە ياشايتتى. يېزا ئىگىلىكى، قوشۇمچە كىرىم، چارۋىچىلىق، ھەر خىل باج، سۇ قۇرۇلۇشى ... دېگەندەك پىلانلارنى سۈيلەپ كېلىدىغان تەكشۈرگۈچىلەرمۇ يوق ئىدى. شۇڭا تۇرلۇك ۋەزىپە، بېسىملاردىن خالىي بولغان يەرلىك كادىرلار ئۆز بەگ، ئۆز خان بولۇۋېلىپ، بىلگىنىنى قىلىشاتتى. يۇقىرىدىن تېلېفون ئارقىلىق قىلىنغان بۇيرۇق، يولىۇرۇقلارنىڭ بەزىلىرى قىسمەن ئىجرا قىلىنىپ «باراڭ» كۆرسەتسىمۇ، كۆپلىرى «ماقۇل» بىلەن چەكلىنىپ قالاتتى.

تەكىماكان باغرىدىكى قۇمچاقار ۋە ئەلئابادتىن ئىبارەت بۇ بىر جۈپ مەرۋايىت بۇغداي، قوناق، ئارپا، ياغلىق دان، قۇرۇق يەل - يېمىشنىڭ ماكانى بولۇپلا قالماي، ئاپتاپ ھارارىتىدا تاۋلانغان قۇمساڭغۇ يەرلەردە كېۋەز دېھقانلارنىڭ كۆڭلى تىنغۇدەك ھوسۇل بېرەتتى. تۇغۇلۇپلا شور يالىغان كەتمەن قۇيرۇق قويلىرىنىڭ گۆشى ئۆزگىچە لەززەتلىك بولۇپ قالماي،

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ئۇنىڭ يۇڭى گىلەمنىڭ سەرخىل ماتېرىيالى ھېسابلىناتتى. بۇ يەرلەردىكى جاڭگال، چاتقاللىق، توغراق ئورمانلىقلىرى، يۇلغۇنلۇقلاردا قىممەت باھالىق تىۋىتلىق ئۆچكىلەر بېقىلاتتى. بولۇپمۇ ئاق قاشتىشىدەك نان جىگدىسى، سارغۇچ يېمىش جىگدىسى، توخۇ، كەپتەرلەرگە دان، ماللارغا يەم، ئادەملەرگە شەربەت بولىدىغان قىپقىزىل قاغا جىگدىلىرى ھەم ھىدى دىماغلارنى يارىدىغان تونۇر كاۋىلىرى قۇملۇقنىڭ ئۆزگىچە خاسىيەتلىك نېمىتى ئىدى! قىسقىسى قۇمچاقار ۋە ئەلئابادنى ياراتقان ئىگىسى كۆز تەگمىسۇن ئۈچۈنلا، تىلسىم قۇم دەشتى ئىچىگە ئاپىرىدە قىلغاندەك قىلاتتى! ··· ئەجەبا تەڭرى رىزقىنى كەڭ ياراتقان، ئەۋلىيا ـ ماشايىخلارنىڭ نەزىرى چۈشكەن مۇشۇنداق مۇبارەك يۇرتنىڭ دېھقانلىرى نېمە ئۈچۈن بىر نېنى ئىككى بولماي، چاپىنى تىزىدىن ئاشماي نامراتلىق ئىچىدە ئۆتىدىغاندۇ؟ بىراق يېزا، كەنت كادىرلىرى بودىغان مالدەك ئەتلىك، يۈزلىرى مايلىق ناندەك پاقىراپ تۇرغان، ھويلا ـ ئارامى ئازادە، ئات ـ ھارۋىلىرى تاراق ـ تۇرۇق، توخۇ ـ تۇمانلىرى قا ـ قاقلىشىپ، ئېغىللىرىدا ماللىرى بەخىرامان كۆشەپ، ئوت يالماۋاتقان! ··· ئەلھەزەر، مۇشۇ ئىنساپسىزلارنىڭ ھۆكۈمەت نەزىرىدىن ساقىت ھالدا، دېھقانلارنىڭ ئەجىر ـ ئېھسانلىرىغا قارا كۆڭۈللۈك قىلىۋاتقانلىقى ئېنىقلا تۇرمامدۇ!···

كۈن نەيزە بويى كۆتۈرۈلگەندە تۆت ئات قېتىلغان رېزىنكا چاقلىق ھارۋا جىگدە، سۆگەت، توغراقلار قاپلاپ كەتكەن بۈك ـ باراقسانلىق قۇمتام كەنتى ئىچىگە كىرىپ كەلدى. قۇملۇقتا ئۆسكەن توغراقتەك سىن ـ سىپاتى قاملاشقان، ئېگىز بوي، تەمبەل، كۆكرەكلىرى كەڭ، قىزىل يۈزلۈك، ئاق ماتا يەكتىكى ئۈستىدىن قارا پوتا باغلىغان ھارۋىكەش كامال قۇمتام كەنتى تەشكىلى ئورۇنلاشقان ئۇزۇن، توپىلىق كوچىغا قايرىلىشى بىلەن ھارۋىدىن سەكرەپ چۈشۈۋالدى. كەنت تەشكىلىنىڭ سىرلانمىغان

چوڭ ئاق دەرۋازىسى يىراقتىنلا ھەۋەتلىك قەد كېرىپ تۇراتتى. ئۇنىڭدىن 40 قەدەم ئارىلىقىدا يەنە بىر دەرۋازا بولۇپ ئۇ كەنت تەشكىلىنىڭ يان قورۇسى ئىدى، بۇ قورۇدا ئاشلىق ئامبىرى، يۇڭ، تېۋىت، پاختا، گىلەم، تاغار، خۇرجۇن قاتارلىق قوشۇمچە كىرىم مالىلىرى ساقلىنىدىغان مەنقۇلات ئامبىرى، كەنت ئامانلىقىنى ساقلايدىغان مىنبىك ① لارنىڭ ياتاقلىرى جايلاشقان ئىدى ھەم تاغار، خۇرجۇن، پالاس، گىلەم توقۇيدىغان خالۋاپخانىمۇ مۇشۇ قورۇدا تۇراتتى.

ھارۋىكەش كامال يانداق ئاتلارنىڭ بېشىدا قامچا ئوينىتىپ كەنت تەشكىلىنىڭ چوڭ قورۇسىغا كىرىپ كەلدى. چىلە، كۆكۈن پۇراپ تۇرغان بۇ ھويلىنىڭ ئۆيەر ـ بۇيەرلىرىدە ئەبجەق ھارۋا شوتىسى، كونا شامال ساندۇقى، تۇلۇق ئورندا ئىشلىتىدىغان ۋال، چىشلىرى سۇنغان تىرنا، چاق قازىنى دېگەندەك نەرسىلەر قالايمىقان تاشلىنىپ ياتاتتى. ئۇدۇلدىكى توپا چىراي تال شۇڭلىرى، سولاشقان كاۋا پېلەكلىرى ساڭگىلىشىپ تۇرغان تال بوستان بارىڭى ئاستىدىن ئاقارتىلمىغان ئاددىي، پاكار ئۆيلەر كۆرۈنۈپ تۇراتتى. قىڭغىر ـ قىيسىق دېرىزىلىرى ھويلىغا قاراپ تۇرغان بۇ كۆرۈمسىز بىر يۈرۈش ئۆيلەر ئىشخانا، مەجلىسخانا، مىنبىك باشقۇرۇش بۆلۈمى قاتارلىق ھەر خىل كەسپىي خىزمەت ئىشخانىلىرى ئورۇنلاشقان كەنت ئىش باشقۇرۇش بىناسى. دەرۋازىنىڭ ئوڭ تەرىپىدە ئوستىگە پىچان، زىغىر پالىڭى بېسىلغان لاپاسلىق مال ئېغىلى بولۇپ، بىرنەچچە ئات ـ كالىلار ئېگىز ئوقۇرلارغا بويۇنداپ ئوت يەۋاتاتتى. سول تەرەپتە بولسا قورۇدىكى ئاشلىق ئامبار ئارقىسىغا يانداپ سېلىنغان كاتەكتەك كىچىك ئۆيلەردە، مال باققۇچى ئەخمەت گاچا، مىنبىكلار يېتىپ قوپاتتى. بەزىلىرىدە يەم ـ خەشەك ۋە بۇزۇلغان، سۇنغان

① مىنبىك — خەلق ئەسكىرى، ئەينى يىللاردا، بۇ ئاتالغۇ ئومۇملىشىپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن، ئەينەن قوللاندۇق.

دېھقانچىلىق سايمانلىرى بار ئىدى. ئۆگزىلىرىدە قارىداپ كەتكەن كونا پاسار، قۇرۇغان شاخ ـ شۇمبىلار دۆۋىلىنىپ تۇرغان بۇ ئۆيلەرنىڭ ئارىلىقىدىكى قوش قاناتلىق كىچىك ئەگۈندىن يان قورۇغا چىققىلى بولاتتى.

هارۇنكەش كامال هارۇسىنى هويلىنىڭ ئوتتۇرىسىدا توختىتىپ ئەتراپىغا بويۇنداپ قارىدى. يان قورۇنىڭ ئۆگزىسىدە ئىككى مىنبىك ئۈزۈن كالتەكىنى تۇتقان هالدا قاراۋۇللۇقتا تۇراتتى. بۇ ئەسنادا قازناق ئۆيلەرنىڭ بىرسىدىن غەلۋىرە قوناق، ئارپا كۆتۈرۈپ چىققان ئەخمەت گاچا ئىشىككە قارا قۇلۇپىنى سالغاندىن كېيىن ئۆزىنى ساقلاپ تۇرغان كامالنى كۆرۈپ، چىرايى ۋىللىدە ئېچىلدى، ئەخمەت قىرىق ياشلارنىڭ چامىسىنى ئالغان تىلسىز مال باقار ئىدى. ئۇ ئوتتۇرا بويلۇق، جۇغى چىرايلىق ئادەم بولۇپ، ئاندا ـ مۇندا ئاق ئارىلاشقان قاپقارا قىرقىم بۇرۇتى ئىككى جاۋغىيىدىن ساقىغان ئىككى تامچە سىياھتەك، تۆۋەن كالپۇكى ئاستىدىكى ئىنچىكە داققىلىمۇ خۇددى تاكشۇرچىنىڭ چويلىسىدىن تامغان شىرنىدەك ئېقىپ چۈشۈپ، پەس ئەمما بۇجۇر كەكە ساقىلىغا قوشۇلۇپ كەتكەن ئىدى. دېمىسىمۇ ئەخمەتنىڭ ساقال ـ بۇرۇتى ئۆزىگە شۇنچىلىك سىكىشىپ ياراشقانكى، خۇددى ئاق خەسە ئۈستىگە قارا رەڭ تۆكۈلگەندەك ئۇنىڭ ساددا، سەممىي چىرايىنى ئاپتاپىتەك ئېچىپ تۇراتتى. ئەخمەت تىلسىز بولغىنى بىلەن قۇلىقى ئاڭلايتتى. شۇڭا باشقىلارنىڭ نېمە دەۋاتقانلىقىنى، ئاۋازىدىن، ئېغىز هەرىكىتىدىن ۋە ئىما ـ ئىشارىلىرىدىن دەرھاللا بىلىۋالاتتى.

ـــ ئەخمەت ئاكا، ئاتىلارنى سەن چىقىرىۋەتكىنە، ـــ دېدى كامال گەپ بىلەن تەڭ ئىشارە قىلىپ، ـــ بېشىم قاتتىق ئاغرىپ كېتىۋاتىدۇ. ئۆيگە بېرىپ بىردەم ئۇخلىۋالاي.

ـــ هە ... هە ... ئەھ ـ ئەھ ... بە ... بە ... ئۇقا... ـــ

ئەخمەت «مەن قىلىۋاتىمەن، سەن بېرىپ ئۇخلا» دېگەننى ئۆز تىلى بويىچە نېمىلەرنىدۇ دېگەچ، كامالنىڭ دولىسىغا ئۇرۇپ قويدى.

ــ ئەخمەت ئاكا، ئاتلار ھېرىپ، تەرلەپ كەتتى. بىرەر ئاش پىشىم قاڭتۇرۇپ قويۇپ، ئاندىن سۇغىرىپ، بوغۇز بەرگىن. بولمىسا ئالدى پۇتىغا چاشقان ① چۈشۈپ قالىدۇ. ھە، راست ھارۋىدىكى ئىككى تاغاردا كونا ـ يېڭى بالىلار كىيىملىرى بار، ياتىقىڭغا ئەكىرىپ قوي، بۇگۈن كەچتە تارقىتىپ بېرىمىز.

ئەخمەت «بىلىمەن» دېگەننى ئىشارە بىلەن ئۇقتۇردى. لېكىن كامالنىڭ ئېسىدىن يەنە بىر ئىش كەچتى بولغاي ئارقىسىغا قايرىلدى.

ــ ئەخمەتكا، ئۆگۈنلۈككە شەھەرگە يەنە ئۆچكە تۇتىتى ئەكىرىمەن، ــ دېدى ئۇ ئېغىر نەزەردە قاراپ، ــ شۇڭا ئەتە ئىچ ئات ۋە ياندا قالارنىڭ توشۇڭ، بوجا، تاتقۇلىرىنى بىر قۇر رەتلىشىپ بەرگەن بولساڭ.

ــ ئا ... ۋېۋا ... بۇبى ... بۇ، ... مى ... مامۇ... ــ ئەخمەت نېمىلەرنىدۇ گۇڭراپ، مەيدىسىگە ئۇرۇپ ھېجايدى. ئۇنىڭ زۇۋانىنى چۈشەنگەن كامال خىجىللىق بىلەن ئۆزرە ئېيتتى:

ــ راست دەيسەن، داۋاملىق ھاجىتىمدىن چىقىپ كېلىۋاتسەن، بىراق ئەتە كەنت رەھبەرلىرى سېنى بىرەر ئىشقا بۇيرۇپ قالارمىكىن، دەپ ئەنسىرەپ قالدىم. بولدى، مەن كەتتىم.

ئەخمەت گاچا كامال دەرۋازىدىن چىقىپ كەتكەنگە قەدەر قاراپ تۇردى ـ دە، بېشىنى چايقىغىنىچە ئىپادىسىزلا كۈلۈپ قويدى. ئاندىن ئۇ قولىدىكى غەلۋىرنى يەرگە قويۇپ، ھارۋىدىن ئاتلارنى

① ئاتلار ئۇزۇن يولدىن ھېرىپ، تەرلەپ كەلگەندە سۇغىرىپ، ئوتقا قويسا، ئالدى پۇتىغا سۇ چۈشۈپ ئاقساپ قالىدۇ. ھارۋىكەشلەر كىچىك بالىلارنى ئاتىنىڭ پۇتىغا سىيدۇرۇپ ساقايتىدۇ. بۇنى كونىلار «چاشقان چۈشتى» دېيىشىدۇ.

چىقىرىشقا باشلىدى.

ئەتىسى چۈشتىن كېيىن كامال بىلەن ئەخمەت گاچا مال ئېغىلى ئالدىدا توختىتىپ قويۇلغان ھارۋىنىڭ ئىچ ئات ۋە يانداق ئاتلارنىڭ تۆشىباغ، قۇشقۇن ۋە توشۇكلىرىنى يەرگە رەتلەك تارتىپ، بەزىلىرىنى پىچاقتا كېسىپ، بەزىلىرىنى سىم بىلەن بوغۇپ، ئامبۇردا چىكتىپ ئەتە ئەتىگەن شەھەرگە مېڭىشنىڭ تەييارلىقىنى قىلماقتا ئىدى. بوغا ـ جاۋاڭ، تاسما بوجا، تۆشىباغ، قۇشقۇن، بەل تاتقۇ، يۈگەن قاتارلىق ھارۋا، ئاتلارنىڭ جابدۇق، سايمانلىرىنى ياساش، تۈزەش، ئۆزگەرتىشتە ئەخمەتنىڭ قولى ئەپلىك ئىدى. ئۇنىڭ قىلىپ بەرگەن ئىشلىرى كامالنى يوللاردا ئاۋارە قىلمايتتى. ئۇلار ئىككىسى راسا بېرىلىپ ئىشلەۋاتقاندا كەنت دەرۋازىسىدىن نېمىلەرنىدۇر كۆتۈرگەن، قولتۇقلىغان ئەر ـ ئايال، قېرى، ئوتتۇرا ياشلىق دېھقانلار بىر ـ بىرلەپ كىرىشكە باشلىدى. ئۇلار ھارۋا ئەتراپىغا يىغىلىپ ئۆزئارا نېمىلەرنىدۇر دېيىشۋاتقاندا، كەنت ئىشخانىسىدا ئولتۇرغان ئۇچ ئادەم قاپقاقلىرى چوڭ ئېچىۋېتىلگەن دېرىزىدىن كامال، ئەخمەت ۋە دېھقانلارغا قاراپ ئاستا كۈسۈرلىشۋاتاتتى. ئۇلار كەنت باشلىقى ئىگەمبەردى، ئامبارچى چاۋار، بوغالتىر مەتسىدىقلار بولۇپ، قۇمتام كەنتنى ئېتىكىدىكى ياڭاقتەك ئوينىۋاتقان كەنت كادىرلىرى ئىدى.

خام خەسە كۆكلەك ئۈستىدىن گۈللۈك چىت پوتا باغلىغان، چەت ـ چۆرىسى مايلاشقان شاپاق دوپپىلىق، تەتۈر ئۇستىخان، سارغۇچ چاڭگا ساقال 48 ياشلاردىكى تەمبەل ئادەم «تېكە» لەقەملىك كەنت باشلىقى ئىگەمبەردى بولۇپ، ئۇنىڭ يېنىدىكى قاپقارا، بەستلىك ئادەم ئامبارچى چاۋار ئىدى. ئۇنىڭ ئىششىپ قالغاندەك پارقىراق، سېمىز يۈزلىرىدىن، قىياق كۆزلىرىدىن، ھەتتا بۇرنىنىڭ ئىككى تەرىپىدىكى چوڭقۇر قورۇقلىرىدىن بىر خىل سۇر، مەنسىتمەسلىك ۋە ئاچچىق ئىستېھزا ئۇچقۇنلىرى

چاچراپ تۇراتتى. شۇڭا ئۇنى «چايان» دەپ ئاتىشاتتى. چاۋار چايان كامالنىڭ ئەتراپىغا ئولىشۋالغان دېھقانلارغا ھومايغىنىچە، چار ـ تۆكلەر قاپلاپ كەتكەن مەيدىسىنى تاتىلاپ ئولتۇراتتى. ئۇ بۇ يىل 49 ياشنىڭ قارىسىنى ئالغان بولسىمۇ، لېكىن قىران يىگىتلەردەك كۆچلۈك، قاۋۇل كۆرۈنەتتى. ئىگەمبەردى تېكە بىلەن چاۋار چايانىنىڭ ئالدىدا ئۇستەلگە جەينەكلەپ ئولتۇرغان، ناۋاينىڭ يايغۇسىدەك دىققاق، 36 ياشلاردىكى بۇغداي ئۆڭلۈك، دۇپدۇگلەك خاپانباش يىگىت بوغالتىر مەتسىدىق ئىدى. ئۇ ئاش چامغۇرغا ئوخشاش ئىككى يېنىغا يوغىناپ، بارغانسېرى يەرگە كىرىپ كېتىۋاتقاندەك كۆرۈنگەچكە دېھقانلار «قوزۇق بېشى»، «پاپا» دەپ مەسخىرە قىلىشاتتى. بوغالتىر مەتسىدىق پاپا گويا ھەممىلا نەرسىگە ھەيران قېلىۋاتقاندەك كۆزلىرىنىڭ قارىسى ھەر تەرەپكە پىلدىرلاپلا تۇراتتى.

ـــ ئەگەر كامال بولمىغان بولسا، ـــ دېدى مەتسىدىق، كامالنىڭ ئەتراپىغا يىغىلىپ كەتكەن دېھقانلارنى ئىما قىلىپ، ـــ بۇ دۇئانىلار بىر قولىدا ئالدىنى، بىر قولىدا كەينىنى تۇتقانچە دەشتى قۇملۇققا كىرىپ كېتەمدىكىن.

ـــ كامال بۇ خەقنىڭ، ـــ چاۋار قارا قوغۇندەك تاقىر بېشىنى قاشلىغاچ سۆز باشلىدى، ـــ كاۋا، گۈلىقاق، جىگدە، ياڭاق، بېھى، شاپتۇل قېقى، مونەك، تۇخۇم، قوناق، ئارپا دېگەندەك يېمەكلىكلىرىنى شەھەردىكى كادىر ئائىلىلىرىنىڭ كونا ـ يېڭى كىيىملىرىگە ئالماشتۇرۇپ ئەكېلىدىكەن. بەزىلىرىگە تاختا گۈگۈت، چاي ـ تۇز، سەكسەنخالتىلاردىن دورا ـ دەرمەكلەرنى ئالغاچ كېلىدىكەن.

ـــ ھازىر قورساق تويغۇزماق بىر گەپ بولۇپ قالدى، ـــ دېدى مەتسىدىق كۆزلىرىنى چۇمچۇكلىتىپ، ـــ بىز ھېچنېمىدىن غېمىمىز يوق، خام كېكىرىپ يۈرگىنىمىز بىلەن شەھەرلىكلەر

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

قوشۇمچە يېمەكلىك ئىزلەپ كىرمىگەن چۇقۇ، چىقمىغان دۆڭ قالمايدىكەن.

ـــ «غېمىمىز يوق، خام كېكىرىپ...» دېگەن قانداق گەپ ئۇ؟ ـــ چاۋار بىردىنلا ئۆڭدى، ـــ دېھقانلار دوزاختا، بىز جەننەتتە ياشاۋېتىپتۇقما؟ ئۇلار نېمە يېسە بىزمۇ شۇنى يەۋاتىمىز، ھۆكۈمەت ھەممىمىزگە ئوخشاش نورما بەلگىلەپ بەردى. قارا كەمپۈتتىن تارتىپ سوپۇن، رەخت، چاي، داس، مەش ... قىسقىسى ئاتام ـ ئانامغىچە ھەممىسى بېلەتلىك ياكى بىزگە بېلەتسىز بىرەمدىكەن؟ ئەگەر مۇشۇ گېپىڭ يۇقىرىنىڭ قۇلىقىغا يېتىپ قالسا...

ـــ ئەمدى چاۋاركا، ـــ مەتسىدىق گەدىنىنى قاشلىدى، ـــ مۇنداقلا دەپ قويغان گەپ.

ـــ ھازىر، ھۆكۈمەت جاھانگىرلارغا قەرز تۆلەۋېتىپتۇدەك، ـــ ئىگەمبەردى ئوقۇمۇشلۇق ئەربابلار پەدىسىدىن سالاپەتلىك يۆتىلىپ قويدى، ـــ ماگىزىنلارنىڭ قۇرۇپ كېتىشى، بازارلارنىڭ چۆلدەرەپ قېلىشى، نەرسە ـ كېرەك، يېمەك ـ ئىچمەك تاپماقنىڭ تەس بولۇشى شۇ ۋەجىدىن ئوخشايدۇ.

ـــ ئۆتكەندە نۇرسېيىت مۇئەللىم خوتۇنىنىڭ نورمىسىنى ئالغىلى كەلگەندە، ـــ دېدى چاۋار بايىقى ئاچچىقى يانمىغان ھالدا، ـــ گېزىتتىكى بىر خەۋەردە، ئورۇس ھۆكۈمىتىنىڭ جۇڭگو ھۆكۈمىتىگە يۈزسىزلىك قىلغانلىقى ھەققىدە يېزىلغانلىقىنى سۆزلەپ بەردى. ئىگەمبەردىنىڭ دېگىنى توغرا، ھازىر شەھەرلىكلەرنىڭ كۈنى تەس.

ـــ كامالنىڭ ئاشلىق ساڭ، پاختا زاۋۇتى، سودا ئىدارىسى، ئۇرۇقچىلىق پونكىتلىرىدا باشلىق تونۇش ـ بىلىشلىرى تولىكەن، ـــ ئىگەمبەردى گارتتىدا كېكىرىپ قويدى، ـــ ئۇلار ماي، ئاشلىق، قۇرۇق يەل ـ يېمىش، كاۋا، چامغۇر، ياڭيۇ بولسىمۇ ئالغاچ كەلسەڭ، نورما ئاشلىقىمىز يەتمەي، بالىلار

تويمايۇاتىدۇ، دەپ يېلىنىدىكەن.

ــ شۇڭا، ــ مەتسىدىق دەرھاللا گەپنى تارتىۋالدى، ــ ئۇلارمۇ بار تاۋقىم، يان تاۋقىم دەپ نامراد دېھقانلارغا كونا، يېڭى كىيىملىرىنى ئىلتىپات قىلىدىكەن.

ــ راست، ــ ئىگەمبەردى باش چايقىدى، ــ بىچارە دېھقانلارنىڭ كۈنى تەس.

ــ قالتىسقۇ سىلەر، ئەجەب باغرىڭلار پىلىكىتەك يۇمشاق كېتىپتا! ئۇلارغا خۇدانىڭ بەرگىنى شۇ. ئاللا كىمنىڭ زۇۋۇلىسىنى كىچىك، كىمنىڭكىنى چوڭ ئۇزگەن بولسا، ئۇلار ئۆزگە تۇشلۇق نېسىۋىسگە ئىگە بولىدۇ. نېمىدېگەن تولا گەپ بۇ، ــ چاۋار ئاچچىقى بىلەن مەتسىدىققا قارىدى، ــ ھە، بۇ قېتىم ھارۋىغا نېمە بېسىپ بەرمەكچى؟

ــ ئۆچكە تۇتىتى، ــ مەتسىدىق تىلىقىپقىنا ئىگەمبەردىگە قاراپ قويىدى، ــ ئەترەتلەر يازلىق تۇت ۋەزىپىلىرىنى تاپشۇرۇۋاتىدۇ. ھازىر ئامباردا پۇت قويغۇدەك يەر قالمىدى.

ــ ئىگەمبەرداخۇن، ــ چاۋار ئېغىر پۇشۇلدىدى، ــ بۇ قېتىم سىلىنىڭ ھاجەتلىرى بارغۇ دەيمەن، كامال بىلەمدۇ؟

ــ شۇنداق، ــ ئىگەمبەردى «نۆۋەت مېنىڭكى» دېگەندەك گىدەيدى، ــ ھازىر دەپ قويسام بولىدۇ.

ئىگەمبەردى چاۋارنىڭ كۆزلىرىدىن ئەيمەنگەن ھالدا چىقىپ كەتتى. ئۇنىڭ ھويلىدا لوڭ ـ لوڭ دەسسەپ كېتىۋاتقان سىياقىنى دېرىزىدىن كۆرۈپ تۇرغان چاۋار بىلەن مەتسىدىق ئۇنىڭغا ھومايغىنىچە قاراپ تۇردى. ئىگەمبەردى ھارۋىنىڭ توشۇڭ، تاتقۇ، بوجىلىرىنى رەتلەپ ياساۋاتقان كامال بىلەن ئەخمەتنىڭ قېشىغا كەلگەندە، ۋارقىرىشىپ، جارقىرىشىپ قىزغىن پاراڭلىشىۋاتقان دېھقانلار بىردىنلا جىمىقتى. ئىگەمبەردى كامالنى چەتكە تارتىپ، قىسقىغىلا كۆسۈرلىغاندىن كېيىن كېتىپ قالدى. ئۇ دەرۋازىدىن چىقىپ كەتكەنگە قەدەر

ئۇيغۇر كىتاب تۈر بىكىتى
www.uyghurtoap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ئورنىدا قاققان قوزۇقتەك تۇرۇپ قالغان كامال ئاستا غۇدۇرىغاچ يەرگە تۈكۈردى. ئۇنىڭ چىرايىدىن غەيرىي ئىپادىنى سېزىپ قالغان ئاپئاق ساقاللىق بىر دوڭغاق بوۋاي قولتۇقىدىكى يوغان تونۇر كاۋىسىنى يەرگە قويۇپ، كامالنىڭ قېشىغا كەلدى.

— بالام كامىلاخۇن، تېكە ھويلىغا كىرگىچە، پۇرىقى تۆرگە چىقتى، دەپ بۇ تېكە كۆڭلۈڭگە تەگكۈدەك بىر نېمە دېگەن ئوخشىمامدا، چىرايىڭ كەكرى يۇتۇۋالغاندەك تۈرۈلۈپ كەتتى.

— ۋاي ھوشۇركا، بۇ كاتتىلىرىم نېمە دەيتتى، يېنىنى توملاشنىڭ كويىدا.

— بۇ ئۈچ يالماۋۇز قۇمتامنى شوراپ، يېرىلىپ ئۆلمىدى ياكى دېھقانلار يىقىلىپ قالمىدى.

— ھوشۇركا، ئۇلارنىڭ جاجىسىنى خۇدايىم بېرىدۇ، — دېدى كامال يەردىكى كاۋىغا قاراپ، — بۇ كاۋىنى، مېنى تونۇرغا كۆمۈپ يېسۇن، دەپ ئەكەلدىڭما؟

— كاۋا سېنىڭدىن ئايلانسۇن، قارىغىنا بالام، — بوۋاي ئاتنىڭ چۇلۋۇرىدەك ساڭگىلىشىپ تۇرغان يىرتىق خام تامبىلغا قاراپ قويدى، تامبىلىم ئىت تالىغاندەك بولۇپ كەتتىيا، كىيىلگەن، يامالغان بولسىمۇ بولىۋېرەتتى.

— كامىلاخۇن بالام، ئەتە سەھەر شەھەرگە ماڭىدىغان ئوخشايسەن، — بوۋايغا سوڭدىشىپلا كەلگەن ۋىجىككىنە موماي قولىدىكى خالتىنى ئەخمەتكە تۇتقازدى، — بۇ ئىچى سۈرۈپ، شاتىراقلاپ توختىمىغان بالىلارغا پايدا قىلىدىغان نان جىگدىسى، ئېلىشىغا سېتىپ، كېلىشىگە چاي، تۇز، تاختا گۇگۇت ئالغاچ كېلەرسەن.

— چوڭ ئانا خاتىرجەم بولسىلا، يەتمىگەن يېرىگە ئۆزۈم سەپلەپ قويىمەن.

— ۋاي جېنىم بالام، خۇدايىم بىر جېنىڭغا مىڭ جان بىرەر، سەن خۇددى ئەنقانىڭ تۇخۇمىدەك تۇتىيا بالا بولدۇڭ، بىراۋنىڭ

سۈندۈكتەك نەرسىسگە كۆز قىرىڭنى سالمايسەن. قۇمتاملىقنىڭ دەردىگە دەرمان، رەنجىگە شىپا بولۇۋاتسەن. سەن بولمىغان بولساڭ قانداقمۇ قىلاردۇق.

موماينىڭ گېپىي توگمەيلا، چىت كۆڭلىكىنىڭ مۇرە، ئېتەكلىرىگە قوپال ياماق سېلىنغان قىرىق ياشلاردىكى بىر ئايال باغلىق سېۋەتتىكى تۈخۈمنى كۆتۈرۈپ كېلىپ كامالغا تەزىم قىلدى:

ـــ كاملاخۇن ئۇكام، ھۆددەس ئاۋۇ قىلمايمەن، ئىككى قىز، بىر ئوغلۇم بار، ئۇلارنىڭ ئەڭنىنىڭ ھېچ ساپاسى قالمىدى. مەكتەپكىمۇ بارالمايۋاتىدۇ. شۇڭا كونا ـ يېڭى بولسىمۇ نېم قوق. چوڭراق بولسىمۇ مەيلى، ئۆزۈم تىكىپ ـ سۆكۈپ ئەپلەپ بېرىمەن.

كۇن قۇم دېڭىزىغا قىڭغىيىش بىلەن ئۇلار دېھقانلارنىڭ ئامانەتلىرىنى ئەخمەتنىڭ ياتقىغا ئەكىرىپ قويۇپ، قايتىپ چىقىشتى.

ـــ ئەخمەتكا، ئەتە تاڭ سەھەر خوراز ئىككىنچى چىللىغاندا ئارقا ھويلىدا ھارۋىغا تېۋىت باسىمىز، ـــ دېدى كامال ھارغىن قىياپەتتە، ـــ يارەملىشىپ بەرمىسەڭ بولمايدۇ، جۇمۇ.

ئەخمەت «خاتىرجەم بول» دېگەندەك كۆزىنى چۇمچۇكلىتىپ كامالنىڭ دولىسىغا پەپلەپ قويدى. ئاندى ئۇ ئاتلارغا بوغۇز تەييارلاش ئۈچۈن ئەڭ چەتتىكى قازناق ئۆيگە تاغىرىنى ئېلىپ كىرىپ كەتتى.

ئەتىسى سەھەر قاراڭغۇلۇقىدا تېۋىت بېسىلغان ھارۋا كەنت دەرۋازىسىدىن چىقىشى، كوچىنىڭ دوقمۇشىدا ساقلاپ تۇرغان ئىگەمبەردى دەرھاللا يېتىپ كېلىپ ھارۋىنىڭ شوتىسىغا ئولتۇردى. ئاتلار جىگدىلىك مەھەللىسگە قايرىلىپ كىرگەندە، كوچىنىڭ ئوتتۇرىسىدا قاپقارا بىر سايە ئۇلارغا ساقلاپ تۇراتتى. بۇ، ئورۇق ئەما سايىدا قالغان قومۇشتەك ئېگىز، كۆكچە

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

قوغۇندەك سوزۇنچاق ئاق يۈزىدە ئازغىنا قوڭۇررەڭ سەپكۈنى بار ئايال ئىگەمبەردىنىڭ خوتۇنى نىساخان ئىدى.

— مەزلۇم بۇ يەردە تۇرۇپسىلەرغۇ، — ئىگەمبەردى ھارۋا شوتىسىدىن لىككىدە سەكرەپ چۈشتى، — ھېلىقىنى قانداق قىلدىڭلار؟

— ھەممىسىنى ھويلىغا ئەچىقىپ قويدۇم. ھارۋىغا باسساقلا بولىدۇ.

ئىگەمبەردى ئاتلارنىڭ تۆشباغ، لىڭگىرچاق، بوجىلىرىنى تارتىشتۇرۇپ تەكشۈرۈۋاتقان كامالغا قاراپ ئاغزىنى ئۆمەللىدىيۇ، گەپ قىلالمىدى. ئۇنىڭسىزمۇ كامالنىڭ قاپاقلىرى تۈرۈلۈپ كەتكەنىدى، شۇڭا ئۇ خوتۇنغا ۋارقىرىدى.

— ھەي نىسا، كەلمەمسەن، ئارقانلارنى بوشىتىپ، تاغارلارنى چۈشۈرۈشكە ھە - ھۇ دېيشمەمسەن؟

ئىگەمبەردى بىلەن نىساخان ئارقانلارنى بوشىتىپ، تىۋىت قاچىلانغان تاغارلارنى يەرگە چۈشۈرگىچە كوچىنىڭ تۆت ئەتراپىغا زەن سېلىپ قارايتتى. نەپەسلىرى تېزلىشىپ ئېغىر ھاسىرايتتى. قورقىقىنىدىن سۇس تىترەيتتى. ھارۋا ئۈستى بىكارلانغاندىن كېيىن ئۇلار ھويلىغا كىرىپ كېتىپ ھايال بولمايلا ئېغىر ئاق خالتىلارنى مۈرىسىگە ئارتىپ كۆتۈرۈپ چىقىشتى. ئاندىن ئەتراپىغا ئالاق - جالاق قارىغىنىچە ھارۋىغا تاشلىدى.

— ئەمدى مەن تىزاي، — دېدى ئىگەمبەردى ھارۋىغا چىقىپ، — سەن ئەپچىق، تېز بول.

نىساخان ھەر قېتىمدا بىر خالتىدىن قۇچاقلاپ كۆتۈرۈپ، يەتتە قېتىم قاتناپ بولغىچە ھاسىراپ، تەرلەپ كەتتى. شۇنداقتىمۇ كامال ئاتلىرىنىڭ پېشانىلىرىنى سىلاپ، يالىسىنى تاراپ ئۇلارغا قاراپمۇ قويمىدى.

— تۈگىدى، — دېدى نىساخان بىر ھازا نەپەس

يېتىشتۇرەلمەي، ــ ئاق ئوغۇت دېگەن زەپمۇ ئېغىر بولىدىكەنا!

ــ سانىدىڭمۇ؟

ــ سانىدىم، ئون خالتىكەن.

ئىگەمبەردى بىلەن نىساخان تۆت تاغارلىرىنى ئىنجىقلاپ ھارۋىغا ئېلىپ، ئاق ئوغۇت خالتىلىرى ئۈستىگە قايتا بېسىشقا باشلىغاندا، كامال ئاچچىقى بىلەن ھومىيىپ قاراپ تۇردى. چۈنكى تاغارلارنى بىر ــ بىرىگە گىرەلەشتۇرۇپ ئەپ بىلەن باسمىغاندا قۇملۇق يوللاردا ئۈزۈلۈپ كېتىش خەۋپى بار ئىدى. ئۇ ئىچىدە زەردە بىلەن تىللىدى:

«كەنت باشلىقىمىش تېخى، ئوغرى، پاھىشۋاز ... چاۋار، مەتسىدىقلار بىلەن قۇمتامنى پىلە قۇرتىدەك يەپ، دېھقانلارنى دۈۋانە قىلىۋېتىدىغان بولۇشتۇك نىجىسلار!»

ــ كامال، ــ ئىگەمبەردىنىڭ ئاۋازىدىن جىددىيلىشىۋاتقانلىقى بىلىنىپ تۇراتتى، ــ كېلىپ ئارغامچىلارنى تارتىشقا ياردەملەشسەڭچۇ، خوتۇن كۈچەپ تارتالمايۋاتىدۇ.

ــ مەن ھېچ تېگىگە يېتەلمىدىم، ــ كامالنىڭ گەجگىسىدىن قورۇغان ئىدى، ــ ھۆكۈمەت شەخسلەرگە ئاق ئوغۇت ساتمىسا، سىلەرگە نەدىن كەلگەن ئاق ئوغۇت بۇ؟! باشقا نەرسىلەرگە باھانەڭلار تەييار، لېكىن بۇنىڭغا نېمە دەيسىلەر؟

ــ بۇ ... بۇ... بۇ...

ئىگەمبەردى راستىنلا نېمە دېيەرىنى بىلەلمىدى. ئۇ، ھارۋىنىڭ ئۈستىدە تۇرغان كامالغا داققېتىپ، مىختەك قادالغىنىچە تۇرۇپ قالدى. كەنت رەھبەرلىرىگە بۇنداق گەپ قىلىش ئۇياقتا تۇرسۇن، قاش كۆتۈرۈپ قارىيالمايدىغان بۇ ھارۋىكەشكە نېمە بولدى؟ ئەسكى ئىشتاندىن بىر نېمە چىققاندەك پولۇڭشىدە دەۋاتقان گېپىگە قارا! ئۇنىڭ يۈرىكى ئاتنىڭ كاللىسىدەك ئەجەب يوغىناپ كېتىپتا! ياۋاش ــ يۇمشاق، نېمە دېسە «خوش» دەپ تۇرىدىغان غىڭ ــ پىڭ قىلماي، بۇيرۇغان

يەرگە ماڭىدىغان كامالغا ئوخشىمايلا قالدىغۇ! ... خەپ، باشقا ۋاخ بولغان بولسا ھامپا بىلەن كاچىتىڭغا يەيتتىڭ. لېكىنزە سەپەر ئۈستىدە بولۇپ قالدىڭ...

ـــ ھەي، سېنىڭ تىلىڭ كەسكىنچۇكىنىڭ قۇيرۇقىدەك نېمانداق ئۇزۇراپ كەتتى، شەھەردە بىر كىم ئارقاڭدىن دۇرۇت ئوقۇۋاتامدۇ ـ قانداق؟

ـــ بولدىلا ئىگەمبەردىكا، ـــ دېگەن گېپىدىن بىردىنلا قورقۇپ قالغان كامال، ئانىسىدىن ئەنسىرەپ قالدى، ـــ ھازىر قاراڭغۇ بازارنى باشقۇرۇشنىڭ قانچىلىك چىڭىپ كەتكەنلىكىنى بىلمەيلا. بىرەر تال تۇخۇم چاغلىق نەرسىنى ساتقىچىلىك جۇسادۇي[1]، بازار باشقۇرۇش، مىنبىكلارنىڭ كالتەكلىرى يېغىپ كېتىدۇ، تورۇسقا ئېسىپ قويۇپ، تۇۋرۇككە باغلاپ قويۇپ تاياق، قامچىلار بىلەن ئۇرغىنى تۇرسا ئانا ـ مانا ئىنى كۆزۈڭگە كۆرسىتىۋېتىدۇ ... پايدىنى سىلەر ئالسىلەر.

ـــ مۇنداق دېگىن، ھەي بۇ چاققىچە چاۋار، مەتسىدىق ياكى مەن بولاي تاپان ھەققىڭنى كەم قىلغان يېرىمىز بارمۇ؟ ئەمىسە ھازىرلا بىر خالتا ئەچىقىپ بېرەي، ئۇنى ئۆزۈڭ ئۇچۇن سېتىۋال.

ـــ بولدى، ـــ كامال سەل ئويلىنىپ قالدى، ـــ ئەمدى ئارغامچىلارنى يېشىپ، تۇنت تاغارلىرىنى چۈشۈرۈپ بولغىچە ئالەم يورۇپ قالغۇدەك، سىلىدە تۇرغاچ تۇرسۇن.

ـــ ئەمىسە شەھەردىن قايتىپ كېلىپ ئېلىۋال.

ـــ تېزراق بولسىلا، تاغارلارنى باغلايلى، مەن تېخى ئانامغا خوش دەپ قويمىدىم. مەندىن ئەنسىرەپ ئولتۇرىدىغاندۇ.

كامال ئانىسىنى ياد ئېتىپ تۇرغان، مۇشۇ تاڭ قاراڭغۇلۇقى كەتمىگەن چاغدا ئۇنىڭ ھويلىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى يوغان بىر

① رايون، ئاھالە كومىتېت ۋە ئىدارە ـ جەمئىيەتلەر ئۆزلىرى قۇرۇۋالغان يەرلىك (كالتەكلىك) ساقچىلار.

تۆپ ئۆرۈكنىڭ پۈتىقىغا ئېسىپ قويغان قارا چىراغ كۆرۈمسىز پاكار ئۆيلەرنى، قوي ئېغىلىنى، ئۆرۈك ئاستىدىكى كىگىز سېلىنغان سۇپىنى ۋە جەينەمازدا ئولتۇرۇپ خۇدادىن ئوغلىنىڭ ئامانلىقىنى تىلەۋاتقان نېۋىخان ئانىنى غۇۋا يورۇتۇپ تۇراتتى. بەش ۋاخ نامازنىڭ خاسىيىتىمۇ نېمە، نېۋىخان ئانا گەرچە 65 ياشقا ئۇلىشىپ قالغان بولسىمۇ، كۆز چاناقلىرى ئەتراپىدىكى ئۇششاق قورۇقلارنى ھېسابقا ئالمىغاندا، ئۇنىڭ پومانىدەك ئاپئاق يۇمىلاق يۈزى قورۇقسىز، پارقىراپ تۇراتتى. بىراق مېڭىش - تۇرۇشى سەل ئېغىر بولۇپ، پارچە كېسەللەردىن خالىي ئەمەس ئىدى. ئۇنىڭ ياشلىقىدىكى گۈزەللىكلىرىنى ئەسكە سالىدىغان قاپقارا چىرايلىق كۆزلىرى ئەمدىلىكتە غۇۋالىشىپ، ھەممىلا نەرسىگە مۇلايىم باقاتتى. ئۇ گەرچە ئوتتۇرا بويلۇق بولسىمۇ، بەدىنى تولغان پۇرچاقتەك مىققىدە بولغاچقا پاكارراق كۆرۈنەتتى. قىسقىسى نېۋىخان ئانا مەھەللىدىن ئايرىلىپ تۇرغان، ئاھادا تاملىرى، يۇلغۇن قوشاملىرى، ئەدناسى شاخ - شۇمبىلاردا تورالغان قاشارلىرىمۇ يوق بوشۇجۇم ھويلىغا ھاياتىي زوق بېغىشلايدىغان رايىش ئانا ئىدى! ئۇ يالغۇز ئوغلى كامالنى ئېيتقۇسىز ياخشى كۆرەتتى. راست، ئۇنىڭسىز بۇ دۇنيا گۆر - زىندانغا ئايلىنىپ قالمامدۇ! ... شۇڭا كامال ھەر قېتىم شەھەرگە ماڭغىنىدا ئۇ جەينەمازدا ئولتۇرۇپ، پۈتلىرى كۆيۈشۈپ، بەللىرى يادەك ئېگىلىپ، مادارىدىن كەتسىمۇ ئوغلىنىڭ ئامانلىقىنى تىلەيتتى:

— قۇدرىتى ئۇلۇغ ئاللاھ ئىگەم، ئاشۇ بىر تاللا يالغۇز ئوغلۇم كامالنى شەھەرنىڭ كۆرۈنەر - كۆرۈنمەس بالا - قازالىرىدىن ساقلىغايسەن. قۇم - جەزىرە، شورلۇق چۆللەردە ئاسايىشلىقىنى بەرگەيسەن، ئىش - ۋەجىنى راۋان، قىيىنىنى ئاسان، ئېغىرىنى يېنىك قىلغايسەن ...ئۇنىڭغا خىزىر ئەلەيھىسسالام ھەمراھ بولسۇن، ئۇلۇغ چارىيالار مەدەت

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

بولسۇن...

نېۋىخان ئانا ئوغلىنىڭ ئامانلىقىنى تىلەپ خۇداغا نالە قىلىۋاتقاندا ھويلىغا كىرىپ كەلگەن كامال ئانىسىنىڭ ئىبادىتى تۈگىگىچە ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قول قوشتۇرۇپ، سۈكۈت بىلەن جىم تۇردى.

— جانابىي ئاللاھ، ئوغلۇم 26 ياشقا كىرىپ قالدى، — نېۋىخان ئانا مىچچىدە يىغلىدى، — يوقسۇزلۇق، نامراتچىلىق ۋەجىدىن پەرز - سۈننەتلىرىڭنى ئادا قىلالمىدىم. ئۇنىڭ بەخت، ئامەت يۇلتۇزىنى ئۆزىگە يار قىلغايسەن ... سەن ھەممىگە غۇپۇرۇ رېھىمدۇرسەن ... ئېھ ھەممىگە قادىر ئاللا، مەندەك بىناۋا، بىقۇۋۇل، بىنەزەر قۇلۇڭنىڭ ئەرزىمەس تىلەكلىرىنى مەقبۇل ئەتكەيسەن ... ئامىن!...

نېۋىخان ئانا ئوغلىغا ئۇزۇندىن - ئۇزۇن تىلەك تىلىگەندىن كېيىن قولىنى كۆتۈرۈپ دۇئا قىلدى. ئاندىن جەينىمازنى تۆت قاتلاپ سۆيدى، پېشانىسىگە ياقتى. شۇ چاغدىلا ئۆزىنىڭ كەلگەنلىكىدىن شەپە بەرگەن كامال بوشقىنا يۆتىلىپ قويدى.

— ئانا، مەن ماڭىدىغان بولدۇم، — كامال ئانىسىغا تەركىي ھۆرمەت بولمىسۇن ئۈچۈنمىكىن، سەل ئېڭىشىپ تەزىم بەجا كەلتۈردى، — ھارۋىنى ھويلا ئالدىغا توختىتىپ قويدۇم.

— ماڭغىن بالام، بىسمىللا دەپ ھارۋاڭغا چىق، — موماي ئوغلى بىلەن پۇشقۇرۇپ تۇرغان ئاتلارنىڭ قېشىغا كەلدى، — خۇدايىم سېنى ھەرخىل پېشكەل، ئاۋارىچىلىق، يامان كۆز، يامان سۆزلەردىن ساقلىغاي، كۆڭلى قارا ئىمانسىزلارنىڭ ھارام مەئىشەتلىرىنى ساتساڭ، سۇنۇق پۇلىغىمۇ چېقىلما.

— ئۇقتۇم ئانا، ھە، راست قوشنىمىز ھەۋزىنىيازخان ئانام كۆرۈنمەيدىغۇ؟

— ئۇ پاخپاق قېرى يېزىلىق ھۆكۈمەتتىكى كاتىپ ئوغلى ئوبۇلھەسەننىڭ ئۆيىگە كەتتى. كېلىن - نەۋرىلىرى قويۇپ

بەرمىگەن چېغى، ئون نەچچە كۈن بولدى كەلمەيدىغۇ، ھېلىمۇ ياخشى ئەخمەت گاچا بوپقاپتىكەن، بولمىسا قانداقمۇ قىلاردىم؟ سەن شەھەرگە كەتكەنلىرىڭدە ئۇ پات ـ پات كېلىپ يوقلاپ تۇرىدۇ، ئىش ـ كۈشلىرىمنى قىلىشىپ بېرىدۇ.

ـــ ئەخمىتكام بولغاچقىلا مەنمۇ خاتىرجەم، بولۇپمۇ ھەۋزىنىيازخان ئانام بولمىغان چاغلىردا سىلى تىكەندەك يالغۇز قالدىلا ئەمەسمۇ.

ھەۋزىنىيازخان بىلەن نېۋىخانىنىڭ بالىلىقى چىگىش دوستلۇقتا ئۆتكەن قەدىناسلاردىن ئىدى. ئۇلارنىڭ بۈككىدە گىرەلىشىپ كەتكەن باغلىرى، ھويلىلىرى كىچىك بالا ئاتلاپ ئۆتۈپ كەتكۈدەك شور تاملار بىلەن ئاھادا قىلىنغان بولۇپ، دەرۋازا ئورنىدا بىرەر غارالمۇ يوق ئىدى. پەقەت ئىككى ھويلىنىڭ ئالدىدىكى ئۈستى ئوت ـ چۆپلەر بىلەن قاپلانغان چوڭقۇر ئېرىقتىن سۇنىڭ شىرقىراپ ئاقىقىنى ئاڭلىنىپ تۇراتتى. ھەۋزىنىيازخان بىلەن نېۋىخان باغلىرى ئارقىلىق بىر ـ بىرىنىڭكىگە ئۆتۈپ مۇڭدىشاتتى. كۆپ ھاللاردا ئىككىسى بىرگە تاماق ئېتىشىپ يەيتتى. ئۇلار بىر ـ بىرىنى «قەبرى»، «قەبرى پاخپاق»، «ئالجىغان قەبرى» دەپىشىپ ھەزىل ـ چاقچاقلار ئارقىلىق ئۆز كۆڭلىنى خۇش قىلىشاتتى.

ـــ خوش ئانا، مەن ماڭدىم، ـــ دېدى كامال ئانىسىدىن ئايرىلىشقا كۆزى قىيمىغان ھالدا، ـــ ھويلا ـ ئارامنىڭ ئىشلىرىغا ئۆزلىرىنى ئۇرۇپ كەتمىسىلە، ئۇزۇلۇپ قالىدىلا.

ـــ ۋاي ... جېنىم بالام، كۈنلەرنى كارى قىلىپ ئۆتكۈزمىسەم، سەن كۆزۈمگە كۆرۈنۈپ كېتىدىكەنسەن ئەمەسمۇ، بوپتۇ ماڭغىن.

نېۋىخان ئېڭىشىپ بەرگەن ئوغلىنىڭ پېشانىسىگە بىرنى سۆيۈپ، كۆزىگە ياش ئالدى...

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

ئىككىنچى باب

ئاق كۆڭۈل بالا

تىك كۆتۈرۈلگەن قۇياش ئۇپۇق تامان مانانلاشقان بىپايان قۇملۇقنى ئاتەشتەك قىزىتماقتا ئىدى. قۇم بارخانلىرى، يۇلغۇن چاتقاللىقلىرى، پاكار ـ پاكار ياۋا قوموشلۇق جىلغىلار، قۇرۇپ قاغجىرىغان توغراقلار ... سۇرلۇك قەد كۆتۈرۈپ تۇرىدۇ. زومىچەك ـ زومىچەك قۇم دۆڭلۈكلىرى، يانپاش غوللار ئوتتۇرىسىدىكى ئەگرى ـ بۈگرى هارۋا يولى تونۇردەك قىزىغان قۇم دەشتى ئارا ئۈزۈندىن ـ ئۈزۈن داۋاملىشىپ پات ـ پاتلا ئانچە ئېگىز بولمىغان قۇم داۋانلىرىغا ئېلىپ كېلىدۇ. تۆت قاچىلانغان تاغارلار چوقچايتىپ بېسىلغان هارۋىنى تۆت ئات كۈچەپ سۆرىمەكتە ئىدى. كامال هارۋىنىڭ ئارقىسىدىن ئىتتىرىپ ۋارقىرايتتى، يانغا ئۆتۈپ قامچىسىنى هاۋادا قارسىلدىتىپ ئوينىتىپ ئاتلىرىغا هەيۋە قىلاتتى ... مەدەت بېرەتتى. ئۇنىڭ ئاۋازىدىن ۋە قامچىنىڭ قارسىلدىشىدىن چۆچۈگەن پاتمىچۇق، كەسلەنچۇك، هەتتا كېلەرلەر قىپقىزىل ئاغزىنى ئاچقىنىچە يولنىڭ ئۇ تەرىپىدىن بۇ تەرىپىگە ئالدىراپ ـ تېنەپ يۈگۈرەپ ئۆتۈپ، گۈلدار ئىزلارنى قالدۇراتتى. بەزىدە رېزىنكا چاقلار ئاقما قۇم دۆۋىسىگە پېتىپ ئاتلار تارتالماي قالغانلىرىدا كامال هارۋىدىن كونا تاغار، ياغاچ كالتەك، هەتتا يەكتەكلىرىنى سېلىپ، چاق ئالدىغا تاشلايتتى. ئۆزى هارۋىنىڭ ئارقىسىدىن ئىتتىرگەچ: «قېنى جانۋارلار!...» دەپ ۋارقىرايتتى

ياكى «جەدە!»، «تورۇق!»، «ئاق قاشقا!» دەپ ياندافلارنىڭ ئىسمىنى چاقىراتتى. ئۇلارمۇ ئىگىسىنىڭ ئىسمىنى ئاتىغانلىقىدىن غەيرەتكە كېلىپ خېلى ـ خېلى ئېگىز قۇم داۋانلىرىدىن، ئۆلۈك قۇم دۆۋىلىرىدىن، يول ئىزنالىرى كۆمۈلۈپ كەتكەن غوللاردىن تىرەجەپ، سۆرەپ چىقىپ كېتەتتى. شەھەرگە بېرىشتا ياكى قايتىشتا كامالنىڭ ئەنسىرەيدىغىنى «قۇم قاينام» داۋىنى، «قۇم قايغان» غولى ۋە «ئۆلۈك قۇم» جىلغىلىرى بولۇپ، بۇ يەرلەردىن يۈك ئارتىلغان ئېشەك، ھارۋىغا قېتىلغان ئات ئەمەس، بەلكى ياۋىداق ئۇلاغلارمۇ تەستە ئۆتىدىغان سىرات كۆۋرۈكى ئىدى.

كامال «سىرات كۆۋرۈكى» ئۆتكەللىرىدىن ئۆتۈپ بولغاندىن كېيىن، يەنە بىر ئاز مېڭىپ «قاغا شورلۇقى» غا يېتىپ كەلدى. كۆز يەتكۈسىز بۇ تۈزلەڭلىك ئاپئاق شور بىلەن قاپلانغاچقا، بەجايىكى چەكسىز قارلىق دالاغا ئوخشايتتى. شورلۇق يوللار قاتتىق ۋە تۈز بولغاچقىمۇ ئاتلار ھەرقانچە ئېغىر يۈك بىسلىغان ھارۋىنى پەيدەك سۆرەپ كېتەتتى. كامال ھارۋا شوتىسىغا تىرەكنى قويۇپ، ئىچ ئاتنىڭ بېلىنى راھەتلەندۈرگەن كېيىن ئۇنىڭ ئېغىزدۇرۇق ـ يۈگەنلىرىنى ئېلىۋەتتى. ئاندىن يانداق ئاتلارنىڭمۇ بۇغا، جاۋاڭ، تاسما تاتقۇلىرىنى بوشاتتى. ئۇ ھارۋا ئارقىسىغا باغلانغان تاغاردىن ئارپا، قوناق، سۇلۇ ئارىلاشتۇرۇلغان بوغۇزدىن ئالىقانداپ ئېلىپ، توۋرىلارغا قۇيغاندىن كېيىن ئاتلارنىڭ بېشىغا كىيگۈزدى.

ـــ رەھمەت ئاغىنىلەر، ـــ دېدى كامال ئاتلارنىڭ پېشانىلىرىنى سىلاپ، ساغرىلىرىغا ئۇرۇپ قويۇپ، ـــ ئالامەت باتۇرلۇق كۆرسەتتىڭلار، بۇ سىلەرگە نورمىدىن سىرت بەرگەن مۇكاپاتىم!

ئاتلار ئارمىنى ئېلىپ، بوغۇزنىنى يەۋالغىچە، كامال يول چېتىدىكى قېرى دوڭغاق جىگدىنىڭ سايىسىغا كېلىپ ئولتۇردى. ئاپئاق شورلۇق يەر يۈمشاق ۋە پورپاك ئىدى. 1950 ـ

www.uyghurtap.com
كتاب تور بىكىتى

يىللاردا كوپىراتسىيە قۇرۇلۇپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا يېزىلىق ھۆكۈمەت كاتتىلىرى تۆھپە يارىتىپ، خىزمەت كۆرسىتىش كويىدا بۇ «ئاقدالا» نى تېرىلغۇ يەرلەرگە ئايلاندۇرماقچى بولۇشۇپ، يۇرت خەلقىنى كۆچۈرۈپ دېگۈدەك ئەپكېلىپ ھاشار ئەمگىكىگە سالدى. «شورنى يوقىتىشنىڭ ئەڭ ئۈنۈملۈك چارىسى جىگدە تىكىش» دېيىشىپ بۇ شورلۇققا نەچچە يۈز مىڭ تۈپ جىگدە كۆچىتى تىكىپ، ئارقىدىن تاتلىق سۇ باشلىمىغانلىقى ئۈچۈن بىر قانچە ئاي ئۆتمەيلا كۆچەتلەر قۇرۇپ، قاقشال شاخلارغا ئايلاندى. ئارقىدىن زەيدان كولاپ، ئاچچىق تۇز سۈيىنى قۇملۇققا باشلىدى. ئەمما ئۈزۈلمەي چىقىۋاتقان چۆل شامىلى ئىككى ئايغا قالماي كولانغان زەيدانلارنى قۇم بىلەن تىندۇرۇپ، تۈپتۈز قىلىۋەتتى. شۆھرەت كەمىرىگە باغلىنىپ قالغان كاتتىلار ئەقىل بىلەن ئەمەس، بىردەملىك ھاياجانغا بېرىلىپ، ئۆستەڭ قېزىپ، شور ئېقىتماقچىمۇ بولۇشتى. بىراق ئەمگەك كۈچىدىن سىرت نۇرغۇن مەبلەغ كېتىدىغانلىقى ئۇلارنى ئارمانى بار، دەرمانى يوق پىداكارلارغا ئايلاندۇرۇپ قويۇشتى.

كامال ياقىسىز، ياسىمانە ئاق خەسە كۆڭلىكىنىڭ يان توپچىلىرىنى يېشىۋېتىشى خۇددى كەتمەن يۈزىدەك چىڭ، پىشقان كەڭ كۆكرەكلىرىدە تارام ـ تارام ئېقىۋاتقان تەر ئېرىقچىلىرى يالتىراپ كۆرۈندى. ئۇنىڭ تولغان قىزىل يۈزى ئىسسىقتىن ھۆپپىدە ئېسىلىپ كەتكەن بولۇپ، قاغا پېيىدەك قاپقارا توم قاشلىرى ئۈستىدىمۇ تەر تامچىلىرى سىمابتەك تىترەپ تۇراتتى. قويۇق كىرپىكلىك چوڭ كۆزلىرى توختالغان ۋە تەقۋادار مويسىپىتلارنىڭ چېھرىدەك مۇلايىم ئەمما ئادەم ئەيمەنگۈدەك بىر سېھرىي كۈچ بىلەن چاقنايتتى. كامال يىراقتا قالغان قۇملۇق باياۋانغا، ئاپئاق لىباس يېپىنغان دالاغا، بىر چاغلاردىكى ھاشارنىڭ يالدامىلىرى بولغان ئۇيەر ـ بۇيەردە چوقچىيىپ تۇرغان قاقشال جىگدىلەرگە، يۇلغۇن ۋە تىكەنلىك قىياقلارغا

ئېغىر نەزەر تاشلىدى. راست! بۇ يەرلەر، ھەتتا پادىچىلار ئوت يېقىپ قاپقارا كۆيۈندىگە ئايلانغان بەقەم، توغراق غوللىرىغچە، ئەدناسى تومۇز يەيدىغان كېلەر، قۇرت ـ قوڭغۇز ئوۋلايدىغان پاتمىچۇق، كەسلەنچۇكلەرگىچە شۇنچە تونۇش! گويا ئانىسىنىڭ تىلەكلىرىدەكلا كۆڭلىگە شۇنچە يېقىن، شۇنچە سېھرلىك! دېمىسىمۇ ئۇ، بۇ باياۋاندىكى ئۇزاق يولدا 7 ـ 8 يېشىدىن باشلاپلا مېڭىپ، ھەر بىر ئوچۇم قۇم، چاڭقىغان گىياھلىرىغچە كۆز گۆھەرلىرىگە سىڭىپ، كۆڭۈل پىنھانلىرىغا تىنىپ كەتكەن!

كامالىنىڭ دادىسى نەمتۇللا تېبابەت دورا ماتېرىياللىرى تىجارىتى بىلەن شۇغۇللىنىدىغان دورىپۇرۇش سودىگەر ئىدى. ئۇنىڭ 11 تۆگە، ئالتە قېچىرى بولۇپ، سىيادان، جىنكېۋزى ئۇرۇقى، ھوماما، قەردىمانە، رۇم بەدىيان، شاقاقۇل، گاۋزىبان، ئازاراقى، بىدىمىشكى، ئاسارۇن قاتارلىق يۇز خىلدىن ئارتۇق دورا ئۆسۈملۈك ئۇرۇقلىرى، قۇرۇتۇلغان گۈل، يىلتىز، يوپۇرماق، شۇنداقلا زەھەرلىك چار يىلان، توقماق قۇيرۇقلۇق ئوق يىلان، چايان، قىزىل قولتۇق پاقا قاتارلىقلارنىڭ تالقان دورىلىرىنى خوتەن، يەكەن، قەشقەر، ئاقسۇ، كۇچارلارغا ئاپىرىپ تېۋىپلارغا ھەم سەكسەنخالتا دورىگەرلىرىگە ئۆتكۈزەتتى. بۇ يۇرتلاردىن پىستە، بادام، ئەينۈلا، خورما، ياڭاق، گۈلىقاق، جىگدە، مېغىز، كۆك كىشمىش دېگەندەك قۇرۇق يەل ـ يېمىشلەرنى ئېلىپ ئىلغا يۆتكەيتتى. نەمتۇللا جەنۇبنىڭ بۇ شەھرىن ـ شەربەت نېمەتلىرىنى ئۆزىنىڭ رابىتى بار ھەقەمسايە، دوست ـ يارانلىرىگە بېرىپ، ئۇنىڭ پۇلىغا ئىلى ھۇسەنباي تېرە زاۋۇتىدىن شىگىرىن، بۇلغار، شاۋرۇن، كۆن قاتارلىقلارنى ئېلىپ، جەنۇبتىكى يۇرتلارغا ھەتتا پاكىستان، ھىندىستان، كەشمىرلەرگە ئاپىرىپ ساتاتتى. جاھان كېزىپ يۈرۈپ ھەربىر ئۆتەڭ، قاراۋۇلخانا ۋە بەندەر ـ بەندەرلەردىكى توسۇقلاردا تىل قىسىنچىلىقىنىڭ دەردىنى، زىيىنىنى بولدى دېگۈچە تارتقان

نەمتۇللا ئوغلى كامالنى شەھەردىكى «شۆتاك»① مەكتىپىنىڭ ياتاقلىق سىنىپىغا بەردى. ئەمدىلا سەككىز ياشنىڭ قارىسىنى ئالغان كامالنىڭ بوي ـ بەستى، زېھنىياتى ئون ياشلىق بالىلاردىن قېلىشمايتتى. لېكىن ئۇ شۆتاكىدا ئاران بىر يىلا ئوقۇيالىدى. دوتەي يامۇلنىڭ خوجىلىق ئەمەلدارىنىڭ ئوغلى بىلەن بولغان بىر قېتىملىق مۇشتلىشىش ئۇنىڭ مەكتەپتىن ھەيدىلىشىگە سەۋەب بولدى. نەمتۇللا خوجىلىق ئەمەلدارىغا خېلى كۆپ كۆكۈل قويۇپ، ئادەمەتچىلىك قىلىپ باققان بولسىمۇ، ئۇ ئاخىرىغىچە تاش چىشلەپ تۇرۇۋالدى. ئامالسىز قالغان نەمتۇللا كامالنى ئۈيغۇر باشلانغۇچ مەكتىپىگە ئاپىرىپ بېرىپ، ئۇنى يېقىن بۇرادەرلىرىنىڭ ئۆيىگە ئورۇنلاشتۇرۇپ قويدى.

بالىلىقنىڭ تۇنجى خاتىرىلىرى ۋە دادىسى ئېسىدىن كەچكەن كامال چوڭقۇر تىنغىنىچە ئورنىدىن تۇردى. ئۇ، بوغۇزنى لەززەتلىنىپ يەۋالغان ئاتلىرىنى ھارۋىغا قېتىپ يولغا راۋان بولدى. بەزلىشىپ كەتكەن شورلۇق يولدا ھارۋىدىكى يۈكلەر ھېچقانچە بىلىنمىگەچكە، ئاتلار كۈچىمەيلا كېتىۋاتاتتى. بايىقى شېرىن خىياللار ھېلىھەم كۆڭلىگە لەززەت بېرىۋاتقان كامال ھارۋىنىڭ شوتىسىدا ئولتۇرۇپ يەنە خىيالغا پاتتى…

كامال باشلانغۇچ مەكتەپنى پۈتكۈزگىچە بۇ يوللارنىڭ «ئەركەك»، «چىشى» سى ئۇنىڭغا بەش قولدەك ئايان بولۇپ كەتتى. ئۇ بىرەر ـ ئىككى ئايدا بىر قېتىم ئېشەكچىلەرگە ئۇلاغ ھەققى بېرىپ، بەزىدە پىيادە يۈگۈرۈپ دېگۈدەك ئانىسىنى كۆرگىلى ئەلئابادنىڭ قۇمتام كەنتىگە كېلەتتى. بۇ چاغلاردا «ئىچكىرى ئۆلكىلەردە كوممۇنىستلار گومىنداڭنىڭ ئانا ـ مانىسىنى كۆزىگە كۆرسىتىپتۇدەك … »، «ئىلى پارتىزانلىرى گومىنداڭ ئەسكەرلىرىنى سۇر ـ توقاي قىلىپ ۋەتىۋەرىكىنى چىقىرىپتۇدەك… » دېگەندەك قۇلاق ياقتى كۈسۈر ـ كۈسۈر،

① شۆتاك — خەنزۇچە مەكتەپ.

مش - مش گەپلەر كوچا - كويلاردا تارىلىپ يۈرگەن مالمان زامانلار ئىدى. شۇڭا نەمتۇللا باشلانغۇچ مەكتەپنى ئەمدىلا پۈتكۈزگەن كامالدىن ئەنسىرەپ قالدى بولغاي ئۇنى «سودىدا پىشسۇن» دېگەن باھانە بىلەن خوتۇنى نېۋىخانىنى ئەمەن تاپتۇرۇپ، تۆگىگە مىندۈردى! كامال شۇ مىنگەنچە تۆت يىلدىن ئارتۇق كارۋان ئارقىسىدىن مېڭىپ قەشقەر، يەكەن، ئاقسۇ، كۇچا، ئىلىلارغىچە تۆت قېتىملىق سەپەرنى بېشىدىن كەچۈردى. قەدىمكى يىپەك يولى، تەكلىماكان ئېچىدىكى سۇسىز قۇملۇقلار، ئۇزاقتىن - ئۇزاق بارسا كەلمەس تىلسىملىق يوللار، چۆل كىرپىسى، ياۋا توشقان، كېلەر، پاتمىچۇق، لەڭمەنتاقىتاق، ھۇۋقۇش، كۆكنەك، قاراتاز، مۈڭگۈزلۈك چار يىلان، قۇزغۇن ۋە ھەر خىل قۇرت - قوڭغۇزلار ماكان تۇتقان يۇلغۇنلۇقلار، ئېپتىدائىي توغراق ئورمانلىقلىرى، جاڭگال، چاتقاللىقلار، ھەتتا «قۇمسىرات» تېغىنىڭ «ئانامتاش» داۋانلىرى، ــ قىسقىسى ھەربىر قۇم بارخان، قۇملۇق جىلغىلار، شامالىلار ھەر كۈنى تولىمۇ نەپىس كەشتىلەرنى ئاپىرىدە قىلىدىغان يۇمشاق قۇملۇق يانباغىر ... غوللار ... ئات - ئېشەك، تۆگە سۆڭەكلىرىگىچە كامالنىڭ بالىلىق يۇمران قەلبىگە تاش مۆھۈرەڭ بېسىلغان ئىدى!...

كامال ھېلىھەم مەرھۇم ئاتىسىنى ھەسرەت بىلەن ئەسكە ئالىدۇ. ئۇ 14 ياشقا كىرگەن يىلى تۆتىنچى قېتىملىق سەپەرگە ئاتىلانغان ئىدى. نەمتۇللانىڭ كۆڭلى تۇيغاندەك خىلى كۈنلەرگىچە تېڭىرقاپ قالدى. شۇنداقتىمۇ يولغا چىقمىسا بولمايتتى. چۈنكى ئۇ ئاقسۇدىكى بۇرادەرلىرىگە ئەھدە قىلغانىدى. بۇ چاغلار ئازادلىق ھارپىلىرى بولۇپ گومىنداڭنىڭ قاچاق ئوفتىسىر - ئەسكەرلىرى بارغانلا يېرىدە ئادەم ئۆلتۈرۈپ بۇلاڭچىلىق قىلىۋاتاتتى. قۇملۇق جىلغا يولىدا كېتىۋاتقان نەمتۇللا پات - پاتلا قېچىردىن چۈشۈپ قۇملۇق يولغا قۇلاق

ئۇيغۇرچە كىتاب تورىيكىتى www.uyghurkitap.com

ياقاتتى. ياققانسېرى چىرايى ئۆمسۈرۈن بولۇپ، ئوغلىغا قارىيالمايتتى. ئۇ تۆگىلەرنى سالقىن يېتىلەپ يەنە بىر ئاز ماڭغاندىن كېيىن، يولغا قۇلاق يېقىپ تىڭشىدى ـ دە، دەرھاللا ئورنىدىن تۇرۇپ ئوغلىغا قارىدى:

ـــ ئوغلۇم ئاخشام تۈنىگەن يەردە تېرە ھەميانىم قاپتۇ، سەن ئاشۇ كۆرۈنگەن تۆت ئېگىز قۇم دۆڭلۈكىدىن ئۆتسەڭ يېتىپ بارىسەن.

ـــ ماقۇل دادا، مەن بەك يامان يۈگۈرەيمەن.

ـــ ئەمما قوراللىق بۇلاڭچى، باندىت ياكى گومىنداڭنىڭ قاچقۇن ئەسكەرلىرىنى چېلىقتۇرۇپ قالساڭ، دەرھال ئۆزۈڭنى دالدىغا ئال، ئۇلار كۆرۈپ قالغۇدەك بولسا، ئات ماڭالمايدىغان يەرلەرگە قاچ، ـــ دېدى نەمتۇللا كامالنىڭ بوينىغا كىچىك قاپاق بىلەن توۋرىنى ئېسىۋېتىپ، ـــ بالام توۋرىدىكى ناننى بولۇپمۇ قاپاقتىكى سۇنى ئاۋايلاپ ئىشلەت، بىز ئاقسۇغا بارالمايدىغاندەك تۇرىمىز ··· تېز بول!

شۇ چاغدىكى قانلىق ۋەقە كامالنىڭ خۇددى تۈنۈگۈندەكلا ئېسىدە تۇرۇپتۇ. ئۇ بىر ئېگىز قۇم دۆڭلۈكىدىن ھالقىپ ئۆتۈپ، ئىككىنچى قۇم دۆڭلۈككە يامىشىپ ئوتتۇرىغا كەلگەندە ئارقا تەرەپتىن قالايمىقان ئېتىلغان مىلتىق ئاۋازىنى ئاڭلاپ يۈرىكى قارتتىدا قىلپ تېڭىرقاپ تۇرۇپ قالدى. ئاندىن ئۇ پەس جىلغىغا سىيرىلىپ، يۇمىلىنىپ، ئوقتەك چۈشۈپ كەتتى. تەرگە چىلىشىپ، يۈزلىرى قۇم ۋە لايغا مىلىنىپ يېتىپ كەلگەن كامال كۆرگەنلىرىگە ئىشىنەلمەي كۆزلىرى چەكچەيدى ۋە دەھشەتلىك ۋاقىرىۋەتتى:

ـــ دادا!!···

نەمتۇللا ئاستىغا بېسىۋالغان بىر گومىنداڭ ئەسكىرىنىڭ كارنىيىنى بوغقان ھالدا قانغا چېلىشىپ ئۇنىڭ ئۈستىدە ياتاتتى. ھەر ئىككىلىسىنىڭ كۆزلىرى ئوچۇق ئىدى. يەنە ئون

قەدەم ئارىلىقتا بوغۇزلانغان بىر قاچاق ئەسكەر پۇت ـ قوللىرىنى تاشلاپ، باقىيغا سەپەر قىلغانىدى. نەمتۇللانىڭ دۇمبىسى ئوق ئىزىدىن ساق يېرى قالمىغانىدەك كۆرۈنەتتى. بادامدوپپا، شايى پوتا، چەكمەن يەكتەكلەرنىڭ قالايمىقان چېچىلىپ تۇرۇشى، ئادەم ۋە ئاتلار تىلغۇتكەن قانلىق مەيدان نەمتۇللانىڭ گومىنداڭ قاچاق ئەسكەرلىرى بىلەن جان تىكىپ ئېلىشقانلىقىنىڭ شاھىتى ئىدى!

... يانداق ئاتلار باشلىرىدا بىزەڭ چۈنلەرنى قورۇپ، ئىچ ئات پات ـ پات پۇشقۇرۇپ قويۇپ، تارشىلىق لەنگەرنىڭ تاقىر يوللىرىدا كېتىۋاتتى. تاغارلارغا يۆلىنىپ هارۋىسىدا ئولتۇرغان كامال كۆزلىرىدىن تۆكۈلۈۋاتقان يوغان ـ يوغان ياش تامچىلىرىنى سۈرتمەي نەلەرگىدۇر تىكىلىپ قالغانىدى ... توغرا، دادىسىنىڭ جەسىتىنى قۇچاقلاپ زار ـ زار يىغلىغانلىرى... يىغلاپ تۇرۇپ يۇلغۇن تۇۋنى كولىغانلىرى ... يېڭى كۆتۈرۈلگەن قەبرە بېشىدا بىلىدىغان سۈرىلىرىنى ئوقۇغانلىقى ... شۇ ئۇزۇن يوللاردا خېمىر چاپىناپ ئەجەل بىلەن ئېلىشقانلىقى ... «قۇمسىرات» تېغىنىڭ «ئانامتاش» داۋانلىرىدا ئۆملەپ، يىقىلىپ، سىيرىلىپ كېتىۋاتقانلىرى كامالنىڭ كۆز چاناقلىرىدا قايتا ئايان بولغانىدى...

گۈگۈم پەردىلىرى ئەتراپنى كېپەنلىگەندە ئاتلار چۆلئېرىق دەڭ قونالغۇسىغا كىرىپ كەلدى. دەڭجا شانىياز كامالنىڭ خامۇش چىرايىغا قاراپ «كىرىپ يېتىپ قال، هارۋاڭنى مەن ئورۇنلاشتۇراي» دېدى. ئەتىسى خېلىلا ۋاخچە تۇرغان كامال ئاتلىرىنى قېتىپ يولغا چىقتى. بىراق ئۇنى تۇنۇگۈنكى خىياللار توري يەنە چىرمىشىۋالدى ... نەمتۇللا قازا قىلىپ ئاردىن بىرنەچچە ئاي ئۆتۈپلا، دۆلەت ئازاد بولۇپ، يېڭى جۇڭگو قۇرۇلدى. يۇقىرىدىن ئەۋەتكەن خىزمەت گۇرۇپپا ئەزالىرى قۇمتامغا يېتىپ كەلدى. ئۇلارنىڭ گۇرۇپپا باشلىقى ۋالڭ يۇڭ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ يېڭى تادىرىسى

ئىسىملىك 40 ياشلاردىكى ئىللىق چىراي بىر خەنزۇ بولۇپ، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ قولىدا بىردىن تېزەك تېرىيدىغان سېۋىتى بار ئىدى. خىزمەت گۇرۇپپىسىدىكىلەر قۇمتاملىق ئىگەمبەردى، ھاشىم قاتارلىق نامرات دېھقانلاردىن بىر قانچىنى كەنت رەھبەرلىكىگە بېكىتىپ ئۇلار بىلەن يەر ئىسلاھاتى ۋە ئىجارە كېمەيتىش خىزمەتلىرىنى باشلىۋەتتى. نەمتۇللانىڭ ئايالى نېۋىخان سەپەرۋەرلىك يىغىنىدا، تۆگە، قېچىر، ئېشەك ۋە باشقا ماللارنى باقىدىغان لاپاسلىق چوڭ ئېغىلىنى، ئۆيلىرى بىلەن قوشۇپ يېڭى ھۆكۈمەتكە بەرگەنلىكىنى ئېلان قىلدى. شۇندىن بېرى بۇ چوڭ ئېغىل ئىككى قورۇغا بۆلۈنۈپ، قۇمتام كەنتىنىڭ تەشكىلى بولۇپ قالدى. بىر كۈنى نېۋىخان ئوغلى كامالنى ئالدىغا چاقىرىپ:

— سېنى بالام شەھەردىكى ئوتتۇرا مەكتەپكە ئەكىرىپ بېرىمەن. بۇ داداڭنىڭ ئۇزۇندىن بېرى دەپ كەلگەن نەسىھىتى ۋە ئارزۇسى، — دېدى.

كامال شەھەردە تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتكۈزگىچە خاتىرجەم ئوقۇغان بولسىمۇ، تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ بىرىنچى يىللىقىغا چىقىش بىلەن كۆڭلى ئەنسىزچىلىك ئىچىدە ئوقۇدى. تەنھا ئانىسى بىرنەچچە قېتىم كېسەل بولۇپ، بەزىدە يېنىك، بەزىدە خېلىلا ئېغىر يېتىپ قالدى. ھەۋزىنىيازخان ئانا قۇمچاقار يېزىلىق ھۆكۈمەتتە ئىشلەۋاتقان ئوغلى ئوبۇلھەسەننىڭ تۇنجى بالىسىنى بېقىپ بېرىۋاتقاچقا، قۇمتامغا ۋاقتى - قاراردا كېلەلمىدى. شۇڭا سەككىزىنچى سىنىپىنى پۈتكۈزۈپ ئائىلىسىگە قايتىپ كەلگەن كامال تەتىلدىن كېيىن مەكتىپىگە بارمىدى. بىر كۈنى ئوبۇلھەسەن قۇمتام كەنتى كوپىراتسىيە مۇدىرى ھاشىم، مۇئاۋىن مۇدىرى ئىگەمبەردىنى ئۆيگە باشلاپ كېلىپ، قۇمچاقار يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ ئۇقتۇرۇشىنى چىقاردى. ئۇنىڭدا كامالنى ئوقۇتقۇچىلىققا بەلگىلىگەنلىكى

يېزىلغان ئىدى. كامال ئانىسىنىڭ يالغۇزلىقىنى ئېيتىپ قەتئىي ئۇنىمىدى. بىراق كوپىراتسىيە مۇدىرلىرى ھاشىم، ئىگەمبەردىلەر نېۋىخانىنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالىدىغانلىقى، ھازىر ئوقۇمۇشلۇقلار بولمىغانلىقى ئۈچۈن ئىسمىنى يازالمىغان چالا ساۋاتلارنىڭ باشلانغۇچ مەكتەپلەرگە مۇئەللىم بولۇۋاتقانلىقلىرىنى يېنىش ـ يېنىشلاپ چۈشەندۈرۈپ، ئاخىرى كامالنى قايىل قىلىشتى. دەرۋەقە 19 ياشلىق كامال قۇمچاقار باشلانغۇچ باش مەكتەپنىڭ ئوقۇتقۇچىسى بولۇپ قالدى. ئەمما ئۇ بۇ مەكتەپتە ئىككى يىل ئىشلەپ، ئائىلىسىگە قايتىپ كەتتى. چۈنكى مەكتەپ مۇدىرى نەسرۇللا قىزى نۇسرەتنى كامالغا زورلاپ تاڭدى. نۇسرەت كامالدىن ئۈچ ياش چوڭ بولۇپ، كىچىكىدە قىزىق تونۇرغا چۈشۈپ كېتىپ يۈزلىرىنى كۆيۈك تاتۇقلىرى قاپلاپ كەتكەچكە ئادەمنىڭ تېنى ئەيمەنگۈدەك سەت ئىدى. سول كۆزىنىڭ جىيەكلىرى قىپقىزىل سىرتقا ئۆرۈلۈپ تۇراتتى. كامال ئۇنىڭدىن ئۆزىنى قاچۇرغانسېرى نەسرۇللا ئۇنىڭ مائاشىنى ھەر خىل باھانە ـ سەۋەبلەر بىلەن تۇتۇۋېلىپ تولۇق بەرمىدى. كامال گېپىگە كۆنمىگەنسېرى ئۇنى مەكتەپتە ئېغىر ئىشلارغا سالدى. «كېچىكتىڭ»، «دەرس قالدۇردىڭ»، «بالىلارغا ۋاراقىرىدىڭ» دېگەندەك تۇتۇرۇقسىز بەھسىلاردىن بىزار بولغان كامال ئاخىرى مەكتەپتىن چىقىپ كەتتى.

كامال قۇمتامغا قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ھاشىم ۋە ئىگەمبەردىلەرگە ئۆزىنىڭ مال ئېغىلىدا ئىشلىگۈسى بارلىقىنى دېدى. ئۇلارمۇ ئىككىلەنمەيلا قوشۇلدى. ئەلۋەتتە نەمتۇللانىڭ ئۆز قولى بىلەن ئاپىرىدە بولغان بۇ لاپاسلىق ئېغىلدا ئىشلىسە، دادىسىنىڭ روھى خۇش بولىدىغانلىقىنى ئۇلارمۇ ئويلاپ يەتكەنىدى. كامال ئەخمەت گاچا بىلەن ئاكا ـ ئۈكىدەك چىقىشىپ كەتتى ھەم ئۇنىڭ كۆڭلىمۇ ئېيتقۇسىز خۇش بولدى. چۈنكى دادىسىنىڭ قەدەم ئىزلىرىنى كۆرگەندەك، مۇبارەك ھىدلىرى

دىماغلىرىغا پۇرىغاندەك، نەمتۇلا ئۇنىڭغا «چىرىغىنى ئۆچۈرمىدىڭ... » دەپ كۈلۈپ قاراۋاتقاندەك شىرىن ھېسسىياتلارغا چۆمۈلەتتى.

ئالىي كوپىراتسىيە تارىخىي ۋەزىپىسىنى ئاخىرلاشتۇرۇپ، خەلق گۈڭشېسى قۇرۇلدى. ھاشىم قۇمتام كەنتىنىڭ شۇجىلىق ۋەزىپىسىنى، ئىگەمبەردى كەنت باشلىقى ئەمىلىنى، مەتسىدىق بوغالتىرلىق، كامال ئامبار ھوقۇقىنى قولىغا ئېلىشتى. يېزىلىق ھۆكۈمەت مەمۇرىي ئىش باشقۇرۇش ئىشخانىسى تەستىقلاپ بېكىتكەن بۇ قارار يېزىلىق ھۆكۈمەت پارتكوم شۇجىسى كېرىمگە ئانچە ياقمىدى. ئۇ بىر كۈنى قۇمتامغا كېلىپ كەنت رەھبەرلىرىگە يېغىن ئېچىپ خېلىلا قاينىاپ قالدى:

— ئىگەمبەردى، — كېرىم شۇجىنىڭ تەلەپپۇزى قاتتىق ئىدى، — مەن ساڭا ئەكېلىپ بەرگەن چاۋار نەدە تۇرۇۋاتىدۇ؟ نېمە ئىش قىلىۋاتىدۇ؟ ئەجەب بۇ يەردە كۆرۈنمەيدا؟

— ئۇ ... ئۇ... — ئىگەمبەردى كېرىمنىڭ چىرايىدىن ئەندىكىپ قالدى، — ئۇ كەنتنىڭ سۇ ئىشلىرى كادىرى، شالتۇغراق مەھەللىسىدىكى باستۇرۇلغان شايمقۇل بەگنىڭ ھويلىسىدا ئولتۇرىدۇ.

— مۇنداق دېگىن، كۆزۈمدىن يىراق، كۆڭۈلدىن يىراق دېگەندەك، بىر پومېشچىك زومىگەرنىڭ قورۇسىغا ئاپىرىپ قويۇپسەندە، — كېرىمنىڭ سىدام قاپاقلىرى تۇرۇلدى، — چاۋار ئوقۇغان، بىلىملىك، تەربىيە كۆرگەن ئادەم، ئېسىل شەمشەرنى پاشا ئۆلتۈرۈشكە سالغاندەك ئۇنى سۇ كادىرى قىلىپ قويغىنىڭلار نېمىسى ـ ھە؟

— ئۇنىڭ نوپۇسى بولمىسىمۇ، كەنت ئامبىرىدىن نورما ئاشلىق بەلگىلەپ بەردۇق، — دېدى ھاشىم سەل خاپا بولغان ئەلپازدا، — قالدى ئىشلار ئاستا ـ ئاستا بولىمىدۇ.

— يېزا نوپۇسىغا ئېلىش ئۈچۈن ئانكېت توشتۇرۇپ

قويدۇق، ــ ئىگەمبەردى چوڭقۇر تىنىپ قويدى، ــ يېزىلىق ھۆكۈمەت تەستىقلاپ ئەنگە ئالسا، نوپۇسلۇق بولۇپ قالىدۇ.

ــ مەن زادىلا چۈشىنەلمىدىم، ــ كېرىم شۇجى ھوربىدىن چۈشىدىغاندەك ئەمەس ئىدى، ــ دېھقان باج، غەللە ــ پاراق ھەم ناھىيىنىڭ گۆش، مايى، قۇرۇق يەل ــ يېمىش ۋەزىپىلىرىنى توشۇشقا ئەخمەت گاچىنى بەلگىلەپ قويۇپسىلەر، ئۇ خەنزۇچە سۆزلەش ئۇ ياقتا تۇرسۇن ئۆزىنىڭ تىلىنىمۇ سۆزلەلمىسە، ماڭا ناھىيىنىڭ رەھبەرلىرى قانتىق ئاچچىقلاپ كەتتى.

يىغىندا ئولتۇرغانلارنىڭ بىردىنلا ئۇنى ئىچىگە چۈشۈپ، تۇنجۇقۇپ كېتىشتى. قۇملۇق يولى ئېغىر، جاپالىق مۇساپە ئىدى. ئۇ يەرلەردە پەقەت ئەخمەت گاچىلا ئات ــ ھارۋىلارنى باشقۇرۇپ، ئامان ــ ئېسەن شەھەرگە كىرەلەيتتى.

ــ يېزا ئىگىلىك مەھسۇلاتلىرى ۋە ۋەزىپە يېمەكلىكلەرنى ئۆتكۈزىدىغان، ھېسابلىشىدىغان، سۈپەت تالىشىپ زاكونلىشىدىغان مالىيە خادىملىرىنىڭ كۆپىنچىسى خەنزۇ، ــ دېدى كېرىم ئالىقانلىرىغا ئۇرۇپ، ــ ئاڭلىسام كامال دېگەن مال باقار خەنزۇچە مەكتەپتە ئوقۇغانكەن.

ــ توغرا، ــ ئىگەمبەردىنىڭ چىرايى ۋاللىدە ئېچىلدى، ــ بۇ تەرىپىنى ئويلاشماپتىمىز. بىراقزە، كامال تۆت ئات قېتىلغان ھارۋىنى باشقۇرۇپ كېتەلەمۇ؟

ــ مېنىڭچە بولىدۇ، ــ ھاشىم دەرھاللا قوشۇلدى، ــ ئەخمەت بىلەن بىرنەچچە قېتىم بىللە قاتناسا، ئۆگىنىپ كېتىدۇ، كامال زېھنىياتلىق بالا.

ــ مانا بولمىدىمۇ، ــ كېرىم قوللىرىنى يايدى، ــ چاۋارنى كامالنىڭ ئورنىغا دەرھال ئامبارچىلىققا قويۇڭلار.

...بىر كۈن كەچكىچە يەر ــ زېمىننى قىزدۇرغان قۇياش ھاردۇق يەتكەندەك كەچكە يېقىن توغراق ئورمانلىقى تەرەپكە ئاستا ــ ئاستا قىڭغايدى. شەھەر ئىزنالىرى يىراقتىن

كۆرۈنگەنسېرى ئاتالارمۇ ئالدىرىغاندەك قەدەملىرى تېزلىشىشقا باشلىدى. لېكىن مەۋھۇم خىياللار يېپىغا چىرمىلىپ قالغان كامال پەس ئاۋازدا شۇنىڭلىماقتا ئىدى:

ــ كېرىم شۇجى چاۋارغا نېمانچە چاپان ياپىدىغاندۇ؟ ئۇنىڭ قارا كۆڭۈل، بەتنىيەت، تاشبېغىر ئادەملىكىنى بىلمەمدىكىنە؟ ئۇ ئامبارچى بولغان تۆت يىلدىن بېرى قۇمتام خۇددى ئەتىسىز مونەككە ئوخشاپ قالدى. بولۇپمۇ ھاشىم شۇجى «كالا ئوغرىسى» دېگەن بەتنامغا قالغان ئۈچ يىل ئىچىدە دېھقانلارنىڭ ھال ـ كۈنى كۈندىن ـ كۈنگە بەتتەرلەشتى...

دەرۋەقە ھاشىم شۇجىلىقتىن قېلىپ، چاۋار پۈتلىكاشاڭسىز ھۆكۈم سۈرۈۋاتقان يىللاردىن بېرى كامال ۋىجدانى ئۆرتەنگۈدەك، ئەقلى لال بولغىدەك ئىشلارغا دۇچ كەلدى. چاۋار گەرچە بۇغداي، قوناق، ئارپا، ماش، ياغلىق دان بىسلىغان تاختايلىق ئامبارلارنىڭ ئامبارچىسىدەك كۆرۈنگىنى بىلەن ئەملىيەتتە قۇمتام كەتتىنى ئالقىنىدا ياڭاقتەك ئوينىۋاتقان سېھىرگەر ئىدى. ئۇنىڭدىن ئىگەمبەردى ۋە مەتسىدىقلار بەكمۇ ھەزەر ئەيلەيتتى. راست گەپنى قىلغاندا ھاشىمنى ئادەم ئەقلى يەتمىگۈدەك ھىيلە ـ مىكىر بىلەن كالا ئوغرىسى قىلىپ قويغاندىن كېيىن، ئۇنىڭدىن قورقىدىغان، يۇرىكى تىترەيدىغان، قاپقارا تەلەتتىكى زەھەردەك ئىستىمزادىن ئەيمىنىدىغان بولۇپ قالدى. شۇڭا ئۇلارمۇ چاۋارنىڭ سىزغان سىزىقىدىن چىقالماي بارغانسېرى پاتقاققا پاتماقتا ئىدى. شەھەردىكى زاۋۇت، شىركەت، سودا ئىدارىسى، ئاشلىق ساقلاش، ئۇرۇقچىلىق پونكىتلىرىغا ئۆتكۈزگەن يېزا ئىگىلىك مەھسۇلاتلىرىنىڭ پۇلى مۇشۇ ئۈچ يالماۋۇزنىڭ داخۇر كالۋاسىغا كىرىپ كېتەتتى. ھەتتا ئامباردىكى بۇغداي، قوناق، ئارپا، ياغلىق دان، ئۆچكە تېزىتى، خالۋاپخانىدا توقۇلۇۋاتقان تاغار، خۇرجۇن، گىلەم، قۇرۇق يەل ـ يېمىشلەر، يۇقىرىدىن كەنتكە سېتىپ بەرگەن ئاق ئوغۇت، يېزا ئىگىلىك دورىلىرى

ھەتتا نامرات دېھقانلارغا يىلدا بېرىلىدىغان قۇتقۇزۇش بۇيۇملىرىغىچە كامالىنىڭ ھارۋىسىغا بېسىپ بېرىپ، قاراڭغۇ بازاردا ساتقۇزاتتى. شۇڭا كامال ھەر قېتىم شەھەرگە ۋەزىپە بىلەن يولغا چىققاندا ئۇلار «نۆۋەت مېنىڭ»، «بۇ قېتىم مېنىڭكىنى باسىدۇ»، «ئەمدىغۇ ماڭا كەلگەندۇ» دېيىشىپ، قۇمتام دېھقانلىرىنىڭ بەدىنىدىن شىلىۋالغان ھارام مالىلىرى ئۈچۈن «نۆۋەت» تالىشاتتى. گەرچە كېرىم شۇجى چاۋارنى دېھقانلارنىڭ بەدىنىگە چىققان مەرەزدەك قۇمتامغا ئۇندۇرۇپ، ئۆزى شەھەرگە يۆتكىلىپ كەتكىنى بىلەن، بەزىدە قۇمتامغا ئاتايىتەن كېلىپ، كۆپ ھاللاردا تېلېفون ئارقىلىق ھال سوراپ مەدەت بېرىپ تۇراتتى. بۇنىڭدىن كېنت رەھبەرلىرى، قۇمتاملىقلار، ھەتتا يېزىلىق ھۆكۈمەت باشلىقلىرىمۇ تېخىرقاپ قېلىشتى. يېزىلىق ھۆكۈمەت پارتكوم شۇجىلىقىغا يۆتكىلىپ كەلگەن بارنىيازنىڭ كېرەم ئالدىدا تىل تۇتۇقى بارمۇ ياكى شۇجىلىق ھوقۇقىدىن ئايرىلىپ قېلىشتىن ئەنسىرەمدۇ، ئىشقىلىپ قۇمتام دېھقانلىرىنىڭ ئەرز ـ دادىنى ئاڭلىماسقا، كۆرمەسكە، بىلمەسكە سالاتتى.

...ئاتلار شەھەرگە كىرىپ كېلىش بىلەن ئۆزىگە تونۇش بولۇپ كەتكەن دەڭنىڭ ھىدىنى ئالغاندەك، باشقىدىنلا جانلىنىپ كېتىشتى. كەچلىك ئىشتىن چۈشكەن ئىشچى ـ خىزمەتچىلەر ۋېلىسىپىتلىك ۋە پىيادە ئۆيلىرىگە قايتىشماقتا ئىدى. ئىدارە ـ جەمئىيەت، زاۋۇت، كارخانا دەرۋازىلىرىنىڭ ئۈستى تەرىپىگە ھەم ئىككى يېنىدىكى سېمونت تۈۋرۈكلەرگە: «يېزا ئىگىلىكىدە داجەيدىن ئۆگىنەيلى!»، «سانائەتتە داچىڭغا يېتىۋالايلى!»، «يىگىرمە يىل كۆرەش قىلىپ ئامېرىكا جاھانگىرلىكىدىن ئېشىپ كېتەيلى!» دېگەن شوئارلار يېزىلغانىدى. بۇنداق ھۆسنىخەت بىلەن يېزىلغان دەبدەبىلىك، ھاياجانلىق شوئارلار يوللارغا تارتىلغان قىزىل پلاكاتلاردا، ئاقارتىلغان تاملاردىمۇ كۆپ ئۇچرايتتى. كامال

ئاتلىرىنى ئالدىرىتىپ شەھەر سىرتىدىكى ساۋۇر مەڭلىكىنىڭ دېڭىغا يۇرۇپ كەتتى. بۇ دەڭ باشقا دەڭلەرگە قارىغاندا ھويلا، ياتاق ئۆيلىرى ئازادە، پاسىل تاملىرى ئېگىز بولغاچقا خېلىلا بىخەتەر ئىدى. ساۋۇر دەڭجامۇ سەگەك ئادەم بولۇپ، تىرىق قىلغان ئاۋازدىن سەكرەپ تۇرۇپ كېتەتتى.

ئاتلار تاپۇر ـ تۇپۇر قىلىشىپ دۆڭگە قايرىلىشى خۇددى ماراپ تۇرغاندەكلا ئەللىك ياشلاردىكى ساۋۇر مەڭلىك ياندىكى كىچىك ئۆيدىن يۈگۈرۈپ چىقتى. ئۇنىڭ تۆگە يۆڭىدىن قوپال توقۇلغان مەللە رەڭ يەكتىكى كىندىكىگىچە ئوچۇق تۇرغاچقا قاپقارا چاڭگا ساقىلى، مەيدىسىدىكى بۇجۇرلىشىپ كەتكەن چۈپۈرلار بىلەن قوشۇلۇپ، يۈڭلۇق قۇرتقىلا ئوخشاتتى. ئۇ دەڭ دەرۋازىسىنى غارىلدىتىپ ئاچقاچ ئاغزى تەڭلا ئېچىلدى:

ـــ ھارما چۆل ئوغلى، ـــ ساۋۇر تۈكلۈك مەيدىسىنى كارت ـ كارت تاتىلىدى، ـــ يوللاردا ھارماي ـ ئاچماي كەلدىڭما؟

ـــ ياۋالا ساۋۇركا، ـــ كامال ھارۇندىن سەكرەپ چۈشتى، ـــ خۇددى پالچىنىڭ ئۆزىدە سەن، مەن دەرۋازا ئالدىغا كېلىپ بولغىچە، ئالدىمغا چىقىپ بولسەن.

ـــ ئىچ ئېتىڭنىڭ بوينىدىكى قوڭغۇراق ئۈكا، قۇلىقىمغا ياد بولۇپ كەتكەن جۇمۇ، ـــ ساۋۇر دەرۋازىنى چوڭ ئېچىۋەتتى، ـــ ھېچقانداق ھارۋىكەش ياكى كارۋانىڭ كولدۇرما، قوڭغۇراقلىرىغا ئوخشمايدۇ. ئاۋازى قىز بالىنىڭ نازدەك ساز دېگىنە.

ـــ ساۋۇركا، ھېلىقى مېنىڭ ھۇجرام، ـــ كامال پاكار بىر يۇرۇش ئۆيلەرگە قارىدى، ـــ باشقىلارغا بېرىۋەتمىگەنسەن ـ ھە؟

ـــ سېنىڭ قاچان كېلىشىڭ ماڭا تازىنىڭ بېشىدەك ئايدىڭ تۇرسا، ـــ ساۋۇر ھەجىيىۋىدى ئۇنىڭ شاللىقىغا قاقىغان قوزۇقتەك ئۇزۇن ساپسېرىق چىشلىرى كۆرۈندى، ـــ ناھىيە، يېزىلارنىڭ سودا ساراي، سودا ئىدارىسى، گىلەم كارخانىلىرىنىڭ يۇڭ شانۇ،

ئارقاق، گۈرۈچ ماتېرىياللىرى، گىلەم، تاغارلىرى بار ئىدى. سېنىڭ «ھۈجرا»ڭ نى ئەڭ بالدۇر بىكارلاپ، تازىلاپ قويىدۇم.

كامال ھەر قېتىم كەلسە يۈك ـ تاق، مالىلىرىنى ئەكىرىپ، ئىشكىنى ئېچىدىن تاقاپ ياتىدىغان ياتىقى ئالدىغا ئاتلىرىنى ئارقىچە «سا» قىلىپ ئەپكەلدى.

ـــ ساۋۇركا، تاغارلارنى چۈشۈرۈپ، ياتاققا ئەكىرىشىپ بەرگىن، ـــ دېدى كامال ئارغامچىلارنى بوشىتىۋېتىپ، ـــ بەك ھېرىپ كەتتىم. يېنىم يەر تارتىپلا تۇرىدۇ. مۇشۇ تۇرقىدا گۈپىلا چۈشسەم، بۇخاراغا كېتىمەن جۇمۇ.

ـــ بۇ چاققىچە ھە ـ ھۇ دېمىگەندەك گەپ قىلىسىنا، ئۇكا، ـــ دېدى ساۋۇر تاغارلارنى چۈشۈرۈۋېتىپ، ـــ قارا، قۇملۇق پالۋىنى، مېنىڭ ئۇچ بالام پىشىمغان «خۇندەك» [1] نى يەلۋېرىپ ئىچى سۇرۇپ توختىمايۋاتىدۇ. ئۇملاقمان شاتراقلاپ قوڭنىڭ پۇرىكى قىزىرىپ شەلۋەرەپ كېتىپتۇ. نان جىگدىسى ياكى يېمىش جىگدىسى بولسا تۇز تامىتتى. ئۆتكەندە دەپ قويسام بوپتىكەن.

ـــ ئاۋۋال تاغارلارنى ياتاققا ئەكىرىشىپ بەر، ئاندىن بىر گەپ بوپقالا.

ـــ ئۇنداقتا ئالغاچ كەپسەندە، ـــ ساۋۇرنىڭ كىچىك كۆزلىرى خۇشلۇقتىن يۇمۇلدى، ـــ مەن سېنى چۆل پالۋىنى، قۇملۇق ئوغلى، توغراق بالىسى، دەپ بىكار ماختىمايمەن جۇمۇ.

ئۇلار تاغارلارنى ياتاققا تۇشۇپ ئۇستى ـ ئۈستىلەپ تىزىۋەتكەندىن كېيىن ئون خالتا ئاق ئوغۇت ھەم دېھقانلارنىڭ كىيىم ـ كېچەككە ئالماشتۇرىدىغان يېمەكلىكلىرىنى ئېلىپ كىرىشتى. كامال خەسە خالتىدىكى نان جىگدىسىنىڭ يېرىمىنى ساۋۇرنىڭ ئېتىكىگە قويۇپ بەردى.

ـــ بۇ ئۆزۈمنىڭ جۇمۇ، بۇنى سېتىپ ئانامغا چاي ـ تۇز ئالماقچىدىم. لېكىن بالىلىرىڭغا ئېچىم ئاغرىپ قالدى.

---

① خۇندەك ـــ بەشىنچى ئايدا ئۇجمە بىلەن تەڭ ئەڭ بالدۇر پىشىدىغان ئۆرۈك.

ئۇنۇمۇ كىتاب تور بىكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

— ۋۇي ئۇنداقتا پۇلۇڭنى بېرەي.

— ۋاي بولدى قىلە، قالغىنىنى ساتساممۇ بىرەر ھەپتە يەتكۈدەك چاي ـ تۇز بوپقالىدۇ.

— ھەي كامال، — ساۋۇر ئاق ئوغۇتلارغا قاراپ قويدى، — بۇ بالا ـ قازانى يەنە ئەكەپسەنغۇ، زادى بۇرنۇڭغا سۇ كىرمىدى سېنىڭ، بىر كۈنى كۆتۈڭنى ئاق توپىدا قويىدىغۇ بۇ دەردىسەرلەر.

— قانداق قىلىمەن ئاكا، بۇنى قىلمىسام ئۇ ئاچ كۆز گۇيلار ئانامنى ئاشلىق نورمىدىن، باغ ئېتىزغا بېرىدىغان سۇدىن قىيناپ، ھەر خىل سېلىقلارنى سېلىشى تۇرغانلا گەپ، تېخى قالدۇرۇق يەرنى تارتىۋېلىشىمۇ مۇمكىن.

— دېگىنىڭمۇ توغرا، لېكىنزە، ھەر قېتىم ئۇلارنىڭ ھارام ماللىرىنى قاراڭغۇ بازاردا ساتقىنىڭدا تۇتۇلۇپ قالارمۇ دەپ يۈرىكىم سۇ، تەلىيىڭگە ۋاڭ جۇيجاڭ بوپقالغىنى، بولمىسا قانداقمۇ قىلارىدىڭ؟ ھە، قورسىقىڭ قانداق؟

— ھازىر بازارغا بېرىپ يەيمەن.

— ياتىقىمدا زاغرا بار، جىگدە شەۋىتى بىلەن يەمسەن؟

— نورماڭ يېتىشمەي، توپا يېگۈدەك بولۇۋاتقىنىڭنى بىلمىسەم كاشكى.

— ئۆتكەندە ئەكېلىپ بەرگەن ئىككى چارەك قونىقىڭ خېلى ئارام بولدى جۇمۇ.

— كېلەر قېتىم بىرنەچچە چارەك ئارپا ئالغاچ كېلەي.

— راستما؟ ئۇنداقتا دەڭ ھەققى، ياتاق ھەققى، تېخى ئاتلىرىڭغا سېلىپ بەرگەن پىچان ھەققىنىمۇ ئالمايمەن.

ساۋۇر مەڭلىك خۇشال چىقىپ كەتتى. كامال ئاتلارنى ھارۋىدىن چىقىرىپ، ئوقۇر ئالدىدا بېشىنى ئېگىز قىلىپ باغلاپ قاڭتۇرۇپ قويدى. ئاندىن كەچلىك قاراڭغۇ بازارغا قورساق تويغۇزۇش ئۈچۈن دەڭدىن چىقىپ كەتتى. ئۇ، «توخۇ سۈتىدىن

باشقىسى تېپىلمىدۇ» دەپ تەرىپلىنىدىغان داڭلىق «ئوچ بۇرجەك» بازارغا بېرىپ، چېلەك، داسلاردا كۆتۈرۈپ سېتىۋاتقان سۈيۇقئاشتىن چوڭ ھېجىردا بىرنى ئالدى. ئۇ پوتىسىغا تۆگۈۋالغان زاغرىسىنىڭ يېرىمىنى چىلاپ يەپ قورسىقى تويمىدى. قالغان يېرىمىنى يەنە چىلىۋىدى سۈيۇقئاشنىڭ سۈيى يەتمىدى.

— ئاچا، — دېدى كامال سۈيۇقئاشچى ئايالغا، — سۈيىدىن بىر چۆمۈچ قويۇپ بەرسىلە، زاغرام چىلاشمىدى.

— مۇنۇي، زاغرنى پوتەيدەك چىلاپ يەپمۇ، قورسقىڭ تويمىدىما؟ — ئايالنىڭ كۆزلىرى چەكچەيدى، — ئاڭلىغانما؟ «سۈيۇقئاشنىڭ قۇۋۇتى سۈيىدە» دېگەن گەپنى، مۇنقا مۇشۇك ئاپتاپقا چىقمايدۇ جۇمۇ.

— ۋاي جېنىم ئاچا، جان ئالماي، پۇل ئالىدىغانلا، — كامال سۈيۇقئاشنىڭ يۇزىدىكى ماينى پۇۋلەۋاتقان ئايالغا ئالايدى، — ئاۋۇ پىلىلداپ تۇرغان يۇزىدىن ئالسىلا، ئاسمان كۆرۈنگىدەك كۆپكۈك سۈيىنى ئالماي.

— ياۋاللا، ئالغىنىڭ بىر قاچا سۈيۇقئاش، جېدىلىڭ نېمانچە تولا، — ئايال بىر چۆمۈچ سۈيۇقئاش سۈيىنى قويۇپ بەردى، — مانا ئەمدى ئاقسۇ كۆرۈنگىدەك چىلىساڭمۇ يېتىدۇ.

كامال سۈيۇقئاشچى خوتۇن بىلەن دەتالاش قىلغاچ قورسقىنى تويغازدى. ئاندىن ئۇ داستىخانغا ئوراپ، يوشۇرۇن سېتىپ يۈرگەن بالدىن تۆت سامسىنى ئېلىپ، پوتىسىغا تۆككەندىن كېيىن قايتىپ كەلدى. ئۇ ئېغىلغا كىرىشى بىلەن قاڭتۇرۇلغان ئاتلار خۇشاللىقىدا قىسقا ـ قىسقا كىشىنىشىپ، يەر چاپچىپ، خۇشامەت قىلىشىپ كېتىشتى. دەڭ ھويلىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدا غالتەكلىك قۇدۇق بولۇپ، ئۇنىڭ قېشىدا توغراق غولىدىن ئويۇلغان ناھايىتى چوڭ غۇلاق بار ئىدى. ساۋۇر مەڭلىك ئىككى ـ ئۈچ كۈندە بىر قېتىم غۇلاقنى سۇ بىلەن تولدۇرۇپ

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

قوياتتى. ئېشەكچىلەر، ھارۋىكەشلەر، كارۋان ئىگىلىرى ئۇلاغلىرىنى ئاشۇ غۇلاقتىن سۇغىراتتى. كامال ئاتلىرىنى سۇغىرىپ، بوغۇز تولدۇرۇلغان توۋرىلارنى ئاتلارنىڭ باشلىرىغا كىيگۈزۈپ بولغىچە قاراڭغۇ چۈشتى. ئۇ، ياتىقىغا كىرىپ قارا چىراغنى ياندۇردى. ئاندىن ئىشىكنى ئىچىدىن تاقىدى. بورا سېلىنغان سۇپىدا كۆرپە ئورنىدا بىر پارچە كىگىز ۋە مايلىشىپ پارقىراپ كەتكەن سامان تەكىيىدىن بىرسى بار ئىدى. ھەرقانداق يولۇچى، مۇساپىرلار ئۆزلىرىنىڭ يەكتەك، چاپانلىرىنى يېپىنچا قىلاتتى. كامال قارا چىراغنى ئۆچۈرۈشى ياتاققا بىردىنلا قاراڭغۇلۇق تىقىلدى. لېكىن تۈڭلۈكتىن چۈشكەن ئاي يورۇقىدا ئاستا ـ ئاستا نەرسىلەرنىڭ ئىزنالىرى غۇۋا كۆرۈنۈشكە باشلىدى.

جەينەكلىرىگە بېشىنى قويۇپ ئوڭدىسىغا ياتقان كامال سۇس ئاقىرىپ تۇرغان ئوغۇت خالتىلىرىغا قاراپ چوڭقۇر تىنىپ قويدى. چۈنكى ساۋۇر مەڭلىكنىڭ: «بۇ بالا ـ قازانى يەنە ئەكەپسەندە»، «بۇ ئاپەتلەر كۆتۈڭنى ئاق توپىدا قويىدىغۇ»، «تۇتۇلۇپ قالارمۇ دەپ يۈرىكىم سۇ...» دېگەن ۋەھىمىلىك سۆزلىرى تەرەپبال ئېسىگە كەلگەن ئىدى. توغرا، ساۋۇر مەڭلىك بىھۇدە ۋايىم يەۋاتقىنى يوق، كامال بۇ چاققىچىمۇ بازار باشقۇرۇش، جۇسادۇي، مىنبىڭلار تەرىپىدىن ئىككى قېتىم تۇتۇلۇپ، نەرسە ـ كېرەكلىرى مۇسادىرە قىلىنىپ قاراڭغۇ يەرلىك تۈرمىلەرگە سولاندى. لېكىن سودا ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ۋاڭ يۇڭ ئارىغا كىرىپ ھوقۇق، ئىمتىياز، يۈزى ئارقىلىق كامالنى قۇتقۇزۇپ چىقىپ، نەرسە ـ كېرەكلىرىنى ئېلىپ بەردى. كامال ئاشلىق ساڭغا بۇغداي، قوناق، ئارپا، تېرىق، ماش ئۆتكۈزۈش جەريانىدا ئۇيغۇر ـ خەنزۇ ئىشچى ـ خىزمەتچىلەر ۋە باشلىقلار بىلەن «بارمۇسەن ـ يوقمىسەن» دېگۈدەك تونۇش بۇرادەرلەردىن بولۇپ كەتتى. ئۆزئارا نەرسە ـ كېرەك

ئالماشتۇرۇپ، بىر - بىرىنىڭ دەردى - ھالىغا يەتتى. ماي زاۋۇتىغا زىغىر، زاغۇن، قىچا، زاراڭزا، چىگىت توشۇش ئارقىلىق ئۇ يەردىكى كىشىلەر بىلەنمۇ «بار تاۋۇقىم، يان تاۋۇقىم» قىلىشىپ، ئۆزئارا ھەمقان بولۇشتى. ئۆچكە تۇتى، خۇرجۇن، گىلەم، گۈللۈك پالاس، پاختا، قۇرۇق يەل - يېمىش قاتارلىق قوشۇمچە كىرىم ئەشيالىرىنى دۆلەتكە سېتىپ بېرىش جەريانىدا سودا ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ۋاڭ يۈك بىلەن خۇددى ئاكا - ئۇكىدەك بولۇپ كېتىشتى. كامال قۇمتامنىڭ ئەھۋالى، نامرات، دېھقانلارنىڭ دەردى، كەنت رەھبەرلىرىنىڭ ئاچ كۆزلۈكى دېگەندەك ئەھۋاللارنى سۆزلەپ بەردى. ۋاڭ يۈك 1950 - يىللىرى قۇمتامدا ئېلىپ بېرىلغان يەر ئىسلاھاتى، ئىجارە كېمەيتىش ھەرىكىتىدە خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ باشلىقى بولۇپ تۇرغاچقا قۇمتام ۋە قۇمتام دېھقانلىرىغا مۇھەببىتى بار ئىدى. شۇڭا ئۇ كامالنى ياخشى كۆرەتتى. ئۇنىڭدىن قۇمتامنىڭ ئەھۋالى ۋە كونا كادىرلار ھەققىدە زىغىرلاپ سورايتتى. ۋاڭ يۈك ھاشىمنىڭ بېشىغا كەلگەن پاجىئەنى ئاڭلاپ زادىلا ئىشەنمىدى. بۇنىڭدا چوقۇم بىرەر سۇيىقەستنىڭ بارلىقىنى جەزملىدى. شۇڭا ئۇ بىر قېتىم: «چاۋار دېگەن كىم ئۇ؟ قۇمتامغا قاچان پەيدا بولدى؟» دەپ سورىغان ئىدى، كامال:

— خەلق گۇڭشېسى قۇرۇلۇشتىن بىر - ئىككى يىل بۇرۇن بولسا كېرەك، كېرىم شۇجى ئەكېلىپ ئورۇنلاشتۇرغان، — دەپ جاۋاب بەردى.

...چارچاپ كەتكەن كامال چىگىش خىياللار يىپىنىڭ قاچانلاردا ئۇزۇلۇپ كەتكەنلىكىنى تۇيمىغان ھالدا ئۇيقۇغا كەتتى. شۇنداقتىمۇ ئۇ ئەتىسى يەنىلا سەھەر تۇردى. سودا ئىدارىسىغا ئۇچكە تۇتىلىرىنى ئۆتكۈزۈش، قۇمتامدىن ئېلىپ كەلگەن قوشۇمچە يېمەكلىكلەرنى ھاجەتمەنلەرگە تارقىتىش، ئۇلارنىڭ ئىلتىپاتلىرىنى قوبۇل قىلىش، ياتاقتىكى ئون خالتا

www.uyghurkitap.com
كتاب تور بيكتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پىڭى تادرىسى

ئوغۇتنى بىر تەرەپ قىلىشتەك ئىشلار ئۇنىڭغا ساقلاپ تۇراتتى. ئۇ ساۋۇر مەڭلىكنىڭ «ھە ـ ھۇ» دېيىشى بىلەن تۇخۇمدىن باشقا كاۋا، قۇرۇق يېمەكلىكلەرنى ھارۋىنىڭ ئاستىغا قويۇپ، ئۈستىگە تىۋىت تاغارلىرىنى باستى. ئاندىن ئۇ تۇخۇم سېۋەتلىرىنى يۈك ئۈستىگە ئېلىپ، ناھىيىلىك سودا ئىدارىسىغا يۈرۈپ كەتتى. ئىدارىنىڭ تەتۈر سۆگەت ۋە سېدە دەرەخلىرى بىلەن قاپلىنىپ تۇرغان قورۇسى خېلىلا چوڭ بولۇپ، ھەر خىل كەسپىي ئىشخانىلاردىن باشقا ئائىلىلىكلەر بىنالىرىمۇ بار ئىدى. كامال ھارۋىسىنى ئەڭ چەتتىكى تەكشۈرۈپ ئۆتكۈزۈۋېلىش ئىشخانىسىنىڭ ئالدىدا توختاتتى. بۇ ئىشخانىنى «پىريوم» بۆلۈمى، كەسپىي خادىملىرىنى «پىريومچىك» دەپمۇ ئاتىشاتتى. ئۇلار گىلەم، خۇرجۇن، تاغار، گۈللۈك پالاس، تېكىمەت كىگىزلەرنىڭ ئىشلەنگەن ماتېرىيالى، بولۇپمۇ يۇڭ، تىۋىت، كەندىر يىپلىرىنىڭ سۈپەت ئۆلچىمىنى سورتقا ئايرىش، باھا قويۇشتەك كەسپىي تېخنىكا خىزمىتى قىلاتتى.

ئىشخانىنىڭ كەڭ دېرىزىلىرىدىن ئالدىن كۆرۈپ بولغان ئۈچ كەسپىي خادىم ئالدىراپ چىقىپ، كامال بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى. ئاندىن ئۇلار ھارۋىنى ھەيدەپ ياندىكى ئامبار بار كىچىك ھويلىغا كىرىپ كېتىشتى. ئۇ يەردە ئۇلار ئەستايىدىل، ئىنچىكە تەكشۈرۈشلەردىن كېيىن تىۋىتنىڭ ساپلىقىغا قاراپ «بىرىنچى... »، «ئىككىنچى... »، «ئۈچىنچى... »، «ناچار... » دېگەندەك دەرىجىلەرگە ئايرىپ، سورتىغا قاراپ باھا قويۇلاتتى. ئۇلار تاغارلارنى چۈشۈرۈپ ئامبارغا توشۇغىلى تۇرغاندا ئىشچى ـ خىزمەتچىلەرنىڭ ئائىلە ئاياللىرى ھەرخىل بوپا، سومكىلارنى كۆتۈرگەن ھالدا چوڭ قورۇغا توپلانماقتا ئىدى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى كامالنى يالغان ئېيتىپ ئالداشنى بىلمەيدىغان، ئاق كۆڭۈل، سەمىمىي، دۇرۇس بالا دەپ ماختايتتى. قايسىدۇر بىرلىرى ئۇ ئەكېلىۋاتقان يېمەكلىكلەرنىڭ نورما ئاشلىققا ئارام

بولۇۋاتقانلىقىدىن مەمنۇن بولاتتى. ھەتتا خەنزۇ ئايالىلارمۇ ئۇيغۇرچە، خەنزۇچىنى ئارىلاشتۇرۇپ ئۇنى ماختايتتى. ئۇلار كامالنى تەرىپلىشىپ، يەنە ئۆزلىرىنىڭ نېمىلەرنى ئەكەلگەنلىكى، قانداق نەرسىلەرگە ھاجەتمەن ئىكەنلىكى ھەققىدە پاراڭ راسا قىزىۋاتقاندا، كامال ئاتلىرىنى ھەيدەپ كېلىپ ھويلا ئوتتۇرىسىدا توختىدى. ئۇنىڭ چىرايىدىكى خىرەلىكتىن تەئەتىنىڭ ياخشى باھاغا ئېرىشەلمىگەنلىكى چىقىپ تۇراتتى. شۇنداقتىمۇ ئۇ ئايالىلارنى كۆرۈپ، دەرھالا كۈلۈپ ھارۋىغا چىقتى:

ــ ئەسسالامۇ ئەلەيكۈم ئانىلار، ئاچىلار، ھەممىڭلار ياخشى تۇرغانسىلە؟

ــ ياخشى، ئۆزۈڭچۇ بالام؟ ــ ئايالالارمۇ چۈرقىرىشىپ، ۋارقىراشتى. ئاندىن ئۇلار ھارۋىنىڭ ئەتراپىغا توپلىشىپ، قوللىرىدىكى بوپا، سومكىلىرىنى تەڭلىگەچ: «ماڭا گۈلىقاق ئالغاچ كەلمەكچىدىڭغۇ» دېسە، يەنە بىرسى: «بالام مەن دېگەن نان جىگدىسىنى ئەكەلدىڭمۇ؟» دەپ سورايتتى. كامالمۇ كېچىككىنە خاتىرىسىگە قارىغاچ تۇخۇم، قاپاقتا ماي، كاۋا، خالتىلاردىكى قوناق، بۇغداي، تېرىقلارنى «بۇ سىلىنىڭ، بۇ ئۆزلىرىگە، مانا سىلى دېگەن نەرسە...» دەپ تەڭلەيتتى. ئاياللار كىيىم ـ كېچەك سېلىنغان بوپىلىرىنى ئېچىپ كۆرسىتىۋاتقان، كامالمۇ يېمەكلىكلەرنى سۈنۈۋاتقان جەددىي پەيتتە، چوقا چاچلىرى شالاڭلاشقان ئەللىك ياشلار ئەتراپىدىكى ئاق يۈزلۈك، ئوتتۇرا بوي بىر خەنزۇ ئىشخانىسىدىن چىقتى. ئۇ كامالغا بىر نېمە دېمەكچى بولۇپ قولىنى كۆتۈرىۋىدى، لېكىن ھارۋا ئەتراپىدىكى ۋاڭ ـ چۆڭنى كۆرۈپ، بېشىنى چايقىغىنىچە ئىشخانىسىغا كىرىپ كەتتى. دېمىسىمۇ ئۇيغۇر ـ خەنزۇ ئايالالار نېمىلەرنىدۇر دېيىشىپ ۋارقىراشماقتا ئىدى. ئوتتۇرا ياشلىق بىر خەنزۇ ئايال ئاپئاق ئەرەنچە كۆڭلەك بىلەن ئىشتاننى ئېگىز كۆتۈرۈپ خەنزۇ

ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتابلارنىڭ پېڭى نادىرىسى

تىلىدا ۋارقىرىدى:

ــ ھەي كامىلى، بۇ كىيىملەر پاكىز ھەم يىرتىلمىغان، ئۆزۈڭ چاغلاپ قوناقمۇ، ئارپىمۇ، تېرىقمۇ ئىش قىلىپ يېگۈدەك بىر نېمە ئالغاچ كەلسەڭ.

ــ سۇڭ ئايى، ــ كامال خەنزۇ تىلىنى راۋان سۆزلەيتتى، ــ بۇ ئىدارىدا سىزنىڭ پاكىزلىقىڭىزنى ھەممە ئادەم بىلىدۇ. خاتىرجەم بولۇڭ، دېگەن نەرسىلىرىڭىزنى ئەكېلىپ بېرىمەن.

ــ كامىلى بۇ پۇلنىمۇ يانچۇقۇڭغا سېلىپ قوي.

ــ سۇڭ ئايى، ــ كامال پۇلغا قارىدى، ــ جىق بېرىۋەتتىڭىزمۇ قانداق؟

ــ ئۆتكەندە سەل ئاز بولۇپ قالغان ئەمەسمىدى.

سۇڭ ئايىغا سۇڭدىشىپلا ئەللىك ياشلاردىن ھالقىغان ئۇيغۇر ئايال تور رومالغا ئورالغان بوپىنى كامالغا سۇندى:

ــ كامال بالام، بۇنىڭ ئىچىدە غىلتاڭ بالىلار كىيىملىرى بار، يۇيۇپ، دەزماللاپ ئەكەلدىم. يىرتىلمىغان، بەكمۇ كونا ئەمەس، بالىلار كۈندىن ـ كۈنگە چوڭ بولۇۋاتقاندىن كېيىن كىچىك كېلىپ قالغان ئەيىبى بار.

ــ ھەنىپىخان ئاچا، ئۆزرە ئېيتمىسىلىمۇ بولىدۇ. ئۆتكەندە بەرگەن كىيىملىرى ماگىزىندىن چىققاندەك يېڭىكەن ئەمەسمۇ، ئۇنى كىيگەن دېھقانلار سىلىگە ئاتاپ دۇئا قىلدى.

ــ ۋاي رەھمەت ساڭا، رەھمەت، ــ ھاياجانلانغان ھەنىپىخاننىڭ كۆزلىرىگە ياش يۈگۈردى، ــ ئاناڭ سېنى بىز شەلىك ئۈچۈنلا تۇغۇپ قويۇپتىكەن.

ــ ھەنىپىخان ئاچا، بۇ مۇنەك ۋە شاپتۇل قېقى بىلەن قاپاق ماي سىلىنىڭ، ــ ئۇ قولىدىكىنى بېرىۋېتىپ، ياشانغان بىر ئايالغا قارىدى، ــ رابىخان چوڭ ئانا بۇ كاۋا ھەم بىر خالتا ئارپا ئۇنىنى سىلىگە ئالغاچ كەلدىم.

كامال ئاياللارنىڭ ئىلتىپاتلىرىنى قوبۇل قىلىپ، قۇمتاملىق

دېھقانلارنىڭ قوشۇمچە يېمەكلىكلىرىنى تارقىتىپ تۇرۇشى بايىقى توختالغان خەنزۇ ئىشخانىسىدىن چىقىپ ۋارقىرىدى:

ــ ھەي كامال شوخۇزا، ئىشىڭ تۈگىگەندە ئىشخانامغا كىر ــ ھە؟ ــ ئۇ ئۇيغۇرچىنى تولۇق ۋە ئېنىق تەلەپپۇز قىلدى، ــ ساڭا بېرىدىغان نەرسە بار.

ــ بولىدۇ، ۋاڭ جۇيجاڭ.

سودا ئىدارىسىدىكى ئايالالارنىڭ بۇيرۇغان نەرسىلىرىنى تارقىتىپ، كېيىنكى قېتىمدا ئالغاچ كېلىدىغان يېمەكلىكلەر ئۈچۈن ئىشتان، كۆڭلەك، ئاياغ، ئىچ كىيىم، يوتقان تېشى ۋە ئەستەرلەرنى تىزىملاۋاتقان كامال سودىلىق ئۈچۈن ئەكەلگەن بىر خالتا گۈلىقاق بىلەن يېرىم خالتا جىگدىنى بىر ئايالغا باھا تالاشمايلا ساتتى. ئايال «قانچە پۇل بېرەي؟» دېۋىدى ئۇ تاختا گۈگۈت، تاشتۇز، دورا چايغا تۇشلۇق بىر نېمە بەرسىلە، دەپ قىزىرىپ كەتتى.

ئەپكەلگەن يېمەكلىكلەرنى تارقىتىپ، بىر مۇنچە «دۇنيا» يىغۋالغان كامال ھارۋىسىنى ھەيدەپ ئىشخانا ئالدىغا ئېلىپ كەلدى ــ دە، ئىچ ئاتنىڭ بېشىغا توۋرا كىيگۈزۈپ، يانداق ئاتلارنىڭ ئالدىغا ئازغىنا پىچان تاشلاپ بەردى. ئاندىن ئۇ بىر سېۋەت تۇخۇمنى ئېلىپ ۋاڭ جۇيجاڭنىڭ ئىشخانىسىغا كىرىپ ئۇنىڭ بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى. ۋاڭ جۇيجاڭ ئەسلىدە 1950 ــ يىللىرى قۇمىتامدا يەر ئىسلاھاتى خىزمىتى گۇرۇپپىسىنىڭ باشلىقى بولغان ۋاڭ يۇڭ بولۇپ، كامال شەھەرگە كىرىپ ئۇنىڭ بىلەن قۇمىتامدىكى دېھقانلارنىڭ تۇرمۇشى، كەنت رەھبەرلىرى، ئىشلەپچىقىرىش ئەھۋالى، بەزىدە تېخى ئېچىكى، تاشقى ۋەزىيەت ھەققىدىمۇ سۆزلىشەتتى. شۇڭا كامال ھەر قېتىم ئۇنىڭ بىلەن مۇڭداشقىنىدا كۆز ئالدى يوروپ، زېھنى ئېچىلغاندەك تۇيغۇلارغا كېلەتتى.

ــ قېنى ئولتار، ــ ۋاڭ يۇڭ ئورۇندۇقنى سۈرۈپ قويدى، ــ

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرمەكتەبلەرنىڭ پېڭى تادرىسى

تىۋىتىڭنى ئۆتكۈزۈپ بولدۇڭ، بالىلىرىڭغا كىيىم ـ كېچەكمۇ يىغدىڭ شۇنداقمۇ؟

ـــ بالىلىرىڭغا؟! ـــ كامالنىڭ ھەيرانلىقتىن كۆزلىرى چۇمچۇكلىدى.

ـــ قۇمتاملىق دېھقانلار سېنىڭ بالىلىرىڭ، ئۇلارنى كىيىم بىلەن يۆگەيسەن، شەھەرلىكلەرنىڭ تويمىغان يېرىنى تولدۇرىسەن، سېنى ساخاۋەتلىك ھارۋىكەش، شاپائەتلىك ئاتا دېسە ئارتۇق كەتمىگۈدەك، ـــ ۋاڭ يۇڭ كۆزەينىكىنى ئۈستەلگە ئېلىپ قويدى.

ـــ تولا مىتەۋە [1] قىلماڭا ۋاڭ جۈيجاڭ، ھازىر تۇرمۇش بەك قىيىن، كۈن ئالماق تەس، سىز ناھىيىلىك كومىتېتنىڭ ھەيئەت ئەزاسى بولغاندىن كېيىن ھاكىم، شۇجىدەك كاتتىلارغا دېسىڭىز بولىدۇ.

ـــ مەن دېسەم ھەل بولىدىغان ئىش بولسا، بۇ يەردىكىلەرگە ئەمەس، مەركەزدىكىلەرگە دەيتتىم ئۇقتۇڭما؟ ـــ ۋاڭ يۇڭ كۈلۈۋەتتى، ـــ بىلەمسەن بۇ دېگەن دۆلەتكە كېلىۋاتقان ئاپەت خاراكتېرلىك ئىش.

ـــ نېمە؟! ـــ كامالنىڭ كۆزلىرى چەكچەيدى، ـــ دۆلەتكە كېلىۋاتقان ئاپەت دەمسىز؟

ـــ بەزى زوراۋان دۆلەتلەر دۆلىتىمىز بىلەن تۈزگەن توختامنى يىرتىپ تاشلاپ، ئالىم، ئىنژېنېر، مۇتەخەسسىسلىرىنى ئېلىپ چىقىپ كەتتى. ئېغىر سانائەت، ئېلېكتر، توك ئېنېرگىيە، پولات زاۋۇتى، نېفىت خىمىيە، كان بايلىقىنى قېزىش قاتارلىق زامانىۋى قۇرۇلۇشلىرىمىز يېرىم يولدا توختاپ قالدى. ھەتتا ئۇلار نېفىت قۇدۇقلىرىنى بېتون قۇيۇپ قاتۇرۇۋەتتى. يەنە تېخى قەرەللىك بەرگەن قەرزلىرىنى «تۆلەيسەن» دەپ تۇرۇۋالدى. شۇڭا خەلقىمىز يېمەي ـ ئىچمەي،

---

① مىتەۋە ـــ چاقچاق، ھەزىل.

كىيمەي قەرز تۆلەۋاتىدۇ.

ـــ مۇنداق دەڭ، ـــ كامال ئويغا پاتتى، ـــ ئەجەب چىدىماس گۇيلاركىنا ئۇ!

ـــ يېقىندا بىر ئىش يۈز بەردى. دۆلىتىمىز قەرز ئۇچۇن نەچچە پويىز قىممەت باھالىق يۇڭ رەختلەر ھەم بۇغداي، قوناق، گۇرۇچ ئۆتكۇزگەن ئىدى. ئۇلار قەستەن ئېغىر تېپىپ، مالليرىمىزنى كەم سىندۇردى. قايتۇرۇپ كېتىمىز دېسە «چېگرىدىن ئۆتۇش ھەم سودا بېجى تۆلەيسەن» دەپ ئاپارغان مالالارنىڭ باھاسىدىن نەچچە ھەسسە يۇقىرى پۇل تەلەپ قىلدى. شۇڭا مەركەزنىڭ بۇيرۇقى بويىچە نەچچە يۈز تۇمەنلىك مالغا بىنزىن چېچىپ ئوت قويۇۋەتتى.

چىرايىنى ئاچچىق ئەلەم زەردابلىرى ئىلكىگە ئالغان ۋاڭ يۇڭ ئېغىر قەدەملەر بىلەن گۇل تەشتەكلىرى قويۇلغان دېرىزە ئالدىغا كەلدى ـ دە، چوڭقۇر تىندى.

ـــ نەچچە مىڭ تونىنا، ـــ دېرىزىدىن سىرتقا قاراپ تۇرغان ۋاڭ يۇڭ ئاستا پىچىرلىدى، ـــ بۇغداي، قوناق، گۇرۇچنى دەريانا تۆكۈۋەتتۇق.

كامالنىڭ كۆز ئالدىدا چەكسىز چۆلنى قاپلىغان قىپقىزىل ئوت، قۇياش يۇزىنى توسۇۋالغان قارا تۇتەك، ئېگىز ياردىن دەريانا تۆكۈلۈۋاتقان ئاشلىق، ئۇنى ئەجدىھادەك يۇتۇۋاتقان چەت ئەل دەرياسى ... چىرايىدا ئېچىنىش ۋە غەزەپ ـ نەپرەت ئۇچقۇنلىرى چاچراپ تۇرغان جۇڭگو سودا خادىملىرى بىر ـ بىرلەپ ئايان بولدى. پۇتلىرىغا تۆگمەن تېشى ئېسىپ قويغاندەك، پۇتۇن ۋۇجۇدى ئېغىرلىشىپ كەتكەن ۋاڭ يۇڭ سەل ئېڭىشكەن ھالدا ئورنىغا كېلىپ ئولتۇردى.

ـــ پاھ، ئۇ گۇيلارنىڭ يۇرىكىگە نەشتەر ئۇرغاندەك مەردلىك قىلىپتۇ ـ دە، ـــ كامال ئاچچىقدا شۇنداق دېگەن بولسىمۇ، لېكىن يۇرىكى ئېچىشتى، ـــ ئەمما نېمىدېگەن كۆپ زىيان بۇ.

www.uyghurkitap.com
كتاب تورى يىڭى ئادرىسى

ـــ دۆلەتنىڭ بېشىغا كۈلپەت كېلىپ، بۇنى تارتالماي تۇرغاندا، ئىچكىرى ئۆلكىلەردە كەلكۈن ئاپىتى، قەھەتچىلىك يۈز بېرىپ، دەرد ئۈستىگە دەرد بولدى. بولۇپمۇ ئەنخۇي ئۆلكىسىدە دەھشەتلىك قەھەتچىلىك يۈز بېرىپ نۇرغۇنلىغان دېھقانلار، بالىلار ئاچارچىلىقتىن ئۆلۈپ كەتتى. ئون نەچچە ياشلىق ئوغۇل ـ قىزلار تىلەمچىلىك قىلىپ مەملىكەتنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدا سەرسان بولۇپ يۈرۈۋاتىدۇ. قىسقىسى ۋەتەن، خەلق ئېغىر سىناقتا دۇچ كەلدى.

ـــ ئەسلىي مۇنداق ئىشكەنده، ـــ دېدى كامال خىيالغا پاتقان ھالدا، ـــ مېنىڭ زادىلا ئەقلىم يەتمەي ھەيران بولاتتىم.

ـــ كامال، ـــ ۋاڭ يۈك ئۈستەل ئاستىدىن لاتا سومكىنى ئالدى، ـــ بۇنىڭ ئىچىدە يەڭگەك تەييارلىغان بالىلار كىيىملىرى ھەم دەپتەر، قەلەملەر بار. بۇنى قىينىچىلىقى ئېغىرراق بالىلارغا تارقىتىپ بەر. ھە، راست بىر پاشكا قەنت سېلىپ قويدۇم ئاناڭغا بەرگىن. يولدا شۇمەپ ماڭىدىغانغا ئازراق قارا كەمپۈتمۇ بار.

ـــ بەك كايىپ كېتىپسىز، ئۆتكەنده، بەرگەن باجىڭگىرنى بېرىدىغانغا بەرسەم قەۋەتلا خۇشال بولۇپ كەتتى. ئەمدى مەن قايتاي، ساتىدىغان ھارام مال بار، شۇنى بىر تەرەپ قىلۇۋەتمىسەم، ماڭا كۈن يوق.

ـــ كامال ئېھتىيات قىل، ئۆتكەنكىدەك جۇسادۇيگە تۈتۈلۈپ قالما، ـــ دېدى ۋاڭ يۈك ئۈنى ئۈزىتىپ چىقىۋېتىپ، ـــ بۇ قېتىم ئىگە بولمايمەن جۇمۇ.

ـــ قېنى شۇ چاغدا كۆرەرمىز، يامىنى كەلسە «بۇ مال ۋاڭ جۇيجاڭنىڭ مېلى» دەپ تۈرۈۋالمەن، ـــ كامال كۈلگەنچە كېتىپ قالدى، ـــ خوش ئەمىسە.

ـــ ھەي، ـــ ۋاڭ يۈك بېشىنى چايقىدى، ـــ بۇ بالىغۇ ئامال يوق.

كامال ۋاڭ يۇڭ بىلەن خوشلىشىپ، ئىچ ئاتنىڭ بېشىدىكى توۋرىنى، يانداق ئاتلارغا پىچان تاشلاپ بەرگەن پالاسنى يىغىشتۇرۇپ ھارۋىسىغا چىقتى. ئۇ سودا ئىدارىسىنىڭ قورۇسىدىن چىقىپ كېتىۋېتىپ ۋاڭ يۇڭغا قولىنى كۆتۈرۈپ پۇلاڭلاتتى ـ دە، ھارۋىسىنى تاراقلىتىپ يۈرۈپ كەتتى. كامال ھارۋىسىنى دەڭگە ئېلىپ كىرگەندە ساۋۇ مەڭلىكنىڭ ياردەمچىسى ھېدىل ـــ سونجاق ھويلىدىكى ئات، ئېشەك، كالا تېزەكلىرىنى، چېچىلغان سامان، پىچانلارنى ئادالاپ ھويلا تازىلاۋاتاتتى، ئۇ ئوڭ پۇتىنىڭ پەنجىسىدە دەسسەپ، تاپىنىنى كۆتۈرۈپ ماڭغاچقا ئۇنى «سونجاق» دەپ ئاتىشاتتى.

ـــ ھېدىل ئۇكا، ساۋۇركام كۆرۈنمەيدىغۇ؟

ـــ ئۇ بالىلىرىغا سىز بەرگەن جىگدىنى ئاپىرىپ بەرگىلى ئۆيىگە كەتتى.

ـــ ئەمىسە ئۇكا ئاتلارنى ھارۋىدىن چىقىرىپ ئېغىلغا ئەكىرىۋەتكىن، ـــ دېدى كامال ئۇنىڭغا بىر سوم تەڭلەپ، ـــ توغرالغان، ھەم تاسقالغان پىچان سېلىشنى ئۇنتۇما. مېنىڭ يېزا ئىگىلىك بازىرىدا ئازراق ئىشىم بار.

ـــ بولىدۇ ئاكا، خاتىرجەم بول، ـــ ھېدىل دىڭكۇس ـ دىڭكۇس دەسسەپ كەلدى، ـــ ئاتلىرىڭنى سۇغىرىپمۇ قويىمەن تېخى.

ـــ ھارۋا جابدۇقلىرىغا ھېزى بول. ئېشەكچىلەر تاسمىلارنى كېسىپ ئېلىپ كەتمىسۇن.

ـــ ۋاي ئەنسىرىمىگىنە، ئېگىز ـ پەس دەسسىگىنىم بىلەن چاشقانغا كېپەك ئالدۇرمايمەن. ھە، راست ئىچ ئاتنىڭ كۆزىنى تېڭىپ قويۇپ چىقىرىمەنغۇ دەيمەن.

ـــ ھەي دېۋەڭ، چەپىلقۇش، ئۆتكەندە دېدىمغۇ، شۇنداق قىلمىساڭ سېنى يېنىغا يولاتمايدۇ، ئۇ بەك شاش.

كامال كۈنگە كۆزىنى قىسىپ قارىغاچ دەڭ دەرۋازىسىدىن

ئالدىراپ چىقىپ كەتتى. ئۇ 10 خالتا ئوغۇتقا يېزا ئىگىلىك بازىرىدىن خېرىدار تاپمىسا بولمايتتى. يېزا ئىگىلىك بازىرىنىڭ دائىرىسى ئىنتايىن چوڭ بولۇپ، كوللېكتىپ ۋە دۆلەت ئىلكىدە سېتىلىدىغان گىلەم، كىگىز، خۇرجۇن، تاغار يەنە رەخت دۇكىنى، ئاشخانا، لەڭپۇڭخانا، دۇغاپچىلارغىچە بار ئىدى. لېكىن ئۇلاردىن كۆپرەكىنى شەخسلەرنىڭ يېمەك ـ ئىچمەك، كىيىم ـ كېچەك، نەرسە ـ كېرەكلىرى ئىگىلەپ كەتكەن بولۇپ، ئۇلار قېچىپ يۈرۈپ ئوقەت قىلاتتى. چۈنكى بىلىكىگە قىزىل پەتتە باغلاپ، ئوچ قىرلىق قىزىل كالتەك كۆتۈرۈۋالغان جۈسادۇي ۋە بازار باشقۇرۇشنىڭ ئالا قانات لۇكچەكلىرى تەرەپ ـ تەرەپنى قىدىرىپ ھەرخىل ئاشلىق، ئاق ئوغۇت، نان، رەخت بېلىتى، ۋېلىسىپىت بېلىتى، ئاشلىق بېلىتى، قارا كەمپۇت، شېكەر بېلىتى، قىسقىسى داس، چېلەك بېلەتلىرىگىچە، ھەتتا ياڭاق، تۇخۇم، سامسا ساتقانلارغىچە «خۇسۇسىيلىق بىلەن شۇغۇللانىدىك» دەپ سۇر ـ توقاي قىلىپ قوغلاپ، تۇتقان يەردە ئۇرۇپ ـ دەسسەپ ئەدىپىنى بېرەتتى. ئاپىرىپ سولايتتى، نەرسە ـ كېرەك، پۇللىرىنى مۇسادىرە قىلاتتى.

قورسىقى ئېچىپ كەتكەن كامال بىر تۇپ سۆگەتنىڭ دالدىسىدا ئالاقزادىلىك بىلەن ئەتراپىغا قاراپ، ئۆتكەن ـ كەچكىلەرگە سەپسالاتتى. بۇ ئەسنادا 15 ~ 16 ياشلاردىكى بالا داستىخانغا ئورالغان بىر نېمىنى كۆتۈرۈپ كېلىپ، ئالدى ـ ئارقىسىغا ئالاق ـ جالاق قارىغىنىچە كامالغا يېقىنلاشتى:

ـــ ئاكا غىلتاڭ قوينىڭ قۇيرۇقىدا قىلغان گۆشگىردە، بىرنى كوممىدا يەۋالمسەن؟ بىر جام شورپىسى بار دېگىنە.

ئۇلار ئىككىسى ئاستا پىچىرلىشىپ باھادا كېلىشكەندىن كېيىن كامال ئۇنىڭ قولىغا پۇل تۇتقۇزۇپ، بىر گۆشگىردىنى قولىغا ئېلىپ تۇرۇشى قاياقتىندۇر ئۇنگەن جۈسادۇينىڭ ئىككى چاپارمىنى قىزىل كالتەكنى چېنەپ يۇگۇرۇپ يېتىپ

كېلىشتى. ئۇلارنىڭ بويۇنلىرىغا ئېسىۋالغان يوغان تۇۋرىدەك خالتىسى كىشىلەردىن يىغىۋالغان يېمەكلىكلەردىن خۇددى كۆنجۇر يېگەن ئىنەكنىڭ يېلىنىدەك تىرىسىدە بولۇپ كەتكەنىدى. بالا داستىخاننى قولتۇقلاپ قېچىشى بىرنەچچە گۆشگىردىسى دوملاپ يەرگە چۈشتى. قىزىل پەتتىلىك تازچاق ئاۋاق يەردىكى گۆشگىردىلەرنى ئالمان ـ تالمان تېرىپ خالتىسىغا سالغىچە بالا قېچىپ كەتتى. ئاڭغىچە بۇرنىنىڭ ئېگىرى يوق پۇچۇق جۇسادۇي «جەڭچىسى» ئۇچقاندەك كېلىپ كامالنىڭ قولىدىكى گۆشگىردىنى يۇلۇپ ئېلىۋالدى:

ــ ھە، سەن كاپىتالىزمنىڭ گۆشگىردىسىنى يەيدىغان قانداق ئەكسىيەتچى نېمىسەن؟

ــ سەن دەپباقە، ــ قورسىقى كوركىراپ تۇرغان كامال قورقۇپ قالمىدى، ــ سوتسىيالىزم بىلەن كاپىتالىزمنىڭ گۆشگىردىسى قانداق بولىدۇ؟ نەنىڭلا بولسا قورساق تويسا بولمىدىمۇ.

ــ ھەي نېمانداق سىنپىي كۆرەش كۆزقارىشىڭ تۆۋەن نېمىسەن؟ ــ ۋارقىرىدى پۇچۇق تېرىنىڭ يىرتىقىدەك كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ، ــ قاراڭغۇ بازارچىنىڭ بىر نېمىسىنى يېسەڭ ئەكسىيەتچى بولۇپ قېلىشتىن قورقمامسەن؟

ــ ئەمىسە چۈشۈپ قالغان ھەم مېنىڭ گۆشگىردەمنى ئاۋۇ تويماس خالتاڭغا سالدىڭغۇ؟

ــ بىز ... بىز ... ئۇ ... ئۇنى، ھە، ھە، ــ پۇچۇق دۇ ـ دۇقلاپ كەتتى، ــ ئىتقا تاشلاپ بېرىمىز.

ــ كاپىتالىزمنىڭ گۆشگىردىسى تېتىپ كېتىپ، ئىتنىڭ ساڭا قاۋاپ سالسا، يامىنى پاچىقىڭدىن ئالسا قانداق قىلىسەن؟

ــ ۋۇي ماۋۇ دوزاخ شوتىسىنى، ــ ھۆرپەيدى تاز چىراي ئاۋاق، ــ گەپ قىلمىسا، كولدۇرلىتىۋاتىدا بىزنى. مەشەدە تۇرغىنىڭغا ئىككى ئاش پىشىم ۋاقتى بولدى. چوقۇم بىر ئىش

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تورپىكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پىڭى نادرىسى

بار، ماڭا جۇسادۇيگە.

ـــ مەندە نېمە ئىش بارکەن، گۆشگىردەمنىڭ ئېلىۋېلىشتىڭ، يەنە ئالىدىغان نېمەڭ بار؟

ـــ بۇ توغراق كۆتىكى ئاشلىق، رەخت بېلىتى ساتىدۇ ياكى ۋېلىسىپىت بېلىتى، قارا كەمپۈت بېلىتى ساتىدىغانلىقى تەرىدىن چىقىپ تۇرىدۇ.

پۇچۇق بىلەن ئاۋاق كامالنىڭ يانلىرىنى ئاختۇرۇپ، يانچۇقلىرىنى تەتۈر ئۆرۈۋەتكەن بولسىمۇ ھېچنېمە تاپالماي يولىغا مېڭىشتى. ئەمما ئۇلار ئون نەچچە قەدەم ماڭمايلا گۆشگىردىنى تالىشىپ ۋارقىرىشىپ ـ جارقىرىشىپ كېتىشتى.

كامال ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن ئاغزىنى بۇزۇپ تىللىدى. ئاچچىقى يانماي يەرگە تۈكۈردى. ئاندىن ئۇ قاراڭغۇ بازارچىلار يوشۇرۇن ھەرىكەت قىلىدىغان ئاشلىق بازىرى تەرەپكە يۈرۈپ كەتتى. ئاشلىق بازىرى ئۇزۇن بىر رەستە ئىدى. ئىككى تەرەپتە ئورۇن ئىگىلەپ تۇرغان رەۋەندىلەرنىڭ بەزىلىرىنىڭ ئالدىدا يېرىم تاغار كۆكىرىپ كەتكەن قوناق يارمىسى ياكى توپا ئارىلاشقان ھەر خىل دانلار بولۇپ، ئۇلار «توخۇ ـ تۇمان، كەپتەر ـ كەكلىك يېيىملىكى، ئەرزان بېرىمەن» دەپ ۋارقىرىسا، پارچە نانلارنى دۆۋىلىۋالغانلار «كالا ـ قوينىڭ ناۋاتتەك نېمىتى، بوداقچىلار كۆزۈڭ بولسا قاراپ ئال» دېيىشىپ، دىۋانىلاردىن سېتىۋالغان خىلمۇخىل پارچە نانلارنى جەننەت نېمەتلىرىگە ئوخشىتىپ ماختايتتى. ئەكسىچە بۇ نانلار پاختىلىشىپ، قارىداپ كەتكەن بولۇپ، گۈپۈلدەپ ئېچىغ پۇرايتتى. تېخى بەزى خوتۇنلار ئۇششاق قاغا جىگدىلىرىنى داملاپ: «شەرۋىتى يۈرەككە داۋا، پېسىپى مېلىڭغا شىپا... » دەپ ئۈننىڭ بارىچە چىرقىرايتتى. لېكىن بۇلارنىڭ ھەممىسى «باراڭ كۆرسىتىش» بولۇپ، ئاشۇ پارچە نان، قوناق يارمىسى، قاغا جىگدىلەر ئاستىدا بۇغداي، قوناق، گۈرۈچ، ئارپىلار بار ئىدى. ئۇلار ئەنە شۇنداق جەندە ـ

كۈلاھ ئىچىگە شاھى تون كىيىۋالغان ھايانكەشلەر بولغاچقا ئۆپكە كۆرسىتىپ، قۇيرۇق ساناتتى.

رەستىنى ئايلىنىپ يۈرۈپ قورسىقى ئېچىپ، كۆزلىرى ئىلىشىپ كەتكەن كامال ھەدەپ ئەسنەتتى. بەزىلەر چاندۇرماي «ئاشلىق، رەخت بېلىتى، بارمۇ؟» دەپ غىپىدە ئۆتۈپ كەتسە، يەنە بەزىلەر: «ھەي مەكتىنىڭ ساپ نەشىسى بار...» دېگىنىچە ئادەمنىڭ چرايىغا قارماي كېتىپ قالاتتى. كۆك شاپاق دوپپا كىيگەن، چرايىدىن مۇغەمبەرلىكى چىقىپ تۇرغان، سول كۆزى ئەتراپى كۆكىرىپ كەتكەن بىر ئادەم كامالنىڭ قېشىغا كېلىپ ئاستا پىچىرلىدى:

— ساتىدىغان بىرەر نەرسەڭ بارمۇ؟

— ئاق ئوغۇت بار، — دېدى كامال پەس ئاۋازادا.

— قانچىدىن بېرىسەن؟

— 95 سومدىن.

— 95 دىن بەرسەڭ ماڭا نېمە قالىدۇ، بىزمۇ نان تېپىپ يەيلى، سەكسەندىن بولسۇن.

— بولمايدۇ، ئۇ خەقنىڭ ئامانىتى، بازاردا 90 ~ 95 دىن بولۇۋاتسا...

ئۇلار بىر ـ بىرىگە قارىماي، ئارىلىق قالدۇرغان ھالدا نەلەرگىدۇر تىكىلىپ پىچىرلىشىۋاتاتتى. شۇنداقتىمۇ بازارنىڭ دوقمۇشىدا تۇرغان جۇسادۇينىڭ ئىككى «جەڭچىسى» نىڭ نەزىرى ئۇلاردا ئىدى:

— بوپتۇ 85 دىن ئالاي، — دېدى ھايانكەش تاماكا تۇتاشتۇرۇۋېتىپ، — نەچچە خالتا بار.

— ئون خالتا.

— تولا گىرىلىك قىلما، بىزمۇ ساتالساق خالتىسىدا 4 ~ 5 سومدىن قالىدۇ. ئەگەر جۇسادۇي، بازار باشقۇرۇش، مىنبىكلار تۇتۇۋالسا، ھەممىنى مۇسادىرە قىلىدۇ.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پىڭى نادىرىسى

— جۈر ئەمىسە، دەڭگە بارايلى.

كامال بىلەن ھايانكەش خۇددى ئىت قوغلىغاندەك مېڭىپ، بىردەمدىلا دەڭگە يېتىپ كەلدى. ئەمدىلا پەيدا بولغان ساۋۇر مەڭلىك «خېرىدار ئەپكەلدىڭما؟» دېگەندەك كۆزىنى قىسىپ قويدى. كامال دەرۋازا تەرەپكە قارىغانچە قارا قۇلۇپنى ئېچىپ ھايانكەشنى باشلىدى. ئۇلار ياتاققا كىرىپ كېتىپ، ھايال ئۆتمەيلا دەڭ دەرۋازىسى ئالدىغا پەس كوزۇپلۇق چاققانغىنا يۈك ماشىنىسى كېلىپ توختىدى. كەپىنكىدىن، كۇزۇپتىن سەكرەپ چۈشكەن قىزىل كالتەكلىك جۈسادۈينىڭ ئالتە ئادىمى بوراندەك ھەيۋە قىلىپ دەڭ ئىچىگە يوپۇرۇلۇپ كىردى. ئۇلار كامال ياتقان ياتاقنىڭ ئىشىكىنى بىرلا تېپىپ ئېچىۋېتىپ ھېچ گەپ - سۆز يوقلا كامال بىلەن ھايانكەشنىڭ قوللىرىنى گەجگىسىگە قايرىپ باغلىدى. ئاندىن ئۇلار خالتىلىق ئوغۇتلارنى توشۇپ ماشىنىنىڭ كوزۇپىغا تاشلىدى. قىزىل كالتەكلىكلەر ئىككى «تۇتقۇن» نى ئوتتۇرىغا ئېلىپ، كوزۇپتا چۆرىدەپ ئولتۇرۇشتى. نېمە قىلارىنى بىلمەي قالغان ساۋۇر مەڭلىك كامالغا كۆز، ئېغىز، قوللىرىدا نېمىلەرنىدۇر ئىشارەت قىلغاندىن كېيىن، ئۇدۇل سودا ئىدارىسىغا يۈگۈرۈپ كەتتى.

جۈسادۈينىڭ ماشىنىسى يېزا ئىگىلىك بازىرى ئىچىدە تۇرۇشلۇق تەشكىل قورۇسىغا كىردى. كەپىنكىدىن پاكار، دىقماق، قىرىق ياشلاردىكى قارىمۇتۇق بىر ئادەم چۈشتى. ئۇنىڭ بىر كۆزى ئالغاي بولغاچقا نەلەرگىدۇر قاراپ گەپ قىلاتتى. ئۇ ئۆردەكتەك ئىرغاڭلاپ كەلگىنىچە كوزۇپتىن چۈشكەن كالتەكلىكلەرگە قولىنى شىلتىدى:

— ماۋۇ ئىككى مەككار ھايانكەشنى ئەكىرىپ سولىۋېتىڭلار.

— قادىر دۈيجاڭ ئۇلارنىڭ قوللىرىنى يېشىۋېتەمدۇق، — دېدى ۋىجىككىنە جۈسادۈي ساقچىسى ...

— ياق، ھېلىقى دېرىزىسى، تۈڭلۈكى يوق خىشلىق ئۆيگە

سولاڭلار.

ـــ دۇيجاڭ، ـــ كامال مۇلايملىق بىلەن بىلىندى، ـــ ئۇ ئوغۇتلار كەنتكە ئېلىپ كېتىدىغان ئوغۇتلار ئىدى.

ـــ ماۋۇ يېنىڭدىكى هايانكەش، ـــ قادىر دۇيجاڭ شاپاق دوپپىلىق ئېگىز، ئورۇققا قولىنى شىلتىدى، ـــ يۈزىگە بىر قەۋەت قارا پاتقاق سۈۋىۋالسىمۇ تونۇۋالمەن، ئۇقتۇڭما؟

ـــ ئۇ ... ئۇ ... دېگەن، ـــ كامال دەمال بىر نېمە دېيەلمىدى، ـــ بىزنىڭ يۇرتلۇق، شەھەردە قورۇلۇشتا ئىشلەيمەن دېگەچكە...

ـــ تولا گەپ ئوينىتىپ مېنى كولدۇرلىتىمەن دېمە، ـــ قادىر ئۆرۈلۈپلا ماڭدى، ـــ سولىۋېتىڭلار بۇ گۇيلارنى...

قادىر دۇيجاڭ ئىشخانىسىغا كىرىپ بىر سائەتمۇ ئۆتمىدى بولغاي ۋاڭ يۇڭ كىرىپ كەلدى. ئۇنىڭ قاپىقىدىن ئەندىككەن قادىر ئورنىدىن لىككىدە تۇرۇپ بۆلەكچىلا كۇچۇكلىنىپ كەتتى:

ـــ كېلىڭ، كېلىڭ ۋاڭ جۇيجاڭ، ئەجەب پايى قەدىمىڭىز يېتىپ قاپتۇ، ـــ قادىر ئورۇندۇقنىڭ يۇزىنى يېڭىدە سۈرتكەچ ئېلىپ كەلدى، ـــ قېنى ئولتۇرۇڭ، قىزىققىنا چاي پولاي.

ـــ قادىر، مەن ئالدىرايمەن، ـــ دېدى ۋاڭ يۇڭ كۆزەينىكىنى سۈرتكەچ، ـــ سىزنىڭ ئادەملىرىڭىز ساۋۇرنىڭ دېڭىدىن 10 خالىتا ئاق ئوغۇتنى مۇسادىرە قىلىپ ئېلىپ كېتىپتۇ. بۇ ئوغۇتلار ياغلىق دان ۋەزىپىسىنى مۇددەتتىن بۇرۇن ۋە ئاشۇرۇپ ئورۇنلىغان قۇمتام كەنتىگە مۇكاپاتقا بېرىلگەن تۇرسا، بۇنى قاراڭغۇ بازاردا سېتىلىدىغان ئوغۇتلار قاتاردا بىر تەرەپ قىلساڭلار قاملاشماس.

ـــ ئەمدى ... گەندى ... بۇ ... جۇيجاڭ، ـــ قادىر كۇلۇپ، قورۇلۇپ، ئالقانلىرىنى ئىشقىلىدى، ـــ ئۆزىڭىز كېلىپ يۈرگىچە تېلېفون بەرسىڭىزچۇ، ئەمما ... لېكىن ... بىراق...

ـــ قانداق بىرەر پىستان چاقىدىغان يېرى بارما؟

ـــ ئەمدى ... ئەمدى شۇ... ـــ قادىر هايانكەشكە قاراپ

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

قويدى، ـــ شەھىرىمىزدە ئۇچىغا چىققان، قاغدالما مەككار زارىپ كىرپە بىلەن نەق مەيداندا تۇتۇۋالدۇق ئەمەسمۇ.

ـــ قېنى ئۇ ھارۋىكەش بالا؟

ـــ ئۇ... ـــ قادىر ۋاڭ يۇڭنىڭ تۈرۈلگەن قوشۇمىلىرىدىن چۆچۈپ، سىرتقا قاراپ ۋاقىرىدى، ـــ ھاي قېنى سىلەر، تېز كېلىڭلار.

قىزىل كالتەك تۇتقان ئىككى جۇسادۇي ساقچىسى دەرھاللا بوسۇغىدا پەيدا بولدى. ئۇلار بىز كەلدۇق، دېگەن شەپىنى بېرىش ئۈچۈن، ئادىتى بويىچە كالتەكلىرىنى «تاققىدە» قىلىپ خىش يېيىتىلغان يەرگە ئۇرۇپ قويدى.

ـــ سىلەر، ـــ قادىر قولىنى جۆنىدى، ـــ ھېلىقى سولاپ قويغان ئىككى ئادەمنى ئېلىپ كېلىڭلار.

قادىر چايداندىن ئىستاكانغا قايناق سۇ قويۇپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە بىر چىمدىم پەمىل چاي سېلىپ بولۇشى قاتتىق باغلانغان كامال بىلەن زارىپ كىرپە ئىشخانىدا ھازىر بولدى. ۋاڭ يۇڭنىڭ ئالىيىپ قارىشىدىن بەكلا ئوسال ھالغا چۈشۈپ قالغان قادىر ئىككى كالتەكلىككە ۋارقىراپلا كەتتى:

ـــ ۋۇي زۇۋانىغا پوق يەيدىغان ئىستارىلار، ئۇلارنى نېمىشقا باغلاشتىڭا، يەنە نېمىگە پاقا تەشكەن سويمىدەك قاراپ تۇرۇشىسەن، يەشمەمسەن؟

ئىككى كالتەكلىك كەلگەنچە شاپۇر ـ شۇپۇر ئارغامچىلارنى يەشكەن ئىدى، بىلەكلىرى كۆكىرىپ ئىششىغان كامال بىلەن زارىپ كىرپىنىڭ مەيدە، دۈمبىلىرىدە ئارقان پېتىپ قىزارتىۋەتكەن ئىزلار كۆرۈندى.

ـــ ھەي ھارۋىكەش، ـــ دېدى ۋاڭ يۇڭ ئاچچىقى بىلەن، ـــ ماي زاۋۇتى قۇمتامغا مۇكاپاتقا بەرگەن ئوغۇتلارنى راستتىنلا قاراڭغۇ بازاردا ساتماقچى بولدۇڭما؟

ـــ يوقسۇ جۈيجاڭ، بېشىم ئون ئەمەس، ـــ كامال ۋاڭ يۇڭنىڭ كۆزىدىن ھەممىنى چۈشەندى، ـــ ئەگەر ئۇنى ساتسام

كەنتتكى رەھبەرلەرگە قانداق جاۋاب قىلىمەن؟

ــ ئەمسە، ــ ۋاڭ يۇك زارىپ كىرىپكە قارىدى، ــ بۇ ھايانكەشنى ياتقىنىڭغا نېمىشقا ئەكىردىڭ؟

ــ بۇ ئادەم بىزنىڭ كەنتتىن، ئانىسى بىر خالتا گۈلىقاق ئەۋەتكەن شۇنى بېرىۋېتەي دەپ، ياتاقتا ئاپارغان ئىدىم.

ۋاڭ يۇڭنىڭ ئۆزىگە غەزىپى كەلگەنلىكىنى سېزىپ قالغان قادىر ئىشىنىڭ چىڭىغا چىقىپ كېتىشىدىن ئەنسىرىدى بولغاي دەرھاللا ئىككى كالتەكلىككە «يوقىلىش، نان قېپى ھەزىلەكلەر!» دەپ ۋارقىرىدى ـ دە، ھىجايغان پېتى ۋاڭ يۇڭنىڭ قېشىغا كەلدى:

ــ ۋاڭ جۈيجاڭ ئۇقۇشماسلىق بوپتۇ ... تېگىل كۆڭۈللىرىگە ئالمىغان بولسىلىرى، مەن ھازىرلا ئوغۇتلارنى دەڭگە يەتكۈزۈپ بېرەي.

ۋاڭ يۇك كامالنى باشلاپ چىقىپ كەتتى. بۇغداينىڭ باھانسىدا قارىمۇق سۇ ئىچكەندەك زارىپ كىرپىمۇ غىپپىدە قىلىپ بىر كوچىغا كىرىپ غايىب بولدى. ئەتىگەن سەھەر تۆت دانە سوغۇق سامسا بىلەن ناشتا قىلىۋالغان كامالنىڭ قورسىقى ئېچىپ كۆڭلى ئىلىشىۋاتاتتى. شۇڭا ۋاڭ يۇڭنىڭ بولدا كېتىۋېتىپ دەۋاتقان گەپلىرى، نەسىھەتلىرىنىڭ بەزىلىرى قۇلىقىغا كىرسىمۇ، بەزىلىرى كىرمەيتتى.

ــ ئۇلارنىڭ قىلىۋاتقانلىرى خىيانەت، ئوغرىلىق، كۆپ يەپ، كۆپ ئىگىلەش ئىكەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ بىلمەسكە، كۆرۈپ تۇرۇپ كۆرمەسكە سالساڭ دېھقانلارغا يۈز كېلەلەمسەن؟

ــ ۋاڭ جۈيجاڭ، سىز خۇددى تۆۋەنگە چۈشمىگەندەك، يەرلىك سىياسەتلەرنىڭ قانچىلىك رەھىمسىز ئىكەنلىكىنى بىلمەيدىغاندەك گەپ قىلىۋاتىسىز.

ــ سەن ئۇلارنىڭ ھارام نەرسىلىرىنى سېتىپ بېرىپ، سۈكۈت قىلىۋەرسەڭ، ئۇ ھارامتاماقلارنىڭ نەپسى تېخىمۇ

يوغناپ، قۇمتامنى پۈتۈنلا يۇتمامدۇ؟ ــ ۋاڭ يۈڭ سائىتىگە قاراپ ئارقىدىن كۈنگە قاراپ قويىدى، ــ نېمىشقا ئۇيداق قورسىقىم ئېچىپ كەتتىكىن دېسەم، چۈشتىن ئۆتۈپ كېتىپتۇ ئەمەسمۇ، جۇر بىر ئاشخانىغا كىرىپ قورساق پوماليلى.

ــ مەندە ئاشلىق بېلىتى يوق جۇمۇڭ.

ــ مەن ئاشلىق بېلىتى، سەن پۇل چىقارساڭ بولمىدىمۇ، ــ ئىككىسى كۈلۈشۈپ كېتىشتى.

ئۇلار يولنىڭ ئۇ تەرىپىگە ئۆتۈپ «ئويناڭ پاتەم» ئاشخانىسىغا كىرىپ كەلدى. شەھەردە ئۇنىڭدىن باشقا «سەتەڭ پاتەم»، «كىچىك پاتەم» دېگەن ئاشخانىلارمۇ بولۇپ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى بىر-بىر كارخانا، يېزا ياكى سودا سارايلارنىڭ قارمىقىدا ئىدى. بۇ ئوچ پاتەم بازار تالاشقانسېرى تاماقلىرى ئېغىزدا قالغۇدەك سەرخىللىشىپ، رەڭگارەڭ قورۇملىرى تاماقتا قالاتتى. ۋاڭ يۈڭ بىلەن كامال ئاشخانىنىڭ بۇلۇڭىدىكى ئۇستەلگە كېلىپ ئولتۇرۇپ، بىر تەخسىدىن لەڭمەن بۇيرۇشتى. تاماق چىققىچە سۆھبەتنىڭ قۇيرۇقى يەنە ئۇلاندى.

ــ مېنىڭمۇ سىزدىن بەتتەر ئاچچىقىم كېلىدۇ. ئامال قانچە، ــ دېدى كامال سەل قىزىشىپ، ــ ئاشۇ قارا قورساق، ئاچ كۆز، مەنمەنچى، يوغانپۇق يەرلىك كادىرلارنىڭ ياۋۇزلىقى ھەممىگە ئايان تۇرسا.

ــ تولا ھاياجانلانما، سەل ئاشۇرۇۋەتتىڭ، خۇددى مەن يېزىلاردا ئىشلەپ باقمىغاندەك گەپ قىلىسىنا.

ــ ۋاڭ جۇيجاڭ سىز 50 ـ يىللاردىكى ئىجارە كېمەيتىش، يەر ئىسلاھاتى، پومېشچىك ـ زومىگەرلەرنى باستۇرۇشتا قۇمتام كەتتىدە نۇقتىدا تۇرۇپتىكەنسىز، ئۇ چاغدىكى دېھقان كادىرلار ھازىر نەدە قالدى؟

ــ ئون نەچچە يىلدىن بېرى يېزىلارغا چۈشمىگىنىم بىلەن مەنمۇ ئاڭلاپ تۇرمەن. بولۇپمۇ قۇمچاقار، ئەلئاباد يېزىلىرى قاتناش قۇلايسىز، ھۆكۈمەتنىڭ سىياسەت، ئەمر ـ پەرمانلىرى

ۋاقتىدا يېتىپ بارالمايدۇ. يەرلىك كادىرلارنىڭ ئۆزخان، ئۆز بەگ بولۇپ كەتكىنى راست، دېھقانلارمۇ ئۇلارنىڭ سېلىۋاتقان زۇلمىدىن بىزار.

ــ مانا بىلىدىكەنسىزغۇ، مەن ئۇلارنىڭ زىتىغا تېگىپ قويسام مېنى تىرىكلا يەۋەتمەمدۇ.

ــ بۇ دېگىنىڭمۇ يوللۇق، ئۇلارنىڭ قوللىرىدىن ھەر بالا كەلگۈدەك، ھاشىمنىڭ تەقدىرىنى ئويلىساملا، ئۆزۈمنى تۇتالمايقالىمەن.

ــ مېنىڭ قېرى ئانام تۇرسا قورقمامدىم، ھاشىم شۇجىمۇ ئۇلارنىڭ يولىدا توغرا تۇرغان ئىدى. بىر تۆھمەت بىلەنلا موللاق ئاتمىدىمۇ. ئۆز ۋاقتىدا ئارا تۇرمىغان بولسىڭىز، ھاشىمكام تۇرمىدە ياتاتتى.

مۇلازىم چوكان چوڭ لېگەندە كۆتۈرۈپ كەلگەن ئىككى تەخسە لەڭمەننى جوزىغا قويۇپ، ئارقىدىنلا بىر ئاپقۇر ئاش سۇيى ئېلىپ كەلدى. ۋاڭ يۇڭ ئاچچىقسۇنىڭ ئارقىسىدىن قىزىلمۇچ قىيامىنى بولدى دېگىچە سېلىپ لەڭمەننى قىپقىزىل بويۇۋەتتى. كامال ئېشىنى يېمەي تۇرۇپ ئاغزى ئېچىشقاندەك تامشىپ قويدى.

ــ ۋاي ـ ۋۇي مۇچ قىيامىنى نېمانچە سالىسىز؟ ــ كامالنىڭ تەرى تۇرۇلدى، ــ تەرەتخانىغا بىر كىرىۋالغانچە كۈن ئولتۇرۇپ كەتسە، يەڭگىمىزنىڭ تاپا ـ تەنىسىگە قالمامسىز؟

ــ تاپقان گېپىڭنى قارا، ــ ۋاڭ يۇڭ كۈلدى، ــ مۇچ دېگەن قارا، ئاشقازاننى قىزىتىپ، ئىشتىهانى ئاچىدۇ، ئۇقتۇڭما؟

ــ ئاشلىق نورمىڭىز يەتمەي شاتراق گۈلىقاق، ئەتسىز مونەك، خام كاۋىلارنى يەۋېتىپ تۇرۇپمۇ، تېخى ئىشتىهادىن گەپ ئاچىسىزغۇ.

ــ ھا ... ھا ... ھا... ــ ۋاڭ يۇڭ تورۇسقا قاراپ كۈلۈۋەتتى، ــ بۇنداق دېيىشىڭنى زادىلا ئويلىماپتىمەن. ئادەمگە ئىشتىها دۇشمەن بولۇۋاتقاندا دېگەن گېپىمنى قارا! خوتۇنۇممۇ ئاشۇنداق پەلىپەتىش گەپلىرىمنى تۇتۇۋېلىپ ئەدىپىمنى بېرىپلا

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىيكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تادىرىسى

تۇرىدۇ.

ـــ ھازىر ئاتلىرىمنى قېتىپ قۇمتامغا قايتىمەن، ـــ دېدى كامال تەخسىسىگە ئاش سۈيى قويۇۋېتىپ، ـــ ئاخشام ئانام چۈشۈمگە كىرىپ قاپتۇ، ئەنسىرەپ قالدىم.

ـــ ئوغۇتلارنى قانداق قىلىسەن؟

ـــ ساۋۇركامغا تاشلاپ قويسام، مەن يەنە بىر كەلگىچە سېتىپ قويىدۇ. ھازىر ماڭسام چۆلئېرىق كەنتىگە بېرىۋالىمەن. ئەتە قومتامغا بالدۇرراق يېتىپ بارمىسام بولمايدۇ. ھاشىمكامغا دەيدىغان گەپلىرىڭىز بارمۇ؟

ـــ ئۇنىڭغا دەپ قوي، بەردەمرەك بولسۇن. ھامىنى ئاقلىنىدۇ. ئۇ ئەللىكىنچى يىللىرى قۇمتامدا بىرىنچى بولۇپ پارتىيىگە كىرگەن ئاق كۆڭۈل، غۇرۇرلۇق ئادەم ئىدى، ـ ۋاڭ يۇڭ ئېغىر خورسىندى، ـــ ئۇنى ئۆزۈم تەربىيىلەپ پارتىيە سىپىگە ئېلىپ كىرگەن. لېكىن ئىگەمبەردى شۇ چاغلاردىلا خۇتۇنپەرەس نېمىتى.

ـــ ھاشىم شۇجىنى بىر كېچىدىلا كالا ئوغرىسى قىلىپ قويغان ئىشتا ئىگەمبەردىنىڭمۇ شىپىگەرچىلىكى بار.

ـــ مېنىڭچە ھەممە ئەسكىلىكنىڭ تىزگىنىنى تۇتۇۋالغان ئادەم چاۋاركەن.

ـــ توغرا پەرەز قىپسىز، ئۇ بۇقىنى چىمدىپ ئۆلتۈرىدىغان، زەنجىرنى سىلكىمەي ئۈزىدىغان سېھىرگەر، ـــ كامالنىڭ قوشۇمىلىرى تۈرۈلدى، ـــ ئەگەر مەن ئۇلارنىڭ دېگەن يېرىدىن چىقمىسام مېنىمۇ بىر كېچىدىلا قاتىل، ئەكسىلئىنقىلابچى قىلىپ قويۇشى تۇرغانلا گەپ.

ـــ بۇندىن كېيىن قاراڭغۇ بازاردا سېتىلغان ھەرقانداق نەرسىنى يېزىپ ماڭغىن، ـــ كۆڭلىدىن بىر ئوي كەچكەن ۋاڭ يۇڭ نەگىدۇر تىكىلىپ قالدى، ـــ يەنە كەنتتىن ھۆكۈمەت ئورۇنلىرىغا ئۆتكۈزگەن مەھسۇلاتلارنىڭ مال تۈرى، سانى، پۇلى،

تالون نومۇرى، ۋاقىت، ئورۇنلىرىغچە يېزىۋېلىپ، ئاندىن مەتسىدىققا ئۆتكۈزۈپ بەر.

ــ نەچچە يىلدىن بېرى يېزىپ كېلىۋاتىمەن، چۈنكى مەن ئوغرىنىڭ قازناقچىسىدەك ئىش قىلىۋاتمەنده.

ــ ئەگەر ياخشىسى مەتسىدىق ساڭا تاپشۇرۇپ ئالغانلىق تالونى بېرىشى كېرەك.

ــ ماڭا تالون بەرسە، ئۇچ يالماۋۇز پۇلىنى قانداق بۆلۈشۈۋالىدۇ.

ئۇلار تامىقىنى يەپ بولۇپ ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشى ۋاقىت يۇگەك ئاشلىق بېلىتى بىلەن تاماقنىڭ پۇلىنى تۆلەۋەتتى. كامال يېنىنى كولىغان ئىدى، ئۇ «بولدى قىل» دېگەندەك ئالىيىپ قويدى.

ــ كامال، ناھىيە خىزمەت گۇرۇپپىسى ئەۋەتمىز دېگىلى بىر يىل بولدى. لېكىن ئۇلار بەك ئالدىراش. بۇ قېتىم ھەيئەت ئەزالىرى يىغىندا قۇمتامنىڭ ئەھۋالىنى ئوتتۇرىغا قويمەن.

ــ شۇنداق قىلىسىڭىزغۇ قۇمتاملىق دېھقانلارنىڭ دۇئاسىنى ئالاتتىڭىز.

ــ بىر گەپنى ئېسىمگە كەلگەندە سورۇۋالاي، مېنىڭ ۋاقىت يۇگەك ئىكەنلىكىمنى ئىگەمبەردىگە دېدىڭمۇ؟

ــ ياق.

ــ ئوبدان قىپسەن، ھازىرچە ئۇ خوتۇنپۇرۇش ئۇقمىسۇن. بۇندىن كېيىن شەھەرگە كىرسەڭ بەك ئېھتىيات قىل، ئالدىنقى قېتىملاردا بازار باشقۇرۇش، ئامانلىق قوغداش مىنبىڭلارغا تۇتۇلغىنىڭنى بىلمىگەچكە قادىر دۇيجاڭ بۇ قېتىم غەڭ قىلالمىدى. ئۇقتۇڭما؟

ــ ئۇقتۇم، خوش ئەمىسە.

كامال ۋاقىت يۇگەك بىلەن خوشلىشىپ دەڭگە كەلگەندە ئۇنى دەرۋازا ئالدىدا ھايانكەش زارىپ كىرپە ساقلاپ تۇراتتى. ئۇ جۇسادۇي ئىشخانىسىدا قادىرنىڭ «ئوغۇتلارنى دەڭگە يەتكۈزۈپ

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇر كىتاپلىرىنى بىر چېكىلا تاپقىلى بولىدىغان بىردىنبىر تور بېكىتى

بىرىمەن» دېگەن گېپىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن دەك ئەترايىدا ئايلىنىپ يۈرگەن ئىدى. چۈنكى ئوغۇتقا خېرىدار تەييار بولغاچقا، ئۇياقتىن ئېلىپ، بۇياقتىن ئۆتكۈزۈپ بولغىچە ھېلىلا نەپكە ئېرىشەتتى. زارىپ كىرپە چەمبەرچاس باغلىنىپ قارا ئاغۇ ئۆيگە سولانغاندا «قانچە يىل كېسىلىپ كېتەرمەن، ئەمدى ھەرگىز بۇ يولدا ماڭماسمەن» دەپ نەچچە مىڭنى توۋا قىلغاندى. ئويلىمىغان يەردىن ۋاڭ جۈيجاڭنىڭ قۇتقۇزۇپ قېلىشىنى ئۇنى باشقىدىنلا جانلاندۇرۇۋەتتى. ئۇ: «توۋا ما ھارۋىكەشنىڭ يامانلىقىنى، بىر خەنزۇ باشلىقنى قانداق قىلىپ ئىندەككە كەلتۈرۈۋالدىكەنە!» دەپ ھەيران بولاتتى.

— ئۇكا، مەن سېنى ساقلىغىلى نۇۋاخ، — دېدى زارىپ كۈچۈكلۈنۈپ، — پۇلنى بېرىپ ئوغۇتلارنى ئېلىپ كېتەي دېسەم دەڭجا زادىلا ئۇنىمىدى. مانا ساقمۇساق 850 سوم.

ئۆزىنى ئوتقا ئېتىتىرىپ بەرگىنى تاس قالغان ئاپەتكە دەرھاللا خېرىدار چىققىنىغا خۇش بولۇپ كەتكەن كامال ئەللىك سومنى سۈغۈرۈپ ئېلىپ زارىپ كىرپىگە تۇتقازدى.

— بۇ پۇلغا بالىلىرىڭغا كىيىم ئېلىپ بەر... ئەمدى ئوغۇتنى دەرھال كۆزدىن يوقات!

— پوھوي، — زارىپنىڭ كۆزلىرى بىر تەڭنە سۇتنى كۆرگەن مۇشۇكنىڭ كۆزلىرىدەك چەكچىيىپ كەتتى، — مۇنداق مەرد ھاتەملەر باركەنا ... توختا ئۇكا، مەن سېنىڭ بىلەن باشقىدىن كۆرۈشۈپ، مەزمۇتراق تونۇشۇۋالاي.

كامال ئۇنىڭ قورۇق، ھاياجانلىق گەپلىرىگە قۇلاق سالمايلا دەك ئىچىگە كىردى ـ دە، ۋاقىرىدى:

— ساۋۇركا ئوغۇتلارنى مۇنۇ بۇرادەرگە بېرىۋەت. مەن ئالدىرايمەن.

كامال ئاتلارنى ئېلىپ چىققىلى ئالدىراپ ئېغىلغا كىرىپ كەتتى...

ئۈچىنچى باب

قۇمتاملىقنىڭ ئۈمىدى

كۆجۈم مەھەللىلەر، ياپيېشىل شاللىقلار، كۆكۈمتۇل بۇغدايزارلار، بولۇق قوناقلىقلار، سارغىيىشقا ئۈلگۈرگەن ئارپىلىقلار، ئالا ھازەل ھەر خىل رەڭلەر بىلەن بېزەلگەن ئېتىزلار، ئەتراپى يۇلغۇن قوشاملىرى ۋە شاخ ـ تىكەنلەردە چىتلانغان بېھىشتەك باغلار، توغراقلىق قاراڭغۇ ئورمانلار ... پاخال ئۆگزىلىرىگە قارىداپ كەتكەن پاخال، سامانلار دۆۋىلەنگەن پاكار دېھقان ئۆيلىرى، ئەگرى ـ بۇگرى مەھەللىلەر ئارقىدا قالماقتا ئىدى. ئەمدىلىكتە تاپۇر ـ تۇپۇر قىلىشقان ئاتلار، مايسىرىغان ھارۋا غىچىلدىغىنىچە ئاپئاق شورلۇق، چاتقاللىقلار ئارىسىدىكى تاقىر يوللاردا كېتىۋاتاتتى. قۇياش غېرىبانە كەنت باغلىرى ئىزنالىرىغا باش قويغان بولۇپ، كۈنپېتىش تەرەپ ئوتقاشتەك قىپقىزىل تاۋلىنىپ كەتكەنىدى. پايانسىز قۇملۇقنىڭ سېھرىي خاسىيىتمۇ نېمە، قۇياش چىقىش ۋە ئولتۇرۇش مەزگىلىدە چۆل ئاسمىنى شۇنچىلىك جازىبىدار چاقناپ كېتىدۇكى، قىزىل، سېرىق، سۆسۈن، سۇس مايسىرەڭ ۋە بىنەپشە نۇرلار مۇجەسسەم بولۇپ، جەنۇب قىزلىرىنىڭ گۈل ھۆسنىگە ھۆسن قوشقان ئەتلەس كۆڭلەك، شايى روماللارنىڭ ئەندىزىسىنى ئەھيا قىلاتتى. كامال سەھەر ۋە ئاخشامنىڭ بۇنداق سۈزۈك، پاكىز، رەڭدار رۇخسارىغا قاراپ ـ قاراپ تويمايتتى. تىكىلگەنسېرى كۆزلىرى لىپمۇلىپ سۈزۈك ياشلارغا تولاتتى ...

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تۈر بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىڭى تادىرىسى

ئاسمان سەتھىسىنىڭ ئوتقاشتەك قىزىرىپ كېتىشى ئۇنىڭ بالىلىق كەچمىشلىرىنى، قىپقىزىل قانغا بويالغان مەرھۇم ئاتىسىنى، قۇملاردىكى تۈگۈر ـ تۈگۈر قان ئۇيۇتمىلىرىنى ئەسكە سالاتتى ... بىراق ئۇنىڭ ئەلەمزىدە بولغان كۆڭلىنى ئاۋۇندۇرىدىغان نەرسىلەر ھارۋىدىكى بوپا، سومكا، خالتىلار ئىدى. ئۇ بۇلارغا قارىغىنىدا، ئۆزىگە مەمنۇنىيەت بىلەن كۈلۈپ قاراۋاتقان دېھقانلارنى، خۇشاللىقتىن سەكرىشىۋاتقان نارەسىدە كۆزلەرنى، تىلەك تىلەۋاتقان بوۋاي ـ مومايلارنى كۆرگەندەك بولاتتى ـ دە، تارتقان جاپا ـ مۇشەققىتى كۆزىگە كۆرۈنمەيتتى.

ـــ قېنى جانىۋارلار ئالغا! ـــ كامال قامچىسىنى قارسىلدىتىپ ھاۋىدا ئويناتتى، ـــ مانا قاراڭلار چۆلئېرىققا كېلىپ قالدۇق.

گۇگۇم بىلەن تەڭ ھارۋا «چۆلئېرىق» كەنتىگە كىرىپ كەلدى. قاناتلىرى سارغۇچ قاغجىراپ كەتكەن يوغان دەرۋازا ئۈستىدىكى كېلەڭسىز تاختايغا قوپال ۋە سەت يېزىلغان «چۆلئېرىق دەڭ» دېگەن خەت يىراقتىنلا كۆرۈنۈپ تۇراتتى. كامال ئاتلىرىنى دەڭ قورۇسىغا ئەكىرگەندىن كېيىن، ھارۋىدىكى سومكا، خالتا، بوپا ۋە باشقا نەرسىلەرنى يەرگە چۈشۈردى. ئاندىن ئاتلىرىنى ھارۋىدىن چىقىرىپ تۇرۇشى كۆرەك ساقال، يۈزىنى ئىشىك قىسىۋالغاندەك سوزۇنچاق، تۆش سۆڭەكلىرى پۇلتىيىپ چىققان، قىزغۇچ مەيدىسىدە شالاڭ تۈكلەر تولغىشىپ تۇرغان، ئورۇق، ئېگىز، 48 ياشلاردىن ئاشقان دەڭجا شانىياز يىراقتىنلا ۋارقىراپ يېتىپ كەلدى.

ـــ كامال بۈگۈن خېلىلا بۇرۇن كەپسەنغۇ، غىلتاڭ ئوتتۇرا كېچىدە دەرۋازا قاقاتتىڭ؟

ـــ شەھەردىكى ئىشىم بالدۇر تۈگىدى، ـــ دېدى كامال يانداق ئاتلارنىڭ تاتقۇلىرىنى چۈشۈرۈۋېتىپ، ـــ شانىيازكا پىت، بۈرگە يوق بىرەر ياتىقىڭ بارمۇ؟ ئۆتكەندە بىر كېچە بۈرگە تالاپ

ئۇخلالمىدىم.

ــ پىت، بۇرگىدىن قورقىقان ئادەم ئۇدۇللا ئەلئىبادقا كېتىۋەرسەك بولماستى.

ــ ھارۋىدا ئولتۇرۇپ مەن چىدىمايمەن، ئاتلار قانداق چىدايدۇ. «قۇم قاينام» داۋىنى «ئۆلۈك قۇم» جىلغىلىرىدىن چىقالماي، چۆلدە قالارمەن.

ــ ئۇنداق بولغاندىن كېيىن بەگزادىدەك تەلەپ قويماي يېتىۋەرمەمسەن، ــ شانىياز ئۆيگە كىرىپ كېتىۋېتىپ كەينىگە قايرىلدى، ــ كامال، ئاتلىرىڭنى ئۇچىنچى ئوقۇرغا باغلا، توغرالغان پىچان سېلىپ قويدۇم. لاقا ــ لۇقاك كۆپكەن، ئاۋۇ چەتتىكى ئايرىم ئۆيدە يات. ئىچىنى تاقۇالارسەن، ئۆزۈك بىلىسەن، بىزنىڭ دەڭدە ئۆزى يوق، ھېلى قويغان ھېلى يوق.

ــ رەھمەت شانىيازكا.

ــ ئۆتكەندە بەكمۇ خامۇش ئىدىڭ. بۈگۈن خېلى شاش كۆرۈنسەڭمۇ، شەھەرلىكلەردىن ئاشنا تۇتۇۋالدىڭمۇ ــ يە؟

ــ مەن ئۇنداق كوچىلاردا يوق جۇمۇ، شانىيازكا، ھازىرغىچە ساق ساقلىغان خۇدا، بۇندىن كېيىنمۇ ئىلتىپاتىنى ئايمىاس.

ئەتىسى سەھەر چۆلئىبرىق دېڭىدىن ئايرىلغان كامال كۈن ئېگىلگەندە قۇمتام كەنت تەشكىلىگە كىرىپ كەلدى. بالىلار «كامالكام كەلدى» دەپ چۇرقىرىشىپ مەھەللىنى بېشىغا كىيىشتى. كامال بىلەن ئەخمەت ئاتلارنى چىقىرىپ، ئېغىلنىڭ تۆۋرۈكلىرىگە قاڭتۇرۇپ قويغاندىن كېيىن ھارۋىنىڭ توشۇك، تۆشباغ، قۇشقۇن، بوجا، بوغا ــ جاۋاكلىرىنى يىغىشتۇرۇپ، ئەخمەتنىڭ ئۆيگە ئەكىرگىچە ئەر ــ ئايال، قېرى ــ ياش دېھقانلار، ئۇششاق بالىلار ئالدىرىشىپ يېتىپ كېلىشتى. ئۇلار ئۆزلىرىگە تېگىشلىك نەرسىلەرنىڭ تەقەززاسىدا، ھارۋا ئەتراپىغا توپلىشىۋالغاندى. بالىلارنىڭ خۇش خەۋىرىدىن مەڭدەپ قالغان نېۋىخان ئانمۇ توزۇپ تۇرغان چار چاچلىرىنى ياغاچ تارغاقتا

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تاۋارىسى

تاراپ، ئاپئاق داكا رومىلىنىڭ ئىچىگە تىقتى. ئاندىن ئىرغاڭلاپ كەنت تەشكىلى تەرەپكە قاراپ يول ئالدى. ئۇ ئىچىدە: ھارۋىكەش جاپاكەش، دەپ ئاتا ـ بوۋىلىرىمىز بىكار ئىيتماپتىكەن. بۇ بالا ئەجەب بىر جاپاكەش بولۇپ قالدىغۇ··· دەپ ئويلىدى.

نېۋىخان ئانا كەنت تەشكىلى ھويلىسىغا كىرىپ كەلگەندە، ھارۋا ئەتراپىغا ئولىشىۋالغان ئەر ـ ئايال، قېرى ـ ياش ھەم بالىلار قوللىرىدىكى ئىشتان، چاپان، كۆڭلەك، پوپايكا، ئاياغلارنى ئۆزلىرىگە ئۆلچەپ كۆرۈپ خۇشلۇقىغا سىغمايتتى. چايلارنى پۇراپ بېقىپ: «ئەجەب پۇراقلىق قارا چايكەن» دەپ داڭلىشاتتى. ئاپئاق چاچلىق بىر موماي پورەڭ تور رومالنى بېشىغا ئارتىپ بېقىپ ئۆزىگە ئۆزى «خويمارا، بىر چاغلاردىكى چوكانلىقىمغا يانغاندەكلا قىلىمەنا··· » دەپ خىرقىراپ كۈلەتتى. ئەخمەت گاچا قولىدىكى ئاپئاق كۆڭلەكنى ئۆرۈپ ـ چۆرۈپ كۆرۈپ، نېمىلەرنىدۇر دەپ قانداقتۇر ئىشارىلەرنى قىلاتتى. تېخى ئۇ، قارا كەمپۈتنىڭ قەغىزىنى ئېچىپ، تىلىنى تەگكۈزۈپ بېقىپ چىرايى مەغەز گۈلىدەك ئېچىلىپ كەتتى. لېكىن پايلىمىغاندەك كەمپۈتنى يەنە قەغىزىگە ئاۋايلاپ ئوراپ قويدى. نېۋىخان ئانا ئوغلىنىڭ بەكمۇ ئالدىراشلىقىنى كۆرۈپ ئۇنىڭ قېشىغا بېرىشتىن يالتايدى. ھارۋا ئۈستىگە چىقىۋالغان كامال ئۇششاق بالىلارغا خەت، نومۇر چۈشۈرۈلگەن مايكا، كالتە ئىشتان، رېزىنكا ئاياغ، دەپتەر، قېرىنداش، ئۆچۈرگۈچلەرنى تارقىتىۋاتاتتى. بالىلار خۇشاللىقىدا چۇرقىرىشاتتى. ئىشتان ـ مايكىلىرىدىكى نومۇر ۋە سۈرەتلەرنى بىر ـ بىرىگە كۆرسىتىشەتتى. بۇ ئەسنادا نېۋىخان، چاۋارنىڭ خوتۇنى ئوغۇلخان، مەتسىدىقنىڭ خوتۇنى سائادەتلەرنىڭ كالپۇكلىرىنى ئۆرۈشۈپ، دىماغلىرىنى قېقىپ گەپلىشىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدى. ئۇلار ئاشلىق ئامبارغا ئايلىق نورمىسىنى ئالغىلى كەلگەن بولسا كېرەك. قوللىرىدا مايلىق قاپاق، خالتىلار بار ئىدى.

ـــ بۇ دۇانىلارغا ھېيت بولدىمۇ نېمە؟ ـــ دېدى ئوغۇلخان چىرايىنى پۈرۈشتۇرۇپ، ـــ خەقنىڭ ئاشقان ـ تاشقان ئاداسقىلىرغا خۇش بولۇپ كەتكىنىنى كۆرەيمۇ.

ـــ تېخى ئاۋۇ ئادەمنىڭ ئۇۋاقلىرىچۇ، ـــ سائادەتنىڭ كالپۇكلىرى ئۆرۈلدى، ـــ كامالنىڭ تاپىنىنى يالىغۇدەك بوپتۇ.

نېۋىخان ئانا ئارقىغا ئۆرۈلۈپلا كېتىپ قالدى. چۈنكى ئىككى بىشەم خوتۇننىڭ سېسىق گەپلىرى ئۇنىڭ يۈرىكىگە تىغدەك سانجىلغانىدى.

بالىلارنىڭ رىزقى ـ نېسىۋىلىرىنى تارقىتىپ بولغان كامال ھارۋىدىن سەكرەپ چۈشتى. ئۇ بىر ـ بىرىگە كۆڭۈلدىكى سۆزلىرىنى دېيىشىپ، كۈلۈشۈپ چىقىپ كېتىۋاتقان شۇكۇر ـ قانائەتلىك دېھقانلارغا، چۈرقىرىشىپ، قوغلىشىپ ھويلىنى بېشىغا كىيىشكەن بالىلارغا قاراپ جېنى سۆيۈندى، كۆڭلى ۋىللىدە ئېچىلدى. دېھقانلارنىڭ خۇشاللىقىنى، بالىلارنىڭ چۈقان ـ سۈرەنلىرىنى، شادىمان چىرايلىرىنى كۆرۈش ۋە ئاڭلاش كامال ئۈچۈن ئېيتقۇسىز بەخت تۇيغۇسىنى ئاتا قىلاتتى. بۇندىق ساۋاپلىق ئىشلاردىن ئۇنىڭ بەھرى ئېچىلىپ، يۈرىكى شادلىققا تولاتتى. ئېچىدە: ئەگەر كەنتتىكى ئۇچ غالجىر ئىت بولمىغان بولسا، ئۇلارنىڭ خۇشاللىقى، ئەمىسىز ـ پاراغىتى مەڭگۈلۈك بولماسمىدى، دەپ ئويلايتتى. بىچارە، مۆمىن، ساددا، سەمىمىي، تۆز كۆڭۈل دېھقانلارنىڭ رىزقىغا چاڭگال سېلىۋاتقان چاۋار، مەتسىدىق، ئىگەمبەردىلەرگە تەڭرىدىن جازا تىلەيتتى. ئەگەر قۇدرىتى يەتسە، ئۇلارنى بىر كېچىدىلا قۇملۇققا تىرىك كۆمۈۋەتكىسى كېلەتتى.

ـــ ئاھ ... ۋا ـ ۋا، ئې ... ئەھ... ـــ خىيال بىلەن بولۇپ قالغان كامال ئەخمەتنىڭ غەلىتە ئاۋازىدىن چۆچۈپ قارىدى:

ـــ ئەخمەتكا، ھازىر ئىگەمبەردىكامنىڭ ئۆيىگە بېرىپ كېلىپ، ئاندىن ئۆيگە بارىمەن.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

ـــ با، بى، با ... ئا ... تى، مې ... مە... ، ... ھام ... ھام...

ـــ بوپتۇ ئەخمەتكا، ئاتلارنى يەنە بىر ئازدىن كېيىن ئوتقا قوي، ھازىرچە قاڭتۇرۇۋەت، مەن كەتتىم.

كامال ئەخمەتنىڭ ھەرخىل ئاۋازى بىلەن قول، كۆز ئىشارىلىرىنى باغلاپ، ئۇنىڭ گېپىنى چۈشىنەتتى. ھازىرمۇ ئۇنىڭ «ئۆيۈڭگە بار، ئاناڭ ساقلاپ قالمىسۇن، ئاتلارغا ھازىر يەم بېرەيمۇ؟» دېگەندەك گەپلىرىنى ئاسانلا بىلىۋالدى. قىسقىسى ئۇ، ئەخمەتنىڭ مۆلدۈرلەپ تۇرغان كۆزلىرىنىڭ نېمە دېمەكچى ئىكەنلىكىنىمۇ ئاڭقىرالايتتى. كىچىك چاغلىرىدا ئەخمەتنىڭ پاجىئەسىنى كۆپ ئاڭلىغان كامال ئۇنىڭ توغرۇلۇق ئويلاپ كېلىۋېتىپ دىمىغى زىڭڭىدە ئېچىشتى ـ دە، كۆزلىرىگە لۆممىدە ياش يامرىدى. سۆيگۈ، مۇھەببەت، ۋاپا يولىدا تىلىدىن ئايرىلغان بۇ ناتىۋان تولىمۇ ئاق كۆڭۈل، سەمىمىي، ئىمانى پاك يىگىت ئىدى. توۋا، دۇنيادا ئادەمدەك غەلىتە نەرسە يوقكەن، زومىگەر ۋاسىلبەگ ئېتىلغاندا ھېچكىم ئۇنىڭ قېشىغا بارالمىدى ھەم بېرىشنىمۇ خالىمايتتى. قۇملۇق جىلغا قىزىغانسېرى قانلىق جەسەت ئۈستىدە كۆپكۆك چىۋىنلەر گاژىلدىشىپ ئۇچۇشماقتا ئىدى. بىر كەمدە تىلسىز ئەخمەت توپ ئارىسىدىن چىقىپ، ئاستا ـ ئاستا پەس جىلغىغا چۈشۈپ كەلدى. ئۇ ئەمدىلا پۇراشقا ئۈلگۈرگەن جەسەتنى يۈدۈپ ئۆيىگە ئېلىپ كەتتى. ئەخمەت ۋاسىلنى يۇيۇپ، تاراپ، ئېڭىكىنى چېتىپ، كېپەنلىككە ئالغاندىن كېيىن تۈن نىسپىدە ئۆزى يالغۇز يەرلىككە قويدى. قەبرە بېشىدا سەھەر شەپىقى تارالغىچە نېمىلەرنىدۇر گۇڭراپ ئولتۇردى. ئۇنىڭ بۇ «ۋاپادارلىقى» قۇمتاملىقىنىڭ ئېغىزىدا خېلى چاغلارغىچە سۆز ـ چۆچەك بولۇپ، ھەر كىم ھەر نېمىلەرنى دېيىشتى. تېخى بەزىلەر: «ساراڭ، ۋاسىل زومىگەر تىلىڭنى كەسمەي، بېشىڭنى كېسىۋەتسە بوپتىكەن... » دەپ تىللاشتى. لېكىن ئۇ: «با ... با... ، نۇ ... نۇ ... نۇ، داد ...

داد··· » نى ئاران دەپ بولۇپ ئاندىن ئۆزىنى كۆرسىتىپ: «مېي ··· مە، داد ... داد ... مە ... ھە ...» دېگەندى. ئۇنىڭ نۇربانۇمنىڭ دادىسى مېنىڭمۇ دېگىنى ئوچۇقلا تۇرمامدۇ! ھەي··· چەرخىي پەلەك ئادەملىرىڭىدىن ئۆرگىلەي ··· ئۇلارنىڭ دەرىيا كەبى كۆڭۈللىرىگە ئاپىرىن!···

مۇڭلۇق ناخشىدەك، غېرىب خىياللاردا ئىگەمبەردىنىڭ ئىشىك ئالدىغا كېلىپ قالغان كامال دەرۋازا ھالقىسىنى بىرنەچچە قېتىم شاراقلاتقاندىلا، ھويلا ئىچىدىن كەنت باشلىقىنىڭ «ھە، مانا كەلدىم» دېگەن غۇدۇ ـ دۇڭ ئاۋازى ئاڭلىنىپ، دەرۋازا ئېچىلدى.

ـــ ۋۇي كامالغۇ بۇ، شەھەردىن ھازىرلا كەلگەن ئوخشىمامسەن؟ قېنى كىر.

ئىگەمبەردى كامالنى باشلاپ دالان ئۆيدىكى سۇپىدىلا ئولتۇردى. ئۇ چاي قىلاي دېۋىدى، كامال ئۆزرە ئېيتىپ زادىلا ئۇنۇمىدى. نىساخان بالىلىرىنى ئېلىپ قۇماقتى كەنتىدىكى جەددى ـ جەمەتلىرىنىڭ ئۆيلىرىگە كەتكەن بولسا كېرەك، ھويلا ـ ئارام، ئۆي ئىچى جىمجىت ئىدى. «خوتۇنۇڭغا ئىشەنگۈچە، ئىشىكىڭنىڭ ئىلگۈچىسىگە ئىشەن» دېگەن تەمسىلگە بەكمۇ ئېتىقاد قىلىدىغان ئىگەمبەردى بۇنداق «ئېلىم ـ بېرىم» ئىشلىرىنى خوتۇنىدىن خۇپىيە تۇتاتتى. شۇڭا ئۇ قورقمايلا: «ھە، ئاق ئوغۇتلارنى سۇ قىلالىدىڭمۇ؟» دەپ يالتىدە قاراپ قويدى. كامالمۇ قويۇن يانچۇقىدىن بىر سىقىم پۇلنى ئېلىپ بېرىشى ئۇ باش بارمىقىغا تۈكۈرۈپ سانىدى. بارماقلىرىغا ئىشەنمەيۋاتقاندەك قايتىدىن يەنە بىر قېتىم ساناپ چىقتى:

ـــ خالتىسىنى سەكسەن سومدىن سېتىپسەندە، ھە بوپتۇ.

ـــ «ھە، بوپتۇ» دەيدىلىغۇ، ھۆكۈمەتتىن 26 سومدىن بەرگەن ئوغۇتنى 80 سومغا ساتسام يەنە بولماپتىما؟ كۆرگەن خورلۇق ـ جاپالىرىمنىغۇ دېمەيلا قويايلى.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلاردىن پېڭى تادرىسى

ـــ يا، ياق، دېمەكچى بولغىنىم، ـــ ئىگەمبەردى قىزاردى، ـــ ئالدىنقى قېتىملاردا 85 ~ 90 سوملاردىن ساتقىنىڭنى چاۋار، مەتسىدىقلاردىن ئاڭلىغان ئىدىم.

ـــ ئۇنداقتا ھەر خالتىسىدا 10 سومدىن قايرىۋالدىم، ئەمدى ئۇققانلا؟

ـــ سەن ئۇنداق قىلمايسەن، بۇنى ھەممە ئادەم بىلىدۇ.

ـــ ئەمىسە نېمە دېگەنلىرى ئۇ؟

ـــ بولدى، بولدى، خاپا بولما، ـــ ئىگەمبەردى بىردىنلا ھورىدىن چۈشتى، ـــ مۇنداقلا دەپ قويسام كۆڭلۈڭگە ئېلىپ كەتتىڭما؟ بۈگۈنكى بازار ئەتىكى بازارغا ئوخشىمايدۇ ـ دە، ھە، راست ساڭا بىر خالتا ئوغۇت بەرمەكچى ئىدىم، ھازىر ئېلىپ كېتەمسەن؟

ـــ سىلىدە تۇرغاچ تۇرسۇن، كېيىنچە بىر گەپ بولا.

ـــ كامال ئىنى، ـــ ئىگەمبەردى سەتلا ھىجايدى، ـــ بۇدا قاتنىشىڭغا ئازراق نەرسە تەييارلاپ قويدۇم. جۇرۇ كۆرۈپ باق.

ئىگەمبەردىنىڭ ئارقىسىدىن مېھمانخانىغا كىرگەن كامال سۇپا ئۈستىدىكى ھەر خىل چىتلاردىن تىكىلگەن يوتقان ـ كۆرپىلەرنى، رەڭسىز سىدام كىگىزلەرنى كۆرۈپ ھەيرانلا قالدى. ئۇ دەرھاللا ئىشنىڭ تېگىگە يەتتى ـ دە، ئىگەمبەردىگە غەزەپ بىلەن تىكىلدى. ئۇنىڭ ئاچچىق ئىنتىزار ئۇچقۇنلىرى چاچراپ تۇرغان كۆز قارىچۇقلىرىدىن: «بۇ نەرسىلەرنى ھۆكۈمەت نامراتلارغا قۇتقۇزۇش ئۈچۈن بەرگەن تۇرسا، ئەمدى بۇلارنىمۇ قاقتى ـ سوقتى قىلساڭلار سىلەردە ئىنساپ دېگەن نەرسە بارمۇ ـ يوق؟» دېگەن مەنىنى چۈشەنگەن ئىگەمبەردى قىزىرىپ تاتىرىپ، دۇدۇقلىدى.

ـــ ئورنىغا يوتقان ـ كۆرپە، كىگىز بەرگەن تۇرساق، ـــ ئىگەمبەردى ئاستا غودۇڭشىدى، ـــ بەرىبىر ئوخشاش ئەمەسمۇ.

ـــ ئەسلىدە مۇنداق ئىشكەندە! ـــ كامال ئېڭىكىنى

قامالىدى، ــ مەن تېخى دېھقانلارنىڭ گەپلىرىگە ئىشەنمەي يۈرۈپتىمەن. سىلەر، بالىلىرىڭلارنىڭ پوق ـ سۈيدۈككە پىشىلىپ كەتكەن يوتقان ـ كۆرپىلىرىنى، يۇلتۇز كۆرۈنگۈدەك يىرتىق كىگىزلىرىنى ئالماشتۇرۇپ ئاپسىلەردە!

ــ ئەجەب زىغىرلاپ كەتتىڭا، ساڭا نەپ تەگمىگەندەك، نېمىلا ساتساڭ نېسىۋەڭنى بېرىۋاتىمىزغۇ، ئۇلار سېنىڭ مەيدەڭگە تەپمىگەندۇ؟

ــ مەيدەمگە تېپىش ئەمەس، كارنىيىمنى بوغۇۋاتىدۇ···

ــ كامال ئىنى، تۇرمۇشۇڭ ئۆزۈڭگە ئايان، ــ ئىگەمبەردىنىڭ ئاۋازى بىردىنلا مۇلايىملاشتى، ــ ئاناڭ كېسەلچان، 26 ياشلارغا كىرىپ قالدىڭ، بىر ئۆينىڭ موراسىدىن تۈتۈن چىقارغۇڭ يوقما؟

ــ بۇ نەرسىلەرنى، ــ ئامالسىز قالغان كامال دۆۋىلەنگەن نەرسىلەرگە قارىدى، ــ چەللە باراڭدەك بېسىپ ماڭسام، ئۇنى دېھقانلار كۆرسە، سېلىنىڭ يۈزلىرىگە ياخشىما؟

ــ كېچىسى بېسىپ بېرىمەن. ئىنس ـ جىن بىلمەي قالىدۇ. مانا مۇنۇلار ساڭا قالسۇن.

ئىگەمبەردى گۇللۇك چىت كۆرپىنى بىر چەتكە تاشلىدى. ئۇ كامالنىڭ هومىيىپ تۇرۇشىدىن «ئاز كۆردى» دەپ چۈشىنىپ قالدى بولغاي يەنە بىر رەڭسىز ئاق كىگىزنىمۇ قولىغا ئالدى:

ــ ئەمدى بولغاندۇ؟

ــ ماڭا لازىمى يوق، ئانام كۆرسە قۇلىقىمنى يۇلۇپ قولۇمغا بېرىدۇ.

ــ ئەقلى يوق دېۋەڭ، توي قىلساڭ لازىم بولىدۇ.

ــ كانايغا يوق، سۇنايغا نەدە، دەپ ئانامنى ئاران بېقىۋاتسام ماڭا خوتۇن تېگەمدا؟ تېگەي دېسىمۇ ئالماسمىنا.

ــ ھىم ماقۇل، ــ ئىگەمبەردىنىڭ ئاچچىقى كەلگەندە ساقلىنى تاتىلايدىغان ئادىتى بار ئىدى، ــ چاۋار، مەتسىدىقلار

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى ئادرېسى

بەرسە ئالىسەن، مېنىڭكىنى ئالمامسەن؟

ـــ ئۇ ... ئۇلار... ـــ كامال دەمال گەپ تېپىپ بېرەلمىدى، ـــ بىرسى «ئاشلىق ئامبارغا نورما ئالغىنى كېلەرسەن؟» دەپ قورقۇتسا، يەنە بىرسى «ئاناڭ ئاغرىپ قالسا پۇل دەپ كېلىشىڭنى ئۇنتۇپ قالما» دەپ تەھدىت سالسا.

ـــ بىر كىم بىر نېمە بېرەي دېسىمۇ قورقاق، تەھدىت سالغان بولامدا؟ خېلىلا هوشيار يېتىمتاڭ، نېمە بولدى ساڭا...

ـــ سىلى شۇنداق دېگەن بىلەن 10 خالتا ئوغۇتلىرىنى ساتىمەن دەپ تاس قالدىم گۇندىخانىدا پىت ـ بۇرگىلەرگە يەم بولغىنى.

ـــ نېمە، نېمە دەۋاتىسەن؟

كامال قاراڭغۇ بازاردا ئاچ قورساق ئايلىنىپ يۈرۈپ، تەستە بىر هايانكەش بىلەن كېلىشىپ دەڭگە كەلگەنلىكى، ئۇندىن كېيىن نېمە ئىشلارنىڭ يۈز بەرگەنلىكىنى زەر ـ زىۋىرگىچە سۆزلەپ بېرىشى ئىگەمبەردىنىڭ چىرايى پۈرۈشۈپ ئاغزى ئوچۇقلا قالدى.

ـــ تاس قاپتۇ ـ دە، ـــ دېدى ئۇ پىچىرلاپ، ـــ ۋاڭ جۇيجاڭ دېگەن باشلىق بولمىغان بولسا 10 خالتا ئوغۇت پۇرراپ ئۇچۇپ كېتىدىكەندە ... هېلىقى ساۋۇر دېگەن دەڭجا مۇ زەپ ئوبدان ۋاقتتا ئەسقىتىپتا!

ـــ سىلى ئوغۇتنىڭ غېمىدە قاپتىلا، مەن ئۇ چاغدا نېمە بولاتتىم؟

ـــ بولدى، بولدى، مانا ئامان ـ ئېسەن تۇرۇپسەنغۇ، ـــ ئىگەمبەردى كۆرپە بىلەن كىگىزگە قاراپ قويدى، ـــ توختا ئۇكا هېلىقى بىر خالتا ئوغۇتۇڭنىمۇ ئەچىقىپ بېرەي، بىر يولدىلا ئېلىپ كەت.

ئىگەمبەردى ئۇنى دەپ، بۇنى دەپ كامالنى ئۆز كېچىكىگە كىرگۈزدى. بىر خالتا ئوغۇتنى كىگىز بىلەن كۆرپىگە

ئورۇڭالغان كامال ئەتراپنى قاراڭغۇلۇق قاپلاپ، ئاي ئەمدىلا تۇغقاندا ئۆيىگە قايتتى. ئۇ ئىگەمبەردى، چاۋار، مەتسىدىقلارنىڭ ئاچ كۆزلۈكلىرىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ غەزەپلەنسە، تۇرۇپلا ۋاڭ يۇڭنىڭ دېگەنلىرىنى ئويلىغىنىدا قاراڭغۇلىشىپ كەتكەن كۆڭلى يورۇغاندەك بولۇپ قالاتتى. دېمىسىمۇ چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار بەكمۇ ھەددىدىن ئېشىپ كەتتى. ئۇلار تەپ تارتماي ھۆكۈمەتنىڭ نامراتلارنى قۇتقۇزۇش ئۇچۇن بەرگەن بۇيۇملىرىغمۇ چاڭگال سېلىۋاتاتتى. ياخشى كۇننىڭ يامىنى بولۇپ قالسا، كامالمۇ ئاشۇلار بىلەن بىر تاياقتا ھەيدەلمىسىلا بولاتتىغۇ. لېكىن ئۇ ئۆزىنى «سۇتتىن ئاقمەن»، «دەزى يوق تۇخۇمدەك ساقمەن··· » دېگىنى بىلەن، قۇمتاملىق ئۇنى «ئوغرىلارنىڭ قازناقچىسى» دېسە دەۋېرىدۇ. چۇنكى ئۇنىڭ قىلىۋاتقىنى قايسىبىر قاراقچىدىن كەم؟

كامال يول بويى كۆڭۈلسىز خىياللار ئىلكىدە ئۆي ئالدىغا كېلىپ قالغىنىنى سەزمەي قالدى. ئۇ يىراقتىنلا ئانىسىنىڭ ئېرىق بويىدىكى كۆتەكتە ئولتۇرغان سىيماسىنى كۆرۈپ قالدى. نېۋىخان ئانا كۆپ هاللاردا مۇشۇ كۆتەكتە ئولتۇرۇپ، ئوغلىنىڭ يولىغا قارايتتى. ئۇ بىر نەرسە قولتۇقلاپ كېلىۋاتقان كامالنى كۆرۈپ ئورنىدىن ئىنجىقلاپ تۇردى.

— ئانا تەنلىرى ساق، ئوبدان تۇرغانلا؟ سىلىنى ساقلىتىپ قويدۇمغۇ دەيمەن؟

— بالىلار «كامالكام كەلدى» دەپ چۇرقىراشقىنى نۇڭاخ، — نېۋىخان تەشكىلگە بارغىنىنى دېگۈسى كەلمىدى، — ئەجەب كېچىكتىپ كەتتىڭا؟

— ئۆزلىرى دائىم «هارام نەرسىنى ئۆيگە ئەكىرگۈچى بولما» دېگەچكە ئىگەمبەردىنىڭ پۇلىنى بېرىۋېتىپ كەلدىم.

— قولتۇقلاۋالغىنىڭ نېمە، بالام؟ خىلىلا ئېغىر بىر نەرسەدەك قىلىدىغۇ؟

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

كامال ھودۇققان ئەلپازدا نېمىلەرنىدۇر ئېزىپ ـ ئىچۈرۈپ ئۆزىنى ئاقلىغان ئىدى. نېۋىخاننىڭ بىردىنلا سەپرايى ئۆزلەپ، قوللىرىنى شىلتىگىنىچە ۋارقىراپ كەتتى.

ـــ ماڭ، نەدىن ئەكەلگەن بولساڭ شۇ يەرگە ئاپىرىۋەت. مەن ساڭا «ھارام نەرسىلەرنى ئۆيگە ئەكىرگۈچى بولما» دەپ قاقشاپلا كېلىۋاتىمەن.

ـــ جېنىم ئانا، بۇ چاققىچىمۇ ئۇلار بەرگەن نەرسىلەرنى دېھقانلارغا، ئەترەتلەرگە تارقىتىپ بەردۇمغۇ، ھېچ قايسىسىنى سېتىپ خەجلىگىنىم يوق. بۇنىمۇ ئەتىلەتىن بېرىۋەتسەم بولمىدىمۇ.

ـــ بۇنداق ھارام نەرسە ئۆيدە تۇرسا، ئۆيدىن بەرىكەت قاچىدۇ. ئوقۇغان نامازلىرىم، تۇتقان روزىلىرىم بىكار بولىدۇ.

ئانىسىنىڭ ئاخىرقى سۆزلىرىدىن ئويلىنىپ قالغان كامال بىر ھازا تېڭىرقاپ تۇردى ـ دە، «بولىدۇ ئانا» دەپ ئارقىغا قايرىلىپلا كېتىپ قالدى. ئەلۋەتتە تەقۋادار، ئىمانى كامىل ئانىنىڭ پاك ئېتىقادىغا تەركىي ھۆرمەت قىلمىسا بولمايدۇ ـ دە ... شۇڭا ئۇ ئەڭ يېقىن ئاغىنىسى زۇلالنىڭ ئۆيىگە يۈرۈپ كەتتى. زۇلال بەشىنچى ئەترەتنىڭ بوغالتىرى بولۇپ، ئاق كۆڭۈل، نىيىتى خالىس يىگىت ئىدى. چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار ھەر قېتىم «تاپان ھەققى» بەرگەندە كامال ئۇ نەرسىلەرنى زۇلال ئارقىلىق دېھقانلارغا ياكى ئەترەتلەرگە بېرىۋېتەتتى. زۇلال كامالنىڭ ئاغزىنى ئېتىش ئۈچۈن بەرگەن بۇنداق نەرسىلەرگە «ئېمىزگۈ» دە ئىسىم قويۇۋالغان ئىدى.

نىل رەڭلىك ئاسماندا، تىك كۆتۈرۈلگەن ئاي كەنت ئىچىنى سۈتتەك يورۇتۇپ تۇراتتى. ئىككى تەرىپى جىگدىلەر بىلەن قاپلانغان قۇم توپىلىق يوللار، چېكەتكىلەرنىڭ چىرىلدىغان ئاۋازى توختىماي ئاڭلىنىۋاتقان قاراڭغۇ باغلار ... ئېرىقتىكى نوردىن بوغۇق كوركىراپ چۈشۈۋاتقان سۇلار ... قەيەردىدۇر زىل

ئاۋازدا قاۋاۋاتقان كۆچۈك ... كېچىكى تۇنگە ھاياتىي زوق بېغىشلايتتى ... كامال كۆرپە ۋە كىگىزگە ئورالغان بىر خالتا ئاق ئوغۇتنى قولتۇقلىغان ھالدا توغراقلىق كوچىغا كىرىپ كەلدى. ئۇ ئانچىمۇ چوڭ ئەمەس سىرلانمىغان ئاق دەرۋازىنىڭ تۆمۈر ھالقىسىنى شىرىقلاتقاچ، بوشقىنا ۋارقىرىدى:

— زۇلال، ھەي زۇلال!

ھويلا ئىچىدىن ئالدىراپ ماڭغان ئاۋاز بىلەن تەڭ «ئو... » دېگەن جاۋاب ئاڭلىنىپ دەرۋازا قانىتى غارىلداپ ئېچىلدى. بوسۇغىدا بوي ـ تۇرقى كامال بىلەن تەڭلا، سىن ـ سىپاتى قاملاشقان، ئېگىز بوي يىگىت زۇلال پەيدا بولدى. ئۇنىڭ ئېگىز قاڭشارلىق بۇرنى، چوڭ كۆزلىرىنىڭ ئېقى ئايدىڭدا روشەن يالتىرىدى.

— جۇر، ئۆيگە كىرەيلى، — زۇلال كامالنىڭ قولتۇقىدىكى نەرسىگە قاراپ قويدى، — يەنە «ئېمىزگۇ» ئەكەلگەن ئوخشىمامسەن؟ سەن كېچىدە چاقىرساڭلا «ئېمىزگۇ» ئەكېلىدىغانلىقىڭنى بىلىمەن.

— ئۆيۈڭگە كىرمەيلى، — دېدى كامال ھويلا ئالدىدىكى دەرەخ كۆتىكىدە ئولتۇرۇۋېتىپ، — ئۆيدىكىلىرىڭنى بىسەرەمجان قىلمايلى، مەشەدىلا پاراڭلىشايلى.

— ئىككى ھەپتە ئىلگىرى ئەكەلگەن ئۇچ خالتا ئاق ئوغۇتۇڭنى ئىككىنچى، تۆتىنچى، بەشىنچى ئەترەت باشلىقلىرىغا بېرىۋىدىم، قەۋەتلا خۇشال بولۇپ كەتتى. بۇغدايلارغا دان سۈيى بېرىلگەندە چاچقىنىنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆردۈم.

— ئۇلار نەدىن كەلگەن ئوغۇت بۇ، دەپ سورىمىدىمۇ؟

— ۋاي ـ ۋۇي بۇ تۇنۇگۈنكى ئىش بولمىسا، بۇنداق ئېمىزگۈلەرنى سورىغىنى بولمايدىغانلىقىنى ئۇلارمۇ بىلىپ كەتتى، — زۇلال يەرگە تاشلاپ قويغان نەرسىگە قارىدى، — ئەمدى بۇ قانداق ئېمىزگۇ؟

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ـــ قانداق قىلىمەنكىنتاڭ ئاداش، بۇ ھارامخورلار بىر كۈنى مېنىمۇ پوقىغا تېيىلدۇرۇۋېتەمدىكىن دەپ ئەنسىرەيمەن.

كامال كۆرپە، كىگىز، ئاق ئوغۇتنىڭ كېلىش مەنبەسىنى قىسقىلا سۆزلەپ بەرگەنىدى، زۇلالنىڭ چاسىغا مايىل بۇغداي ئوڭ يۈزى غەزەپتىن قارىداپ كەتكەندەك بولدى. ئۇنىڭ زاڭاق مۇسكۇللىرى لىپىلداپ، چىشلىرى غۇچۇرلىدى، مۇشتۇملىرى تۈگۈلدى. ئۇ ئۆزىنىڭ ئەترىتىدىكى «بەش كېپىل» دەپ ئاتالغان قۇتقۇزۇش ئائىلىلىرىگە يۇقىرىدىن بەرگەن يوتقان، كۆرپە، كىگىزلەرنى تەقسىم قىلىۋېتىپ: نېمانداق كونا، يىرتىق، بەتبۇي پۇرايدىغان پاسكىنا نېمىلەر بۇ؟ دەپ ئويلىغانىدى. ئەسلىدە بۇ ئۈچ ئەبلەخنىڭ ئويۇنلىرى ئىكەنلىكىنى بىلگەن زۇلال غەزەپ بىلەن يەرگە تۈكۈردى.

ـــ مەن تېخى شەھەرلىكلەر ئىئانە قىلغان كونا نەرسىلەر ئوخشايدۇ، دەپ ئويلاپتىمەن. ئاناڭنى، ـــ زۇلال ئاغزىنى بۇزۇپ تىللىدى، ـــ قارا، بۇ مۇناپىقلارنىڭ كۆڭلىنىڭ قارىلىقىنى.

ـــ بۇ شۇمبۇيىلارنى يىلتىزىدىن قومۇرۇۋېتىدىغان بىرەر چارە تاپساق بولاتتى.

ـــ بىر مەخپىيەتلىك بار، ساڭا دەي، ـــ زۇلال ئەتراپىغا قاراپ قويدى، ـــ بىرىنچى ئەترەت باشلىقى ئايشەم، بوغالتىر يار بەختى، ئىككىنچى ئەترەتنىڭ باشلىقى كېرىم موللا، بوغالتىر مېھرىگۈل، تۆتىنچى ئەترەتنىڭ بوغالتىرى مەتنىياز، بەشىنچى ئەترەتنىڭ مەن قاتارلىقلار يوشۇرۇن يىغىن ئاچتۇق، لېكىن ئۇلارنى ئاغدۇرۇشنىڭ ئەپلىك چارىسىنى تاپالمىدۇق.

ـــ ھەر ھالدا ئېھتىيات قىلايلى، ـــ كامالمۇ ئەتراپىغا زەڭ سالدى، ـــ ھاشىمكامدەك پېشقەدەم سېكرىتارنى بىر كېچىدىلا ئوغرى قىلىپ قويدى. چاۋارنىڭ لەقىمى چايان. ئۇ بىلىپلا قالسا سىلەرگىمۇ نەشتىرىنى سانجىيدۇ.

ـــ ئەمىسە ئۇلارنىڭ بۇلاپ ـ تالىشىغا قول قوشتۇرۇپ قاراپ

تۇرامدۇق؟

ـــ توغرا دەيسەن، ئۇلار ھەددىدىن ئاشتى، ئويلاپ باق، ھۆكۈمەت ھەر يىلى قۇمتام كەنتىگە ئاق ئوغۇت تەقسىم قىلىدۇ، ـــ دېدى كامال ئاچچىقى بىلەن، ـــ ئۇنى مەن قول قويۇپ ئەكىلىمەن. بۇ يىل بىزگە 83 خالتا ئوغۇت بەردى. يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ تەقسىماتىدا بىر ئەترەتكە 15 خالتىدىن بەش ئەترەتكە 75 خالتا، كەنت ئىگىلىكىدىكى باغ، ئورمان، پىچانلىقلارغا 8 خالتا بەلگىلىگەن. مەن قاراڭغۇ بازاردا ساتقان، ئەترەتلەرگە تارقاتقان ئوغۇتلارنى ھېسابلاپ كۆرسەم، چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار 48 خالتىنى ئۆزلىرى بۆلۈشۈپ ئاپتۇ.

ـــ پاھ، نەپسى نېمىدېگەن يامان، ئۆزلىرى 16 خالتىدىن ئېلىپ بەش ئەترەتكە 35 خالتا بېرىپتۇ. قاتناش قۇلايسىز، ھۆكۈمەتنىڭ نەزىرىدىن يىراق دەپ بۇ خەقنىڭ يۈرىكى نېمانچە قارىداپ، يوغىناپ كەتكەن.

ـــ تېخى ئۇلار يېزىلىق ھۆكۈمەتكە جەدۋەل يوللاشتا «كوللېكتىپ باغقا چېچىلدى... »، «كەنت ئورمانلىقى ئەي قىلىندى... »، «نەچچە يۈز مولۇق پىچانلىق ئوغۇتلاندى... » دېگەندەك زۇۋانى يوق باغ، ئورمان، پىچانلىققا ئارتىپ قويۇشۇپتۇ. بۇ نېمىدېگەن ھىيلىگەرلىك.

ـــ كامال، ھېلىقى ۋاڭ جۈيجاڭ دېگەن ئادەم خىزمەت گۇرۇپپىسى ئەۋەتىش ئىشىنى راست دېگەنمىدۇ ياكى كۆڭلۈڭنى ياساپ قويدىمۇ؟

ـــ ئۇ، ئۇنداق ياسالما ئادەم ئەمەس، ھازىر ناھىيىلىك كومىتېتتىكىلەر ئالدىراش ئوخشايدۇ، ـــ كامال چوڭقۇر ئەسنەپ قويۇپ ئورنىدىن تۇردى، ـــ بەك ھېرىپ كەتتىم، مەن كېتەي ...

ـــ مەن ھازىرلا ھاشىمكامنى تېپىپ سۆزلەشمىسەم بولمايدۇ، ـــ زۇلالمۇ ئورنىدىن تۇردى، ـــ سەنمۇ ئۆزۈڭگە ھېزى بول، ۋاقتى كەلگەندە چاۋار، مەتسىدىقلار ھەممە توقۇناق بالانى

www.uyghurtap.com
ئۇنۇمۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇنۇمۇر كىتابلارنىڭ پىكى تادرىسى

ساڭا ئارتىپ قويۇشتىن يانمايدۇ.

زۇلال ھەقىقەتەن چوڭقۇر پىكىرلىك يىگىت ئىدى. گەرچە كامال چاۋار، مەتسىدىق، ئىگەمبەردىلەرنىڭ كۆلىگە سۇ باشلاپ، كەتمىنىنى چېپىۋاتقان بولسىمۇ، بىرەر پېشكەللىككە دۇچ كەلسىلا ئۇلار كامالنى ئوتقا ئىتتىرىۋېتىشتىن يانمايتتى.

زۇلال كامالنى ئاگاھلاندۇرۇۋاتقان مۇشۇ پەيتتە، ئېگىز، گەۋدىلىك، خام سېمىز، قاپقارا چاۋار بىلەن 40 ياشلاردىكى خوتۇنى ئوغۇلخان مامۇق ياستۇقلارغا چۆككەن ھالدا كامال توغرۇلۇق سۆزلىشىۋاتاتتى.

ــ كامال شەھەردىن قايتىپ كەپتىكەن، دېھقانلار بىلەن ئۇششاق بالىلارغا ھېيتلا بولۇپ كەتتى دېسە، قېرىلار: «خۇدايىم بىر جېنىڭغا مىڭ جان بېرەر، توپا ئالساڭ ئالتۇن، ئاش ئالساڭ يامبۇ بولار» دەپ دۇئا قىلىشپ كەتتى.

ــ قۇرۇق دۇئاغا ھۆپۈپۈپمۇ ئوسۇرۇپ بەرمەيدۇ، ــ چاۋار قوپاللا تەگدى، ــ ئۇ ئەبگارلارنىڭ دۇئاسى خۇداغا يېتىش تۇرماق، بوسۇغىسىدىكى ئىتىغا يەتسە چوڭ گەپ.

ــ كامال دېگەن زاغرا مونىكى ئۇدۇللاپ جىگدىلىك مەھەللىسىگە ماڭدى، ئىگەمبەردنىڭ ئۆيىگە بارامدىكىن دەپ ئويلاپ قالدىم.

ــ شۇ يەرگە بارماي نەگە باراتتى، ــ چاۋار قانداقتۇر خىيالغا بەند ئىدى، ــ ئىت يالىقىنى يوقلىغاندەك بازاردا سېتىلغان نەرسىلەرنىڭ چوتورىنى ئېلىشقا ئالدىرايدۇ ـ دە.

ــ سىلىمۇ كامالنى چىڭ تۇتۇپ ئىشلىرىغا سالسىلا بولىدۇ.

ــ بازاردا ئاشلىقنىڭ باھاسى سەل تۆۋەن ئوخشايدۇ، شۇڭا كامالنى ۋاقتىنچە ئىگەمبەردى بىلەن مەتسىدىققا تاشلاپ بەردىم.

ــ سىلى تاشلاپ بەردىم دەپ پىسەنتلىرىگە ئالمىغان بىلەن، جېنىم، ــ ئوغۇلخان يېرىم يالىڭاچ مىققىدە مەيدىسىنى چاۋارنىڭ تۈكلۈك مەيدىسىگە ياقتى، ــ مەتسىدىقنىڭ خوتۇنى

سائادەت تېرىسىگە سىغماي قاپتۇ. ئۇ جۇڭاينىمەك خان ئەتلەستە كۆڭلەك تىكتۇرۇپتىكەن، ئەزەم سوپىنىڭ قىزىنىڭ تويىدا ئۆزىنى كۆرسىتىپ قىلمىغىنى قالمىدى.

ــ سەنمۇ شېپىڭ دۇخاۋدا تىكتۇردۇڭغۇ، ــ چاۋارنىڭ كۆزلىرى ئالايدى، ــ ئىككىڭلار تۇغقان تۇرۇقلۇق نېمانچە مەنمەنلىك تالىشىسىلەر؟

بۇ ئىككى مەنمەنچى خوتۇنلار راستلا بىر ـ بىرىگە تۇغقان كېلەتتى. سائادەت ئوغۇلخانىنىڭ كىچىك ئانىسىنىڭ قىزى بولۇپ، ۋاسلىبەگ باستۇرۇلغاندىن كېيىن ئۇلار بىر مەزگىل بېرىش ـ كېلىش قىلىشمىغان ئىدى. شۇڭا ئوغۇلخان ئىچىدە ئۇنىڭغا غۇم ساقلاپ يۈرەتتى.

ــ سەت ئاۋاق، ۋاسىل بېگىم ئېتىلغاندىن كېيىن «ئۇنداقچى زومىگەر، مۇنداقچى ئەزگۈچى» دەپ سۆزلەپ يۈرمىدىمۇ؟

ــ ھەي پېشانەڭنى سىلىۋېتىپ گەپ قىل. سېنىڭ ئاتا ـ ئاناڭمۇ تۇغقانچىلىقنى قايرىپ قويۇپ، كۈرەش يىغىنلىرىدا شىكايەت قىلغاچقا ۋاسىل بەگنىڭ قورۇسىدىن ئىككى ئېغىز ئۆي تەگكەندۇ؟ ئۆزۈڭلارنىڭ كۆرۈنمەي سادەتنىڭ كۆرۈنۈپ كەتتىما؟

ــ سىلىغۇ سائادەت مايماقنىڭ يامان گېپىنى قىلمايلا، ــ ئوغۇلخان تۇمشۇقىنى ئۇچلاپ غوتۇلدىدى، ــ ئاشۇ لالمىنىڭ يالىقىغا دۇم چۈشكەندىن كېيىن...

ــ ئۇخلا ئالۋاستى، ــ چاۋارنىڭ كۆزىنىڭ ئېقى يالتىراپ كەتتى، ــ تاياق يېمىگىنىڭگە بىر نەچچە كۈن بولۇدى، ئەتىيانلىرىڭ قىمشىپ كەتتىما؟ كونا خامانىنى سورۇپ ئادەمنى بىئارام قىلمىساڭ، ئۆلۈكۈڭ تالادا قالامتى پۇراق...

تاۋار يوتقان، ئەتلەس كۆرپىلەردە مەلەختەك ياتقان يېرىم يالىڭاچ چاۋار بىلەن ئوغۇلخان بىردەمنىڭ ئىچىدىلا كۈرسۈك ئىتلاردەك غار ـ غۇر تالىشىپ قېلىشتى. ئوغۇلخانىنىڭ بىر ئېغىز سۆزى كونا ئىشلارنى ئەسكە سېلىپ، چاۋارنىڭ

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

جاراھىتىنى تاتىلاپ قويغانىدى. بىر چاغلاردىكى قىپيالىڭاچ بەدەن، نازۇك بەل، زىلۋا قامەت، ئۇچۇشقا تەلپۈنگەن بىر جۈپ كەپتەردەك ئاپئاق كۆكسىلەر ... سىلىق، يالتىراپ تۇرغان چىرايلىق يوتىلار، تولا شوراپ قىزىرىپ كەتكەن لەۋلەر ... چاۋارنىڭ كۆز ئالدىغا كېلىۋالغان مۇشۇ دەقىقىدە سائادەتمۇ يېنىدا ياتقان ئېرى مەتسىدىققا نېمىلەرنىدۇر ئېزىپ ئىچۈرمەكتە ئىدى:

— كامال دېگەن دوزاخ شوتىسى شەھەردىن كېلىپ ئۇششاق بالىلارغا كىيىم، دەپتەر، قەلەم تارقىتىپتۇ. لېكىن قىزىمىزغا ھېچنېمە بەرمەپتۇ دېسە، بېشىڭنى يەيدىغان شوۋەك.

— ئۇ دېگەن شەلىكىنىڭ ئاشقان ـ تاشقان لاتا ـ پۇتىلىرى، شۇنىڭغىمۇ قارنىڭلار كۆپۈپ كەتتىما مەزلۇم.

— دەپتەر، قەلەم بولسىمۇ بېرىپ قويسا نېمە بوپتۇ، بەرمىگەننى ئاز دەپ، بالىلار: «ھەي خانپاششا خېنىم، ساڭا كاللەك داداڭ بىلەن ياچىۋەگ ئاناڭ بەرسۇن... » دەپ خاۋۇس گەپ قىپتۇ.

— مېنى كاللەك، سېنى ياچىۋەگ دەپتىما؟ — بۇنداق گەپلەرگە ئانچە كۆپۈپ كەتمەيدىغان مەتسىدىق پاكار خىرقىراپ كۈلدى، — قارا، شۇملارنىڭ يامانلىقىنى، نەق گەپنى قىپتا.

— ھەي دادىسى، — ئېرىنىڭ پەرۋاسىزلىقىنى بىلدىغان سائادەت غىلجىڭلاپ سۇۋاندى، — ئوغۇلخان ئاچام شىپىڭ دۇخاۋىدىن كۆڭلەك تىكتۈرۈپتۇ، مەنمۇ تىكتۈرىمەن. بۇ قېتىم ئۆيدىكى ئوغۇتنىڭ ھەممىسىنى ھارۋىغا بېسىپ بېرەيلى.

— بولمايدۇ، ھازىر ئاق ئوغۇتنىڭ باھاسى چۈشۈپتۇ. شۇڭا 5 ~ 6 خالتا بېسىپ بېرەيلى.

— ئىگەمبەردى، چاۋاركاملار لوقلا پۇل قىلىۋالدى، — سائادەت ئەركىلىدى، — بىزمۇ شۇنداق قىلايلىلا؟

— ھەي، ئۇز خوتۇن، — مەتسىدىق سائادەتنى ئەركىلىتىپ

ئۆگىتىپ قويغاندى، ــ بۇ نۆۋەت چاۋاركامنىڭمۇ ھاجىتى بار ئوخشايدۇ. شۇڭا ئۇنىڭ ئالدىدا قۇيرۇقمىزنى قىسمىساق بولماس.

ــ ياللا، بۇ ئادەم نەچچە ئامبارنىڭ ئاق ئاش، قارا ئاش، ياغلىق دانلىرىنى سېتىپ يەپ يېرىلىپمۇ كەتمىدى، ھەي ئادەم، ــ سائادەت ئېرىنىڭ تۆكلۈك مەيدىسىنى سىلىغاچ چېكىپ باقتى، ــ ئەتە چاۋاركامغا يېلىنىپ باقايمۇ ــ يە؟

ــ ئا ... بولدى. ئۇنىڭغا دېمىسەڭلارمۇ، ئەتە ئەتىگەن تۆۋت باسقاندا ئۆزۈم ئېپىنى قىلىمەن.

چاۋار، مەتسىدىقلار تاۋار يوتقان ــ كۆرپىلەردە ھۇزۇرلىنىپ، ئېغىناپ ياتقان مۇشۇ ئايدىڭ كېچىدە ئۇچ گەۋدە قۇم بارخانلىرى ئىچىدىكى بىر دۆڭدە ئولتۇرۇپ پەس ئاۋازدا پاراڭلاشماقتا ئىدى.

ــ ھاشىمكام بىلەن ئىككىمىزنىڭ بۇ كېچىدە سېنى ئىزلەپ كېلىشىمىزنىڭ سەۋەبىنى ئۇققانسەن، ــ دېدى زۇلال تاماكا تۆتاشتۇرۇۋېتىپ، ــ زادى ۋاڭ جۇيجاڭ دېگەن بۇرادىرىڭنىڭ گېپى ئىشەنچىلىكمۇ، ئەمەسمۇ؟

ــ ئۇ يالغان ئېيتىدىغان ئادەم ئەمەس، ــ كامالنىڭ تەلەپپۇزى جىددىي ئىدى، ــ ھە راست ۋاڭ جۇيجاڭ ھاشىمكامنى تونۇيدىكەن، سىلەر يەر ئىسلاھاتىدا بىللە ئىشلەپسىلەركەنغۇ؟

ــ نېمە، ــ ھاشىم ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى، ــ سېنىڭ ۋاڭ جۇيجاڭ دېگىنىڭ، ۋاڭ يۇڭ ئوخشىمامدۇ؟

ــ توغرا شۇ، ئۇنىڭچە بولسا ئەتىلا خىزمەت گۇرۇپپىسى ئەۋەتكۈسى بار. لېكىن ناھىيىلىك كومىتېت رەھبەرلىرى قارار قىلىدىغان ئىشكەن ئەمەسمۇ.

ــ ۋاي يۇڭ كەسكىن ئادەم، ــ دېدى ھاشىم ئېغىزلىشىپ قالغان چار ساقاللىرىنى تاتىلاپ، ــ ئۇنىڭ قۇمتامغا مېھرى بار.

ــ ۋاڭ جۇيجاڭغا سىز توغرۇلۇق سۆزلەپ بېرىۋېدىم، ــ

كامال قارائغۇلۇق تىقىلغان چۆلگە قاراپ سۆزلەۋاتىتى، ــ ئۇ: «ھاشىم ئۇنداق ئادەم ئەمەس، بۇ بىر سۈيىقەست، گېپىنگنىڭ ئۇرانىغا قارىغاندا ھەممە ئەسكىلىكنىڭ تىزگىنى چاۋار دېگەن ئادەمدىكەن» ... دەپ ۋارقىراپلا كەتتى. ئۇ يەنە «ھاشىم بەردەم بولسۇن، ھەرگىز يېنىكلىك قىلمىسۇن، ھەممە ئىش ئوڭۇشلىدۇ...» دەيدۇ...

ــ رەھمەت ... رەھمەت، ــ ھاشىمنىڭ ئاۋازى غارائ ـ غۇرۇڭ ئىدى، ــ ۋاڭ يۇڭ مېنى چۈشىنىدۇ ... ئۇ مېنى بەش قولدەك بىلىدۇ.

ــ ھاشىمكا، بۇ قېتىم سىزنىڭ سالمىڭىزنى يەتكۈزگەچ، خىزمەت گۈرۈپپىسى ھەققىدە ئەستايىدىل گەپلىشىمەن.

ــ ھەببەللى، كۆڭلىمىزدىكى گەپنى قىلدىڭ، ــ دېدى زۇلال ھاياجانلىنىپ، ــ ئاندىن قۇمتام دېھقانلىرىنىڭ ئەھۋالىنى ئۈجۈر ـ بۇجۇرىغچە سۆزلەپ بەر. پوق يوتقان، سۈيدۈك كۆرپە، يىرتىق كىگىزلەرمۇ قالمىسۇن. شۇنداللا ناھىيىدىكى كاتتىلار چۆچۈيدۇ.

ــ سېنىڭ ئاشۇ بىر ئېغىز گېپىڭنى ئاڭلىغىلى كەلگەن، ــ ھاشىم ئورنىدىن تۇرۇشى باشقىلارمۇ تۇرۇشتى، ــ ئەتە سەھەر يولغا چىقىدىكەنسەن، بالدۇرراق ئارام ئال.

ئەتىسى تاڭ سەھەردىكى شەپەق قىزىللىقى بىلەن يولغا چىققان ھارۋا كەچكە يېقىن چۆلئېرىق كەنتىگە يېتىپ كەلدى. قۇم چۆللۈكىدىكى پورپاڭ توپىلىق ئۇزۇن يوللار، ئەگرى ـ بۈگرى، ئېگىز ـ پەس ئايلانمىلار، قۇم قاينام داۋنى، قۇمقايغان غولى، ئۆلۈك قۇم جىلغىلىرىدەك سىرات كۆۋرۈكلىرىدىن ئۆتكىچە پۈتۈن تېنىدە ماغدۇر كەتكەن ئاتلار قارا تەرگە چىلىشىپ، چۆلئېرىق دېڭگە ئارانلا قەدەم ئالدى. شانىياز دەڭجا ئازغىنا ياڭاق، گۈلقاق، جىگدىنىڭ خۇشامىتىدە كۆرەك ساقلىنى تىترىتىپ، سوزۇنچاق يۈزىدىن پۈژۈلداپ تەر ئاققۇزۇپ

هارۋىدىكى نەرسىلەرنى ياتاقتا توشۇدى. ئاندىن ئاتىلارنى هارۋىدىن چىقىرىپ ئېغىلغا ئېلىپ كىرىپ كەتتى. شۇنداقتىمۇ كامال ۋە ئاتىلار تولۇق بىر كېچە ئارام ئالماي يەنىلا تاڭ سۈزۈلمەستە يولغا چىقىشتى. چۈشكە يېقىن شەھەرگە كىرىپ كەلگەن كامال ئاتىلارنى سودا ئىدارىسى تەرەپكە قايرىدى. ئىشتىن چۈشۈشكە تەرەددۇتلەنگەن بوغالتىر، كاسسىر، سۈپەت تەكشۈرگۈچىلەر ئۆچكە تۇتىنىنى ئۆتكۈزۈۋېلىش ئۈچۈن يان قورۇدىكى ئامبارغا كىرىشتى. ئۇلار تاغارلاردىكى تۇتىنى ئىنچىكە تەكشۈرۈش ئارقىلىق ئۈچىنچى دەرىجىگە ئايرىغان بولسىمۇ، كامالنىڭ جاپاسىنى كۆزدە تۇتتى بولغاي تالون يازغاندا ئىككىنچى دەرىجە قىلىپ پۇل بەردى، ئاڭغىچە بىر قانچىلىغان هاجەتمەن خەنزۇ ـ ئۇيغۇرلارغا ئېلىپ كەلگەن قارا ئاشلىق، گۈلىقاق، ياڭاق، جىگدە دېگەندەك يېمەكلىكلەرنى بېرىپ، ئۇلارنىڭ ئىلتىپاتلىرىنى «رەھمەت، هەشقاللا» ئېيتىپ هارۋىغا سالدى. كامال بىر سېۋەت تۇخۇمنى ۋاڭ يۈڭنىڭ ئىشخانىسىغا ئەكىرىپ كېتىپ هايال بولمايلا قايتىپ چىقتى. ئۇ ئۇزىتىپ چىققان ۋاڭ يۈڭغا: «سىزنى ئەتە ئىزدەيمەن، هازىر بەك ئالدىراشمەن» دېگىنىچە هارۋىسىنى گۈلدۇرلىتىپ دەرۋازىدىن چىقىپ كەتتى. ئاتىلار تونۇش ئوقۇرنىڭ هىدىنى ئالغاندەك تاپۇر ـ تۇپۇر قىلىشىپ بىردەمدىلا دەك ئالدىغا يېتىپ كېلىشتى. ساۋۇر مەڭلىك كۈتۈپ تۇرغاندەكلا دەرۋازا قاناتلىرىنى چوڭ ئاچتى.

ـــ يائاللا ساۋۇركا، دەللىكىڭ قالتىس جۇمۇ سېنىڭ، ـــ كامال هارۋىدىن سەكرەپ چۈشتى، ـــ ئەگەر ئىچ ئاتنىڭ بوينىدىكى قوڭغۇراقنى ئېلىۋەتسەم قانداق قىلارسەن؟

ـــ ئاتلىرىڭنىڭ تۇياق ئاۋازىدىن تونۇيمەن، ـــ ساۋۇر قاپقارا يۈڭلۇق مەيدىسىنى تاتىلىدى، ـــ هارۋاڭنىڭ ئوقىمۇ ئۆزگىچە غىچىرلايدۇ، دېگىنە.

كامال بىلەن ساۋۇر هارۋىدىكى نەرسە ـ كېرەكلەرنى ياتاققا

توشۇپ، رەتلىك تىزىۋەتكەندىن كېيىن ساۋۇر قۇم چۆگۈن بىلەن ئىككى دانە ھېجىر ئېلىپ كەردى. ئاندىن ئۇلار ھاردۇق چىقىرىش ئۈچۈن بورا ئۈستىگە سېلىنغان پالاستىلا ئولتۇرۇشتى.

— بۇ نەرسىلەر ھېلىقى تويماس گۈيلارنىڭما، — ساۋۇر تىكلەنگەن تاغار، ئوغۇتلارنى ئىشارە قىلدى، — ئۆتكەندىكىدەك تۈتۈلۈپ قالمىساڭلار بولاتتىغۇ.

— ھەر قېتىم كەلگىنىمدە ئاشۇ غەم، — كامال چوڭقۇر تىندى، — ئامال قانچە، بىر ئېپىنى قىلارمەن.

— ھەي بىر ئىش ئېسىمگە كېلىۋاتىدۇ. بىر بۇرادىرىم دېگىگە ئاشلىق، ياغلىق دان، ئوغۇت، گىلەم، قۇرۇق يەل - يېمىش دېگەندەك نەرسىلەر كېلىپ قالسا خەۋەر قىلىۋەت دېگەن ئىدى.

— ياخشىغۇ، نەدە تۇرىدۇ؟

— ۋاي، مۇشۇ دېگىنىڭ ئارقىسىدىكى خالتا كوچىدا ئولتۇرىدۇ. مەن ھازىرلا بېرىپ چاقىرىپ كېلەيمۇ؟

— بولىدۇ، بۇنداق ئاسان قۇتۇلىدىغان ئىش بولسا، ئەرزىنەرەك بېرىمەن، — كامالنىڭ ئېسىدىن بىر ئىش كەچتى بولغاي، ساۋۇرغا قارىدى، — ساۋۇركا مۇشۇ ئەتراپتىن تورۇز[1] تېپىلارمۇ؟

— نېمە قىلاتتىڭ؟

ئۇچ تاغار ئاشلىقنى بېسىپ بەرگەن چاۋار ئۆزىدىن - ئۆزى خۇدۇكسىنىپ، كامالنىڭ ئاغزىنى ئاچۇرماسلىق ئۈچۈن ھەر تاغاردىن بىر چارەكتىن بۇغداي، قوناق، ئارپىنى تاپان ھەققى دەپ بەردى. ئۆتكەندە شەھەرگە كەلگەندە ساۋۇرنىڭ بالىلىرى بىلەن

① تورۇز: — يەرلىك تارازا، ئەلگەككىلا ئوخشايدۇ، 18 جىڭ (بىر چارەك) كۆتۈرىدۇ. قاراڭغۇ بازارلاردا مەخسۇس تورۇزچىلار ساتارمەنلەرنىڭ نەرسىلىرىنى تارتىپ بېرىپ، تورۇز تېگىدە «تورۇز ھەققى» ئېلىپ قالىدۇ.

ئاش ـ ئوزۇقتىن قىينىلىپ قالغانلىقىنى ئاڭلىغان كامال قارشىلىق قىلمايلا چاۋارنىڭ ئىلتىپاتىنى قوبۇل قىلغانىدى.
ئاش ـ ئوزۇق ئەنقانىڭ سۈتىدەك تۈتىيا بولۇۋاتقان بۇ ئاچارچىلىق يىللاردا ئۇچ چارەك ئاشلىق دېگەن تېپىلغۇسىز گۆھەر ئىدى. شۇڭا ساۋۇرنىڭ كۆزلىرىگە ياش يامرىدى:
ـــ مانا قارا سېنى، ـــ ساۋۇر مىننەتدارچىلىقتىن ئېرىپلا كەتتى، ـــ ئۆتكەندە بىرنەچچە چارەك ئارپا ئالغاچ كېلەي دېۋىدىڭ، مەن تېخى كۆڭلۈمنى ياساپ قويغان چېغى دەپتىمەن.
ـــ ھەي، ساۋۇركا مەن قاچانمىتەم باشقىلارنى ئالداپ باققان ياكى ئومۇلدۇرغان، بۇ چاقچاق قىلىدىغان، كۆڭۈل ياسايدىغان گەپمۇ؟ ـــ كامال چىكىلداپ قويدى، ـــ كۆزۈم يەتمىگەن ئىشقا ھەرگىز ۋەدە قىلمايمەن.
ـــ بولدى ئۇكا، تورۇز دېگەن مېنىڭ ياتقىمدىلا بار، دەڭدە سودا قىلىدىغانلار ئاشۇنى ئىشلىتىدۇ.
ـــ دەڭجالىقنى تاشلاپ، پوتاڭغا خۇرجۇن ئۆتكۈزۈپ تورۇزچىلىق قىلاي دەپسەندە.
ـــ ھەممىنى قىلدۇرىدىغىنى گال ئۇكا، ـــ دېگىنىچە خۇشال چىقىپ كەتكەن ساۋۇر بىردەمدىلا تورۇز بىلەن ئىككى خالتا كۆتۈرۈپ كىردى. ئۇلار بۇغداي، قوناق تاغارلىرىدىن بىر چارەكتىن جىڭلاپ خالتىلارغا ئالغاندىن كېيىن، ساۋۇر بىر چارەك ئارپىنى تورۇز خاپىنى بىلەنلا ئېلىپ چىقىپ كەتتى. ئۇ قايتىپ كىرىپ ئېڭىشكىنىچە: «ئۇكا يېنىمدا بارى شۇكەن» دەپ 20 سوم تەڭلىدى. بۇ ئەلۋەتتە بىر چارەك بۇغداينىڭ پۇلى بولۇپ، ئادەتتىكى كادىرنىڭ يېرىم ئايلىق مائاشى ئىدى. كامال ئۇنىڭ تەڭلەپ تۇرغان پۇلىغا بىر ھازا قاراپ تۇرۇپ، قاپاقلىرى تۇرۇلدى:
ـــ ساۋۇركا بۇ ئۇچ چارەك ئاشلىقنى ساڭا ساتسام، كەنتتىكى ھېلىقى تۇزكورلاردىن نېمە پەرقىم، ـــ دېدى كامال خاپا بولغان

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

ھالدا، ـــ ئەگەر ساڭا بەرمىگەن تەقدىردىمۇ بىرەر نامراتقا بېرىۋېتەتتىم. ئادەمنى تولا خىجىل قىلما.

شۇ كۈنى كەچتىلا ساۋۇر باشلاپ كەلگەن ھايانكەش ئۈچ تاغار ئاشلىق بىلەن ئالتە خالتا ئوغۇتنى ئېشەك ھارۋىسىغا بېسىپ كېچىدە ئېلىپ چىقىپ كەتتى. قاراڭغۇ بازاردا يوشۇرۇن سېتىلىۋاتقان نەرسىلەرنىڭ باھاسى ئايدىڭ بولغاچقا، ئۇلار تالىشىپ ـ تارتىشىپ ئولتۇرمىدى. بىر دەردىسەردىن قۇتۇلغان كامال شۇ كېچە خاتىرجەم ئۇخلاپ، ئۇيقۇغا راسا بىر قېنىۋالدى. ئۇ ئەتىسى ۋاقچىراق تۇرۇپ، ئاتلارنى سۇغاردى. تۆمۈر تارغاقتا ئۇچىلىرىنى تاتىلاپ تارىدى. پاشا، كۆك چىۋىن، كۇمۇتا، كۆكۈيۈكلەر چىقىپ ئۈستۈۋېشى قىچىشىپ تۇرغان ئاتلار ھۇزۇرلانغىنىدىن «ئوغۇل بالا...» دەپ ماختىغاندەك باشلىرىنى توختىماي گىلدىڭلاتتى. كامال ئاتلارغا بوغۇز بەرگەندىن كېيىن قاراڭغۇ بازاردىن ئۈچ دانە گۆشگىردە ئەكىرىپ، سوغۇق سۇ بىلەنلا قورسىقىنى پوملاپ سودا ئىدارىسىغا يۈرۈپ كەتتى. ئۇ ئىدارىنىڭ ھەر خىل گۈللەر ئېچىلىپ كەتكەن ھويلىسىغا كىرگەندە ئۇچرىغان ئەر ـ ئايال ئىشچى ـ خىزمەتچىلەر ئۇنىڭدىن ھال سورىدى ھەم ئۆزلىرىنىڭ نېمىلەرنى تەييارلاپ قويغانلىقى، نېمىلەرگە ھاجىتى بارلىقىنى دېيىشتى. كامال جۈجاڭ ئىشخانىسىنى چېكىپ كىرىشى بىلەن ۋاڭ يۇڭ ئۇنى ئادىتى بويىچە «كەل قۇملۇق ئوغلى» دەپ قارشى ئالدى. ئۇلار ئىستاكانغا پولانغان چاينى ئىچكەچ تاغدىن ـ باغدىن سۆزلىشىپ بىردەم ئولتۇرغاندىن كېيىن سىرتقا چىقىشتى. سودا ئىدارىسىنىڭ ئالدىدىكى چوڭ يول بويلاپ يۇقىرىغا ماڭغانسېرى بۇك ـ باراقسان دەرەخلىك بولۇپ، تامباغ ئورمانلىقىغا تۇتىشىپ كېتەتتى.

ـــ كامال گەپ قىلمايسەنغۇ، ـــ ۋاڭ يۇڭ گەپ ئاچتى، ـــ قاپىقىڭنىڭ ئېچىلماي قېلىۋاتقىنىغا قارىغاندا دېيەلمەيۋاتقان

گېپىڭ بارغۇ دەيمەن.

ــ ۋاڭ جۈيجاڭ، ــ كامال بېشىنى كۆتۈرۈپ يىراقلارغا نەزەر تاشلىدى، ــ قۇمچاقار، ئەلئابادلارغا خىزمەت گۇرۇپپىسى ئەۋەتىش زادى راست گەپمۇ ياكى ئاغزىمىزغا سېلىۋاتقان قۇرۇق مەمەقمۇ؟

ــ قۇرۇق مەمەق؟! ــ ۋاڭ يۈك كۆلۈۋەتتى، ــ مەن لى شۇجى، ئابلىز ھاكىم بىلەن پاراڭلاشتىم. ئۇلارمۇ قۇمچاقار، ئەلئابادلارنىڭ غېمىنى يەۋاتىدۇ. لېكىن ھازىر يازلىق يىغىم ـ تېرىمنىڭ جىددىي ۋاقتى. ناھىيە رەھبەرلىرى يېزا، مەيدان، باشقۇرۇش رايونى، كەنتلەرگىچە يۈرۈپ كەتتى. بۇ جىددىيچىلىك تۈگىمىگىچە خىزمەت گۇرۇپپىسى مەسلىسىنى مۇزاكىرە قىلىش مۇمكىن ئەمەس.

ــ بىرنەچچە ئاي كېچىكسىمۇ كارايىتى چاغلىق، پەقەت خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ كىرىش ـ كىرمەسلىكىنى بىلۈۋالساقلا بولدى.

ــ شۇنچە يىللاردىن بېرى چىداپ كەلدىڭلار، ــ دېدى ۋاڭ يۈك ئېغىر بېسىق بىلەن، ــ ئەمدى نېمانچە جىددىيلىشىپ قېلىۋاتسىلەر.

ــ پىچاق سۆڭەككە يەتتى ۋاڭ جۈيجاڭ، ــ كامال ۋارقىرىۋەتتى، ــ قۇمتام دېھقانلىرىنىڭ چىدىغۇچىلىكى قالمىدى.

كامال بۇ قېتىمقى نامراتلارنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن يۇقىرىدىن بېرىلگەن يوتقان ـ كۆرپە، كىگىز قاتارلىقلارنىڭ ئالماشتۇرۇلۇپ تارقىتىلغانلىقى، ئۇلارنىڭ خىيانەتچىلىك، ئوغرىلىق، زورلۇق ـ زومبۇلۇق جەھەتتە ھۆكۈمەت سىياسەتلىرىدىن قىلچە تەپ تارتمىغانلىقى، كۆڭلى قارىيىپ، خورىكى ئۆسۈپ كەتكەنلىكىنى، دېھقانلارنى ئۆزلىرى خالىغانچە خورلاپ، دەپسەندە قىلىۋاتقانلىقىنى غەزەپ بىلەن سۆكتى. ئۇ قاينىاپ تېشىپ

سۆزلىگەنسېرى كۆزلىرىگە ھېچنېمە كۆرۈنمىدى. ۋاڭ يۈك تامباغ ئورمانلىقىنىڭ يىراق - يېقىنلىرىغا سەپسېلىپ قاراپ قويىاتتى. ئۇنىڭ چىرايىنىڭ كەكرى يۈتۈۋالغاندەك تۇرۇلۇپ كېتىشىدىن ئاڭلىغانلىرىغا چىدالمايۋاتقانلىقىلرى ئېنىق ئىدى.

— بولدى، ئۆزۈڭنى بېسىۋال، — ۋاڭ يۈك كامالنىڭ تاتىرىپ كەتكەن چىرايىغا لەپىدە قاراپ قويدى، — ئۇلار چوقۇم ئەدىپىنى يەيدۇ، قىلغان ئەسكىلىكلىرىنىڭ جازاسىنى تارتىدۇ.

— مەن ... مەن، — كامال كۆزلىرىنى ئەپقاچتى، — سەل قورقۇپ قالدىم.

— نېمىشقا؟ — ۋاڭ يۈك شارتلا قايرىلدى، — بىرەر ئىشنى سېزىپ قالدىڭما؟ يوشۇرماي دېگىنە قېنى؟

— يېزا ياشلىرى كېچىلىرى مەخپىي يىغىلىشلارنى ئۆتكۈزۈۋاتىدۇ. بىرەر چوڭ جېدەل چىقىپ قالارمىكى دەپ ئەنسىرەۋاتىمەن.

— ھەرگىز تەۋەككۈلچىلىك قىلماڭلار، ئەگەر ئۇلار سېزىپلا قالسا، مىنبىڭلارنى ئىشقا سالىدۇ. ئاشلىق، ئىقتىساد، ھوقۇق شۇلارنىڭ قولىدا ئىكەن، بىر قىسىم نادان دېھقانلار خۇشامەت قىلىپ بولسىمۇ ئۇلارنىڭ ئەتراپىغا توپلىنىدۇ، — ۋاڭ يۈكۈمۇ ئەندىكىپ قالدى، — ئىككى تەرەپ كالتەكلىشىپ كەتسە قانلىق ۋەقە تۇغۇلىدۇ. ئۇ چاغدا قانۇنىي جاۋابكارلىققا تارتىلىپ قىلىشىڭلار مۇمكىن.

— ئۇنداقتا، ئۇلارغا خىزمەت گۇرۇپپىسىنى كۆتۈشنى ئېيتسام، كېيىنچە، تۇخۇمنىڭ سېرىقى ئىككى چىقىپ قالماس - ھە؟

— ساڭا ۋەدە بېرەي، ھەرگىز يالغانچى بولۇپ قالمايسەن، — ۋاي يۈك جىددىي تەلەپپۇزدا سۆزلەۋاتاتتى، — بۇ يىل كۆزگىچە، بەلكىم كۆزگىمۇ قالماسلىقى مۇمكىن. خىزمەت گۇرۇپپىسى

چوقۇم كىرىدۇ. مەن ناھىيە رەھبەرلىرى بىلەن بۇ ھەقتە پىكىر بىرلىكىگە كېلىپ بولغان.

— ئەمىسە قۇمتاملىقنىڭ پۈتۈن ئۇمىدى سىزدە!

— مۇشۇ گېپىڭنىڭ ئۆزى مېنىڭ قۇلاق تۇۋۈمدە جارانلايدىغان قوڭغۇراق.

كامال «مۇشۇ گېپىڭنىڭ ئۇنۇتما» دېگەندەك ۋاڭ يۇڭنىڭ قولىنى چىڭ سىقتى.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادىرىسى

تۆتىنچى باب

پاتقاققا مىلەنگەن مارجان

كۈرمىڭلىغان تۆگە لوكىلىرىدەك چوقچىيىپ تۇرغان ئېگىز ـ پەس قۇم بارخانلىرى، دۆڭلۈكلىرى، قۇم تاغلىرى ··· تىنىمسىز شاماللار كەشتىلەر باسقان چىرايلىق غوللار ··· قۇرت ـ قوڭغۇزلار، يىلان، كەسلەنچۈك، پاتمىچۇق، كېلەرلەر تولىمۇ ئۇز گۈلدار ئىزلارنى قالدۇرغان يۇمشاق قۇملۇقلار ··· ئولتۇرۇۋاتقان قىپقىزىل قۇياش نۇرىدا بەجايىكى چەك ـ چېگراسى كۆرۈنمەس سۆسۈنرەڭ گىلەم دالاسىدەك تاۋلانغان ئىدى. پاكار، شالاڭ ئۆسكەن ياۋا قومۇشلۇقلار قاپلىغان چەكسىز شورلۇقتىكى ئەگرى ـ بۈگرى ئۇلاغ يولىدا، شەھەردىن كۆڭلى سۆيۈنۈپ قايتىۋاتقان كامال ئاتلىرىنى مەيلىگە قويۇپ بېرىپ ناخشىسىنى باشلىۋەتكەن ئىدى:

ئانامغا نېمدەپ يىغلاي،
ئاتامغا نېمدەپ يىغلاي.
ئېتىڭنىڭ ئالدىدىن يانغان، دادەي···
ساماندەك سارغىيىپ يىغلاي···
ئاھ، ئادارگۈل!
لاچىن سوققان توشقاننىڭ،
جاڭگالدا ئۇۋاسى بار.
مەندەك بىر مۇساپىرنىڭ، دادەي···
بۇ يۇرتتا نېمەسى بار؟
ئاھ ··· ئادارگۈل!···

ـــ قېنى تورۇق، جەدە، ئاق قاشقا غەيرەت قىلىڭلار، ـــ كامال قامچىسىنى باش ئۇستىدە ئويناتتى، ـــ چۆلئېرىق قونالغۇسىغا ئاز قالدۇق. ئۇ يەردە سىلەرنى قوناق بىلەن راسا بىر مېھمان قىلاي.

«ئاقتاش» ئىسىملىك ئىچ ئات ئەزەلدىنلا شاش ۋە سەگەك بولغاچقا كىچىككىنە شەپدىنمۇ ئۈركۈيتتى. ئۇ بىردىنلا كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ، خارتىلدىغىنىچە هارۋىنى يول چېتىگە ئەپقاچتى.

ـــ تىرىر ... هاي ـ هاي، ئاقتاش بۇرادەر هېچ ئىش يوق، ـــ كامال ئاقتاشنى بەزلىگەچ بوجىنى تارتتى، ـــ نېمانچە چۆچۈيسەن، ناهايىتى شۇ كىچىك بالىكەنغۇ...

«ئاقتاش» بىكارغىلا ئۈركۈمگەن ئىدى. ئۇ يول چېتىدىكى قومۇشلۇقتىن شالدىرلاپ تۈيۇقسىزلا چىقىپ كەلگەن تىلەمچى بالىدىن قورقۇپ كەتكەندەك قىلاتتى:

ـــ ئاكا، ماڭا رەھىم قىلىڭ، قورسىقىم ئېچىپ كەتتى...

تىلەمچى بالا خەنزۇ بولۇپ، «ئاكا ماڭا رەھىم قىلىڭ، قورسىقىم ئېچىپ كەتتى... » دېگەن سۆزنى سەل بۇزۇپراق ئۇيغۇر تىلىدا دېگەن ئىدى. ئۇ تۇلۇمدەك ئېسىلىپ تۇرغان قېلىن كېلەڭسىز ئىشتان كىيىۋالغان بولۇپ، ئۇچىسىدىكى پاختىلىق چاپىنىمۇ كۈلگە پۈچىلىغاندەك كىر، شۇنداقلا قولتۇق، مۇرە، يەڭلىرىدىن قاپقارا ئىسلىشىپ كەتكەن مازلار ساڭگىلاپ تۇراتتى. چېكىلىكى سۆكۈلگەن مەينەت قۇلاقچىنى بېشىغا چۆكۈرۈپ كىيىۋالغاچقا تاز چىراي كۆرۈنەتتى. بولۇپمۇ قارا ـ قۇرىلار سۇۋالغان يۈزىدىن ئېقىپ چۈشكەن تەر ئۇنىڭ ياداڭغۇ چىرايىنى ئالا ـ پاساق قىلىۋەتكەنىدى.

ـــ ئاكا رەھىم قىلىڭ، قورسىقىم ئېچىپ كەتتى...

بالىنىڭ تۇرقىدىن كامالنىڭ ئىچى ئاغرىپ قالدى. يازنىڭ مۇشۇنداق ئىسسىق كۈنلىرىدە كىيىۋالغان تاغارەك ئېغىر ۋە

قاتمۇقات پاسكىنا كىيىملىرىدىن ئىچى سىقىلىدى. ئۇ پوتىغا تۇگۇۋالغان زاغرىسىنىڭ يېرىمىنى ئوشتۇپ تەڭلىشى بىلەن بالا يۇگۇرۇپ كېلىپ قوش قولالاپ ئالدى ـ دە، ئالمان ـ تالمان يېيىشكە باشلىدى. كامال ئولتۇرۇپ كېتىۋاتقان كۈنگە قاراپ ئاتلىرىنى ئالدىرىتىپ يۈرۈپ كەتتى. ئەمما ھارۋىنىڭ ئارقىسىدىن يۇگۇرۇپ كېلىۋاتقان تىلەمچى بالىنى كۆرۈپ، ئاتلىرىنى ئاستىلىتىپ، خەنزۇ تىلىدا سورىدى:

ــ نەگە بارىسەن؟ ھارۋىغا چىقىۋال.

تىلەمچى بالا ھارۋىغا چىقىپ، ئوتتۇرىدىكى بوشلۇققا چۆكۈپ ئولتۇرغىنىچە كامالغا ئىللىققىنا كۈلۈپ قويۇشى ئاق قوناقنىڭ دانىسىدەك چىشلىرى ئۇنىڭ مەينەت چىرايىنى ۋىللىدە يورۇتقانىدەك بولدى. كامال يېنىدىكى يېرىم زاغرىنى ئېلىپ ئۇنىمۇ بەردى.

ــ رەھمەت ئاكا... ــ خەنزۇ بالا ئۆز تىلىدا مىننەتدارلىقىنى بىلدۈردى.

ــ ئېتىك نېمە؟ ــ كامالمۇ خەنزۇ تىلىدا سورىدى. لېكىن بالا دەمال جاۋاب بېرەلمەي، بىردەم تۇرۇۋالغاندىن كېيىن، ئاستاغىنا «شياۋما...» دەپ قويدى.

ــ شياۋما؟ ــ كامال خەنزۇ تىلىنى راۋان سۆزلەيتتى، ــ ئۇنداقتا بىزچە «تايچاق» دېگەن گەپ، ئىسمىك «تاي» كەندە.

ــ «تاي» دېگەن نېمە ئۇ؟ ــ شياۋمانىڭ قاپقارا، دۈپدۈگىلەك كۆزلىرى ھەيرانلىق ئىلكىدە چۈمچۈكلىدى.

ــ ئات دېگەن ... شياۋما، دېگەن گەپ، ــ ئىككىلىسى تەڭلا كۈلۈپ كېتىشتى، ــ قېنى شياۋما دېگىنە، نەچچە ياشقا كىردىڭ؟

ــ 17 ياشقا ئەمدى كىردىم.

ــ 17 ياشقا كىرگەندەك قىلمايسەن، ــ كامال سىنچىلاپ قارىدى، ــ سەن نېمانداق ئورۇق؟ بوينۇڭ ساپاقتەك، يۈزۈڭ

قۇيماقتەك تۇرىدۇ. ئاكۇاقسا بۇ كىيىملەردە سەن خۇددى قاتمۇقات پاسار ئىچىدىكى دان تۇتمىغان مەدەككىلا ئوخشايسەن. قېنى دېگىنە نەگە بارىسەن؟

ــ بىلمەيمەن.

ــ ئاتا ـ ئاناڭ بارمۇ؟

ــ ھەممىسى ئاچارچىلىقتىن ئۆلۈپ كەتتى، ــ شىاۋما ئۇمچىيىپ يىغلىغان ئىدى، ئۇششاق ياش تامچىلىرى مەينەت يۈزلىرىدىن دومىلاپ چۈشتى، ــ ئاكا سىز ئەنخۇيدىكى قەھەتچىلىكنى ئاڭلىغانمۇ؟

كامالنىڭ قۇلاقلىرىدا شۇ ھامان ۋاڭ يۇڭنىڭ مۇنۇ سۆزلىرى ئەكس سادا بەرگەندەك بولدى:

«ئىچكىرى ئۆلكىلەردە كەلكۈن ئاپىتى، قەھەتچىلىك يۈز بېرىپ، دەرد ئۈستىگە دەرد بولدى. بولۇپمۇ ئەنخۇي ئۆلكىسىدە دەھشەتلىك قەھەتچىلىك يۈز بېرىپ نۇرغۇنلىغان دېھقانلار، بالىلار ئاچارچىلىقتىن ئۆلۈپ كەتتى. ئون نەچچە ياشلىق ئوغۇل ـ قىزلار تىلەمچىلىك قىلىپ مەملىكەتنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدا سەرسان بولۇپ يۈرۈۋاتىدۇ. قىسقىسى ۋەتەن، خەلق ئېغىر سىناقتا دۇچ كەلدى... »

ــ ئاڭلىغان! ئاڭلىغان، ــ كامالنىڭ ئىچىدە بىر يېرى چوغ چۈشكەندەك ئېچىشتى، ــ بولدى، بولدى يىغلىما، ئوغۇل بالا يىغلىسا سەت تۇرىدۇ.

شىاۋما زىل، مۇڭلۇق ئاۋازدا ئىچىگە توشۇپ كەتكەن دەردلىرىنى تۆككەنسېرى كۆزلىرىدىكى ياشلار يىپى ئۈزۈلگەن مارجاندەك تۆكۈلۈپ تۇردى. ئۇ ئاتا ـ ئانا، قېرىنداشلىرىدىن، يۇرتىدىن ئايرىلغان ئاشۇ قاباھەتلىك يىللاردىن بېرى بۇنچىلىك ئېچىلىپ ـ يېيىلىپ سۆزلەپ باقمىغان ئىدى. كامالمۇ ئۇنىڭ قەھەتچىلىك، ئاپەتلىك يىللارنىڭ قۇربانى ئىكەنلىكىنى، ئاتا ـ ئانىسىنىڭ، ئۇكىلىرىنىڭ پاجىئەلىك ھاياتىنى كۆرگەندەك

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

بولدى. شياۋمامۇ ئېسەدەپ ـ ئېسەدەپ، تېلىقىپ ـ بوغۇلۇپ ئىچىدىكى دەردلىرىنى تۆكۈپ كۆكسى ـ قارنى بوشىغاندەك بولۇپ قالدى. ئوتتۇرا جۇڭگو تۈزلەڭلىكىنىڭ قىزىل توپىلىق سەھرالىرىدا، خۇاڭخې دەرياسىنىڭ ساپسېرىق لاتقىلىق ۋادىلىرىدا تۇغۇلۇپ چوڭ بولغان بۇ تەلەيسىز بالىغا ـــ تەكلىماكان قۇملۇقلىرىدا، قەدىمكى توغراقلىق ئۇزاق يوللاردا پىشقان، يېتىلگەن قۇملۇق ئوغلىغا دەرد تۆكۈش نېسىپ بولغانمۇ نېمە، ئۇ ھەممىنى قويماي سۆزلىدى ۋە قانغۇچە يىغلىۋالدى. ئەزەلدىنلا باغرى يۇمشاق، ئاق كۆڭۈل قۇملۇق ئوغلى كامال شياۋمانىڭ ئىنتايىن مەيۈس، ئۈمىدسىز كۆزلىرىنى كۆرۈپ ئىچى ئاچچىق بولۇپ قالدى. ئۇ تەسەللى ئورنىدا بالىنىڭ مۈرىسىگە پەپىلەپ، ئاستا ئۇرۇپ قويدى.

ئىچى ـ قارنى بوشاپ يېپيېنىكلا بولۇپ قالغان بالا بېشىنى كۆتۈرۈپ، كامالغا ئىللىققىنا كۈلۈپ قويدى. كامال بۇ چاققىچە بۇنداق تاتلىق كۈلۈمسىرەشلەرگە كۆپ نائىل بولمىغان يىگىت ئىدى. ئۇ مەينەتچىلىك ئىچىدىكى مۆلدۈرلەپ تۇرغان قاپقارا چىرايلىق كۆزلەرگە، كىچىككىنە تومپىلاق لەۋلەرگە، قومۇش قەلەمچە تارتقاندەك ئىنچىكە تۈز قاشلارغا، نازۇك بويۇن، چۈجىدەك يۇمران ئېڭەكلەرگە ··· قارىغانسېرى ئىچىدە: ئەسلىدە چىرايلىق بالىكەن··· دەپ ئويلىدى. ئۇ گۈزەللىكنىڭ بەزى ھاللاردا كۆرۈمسىز، پاسكىنا نەرسىلەر ئىچىگە يوشۇرۇنىدىغانلىقىنى نەدىن بىلسۇن؟

ـــ ئاكا، مەن كۆڭۈلسىز گەپلەرنى قىلىپ سىزنى بىئارام قىلىپ قويدۇم ـ ھە؟ ـــ دېدى بالا يەنە ئۈمچىيىپ، ـــ خاپا بولماڭ.

ـــ نەدىكىنى، ئۇنداق دېمە، سەن مۇشتۇمدەك تۇرۇپلا كۆپ جاپالارغا ئۇچراپسەن.

ـــ سىز بىزچە سۆزلەشنى بىلىدىكەنسىز، تېخى شۇنداق

ياخشى دەڭا.

ــ مەن كىچىكىمدە بىر يىل خەنزۇچە مەكتەپتە ئوقۇغان، سەنمۇ ئۇيغۇرچىنى بىلىدىكەنسەنغۇ.

ــ مەن ئانا، ئاچا، ئاكا، تاغا دېگەن گەپلەرنىڭ ئاخىرىغا «رەھىم قىلىڭ، قورسىقىم ئېچىپ كەتتى» دېگەن سۆزنى قوشۇپ دېيىشنىلا بىلىمەن. بۇنمۇ ئۇيغۇر تىلەمچى بالىلار ئۆگىتىپ قويغان.

ــ شياۋما سەن ئەزەلدىنلا مۇشۇنداق ئورۇقمۇ؟ ــ كامال بالىنىڭ كىيىملىرىگە قاردى، ــ بۇ لاقا ــ لۇقمىلارنى سېلىۋەتسەڭ چوكىدەكلا بولۇپ قالغۇدەكسەن.

ــ نەدىكىنى، مەن بۇ يۇرتقا كەلگەندىن كېيىن سەمرەپ قالغاندەك بولۇپ قالدىم. بولمىسا، «پۇۋ» دېسە ئۇچۇپ كەتكۇدەك ئىدىم، ــ بالا بىردىنلا قىزىرىپ يەرگە قاردى، ــ سىز ... سىز ... بەك قامەتلىك ئىكەنسىز...

ــ ۋۇي نېمانداق قىز بالىدەك قىزىرىپ كېتىسەن؟ بىزنىڭ قۇملۇق يۇرتىمىزدا مېنىڭدىنمۇ قامەتلىكلەر جىق.

ــ سىزنىڭ ئېتىڭىز نېمە؟

ــ مېنىڭ ئىسمىم كامال.

شياۋما «كامانى»، «كامالڭ»، «كامىڭ» دەپ خېلى ھەجىلاپ باققان بولسىمۇ توغرا دېيەلمەي يەنە قىزىرىپ كەتتى.

ــ دېمەك بەك تەسكەن.

ــ «كامىلى» دەپ باقە.

ــ كامىلى.

ــ ھە مانا دېيەلىدىڭغۇ، شەھەردىكى خەنزۇ تونۇشلىرىم مېنى «كامىلى» دەپ چاقىرىشىدۇ.

ــ سىزنىڭ خەنزۇ تونۇشلىرىڭىزمۇ بارکەندە كامىلى ئاكا، ــ شياۋما خىجىل بولغاندەك ئاستاغىنا سورىدى، ــ سىزنىڭ بالىڭىز بارمۇ؟

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

— مەن تېخى ئۆيلەنمىسەم بالا نېمىش قىلىدۇ، مەن ساڭا شۇنچە قېرى كۆرۈنۈپ كەتتىمما؟

— ئۇنداق ئەمەس، سىزدەك قاملاشقان، قامەتلىك يىگىتنىڭ چوقۇم خوتۇنى باردۇ، دەپ ئويلاپتىمەن.

— ھەي شياۋما، شياۋما ئۇقمايسەن ئۇكا، نامراتچىلىق، بىر تاللا قېرى ئانام بار، باقمىسام بولمايدۇ. شۇڭا 26 ياشقا كىرىپ قالغان بولساممۇ بىر ئۆيلۈك بولالمىدىم. چۇھ جانىۋارلار!

كامال قامچىسىنى ئوينىتقىنىچە چۆلئېرىق كەنتىگە كىرىپ كەلدى. ئۇ قونالغۇ دەڭنىڭ چوڭ ئېچىۋېتىلگەن دەرۋازىسىدىن ئانلارنى ئەپچىللىك بىلەن كىرگۈزۈپ، ھويلا ئوتتۇرىسىدا توختىدى. داۋاملىق ئالدىغا ۋارقىراپ ـ جارقىراپ ياسىما ئاچچىقلاپ چىقىدىغان شانىياز دەڭجا دەڭ ئىچىدە كۆرۈنمەيتتى. بۇ ئەسنادا دەرۋازا يېنىدىكى ئۆيدىن يىگىرمە نەچچە ياشلار ئەتراپىدىكى تولغان پۇرچاقتەك، بەدىنى ـ ھۆسنى يېتىلگەن قارا قۇمچاققىنا بىر قىز چىقىپ كەلدى. ئۇ ئەدەپ بىلەن تەزىم قىلغاندىن كېيىن، كامالغا لەپىدە كۆز تاشلاپ، خۇددى چىت كۆڭلەكدەك قىزاردى.

— ئۆزلىرى كامال بولىدىلىغۇ دەيمەن، دادام سىلىنى بۈگۈن كىلىپ قالىدۇ، چەتتىكى ياتاقنى بىكارلاپ قوي، ئۇچىنچى ئوقۇرغا توغرالغان پىچان تەييارلا دېگەن ئىدى. ھەممىنى تەڭ قىلىپ قويدۇم.

— شانىيازكام ئۆزىچۇ؟ — كامال قىزغا تىكىلىپ قارىمىدى، — بىر يەرگە كەتتىمما؟

— قىزىل قۇم كەنتىدىكى تۇغقىنىمىزنىڭ قىزىنىڭ تويىغا كەتكەن.

— رەھمەت سىزگە سۆگلىم، ئىسمىڭىز نېمە؟

— ھوشۇرخان.

— بىر چىرايلىق قىزغا قويۇپ قويغان ئىسمىنى

كۆرمەمدىغان، ـــ كامال ھارۋا شوتىسىغا تىرەكنى قويۇۋېتىپ غۇدۇڭشىپ قويدى، ـــ شياۋما ھارۋىدىكى نەرسىلەرنى ماڭا سۇنۇپ بەر.

ـــ ئاكا بۇ كىمنىڭ قورۇسى؟ ـــ شياۋما بوپىنى سۇنۇۋېتىپ ئەتراپقا ئەنسىزگىنە قاراپ قويدى.

ـــ بۇ دېگەن دەڭ.

ـــ دەڭ دېگەن نېمە ئۇ؟

ـــ دەڭ دېگەن، ـــ نېمىدەپ چۈشەندۈرۈشنى بىلمىگەن كامال گەدىنىنى قاشلىدى، ـــ ئۇ، ئۇ، ئات، ئېشەك، كالا، تۆگە، ھارۋا، ئادەملەر قونىدىغان جياۋدەيسۇ.

ـــ جياۋدەيسۇ؟

شياۋما ئېغىل، قوتانلارغا، قالايمىقان قويۇلغان ھارۋىلارغا، كۆزلىرىنى خۇمارلاشتۇرۇپ كۆشەۋاتقان تۆگىلەرگە، پاكار ئىسلاشقان ئۆيلەرگە ھەم تېزەكلەر چېچىلىپ ياتقان چوڭ ھويلىغا ياتسىراپ قارىدى. ئۇلار ھارۋىدىكى نەرسىلەرنى، ئات ۋە ھارۋىنىڭ جابدۇقلىرىغىچە ياتاققا توشۇپ بولغاندىن كېيىن، كامال ھارۋىدىن بوشانغان ئاتلارنى يېتىلەپ كەلدى.

ـــ مەن ئاتلارنى سۇغىرىپ كىلەي، سەن ياتاقتا ئارام ئالغاچ تۇرغىن.

ئەتراپنى گۇگۇم قاراڭغۇلۇقى باسماقتا ئىدى. ئاسماننىڭ پەس روجەكلىرى قىزىرىپ ئاي تۇغۇشتىن دېرەك بېرىپ تۇراتتى. چۆلئېرىق سۇ ئامبىرى تەرەپتىن كېلىۋاتقان سوغۇق شامال ئۆگزىدىكى قۇرۇق پاسار، پىچانلارنى گاھ شالدىرلاتسا، تۇرۇپلا سېسىق سامانلارنى نەگىدۇر ئېلىپ قاچاتتى. ئاتلارنى يېتىلەپ كېتىۋاتقان كامال ئاق خەسە كۆڭلىكىنىڭ تۈگمىلىرىنى ئېتىۋېتىپ: «كۈندۈزلىرى تونۇردەك قىزىپ، كېچىلىرى جان قاقشاتقۇدەك سوغۇق بولىدىغان يەردە بۇ...» دەپ ئاستا غۇدۇڭشىپ قويدى. بىردىنلا كامالنىڭ يۈزلىرىگە سوغۇق

نەملىك كېلىپ ئۇرۇلدى. ئۇلار ئەتراپىنى يولغۇن توپلىرى، تەتۇر سۆگەت قاپلاپ كەتكەن ئۆستەڭ بويىغا كېلىپ قالغاندى. سۇنىڭ يېيىلىپ ئېقىۋاتقان ئېقىنىغا كېلىش بىلەن ئاتلار بىر-بىرىدىن قىزغانغاندەك ئۆستەڭگە شالاپلاپ كىرىشتى - دە، تۇمشۇقلىرىنى تىقىپ ئاچ كۆزلۈك بىلەن غورتۇلداپ ئىچىشكە باشلىدى.

كامال يىراق تاماندىكى ئۇپۇق ئاسمان ئىزنالىرىغا ئېغىر نەزەردە تىكىلدى. بۇلغانغان قانەدەك قويۇق قوڭۇر بۇلۇتلارنى قىلىچتەك كېسىپ ئۆتكەن سۇزۇك قىزىل نۇر ئارا ئاي ئورغىقى شام ئېرىتمىسىدەك يالتىراپ كۆرۈندى. شياۋمانڭ بېشىدىن ئۆتكەن قىسمەتلەر كۆز ئالدىغا كەلگەن كامال چوڭقۇر خورسىندى. بىر كۈندىلا كۆز يۇمغان ئىككى ئوكسى، خۇاڭخې دەرياسىغا ئۆزىنى تاشلاۋاتقان دادىسى، كۆزلىرى ئوچۇق هالدا تورۇسقا ئېسىلىپ قالغان ئانىسى، پويىز ئىستانسىسىدىكى مىڭلىغان ئالمان ئارىسىدا يوقاپ كەتكەن چوڭ ئىنىسى، قىسقىسى بىر ئائىلىنىڭ توزغاقتەك توزۇپ كېتىشى ئاشۇ كىچىككىنە ۋۇجۇدنى تاغدەك باسقان پاجىئەلەر ئىدى.

سۇغا قانغان ئاتلار باشلىرىنى كۆتۈرۈشى كامال ئۇلارنى يېتىلەپ دۆڭگە قايتىپ كەلدى. شياۋما هارۋا چاقىغا يۆلىنىپ، بېشىنى تىزىغا قويغان پېتى قىسقا - قىسقا يۆتىلىپ يەردىلا ئولتۇراتتى.

— شياۋما، هەي شياۋما، — كامال ئۇنىڭغا ئېڭىشتى، — ئۇخلاپ قالدىڭما؟

— يا، ياق، — ئۇ چۆچۈپ قاپتى، — ماڭمىزما؟

— مەن ئاتلارنى ئېغىلغا ئەكىرىۋېتەي، ئاندىن ياتاقتا بىللە ئۇخلايمىز.

— نېمە، مۇشۇ يەردە قونمىزما؟

— شۇنداق، ئاتلار بىر كېچە ئارام ئالمىسا، ئەتە كەچكىچە

كەنتكە يېتىپ بارالمايدۇ.

كامال ئاتىلىرىنى ئۇچىنچى ئوقۇرغا باغلاپ، ئۇلارنىڭ ئۇستىبېشىنى تۆمۈر تارغاقتا بىر قۇر تارىغاندىن كېيىن ئېغىلدا يېنىپ چىقتى. لېكىن شياۋما ھېچ يەردە كۆرۈنمەيتتى. ئۇنى ياتاقتىنمۇ تاپالمىغان كامال كوچىغا چىقتى.

ــ شياۋما، ھەي شياۋما؟ ــ كامال كوچىنىڭ ئۇ بېشىغا يۈگۈرۈپ باردى، ــ ئەستەغپۇرۇللا ما بالىنى، نەگىمۇ كەتكەندۇ؟ بۇ كېچىدە تىلەمچىلىك قىلغىنى بولمىسا يە.

شياۋمانى ھېچ يەردىن تاپالمىغان كامالنىڭ كۆڭلىگە بىردىنلا: بۇرۇن تىلەمچىلىك قىلىپ بۇ يەرلەرگە كېلىپ باققان ئىكەندە، بولمىسا كېچىسى تېنەپ كېتىشتىن قورقمامدۇ، دېگەن ئوي كېلىشى بىلەن ياتقىغا كىرىپ كەتتى.

ئوتتۇرا كېچە بىلەن قۇم چۆللۈكى ۋە چۆلئېرىق سۇ ئامبىرىدىن ئۇرغان سوغۇق شامال دەك ئۆگزىلىرىدە ھۇشقىتىپ چىقماقتا ئىدى. ئۇزۇك ــ ئۇزۇك بۇلۇتلار ئارىسىدىن دەمسۇدەم سوزۇلۇپ چىققان يېرىم ئاي دەك ئىچىنى غۇۋا يورۇتۇپ تۇراتتى. رەتسىز قويۇلغان ھارۋىلارنىڭ تىكلەنگەن شوتىلىرى خۇددى دۇشمەن ئايروپىلانلىرىنى پايلاپ تۇرغان زەمبىرەكلەرگە ئوخشايتتى. ئېغىلدىكى مالالارنىڭ كىشنەشلىرى، پۇشقۇرۇشلىرى، قايسىدۇر ياتاقتىن ئاڭلىنىۋاتقان يولۇچىلارنىڭ قاتتىق خورەكلىرى دەڭنىڭ جىمجىتلىقىنى بۇزۇپ تۇراتتى. چوقچايغان ھارۋىنىڭ ئاستىدا بېشىغا سامان تاغىرىنى قويۇپ، تۆگۈلۈپلا ياتقان شياۋما ئۇزمەي يۆتەلمەكتە ئىدى. كېچىنىڭ سوغۇق شامىلىدا تىترىگەنسېرى ئۇنىڭ يۆتىلى تېخىمۇ كۈچىيۋاتاتتى. كېچىچىلا يۆتىلىپ، زەئىپ ئىڭراپ چىققان شياۋما تاڭغا يېقىن ئۇخلاپ قالدى.

خورازلار ئارقا ــ ئارقىدىن چىللاپ، ئىتلار قاۋشىپ، چۆلئېرىق دېگىدىكى ئاتلار كىشنەپ، ئېشەكلەر ھاڭراپ يېڭى

بىر سەھەردىن خەۋەر بەرئۇاتقاندا، كامال ئېغىلدىن ئاتلارنى ئېلىپ چىقتى. ئۇ ھارۋىسىغا كېلىپ تۇرۇپلا قالدى، چۈنكى شياۋما ھارۋا ئاستىدا قىسماقتەك پۈكۈلۈپ ياتاتتى.

ــ ما بالىنىڭ زەي يەردىلا ئۇخلاپ قالغىنىنى قارا، شياۋما، ھەي شياۋما، تۇرە ئورنۇڭدىن.

شياۋما قولتۇقىغا تىقۋالغان قوللىرىنى بوشىتىپ، بېشىنى كۆتۈردى ــ دە قىزىرىپ كەتكەن كۆزلىرىدە كامالغا قارىدى. ئۇ توختىماي يۆتىلەتتى. كامال ئۇنىڭ ئىششىپ قالغانەك ھۆپپىدە ئېسىلىپ تۇرغان يۇزىگە قاراپ كۆڭلى تۇيدى. ئۇ شياۋمانىڭ پېشانىسىغا ئالقىنىنى قويۇپلا چۆچۈپ كەتتى.

ــ ما ئىشنى كۆرۈڭ، ــ كامال ئەنسىزلىك ئىچىدە تېڭىرقاپ قالدى، ــ ئۇ ... ئۇ قىزىپ قاپتىغۇ، ئەمدى قانداقمۇ قىلارمەن؟ كۆڭۈلچەكلىك قىلىپ ھارۋىغا سېلىۋالغانغا تۇبە ئەمدى.

كامال، ھارۋا ئاستىدىن چىقىپ يەردىلا تىزلىرىنى قۇچاقلاپ ئولتۇرغان شياۋماغا قاراپ بېشىنى چايقىدى. ئۇنى: قانداق قىلسام بولا؟ دېگەن خىيال ئىسكەنجىگە ئېلىۋالدى. كەنتكە ئېلىپ كەتسە ئانىسىنىڭ تاپا ــ تەنىسىگە قالىدۇ. تېخى كەنت باشلىقى ئىگەمبەردى: «قارا نوپۇس، تېگى ــ تەكتى ئېنىق بولمىغان بىر دۆانىنى كەنتىمىزگە باشلاپ كەلدىڭما؟» دەپ سىياسەتكە تاقايدۇ. ياكى يېزىلىق ھۆكۈمەتكە تاپشۇرۇپ بەرسە قانداق بولا؟ ياق بۇمۇ بولمىغىدەك، سىنىپىي كۈرەشنىڭ جىددىي ۋاقتىدا ئۇلارمۇ ئېھتىيات قىلىدۇ. ۋاي توۋا، بۇ بىر دەردىسە، بولدىغۇ ... بولدىلا ئۇ تىلەمچى بولغاندىن كېيىن ھەممىلا يەر ئۇنىڭ ئۈچۈن بەربىرغۇ ... مۇشۇ كەنتتە تىلەمچىلىكنى قىلمۇەرسە، كېيىنچە بىر گەپ بولمامدۇ، مەنمۇ يولۇمغا ماڭاي.

ھارۋىسىغا ئاتلارنى قېتىپ بولغىچە، ھەممە ئېھتىماللارنى كۆز ئالدىدىن ئۆتكۈزگەن كامال دەڭ دەۋازىسىنى چوڭ ئاچتى ــ دە، ئاتلىرىنى كۆۋرۈكتىن ئاۋايلاپ ئۆتكۈزدى.

ـــ خەير ـ خوش ئۇكا، ـــ دېدى ئۇ شياۋماغا قايرىلىپ، ـــ مەن كەتتىم.

ـــ مەن ··· مەن قالىمەنما؟ ـــ شياۋمانىڭ ئاۋازى يىغلامسىراپ چىقتى، ـــ ئاكا!···

ـــ ئامال يوق، شەھەرگە ماڭغان ھارۋىغا چىقىۋالساڭ، ئاپىرىپ قويىدۇ.

كامال يولغا چىقىپلا ھارۋا شوتىسىغا ئولتۇرۇۋالدى. ئۇنىڭ ئارقىسىدىن يۈگۈرۈپ چىققان شياۋما يول ئوتتۇرىسىدا قاتتىق يۆتەلگىنىچە ئولتۇرۇپ قالدى. كامال گەرچە ئاتلىرىنى چاپتۇرۇپ دېگۈدەك كېتىۋاتقان بولسىمۇ، بىراق ئۇنىڭ ئىچىدە بىر يەرلىرى ئېچىشىپ، ئارقىسىغا قارىغۇسى كېلەتتى. قىزىپ قالغان بۇ بالا قارىغۇچىسىز، ئاش ـ تاماقسىز قانداقمۇ قىلار؟ دېگەن ئەنسىز ئوي ئۇنى بىئارام قىلاتتى. ۋىجدان سورىقىغا بەرداشلىق بېرەلمىگەن كامال ئاخىرى تېز كېتىۋاتقان ئاتلىرىنى «تىررر···» دەپ توختاتتى ـ دە، ھارۋىدىن سەكرەپ چۈشۈپ، يۈگۈرگىنىچە يېتىپ كەلدى. ئۇ شياۋمانى دەست كۆتۈرۈپ ماڭغىنىدا پاختىدەك يېنىك بالا ئۇنىڭ كەڭ كۆكرەكلىرىگە باش قويۇپ، قاتتىق ۋە كۈچلۈك بوينىغا گىرە سالدى. كامال ھارۋا ئوتتۇرىسىغا ئىككى تاغارنى سېلىپ بالىنى ياتقۇزدى، ئاندىن يەكتىكىنى ئۇنىڭغا يېپىپ قويدى.

ـــ رەھمەت ئاكا ··· رەھمەت سىزگە··· ـــ شياۋما يىغلىدى، ـــ سىز بولمىسىڭىز مەن قانداقمۇ قىلاتتىم.

ـــ بولدى، يىغلاۋەرمىگىنە، قارىغىنا تۇرقۇڭدىن روھسىزلىق، چىرايىڭدىن بىچارىلىك يېغىپ تۇرىدۇ. ئوغۇل بالا دېگەن ھەرقانچە ئەلەم تارتسىمۇ بەردەم بولۇشى كېرەك.

ئاتلار كۆجۈم مەھەللىلەرنى ئارقىدا قالدۇرۇپ ئىلگىرىلىمەكتە ئىدى. ئۇلار خۇددى ھاك چېچىۋەتكەندەك كۆز يەتكۈسىز ئاپئاق «قاغا شورلۇقى» دا كېتىۋاتاتتى. ئۆلكە يېڭى

ئازاد بولغان يىللىرى بىر قىسىم ئەمەلدارلار ئاگرانوم، تېخنىكلارنىڭ ئىلمىي خۇلاسلىرىغا ئىشەنمەي، ئۇنى بېشىمچىلىك بىلەن بۇ شورلۇق دالانى تېرىلغۇ يەرلەرگە ئايلاندۇرماقچى بولۇشتى. ئۇلار يۇز مىڭلىغان ئەمگەكچىلەرنى نەچچە يىللار ھاشار ئەمگىكىگە سېلىپ، ئۇزۇل ـ كېسىل مەغلۇپ بولغان ئىدى. مانا شۇ چاغدىكى شال تىگەنلىرى، جىگدە كۆچەتلىرى تىكىلگەن قىرلار، چۆنەكلەردىن قېپقالغان بىلىنەر ـ بىلىنمەس ئىزنالار كۆزگە چېلىقاتتى.

ئاتالارنى ئۆز مەيلىگە قويۇۋەتكەن كامال خۇرجۇندىن ياڭاق، گىرده نان ئالدى. ئۇ شياۋماغا ناننى ئوشتۇپ بەرگەندىن كېيىن، ئالقىنىدا سەپ چاققان ياڭاق مېغىزىنى شاكىلدىن ئايرىپ بالىغا يېگۈزدى ھەم قاپاقتىكى سۇنى بىر يۇتۇم ـ بىر يۇتۇمدىن ئىچۈردى.

ـــ شياۋما، ـــ كامال ئۇنىڭ پېشانىسىغا ئالقىنىنى قويدى، ـــ بىز يەنە بىرەر سائەتتىن كېيىن بىر قومۇشلۇقتىكى بۇلاقتا بارىمىز. سەن قانغۇچە سۇ ئىچىۋالىسەن ھەم بېشىڭنىڭ قىزىقىنى يانىدۇرىمىز.

ـــ سىز كېسەل داۋالاشنى بىلەمسىز؟

ـــ باش، چىش، قورساق ئاغرىقلىرىنى يەرلىك ئۇسۇللاردا داۋالاشنى ئانامدىن ئۆگىنىۋالغان. ھازىر ئەھۋالىڭ قانداقراق؟

ـــ سۇ ئىچىپ ھەم نان بىلەن ياڭاق يەپتىمەن، ئۆزۈمنى خېلىلا يېنىك ھېس قىلىۋاتىمەن. لېكىن ... لېكىن ئىسسىتمام يانمايۋاتىدۇ.

ـــ ئالغا يۈگتىلەر! ـــ كامال ئاتلىرىغا مەدەت بېرىپ ۋارقىرىدى ھەم ئاستاغىنا پىچىرلىدى، ـــ چاۋاركامغا دەپ ئاشلىق نورما ئاجرىتىپ بەرسەم، ئەخمەتكامغا يارەملىشىپ مالغا قارىسىمۇ كۈنى ئۆتمەمدۇ. چاۋاركام ماڭا ھەرگىز قىر كۆرسىتەلمەيدۇ. كۆتى ئېشەك پوق تۇرسا ئۇ يوغان قورساقنىڭ.

قۇياش ئاستا ـ ئاستا چەكسىز قوۋم باياۋانغا باش قويدى. بارغانسېرى كائىناتنى كېپەنلەۋاتقان گۇگۇم پەردىلىرى بارخانلار تەسكەيلىرىگە سۆسۈنرەڭ سايىلارنى يايدى. ئەتراپ تىمتاس، پەقەت هارۋىدا قىزىپ ياتقان شياۋمانڭ زەئىپ ئىڭراشلىرى ئىچ ئات بويىندىكى قوڭغۇراقلا جور بولۇپ ئاڭلىنىپ تۇراتتى. كامال پەسلىكتىكى پارقىراپ تۇرغان ئېقىننى كۆرۈپ هارۋىنى توختاتتى. ئۇ هارۋا شوتىسىغا تىرەكنى قويغاندىن كېيىن ئاتلارنى چىقىرىپ، سۇ قاپىقىنى ئالدى.

ـــ بىرەەم چىدا، مەن ئاتلارنى سۇغارغاچ، ساڭا سۇ ئەپكىلەي، هېلىتىنلا كالپۇكلىرىڭ گەز باغلاپ كېتىپتۇ.

كامال ئاتلىرىنى يېتىلەپ، قومۇش، يېكەن هەم يۇمشاق مىسىل ئۆسۈپ كەتكەن سازلىق بويىغا كەلدى. بۇ يەردە خېلىلا چوڭ بۇلاق بولۇپ، ئۇنىڭ كۆزىدىن سۈپسۈزۈك سۇ ئەترايىغا چەشمە زىلال ئۇنچىلىرىنى چاچرىتىپ بۇلدۇقلاپ چىقىۋاتاتتى. كامال ئاتلارنى بۇلاق ئېقىنىغا قويۇۋېتىپ قاپاقىغا سۇ ئالدى. ئاندىن بېلىدىكى پوتىسىنى يېشىپ سۇغا قايتا ـ قايتا چىلاپ سىقىۋەتكەندىن كېيىن ئاتلىرىنى يېتىلەپ ئارقىسىغا ياندى. ئۇ ئاتلارنىڭ بېشىغا بوغۇزلۇق توۋرىنى كىيگۈزۈپ قويۇپ هارۋا قېشىغا كەلدى. ئىسىتىمسى بارغانسېرى يۇقىرى ئۆرلەۋاتقان شياۋما بېشىنى ئىككى تەرەپكە ئېتىپ «سۇ، سۇ... » دەپ ئىڭرايتتى. كامال ئۇنىڭ بېشىنى كۆتۈرۈپ، قاپاقتىن سۇ ئىچكۈزدى. ئاچ كۆزلۈك بىلەن گۈپۈلدەپ سۇ ئىچىۋاتقان بالا ئورۇق، نىمجان بارماقلىرىدا قاپاقنىڭ قورسىقىنى چىڭ قامالالاۋالغان ئىدى.

ـــ پاھ، نېمىدېگەن سوغۇق.

ـــ بۇ دېگەن بۇلاق سۇيى، ـــ دېدى كامال قاپاقنى تۇتۇپ بېرىۋېتىپ، ـــ ئادەمنىڭ تېنىگە داۋا بولىدۇ.

كامال هۆل پوتىنى بىرنەچچە قاتلاپ ئۇنىڭ بېشىغا قويۇپ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى
كتاب تور بىكىتى

«قانداق؟» دېگەندەك ئىشارە قىلىشى ئۇ «بەك ھۇزۇر...» دەپ بېشىنى لىڭشىتتى. ئۇلار ئىككىسى بىر - بىرىگە قاراپ كۈلۈمسىرىدى.

سۇغا، بوغۇزغا تويۇنغان ئاتلار قۇرۇق ھارۋىنى تاراقلىتىپ «قۇم قاينام»، «قۇم قايغان»، «ئۆلۈك قۇم» جىلغىلىرىنى ئارقىدا قالدۇرۇپ، قاراڭغۇ چۈشۈش بىلەن كەنتكە كىرىپ كەلدى. كامال خېلىلا ياخشى بولۇپ قالغان شياۋمانى ھارۋىدىن دەست كۆتۈرۈپ ئالدى - دە، بىر تۈپ ئازغان تۈۋىگە ئولتۇرغۇزدى.

— مۇشۇ يەردە ئولتۇرۇپ تۇر، — دېدى كامال ئۇنىڭغا يەكتىكىنى ئوراپ قويۇپ، — ئات - ھارۋىنى ئېغىلغا ئاپىرىۋېتىپ، سېنى ئالغىلى كېلىمەن.

— ئاكا، بالدۇرراق كېلىڭ، قورقىمەن.

— ئوغۇل بالىمۇ قورقامدۇ، ئاۋاق.

كامال شياۋمانىڭ بۇرنىنى بوشقىنا چىمدىپ قويۇپ، ئاتلىرىنى گۈلدۈرلىتىپ ئېلىپ كەتتى. ئۇ كەنت تەشكىلى ھويلىسىغا كىرىپ كېلىشى ئەخمەت گاچا قاياقتىندۇر يۈگۈرۈپ كېلىپ ئاتلارنىڭ بوجىلىرىنى قولىغا ئالدى.

— ئەخمەتكا، ساڭا بىر ئىشتان بىلەن رېزىنكا ئاياغ ئالغاچ كەلدىم. ئەتە ئەتىگەن ئېلىۋال. ئەمىسە مەن كەتتىم.

ئەخمەت نېمىلەرنىدۇر گۇڭراپ «سەن كېتىۋەر» دېگەننى ئىشارەت قىلدى. كامال ئالدىراپ دەرۋازىدىن چىقتى - دە، تېز - تېز قەدەم ئېلىپ، مەھەللىنىڭ بېشىدىكى بىر تۈپ ئازغان تۈۋىگە يېتىپ كەلدى. ئەنسىز خىياللار ئىچىدە قورقۇپ ئولتۇرغان شياۋما خۇشاللىقىدا «ئاكا...» دەپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. كامال ئۇنىڭ قولىدىن يېتىلەپ باراقسان كەنت ئىچىگە كىرىپ كەتتى.

— قورقتۇڭمۇ؟

— ئازىراق.

ـــ يالغان ئېيتما، «مېنى كېچىدە تاشلىۋەتتى» دەپ راسا قورققانسەن؟

ـــ سىز نەدىن بىلىسىز؟

ـــ سەن يىغلاڭغۇنىڭ چىرايىدىن چىقىپلا تۇرمامدۇ.

بىز دەسلەپتىلا سۇرەتلەپ ئۆتكىنىمىزدەك نېۋىخان بىلەن ھەۋزىنىيازخان مومانىڭ ھويلىلىرى بۇككىدە دەل ـ دەرەخ، باغ ئىچىدە بولۇپ، مەھەللىدىن خېلىلا ئايرىلىپ تۇرغاچ، خۇددى يەرگە قونغان يامغۇر بۇلۇتىغا ئوخشايتتى. ئىككىلا ھويلا ئالدىدىن بىر ئېرىق سۇ ئېقىپ تۇراتتى. ھويلىلار ئېگىزدە، يول پەستە بولغاچقا، ھويلا ئالدىدىكى ياغاچ كۆۋرۈكلەرمۇ قىيپاش كۆرۈنەتتى. ئەمما بۇ ھويلىلارنىڭ ئەتراپىدا ئاھادا قىلىنغان دەرۋازا تام، چىتلاق، ئەدناسى شاخ ـ شۇمبىلارمۇ يوق ئىدى.

كامالنىڭ ھويلىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدا يوغان بىر تۇپ ئۆرۈك بولۇپ، ئۇنىڭ ئاستىدىكى سۇپىدا نېۋىخان ئانا يېنىك پۇشۇلداپ ئۇخلاۋاتاتتى. ناگان ـ ناگاندا ئەتراپىغا بوغۇق ئاۋازدا «بوككىدا» قىلىپ چۇشۇۋاتقان ئۆرۈكلەرنىڭ تېۋىشىنىمۇ ئاڭلىمايتتى. شياۋمانى باشلاپ كەلگەن كامال ئانىسىنىڭ بېشىغا قويغان سامان تەكىيىگە، سۇپىغا سېلىنغان كونا كىگىزگە بىر ھازا قاراپ تۇرۇپ ئەيمىنىپكىنە چاقىردى:

ـــ ئانا ... ئانا كۆزلىرىنى ئاچسىلا، مەن كەلدىم.

ـــ ھە، كىم؟ ـــ مەڭدەپ تۇرغان مومايى دەمال ھېچنېمىنى ئاڭقىرالمىدى. لېكىن بىردىنلا كامالنىڭ بوينىغا ئېسىلىپ شاپىلداپ سۆيىدى، ـــ ۋاي غوجىكام بالام، ئانا بالىكام، خوندەك بالىكام، ھېلىلا چۇشۇمگە ئايان بولغاندەك، ئەجەب تېزلا قايتىپ كەپسىيا.

ـــ بۇ قېتىم ئىشلىرىم ئوڭغا تارتىپ، دەرھاللا قايتتىم ئانا.

ھويلا قاراڭغۇ ئىدى. شياۋمامۇ يېتىرقاپ كامالنىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈۋالغاچقا نېۋىخان ئۇنى تەرەپبا كۆرۈلمىدى.

www.uyghurtap.com
كتاب توربكتى
ئۇيغۇرتاپ تورىنىڭ كىتابلارنىڭ پىكى ئادرېسى

— ئۇچ ھارامخورنىڭ نەرسىلىرىنى ساتقاندىن چۈشكەن پۇلغا تۇتۇلۇپ قالغانمىدۇ؟ دەپ يۈرىكىم ئېغىپلا ئۆتتى.

— ياق ئانا، ئۇلارنىڭ نەرسىلىرىنى دەسلەپتە بىر تەرەپ قىلىۋەتتىم.

— ئۆتكەندىغۇ ۋاڭ دەيدىغان كاتتام قۇتقۇزۇپ قاپتىكەن، شۇڭا كۈنلىرىم ئەنسىرەش ئىچىدىلا ئۆتىدۇ. توختا بالام، سېنىڭ تەرى ـ ۋەستىڭنى بىر كۆرەي.

نېۋىخان ئۆرۈك پۈتىقىدىكى قارا چىراغنى يېقىپ، ئارقىسىغا قايرىلىشى كامالنىڭ كەينىدە شۇمشەرەپ تۇرغان شياۋمانى كۆرۈپ ئاغزى ئوچۇقلا قالدى:

— ۋاي خۇدايىم، بۇ كىم بالام؟

— ئانا بۇ، ئاتا ـ ئانسى يوق خەنزۇ بالىكەن، ماڭا ئەگىشىپ كەلدى. ئۇ ... ئۇنىڭ مىجەزى يوق.

— چاشقان تۆشۈكىگە پاتمىسا، قۇيرۇقىغا غەلۋىر ئېسىۋاپتۇ دەپ، كۈنمىزنى ئاران ئېلىپ كېتىۋاتساق ئۇنى باشلاپ كەلگىنىڭ نېمىسى؟ نەچچە كۈننىڭ ياقى ئوڭ قاپقىمنىڭ تارتقىنى بىكار ئەمەسكەنده.

— ئانا، گېپىمگە قۇلاق سالسىلىچۇ، ئۇ كەنت تەشكىلىدە ئەخمەت بىلەن ماللارغا قارىسىمۇ بولىدۇغۇ ياكى يېزىلىق ھۆكۈمەتكە ئاپىرىپ بەرسەم يۈگۈر ـ يېتىم ئىشلارغا سالمامدۇ.

— رىزقىنىغۇ خۇدايىم بېرەر، لېكىن كەنت باشلىقى ئىگەمبەردى بىلىپ قالسا، — نېۋىخان بېشىنى چايقىدى، — «تېگى ـ تەكتى نا ئېنىق، قارا نوپۇسنى دەرھال يوقات، بولمىسا ئۆزۈڭنى تەختى ـ پەرىگە ئەچىقىپ كۆرەش قىلىمىز» دېيىشتىن يانمايدۇ.

— ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئاچارچىلىقتا ئۆلۈپ كېتىپ، ئۆزى قارا يېتىم بولۇپ قاپتۇ. ئۆزلىرىمۇ ساۋابلىق ئىشنىڭ چېكى يوق دەيتىلىغۇ.

ـــ ئۇغۇ شۇنداق، مۇسۇلمان بولمىسىمۇ خۇدايىمنىڭ بەندىسى، ـــ نېۋىخان چوڭقۇرغىنە ئۈمىدسىندى، ـــ مەنغۇ سېنى مامۇقنىڭ ئۇستىگە تۇغمىغان، سېنىڭ باغرىڭ نېمانچە يۇمشاقتۇ!

نېۋىخان ئانا شياۋمانىڭ مۆلدۈرلەپ تۇرغان كۆزلىرىگە، بىچارە، مىسكىن هالىتىگە قاراپ ئىچى ئاغرىپ قالدى بولغاي، ئوغلىغا لەپپىدە قاردى:

ـــ ماقۇل بالام، قازناققا بىر پارچە كىگىز تاشلاپ بەر. شۇ يەردە ياتسۇن، قىزىپ قالغان بولسا، مەن ئۇنىڭغا كاشكاپ قاينىتىپ بېرەي، ئىچۈرۈپ قوي.

ئەينى يىللاردا ئېرى نەسرۇللادىن ئۇششاق كېسەللىكلەرنى داۋالاش چارىلىرىنى ئۆگىنىۋالغان نېۋىخان ھەر خىل دورا ئۆسۈملۈكلىرىنىڭ ئۇرۇقى، غولى، يىلتىزى، چېچەكلىرىنى ساقلايتتى. ئۇنىڭ كاشكاپ دېگىنىمۇ ئەنە شۇلارنىڭ قاينىتىلغان سۈيى ئىدى. گەرچە بۇ دورا قىرتاق، ئاچچىق بولسىمۇ پارچە ـ پۈرات كېسەللىكلەرگە داۋا بولاتتى. نېۋىخان ئانىنىڭ قاينىتىپ بەرگەن كاشكىپىنى كامال شياۋماغا ئىچۈرۈپ ئۇنى پۈركەپ ياتقۇزۇپ قويغاچقا، ئۇ سەھەرلىكتە خېلىلا يېنىك ئويغاندى. ئۇنىڭ قىزىتمىسى چۈشۈپ، يۆتىلىمۇ توختىغان ئىدى. شياۋما مومايىنىڭ سەل ئاچچىقى كەلگەن بولسىمۇ، ئۇنىڭ مېھرىبانلىقىنى، كامالنىڭ ئاق كۆڭۈل، نىيىتى دۇرۇس يىگىتلىكىنى ئويلاپ يېتىشى، هويلىدا مومايىنىڭ ئاجىز يۆتەلگەنلىكىنى ئاڭلاپ ئورنىدىن تۇردى. ئۇ قەغەز چاپلانمىغان پەنجىرە شادىلىرى ئارىلىقىدىن هويلىغا قاردى. موماي هويلىغا تۆكۈلگەن ئۆرۈكلەرنى ئېتىكىگە تېرىپ، ئۆرۈك شېخىغا ئېسىلغات سېۋەتكە تۆكتى. ئاندىن ئۇ ئىشىك ئالدىدىكى ئېرىقتىن چېلەكتە سۇ ئەكېلىپ، چۆمۈچىتە هويلىغا چاچتى. نېۋىخان هويلىنى سۈپۈرۈپ، ئەخلىتىنى كونا داسقا ئالغاندىن

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تادىرىسى

كېيىن قوي قوتىنىغا چاچتى. شياۋما مومايىنىڭ ھەر قېتىم ئېڭىشكىنىدە «ئۇھ» دېيىشلىرىنى، پات ـ پات بېلىگە ئۇرۇپ قويۇشلىرىنى، ئىرغاڭلاپ يۈرۈپ باغقا كىرىپ كەتكەنلىكلىرىنى كۆرۈپ ئۆز ئانىسىنى ئەسلىدى:

لى ئانا تولىمۇ رايىش ئايال ئىدى. سەھەر قوپۇپ ھويلا ـ ئاراملارنى تازىلايتتى. بالىلىرىنىڭ كىيىملىرىنى ۋاقتى ـ قاراردا يۇيۇپ، ھويلىدىكى سىملارغا ئېسىۋېتەتتى. سەي ـ كۆكتاتلارنى غۇچۇرلىتىپ يۇيۇپ، تاماققا تۇتۇش قىلاتتى. قىسقىسى ئۇ بىر كۈن كەچكىچە پوسۇرلاپ يۈرۈپ، كېچىلىرى بەل ـ پۇتلىرى ئاغرىپ ئىڭراپ چىقاتتى. شياۋمانىڭ دىمىغى زىڭڭىدە ئېچىشىپ ئۇلۇغ ـ كىچىك تىندى. ئۇ: توۋا، دۇنيادىكى ھەممە ئانىلار ئوخشاشلىكەن، دەپ ئويلىدى. ئۇ مەڭزىگە دومىلاپ چۈشكەن ئىككى تامچە ياشنى سۈرتۈپ تۇرۇشى، نېۋىخان ئانا باغدىن بىر قۇچاق ئوت ئېلىپ چىقىپ قوتاندىكى قوزىلىق قويغا تاشلاپ بەردى. ئۇ قوتاننىڭ ئەتراپىدىكى چېچىلغان ئوت ـ چۆپلەرنى تېرىپ تۇرۇشى، كامال ئۆيدىن كېرىلىپ ـ ئەسنەپ چىقىپ كەلدى. ئۇ ئانىسىنى كۆرۈپلا قاپاقلىرىنى تۈردى:

ـــ ئانا ھويلا ـ ئارامنىڭ ئىشىنى مەن تۇرۇقلۇق، سىلى قىلسىلا، بۇ مېنى ھۆل تاياقتا دۇمبالىغانلىقلىرى ئەمەسمۇ، ـــ دېدى كامال خىجىللىق بىلەن، ـــ مەن يوق چاغدا قىلغانلىرىمۇ يېتىپ ئاشاتتى.

ـــ بالام ئەتىگەندىلا تۇرۇۋاپسەنغۇ، يەنە شۇ تەشكىلگىما؟

ـــ شۇنداق، يەنە قانداق ۋەزىپىلەر بار ئۇقۇپ كېلەي.

ـــ ناشتا قىلمايلا بارامسەن؟

ـــ سوغۇق سۇ بىلەن بىر پارچە نان يەۋالدىم. ئانا، ئاۋۇ بالىغا، ـــ كامال قازناقنى ئىشارە قىلدى، ـــ قىزىققىنا بىر نېمە قىلىپ بېرەلا.

كامال ھويلىدىن چىقىپ كەتتى. ئۇ ھەر قېتىم شەھەرگە

بىرىپ قايتىپ كەلگەندە ھەرقايسى مەھەللىدىكى دېھقانلار، ئۇششاق بالىلار ئۇنىڭغا سالام بېرەتتى ياكى بىرنەچچە ئېغىز گەپلىشىپ ماڭاتتى. كامالمۇ ئۇلار بىلەن ئەسرا بولغىنىدا ئۆزىنى يېنىك ۋە خۇشال ھېس قىلاتتى. ئۇ كەنت تەشكىلى ئالدىغا كېلىشى خالتىلاردا ئۇن كۆتۈرۈشكەن 50 ~ 55 ياشلاردىكى ئىككى دېھقان ھويلىدىن چىقىپ كەلدى. ئۇلار قوغۇنچى مەھەللىسىدىكى جۇمراخۇن بىلەن پەتقۇللا ئىدى. ئۇ ئىككىسى كامالنى كۆرۈپلا يېتىپ كەلدى.

ــ ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم، ــ دېدى كامال قولىنى كۆكسىگە ئېلىپ، ــ نورمىغا كېلىشكەن ئوخشىماملا؟

ــ كامىلاخۇن بالام، قانداقمۇ قىلارمىز؟ ــ جۇمراخۇن كەكە ساقلىنى تۈتاملاپ تەشكىل ئىچىگە قاراپ قويدى، ــ نورما ئاشلىقتا تاماق ئەتسەكمۇ، نان ياقساقمۇ، يېسەك غىرىچلايدۇ. ساپلا قۇم.

ــ بۇرۇنلاردا تۈگمەنچى تاشنى چوقۇغان چېغى دەپتىكەنمىز، ــ دېدى پەتقۇللا خالتىسىنى يەرگە قويۇۋېتىپ، ــ تاسقاپ كۆرسەك، ئامباردىكى ئاشلىققا قۇم ـ توپا ئارىلاشتۇرغاندەك قىلىدۇ.

ــ ئانامۇ شۇنداق دەيدۇ، ــ كامالنىڭ قاپاقلىرى تۇرۇلدى، ــ چاۋاركامنىڭ بۇ نېمە قىلغىنى؟

ــ بۇ ئاشلىق ئوغرىلاشنىڭ ئەپلىك چارىسى، ــ جۇمراخۇن بوشقىنا كۈسۈرلىدى، ــ چاۋارنى بىكارغا چايان دېمىگەندە.

ــ تورۇس بىلەن تەڭ دۆۋىلەنگەن بۇغداي، قوناق، ئارپا ئۇنلىرىغا قانچە تاغار قۇم، توپا ئارىلاشتۇرۇۋەتسە، ــ پەتقۇللا ئارقىسىغا قاراپ قويدى، ــ بىر قازان ئاشقا بىر چىمدىم تۇز سالغاندەكمۇ بولماس.

ــ بولدىلا چاۋار چايان توغرۇلۇق گەپ چىقسىلا، ــ جۇمراخۇن قول سىلكىدى، ــ ئادەمنىڭ ئىچى ئاچچىق بولۇپ

ئۇنۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurtap.com

قالىدىكەن. ھە، كامال بالام، شەھەردىن قاچان كەلدىڭ؟

ــ ئاخشام كېلىشىم، ھەرقايسىلىرىنىڭ نەۋرىلىرىگە ئاز تولىدىن كىيىم، ئاندىن دەپتەر، قېرىنداش ئەكەلگەن، ئەخمىتكامدىن ئېلىۋالارلا.

ــ رەھمەت، رەھمەت...

ــ جىنىمىزغا جان قوشۇۋاتىسەنغۇ، بالام.

جۇمىراخۇن بىلەن پەتقۇللا كامالغا مىننەتدارلىقىنى بىلدۈرگەچ ئۇزاپ ماڭدى. بىردىنلا جۇدۇنى ئۆرلىگەن كامال كىمنىدۇر «ئىنساپسىز مەخلۇق» دەپ تىللىغاچ كەنت تەشكىلىگە قەدەم ئالدى. ئۇ كىچىك ئەگۇن ئارقىلىق يان قورۇغا ئۆتۈپ بوغالتىر ئىشخانىسىغا كىرگەندە مەتسىدىق چوتنى شاراقلىتىپ ھەم نېمىدۇر يېزىپ ئولتۇراتتى.

ــ ھە، كامال كەلدىڭما؟ ــ مەتسىدىق مەنسىتمىگەندەك قاراپ قويدى، ــ بۇ قېتىم ئەكىرگەن تىۋىتىڭ بىرىنچى سورتقا ئۆتكەندۇ؟

ــ نەدىكىنى، بۇ قېتىمقى تىۋىتمۇ ئۆتكەندە ئەكىرگەنگە ئوخشاش تۇرسا، ــ كامال ئۈستەلگە پاققىدا ئۇرغان ئىدى، مەتسىدىق چۆچۈپ كەتتى، ــ سودا ئىدارىسىدىكى تېخنىكلار: «تىۋىتقا قىللىق يۇڭ ئارىلاشتۇرۇۋېتىپتۇ» دەپ ئۈچىنچى سورتقا ئالغان. مەن يالۋۇرۇپ يۈرۈپ ئىككىنچى سورتقا ئاران ئالدۇردۇم. ئۆزلىرىنىڭ ئەسكى ـ تۈسكى يۇڭلىرىنى ئارىلاشتۇرمىسىلىمۇ، باشقا نەرسىلەردىن پۇل تېپىۋاتىدىلىغۇ، سىلىنىڭ كاساپەتلىرىدىن كەنتنىڭ ساپ تىۋىتىنىڭمۇ باھاسى چۈشۈپ كەتتى.

ــ ھەي، ھەي، ئاغزىڭغا بېقىپ سۆزلە ـ ھە؟

ــ ئاغزىمنى تولا ئاچمىسىلا، بىكار ئۇنىڭدىنمۇ سېسىقىنى چىقىرىمەن. ئالسىلا بۇنى.

كامال تالون بىلەن پۇلنى ئۈستەلگە پاققىدە ئۇردى. مەتسىدىق

تالونغا بىر ھازا قاراپ پۇلنى تاتمىغا سالغان بولسىمۇ، كاللىسىدا قۇيۇن پىرقىراۋاتاتتى: بۇ يونۇمىغان توغراققا، كېلەكسىز دارايغا نېمە بولغاندۇ؟ بارغانسېرى تاپتىن چىقىپ كېتىۋاتىدا ... راسا بىر بىسىغا قېقىش كېرەكمۇ؟ ياق بۇنىڭغا ئۇچىدا كەلسە بىر چارەك، دەپ مۇئامىلە قىلغىنى بولمايدۇ. بۇ ... بۇ ... ئەبلەخ ئۆپكە ـ ئىشكامبۇل، ئاچچىق ئۇچەيلىرىمگىچە بىلىپ كەتتى. ئەگەر توقۇمنى قارنىغا ئالسىلا ئىش چاتاق! قىشتىمۇ «مانا، ياڭاقلىق، ئۆرۈكلۈك باغلىرىدىن چىققان ياڭاق، گۈلىقاق، جىگدە، مونەكىنىك پۇلىسى!» دەپ يۇزۈمگە ئاتمىدىمۇ... بۇ ... بۇ ... بارغانسېرى قاپ يۈرەك، تىلى ئاچچىق، گېپى سېسىق بولۇپ كېتىۋاتىدىغۇ ... بۇنىڭ ئارقىسىدىن دۇرۇت ئوقۇۋاتقان بىرسى بارمۇ ـ قانداق؟!

ـــ ھە، جىمىپ كەتتىلىغۇ؟ ـــ كامالنىڭ ئاۋازى بايىقىدىنمۇ قاتتىق چىقتى، ـــ پۇلنى ئالغانلىق ھەققىدە تالون يېزىپ بەرمەملا؟

ـــ تالون تۈگەپ كېتىپتىكەن، كېيىنچە بىر گەپ بولسۇن ـ ھە؟

ـــ ھەر قېتىمدا ئاشۇنداق دەپ ئىسپات بەرمەيلا، كېيىنچە تۇخۇمنىڭ سېرىقى ئىككى چىقىپ قالسا مەن ئىگە ئەمەس.

ـــ خاتىرجەم بول، «كامالدىن پۇل ئالمىدىم» دەپ ساڭا ئۇسىسىم بولمىدىمۇ.

ـــ مانا ماۋۇ، ـــ كامال يەنە بىر سىقىم پۇلنى جوزىغا تاشلىدى، ـــ ئوغۇت زاۋۇتلىرىدىن چىققان ئوغۇتنىڭ پۇلى...

ـــ نېمانداق زەھىرلىكنى چاچسەن، ـــ مەتسىدىق غەزەپتىن قىزىرىپ كەتتى، ـــ كەنتتە پۇل بولمىغاچقا، قۇمتامغا تەقسىم قىلىنغان ئوغۇتلارنىڭ پۇلىنى بىز ئۇچىمىز تۆلەپ ئالدۇق. شۇنداقتىمۇ ئەترەتلەرگە تېگىشلىكىنى بەردۇقمۇ، ئەگەر بۇ گېپىڭنى چاۋاركام بىلەن ئىگەمبەردىكام ئاڭلىسا، ئاناڭ بىلەن

www.uyghurkitap.com
ئۇنۇمۇ كىتاب تور بىكىتى
ئىنتىرنىتىمىزنىڭ ئىچىگى تادىرىسى

ئىككىڭگە نېمە كۈنلەرنى كۆرسىتەر؟!

كامالنىڭ بىردىنلا يۈرىكى سېلىپ كەتتى. ئۇ چاۋارنىڭ نورما ئاشلىققا قۇم توپا ئارىلاشتۇرغانلىقى، بوغالتىر ئىشخانىسىدا مەتسىدىقنىڭ يوغانلىق قىلىشى، ئىگەمبەردىنىڭ نامراتلارغا قۇتقۇزۇش ئۈچۈن بېرىلگەن نەرسىلەرنى «سېتىپ بەر» دەپ يۈزسىزلىك قىلغانلىرى بىردىنلا ئېسىگە كېلىۋېلىپ، ئۆزىنى تۇتالمىغان ھالدا ئوشۇق گەپلەرنى قىلىۋەتكەنلىكىنى ھېس قىلىپ يەتكىنىدە راستلا ئۆزىدىن، ئانىسىدىن، تېخى شياۋمادىن ئەنسىرەپ قالدى. شۇڭا ئۇ بىردىنلا ھورىدىن چۈشۈپ بوشاپلا كەتتى. ئەلۋەتتە شياۋمانى مال ئېغىلىغا ئورۇنلاشتۇرۇش ئۈچۈنمۇ ئىگەمبەردى، چاۋارلارغا يېلىنماي بولمايتتى.

ــ مەتسىدىقكا، بۇ ئىشلارنىڭ تېگىنى بىلمىگەچكە، ــ دېدى كامال دۇدۇقلاپ، ــ قالايمىقان سۆزلەپ قويۇپتىمەن.

ــ مۇنداق دېمەمسەن، ــ مەتسىدىق كۆرەڭلىك بىلەن گىدەيدى، ــ چاۋاركامنىڭ دېيىشىچە بۇ قېتىم شەھەرگە چىگىت ئەكىرىدىكەنسەن. مېنىڭ ئەڭ ئاخىرقى 6 خالتا ئاق ئوغۇتۇم بارئىدى.

ــ ۋاي ـ ۋۇي مەتسىدىقكا، پايدىنى سىلەر كۆرگىنىڭلار بىلەن ئۆتكەن قېتىم تۇتۇلۇپ قىلىپ كۆرمىگەننى كۆردۈم.

ــ بولدى، تولا قاقشىما، ۋاڭ جۈيجاڭ دېگەن بىر تونۇشۇڭ باركەن. ئۇنىڭ قولى خېلى ـ خېلى يەرلەرگە يېتىدىكەنغۇ. يەنە نېمىدىن قورقاتتىڭ؟ تاپان ھەققى بەرمەمدىكىن دەپ قالما، بىر خالتىسى ساڭا تەئەللۇق.

ــ رەھمەت...

كامال بوغالتىر ئىشخانىسىدىن چىقىشى ئاشلىق ئامبار ئالدىدا قورسىقىنى سىلاپ تۇرغان چاۋار ئۇنى چاقىردى. كامال ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئۈندىمەي جىم تۇردى.

ــ ئالدىراپ نەگە ماڭدىڭ؟

ـــ ئىگەمبەردىكامنىڭ ئۆيىگە.

ـــ ياۋاللا ئىگەمبەردىنىڭ ئىسمى چىقسا، بېشىڭ بىلەن ماڭسەنغۇ.

ـــ ماڭماي ئىلاجىم قانچە، ئۇ ئەمىلىنى پەش قىلىپ قورقاق سالسا، سىلى «ئاشلىق نورماڭ ئۈچۈن ئالدىمغا كېلىسەن» دەپ دوق قىلسىلا، مەتسىدىق «چوتنى بىرلا شاراقلاتسام، قەرزىڭ مانا مەن دەپ چىقىدۇ... » دەپ تەھدىت سالسا...

ـــ بولدى، بولدى قاينىاپلا كەتتىڭا، ـــ چاۋارنىڭ كۆزلىرى ئالايدى، ـــ بۇ قېتىم ناھىيلىك ماي زاۋۇتىغا چىگىت ئەكىرىسەن. چىگىت ئاستىغا يىگىرمە نەچچە چارەك بۇغداي، قوناق بېسىپ بېرەي.

«نېمانداق تۆگىمەيدىغان بۇغداي، قوناق ئۇ؟ تەكلىماكان ئىچىدىن بوز يەر ئاچتىلمۇ؟» دېگەن سۆز كامالنىڭ بوغۇزىغا كېلىپ، يەنە يۇتۇۋەتتى. شۇنداقتىمۇ ئۇ قورساق كۆپۈكىنى چاقچاققا يۆلەپ تۇرۇپ چىقىرىۋالدى:

ـــ ياۋاللا چاۋاركا، بىرنەچچە فۇڭ قالدۇق يەرلىرى ئەجەب مۇنبەت جۇمۇ، بۇغداي، قوناق چىقىۋېرىدىغان «ئېچىل داستىخىنىم» نىڭ ئۆزىلا.

ـــ بۇرۇن ئۇنداق ئەمەستىڭ، ھازىر نېمانداق بىر گېپىڭ زىخ، بىر گېپىڭ مىخ بولۇپ قالدى، ـــ چاۋار كامالنىڭ كۆزىنىڭ ئىچىگە قارىدى، ـــ شەھەردە بىرەرسى ئارقاڭدىن ئەپسۇن ئوقۇۋاتامدۇ، قانداق؟

چاۋارنىڭ يۈزلىرى ئېسىلىپ، قارىداپ كەتكەندەك بولدى. كۆز قارىچۇقلىرىدىن زەھەردەك ئۇچقۇنلار چاچرىدى. ئۆزىنى يەنىلا تۇتالماي قالغان كامال دەرھال ئېسىنى يىغىپ قەستەن كۈلدى.

ـــ چاۋاركا چاقچاق ـ ھەا ـــ كامال چاۋارنىڭ ئەلپازىدىن قورقتى، ـــ مەتسىدىقكام يەنە ئوغۇتنى تەڭلىدى. ئىگەمبەردىكام

ئۆتكەنده يوتقان ـ كۆرپه، كىگىزلىرىنىڭ قېيىقالغىنىغا هازىرغىچه باتناپ يۇرىدۇ. هارۇنغا چىگىت باسمەنمۇ، زادى نېمه قىلارىمنى بىلەلمەي قالدىم.

ـــ مەتسىدىقنىڭ ئوغۇتىنى سېتىپ چىققانسەن؟

ـــ سېتىپ چىقتىم، لېكىن يەنه بار دەۋاتامدۇ.

ـــ ئەمىسه چىگىتنى ئازىراق بېسىپ بېرەي، ئاتالارغىمۇ ئېغىر كەلمەس.

كامالنىڭ ئاچچىقى غۇژۇيده كېلىپ، يەنه شۇ هامان ئۆزىنى تۇتۇۋالدى. ئۇنىڭ ئاغزىدىن: «كەنت دېھقانلىرىنىڭ مەنپەئىتى هەرقايسىلىرىنىڭ ئالدىدا نېمىتى؟» دېگەن سۆز چىقىپ كەتكىلى تاسلا قالدى.

ـــ شەهەردىكى مىنبىڭ، بازار باشقۇرۇش جۇسادۇيلەرنىڭ كالتەكنىڭ تەمىنى مەن تېتىيمەن. پايدىنى سىلەر ئالىسىلەر، ـــ كامال يانچۇقىدىن بىر كاللەك پۇلنى ئېلىپ چاۋارغا بېرىشى ئۇ سانىمايلا يانچۇقىغا سالدى، ـــ بۇ قېتىم سېتىپ چىققان ئاشلىقنىڭ پۇلى، سانىۋاسلا.

ـــ بولدى، ساڭا ئىشىنىمەن، قارا كامال، بۇ چاققىچه سېنى قۇرۇق قويمىدۇققۇ دەيمەن. بۇ قېتىممۇ بىر چارەك بۇغداي، ئىككى چارەك قوناق جاپا هەققىڭ بولسۇن.

ـــ رەهمەت چاۋاركا، ـــ كامال قەستەن مىننەتدارلىق تونىنى كىيدى، ـــ ئەمىسه ئىگەمبەردىكامىنىڭ ياتقان ـ كۆرپىلىرىنى يەنه قالدۇرۇپ قويىمىزما؟

ـــ ئۇ ئىشنى مەن توغرىلايمەن، ئۆيىگه بارمىساڭمۇ بولىدۇ. هەي توختا، ـــ چاۋار قولىنى كۆتۈردى، ـــ شەهەرگه هەپتىنىڭ ئاخىرلىرى ماڭساڭ قانداق؟ ئەته يېزىلىق هۆكۈمەتتىكى يىغىنغا بىزنى ئاپىرىپ قوي.

ـــ چاۋاركا، سىلىنىڭ قاشقا تورۇقنىڭ قەدىمى چوڭ، ئايىغى تېز، يورغىسى سىلىق تۇرسا، شۇنى مىنىپ، بەگدەك بارماي.

ـــ مەن ئۇنىڭدا بارسام ئىگەمبەردى بىلەن مەتسىدىقچۇ؟ ئۇلار سېنىڭ ئاتلىرىڭنى بەك شاش، كامالدىن باشقىسىنى يېنىغا يولاتمايدۇ، دەپ قورقسا.

ـــ بولىدۇ چاۋاركا، مەن ئەتە ئەتىگەن كېلىپ ھارۋىنى قاتاي.

كامال ئۇزاپ كېتىشى چاۋار بوغالتىر ئىشخانىسىغا كىرىپ كەلدى. ئالدىدىكى تۈتۈت ساتقان تالونغا قادىلىپ قالغان مەتسىدىق قارىمايلا «ھازىرلا چىقىپ كېتىپ، يەنە نېمىگە كىردىڭ؟» دەپ ۋارقىرىشى چاۋارمۇ: «سەرەمجىنىڭ چاترىقىڭغا پاتماي قالدىما؟» دەپ ئۇنىڭغا ئېڭىشتى، مەڭدەپ كەتكەن مەتسىدىق ئورنىدىن تۇرۇپ كەتكىنىنى ئۆزى سەزمەي قالدى.

ـــ ۋۇي چا ... چاۋاركامغۇ بۇ، مەن تېخى...

ـــ ھە، كامال بولسا، كارنىيىڭ يىرتىلىپ كەتكۈدەك ۋارقىراپ ھەيۋەتنى كۆرسىتەمتىڭ؟

ـــ كا ... كامال قارىسىلا، «تۈتتكە يۇڭ ئارىلاشتۇرۇپسەن، قوشۇمچە تېپىۋاتقان پۇللىرىڭلارمۇ ئازمۇ؟» دەپ بىزگە تەھدىت سېلىۋاتىدۇ.

ـــ ھەق گەپ تىتاڭ تومۇرلىرىڭنى سىرقىرتىۋەتتىما؟ ـــ چاۋار ئۇنىڭغا تېخىمۇ ئېڭىشتى، ـــ ھەي خام كاللا، بىرەر تاغار پاسكىنا يۇڭلىرىنى ئارىلاشتۇرمىساڭ ئاچتىن ئۆلەمتىڭ؟ ئەگەر تۈتۈت ساپ بولسا، نەچچە ھەسسە ئارتۇق پۇل ئالىقىنىڭغا كىرىدىغانلىقىنى مۇسەللىيەلمىدىڭما؟

ـــ ئۇ ... ئۇ ... يەنە، ـــ مەتسىدىق خورتىدا يۇتۇندى، ـــ ئوغۇت زاۋۇتلىرىدىن چىققان ئوغۇتنىڭ پۇلى دەپ جوزىغا ئورۇۋاتىدۇ.

ـــ ھۆم... ـــ چاۋار ئىشخانىدا ئالدى ـ كەينىگە مېڭىشقا باشلىدى، ـــ بىز بەك بىخۇدلۇق قىلدۇق. ئۆز ۋاقتىدا مەن: «ئوغۇتقا چىقىلمايلى، بۇنىڭ سانى چەكلىك، كېيىنچە يېزىلىق ھۆكۈمەتتىن سۈرۈشتە قىلىپ قالسا، ھۆددىسىدىن چىقماق

تەس» دېسەم، «بۇنداق لوق گۆشنى يېمىگەن ئادەم سارالىق» دېگەن سەن!

ـــ چا ... چاۋاركا، ئوغۇتنى تەڭ ئولىشىپ، ئەمدى شالدىر ـ شاپىلاقنى ماڭا ئارتىپ قويامىلا؟ ـــ مەتسىدىق بوينىنى تولغىدى، ـــ سىلىنىڭغۇ ئۆلگىچە يونۇپ يېسىلمۇ نەچچە ئامبارلىرى بار، بىزنىڭچۇ؟

ـــ ھەي تالون يىرتىپ، ئۆزگەرتىپ يەۋاتقان نەق پۇلۇڭ ئازما؟

ـــ يېسەكمۇ، بۆلۈشسەكمۇ مەسلىھەت بىلەن تەڭ قىلغاندىمىز...

چاۋارنىڭ كۆزلىرىدىن ئوت چاقناپ، بىرنەچچە دەقىقە مەتسىدىققا مىختەك قادىلىپ قالدى. ئۇنىڭ دەھشەتلىك ئاچچىقى كەلگەندە، يانپىشىدىكى غىلاپلىق پىچىقنىڭ دەستىسىنى چىڭ قامالالاپ ئالاتتى. شۇ تۇرقىدىمۇ ئۇنىڭ پىچاق دەستىسىنى تۇتۇۋالغان قوللىرى سۇس تىترەۋاتاتتى.

ـــ بولدى قىل، ـــ چاۋار ئىشخانىنىڭ سىرتىغا قارىۋېتىپ جايىغا كەلدى، ـــ ئۆزىمىزنىڭ قۇيرۇقى بىلەن ئۆزىمىز تالاشمايلى، ئەڭ مۇھىمى كامالنىڭ ئاغزىنى ئېتىش كېرەك، ئۇ كۆپ ئىشلارنى بىلىپ كەتتى. ماڭمۇ بىر مۇنچە سېسىق گەپلەرنى قىلدى.

ـــ تېخى ئۇ سېتىپ چىققان نەرسىلەرنىڭ پۇلىنى تاپشۇرۇپ ئالغانلىق ئىسپات تەلەپ قىلىۋاتىدۇ.

ـــ ئۇنىڭغا شەھەردە بىر كىم گەپ ئۆگىتىۋاتامدىكىن دەيمەن.

ـــ مەنچە ئۇ بىزنىڭ بېرىۋاتقان تاپان ھەققىلىرىمىزنى ئاز كۆرۈپ قورسىقى كۆپكەن گەپ، ـــ دېدى مەتسىدىق ئۆزىگە ئىشەنگەن ھالدا ـــ «پايدىنى سىلەر ئالسىلەر، زىيانىنى مەن تارتىمەن» دېگەن گەپلىرىنىڭ ئۇرانىدىن شۇ چىقىۋاتىدۇ.

— توغرا، ماڭمۇ شۇنداق دېدى، — چاۋار سەل دېدىللەشتى، — مۇددىئاسى شۇ بولسا بۇندىن كېيىن جىقراق بېرەيلى، ئۇ تىلىنى يىغىۋالسا خاتىرجەم بولساق بولىدۇ.

— ئۇ دېۋانە ھارۋىكەشكە جىق بەرسەك، كۆزىنى يۇمۇۋېلىپ ئالىۋېرىدۇ، شۇ.

— ئالغىنى ياخشى، ئالمىسا ئەڭ خەتەرلىك. بۇنى ئىگەمبەردىگىمۇ يەتكۈزۈپ قويايلى.

چاۋار بىلەن مەتسىدىق كامال ھەققىدە راسا دە تالاش قىلىۋاتقاندا، كامال ئانىسى بىلەن ھويلا ئالدىدىكى كۆتەكتە ئولتۇرۇپ مۇڭداشماقتا ئىدى. نېۋنخان چىرايى تۇتۇلغان، ئۆزى خامۇش ھالدا يەر باققىنىچە ئاستا سۆزلەۋاتتى. ئۇ بۇگۈن ئەتىگەن بىر ئاياق يوبدان بىلەن يۇمشاق ئارپا كۆمىچىنى كۆتۈرۈپ قازناق ئىچىگە كىرىشى قاڭقىق تەر ھىدى دىماغلىرىغا گۇپپىدە ئۇرۇلدى. نېۋنخان كىگىز ئۈستىگە داستىخاننى يېيىپ قولىدىكى نەرسىلەرنى قويۇپ بولغىچە ئاران چىدىدى. شياۋمانىڭ يۈز، بويۇن، قوللىرى قاسماقلىشىپ كەتكەن بولۇپ، ئۈستىبېشىدا پىتلار ئۆمىلەپ يۈرەتتى. بىردىنلا «ھۆ» تۇتۇپ كەتكەن نېۋنخان ئانا دەرھاللا قازناقتىن قايتىپ چىقتى.

— ئانا، قانداق قىلساق بولا، — كامال ئانىسىنىڭ ئاغزىغا قارىدى، — بىرەر ئامال كۆرسەتسىلىچۇ.

— ئوچاق ئۈستىگە بىر چېلەك سۇ قويۇپ قويدۇم، ئىسسىپمۇ قالغاندۇ، — نېۋنخان ئوغلىنىڭ چىرايىغا قارىمدى، — داس، سوپۇن، سۇنى ئەكىرىپ بەر، يۇيۇنۇۋالسۇن، سېنىڭ نەچچە يىلنىڭ ئالدىدىكى كىيىملىرىڭنى يۇيۇپ كاجۇ سانداۋقا سېلىپ قويغان، ئۇنىمۇ ئاچىقىپ بەر. توختا، ئۇنىڭ ئەسكى ـ تۈسكى كىيىملىرىنى باغلاپ باغقا چوڭقۇر كۆمۈۋەت.

— ماقۇل ئانا…

— توختىغىنا بالام، ئاخشام سېلىپ بەرگەن كىگىزنى

ئاپتاپقا يېيىۋەت، قازناقنى پاكىزلىۋەت. ماڭ بارغىن.

كامال چېلەكتە ئىسسىق سۇ، چوڭ داس، ئۆزىنىڭ بىر قۇر كىيىمىنى كۆتۈرۈپ كىرگەندە قازناق تېمىغا يۆلىنىپ ئولتۇرغان شياۋما ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. ئۇنىڭ چىرايىغا قان يۈگۈرۈپ خىجىلا ئوڭشىلىپ قالغاندەك قىلاتتى.

ــ قانداقراق ئەھۋالىڭ؟

ــ ئاخشام ئانىڭىز قاينىتىپ بەرگەن ئاچچىق دورا پايدا قىلغان ئوخشايدۇ. بۈگۈنلا خىجىلا ياخشى بولۇپ قاپتىمەن.

ــ كىيىملىرىڭنى سال، يۇيۇنۇۋالغىن.

ــ مەن ... مەن... ــ شياۋما قىزىرىپ يەرگە قارىدى.

ــ ۋاي، نېمىگە تارتىنىسەن، ــ كامال ئۇنىڭ قۇلاقچىسىنى ئىلىۋېتىشى پاخپايغان چاچ لەپلا قىلىپ گەدىنىگە چۈشتى، ــ پوھۇي شۇنچىۋالامۇ ئۆسۈپ كەتكەن بارمۇ، چۈشۈرۈۋەتسەم بولغۇدەك.

شياۋما چاپىنىنى سىلىشقا ئۇنىماي تىرەجەپ تۇرۇۋالغان بولسىمۇ، كامال بىر قۇر كىيىمنى ئۇنىڭ ئالدىغا تاشلاپ، چاپانىنى بىرلا تارتىپ سالدۇرۇۋەتتى. بىراق شياۋما دەرھالا ئارقىسىنى قىلىۋالدى.

ــ ۋاي ساڭا نېمە بولدى؟ قىز بالىدەك ناز قىلىپ، ــ كامال خاپا بولغان ئەلپازدا ۋارقىرىدى، ــ مۇشۇ پېژغىرىم ئىسسىقتا، قاتمۇقات ئەسكى ـ تۈسكىلەر ئىچىدە قانداقمۇ چىدىغانسەن؟ ماۋۇ ئاتىنىڭ چۈلۈۋۈرىدەك بولۇپ كەتكەن ئىشتانىنىمۇ سىلىۋەت.

كامال شياۋمانىڭ مۇرىسىدىن بىرلا تارتىپ ئۆزىگە قارىتىشى بىلەن ئۇنىڭ مەيدىسىنى توسۇۋالغان ئالىقانلىرى ئارىلىقىدىن يۇپيۇمىلاق كۆكسىنى كۆرۈپ قالدى. نېمە قىلارىنى بىلمەي قالغان كامال ئۆزىنىڭ ئېلىپ كىرگەن كىيىملىرىنى ئالماـ تالماـ ئېلىپلا قازناقتىن چىقىپ كەتتى. ئو ھويلا ئوتتۇرىسىدا تېڭىرقاپ تۇرۇپ ئاستا پىچىرلىدى:

ـــ شۇڭا ئۇ دەڭدە بىللە ياتماپتىكەنده.

ـــ بالام، نېمىگە ھاڭۇبقىپ تۇرسەن، ـــ باغدىن ئېتىكىگە ئۆرۈك تېرىپ چىققان نېۋىخان ئىرغاڭلاپ يېتىپ كەلدى، ـــ كىيىملەرنى نېمىگە قايتۇرۇپ چىقتىڭ؟

ـــ ئانا ئۇ ... ئۇ ... ئەستەغپۇرۇللا.

ـــ ھە، ئۇنىڭغا نېمە بوپتۇ؟

ـــ ئۇ ... ئۇ دېگەن قىز بالىكەن!

ـــ قىز بالىكەن؟ ـــ موماي سۇيىغا كېلىپ ئولتۇردى، ـــ گۇمانىم توغرىكەن، مەن ئۇنى كۆرگەندىلا، ئۇنىڭ مەينەتچىلىك يوشۇرۇپ تۇرغان مەسۇم چىرايىغا، ئىنچىكە بويۇن، يۇمران ئېڭەكلىرىگە، نازۇك يۈزىگە قاراپ ئەجەب قىز بالىغا ئوخشايدىكەن، دېگەن ئويغا كەلگەنىدىم.

نېۋىخان ئېغىر خورسىندى. ئۇ مەيدىسىنى تۇتقىنىچە بىر ھازا جىمىپ ئولتۇردى. ئاندىن ئۇن ـ تىنسىز ئۆيگە كىرىپ كېتىپ ھايال بولمايلا قاتلانغان كۆڭلەكنى كۆتۇرۇپ چىقتى ـ ده، ئوغلىنىڭ قولىغا تۇتقۇزدى. بۇ كۆك گۈللۈك چىت كۆڭلەك ئاستىدا يېشىل دەمبىزە ئىشتانمۇ بار ئىدى.

ـــ ئانا، بۇ كۆڭلەكنى سىلىگە ھېيىتتا تىكتۇرۇپ بەرگەن تۇرسام.

ـــ يۇيسام كىرىشىپ، ماڭا كىچىك كېلىپ قالدى. يۇيۇپ قاتلاپ ئېلىپ قويغان ئىدىم. ئاشۇ قىزنىڭ رىزقى ـ نېسىۋىسى ئوخشايدۇ.

نېۋىخانىڭ ئىشارىسى بىلەن كامال قازناق ئىشكىنى چېكىشى قىز ئىشكىنى قىيا ئاچتىيۇ، لېكىن يەرگە قارىۋالدى. كامالمۇ ئۇنىڭغا قارىمايلا كىيىملەرنى سۇنۇپ بەردى. ئاندىن كەينىگە ياندى ـ ده، سۇيىغا كېلىپ ئولتۇردى. ئۇ ئانىسىغا قاراشقا پېتىنالمىدى. توۋا، نېمە ئىشتۇ بۇ! ـ دەيتتى ئۇ تەڭلىك ئىچىده، ـــ راست ئەمدى قانداق قىلغۇلۇق، قىز بالىنى قانداقمۇ

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ پىڭى تادىرىسى

مال ئېغىلىدا ئىشلەتكىلى بولسۇن. بىر يات قىزنى يېزا ـ كەنتلەردە سۆرەپ يۈرسە كىشىلەر نېمە سۆز ـ چۆچەك، ئىغۋالارنى تارقىتار؟ ئىسىت، نېمە پوق يەپ ھارۋىغا سېلىۋالغان بولغىيتتىم! ئەمدى قانداق قىلسا بولار؟!»

تىزگىنسىز غەم، تۈۋىسىز خىيالغا چىرمىلىپ قالغان كامال ئېغىرلىشىپ كەتكەن بېشىنى كۆتۈرۈپ ئانىسىغا قاراشقا پېتىنالمىدى. شۇڭا ئۇ ئۆزىگە ئۆزى گەپ قىلىۋاتقاندەك يەر باققىنىچە ئاستا پىچىرلىدى:

ــ ئانا، ئۇ، مال ئېغىلىدا ئىشلىسە بولمىغىدەك.

ــ ھۆددەس بولمايدۇ. بولۇپمۇ ئىگەمبەردى دېگەن بىر ئاچ بۆرە، ئەركەك ھايۋان، ــ نېۋىخان ئالىقانلىرىغا ئۇردى، ــ ئۇنىڭ كەنت ـ ئايماقلاردا قىلغان بۇزۇقچىلىقى ئازما؟ ئەڭ ياخشىسى شەھەرگە ئاپىرىۋەت.

ــ شۇنداق قىلاي ئانا، ــ كامال ئورنىدىن تۇردى، ــ مەن مەتسىدىق بىلەن چاۋارغا ئۆتكۈزگەن پۇل، تالونلارنى پۈتۈپ قوياي.

كامال ئىچكەركى ئۆيگە كىرىپ كاجۇ ساندۇقىنىڭ تېگىدىكى دەپتەرنى سىيپاشتۇرۇپ يۈرۈپ تەستە ئالدى. ئاندىن ئۇ نېمىلەرنىدۇر يېزىپ بولۇپ، ئوقۇپ چىققاندىن كېيىن دەپتەرنى لاتىغا ئوراپ، ساندۇقنىڭ تېگىگە تىقىپ قويدى. كامال ئۆيدىن چىققاندا ئانىسى ھويلىدا كۆرۈنمەيتتى. ئۇ يەرگە چۈشكەن ئۆرۈكلەرنى تېرىپ، پوتىسىدا سۈرتكەندىن كېيىن، سۇپىدا ئولتۇرۇپ يېدى. «مىزەخمەت ياغلىق» دەپ ئاتىلىدىغان بۇ ئۆرۈك بەكمۇ شىرىلىق بولۇپ، ئاغزىغا سالغان ھامان تامىقىدا ئېرىپ كېتەتتى. دادىسى مەرھۇم نەسرۇللا ياش چاغلىرىدا ئۆز قولى بىلەن تىكىپ، ئۇلاپ، پەرۋىش قىلىپ ئۆستۈرگەن ئۇ ئۆرۈك، كامال بولۇپمۇ نېۋىخان ئانا ئۈچۈن بەكمۇ قەدىرلىك ھەم تۇتىيا كۆرۈنەتتى.

قازناق ئۆينىڭ كىلىتى تاراق قىلىش بىلەن، قىزنىڭ يۈيۈنۈپ بولغانلىقىنى بىلگەن كامال ئىشىكنى بوشراق چەككەن ئىدى، ئىچىدىن «كىرىۋېرىڭ» دېگەن زىل ئاۋاز كەلدى. ئۇ قازناق ئۆيگە كىرىپلا، چېچىنى تاراۋاتقان «شياۋما» ئىسىملىك بۇ قىزنى تونۇمايلا قالدى. ئۇ ھۆپپىدە قىزارغان بولۇپ، قىياقتەك قاش، قويۇق كىرپىكلىك كۆزلەر خۇددى ئاق رومال ئۈستىگە قارا يىپەك تالالىرىدىن كەشتە بېسىلغاندەك، سۈزۈك يۈزلەرگە يارقىن جۇلا بېرىپ تۇراتتى. قىزنىڭ نازۇك بويۇنلىرىنى يېپىپ تۇرغان قاپقارا چاچلار، ھالرەڭ تومپىلاق لەۋلەر ... ئېقىپ چۈشكەندەك كىچىككىنە بۇرۇن، يۇمۇران ئېڭەكلەر شۇنچىلىك ئوماق، شۇنچىلىك بەرنا ئىدى! كامال ئىختىيار ئۈياتچىلىق بىلەن يەر بېقىپ تۇرغان مەسۇم سەنەمگە كۆز قارىچۇقلىرى ئېقىپ چۈشكەندەك تىكىلىپ قالدى. ئۇ قىزنىڭ زىلۋا بويىغا ئانچە خوپ كەلمىگەن چىت كۆڭلەككە، ئوشۇقلىرىنى يېپىپ تۇرغان يېشىل دەمبىزە تامبالغا، بولۇپمۇ رەتلىك سۈزۈپ، تاراۋاتقان چېچىغا زەن سېلىپ، نېمە ئىشلار يۈز بېرىۋاتقىنىنى دەمال ئاڭقىرالمىدى.

ــ ئانىڭىز كىرگۈزگەن كىيىمنىڭ ئىچىدە بارکەن، ــ دېدى قىز قولىدىكى ياغاچ تارغاق بىلەن ئويۇقتىكى سۈزگۈچىنى ئىما قىلىپ، ــ ۋاي خۇدايىم، قانات ياساپ ئۇچقۇدەك يېپىيېنىك بولۇپ قالدىم ـ دېسە، قانداق بوپتىمۇ؟

قىز تاتلىققىنا كۈلدى. ئۇ كۈلگەندە ئۇنچىدەك چىشلىرىنىڭ سول تەرىپىدىكى كىچىككىنە «ئوغرى چىشى» ۋىللىدە چاقنىدى. كامالنىڭ كۆڭلىدىن: توۋا، ئوغرى چىشىمۇ قىزلارنى زەپ ئۈز كۈرستىدىكىنا، دېگەن ئوي لىپ قىلىپ ئۆتتى. لېكىن، بىردىنلا ئەسلىگە كېلىپ، بويۇنلىرىغىچە قىزىرىپ كەتكەن كامال ھاپىلا ـ شاپىلا يۇندى دېسىنى كۆتۈرۈپ چىقىپ كەتتى. ئۇ ئىچىدە: «پاتقاققا مىلىنگەن مارجان» دەپ شۇڭىلىدى. كامال قايتا كىرىپ يەردە ياتقان كىيىملەرنى كىگىزگە ئورىدى. ئاندىن

قىزغا كۈلۈپ قويۇپ ئىشكتىن چىقتى.

غەيرىي، ئەنسىز، ئەمما ئازابلىق شېرىن بىر خىيال كاللىسىغا كىرىۋالغان كامال ئەتىسى ئەتىگەندە كەنت باشلىقلىرىنى يېزىلىق ھۆكۈمەتكە ئاپىرىپ قويۇپ كەلگەندە قىز باغدا ئانىسى بىلەن چۈشكەن ئۆرۈكلەرنى تېرىۋاتاتتى. ئۇلار ئۆرۈك قاچىلانغان سېۋەتلەرنى كۆتۈرۈپ قوي قوتىنى يېنىغا ئېلىپ كەلدى. ئالدى بىلەن قىز بىر سېۋەت ئۆرۈكنى كۆتۈرۈپ شوتىغا ياماشتى ـ دە، ئۆگزىگە چىقىپ كەتتى. ئارقىدىن نېۋىخان ئانا شوتىدا تۇرۇپ يەنە بىر سېۋەتنى سۇنۇپ بەردى. قىز ئۆرۈكلەرنى بورىغا تۆكۈپ يېيىشقا باشلىدى.

ـــ ئەتىگەن بامدات نامىزىمنى ئۆتەپ چىقسام، ـــ دېدى نېۋىخان ئۆگزىدىكى قىزغا لەپىدە قاراپ قويۇپ، ـــ چۈشكەن ئۆرۈكلەرنى بىر كىم تېرىپ سېۋەتكە ئېلىپ قويۇپتۇ. ھويلىغا سۇ سېپىپ سۈپۈرۈپتۇ. ئەخلىتمۇ كۆرۈنمەيدۇ. ھەيران بولۇپ قارىسام بۇ قىز ئەپلىك قويلارغا ئوت سېلىپ بېرىۋاتىدۇ. ھەي ... دەرىخا، كەمبەغەللىك بالىلىرى كۆزى ئىلگەن ئىشنىڭ ھەممىنى يامداپ باقىدىكەنده.

ـــ ئەتىگەنده ھېرىپ ھالىلىرىدىن كېتەتتىلا، بۇگۈن ئۆزلىرىگە ئارامىلىق بوپتۇ ـ دە، ئانا.

ـــ ئۇنى بىر دېمە، بالام.

كامال قىزنى «يەرگە چۈشۈڭ» دەپ خەنزۇ تىلىدا چاقىرغاچ قولى بىلەنمۇ ئىشارەت قىلدى. قىز شوتىنىڭ بالداقلىرىنى تۇتۇپ پەسكە چۈشتى. ئۇ ھېلىھەم كامالنىڭ چىرايىغا قارىيالماي كۆزلىرىنى يالت ـ يۇلت ئېلىپ قاچاتتى، قىزىرىپ نەلەرگىدۇر قارىۋالاتتى.

ـــ ئانا، بىز قازاقتىكى نەرسىلەرنى رەتلەپ قويمىساق بولمىغۇدەك، بەك قالايمىقانلىشىپ كېتىپتۇ.

كامال قىزغا خەنزۇچىلاپ نېمىلەرنىدۇر دېدى ـ دە، ئۇنى

باشلاپ قازناق ئۆيگە كىرىپ كېتىشتى. ئۇلار ئىككىسى چېچىلىپ ياتقان بوغا، جاۋاڭ، لىڭگىرچاق ھەم تاسما بوجىلارنى، تامغا يۆلەكلىك تاختايلارنى بىر بۇلۇڭغا ئىخچام تىزىپ قازناقنى تازىلىدى. بورا ئۈستىگە كىگىز سېلىپ، ئۆيدىن ئېلىپ چىققان پاكىز يوتقان ـ كۆرپىنى رەتلىك تىزىپ قويدى.

ـــ بولدىمۇ، ـــ كامال قىزاردى، ـــ ئەمدى بىر ياستۇق ئەپچىقىپ بەرسەم بولغىدەك.

ـــ رەھمەت، ـــ قىز لاپلا قارىدى ـ دە، دەرھاللا تەتۈر قارىۋالدى، ـــ سىزنى ئاۋارە قىلدىم.

ـــ ياق ... ياقەي، ـــ كامال ھودۇقۇپ تۇراتتى، ـــ سىز ... سىزنى ئەمدى ... يەنە...

ـــ ئوغۇل بالىدەك «شياۋما» دەپ چاقىرىمەنمۇ دېمەكچىمۇسىز؟

ـــ بەك زېرەككەنسىز...

ـــ جەمئىيەتتە ھەر خىل ئادەملەر بولىدىكەن. شۇڭا ئەنخۇي پويىز ئىستانسىسىدا يېتىپ كەتكەن ئۇكامنىڭ ئىسمىنى قويۇۋالغان ئىدىم. ئەسلىي ئىسمىم لى لەيخۇا، يۇرتۇمدىكىلەر مېنى «لەيخۇا» دەپ چاقىرىشىدۇ. سىزنى ئالدىغانلىقىمدىن خىجىل بولۇۋاتىمەن.

ـــ ھېچقىسى يوق، سىزمۇ ئامالسىزلىقتىن ئوغۇل بالا قىياپىتىگە كىرىۋالدىكىزدە.

كامال بىلەن لەيخۇا تۇنجى قېتىم بىر ـ بىرىگە تىكىلىپ قارىدىيۇ، بىر ـ بىرىنىڭ كۆزلىرىدىن نېمىلەرنىدۇر ئىزلىدى. كامالنىڭ كۆزلىرى ئۆز تىللىرى ئارقىلىق ھەسرەتلىك شۇنىرلىغان ئىدى، ئىككى يۈرەك تەڭلا غەزەپلىك ۋارقىرىدى.

ـــ ئىشقى سەۋدا ھەممە ـ ھەممىنى تەرك ئېتىدۇ!...

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى
www.uyghurtap.com

بەشىنچى باب

يېتىم قىزنىڭ دەردى

تۆت كۈن ئۆتۈپ كەتتى. بۇ ئەلۋەتتە غەمسىزلەر ئۈچۈن كۆز يۇمۇپ ئاچقىچە ئۆتۈپ كېتىدىغان تاڭدىكى تۇماندەك ئازغىنا پۇرسەت ! بىراق، كۈنلىرى غەم ـ ئەندىشە خورلۇق، ئۈمىدسىزلىك زەرداپلىرى چىرمىۋالغان، ئەتىكى ھاياتى مانانلىق، غېرىب ـ غۇرۇۋا، مىسكىن يوقسۇللار ئۈچۈن بەكمۇ يىراق، كۆز يەتكۈسىز بىر مۇساپە ··· يەتمەك تەس بولغان غۇۋا بىر مەنزىل! ··· ئەنە شۇنداق تۇرمۇشنىڭ قاتتىق دوقاللىرىدىن بىر يولدىلا ھۆر بولۇپ يورۇقلۇققا، ئازادلىققا، قىسقىسى ئۈمىدكە نائىل بولغانلىرىدا ئۇلارغا تۆت كۈن ئەمەس، تۆت قېتىم «ئۇھ» دېگۈدەك ئاراملىققا، خاتىرجەملىككە ئېرىشكىنىدە كۆزلىرىدە يالقۇن، مەڭزىلىرىدە قىزىللىق، چېھرىدە كۈلكە ئايان بولىدۇ! ··· قاراڭ، لەيخۇا تۆت كۈن ئىچىدىلا بولدۇرۇق مانتىدەك ھۈپپىدە ئاقىرىپ، چۆككەن قوۋۇزلىرى تولۇپ، ئولتۇرۇشقان كۆزلىرى نۇرلىنىپ، غۇنچە بويلىرىدىن چەبدەسلىك، لەۋلىرىدىن كۈلكە يېلىنجاپ تۇرغىنىنى كۆرۈڭ! ··· تېخى زەن سېلىپ قارىسىڭىز ئۇنىڭ قارىچۇقلىرىغا بىر تاتلىق، شېرىن خىيال ئۇيۇپ قالغاندەك قىلىدۇ!!···

قۇياش كۈلۈپ باققان بىر ئەتىگەنلىكى ئىدى. لەيخۇا ئىشىك ئالدىدىكى ئېرىق بويىدا چىنە ـ قاچىلارنى يۇيۇپ، قارىداپ كەتكەن قۇم چۆگۈننى قۇم بىلەن ئاقارتىپ ئولتۇراتتى. ئۇ پات ـ

پاتلا هويلا ئىچىگە بويۇنداپ قارايتتى ھەم ئۆزىچىلا «پىسخىكىدە» كۈلۈپ قويىاتتى. دەرۋەقە ئىش ئۇنىڭ كۈتكىنىدەك بولدى. كامالنىڭ قامەتلىك بەستى ھويلىدا پەيدا بولدى. ئۇ كەڭ، ئاپئاق خەسە كۆڭلەك ئېتەكلىرىنى ئىشتان ئىچىگە تىققان، پوتا ئورنىدا پىستانلىق تاسما بەلۋاغ باغلىغان، قاپقارا ئېكىزلاشقان بېشىغا بادامدوپپا كىيگەن، ساقاللىرىنى پاكىز قىرغان ھالدا ھويلىدىن پەسلەپ چۈشۈشى لەيخۇا ئورنىدىن تۇردى. كامال قىزغا «تالا ـ تۇزلەرگە چىقماڭ» دېمەكچى بولدىيۇ، ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئاياپ ئېغىز ئاچالمىدى.

ـــ كەنت تەشكىلىگە بارامسىز؟ ـــ قىز كۆزلىرىنى خۇمارلاشتۇرۇپ سورىدى، ـــ چۈشكە ئانام ئىككىمىز قوناق چۆچۈرىسى ئەتمەكچى ئىدۇق.

ـــ ئانامنىڭ نېمە دېگەنلىكىنى ئۇقالمىدىڭىزمۇ؟

ـــ ئانام، ـــ لەيخۇا ئىزا تارتىپقىنا كۈلدى، ـــ كۆپىنچە ئىما ـ ئىشارىلەر بىلەن ئۇقتۇرىدۇ. ئۇقالمىسام سورىدىم شۇ.

ـــ شۇنداقمۇ، ـــ كامال كۈلدى، ئەمما بىردىنلا ئۇنىڭ چىرايىنى غەمكىنلىك قاپلىدى، ـــ مەن ئاغىنىلەرنىڭ ئۆيىگە ماڭدىم. ئۇلگۈرۈپ كېلەلمىسەم، تاماقنى ئېلىپ قويۇڭلار.

كامال كېتىپ قالدى. قىز ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قارىسى يوقالغىچە قاراپ تۇردى. ئۇ كۆرۈنمەي قالغاندىن كېيىنلا چوڭقۇر تىنغان ئىدى. چىرايلىق كۆكسى ئېگىز كۆتۈرۈلۈپ تاشلاندى.

كامال كەنت تەشكىلىگە باردىغان يولدىن قايرىلىپ، ئىككى تەرىپىنى پاختا يۇلغۇن قاپلاپ كەتكەن پورياڭ قۇملۇق يولدا كېتىۋاتاتتى. بۇ يولدىن ئۈدۈل 4 ـ ئەترەتكە بارغىلى بولاتتى. چوڭلار بۇ ئەترەتنى «قوغۇنچى مەھەللە»، «قوغۇنچى ئەترەت» دەپمۇ ئاتايتتى. تۇنۇگۈن زۇلال، ھاشىملارنىڭ مەسلىھەتى بىلەن بىر قانچە ئەترەتنىڭ كادىرلىرى تۆتىنچى ئەترەتنىڭ بوغالتىرى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىڭى نادىرىسى

مەتنىيازنىڭ ئۆيىگە يىغىلماقچى بولغان ئىدى. كامال دەرۋازا ئورنىغا بېكىتىلگەن چاققانغىنا قورۇغا كىرىپ كەلگەندە، مەتنىيازنىڭ كىگىز ۋە پالاس سېلىنغان مېھمانخانىسى تاماكا ئىسى بىلەن تولغان بولۇپ، بىرىنچى ئەترەتنىڭ باشلىقى ئايشەم، بوغالتىرى ياربەختى، ئىككىنچى ئەترەتنىڭ باشلىقى كېرىموللا، بوغالتىرى كامالەت، بەشىنچى ئەترەتنىڭ بوغالتىرى زۇلال، شۇنداقلا سابىق پېشقەدەم شۇجى ھاشىملار كېلىپ بولغان ئىدى. ئۇلار كامالنى كۆرۈپ «قېنى تۆرگە چىق» دەپ ۋارقىرىشىپ كېتىشتى. ئۇ ئۆيگە كىرىپلا ئىككى ياندىكى دېرىزىلەرنى ئېچىۋېتىپ ئاندىن ھاشىمنىڭ قېشىغا كېلىپ ئولتۇردى.

— ئاغىنىلەر، بۇ يەردە ئاياللارنىڭمۇ بارلىقىنى ئۇنتۇپ قالماڭلار، — دېدى كامال تورۇستا لەيلەپ يۈرگەن ئىسقا قاراپ، — ئۆزۈڭلارنى ئىسلىغاننى ئاز دەپ، ئۇلارنىمۇ زەھەرلەمسىلەر؟

— ئۇلارغا كۆز تەگمەيدۇ، — چاقچاقنى باشلىدى دۇغلاققىنا يىگىت ياربەختى، — بولۇپمۇ كامالەتنى ئىسلاپ تۇرمىساق ئاسانلا كۆز تېگىدۇ.

— بولسىغۇ كۆزمونچاق ئېسىپ قويغان بولساق، — دېدى ئېڭەكلىرىنى كۆپكۈك ساقال بېسىۋالغان 35 ياشلاردىكى كېرىموللا، — تېخىمۇ ياخشى بولاتتى.

— بولدىلا كېرىموللاكا، — دۇمسايدى كامالەت، — سىزمۇ ياربەختكامغا گۇپپاڭچى بولۇپ بەرمەي، ئىززىتىڭىزنىڭ ساقلاڭ.

ئولتۇرغانلار پاراققىدە كۈلۈشتى. دېمىسىمۇ كامالەت كۆز مونچاق ئېسىپ قويغۇدەك چىرايلىق قىز ئىدى. ئۇ بۇ يىل 21 ياشنىڭ قارىسىنى ئالدى. بادام يۈزلۈك چېھرى سۈتتەك ئاق بولۇپ، ئەگمە قاشلىرى قاپقارا، قايرىلىپ تۇرغان كىرپىكلىرى ئۇزۇن ھەم قويۇق بولغاچقا، شەھلا كۆزلىرى دائىم خۇمارلىشىپ تۇراتتى. بولۇپمۇ كۈلگەندە ئىككى مەڭزىدە پەيدا بولىدىغان چوڭقۇر زىنىخلاردىن ئۇ تېخىمۇ ئوماق بولۇپ كېتەتتى. ئۇنىڭ

ئەڭ سۆيۈملۈك يېرى، ساددا، سەمىمي ئىدى.

ـــ يولداشلار ئۇششاق پاراڭلارنى توختىتايلى، ـــ مەتنىياز قولىنى كۆتۈرۈپ ۋارقىرىدى، ـــ مەنكى تۆتىنچى ئەترەتنىڭ بايلىق ئىلاھى مەتنىياز بولىمەن.

ھەممە بىردەك كۈلۈشۈپ كېتىشتى.

ـــ بايلىق ئىلاھى دېسە، كەنت بوغالتىرى مەتسىدىقنى دېسە بولىدۇ، ـــ دېدى زۇلال دەرھاللا، ـــ ساڭا، ماڭا ئوخشاش كىچىك ئەترەت بوغالتىرلىرى ئېتى مارجانبۇۋى قوڭدا ئىشتان يوقلار.

كۈلۈشمەك يەنە باشلىنىپ كەتتى.

ـــ تولا سەت گەپ قىلىشماي، مەتنىيازكامنى گەپ قىلغىلى قويىلى.

كامالەتنىڭ قوشۇملىرىنى تۇرۇپ ۋارقىرىشى، ھاشىمنىڭ قول كۆتۈرۈپ تەرتىپكە چاقىرىشىدىن ھەممە بىردىنلا جىمىشتى.

ـــ يولداشلار بۇندىن ئىلگىرى «بىز قاچانغىچە ئۇچ بۆرىگە يەم بولىمىز» دېگەن قورساق كۆپۈكىنى چىقىرىش ئۇچۇنلا بەش قېتىم يىغىلغان بولساق، ـــ مەتنىيازنىڭ سۆزىدىن يەنە كۈلكە كۆتۈرۈلدى، ـــ بۇ ئالتىنچى قېتىملىقى كامالدىن خۇش خەۋەر ئاڭلاش ئۇچۇن بولىدۇ.

ـــ بىز ئۆتكەن ھەپتە ھەممىڭلارنىڭ تەلىپى بويىچە زۇلال ئىككىمىز كامالغا «خىزمەت گۇرۇپپىسى» ھەققىدە ھەقىقىي راست خەۋەر ئۇقۇپ كېلىشىنى تاپىلىغان ئىدۇق. شۇڭا كامالنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ باقساق.

ھاشىم ئاكىنىڭ سۆزىدىن سورۇن تېزلا جىمىدى. كامال گېلىنى قىرىپ، كارنىيىنى رۇسلاۋالىغاندىن كېيىن، ۋاڭ يۇڭ بىلەن بولغان «مۇھىم» سۆھبەتنى ئۆزىنى توختاتقان ھالدا بايان قىلدى. ناھىيىلىك كومىتېتىكى رەھبەرلەرنىڭ يازلىق يىغىم ـ

www.uyghurkeep.com
ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پىڭى نادىرىسى

تېرىم مەزگىلىدە تۆۋەنگە چۈشۈپ، نۇقتىدا تۇرۇۋاتقانلىقى، ۋاقتىنچە باشقا ئىشلارنى ئويلاشمايدىغانلىقى، لېكىن كۈزگىچە خىزمەت گۇرۇپپىسى چوقۇم كىرىدىغانلىقى توغرۇلۇق بولۇنغان سۆھبەتنى كامال ئۆزىگە ئىشەنگەن ھالدا ئوتتۇرىغا قويدى. ئۇ ئاخىرىدا ۋاڭ يۇڭنىڭ خىزمەت گۇرۇپپىسى مەسىلىسىدە ناھىيىلىك پارتكوم شۇجىسى لى چاڭمىن، ئابلىز ھاكىملار بىلەن پىكىر بىرلىكىگە كېلىپ بولغانلىقىنى ئەسكەرتىپ ئۆتتى. ئولتۇرغانلار «كۈزگىچە» دېگەن گەپنى ئاڭلاپ لاسسىدا بولۇپ، بىر - بىرىگە ئۈمىدسىزلىك بىلەن قاراشتى. ھاشىم ئۇلارنىڭ بىردىنلا سولتىيىپ، چىرايلىرىنىڭ تۈرۈلگەنلىكىنى كۆرۈپ، سەل قايناپ قالدى.

— كۆپچىلىك «كۈزگىچە» دېگەن گەپنى ئاڭلاپ، ئىشتىنىڭلار سىيرىلىپ چۈشتىمۇ نېمە؟— ھاشىم قولىنى شىلتىدى، — بىز بۇ پۇرسەتنى كۈتمەي ئىلاجىمىز يوق. چاۋار، مەتسىدىق، ئىگەمبەردىلەرنىڭ قولىدا ئىقتىسادىي، مەمۇرىي، سىياسىي ھوقۇق بار، دېھقانلىرىمىز ئۇلاردىن قورقىدۇ، خۇشامەت قىلىدۇ. قورساقنى دەپ بولسىمۇ ئۇلارغا مايىل بولىدىغانلار جىق. مىنبىڭ ئەترىتىمۇ شۇلارنىڭ ئالىقىنىدا. شۇڭا ۋاڭ يۇڭنىڭ ئەنسىرىگىنىمۇ ئىككى تەرەپكە بۆلۈنۈپ قانلىق ۋەقە چىقىش مەسىلىسى.

— ئۇنداقتا كۈزگىچە ساقلايمىزكەندە، — دېدى بىرىنچى ئەترەت باشلىقى ئايشەم، — شۇ چاققىچە قۇمتام دېھقانلىرى بەرداشلىق بېرەلەرمۇ؟

— ئۇلار ئوچۇق - ئاشكارا، قورقماي يەيدىغان بولۇپ كەتتى، — ئىككىنچى ئەترەت باشلىقى كېرىموللا بېشىنى چايقىدى، — ئۇلارنىڭ نەزىرىدە دېھقانلىرىمىز پۇچۇق پۇلغىمۇ ئەرزىمەس نەرسە.

— توختاڭلار، — دېدى كامال جىددىي تەلەپپۇزدا، — بىر

گەپنى ئۇنتۇپتىمەن. ۋاقى يۇق يازلىق يىغىم - تېرىمدىن كېيىنلا رەھبەرلەر بىلەن سۆزلىشىمەن، بەلكىم كۆزگىچە قالمايدۇ. بۇنى ھاشىمغا يەتكۈزۈپ قوي دېگەنىدى.

ھەممىنىڭ يۈزلىرىگە قان يۈگۈرۈپ، كۆزلىرىدە ئۈمىد ئۇچقۇنلىرى چاقنىدى. ئۇلار بىر - بىرلىرىگە باشلىرىنى لىڭشىتىپ بىردىنلا جانلىنىپ كېتىشتى.

— يەنە ئۇ، — كامال قوشۇپ قويدى، — قۇمىتاملىقلار غۇلاچقا چىدىدى، ئەمدى غېرىچ قالغاندا مەسىلە چىقىرىپ قويمىسۇن دەپ تاپلىدى.

— مۇنداق دېمەمسەن، — زۇلال ھاياجانلاندى، — دەسلەپتىلا ھەممىنىڭ كەيپىنى ئۇچارغىچە.

سورۇندىكىلەر خىزمەت گۇرۇپپىسى ھەققىدە مۇنازىرىغا چۈشۈپ، ھەركىم ئۆز كۆزقارىشىنى قويۇپ ۋاقىراشماقتا ئىدى. بەزىلەر: «چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار خىزمەت گۇرۇپپا باشلىقلىرىنى پۇل بىلەن ئۆز كېچىكىگە كىرگۈزۈۋالمدۇ» دېسە، يەنە بەزىلەر: «ئون يىلدا بىر قېتىم ئەۋەتكەن كادىرلارنىڭ نوچىسىنى ئەۋەتەر... » دېيىشەتتى. ھەتتا، ئېگىز، ئوروق ئېكىكلىرى ئۇچلۇق، ياڭاق سۆڭەكلىرى پۈلتىيىپ، چىققان مەتىياز ئاۋاق بويىنى نامايان قىلغانىدەك ئۆرە تۇرۇۋېلىپ، «خەپ، خىزمەت گۇرۇپپىسى كەلگەن كۈنى مەتسىدىق دېگەن كاللەكنى سۆرەپ چىقىپ، تەشكىل قورۇسىدا دۇمبالىمسام، قەرز سورىسام بەرمەي كىچىك قىزىم قىزىل چىقىپ ناھەق ئۆلۈپ كەتتا» دەپ ۋارقىرىدى.

— ھەي كامال، — دەپ قولىنى شىلتىدى ياربەختى، — خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ كېلىشى ئېنىق بولغاندىن كېيىن، ئۇلاردىن قورقما، بىر نەرسىلىرىنى سېتىپ بەرمە، قېنى قانداق قىلالايدىكىن؟

— ئۇ ئوغرىلارغا خىزمەت گۇرۇپپىسى كېلىدىغانلىقىنى دەپ

ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتابخانىنىڭ ئىچكى تادرىسى

قويغىن، ــ دېدى كېرىمولـلا، ــ قورققىنىدىن ئىشتانغا چىقىرىۋەتسۇن!

ــ بۇنداق قىلىشقا مەن قارشى، ــ كامالەت ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى، ــ قۇلۇپ ياسىغان، ئاچقۇچمۇ ياسايدۇ. ئەگەر كامالكامنىڭ ئۆزگەرگىنىنى كۆرسە ئۇلار ھابىلدەك ئادەملىرى ئارقىلىق يېزا بازارلىرىدا، ھەتتا ھايانكەشلەرنى ئۆيلىرىگە ئەكېلىپ، يىراق - يېقىندىكى تۇغقانلىرىنى ئىشقا سېلىپ نۇرغۇن نەرسىلەرنى يۈرۈشتۈرۈۋېتىشى مۇمكىن. شۇڭا كامالكام بۇندىن كېيىن ياۋاش بولۇپ، قاتتىق - يىرىك گەپلەرنى قىلماي ئۇلارنى بىخۇدلاشتۇرۇش كېرەك. ھەتتا خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ كەلمەيدىغانلىقى ھەققىدە گەپ تارقىتىش كېرەك.

ــ شەھەردە ئونىنچى سىنىپنى پۈتكۈزگەن ئەقىل باشقىچە بولىدىكەندە، ــ دېدى ھاشىم مەمنۇن بولغان ھالدا، ــ ئۆزىڭىزغۇ سۈرەتتەك چىرايلىق، پىكىر قىلىشىڭىز ئۇنىڭدىنمۇ چىرايلىق، رەھمەت كامالەت.

ــ بەزى چاغلاردا راستتىنلا كامالەتنىڭ غېمىنى يەپ قالىمەن، ــ زۇلال ھەممىگە تەكشى قارىدى، ــ ئۇ مەن - مەن دېگەن شەھەرلىك قىزلارنى يولدا قويغۇدەك چىرايلىق، لاتاپەتلىك. ئۇنىڭ دېمەتلىك يىگىتلىرىمىزنىڭ كۆپىنچىسى ئوقۇمىغان، ساپاسى تۆۋەن لايغەزەللەر...

ــ گېپىڭنىڭ ئۇرانىدىن كامالەت قۇمتامدا جورىسىز قالىدىغان بولدى، دېمەكچىما؟ ــ ئالىقانلىرىغا ئۇردى ئايشەم، ــ خاتىرەڭلىنى جەم قىلىڭلار، ئۇنىڭغىمۇ خۇدايىمنىڭ ئاتىغىنى بار.

ــ بۇنداق گەپلەرنى قىلساڭلار چىقىپ كېتىمەن، ــ كامالەت ئالىقانلىرىدا يۈزىنى توستى، ــ ئادەمنى ئىزا تارتقۇزۇپ.

ــ ھاي، ھاي كامالەتنىڭ غېمىنى قىلماڭلار، ــ ھاشىم قولىنى كۆتۈرۈپ ۋارقىرىدى، ــ پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا جەننەتتىن بىر غۇلمان يىگىت چۈشۈرۈپ بېرىدۇ.

ئۇلار كامالەتنى قەستەن تېرىكتۇرۇپ بىردەم چاقچاق ھەزىللەر قىلىشقاندىن كېيىن تارقاشتى. ھازىر كامال ئۆزىگە ئوخشىمايلا قالغانىدى. ئۇ يولدا قايتقۇچە خۇددى يەردىن يامبۇ تېپىۋالىدىغاندەك بېشىنى ساڭگىلىتىپ كېتىۋاتاتتى. بايا مەتنىيازنىڭ ئۆيىدىمۇ باشتىن - ئاخىر خىيالغا پېتىپ ئولتۇردى. سۆزلىرىدىن ئازدى. كۆپلىرىنى ئۇنتۇپ، كېيىن قوشۇمچە قىلدى. راست گەپنى قىلغاندا، ئۇنىڭ كۆڭۈل سارايلىرىغا بىراۋلار ئوغرىلىقچە كىرىۋالغاندەك قىلاتتى. لەيخۇانىڭ ئۆيدىكى ئىشچانلىقى، مۇلايىملىقى، ئانىسىغا بولغان ھۆرمىتى، كامالنىڭ كۆزلىرىگە تەلمۈرۈپ قاراشلىرى ... ئۇنىڭ زەپمۇ لەزىز، شېرىن - سۆيەت سۆزلىرى ... ئوماق رۇخسارى ... دەمۇ دەم ئايان بولۇپ، يۈرىكىنى تاتلىق ئازاب ئىسكەنجىلىرىدەك قىسىپ ئاغرىتاتتى ... پۈتۈن ۋۇجۇدى ئوتقا چۈشكەن قىلدەك تولغىناتتى. قۇمتامنىڭ دىنىي تۇس ئالغان مۇرەككەپ مۇھىتى، كونا ئەقىدە، تۈزۈم - قائىدىلەرگە چىرمالغان دېھقانلار ... ئانىسىنىڭ تەقۋادارلىقى، كەنتتىكى ئۇچ زومىگەرنىڭ زۇلمى قاتارلىقلار ئۆتكىلى بولمايدىغان ئېغىز ھەم قېلىن سېپىللار ئىدى! ئۇنىڭدىن كامالنىڭ ھالقىپ ئۆتۈشى خۇددى كالىنىڭ مۈڭگۈزىدە قىزىلگۈل ئۇندۇرمەكچى بولغاندەك ئەخمىقانىلىق ھېسابلىناتتى. ئەگەر ئۇ لەيخۇانى كەتكۈزۈۋەتكەن تەقدىردىمۇ، ئۇزۇن زامانلارغىچە ئۇنتالمايدىغانلىقى ئېنىق، بولۇپمۇ قىزنى ئەجەبمۇ ئوماق، ئۇز كۆرسىتىدىغان ھېلىقى كىچىككىنە «ئوغرى چىش» نى قانداقمۇ ئەستىن چىقىرالسۇن! بىراق ئۇ باغرىغا تاش قويمىسا بولمايدىغانلىقىنى بىلەتتى. بۇ تەقدىرگە ئۆزىمۇ ئىقرار ئىدى!...

كامال خىيال بىلەن ھويلىغا كىرىپ كەلگەندە، چوڭقۇر ئويغا چۆككەن ئانىسى نېۋىخان سۇپىدا تەسۋى سىيرىپ ئولتۇراتتى. چىرايىنى غەمكىنلىك تۇمانلىرى ئورۇۋالغان بىچارە ئوغۇل ئۇن -

تىنسىز سۈپا قىرىدا ئولتۇرۇشى قوللىرى كۆپكۆك ئوت يۇقى بولۇپ كەتكەن لەيخۇا باغدىن چىقىپ كەلدى ـ دە، كامالغا ئىللىققىنا تەبەسسۇم قىلىپ ئۆيگە كىرىپ كەتتى. ئۇ ھايال بولمايلا قايتىپ چىقىپ سۈپىغا داستىخاننى يايدى ھەم بىر ئاياق قوناق چۆچۈرىسىنى ئەكىلىپ قويدى. لەيخۇا قوشۇقنى ئاياق قىرىغا يۆلەپ قويغاندىن كېيىن، مومايغا قارىدى. ئۇ «ئانا مەن...» دېگەن ئۈيغۇرچە سۆزنى ئارانلا دەپ، «ئوتياشلىقتا ئوت ئوتايمەن» دېگەن مەقسىتىنى شەرەت بىلەن ئۇقتۇردى. نېۋىخانمۇ «باسلا بالام» دېگەچ قولىنى كۆتۈرۈشى قىز باغقا كىرىپ كەتتى. كامال ئۇنىڭ ئارقىسىدىن تەلمۈرۈپ تۇرۇپ قېلىشى، كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا زەن سېلىپ ئولتۇرغان موماي قەستەن گېپىنى قىرىپ قويۇشى، كامال دەرھاللا تاماقتا تۇتۇش قىلدى.

ـــ بالام، ـــ سۆز باشلىدى نېۋىخان، ـــ بۇ قىزنىڭ نەچچە كۈندىن بېرىقى قىلىۋاتقان ئىشلىرىدىن جانلىرىم سۆيۈنگەن بولسىمۇ، ئەمما يەنە نېمىشقىدۇ كۆڭلۈم غەش.

ـــ بىلمەن ئانا، ئۆرپ ـ ئادەت، دىنىي مىزانلار سىلىنى ئۆز ئىسكەنجىسىگە ئېلىپ تۇرغاچقا، بۇ ناتىۋان، بىچارە قىز پىسەنتلىرىگە سىغمايۋاتىدۇ.

ـــ بالام ساڭا ئېچ ـ ئىچىمدىن كۆيۈنسەمۇ، ئەمما، ئەجدادلىرىمىزدىن سىڭىپ كەتكەن ئېتىقاد، ئەقىدە، ئىخلاس، ئۆرپ ـ ئادەت، مۇسۇلمان مىزانلىرىغا توغرا تۇرالمايمەن.

ـــ خاۋاتىرلەنمىسىلە ئانا، ـــ كامال تۈيدۈرماي چوڭقۇر تىندى، ـــ ئۆزلىرىنىڭ ئارزۇ ـ ئېتىقادلىرى يولىدا مەن ھەممىنى قۇربان قىلالايمەن.

ـــ رەھمەت بالام، ـــ نېۋىخان ئانىنىڭ كۆزىدىن بىر تامچە ياش دۇمىلاپ چۈشتى، ـــ رەھمەت ساڭا، جانابىي ئاللا ساڭا سەۋر ـ قانائەت ئاتا قىلغاي!

بۇ سۆھبەت ئەتىسى ئەتىگەنلىك ناشتىدىمۇ يەنە تەكرارلاندى.

سۇپىغا سېلىنغان داستىخان ئەتراپىدا ئولتۇرۇشقان نېۋىخان، كامال، لەيخۇالار چايلىرىنى ئىچىپ بولۇشى نېۋىخان دۇئاغا قول كۆتۈرۈپ، ئۇنىڭغا ئەگىشىپ كامال بىلەن لەيخۇامۇ قوللىرىنى كۆتۈرۈشۈپ يۈز سىيپاشتى. ئاندى لەيخۇا داستىخاننى قاتلاپ، قاچىلارنى يىغىشتۇرۇپ چىقىپ كەتتى. كامال ئورنىدىن تۇرماقچى بولۇۋدى. مومايى، «ئولتا» دەپ قويدى. ئانىسىنىڭ نېمە دېمەكچى بولغانلىقى ئايان بولغاچقىمۇ ئىتائەتمەن ئوغۇل بېشىنى سېلىپ جىم بولدى.

— بالام، بۇ قىزنى شەھەرگە قاچان ئاپىرىۋېتىسەن؟ خەق بىلىپ قالسا سۆز - چۆچەك قىلىدۇ.

— ماقۇل ئانا، — كامال ئېغىر تىندى، — ھازىر يېزىلىق ھۆكۈمەتكە يىغىنغا كەتكەن كادىرلىرىنى قايتۇرۇپ كەلگىنى قۇمچاقارغا بارىمەن. شەھەرگە بەلكىم ئەتە ياكى ئۆگۈن مېڭىشىم مۇمكىن.

— بۇ قىزغۇ ئادەمنىڭ ئىچى كۆيگۈدەك قىزكەن، — نېۋىخانمۇ بېشىنى چايقاپ قويدى، — ئىشچانلىقى، قولىنىڭ ئەپلىكلىكى، سەھەردە تۇرۇپ ھويلا - ئارامالارنى سۈپۈرۈۋاتقان، بىردەم تىنىم تاپمىغان. ئوتياشلىقنى كۆردۈڭمىكىن، بۆلەكچىلا ئىشلەۋېتىپتۇ.

— ھەئە، كۆردۇم ئانا.

— قېرىغان چېغىمدا مېنى ئازادلا قىلىپ قويغانىدى ... شۇنداقتىمۇ ئاپىرىۋەتمىسەك بولماس.

ئۇلار پەس ئاۋازدا سۆزلىشىۋاتقاندا، ئېرىقتا چىنە - قاچىلارنى يۇيۇپ كەلگەن لەيخۇا ئۇدۇللا ئۆيگە كىرىپ كەتتى. ئۆيدىن سېۋەت كۆتۈرگەن ھالدا چىقىپ، كامالغا لەپپىدە قاراپ كۈلۈپ قويغاندىن كېيىن باغقا ماڭدى. بىر كېچىدىلا يەر بېتى كۆرۈنمىگىدەك تۆكۈلۈپ كەتكەن ھەرخىل ئۆرۈكلەر كۆپكۆك چىملىق ئۈستىدە مەرۋايىتلەردەك ساپسېرىق پارقىرايتتى.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇنۇرۇچە كىتابىنىڭ پىڭى نادىرىسى

قۇمساڭغۇ نەم ئېرىقلاردىمۇ بىر كىم تۆكۈپ قويغاندەك دۆۋىلىنىپ كەتكەنىدى. لەيخۇا سېۋەت تولغاندىن كېيىن، ئۇنى ئۆگزىگە ئەچىقىپ يېيىۋەتتى. ئاندىن ئۇ قۇرۇق سېۋىتىنى كۆتۈرۈپ يەنە باغقا كىرىپ كەتتى.

لەيخۇانىڭ مەسۇم چىرايىدىن بىر خىل خاتىرجەملىك، خۇشاللىق جىلۋىلىنىپ تۇراتتى. ئۇ «ئاق كۆڭۈل، سەمىمىي، ھالال كىشىلەرگە يولۇققىنىم مېنىڭ بەختىم، ئۆمۈر بويى مومايىنى كۈتۈپ، كامالنىڭ خىزمىتىنى قىلىپ ئۆتسەم مەندە نېمە ئارمان! ئۇلارنىڭ ماڭا قىلغان ياخشىلىقىنى، بېشىمنى سىلىغان شاپائىتىنى ھەرگىز ئۇنتالمايمەن··· » دەپ ئىچىدە زىكرى قىلاتتى. توۋا، تۈنۈگۈن ئەتىگەن ئۇ ئېرىق بويىدا قاچىلارنى يۇيۇۋاتقىنىدا ئاق كۆڭلەك، قاراشىم، بادامدوپپا كىيىپ، پاكىز ياسانغان كامال ئۇنىڭ قېشىغا كەلدى. ئۇ: «ئانامنىڭ دېگەنلىرىنى ئۇقالىدىڭىزمۇ؟» دەپ سورىدى ـ دە، كۆزلىرىگە مېھرى بىلەن قاراپ كۈلدى. كېيىن بىردىنلا غەمكىنلىشىپ كېتىپ قالدى. ئۇنىڭ قارىسى يوقالغىچە قاراپ قالغان لەيخۇا: ئۇ نېمىدېگەن قامەتلىك، قاملاشقان بالا ـ ھە! ئۇنىڭ قاغا پېيىدەك قاپقارا قاشلىرى، كۈلۈپلا تۇرىدىغان چوڭ كۆزلىرى ··· قاڭشارلىق بۇرنى ئەجەب چىرايلىق ـ ھە؟! دېگەنلەرنى كۆڭلىدىن ئۆتكۈزگىنىدە ئۇنىڭ زىلۋا بويىنى قانداقتۇر ھارارەت كۆيدۈرۈپ ئۆتكەندەك پۈتۈن ۋۇجۇدى جىمىرلاپ يۈرىكى تەرتىپسىز سېلىپ كەتتى. ئۇ كەچكىچىلا كامال كەتكەن يېزا يوللىرىغا تەلمۈردى!

ـــ ئۇھ، ـــ ئۆزىچىلا يۈزلىرى ئوت بولۇپ يانغان لەيخۇا كىچىك، نازۇك ئالىقانلىرىنى چىرايلىق كۆكسى ئۈستىگە قويدى، ـــ ئاھ، تەڭرىم مۇشۇ كۈنلەردە ئانام بولسىچۇ كاشكى!

لەيخۇانىڭ كۆزلىرىدىن تاراملاپ ياش تۆكۈلدى. توغرا، ئانىسى ئۆلۈۋېلىشتىن بىرنەچچە كۈن ئىلگىرى قىزىنىڭ

بېشىنى سىلىغاچ يىغلاپ تۇرۇپ: «قىزىم سەن بەك ياۋاش، ساددا، ئاق كۆڭۈلسەن، تەڭرىم ئۆزۈڭگە ئوخشاش بىرەر ئىنساپلىق يىگىتنى ساڭا جورا قىلىشنى نېسىپ قىلسۇن» دەپ تىلەك تىلىگەنىدى. ئانىسىنىڭ تىلەكلىرىنى تەڭرى مەقبۇل ئەتتىمۇ نېمە، تەكلىماكانىنىڭ ئەجەب سىرلىق، ئەجەب سۈرلۈك قۇملۇقلىرىدا شەرم ـ ھايالىق، ئەدەپ ـ ئىكرامالىق خۇشناۋا بىر ھارۋىكەش يىگىتكە ئۇنى سىرى ـ ئەسرا قىلدى:

... ئەنە، كامال چۆل ئارا ھارۋىسىنى ھەيدەپ كېلىۋاتىدۇ، ئازابلىق كەچمىشلەردىن كۆڭلى بۇزۇلغان لەيخۇا سۆزلەۋاتىدۇ، ئېسەدەپ يىغلاۋاتىدۇ ... كامال ئۇنىڭ ياشلىرىنى سۈرتۈپ، پەپلەپ تەسەللى بېرىۋاتىدۇ ... قامەتلىك كامال لەيخۇانى دەس كۆتۈرۈپ ھارۋىغا سالدى. ئۇنىڭ بېشىنى قۇچىقىغا ئېلىپ بۇلاق سۇيى ئىچۈرۈۋاتىدۇ ... گويا ئۇ ۋاپادار جۇپتى ھەمراھىدەك: «ھەي يىغلاڭغۇ... » دەپ بۇرنىنى چىمدىپ ئەركىلىتىۋاتىدۇ ... پاھ، قازناق ئۆيدىكى كىيىم تەڭلەۋاتقان كىمدۇ؟ ئۇلار نېمە ئۈچۈن بىر ـ بىرىگە مېھرى بىلەن قارىشىدىغاندۇ؟...

يۇرەكنى سەگىتىدىغان، لېكىن شېرىن ئازابلىق خىياللار ئۆز ئىلكىگە ئېلىۋالغان لەيخۇا كۆزلىرىنى سۈرتۈپ ئەتراپىغا قارىدى. چىملىق، ئوتياشلىق ۋە ئېرىقلاردىكى ئۆرۈكلەر تېرىلىپ بولغانىدى. ئۇ سېۋەتنى كۆتۈرۈپ، مەغىز ئالما، شاپتۇل، ئانار تۇپلىرى ئارىلىقلىرىدىن ئېڭىشىپ مېڭىپ ھويلىغا چىقتى ـ دە، شوتىغا ياماشتى. لەيخۇا ئۆرۈكلەرنى ئاپتاپقا يېيىۋەتكەندىن كېيىن ئوتىغۇچنى ئېلىپ ئوتياشلىق ئىچىگە كىردى. ئۇ جاڭدۇ، پۇرچاقلارنىڭ پېلەكلىرىنى، گىرە قىلىپ تىكلەنگەن شاخلارغا ياماشتۇرۇۋەتكەن ئىدى. لەيخۇا بىكار تۇرغىسى كەلمەيدىغان قىز بولۇپ، يۇرتىدا چېغىدىمۇ تاڭ سەھەردىن ئالەمنى قاراڭغۇلۇق ئۆز قوينىغا ئالغانغا قەدەر شاللىقتا سۇ كېچىپ، پاتقاق دەسسەپ، ياۋا ئوتلارنى يۇلاتتى. بۇزۇلغان شال

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابنىڭ پېڭى نادىرىسى

تىگەنلىرىنى ياسايتتى. ئانىسى ئېلىپ كەلگەن قەغەزدەك نېپىز پىشلاقنى غولپىياز بىلەن قوشۇپ كورۇسلىتىپ يەيتتى ياكى گۈرۈچنىڭ تايىنى يوق يۇندىدەك شوۋىگۈرۈچنى غورتۇلدىتىپ ئىچەتتى. بۇ قۇۋۋەتسىز غورىگىل تاماقلار بىردەمدىلا نەلەرگىدۇر سىڭىپ، مەيدىلىرى تارتىشىپ ئاغرىيتتى، لەيخۇا قىسماقتەك ئېگىلىپ ئىشلەۋاتقان دادىسىغا، ئىشتان پۇچقاقلىرى تۈرۈلگەن، چاچلىرى پاخپايغان ئانىسىغا قاراپ ئىچى سىيرىلىپ كېتەتتى. ئۇلارنىڭ ئولتۇرۇشۇپ كەتكەن كۆزلىرىدىن، سارغايغان چىرايلىرىدىن، ئىلەڭ ـ سىلەڭ مېڭىشلىرىدىن تېنىدە مىسقالچە ماغدۇر قالمىغانلىقى چىقىپلا تۇراتتى.

ـــ توۋا، بۇ تەڭرىنىڭ نەزىرى چۈشكەن يەرلەرمىدۇ؟ ـــ ئوت ئوتاۋاتقان لەيخۇا قولىدىكى ساپسېرىق ئۆرۈككە قارىغىنىچە ئاستا پىچىرلىدى، ـــ يۇرتۇمدىكى ئاچارچىلىقتا يېمىگەن كۆكتات شادىلىرى، يىلتىزلىرى، پۆرە ـ پوستەكلەر، ھەتتا پاتقاقلىقتىكى بىجىقلار قالمىغان ئىدى...

لەيخۇانىڭ كۆز قارىچۇقلىرى ئارا يۇرتىدىكى ئاچارچىلىق يىللار، بىر بۇردا نانغا زار بولغان قورقۇنچلۇق چاغلار، قېرىنداشلىرىنىڭ پاجىئەلىك ئۆلۈملىرى بىر ـ بىرلەپ ئۆتۈشكە باشلىدى:

... ئەسكى ـ تۈسكىلىرىنى يۈدۈشۈپ تەرەپ ـ تەرەپكە كېتىۋاتقان جۇلدۇر كېپەن ئادەملەر، يىغلىشىۋاتقان بالىلار... ئاجىز تىلەمچىلەرنىڭ سۇنغان قاقشال قوللىرى ... ئادەم دېڭىزىغا ئايلانغان پويىز ئىستانسىلىرى ... ئاتا ـ ئانىسىنىڭ پاجىئەلىك ئۆلۈمى ... پويىز ئىستانسىسىدا يىتىپ كەتكەن ئۇكىسى شياۋما ... تەرەپ ـ تەرەپكە يۈگۈرۈپ، يىغلاپ، ۋارقىراۋاتقان لەيخۇا ... ئاشخانىلاردا مۇلازىم، ئاشپەزلەرنىڭ سۈپۈرگە، مايلىق دەسماللاردا ئۇرۇپ ـ دۆشكەلەشلىرى ... قايسىدۇر باينىڭ ئۆيىدىن قوغلاپ چىققان ئىت ... بىر قولىدا

سېۋەت، يەنە بىر قولىدا ئىنسىنى قولتۇقلىغان تىلەمچى ئاچا ـ ئىنىلەر ... ماڭغان ئىزلىرىنى قان بىلەن بويياپ كېلىۋاتقان كىچىك شياۋما ... نىيىتى يامانلارنىڭ تىلەمچى لەيخۇغا پۇل تەڭلەپ سەت ھىجىيىشلىرى ... ئۇ يەر ـ بۇيەرگە قول ئۇزىتىۋاتقان لۇكچەكلەر ... قاتارلىقلار ئەسكە چۈشۈش بىلەن، تەنلىرى شۇركۈنۈپ كەتكەن لەيخۇا ئالىقانلىرىدا يۈزىنى قامالالاپ يىغلىۋەتتى...

ـــ نېمىشقا يىغلايسەن، ـــ ئوتىغۇچ كۆتۈرۈپ كەلگەن نېۋىخان قىزنىڭ كۆزلىرىنى ئىما قىلدى، ـــ كامال بىر نېمە دېدىمۇ ـ يە؟

ـــ ياق، ياق، ياق، ـــ گەپنىڭ ئۇرانىغا يەتكەن لەيخۇا بېشىنى چايقاپ، ئالمان ـ تالمان كۆزلىرىنى سۈرتتى.

نېۋىخان بىلەن لەيخۇا ئادەتتە كۆكتاتلارنى ئادالاش، خېمىر يۇغۇرۇش، تاماق ئېتىشتەك ئىشلاردا شەرەتلەر ئارقىلىق مەقسەتلىرىنى ئۇقتۇراتتى. باشقا چاغلاردا ئۇندىمەي ئۆز ئىشلىرى بىلەن مەشغۇل بولاتتى. شۇ تۇرقىدىمۇ ئۇلار كۆكتاتلىقتىكى ئوتلارنى ئوتاۋېتىپ ناگان ـ ناگاندا بىر ـ بىرىگە قاراپ باشلىرىنى لىڭشىتىپ قويىاتتى ياكى كۈلۈمسىرەش ئارقىلىق ھال سورىشاتتى. تېخى لەيخۇا بەزىدە مومايىنىڭ تەرلەپ كەتكەن پېشانىلىرىنى ئۆزىنىڭ رومىلىدا سۈرتۈپ كېتەتتى. نېۋىخان «رەھمەت، ھەشقاللا» دەپ قويسا ئۇ «رەھمەت، ئاشكا...» دەپ بىرقانچە قېتىم تەكرارلايتتى.

لەيخۇا تۇيۇقسىزلا «ئەيىپا» دېگىنىچە بارمىقىنى دەرھاللا ئېغىزىغا ئاپاردى. ئۇنىڭ بارمىقىغا تىكەن كىرىپ كەتكەن ئىدى. نېۋىخان قىزنىڭ بارمىقىنى ھۆللەپ، كۆڭلىكىنىڭ ئېتىكىدە سۈرتتى. ئاندىن داكا رومىلىغا سانجىپ قويغان يىڭنىسىنى ئېلىپ تىكەننى ئاۋايلاپ ئالدى. ئۇ يىڭنىنى ھەر سانجىغاندا ئاغرىدىمۇ دەپ سوراپ قويىاتتى. قىزمۇ چۈشەنمىگەندەك باش

چاقايتتى. نېۋىخان ئانا تەكەننى ئېلىپ بولۇپ، ئۇنىڭ ئالقانلىرىنى سىلاپ تامىقىنى چىكىلداتتى.

ــ قىز بالىنىڭمۇ ئالقىنى مۇشۇنداق يىرىك بولامدۇ؟ كەچتە ماي سۈزۈاپ قويسام بولغىدەك.

لەيخۇا تىل بىلمىگەچكىمۇ، موماي بىلەن گەپلەشكەندە زېھنىنى قويۇپ، چىراي ئۆزگىرىشىگە بەكمۇ دىققەت قىلاتتى. شۇ ئارقىلىق بىرەر ئىشنى مەسلىھەت سېلىشۇاتقانلىقى، خاپا بولغانلىقى ياكى خەيرخاھلىق قىلىۋاتقانلىقىنى مۇسەللەيتتى. ھەتتا ئۇ جاۋاب تەلەپ قىلمايدىغان ئىچ ئاغرىتىش مەنىلىرىنمۇ بىلىۋېلىپ «ماقۇل، ھەئە، بولىدۇ... » دېگەندەك بېشىنى گىلدىڭلىتاتتى ياكى چاياقايتتى. تېخى بولۇنۇۋاتقان گەپلەر ئارىسىدا ئۆگىنىۋالغان، كامالدىن سورىۋالغان سۆز بولۇپ قالسا، نېمە توغرىلىق گەپ بولۇنۇۋاتقانلىقى قىسمەن چۈشىنەلەيتتى. بولۇپمۇ نۇرخانىڭ قول، يۈز ئىشارىلىرىنى ئاسانلا ئۇقۇۋالاتتى.

كەچتە لەيخۇا قارا چىراغنى ياندۇرۇپ قويۇپ، ئورنىنى سالاي دەپ تۇرۇشى نېۋىخان ياغاچقا سانجىلغان ئۇرۇقچىدەك قۇيرۇق ماينى كۆتۈرۈپ كىرىپ كەلدى. لەيخۇا كۆرپىنى سېلىپ «ئولتۇرۇڭ» دېگەندەك ئىشارەت قىلدى. نېۋىخان ئويۇقتىكى قارا چىراغنى ئېلىپ ماينى ئوتقا تۇتقان ئىدى، ماي چاراسلاپ ئېرىپ ئېقىشقا باشلىدى. موماي لەيخۇانىڭ ئالقانلىرىغا سۈزىدى. ئۇ قىزنىڭ ئىككى ئالقىنىنى بىر قانچە قېتىم مايلىغاندىن كېيىن، بارماقلىرىنى يۇمدۇرۇپ، يۇمۇشاق ماتاداا يۆگەپ تېڭىۋەتتى. ئاندىن ئۆزى ئورۇن سېلىپ يانقۇزۇپ قويۇپ چىقىپ كەتتى. كاللەك ئورالغان ئىككى مۇشتۇمىنى باغرىغا تاڭغىنىچە، تاتلىق خىياللار قاينىمىغا شۇڭغۇغان لەيخۇا كامالنىڭ كېلىشىنى كۈتۈپ خېلى بىر چاغلارغىچە ئويغاق ياتتى. ئۇ: «يېزىلىق ھۆكۈمەت شۇنداق يىراقمىكىنە، كەنت كادىرلىرىنى

ئېلىپ كەلگىنى ئەتىگەن كەتكەن تۇرسا... » دەپ پىچىرلىغاچ، ئوتتۇرا كېچىدىن ئاشقاندا كۆزىنىڭ ئىلىنىپ كەتكەنلىكىنى ئۆزى تۇيماي قالدى. لېكىن ئۇ سەھەردە ھويلىدىكى يۆتەل ئاۋازىدىن ئويغىنىپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. لەيخۇا ئىشكىنى قىيا ئېچىپ ھويلا ئوتتۇرىسىدا تۇرغان كامالغا ئىككى مۇشتۇمىنى كۆرسەتتى. كامالمۇ ئۇنىڭ يۆگەلگەن قولىدىن ئەندىكىپ قازناقتا كىردى.

— قولىڭىزغا نېمە بولدى؟

— ئاخشام ئانام، — دېدى لەيخۇا پەخىرلەنگەن ھالدا، — ماي سۇۋاپ قويدى.

— ئالىقانلىرىڭىز يېرىلىپ كېتىپتىكەندە، ئەكېلىڭ، يېشىۋېتەي.

كامال ئىككىلا قولغا ئورالغان ماتانى يېشىپ ئېلىۋېتىشى لەيخۇا ئالىقانلىرىنى سىلاپ بېقىپ، خۇشاللىقىدا كۈلۈپ كەتتى.

— قارىڭ، ئالىقانلىرىم يۇمشاق بوپتىمۇ، — لەيخۇا ئالىقىنىنى كامالنىڭ يۈزىگە سۇۋىدى، — ۋاي جېنىم، قىزىرىپ كەتكىنىنى.

— بەك يۇمشاق بولۇپ كېتىپتۇ...

— ئەتىگەندە نەگە بارىسىز؟

— پاشىلىققا پېچان ئەكەلگىنى بارىمەن، مالىلارنىڭ يەيدىغىنى تۇگەپتۇ.

— قاچان كېلىسىز؟

— كېچىچە قايتىپ كېلىمەن.

— ئۇ يەر شۇنداق يىراقما؟

— تەكلىماكان ئېچكىرىسىدە.

— ماقۇل مېڭىڭ، مەن ... مەن ... ساقلايمەن.

— قاچان كېلىشىمنى بىر نېمە دەپ بولمايدۇ. ساقلىمای ئۇخلاڭ.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

كامال قازناقتىن چىقىپ ھويلىدا كېتىۋاتقىنىدا بايا لەيخۇا سىلىغان مەڭزىنى سىلاپ قويۇپ ئارقىسىغا قايرىلىشى ئۆزىگە تىكىلىپ تۇرغان مېھىرلىك كۆزلەرنى، ياق شېرىن ـ شەربەت بۇلاقلىرىنى كۆرگەندەك بولدى.

لەيخۇا كامالنى ئۇزىتىپ قويۇپ، تۆكۈلگەن ئۆرۈكلەرنى تەردى، ھويلىلارغا سۇ سېپىپ سۈپۈردى. ئاندىن قويلارغا ئوت سېلىپ بەرگەندىن كېيىن ياڭاق چېقىپ، مېغىزىنى ئاشتاختا ئۈستىگە تۆكتى ـ دە، كىچىك يايغۇدا ئېزىپ تالقان قىلدى. ئۇنىڭغا ئازغىنا تۇز سۈيى تېمىتقاندىن كېيىن يەنە ئېزىپ خېمىردەك قىلىۋەتتى. ئۇ ئوچاقتا چاي دەملەپ تەييار قىلىۋېلىپ سۇپىغا داستىخاننى سالدى. ئاڭغىچە نېۋىخان ئانا ئىرغاڭلاپ كېلىپ سۇپىدىكى كۆرپىدىن ئورۇن ئالدى. لەيخۇا ياڭاق خېمىرىنى ئىككى قاچىغا بولدى، ئاندىن ئۈستىگە قايناق چاينى قۇيۇپ قوشۇقتا ئىلەشتۇرۇۋىدى، ئاپئاق، مايلىق «ياڭاق چېيى» بولدى. نېۋىخان قوشۇقتا تېتىپ بېقىپ:

ـــ ھىم، تۇزى تېتىپتۇ. تۈنۈگۈن سەل ئۆتۈپ كېتىپتىكەن، ـــ دەپ مەمنۇن بولدى.

ئۇلار چايلىرىنى ئىچىپ بولۇشى، لەيخۇا داستىخاننى يىغىشتۇرۇپ ئېرىق بويىدا قاقتى. قاچىلارنى يۇيۇپ، تاختىبېشىغا سەرەمجانلاشتۇرغاندىن كېيىن قوي قوتىنىغا ماڭدى. ئۇ قوي سېغىشنى ئۆگەنمەكچى ئىدى. نېۋىخان ئانا ساغلىقنىڭ ئىككى پۇتىنى كېرىپ قويۇپ، ئارقا تەرىپىدىن سېغىۋاتاتتى. لەيخۇا قوتاننىڭ غارىلىغا يۆلىنىپ قاراپ تۇردى. ئۇ نېۋىخان ئانىنىڭ، كورىنىڭ قىرىغا چاپلاپ قويغان قوي مېيىنى ساغلىقنىڭ ئەمچەك توپچىسىغا سۇۋاپ سىلىق بولغاندىن كېيىن، شارت ـ شارت سىيرىپ ساغقانلىقىغا قاراپ بېشىنى لىڭشىتىپ قويدى.

تۇرمۇش ھەم ھاياتلىق دەپ ئاتالغان سىرلىق ۋە سۈرلۈك

جاڭگاللاردا ياشاش ئۇچۇن ئۆلە ـ تىرىلىشىگە باقماي يول ئىزدىگەن، قېقىلىپ سوقۇلۇپ ھالىدىن كەتكەن بۇ قىز بۇندىن كېيىنكى تەقدىر ـ ئىقبالىنى نامرات ئەمما كۆڭۈللۈك مۇشۇ دېھقان ئائىلىسىگە ئاتىغاندەك قىلاتتى. ئۇ نېۋۈخانىڭ زىممىسىگە يۈكلەنگەن ھەممە يۈكنى ئۆز يەلكىسىگە ئېلىپ كۆتۈرۈشنى بۇرچۇم دەپ بىلەتتى. كامالنىڭ مۇھەببىتىگە نائىل بولۇشنى ئۆمۈرلۈك بەختىم دەپ سۆيۈنەتتى. شۇڭا ئائىلىدىكى تاماق ئېتىشتىن تارتىپ، ھويلا ـ ئارام‌لارنى تازىلاش، كىر ـ قاتلارنى يۇيۇش، مالىلارنىڭ ھۆددىسىدىن چىقىش، ئەدناسى مومانىڭ يەلكىلىرىنى تۈتۈپ قويۇشلارغىچە ياشلىق كۈچىنى ئايىمايتتى. بىراق ئۇنىڭ ئەمدىلا بىخلىنىۋاتقان كۆڭۈل رىجىلىرىنىڭ بۇنچىلا تېز بەرباد بولۇشىنى، قەلب بوستانلىرىدا يېتىلىۋاتقان غۇنچە ـ چېچەكلەرنىڭ بىر كېچىدىلا ئۇشۇككە ئۇچرىشىنى ئۇ ئويلاپمۇ باقمىغان ئىدى.

شۇ كۈنى بەكمۇ تەستە كەچ كىردى. تەكلىماكانىنىڭ بىپايان كۆك ئاسمىنى سۈرتۈلگەن چىنىدەك پاكىز ۋە سۈزۈك ئىدى. تىك كۆتۈرۈلگەن ئاي قۇملۇق دىيارىدىكى باغۇ بوستان، ئېتىز ـ مەھەللىلەرنى، ئىپتىدائىي توغراقلارنى، سۈكۈتكە چۆمگەن يۇلغۇنلۇقلارنى سىرلىق كۆكۈچ نۇرىدا يورۇتۇپ تۇراتتى. مەھەللىنىڭ چىتىدىكى يېگانە ھويلىمۇ سۈتتەك ئاپئاق ئايدىڭ بولۇپ، سۇپا ئۈستىدە ئولتۇرغان لەيخۇا مومانىڭ غوللىرىنى ئۇۋلاپ تۇتۇۋاتاتتى.

ـــ بولدى بالام، ئۆيۈڭگە كىرىپ ئۇخلا، ـــ دېدى نېۋۈخان قازناقنى ئىشارەت قىلىپ، ـــ پاشىلىق ئاسان يول ئەمەس، جاپاكەش بالام كامال پات كېلەلمەيدىغان ئوخشايدۇ.

لەيخۇا مومايغا ئېگىلىپ تەزىم قىلغاندىن كېيىن قازناق ئۆيگە كىرىپ كەتتى. ئۇنىڭ ئارقىسىدىن نېۋۈخانمۇ ئورنىدىن تۇردى. ئۇ كۈيۈشۈپ قالغان پۇتلىرىنى ئارانلا يۆتكەپ، ئۆز

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ پېڭى تادرىسى

ئۆيىگە ماڭدى. ئەمما لەيخۇا شادىلىق پەنجىرىدىن ھويلىغا پات ـ پات قاراپ، كامالنىڭ كېلىشىنى ساقلاۋاتاتتى. ئۇ ۋاقىت ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن سېلىقلىق ئورۇن ئۈستىگە كىيىملىرى بىلەنلا يېتىپ باقاتتى. لېكىن ئۇخلاپ قېلىشتىن ئەنسىرەپ يەنە تۇرۇپ كېتەتتى. قاچاندۇر بىر چاغدا قۇلىقىغا ئاياغ شەپىسى ئاڭلانغان لەيخۇا دەرھاللا شادىلىق پەنجىرە ئالدىغا كەلدى. ھويلىغا كىرىپ كەلگەن كامال قولىدىكى خامۇتنى سۇپىغا «گۈپپىدە» تاشلىدى. ئۇنىڭ ئېگىز قامىتى ھويلا ئوتتۇرىسىدا بىردەم تىككىدە تۇردى. ئۇ لەيخۇا سىلىغان مەڭزىنى سىلاپ تۇرۇپ قازناققا قارىدى. ئەمما ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە چوڭقۇر تىنىپ قويۇپ ئۆز ئۆيىگە قەدەم ئالدى. ئۇنى كۆزىتىپ تۇرغان لەيخۇا ئۆزىنىڭ ئويغاقلىقىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن بوشقىنا يۆتىلىپ شەپە بەردى ـ دە، قازناق ئىشىكىنى قىيا ئاچتى. يۈرىكى دۈپۈلدەپ تۇرغان كامالمۇ قايرىلىپ قارىدى.

ـــ كامىلى ئاكا··· ـــ ئۇ ئاستا پىچىرلىدى.

ـــ تېخى ئۇخلىمىدىڭىزما؟ ـــ كامالمۇ يېقىن كەلدى.

ـــ سىزنى ساقلاپ···

ـــ بىرەر ئىشىڭىز بارمىدى؟ ـــ كامال يېقىندىن قىزنىڭ رۇخسارىنى كۆردى.

ـــ ھەئە ··· ياق···

كامال سېھرىي كۈچكە تولغان بۇ ئاپئاق ئايدىڭ كېچىدە، ئوماق قىزنىڭ قارا شولىلار يېنىپ تۇرغان ئوتلۇق كۆزلىرىگە، سۇس ھاۋارەڭ نۇر، ئەڭلىك بولۇپ ئەكس ئەتكەن يۇمران ئېڭەكلىرىگە، سەل تىترەۋاتقان يۇمىلاق مۈرىلىرىگە تىكىلىپ قالدى···

ـــ بولىدۇ، مەن ھازىرلا چىقاي.

كامال ئۆيىگە كىرىپ كەتتى. لەيخۇا چىراغنى ياندۇرۇپ، ئويۇقتىكى ئەينەك سۇنۇقى ئالدىدا چاچلىرىنى تۈزەشتۈردى.

بارماقلىرىنى ھۆللەپ قاپقارا قاشلىرىنى يىمىرىپ قويدى. ئەينەكنى يېقىن ئەپكېلىپ كۈلۈمسىرىدى ... ئاندىن ئىزا تارتىپقىنا ئالقانلىرىدا يۈزىنى توسۇدى. ئۇ يەنە نېمە ئىش كەم قالدى دېگەندەك سەل تۇرۇۋالغاندىن كېيىن ئاياقتىكى ئۆرۈكلەرنىڭ سەرخىللىرىنى ئۈستىگە ئالدى. ئاڭغىچە ئىشىك بوش چېكىلىپ كامال ھېيىقىپقىنا كىرىپ كەلدى. ئۇلار ئۆي ئوتتۇرىسىدا نېمە قىلارىنى بىلمەي بىردەم ئۆرە تۇرۇپ قېلىشتى.

— ئولتۇرۇڭ، — دېدى لەيخۇا يەرگە سېلىنغان ئورۇنىنى ئىشارەت قىلىپ، — پاشىلقتىن كەلگىچە ھېرىپ كەتكەنسىز.

— بولدى ئولتۇرماي، ئانام ئويغىنىپ قالمىسۇن.

— قېنى يەڭ، — ئۇ ئاياقتىكى ئۆرۈكنى ئىككى قولىلاپ تۇتتى، — باغدىن تېرىپ چىقتىم.

كامالنىڭ يۈزىدىكى خجىللىق، ئوڭايسىزلىنىش، ھەرىكىتىدىكى سۈسلۇق، شۇنداقلا قايىقلارغىدۇر قارىشىدەك غەيرىي ئىپادىلىرىنى سېزىپ قالغان قىز قولىدىكى ئۆرۈكنى ئويۇقما قويۇپ، ئۇنىڭغا يېقىن كەلدى.

— كامىلى ئاكا، سىزگە نېمە بولدى؟

— لەيخۇا ئۆگۈنلۈككە شەھەرگە بارىمەن. سىزنى...

— مېنىمۇ بىللە ئاپىرامسىز؟

— سىزنى ... سىزنى ئاپىرىپ قويايى دەيمەن...

لەيخۇا گەپنىڭ تېگىگە يەتتى. ئۇ گويا كامالنى بىرىنچى قېتىم كۆرۈۋاتقاندەك ئۇنىڭ چوڭ كۆزلىرىگە، ئېگىز قاشارلىق بۇرنىغا، خجالەتچىلىك ئۇرۇشالغان چىرايىغا تىكىلگىنىچە كۆز جىيەكلىرى قىزاردى. تەڭلىك ئىسكەنجىسىدە قىسىلىۋاتقان كامال قىزنىڭ كۆزلىرىدىكى لىغىرلاپ تۇرغان ياشلارنى كۆرۈپ، يۈرىكى بېغىشىدىن ئۇزۇلۈپ قوقاسقا چۈشۈپ كەتكەندەك ئېچىشىپ كەتتى.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ ئېڭى تادرىسى

ـــ لەيخۇا كەچۈرۈڭ ... مەن سىزنى ئاپرىپ قويمىسام بولمايدۇ...

ـــ كامىلى ئاكا!... ـــ لەيخۇا تىزلانغىنىچە كامالنىڭ پۇتلىرىنى قۇچاقلاۋالدى، ـــ مەن ئانىڭىزنى ئۆز ئانامدەك كۈتەي ... سىزنىڭ خىزمىتىڭىزنى قىلاي ... لېكىن مېنى شەھەرگە ئاپىرىۋەتمەڭ ... مەن ئۇنداق ئىزا ـ نومۇسلۇق تۇرمۇشنى خالىمايمەن ... مېنىڭ يەنە نەلەردە تەمتىرەپ، قايسى كوچىلاردا سەرسان بولۇپ، كىملەرنىڭدۇر ئاچچىق تىللىرىنى ئىشىتكۈم يوق! مېنىڭ يەنە لالما ئىتلاردەك ياشىشىمنى خالامسىز؟

ـــ لەيخۇا يىغلىماڭ، ئانام ئاڭلاپ قالمىسۇن، مېنىڭمۇ ئامالىم يوق! سىز بۇ يەردىكى ئۆرپ ـ ئادەت، دىنىي قائىدىلەرنى بىلمەيسىز، ئۇنىڭ ئۈستىگە ھازىر سىنپىي كۈرەش جىددىي ۋاقىت.

ئەتىسى چۈشكىچە ئاتلارنىڭ خامۇتىنى تىككەن كامال كەنت تەشكىلگە كېتىپ كەچكە يېقىن قايتىپ كەلدى. ئۇ قولتۇقتىكى كونا چاپانغا ئورالغان ئېغىر بىر نەرسىنى يەرگە گۈپپىدە تاشلىدى ـ دە، ھويلىدىكى سۇپىدا ئولتۇرۇپ تەرلىرىنى سۈرتتى. تەسۋى سىيرىپ ئولتۇرغان نېۋىخان ئانا قازناق ئۆيگە قاراپ ئېغىر خورسىنىپ قويدى.

ـــ ئاھ، خۇدا مۇشۇ يېتىم قىزنىڭ يىغىسىنىڭ ئۇۋالىغا قالارمەنمۇ، ـــ نېۋىخان كۆزلىرىنى سۈرتتى، ـــ كېچىدىن تارتىپ ھازىرغىچە يىغلاۋاتىدۇ.

ـــ ئۇنداقتا ئانا، ـــ كامال نېۋىخاننىڭ كۆزلىرىگە قارىدى، ـــ ئېپقالامدۇق؟

ـــ ئىگەمبەردى، چاۋارلارنىڭ تاپا ـ تەنىسىدىن قۇتۇلغىلى بولمايدۇ. ئەڭ قورقۇنچلۇقى دېھقانلارنىڭ، موللىلارنىڭ قان چىقارماي جان ئالىدىغان پەتىۋالىرى.

ـــ ئۇنداقتا، مەن ئەتە يولغا چىقىمەن.

ـــ بولىدۇ بالام، ھارۋىنى سەھەر قاراڭغۇلۇقىدا ھويلا ئالدىدا توختىتات، بۇ قىزغا ئاز ـ تولا يېمەكلىك، كىيىم تەييارلاپ قويىدۇم، ـــ نېۋىخان «ئۇھ» دەپ يۇزلىرىنى سىيپىدى، ـــ ئاھ پەرۋاردىگار، بۇگۈن بۇ بىچارە قىزنىڭ كۆزى ياشتىن قۇرۇمىدى. ئىچىم سىيرىلىپلا كەتتى.

ـــ ئانا يەنە بىر گەپ، بۇ قېتىم ئىگەمبەردى، چاۋار ئىككىسى شەھەرگە بىللە كىرمەكچى.

ـــ نېمىشقا ئەمدى؟

ـــ بىلمىدىم، ئۇلار بۇگۈن ھارۋىنى تالىشىپ مۇشتلاشقىنى تاسلا قالدى، ـــ كامالنىڭ قوشۇملىرى بىردىنلا تۇرۇلدى، ـــ ئەسلىدە ماي زاۋۇتىغا چىگىت ئەكىرمەكچى ئىدىم. ئەمدى ھارۋا ئاستىغا چاۋار بىلەن ئىگەمبەردى، يەنە تېخى مەتسىدىقىنىڭمۇ نەرسىلىرىنى باسىدىغان بولدۇق.

ـــ ۋۇي بېشىنى يەيدىغان ھارامخور توڭگۇزلار، ـــ نېۋىخانىڭ غەزىپىنىڭ تاشقانلىقى قىزىرىپ كېتىشىدىن بىلىندى، ـــ بوپتۇ، بۇ قىز ماڭا ھەمراھ بولۇپ قالغاچ تۇرسۇن، ھە، راست «تاپان ھەققى» دەپ ساڭمۇ بىر نېمە بەردىمۇ؟

ـــ مانا، ـــ كامال يەردىكى چاپانغا ئورالغان نەرسىگە قارىدى، ـــ بىر خالتا ئاق ئوغۇت بەردى، بۇنى ھازىرلا ئەترەت باشلىقلىرىغا بېرىۋېتىمەن. ھە راست ئىككىنچى ئەترەتنىڭ بوغالتىرى كامالەت تەشكىلگە بېرىپتىكەن، ئۇنىڭغا ھەممە ئەھۋالنى ئېيتتىم.

ـــ ئۇ قىز نېمە دەيدۇ؟

ـــ ئۆز ئادەملىرىمىزنى يىغىپ يەتكۈزىمەن، دەيدۇ. بەلكىم ھازىر يىغىلىپ بولغاندۇ. ئۇلار ئۇچ ئەبلەخنى يوقتىش ئۈچۈن، جېنىنى تىكىپ قويغان بالىلار!

ـــ خۇدايىم ئاشۇ ياشلارغا نۇسرەت ئاتا قىلسا، بىزمۇ بۇنچىلىك ئىسكەنجىگە چۈشۈپ قالماسدۇق.

ـــ ئانا، مەن ماۋۇ دەردىسەرنى دەرھال كۆزدىن يوقىتاي.

www.uyghurbook.com ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى

ـــ شۇنداق قىل، بالام، كۆپنىڭ ھەققىنى يېگەنلىك، ئۆز پەرزەنتىنىڭ گۆشىنى يېگەنلىك بىلەن باراۋەر.

كامال كەچلىك چېيىنى ئىچىپ بولۇپ، يەردىكى نەرسىنى مۇرىسىگە ئالدى ـ دە، ھويلىدىن چىقىپ كەتتى. كىملەرنىدۇر قارغاپ پىچىرلاۋاتقان نېۋىخان ئانا سۇپىدىن ئىنجىقلاپ چۈشۈپ قازناق ئۆيگە كىردى. تىزلىرىنى قۇچاقلىغىنىچە بىر بۇلۇڭدا يىغلاپ ئولتۇرغان لەيخۇانىڭ كۆزلىرى قىزىرىپ، قاپاقلىرى ئىششىپ كەتكەنىدى. ئۇ ياشتىن شالتاق بولۇپ كەتكەن يۈزىنى قاماللاپ، توختىماي ئېسەدەيتتى. نېۋىخان ئانا قولىدا يىراقنى ئىشارەت قىلىپ «سېنى ئېلىپ كەتمەيدىغان بولدى» دېگەننى ئۇقتۇرۇشى لەيخۇا تىزلىنىپ كەلگىنىچە مومايىنى قۇچاقلاپ قايتىدىنلا ئۇن سېلىپ يىغلىۋەتتى. ئۇ پەقەت تىلىغا ئۆزلىشىپ قالغان «ئانا!» دېگەن بىر سۆزنىلا تەكرارلايتتى. نېۋىخان ئانا ئايىغىدا تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ ناله قىلىۋاتقان لەيخۇانىڭ بېشىنى سىلاپ تۇرۇپ:

ـــ قۇمتامنىڭ سۇيىدە ئېچىپ، ئوتىدا كۆيگەن ئاشۇ جىگەرلىك بالىلارنىڭ تىلەكلىرىنى ئىجابەت قىلغايسەن··· ـــ دەپ ئاللاغا ئىلتىجا قىلىۋاتقاندا، بەشىنچى ئەترەتنىڭ بوغالتىرى زۇلالنىڭ ئۆيى ئوت يۇرەك دېھقانلار بىلەن تولغانىدى. بۇگۈن ئەتىگەن كامالەت كامالدىن ئاڭلاپ كەلگەنلىرىنى ئايشەم بىلەن كېرىمولالغا يەتكۈزگەن ئىدى. ئۇلار بىردەمدىلا ئۆيمۇ ئۆي، ئېتىزمۇ ئېتىز يۇگۇرۇپ يۇرۇپ ھەممىسىگە يەتكۈزدى.

ئالدىنقى كۈنى يېزىلىق ھۆكۈمەتتىكى بىرنەچچە كۈنلۈك يىغىنىنى تۈگىتىپ قايتىپ كەلگەن ئىگەمبەردى، چاۋار، مەتسىدىقلار زۆرۈرىيەت يۈزىسىدىنلا ئەترەت كادىرلىرىنى يىغىپ يىغىن روھىنى يەتكۈزگەن ئىدى. بۇ ئەلۋەتتە يۇقىرىنىڭ بۇيرۇقى بولغاچقا شۇنداق قىلمايمۇ بولمايتتى. ئۇلار يىغىندا سۆزلەنگەن نۇتۇق، ئوقۇلغان ھۆججەت، ماتېرىياللارنىڭ

ئىچىدىكى مۇھىم دەپ قارالغان، دېھقانلار ئۇچۇن پايدىلىق تەرەپلىرىنى ئىلاجى بار ئېغىزغا ئالمىدى ياكى مەزمۇنلىرىنى قىسقارتىپ، ئۆزگەرتىپ پۇچەكلەشتۇردى. لېكىن يۇقىرىدىن خىزمەت گۇرۇپپىسى ئەۋەتىش مەسىلىسىدە ئۇچ باشلىقنىڭ گېپى بىر يەردىن چىقمىدى. ئىگەمبەردى «خىزمەت گۇرۇپپىسى كېلىدىغان ئوخشايدۇ، ناھىيە بېكىتىپ بوپتۇ» دېسە، چاۋار «يېزىلىق پارتكوم شۇجىسى بارنىيازنىڭ دېيىشىچە، خىزمەت گۇرۇپپىسى، ناھىيىدە ئېچىلىدىغان تۆت دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنىدىن كېيىن كېلىش ئېھتىمالى بارەك قىلىدۇ» دەپ مۇجمەل خەۋەرنى يەتكۇزدى. كاللىسى چوتنىڭ ئۇرۇقلىرى، قاقتى ـ سوقتى قىلىش پىلانلىرى بىلەن گاراڭ بولۇپ قالغان مەتسىدىق: «قىسقىسى رەھبەرلەرنىڭ مېكى ـ مېكى» گەپلىرىدىن خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ كېلىشى نۆلگە تەڭ بولدى دەپ گەپنى ئۇزۇۋەتتى. بىراق ئۇلارنىڭ تەرەپبا كامالنىڭ ھارۋىسىنى تالىشىپ قېلىشى، ھەتتا چاۋار بىلەن ئىگەمبەردى شەھەرگە بىللە كىرىپ، مەتسىدىقنىڭمۇ ئوغۇتىنى سېتىپ چىقماقچى بولغانلىقى قاتارلىقلار ئەترەت كادىرلىرىنى ئويغا سېلىپ قويدى. ئۇلار زۇلالنىڭ تال بوستانلىق ھويلىسىغا توپلىنىش بىلەن ھەركىم ھەر نېمىدەپ، بىردەك غەزەپكە كېلىشتى. ھەتتا بەزىلەر: «كامالمۇ ياخشى نېمە ئەمەس، ئۇلارنىڭ ئەسكىلىكىلىرىگە شېرىك» دەپ ۋارقىراشتى.

ـــ ئاغىنىلەر، ـــ مەتنىيازنىڭ ئورۇق، ئېگىز گەۋدىسى تەككىدە كۆتۈرۈلدى، ـــ چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلارنىڭ مالىلىرىنى پۇل قىلىش ئۇچۇن ھارۋا بىلەن كامالنى تالىشىپ تاس قاپتۇ ياقىلاشقىنى، تاڭ سەھەردە چىقىپ توسۇمىزمۇ؟

ـــ مەتنىيازكا، سىز ئۇلارنىڭ ئوغرىلىق قىلغىنىنى كۆرگەنمۇ، پاكىتىڭىز بارمۇ؟

ـــ كامالەت سىز نېمە دېمەكچى؟ بۇ ئاياقتىكى قېتىقتەك

ئاشكارا ئىشقۇ.

ـــ بۇ گېپىڭىزنى قانۇن ئېتىراپ قىلمايدۇ. ئۇلارغا پاكىت بولۇشى كېرەك. ئوغۇت ـ ئوغۇتقا، ئاشلىق ـ ئاشلىققا، تۇخۇت ـ تۇخۇتكە ئوخشايدۇ. ئۇلار ئۆزۈمنىڭ، تۇغقىنىمنىڭ، يېقىن بۇرادىرىمىزنىڭ دەپ تۇرۇۋالسا سىز «ئۇنداق ئەمەستى» دېيەلەمسىز؟

ـــ كامالەت توغرا ئېيتتىدۇ، ـــ ھاشىم دەرھاللا سۆزگە قېتىلدى، ـــ قارىسىغا، قارامىلىق بىلەن قىلغان ئىش ئىگىسىنى رەسۋا قىلىش بىلەن خولاسىلىنىدۇ.

ـــ مەتنىيازنىڭمۇ ئاساسى بار، ـــ يارىبەختى سەكرەپ قوپتى، ـــ بۇ ئۇچ مۇناپىق زادى نېمە ئۈچۈن تۈيۈقسىزلا قۇتراپ قالدى. يېزىلىق ھۆكۈمەتتىكى يىغىنىنى ئاڭلاپ كەلگەندىن كېيىن ئۇلارنىڭ پۇچقىقىغا پىت چۈشتى.

ـــ توغرا، ئۇلار زادىلا مالىرىنى، خىزمەت گۇرۇپپىسى كېلىشتىن بۇرۇن يىغىشتۇرۇۋەتمىسە بولمايدۇ ـ دە، ـــ ۋارقىرىدى كېرىمۇللا، ـــ بىراق خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ كېلىشى ئىككىتايىن تۇرۇپ ئۇلارنىڭ جىددىيلىشىپ قىلىشى زادى نېمە ئىش؟

ـــ قىش ـ ياز دېمەي بىز ئىشلىگەن، ـــ ئەترەت باشلىقى ئايشەم ئالىقانلىرى ئۇردى، ـــ ئۇلار كوسكا چاشقانىدەك سىرتقا چېچىۋاتقان.

سورۇندىكىلەر بىردەمدىلا قىزىشىپ، بىر ـ بىرىگە قوۋناق بەرمىگەن ھالدا ۋاڭ ـ چۇڭ كۆتۈرۈشتى. بەزىلەر: «ئۇچ يىلدىن بېرى خىزمەت گۇرۇپپىسىدىن ئىبارەت كەمپۈتىنى چىشلىتىپ قويغىنىمۇ يېتەر... » دېسە، يەنە بەزىلەر: «ئاشۇ تۆڭگۈزلارنى سەمەرتۈەتكىنى كامال» دەپ ۋارقىرايتتى. تېخى: «كامالنىڭمۇ ئاغزى پوق» دېگۈچىلەرمۇ بولدى. ھاشىم بىلەن زۇلال ھەم مەتنىيازلار قانچە چۈشەندۈرسىمۇ ئۇلار غەزىپىدىن يانىدىغانىدەك

ئەمەس ئىدى.

— نېمانداق بىغەرەزلىك قىلسىلەر، — كامالەت چاچراپ تۇردى، — كامالنى «شۇلارنىڭ قېتىغا كىر، بولمىسا كەنتنىڭ بايلىقى بىز بىلمىگەن ئۇسۇللاردا سىرتقا ئېقىپ كېتىدۇ... » دېگەن تۇرساق، ئەمدى توقۇمىنى قارىنىڭلارغا ئالغىنىڭلار نېمىسى؟

— كامالنى قارىلايدىغان ھەرقانداق گەپ - سۆزلەرگە مەن قېتىلالمايمەن، — دېدى زۇلال قاتتىق تەلەپپۇزدا، — مۇشۇ يەردە ئولتۇرغان ئەترەت باشلىقلىرى، بوغالتىرلارغا بۇ چاقچىچە بىرەر - ئىككى خالتا ئوغۇت، يوتقان - كۆرپە ۋە ئاشلىق تارقىتىپ كەلدۇق. بۇلار زادى نەدىن كەلدى؟ بۇنى سىلەرگە ئاشكارىلىمىدۇق.

— بۇ ئىشنى سىرتلاردا، — كامالەت زۇلالغا ئالىيىپ قويدى، — دەپ يۇرۇشكە بولمايدۇ. كىمكى تىلىنى چاينىپ يۇرسە، ئۇ كامالغا زىيانكەشلىك قىلغان بولىدۇ.

— خىزمەت گۇرۇپپىسىنى يازلىق يىغىم - تىرىمدىن كېيىن كېلىدۇ، دەپ ئېچىكىلىرىمىز چۈشۈپ قالغۇدەك بولدى، — ئايشەمنىڭ كەيپىياتى ئۆرلەپ قالغانىدى، — مانا ئەمدى «تۆت دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنى» چىقتى. كىم بىلىدۇ بۇنىڭ ئارقىسىدىن «بەش دەرىجىلىك»، «ئالتە دەرىجىلىك» يىغىنلار چىقامدۇ تېخى.

— ئەرز يېزىش كېرەك، — مەتنىياز قولىنى شىلتىدى، — ناھىيىلىك، ۋىلايەتلىك ھەتتا ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمەتلىرىگە، پارتكومىلىرىغا يوللاش كېرەك.

— ئاغىنىلەر بىردەم ئۆپكەڭلەرنى بېسىۋالمىسىلەر، — دېدى زۇلال ئاچچىقى بىلەن، — مېنىڭچە ئۇلارنىڭ شەھەرگە ئاشلىق، ئوغۇت يەنە باشقا نەرسىلەرنى يۆتكىشى ھەم ئۆزلىرىنىڭ بىللە كىرىشى پىلانلىق ئورۇنلاشتۇرۇش، ئۇلار زاڭ مالىلارنى سېتىپ،

ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى
www.uyghurkitap.com

ناھىيىلىك ئىنتىزام تەكشۈرۈش ئىشخانىسىدىكى كېرىم مۇدىرنى يوقلىماقچى. كېلىش ئېھتىمالى بولغان خىزمەت گۇرۇپپىسىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشنى ئىلتىجا قىلماقچى!

ئۆينىڭ ئىچىنى بىردىنلا گۆرىستان جىمجىتلىقى باستى. زۇلال گەرچە ئۆزىنىڭ پەرىزىنى ئوتتۇرىغا قويغان بولسىمۇ، بۇ ھەممىنى قايىل قىلغۇدەك ھەقىقەت ئىدى. ئالىي كوپىراتسىيە ۋاقتىدىن باشلاپ چاۋارنى قۇمتامغا شۇمبۇيىدەك ئۈندۈرگەن، بېسىم بىلەن ئاشلىق ھوقۇقىنى ئېلىپ بەرگەن، ئۆي، ئاشىيان، خوتۇن، مەرتىۋىگە ئېرىشتۈرگەن كېرىم ئۇلارنىڭ تاۋاپگاھى بولۇپ، تا ھازىرغىچە چاۋارغا چاپان يېتىپ، يول كۆرسىتىپ، سوغۇق ـ جۇدۇنلاردىن ئامان ـ ئېسەن ساقلاپ كېلىۋاتاتتى. ئەلۋەتتە بۇ قېتىمقى ئۆزى كۆرۈنمەي شەپىسى كەلگەن قىرو ئۈششۈكىدەك خىزمەت گۇرۇپپىسىمۇ سەل قارىغىلى بولمايدىغان ئاپەت ھېسابلىناتتى. شۇڭا كۆپچىلىك زۇلالنىڭ دېگەنلىرىنى ئاڭلاپ «تېگى بار»، «يىلتىزى چوڭقۇر...»، «ئەينەكتە كۆرۈپ تۇرغاندەك» دېيىشىپ بىر ـ بىرىگە قاراشتى.

ـــ ھاشىمكا، ـــ دېدى مەتنىياز پەسكارىغا چۈشۈپ، ـــ سەن كۆپنى كۆرگەن، بۇ ئىشلارغا بىر نېمە دېمەمسەن؟

باياتىن بېرى كۆپچىلىكنىڭ ھارارىتىنى ئۆلچەپ ئولتۇرغان ھاشىم ئېڭىكىنى قاماللاپ بىر نۇقتىغا تىكىلىپ قالدى. ئۇ ئۆزىنىڭ سۇيىقەست بىلەن شۇجىلىقتىن قالدۇرۇلۇپ، ئوغرى قالپىقىنى كىيىپ يۈرگىنىگە ئۈچ يىل بولغان بولسىمۇ، ئۆزىنىڭ تەقدىرىگە ئېچىنمىدى دېسە ھەرگىز ئەقلىگە سىغمايدۇ. دۇنيادا ئۆزىنىڭ غېمىنى يېمەيدىغان، زامان بورانلىرىدىن ئەنسىرىمەيدىغان، ئىقبال تارازىسىنىڭ ئاستىن ـ ئۈستۈن بولۇشىغا پىسەنت قىلمايدىغان ئادەممۇ بولامدۇ؟ ئۇ قارا قىسمىتىگە ئېچىندى، پۇچىلاندى. زەربىگە ئۇچرىغان يىلاندەك تولغاندى. بىراق ئۇنىڭغا «ساڭا ئۇۋال بوپتۇ» دېگۈچىلەر

چىقمىدى. قانداق قىلغۇلۇق؟ جاھاننىڭ رەپتارى شۇ ئوخشايدۇ. بەزىلەر توقلۇقتىن شوخلۇق قىلسا، يەنە بەزىلەر ھەسرەتتىن ئاھ ئۇرۇپ، كۆز ياش تۆككەن ... يەنە كىملەردۇر ئامەتتىن شادلىنىپ كۈلسە، قايسىدۇر يوقسۇل بىر بۇردا نانغا زار بولۇپ، ئىس چىققان مورىلارغا تەلمۈرگەن ... قانداقتۇر باي خېنىملار ئۇپا ـ ئەڭلىك غېمىدە يۈرسە، بىچارە ناتۇۋان بىر كۈن تاياق يېمەكتىنكە خۇش ... ھەي، دەرىخا، چوڭ ـ كىچىك ئۇزگەن زۇۋۇلىلىرىڭدىن ئۆرگىلەي ... نامۇ نىشانى ئېگىز ـ پەس زەردار ـ گاداھلىرىڭگە نېمىمۇ دەي؟ ... ئەزەلدىن پېشانىغا يېزىلغان پەتىۋا ـ ھۆكۈملىرىڭگە تەسەننا! ياخشىنى ياماننى پەرىشتە قىلغان تەقدىر ـ تارازلىرىڭچۇ تېخى!...

ھاشىمنىڭ كۆزلىرىدىن ياش ئەگىدى. لېكىن ئۇ چاندۇرماي كۈلۈمسىرىدى. لېكىن ئالدىدىكىلەرگە راۋرۇس قارىيالمىدى. چۈنكى بۇ ھالال دېھقانلارنىڭ دەردى ئۆزىگە يېتىپ ئاشاتتى. ئۇلارنىڭ قاياپ ـ تاشقانلىرىنى ئەيىب كۆرگىلى بولامدۇ؟ قاقرام ئىسسىقتا دولىسىدىكى شور قۇرۇماي تۇرۇپلا ساپانغا يۇگۈرسە، ساپاندىن چىقىپ، كەتمەننى قولىغا ئالسا ... ئىشلىسە ... ئىشلىسە ... يەنە ئىشلىسە ... يەردىن چىققان نېمەتنى قانداقتۇر ھارام تاماقلار پېشانىسىنى تەرلەتمەيلا ئۆزىنىڭ قىلىۋالسا ... بۇ قانداق ئادالەت، نېمە زورلۇق! شۇڭا ھاشىم ئۆز بېشىغا قونغان نادامەت توزاڭلىرىنى قېقىۋېتىپ، يەنىلا ھەقەمسايىلىرىغا، قۇمتامدىكى يارانلىرىغا ھەمقان بولدى ... ئۇلارنىڭ غېمىنى يەپ، ئەلىمنى بىللە تارتتى. شۇ ئارقىلىق مىسكىن كۆڭلىگە تەسكىنلىك، ئەمىنلىك، خۇشاللىق چىللاپ كەلدى.

ـــ سىلەر ئاساسىي قاتلامنىڭ كادىرلىرى، كەنتىمىزدىكى ئوچ ئاپەتنىڭ كۆزىگە قادالغان مىخ، ـــ دېدى ھاشىم ئېغىر تەلەپپۇزدا، ـــ ئويلاشماي يېنىكلىك قىلمايلى، بولمىسا ئۇلار بىرەر باھانە بىلەن سىلەرنىڭ ئورنۇڭلارغا ھابىل قارا مەدەك،

ئىمىن ئالا گەدەندەك يۇندىكەشلىرىنى قويۇشى ئېنىقلا، ئەمدى ئەرز قىلىش ئىشىغا كەلسەك، ئەرزىمىز ئاپتونوم رايون ۋىلايەتنى چۆرگىلەپ كېلىپ كىمنىڭ قولىغا چۈشىدۇ؟

ــ ئەلۋەتتە ناھىيىلىك ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتىدىكى كېرىم مۇدىرنىڭ ئالدىغا كېلىدۇ، ــ دېدى زۇلال گەپنى كېسىپلا.

ــ كېرىم مۇدىر «ھەل قىلىڭلار» دەپ كىمگە يوللاپ بېرەر؟

ــ بۇ ئېنىقلىغۇ، يېزىلىق ھۆكۈمەتتىكى قولچومىقى، ــ مەتنىياز دەرھاللا جاۋاب بەردى، ــ ئالاھىدە خادىم نەسرۇللاغا سۈنىدۇ ــ دە.

ــ ھەببەللى، ــ ھاشىم ئاچچىقىنى كۈلدى، ــ نەسرۇللا ھەقىقەتنى ئاستىن ــ ئۈستۈن قىلىپ، ھەممىزنى مەسخىتكە چىچقان قارا ئىت قىلىپ قويسىچۇ؟

ــ ئەمىسە قۇمتاملىقىنىڭ كۈنى، ــ ئايشەم زەردە بىلەن قوشۇپ قويدى، ــ ئۇچ بۆرىنى سەمرىتىش بىلەن ئۆتىدىكەندە.

ــ ھاشىمكا، ــ ياربەختى غۇدۇڭشىپ قويدى، ــ سېنى چوڭ بىلىپ چاقىرىتساق ئادەمنى غىلتاڭ ۋەھىمگە سالىدىغان گەپنى قىلىپ ئولتۇرىسىنا.

ــ ئاغىنىلەر، ــ زۇلال تەرىكتى، ــ ھاشىمكامنى گەپ قىلغىنى قويساڭلارچۇ؟ قېنى ھاشىمكا گېپىڭنى داۋاملاشتۇر.

ــ بىز ۋاڭ يۇڭنىڭ لەۋزىگە ئىشىنەيلى، مەن سىلەرگە شۇنداق ۋەدە بېرىمەن. ئەگەر خىزمەت گۇرۇپپىسى راستىنلا كۇزگە قالغۇدەك بولسا ئۆزۈم شەھەرگە كىرىپ ۋاڭ يۇڭ، ناھىيىلىك پارتكوم شۇجىسى لى چاڭمىن، ئابلىز ھاكىملار بىلەن ئۆزۈم سۆزلىشىمەن.

ئولتۇرغانلار بىردىنلا چاۋاك چېلىۋەتتى. بۇ ئەسنادا بىر خالتا ئوغۇتنى كۆتۈرگەن كامال ئۆيگە كىرىپ كەلدى. ئۇ ئولتۇرغانلار بىلەن كۆرۈشۈپ سۇپىدىن ئورۇن ئېلىشى، زۇلال

باشقىلارغا قەستەن بىلدۇرمەكچى بولغاندەك يەردىكى ئوغۇتقا قاردى:

— بۇمۇ ئاغزىڭغا سالغان ئېمىزگۈ ئوخشىمامدۇ؟ ئۇلار ساڭا بېرىدۇ. سەن ئۇدۇل بىزگە ئەكېلىپ بېرىسەن.

— ئۆزۈڭ بىلىسەن، ئانام بۇنداق ھارامدىن كەلگەن نەرسىلەرنى بوسۇغىدىن ئاتلاتمايدۇ.

— كامال، — ھاشىم ئۇنىڭغا قايرىلدى، — كېچىكىپ قالدىڭمۇ؟

— يولدا كېلىۋاتىپ مىنبىڭ ئەترىتىدىكى ھېيىبۇللا بىلەن ئۇچرىشىپ قالدىم.

— ھېلىقى ھېيىۋك قۇشقاچما؟ — سورىدى يار بەختى، — ئۇ مىنبىڭلار ئىچىدىكى خېلى تۆزۈك بالا.

— ئۇ نېمە دەيدۇ؟ — مەتنىياز كامالغا ئېڭىشتى، — بىرەر شۇم خەۋەر كۆتۈرۈپ كەلمىگەندۇ؟

— ئىگەمبەردى، چاۋار، مەتسىدىقلار سىرتقا قاراۋۇل قويۇپ ئىشخانىدا سۆزلىشىۋاتقانغا خېلى بوپتۇ.

ئۆي ئىچى سۈكۈتكە چۆمدى. ھەممىسىنىڭ كۆزلىرىدە بىر خىل ئەندىشە ۋە خاتىرجەمسىزلىك كۆرۈندى. بىراق ھاشىمنىڭ سۆزى ئۇلارنى غەمدىن خالاس قىلىپ، يېنىك نەپەس ئېلىشتى.

— ئەنسىرىمەڭلا، بۇ ياخشىلىقتىن بېشارەت، يېزىلىق ھۆكۈمەتتە ئېچىلغان يىغىندا بىزگە دېيىلمىگەن، ئۆزلىرىگە زىيانلىق، بىزگە پايدىلىق گەپلەر بار. ھازىر ئۇلار ئۆزلىرىنى تىڭشاپ قالدى.

ھاشىم گەرچە باشقىلارنىڭ كۆڭلىنى تىندۇرغان بولسىمۇ بىراق «زادى ئۇلار قانداق پىلانلارنى تۈزۈۋاتقاندۇ؟...» دېگەن سوئال ئىچىدە دۇغ سۈدەك تىنىپ قالدى، ھاشىمنى قىيىن سوراق ئىلكىگە ئېلىۋالغان شۇ پەيتتە قارا چىراغ پاراسلاپ كۆيۈۋاتقان يوپيورۇق كەنت ئىشخانىسىدا ئىگەمبەردى، چاۋار،

مەتسىدىقلارنىڭ باشلىرى بىر يەرگە يىغىلغان ھالدا جىددىي كۆسۈرلاشماقتا ئىدى. ئۇلارنىڭ چىرايلىرىدا ۋەھىمە، ئەندىشە تۇمانلىرى ئەلەڭلەيتتى.

ـــ ئەمدى دېيىشىدىغانلىرى دەپ بولدۇق، ـــ دېدى ئىگەمبەردى چىرايى ئۆمسۈرۈن ھالدا، ـــ ناھىيىدىن كېلىدىغان خىزمەت گۇرۇپپىسى ئېنىق بولدى، ئەمدى گەپ بىز بىرلىككە كەلگەن ئىشلارنى شۇ بويىچە ئىجرا قىلساق بولىدۇ.

ـــ مەن زادىلا ئىشىنەلمەي تۇرىمەن، ـــ مەتسىدىقنىڭ كۆزلىرى چۆمچۇكلاپ كەتتى، ـــ خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ گېپى بولغىنى ئۈچ يىل بولدى. بۇمۇ قۇرۇق داۋراڭمىكى دەيمەن.

ـــ بارنىياز شۇجىنىڭ، ـــ ئىگەمبەردى ئۇلارغا تېخىمۇ ئېچىشتى، ـــ «بەزى كادىرلار قۇيرۇقۇڭنى يىغىشتۇرۇپ، ئەسكىلىكتىن قولۇڭنى تارت» دېگىنى بىزگە بېشارەت، ئوقتۇڭما؟

ـــ راست ئۇ، ـــ مەتسىدىق گەدىنىنى قاشلىدى، ـــ «قاتناش قۇلايسىز، ھۆكۈمەت نەزىرىدىن يىراق بىز» دەپ بەزىلەر ھەددىدىن ئېشىپ كەتتى ...دەۋاتامدا.

ـــ خىزمەت گۇرۇپپىسى كەلسۇن ياكى قۇرۇق داۋراڭ بولسۇن، سەل قارىمايلى، ـــ دېدى چاۋار قىياق كۆزلىرىنى ئالايتىپ، ـــ كېيىنچە بېشىمىزنى چىشلىسەك قاتتىق، كۆتىمىزنى چىشلىسەك سېسىق بولۇپ قالمىسۇن.

ـــ ۋاي خۇدايىم قانداقمۇ قىلارمىز، ـــ مەتسىدىقنىڭ كالپۇكلىرى تىترىدى، ـــ بۇ قۇملۇق چۆلگە ھۆكۈمەت تۇرماق، جىن ـ ئالۋاستىلارمۇ كىرەلمەيدۇ، دەپ يۈرۈپتىكەنمەن.

ـــ ھەي لامزەللە، ـــ چاۋار ئالايدى، ـــ بار نىيازنىڭ گېپىدىن خوتۇن كىشىدەك ئىشتانىبېغىڭ يانغا ئۆتۈپ قالدىما. بۇ قېتىم شەھەرگە ئىگەمبەردى ئىككىمىز بىكارغا كىرمەيمىز، كېرىم مۇدىرىدىن ھەقىقىي ئەھۋالنى ئۇقۇپ، ئاندىن ئۇنىڭ

يولىورۇقى بويىچە ئىش قىلساق بىزنى ھېچكىم تەۋرىتەلمەيدۇ.

تۇيۇقسىزلا سىرتتىن ئاڭلانغان قوش يۆتەل ئاۋازى ئۇلارنى چۆچۈتۈۋەتتى. قاراۋۇللۇقتا زېرىكىپ، پۇتلىرى تېيىلىپ ئاغرىپ كەتكەن ھابىل قارا مەدەك بىلەن ئىمىن ئالاگەدەن ئاخىر بولالماي ئىككىسى تەڭلا يۆتىلىپ شەپە بەرگەنىدى. چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار دېرىزە يوچۇقىدىن قاراپ ئىككىسىنىڭ ئايدىڭدىكى قارا سايىسىنى كۆردى. ئۇلار ئۇچ قىرلىق قىزىل كالتەكلىرىگە تايانغان ھالدا پەس ئاۋازدا كۇسۇرلىشۋاتاتتى:

ــ ھەي ھابىل قارامەدەك، ــ دېدى ئىمىن ئالاگەدەن، ئەتراپىغا قاراپ قويۇپ، ــ بۇلارنىڭ يىغىنى بۇگۈن كېچە تۈگەمدۇ ــ يوق؟

ــ «قانداق قىلغاندا مال ــ دۇنيانى ساقلاپ قالمىز» دەپ تېخىچە بىرلىككە كېلەلمىگەن چاغۇا.

ــ بۇ نېمە دېگىنىڭ؟

ــ شۇنىمۇ ئۇقالمىدىڭما، قاسماق تاز، ناھىيىدىن خىزمەت گۇرۇپپىسى كېلىمىش.

ــ كەلسە نېمە بوپتۇ؟ ــ ئىمىن ھېچنېمىنى چۈشەنمىگەن ئىدى، ــ ھەي ھابىل، سەن چاۋاركامنىڭ خىزمىتىنى قىلغىنى نەچە يىل بولدى، راستلا، ئۇنىڭ مال ــ دۇنياسى شۇنچە كۆپما؟

ــ ھەي ئالاگەدەن قاپاقباش تاز.

ــ تولا تاز، تاز دەۋەرمىگىن، ئادەمنىڭ جېنىنى چىقىرىپ، مەن سېنى قارا مەدەك دېمىگەندىكىن.

ــ قارا تا··· ــ ھابىل ھىجايدى، ــ قارا ئىمىن، ئۇنىڭ ھەرقانچە دۇنياسى بولسا ماڭا دەمدا؟ نەشە پۇلى بەرگەنگە خۇش بولۇپ يۇرىيدىغان گەپ. سەنمۇ ئىگەمبەردىنىڭ يۇندىكەشلىكىنى قىلىۋاتسەن، بايلىقنىڭ سىڭا بۇرجىكىنى كۆرسەتتىما؟

ــ ھابىل، ئۇلار چىقتى! ــ ھەر ئىككىسى كالتەكلىرى بىلەن تەڭ تىك تۇروپ، سادىقلىقنى بىلدۇرۇشتى···

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى نادرىسى
www.uyghurtap.com

ئالتىنچى باب

زەپ ئەپچىل پىلان

ناھىيىلىك مائارىپ ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ئەيسايۇپ كۆرۈۋاتقان ماتېرىياللىرىنى يىغىشتۇرۇپ، ئۈستەل ئاستىدىكى يۇغان قارا سومكىنى ئېلىپ تۇرۇشى ئىشىك چېكىلدى. ئۇ سومكىنى دەرھاللا پەسكە ئېلىپ «كىرىڭ» دېيىشى ئىشخانىغا ئوتتۇرا بوي، ئاق يۈزلۈك، بۈدۈر چاچلىرى شەپكىسىنىڭ ئەتراپىدىن تولغىشىپ چىقىپ تۇرغان، ئىككى يانچۇقلۇق گىمناستۇركا ئۈستىدىن كۆپ پىستانلىق تاسما بەلۋاغ باغلىغان 25 ياشلار ئەتراپىدىكى قاشلىرى قاپقارا بىر يىگىت كۈلۈپ كىرىپ كەلدى. ئۇنىڭدا تارتىنىش ياكى قورۇنۇش ئالامەتلىرى كۆرۈنمەيتتى.

— ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم، سىز مائارىپ ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ئەيسايۇف بولىسىزغۇ دەيمەن.

— شۇنداق، قېنى ئولتۇرۇڭ.

— پاھ، ئۆزۈمنى قاراقاش دەپ يۈرسەم، مېنىڭ قېشىم سىزنىڭ قېشىڭىزنىڭ ئالدىدا يىپ ئېشەلمىگۈدەك، — يىگىت بەكمۇ ئەركىندەك قىلاتتى، — قوشۇمىڭىزدا قوشۇلۇپ كەتكەن قاشلىرىڭىز يۈزىڭىزنىڭ يېرىمىنى ئىگىلەپتۇ. خۇددى بىر چاپانغا ياقا بولغىدەك.

— شۇنداقتۇ؟ قېنى ئولتۇرۇپ گەپ قىلىڭ.

كاللىسىدا بىر تاسقان بارمۇ ـ نېمە؟ ئىشخانىغا كىرە ـ

كىرمەيلا تامدىن تاراش چۈشكەندەك سۆزلەپ، مېنىڭ قېشىم بىلەن قالدا بۇ ئاداش، گەپلىرىڭ چۈرۈكلۈكىگە قارىغاندا، بۇ يەرلىك ئەمەستەك قىلىدۇ. ئەجەب تۇرگۇن نېمىكىنا... دېگەنلەرنى كۆڭلىدىن ئۆتكۈزگەن ئەيسايۇف تەئەججۇپلەنگەن ھالدا ئۇنىڭغا تىكىلىپ قالدى. يىگىتمۇ ئۇنىڭ ئىچىدىكىنى بىلىۋالغاندەك دەرھاللا كەچۈرۈم سورىدى.

— كەچۈرۈڭ باشلىق، مېنى «سارالمۇ نېمە» دەپ قالدىڭىزغۇ دەيمەن، — ئەمدىلىكتە يىگىت ئۆزىنى تۇتۇۋالغان ئىدى، — مەن شىنجاڭ مىللەتلەر ئىنستىتۇتى سىياسىي قانۇن فاكۇلتېتىنى پۈتكۈزۈپ، پراكتىكا قىلىش ئۈچۈن كەلگەن جەۋلان ئەلى بولىمەن.

— بىلىمەن، بىلىمەن، تېخى ئالدىڭىزدىلا ۋىلايەتلىك مائارىپ ئىدارىسىدىن تېلېفون كەلدى.

— بۇ مېنىڭ تونۇشتۇرۇشۇم، — جەۋلان تامغا بېسىلغان بىر پارچە قەغەزنى ئۇستەلگە قويدى. ئەيسايۇف تونۇشتۇرۇشقا كۆز يۈگۈرتۈپ چىقىپ، مەمنۇنلۇق بىلەن كۈلۈمسىرىدى.

— قالتىس، قالتىسكەنسىز، — ئەيسايۇف بېشىنى كۆتۈردى، — سىياسىي ـ قانۇن سىنىپى بويىچە ئەلاچى ئوقۇغۇچىكەنسىز. ئابلىز ھاكىم «ناھىيىلىك سوت مەھكىمىسىدە پراكتىكا قىلسۇن، تەقسىماتتا شۇ يەرگە ئەپقالمىز» دېسە نېمىشقا ئۇنىمىدىڭىز؟

— ئۇچ يىل ئىچىدە «جىنايى ئىشلار قانۇنى»، «ھەق تەلەپ دەۋا قانۇنى»، «نىكاھ قانۇنى» قاتارلىق سىياسىي ـ قانۇننىڭ نۇرغۇن تۈرلىرىنى ئىچۋالدىم دېسەممۇ بولىدۇ، — دېدى جەۋلان تەمەننالىق قىياپەتتە، — بىراق مەن مەكتەپلەردە دەرس ئۆتۈش ئارقىلىق نەزەرىيە ئاساسىنى تولۇقلاپ، نوتۇق قابىلىيىتىمنى ئۆستۈرۈشنى ئارزۇ قىلىمەن.

— ئۇنداقتا شەھەر ئىچىدىكى تولۇق ياكى تولۇقسىز

مەكتەپلەرنىڭ بىرەرسىدە پراكتىكا قىلامسىز؟

ــ ئەيسايۇف، بۇ ئۇچ ئايلىق پراكتىكا دەۋا. شۇڭا سەل جاپالىق يەر بولسىمۇ بولىۋېرىدۇ.

ــ ئەمىسە ئارزۇيىڭىز بويىچە «بەگئىرىق» يېزىسىدىكى ناھىيىنىڭ نۇقتىلىق ئوتتۇرا مەكتىپى «بەگئىرىق تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتىپى»گە بېرىڭ.

ئەيسايۇف تاتمىدىن مائارىپ ئىدارىسىنىڭ ئىش قەغىزىنى ئېلىپ، جەۋلانىنى ئەستايىدىل تونۇشتۇرۇپ يازغاندىن كېيىن تامغىنى بېسىپ جەۋلانغا تۇتقۇزدى.

ــ رەھمەت باشلىق، سىز ھەر ھالدا بوپقالىدىكەنسىز.

ــ تەلەپپۇزىڭىزغا قارىغاندا، شىمالىلىق ئوخشىمامسىز؟

ــ توغرا پەرەز قىلدىڭىز، مەن شىمالىلىق.

جەۋلان 42 ياشلاردىكى ئەيسايۇفنىڭ تەمبەل، لېكىن پاكاراڭ بەستىگە، بۇغداي ئۆڭلۈك گۆشلۈك يۈزىگە، قاتمۇقات جىيەكلىك كۆزلىرىگە، بولۇپمۇ قوشۇمىسىدىن ئىككى چېكىسىگە قانات يايغان توم قاشلىرىغا بىر پەس تىكىلىپ قالدى.

ــ ئەيسايۇفكا، قاشلىرىڭىز ھەقىقەتەن ئالامەتكەن.

جەۋلان چىقىپ كەتتى. ئەجەب غەلىتە بالىكەنا، لېكىن ئوچۇق ـ يورۇق يېتىمكەن، دېگەن ئوي كۆڭلىدىن كەچكەن ئەيسايۇف سومكىسىنى ئېلىپ سىرتقا ماڭدى. ئەيسايۇفنىڭ تۆت بالىسى بولۇپ، ئۆيدىكى ئالتە جان ئادەم ئاشلىق پونكىتىتىن بېرىدىغان ئازغىنا نورما ئاشلىققا قاراشلىق ئىدى. ئۇلارنىڭ يىگىرمە ـ يىگىرمە ئىككى كۈنلەردە ئاش ـ ئوزۇقى ئۈزۈلۈپ قېلىپ، قاراڭغۇ بازاردىن قىممىتىگە قوناق، ئارپا، قۇرۇق يەل ـ يېمىش سېتىۋېلىپ قوشۇمچە قىلاتتى. چوڭلار يېرىم ئاچ ـ يېرىم توق يۈرسىمۇ چىدىغان بىلەن ئوقۇۋاتقان بالىلار بەرداشلىق بېرەلمەي، ئەخلەتخانىلاردىن بىر نەرسىلەرنى تېرىپ يېگۈدەك بولۇپ كېتەتتى. قاراڭغۇ بازاردىن قىممەت ئاشلىقنى

ئېلىۋېرىشكە كىچىككىنە مائاش يەتمەيتتى. شۇڭا ئۇ ئۇلۇشكۇن سودا ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ۋاڭ يۇڭ بىلەن ئۇچرىشىپ قېلىپ، ھال ئېيتقان ئىدى. ئۇ «ۋاقتىڭىز چىققاندا بېرىڭ، مەن ياڭاق، گۈلىقاق، جىگدىلەرگە خەت قېلىپ بېرەي» دېگەنىدى.

ئەيسايۇف قارا سومكىنى كۆتۈرۈپ ئىشخانىغا كىرىپ كەلگەندە ۋاڭ يۇڭ بىر يىگىت بىلەن پاراڭلىشىپ ئولتۇراتتى. يىگىتنىڭ كىيىنىشى، تەقى ـ تۇرقىدىن سەھرالىق ئىكەنلىكى چىقىپ تۇراتتى.

ـــ ھە، ئەيسايۇف كەلدىڭىزمۇ؟ ـــ ۋاڭ يۇڭ ئورنىدىن تۇرۇپ كۆرۈشتى، ـــ بۇ قۇملۇق ئوغلى بىلەن تونۇشۇپ قويۇڭ، ئىسمى كامال.

ـــ راستلا قۇملۇق ئوغلىدەك قېلىپ تۇرىدۇ، ـــ ئەيسايۇف، كامالنىڭ ئاپتاپتا كۆيگەن قىزىل يۈزىگە قارىدى، ـــ ئۆزىمۇ توغراقتەك قامەتلىككەن.

ـــ ئەلئابادتىن داۋاملىق ئاشلىق، ياغلىق دان، قۇرۇق يەل ـ يېمىش، تۇخۇت، زاراڭزا، چىگىت، گىلەم ـ خۇرجۇن دېگەندەك نەرسىلەرنى شەھەردىكى مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلارغا يۆتكەيدۇ، ـــ دېدى ۋاڭ يۇڭ پەخىرلەنگەن ھالدا، ـــ بىزنىڭ ئىدارىدىكى ئىشچى ـ خىزمەتچى ئائىلىلىرىنى قوشۇمچە يېمەكلىكلەر بىلەن مۇشۇ بالا تەمىنلەيدۇ.

ـــ ۋۇي ياخشىكەنغۇ، ـــ ئەيسايۇف خۇشاللىقىنى يوشۇرالمىدى، ـــ تونۇشۇپ قالساق بولغىدەك.

ـــ بولىدۇ، مېنى ئىزدىسىڭىز، بۇ بالىنى تاپالايسىز.

ۋاڭ يۇڭ ئىدارىسىنىڭ ئىش قەغىزىنى ئېلىپ بىرنەچچە قۇر خەنزۇچە خەت يازدى. ئاندىن خەتنىڭ ئاستىغا ئىمزاسىنى قويۇپ ئەيسايۇفقا بەردى.

ـــ ياڭاق، گۈلىقاق، قارا بىيىزدىن ئارىلاشتۇرۇپ يېزىپ بەردىم. كاسسىرغا پۇل تۆلەپ، تالونىنى ئامبارچىغا بېرىڭىز

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

بولىدۇ، ــ ۋاڭ يۇڭ ئۆزرە ئېيتتى، ــ كۆپرەك يېزىپ بېرەي دېسەم، بىزمۇ ۋىلايەتنىڭ قۇرۇق يەل - يېمىش ۋەزىپىسىنى ئورۇنلىمىساق بولمايدۇ.

ــ ھلېىمۇ ئوبدان يېزىپ بەردىڭىز، خوش، مەن چىقاي.

ئەيسايۇفنى ئۇزىتىپ قويۇپ كىرگەن ۋاڭ يۇڭ ئورۇندۇقىنى سۈرۈپ، كامالنىڭ ئۇدۇلىغا ئېلىپ كەلدى. بۈگۈن چۈش پېشىنلەر بىلەن شەھەرگە كىرگەن ھارۋا مىرزا زاغۇننىڭ دېڭىگە چۈشۈپ، چاۋار، ئىگەمبەردى بىر ياتاققا، كامال ئايرىم بىر ياتاققا ئورۇنلاشتى. ئۇلار ھارۋىدىكى ھەر خىل ئاشلىق، ياغلىق دان، ئوغۇت، ئۆچكە تىۋىتى، گىلەم قاتارلىقلارنى چاۋار بىلەن ئىگەمبەردىنىڭ ياتىقىغا توشۇدى. چاۋار ئىشىك ھالقىسىغا قوش قۇلۇپنى سالغاندىن كېيىن ئۇلار «تاماق يەپ كېلەيلى، سەن تايلىغىن ئارام ئالىسەن» دېيىشىپ، كامالنى تاشلاپ چىقىپ كېتىشتى. دەڭ دەرۋازىسى ئالدىدا كۆزىتىپ تۇرغان كامال چاۋار بىلەن ئىگەمبەردىنىڭ قارىسى يوقالغاندىن كېيىنلا سودا ئىدارىسىغا ئۇچقاندەك يېتىپ كېلىپ ۋاڭ يۇڭنىڭ ئىشخانىسىغا كىرگەن ئىدى.

ــ ھەي، ساۋۇر مەڭلىكنىڭ دېڭىگە چۈشمەي، ــ ۋاي يۇڭنىڭ كۆزلىرى چەكچەيدى، ــ نېمىدەپ مىرزا زاغۇننىڭ دېڭىگە باشلاپ باردىڭ. ئۇ يەر نەشىكەشلەرنىڭ، قىمارۋازلارنىڭ، ئوغرىلارنىڭ، جالاپلارنىڭ ئۇۋىسى تۇرسا.

ــ ئۇلار مېنىڭ ساۋۇر مەڭلىك بىلەن بۇرادەرلىكىمنى بىلگەچكە، ئەتەي ئۇ يەرگە چۈشكىلى ئۇنىمىدى، ــ دېدى كامال جىددىيلىشىپ، ــ بۇ ئۈچ ئوغرى ھازىر مەندىن گۇمانلىنىپ قالدى. شۇڭا: «بىز ماللارنى ئالدىرىماي ساتىمىز، بىر ھەپتە كەتسىمۇ مەيلى، سەن يېقىن - يۇرۇقلىرىڭنى بەخىرامان يوقلا...» دەۋاتمامدۇ.

ــ توغرا، ئۇلارنىڭ مىرزا زاغۇننىڭ دېڭىگە نېمە ئۈچۈن

چۈشكەنلىكى ئەمدى ئايدىڭ بولدى، ــ ۋاڭ يۈكنىڭ كۆزلىرى بىر چېكىتكە قالدى، ــ ئۇلار ماللىرىنى بىر تەرەپ قىلىش ياكى كېچىلىرى يۆتكەشتە ساۋۇر مەڭلىكىنىڭ ساڭا خەۋەر قىلىپ قويۇشىدىن ئەنسىرىگەن گەپ.

ــ تۇغرا «بىر ھەپتە كەتسىمۇ مەيلى»، «يېقىنلىرىڭنى يوقلاۋە» دېگەنلىرى مېنى بىخۇدلاشتۇرۇپ، سودىسى ئۈستىدە تۇرغۇزماسلىق ئىكەنده.

ــ ئۇلار مىرزا زاغۇننى يانچۇقىغا سېلىپ بولدى، ــ ۋاڭ يۈك ئۈستەلگە پاققىدە ئۇردى، ــ بۇگۈن كېچە سېنى ئۇخلىتىۋېتىپ ماللىرىنى ھايانكەشلەرگە ساتىدۇ ياكى يۆتكەيدۇ.

ــ نېمە؟ ــ كامال بىردىنلا چۆچۈدى، ــ ئەسلىدە بۇ قېتىم ماي زاۋۇتىغا چىگىت ئەكىرمەكچى ئىدىم. لېكىن بۇ ئۇچ ئاچ كۆز ھارۋىنى تالىشىپ قالغاچقا، كەنتنىڭ نەرسىسىنى قالدۇرۇپ ئۇلارنىڭ زاڭ ماللىرىنى باسقان.

كامال يېزىلىق ھۆكۈمەتتە ئېچىلغان ئۇچ كۈنلۈك يىغىندىن كېيىن، ئىگەمبەردى، چاۋار، مەتسىدىقلارنىڭ جىددىيلىشىپ كەتكەنلىكى، ئەترەت كادىرلىرىنى يىغىپ، يۇقىرىنىڭ ھۆججەت، ماتېرىياللىرىنى ئۆزى خالىغانچە بۇرمىلاپ چۈشەندۈرگەنلىكىنى، شۇنداقلا خىزمەت گۇرۇپپىسى كېلىشىنىڭ مۇجمەللىكى، خام خىياللاردا بولماي كەنت رەھبەرلىكىنىڭ ئەتراپىغا زىچ ئۇيۇشمىسا بولمايدىغانلىقى، ئۆسەك گەپلەرنى تارقىتىش، غەيۋەت، شىكايەت قىلىش ... لارنىڭ ھەممىسى ماۋجۇشى ئىدىيىسىگە قارشى تۇرغانلىق دېگەندەك قورقاق، تەھدىت سالغانلىقىنى سۆزلەپ بەردى. ئۇ يەنە ئىشخانا ئەتراپىغا قاراۋۇل قويۇپ مەخپىي يېقىن ئاچقانلىقىنىمۇ ئېيتتى.

ــ ئۇلار خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ خەۋىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن بىردىنلا ئالاقزادە بولۇپ كەتكەن، ــ ۋاڭ يۈك خىيالغا پاتتى، ــ ئىگەمبەردى بىلەن چاۋارنىڭ شەھەرگە كىرىشىمۇ زاڭ

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچىدا كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ماللارنى دەرھال بىر تەرەپ قىلىش، شۇنداقلا مۇناسىۋەتلىك كىشىلىرىدىن تىڭ تىڭلاش.

ــ ۋاڭ جۈيجاڭ ئېسىڭىزدىمۇ، سىز بىر چاغدا «چاۋار دېگەن كىم؟ قۇمتامغا قاچان پەيدا بولغان؟» دەپ سورىغاندا، بىر ئادەمنىڭ ۋاستىسى بىلەن قۇمتامغا ئۈنگەنلىكىنى دەپ بەرگەن ئىدىم. ئۇ ئادەم ھازىر ناھىيىلىك ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتىنىڭ مۇدىرى.

ــ كېرىم جۇرىنما؟

كامال بېشىنى لىڭشىتتى. ۋاڭ يۇڭ تېڭىرقاپ قالغان پېتى ئاستا مېڭىپ، دېرىزە تۈۋىگە كەلدى. ئۇ سىرتقا قاراپ ئۆزىچىلا: «ئۇلار زادى قانداق بۇرادەرلەردىن؟...» دەپ پىچىرلىدى. كېرىم ناھىيىلىك كومىتېت ئىچىدىلا ئەمەس، ناھىيە تەۋەسىدىمۇ، بارلىق چوڭ ـ كىچىك باشلىقلار، كادىرلار ھەزەر ئەيلەيدىغان، ئىسمىنى ئاڭلىسا يۈرىكى سىرقىرايدىغان قارا كۆڭۈل ئادەم ئىدى. ئۇ بىرەر رەھبەرنىڭ ياكى كادىرنىڭ خىزمەتتىكى سەۋەنلىك ياكى ئادەتتىكى خاتالىقىنى تۇتۇپ ئالسا، ئۇنى قۇتقۇزۇۋېلىش، تارتىۋېلىش، ياردەم بېرىش ئەمەس بەلكى بىر يولىلا ئۇجۇقتۇرۇش، خىزمىتىدىن، پارتىيە ئەزالىقىدىن مەھرۇم قىلىشتەك قورقۇنچلۇق ئەنزە بېكىتىپ، دائىمىي ھەيئەتلەر يىغىنىغا سۇناتتى. ئۆزى قول شىلتىپ سۆزلەپ، كۆپتۈرۈپ، مۇبالىغە قېلىپ مەزكۇر كادىرنى يەر چىشلەتمىگىچە كۆڭلى تىنمايتتى. شۇڭا ئۇنى ھەممە ئادەم «ئوتقۇيرۇقى»، «چېتىلدۇرغۇچ» دېگەندەك ناملار بىلەن تەرىپلەيتتى. مۇشۇنداق ئادەمنىڭ چاۋارغا يار ـ يۆلەك بولۇشى، ئۇنى قوللىشى، چاپان يېپىشى زادى نېمە ۋەجىدىن؟ دېگەن گۇمان ۋاڭ يۇڭنى خىيال تورلىرىغا چىرماپ قويدى. لېكىن كامالنىڭ سۆزى ئۇنى ئېسىگە كەلتۈردى:

ــ ۋاڭ جۈيجاڭ، ھاشىمكام، ــ كامالنىڭ ئاۋازى بىردىنلا

پەسلىدى، ــ «بۇ قېتىم شەھەرگە ئېلىپ كىرگەن زاكۇ مالىلار كەنتىنىڭ قان ـ تەرى، جازانىخورلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ كەتسە، ياكى مۇسادىرە قىلىنسا، قۇمتاملىقنىڭ يۇرىكىنى سۇغۇرۇۋالغان بىلەن باراۋەر... » دەپ تاپىلىغان ئىدى.

ــ شۇنداقمۇ، ــ ۋاكۇ يۈكۇ سىرلىق شەپىنىڭ تېگىگە يەتتى، ــ ئۇنداق بولسا بۈگۈن كېچە سەگەك بول. كۆز جىيەكلىرىڭگە سەرەڭگە ياغچى قىستۇرساڭمۇ مەيلى، لېكىن ئۇخلاپ قالما.

ــ نېمىشقا؟

ــ سېنى «ئويۇنۇڭنى ئوينا» دېگىنىگە قارىغاندا، ئۇلار بۈگۈن كېچە، سەن ئۇخلاپ قالغاندا زاكۇ مالىلارنى جازانىخور، مەككار هايانكەشلەرگە ئۆتكۈزىدۇ. ئۇلار تۈيدۇرماي دەكۇ دەرۋازىسىدىن ئېلىپ چىقىپ كېتىدۇ.

ــ ئۇنداقتا مەن قانداق قىلىمەن؟

ــ ئارىلىق يىراق بولمىغاندىن كېيىن ساۋۇر مەڭگىلىكنى ئەۋەت، مەن دەرھاللا جۇسادۇينىڭ باشلىقى قادىر ئالغايغا تېلېفون بېرىۋېتىمەن. ئۇلار سودىلىشىپ، مالىلارنى يۆتكەپ بولغىچە بىر ماشىنا ئادەم بېرىپ بولىدۇ.

ــ مالىلار جۇسادۇينىڭ قولىغا چۈشسە، مۇسادىرە قىلىۋەتمەس.

ــ ئۇنىڭدىن ئەنسىرىمە، كېيىنكى ئىشلارنى ئۆزۈم ئورۇنلاشتۇرىمەن.

كامال ئورنىدىن تۇردى، ئۇ ۋاكۇ يۈگىنىڭ كەچلىك تاماقنى بىللە يەيلى، دېگىنىگىمۇ قارىماي «ئۇچ بۇرجەك» بازارغا بېرىپ، قاراڭغۇ بازاردىن ئىككى نانىنى قىممىتىگە سېتىۋالدى. ئۇ «قىزىق دەرۋازا» دەپ تەرىپلىنىدىغان قاينىاق بازاردىكى بىر چايخانىغا كىرىپ، چوڭ چاينەك چايدىن بىرنى بۇيرۇتتى. ئۇ جىددىيلەشكەنسېرى، چاۋار، ئىگەمبەردىلەر جازانىخورلار بىلەن قول قېقىشىپ سودىلىشىۋاتقانىدەك، ئاشلىق، ياغلىق دان،

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ئوغۇت، گىلەم، تىۋىت تاغارلىرىنى ھارۋىغا بېسىپ ئېلىپ چىقىپ كېتىۋاتقاندەك مەنزىرىلەر كۆز ئالدىغا كېلىۋېلىپ زادىلا ئولتۇرالماي قالدى.

ــ ھاي، خان، ــ كامال مۇلازىم قىزغا ۋارقىرىدى، ــ چېيىڭىز كېلەمدۇ ياكى ياكى ئورۇن ـ يوتقاننى ئەپكېلىمەنمۇ؟

ــ تە بولمىسىلا ئاكا، ــ ئوچاق ئالدىدىكى قىز قايرىلىپ ۋارقىرىدى، ــ چاي ئوبدان چۈشمەپتىكەن ئەينا، قارا چاي سېلىپ ئوتقا قوياپ قويدۇم، بىر ئۆرلىسۇن ماقۇما، كۆزنىڭ يېشىدەك چاينى ئاپارسام، بېشىمغا ئاتالا.

كامال بىر چەينەك چاي كېلىشى ئۇنى گېلىغا تۆكتىمۇ ياكى يەرگىمۇ ئىشقىلىپ بىر ناننى چايغا مىلاپ يۈرۈپ قاچانلاردا ئىچىۋەتكىنىنى بىلمەيلا قالدى. ئۇ ئاشقان ناننى تۆت قاتلاپ، پوتىسىغا تۈگكەندىن كېيىن مىرزا زاغۇننىڭ دېڭىگە يۈرۈپ كەتتى. بۇ دەڭ ۋاڭ يۇڭنىڭ دېگىنىدەك قالايمىقانچىلىق ۋە جەڭگى ـ جېدەلنىڭ ئۇۋىسى ئىدى. قىمارۋازلار چىدىماسلىق قىلىپ ۋالاق ـ ۋۇلۇق مۇشتلاشقىنىچە دەڭنىڭ تېزەك، چىلە پۇراپ تۇرغان ھويلىسىغا چىقىپ قالاتتى. دەرۋازا يېنىدا ئۆچكە تېرىسىنى ئاستىغا سېلىپ خۇددى بىر كىم چاپلاپ قويغاندەك ئولتۇرىدىغان ھىمىدىخان باداڭ كەچكىچە گازىر چېقىپ، پايپاق توقۇپ دەرۋازا باقاتتى. خەقلەرمۇ يامانكەن، لەقەمنى پىچىپ تىككەن توندەك كىيگۈزۈپلا قويىدىكەن. ھىمىدىخان راستتىنلا ئاشلىق قاچىلايدىغان باداڭدەك يوغان خوتۇن بولۇپ، ئەرلەر ئۇنىڭغا چېقىلىشتىن ھەزەر ئەيلەيتتى. ئۇ خۇددى پىشقان لۆكچەكلەردەك مۇشت ئاتاتتى. پەشۋا قوياتتى. ئەمما ئۇ جۇسادۇي «جەڭچى» لىرى ياكى بازار باشقۇرۇش مىنبىڭلىرى، ئىشقىلىپ ساقچىغا تەئەللۇقلار كېلىپ قالدىيۇ: «ھاي! ھېقىدىغان پاخپاق بېشىم قېچىشىپ كەتتى بېقىپ قويمامسەن!» دەپ ۋارقىرايتتى ياكى «ھوي دىكى ـ دىككاڭ سارىخان تامبىلىم پىت بولاپ

كېتىپتۇ، ئۆگزىگە يېيىۋەت!» دەپ كارنىيى يىرتىلغۇدەك كاركىرايتتى. ئۇنىڭ دەز كەتكەن تەشتەكتەك بوغۇق خىرقىراق ئاۋازى ھەممىگە تونۇش بولغاچقا، قىمار ئويناۋاتقانلار دەرھاللا ئوشۇقلىرىنى يىغىشتۇرۇپ، ئۇخلىغان بولۇۋالاتتى. نازۇ كەرەش بىلەن ئىڭراۋاتقان ئايال ھاپىلا ـ شاپىلا تامبىلنى كىيىپ، تاردا كۆكتات ئادالىغان قىياپەتكە كىرىۋالاتتى. ئوغرىلار زاڭ ماللىرىنى تىقىشتۇرۇۋېتىپ ناماز ئۆتىگەن بولۇپ، رۇكۇدا ئولتۇرۇۋالاتتى.

كامال دەڭ دەرۋازىسىدىن كىرىۋېتىپ ھىمىدىخان باداڭغا سۇسقىنا سالام قىلىپ ئۆتۈپ كەتتى. كېچىنىڭ شامالسىز تىنچىقى باشلىنىش بىلەن دەڭدىن كۆتۈرۈلگەن تېزەك، چىلە، ئات ـ ئېشەكلەرنىڭ قاڭسىق تەر ھىدلىرى دىماغلارنى ئېچىشتۇراتتى. ياتىقى ئالدىدىكى كۆتەكتە ئاسما مايكىسى بىلەنلا ئولتۇرغان كامالنىڭ پېشانىلىرى ئۇششاق تەرلەپ كەتكەن ئىدى، ئۇ بىردەم ـ يېرىمدەم بىكار بولۇپ قالدىمۇ لەيخۇا كۆز ئالدىدا پەيدا بولاتتى. «قوللىرىم يۇمشاق بوپتىمۇ؟» دەپ ئالىقانلىرىنى سۇۋايتتى. گەپ قىلىشنى بىلىدىغان كۆزلىرى كامالنى تەمتىرىتىۋېتەتتى. ئۇ ھودۇققىنىدىن ساڭگىلاپ تۇرغان ئىككى قولىنى نەگە قويۇشىنى بىلمەيتتى. بىردەمدىلا تاماقلىرى قۇرۇپ تەشنالىق قىينايتتى. تىزلىرى تىترەپ، يۈزى ئوت ئالاتتى. ئۇ ئىچىدە: «توۋا، سۇندۇكتەك بىر كىچىك قىز ئالدىدا شۇنچە بەردەم ئەر مۇمدەك يۇمشاپ كېتىدىكىنا...» دەپ ھەيران بولاتتى.

ـــ كامال ئولتۇرۇپسەنغۇ؟

كامال قايرىلىپ قاراپ ئالدىدا ئىگەمبەردى تۇرغانلىقىنى كۆردى. كېچە ئايدىڭدا ئۇنىڭ ساپسېرىق چىگىش ساقال قاپلاپ كەتكەن يۈزى، قىپقىزىل بۇرنى، قاش ـ كىرپىكىنىڭ تايىنى يوق بوز كۆزلىرى سۇۋارى تۇمان ئىچىدە قالغاندەك غۇۋا

كۆرۈندى.

— ئۇيقۇم كەلمەي ئولتۇردۇم، — كامال بەكمۇ تەمكىن ئىدى، — چاۋاركام كۆرۈنمەيدىغۇ.

— ياتاقتا خۇپتەن نامزىنى ئۆتەۋاتىدۇ. چۈشتىن كېيىن يوقاپ كەتتىڭ، نەلەرگە باردىڭ؟

— نەچچە يىللاردىن بېرى سىلەرنىڭ ھەم كەنتنىڭ نەرسىلىرىنى ساتىمەن، ئۆتكۈزىمەن، دەپ پالاقلاپلا يۈرۈپتىمەن، — دېدى كامال كۈلۈپ قويۇپ، — بۈگۈن شەھەردىكى ئاغىنىلەر بىلەن كۆرۈشۈپ، ئىگەچى باغچىسىغا باردۇق. قانغۇچە ئويناندۇق. ئەتىدىن باشلاپ «سەھۋالىم»، «كۆكمارىم» لارغا بېرىپ ئوينىماقچى.

— ياھ، ئويۇنۇڭلار كاتتىغۇ، — ئىگەمبەردى قەستەن قىزىققاندەك بولدى، — مېنىڭمۇ بېرىپ ئويناپ كەلگۈم كېلىۋاتىدۇ. ئۇ يەرلەرنى بەكمۇ چىرايلىق دېيىشىدۇ.

— سىلەرمۇ يوقاپ كەتتىڭلارغۇ.

— بازار چۆرگىلىدۇق، ئاشخانىغا كىرىپ تاماق يەپتىمىز.

— ماقۇل، ئىگەمبەردىكا، مەن كىرىپ ئۇخلاي، سىلەر يولدا كەلگىچە ھارۋا ئۈستىدە ئۇخلاپ كەلدىڭلار، مېنىڭ ھازىر راسا ئۇيقۇم كېلىۋاتىدۇ.

كامال ياتقىغا كىرىپ كەتتى. ئۇ ئىگەمبەردىنىڭ كەيپىياتىغا، چىرايىدىكى ئەمىلىكە قاراپ ئۇلارنىڭ ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتىنىڭ مۇدىرىنى «تاۋاپ» قىلىپ كەلگەنلىكىنى، كېرەم مۇدىرمۇ ئۇلارغا «ئەپسۇن» سۈيى ئىچكۈزگەنلىكىنى بىلىپ بولدى. شۇڭا بۈگۈن چاۋار بىلەن ئىگەمبەردىنىڭ زادى ماللارنى بىر تەرەپ قىلىدىغانلىقىغا كۆزى يەتتى. ئۇ بىگىز بارمىقىنى ھۆللەپ دېرىزە قەغىزىگە تەگكۈزۈشى سامان قەغەزدىن دۈپىدۈگىلەك تۆشۈك ئېچىلدى. كېچە ئاپئاق ئايدىڭ بولغاچقىمۇ ھويلىدىكى ھارۋا، تراكتور، ئېغىل،

ئوقۇرلار، ھەتتا ئۇلاغلار سۇ ئىچىدىغان غۇلاقچە ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇراتتى.

ۋاقىت خۇددى ئۇيۇپ قالغان شام ئېرىتمىسىدەك بەكمۇ تەستە ئۆتۈۋاتاتتى. ھويلىدىكى كىچىككىنە شەپە ئاڭلانسىمۇ كامال دەرھال دېرىزە قەغىزىدىكى تۆشۈكتىن سىرتقا قارايتتى. ئالاھەزەل تۇن نىسپىدىن ئۆتكەندە، ھەمىدىخان باداڭ دەرۋازىنى تۈتۈش چىقارماي ئېچىشى ھويلىغا ئىككى كالا قېتىلغان رېزىنكا چاقلىق چوڭ ھارۋا كىرىپ كەلدى. ھارۋىنىڭ ئارقىسىدىن كېلىۋاتقىنى ئېگىز، تەتۈر ئۇستىخان ئىگەمبەردى ئىدى. ھارۋىكەش كالا ھارۋىسىنى چاۋارلارنىڭ ياتقى ئالدىدا توختاتتى. ئىگەمبەردى ھارۋىكەشنى ئالدىغا سېلىپ ياتقىغا كىرىپ كەتتى. دېرىزە ئالدىدا تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ سىرتنى كۆزىتىۋاتقان كامالنىڭ پۈتلىرى ئۇيۇشۇپ، كۆزلىرى ئىلىشىپ چىدالمايلا قالغانىدى. ئۇلار ھارۋىكەش بىلەن كىرا ھەققىدە كېلىشىلمىگەنمۇ، ئاردىدىن خېلى ئۇزۇن ئۆتكەندىلا ئۇدۇلدىكى ياتاقتىن چىقىقان ئىككى قارا كۆلەڭگە بىر بىسىپ، ئىككى بىسىپ كامالنىڭ ياتقىغا يېقىنلاشتى. كامال دەرھاللا ئورنىدا يېتىپ يالغان خورەكنى باشلىۋەتتى. دېرىزە ئالدىدا بىردەم تۇرغان ئىككى كۆلەڭگە بىر ـ بىرىگە باش ئىشارىسى قىلغاندىن كېيىن ياتقىغا كىرىپ كەتتى. ئاياغ شەپىسى يىراقلاشقاندىن كېيىنلا، كامال ئورنىدىن تۇرۇپ دېرىزە قەغىزىدىكى تۆشۈكتىن ئۇلارنى ئەمدىلا كۆزىتىپ تۇرۇشى ياتاقتىن ئۈچ ئادەم ئاشلىق قاچىلانغان چوڭ تاغارنى ئىنجىقلاپ يۈرۈپ ئاران ئېلىپ چىقتى ـ ده، ھارۋىغا تاشلىدى. ئۇلار بەش ـ ئالتە قېتىم قاتناپ ئېغىر ئاشلىق تاغارلىرى تۆگىگەندىن كېيىن، تۆت قاچىلانغان تاغارلارنى، يوتقان ـ كۆرپە، كىگىزلەر پۈرلاپ تىقىلغان چوڭ خەسە خالتىلارنى، ئاق ئوغۇت ۋە بىر قانچە گىلەمنى ھارۋىغا بېسىپ دەڭ دەرۋازىسىدىن چىقىپ كەتتى. كامال دەرھاللا

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىڭى نادىرىسى

ئۇچىسىغا قارا يەكتەكنى ئالماشتۇرۇپ كىيىپ ياتاقنى تاقىدى، ئۇ كالا ھارۋىسىنىڭ قارىسىنى يوقاتماي دەرەخ، ئىستولىبا، تاملارنى دالدا قېلىپ كېلىۋاتاتتى.

— كېرىم مۇدىر بىلەن كۆرۈشكىنىمىز ئوبدان بولدى، — بۇ چاۋارنىڭ ئاۋازى ئىدى، — ماللارنى مىرزا زاغۇننىڭ دېڭىدە بىر تەرەپ قىلغان بولساق، كامال ھامان بىلىپ قالاتتى.

— چوڭ ئورۇندا رەھبەر بولغان ئادەمنىڭ ئەقلىمۇ تېرەن بولىدىكەن، — ئىگەمبەردىنىڭ غاراڭ - غۇرۇڭ ئاۋازى ئاڭلاندى، — ھازىر بارىدىغان دېڭىمىز ئىشەنچلىكمىدۇ؟

— تاجىخان لەڭمەننىڭ دېڭى شەھەر سىرتىدىكى كۆزگە چېلىقمايدىغان دەڭ، باشقا دەڭلەر ئىشەنچسىز.

— كامال ئەتە ئەتىگەن بىزنىڭ يوقلىقىمىزنى بىلىپ قالسا، گۇمانلىنىپ يۈرمەس.

— بىزنى ئەتىگەندىلا بازارغا خېرىدار ئۇقۇشقىلى كېتىپتۇ، دەپ ئويلىشى مۇمكىن، — چاۋار ئارقىسىغا قايرىلىپ قارىدى، — بىر كىم ئارقىمىزدىن كېلىۋاتقاندەكلا تۇيۇلۇۋاتىدۇ، دېسە.

— بۇ ئالا كېچىدە كىممۇ ئارقىمىزغا چۈشە؟ ھەممىسى يەر تىڭشاپ ئۇخلاۋاتسا، — ئىگەمبەردىنىڭ ئاۋازىدىن خاتىرجەملىك چىقىپ تۇراتتى، — خۇپىيانە ئىش قىلساڭ، خۇدۇكۇڭ ئاشار دېگەن شۇدە.

ئۇلار دەڭجا بىلەن ئالدىن كېلىشىپ بولغاندەك قىلاتتى. كالا ھارۋىسى غىچىرلاپ كېلىشى تاجىخان لەڭمەن دەرۋازىنى چوڭ ئېچىپ: «تېز - تېز ھەي ھارۋىكەش، نېمانداق مىسلدايسەن، ئۇرمامسەن ماۋۇ رودۇپايلىرىڭنىڭ پىشمايدىغان يېرىگە...» دەپ زەردە بىلەن كۇسۇرلىدى. ئاندىن ئۇ چاۋارغا بىر تال ئاچقۇچنى تۇتقۇزۇپ، ئۇنى دەرۋازا دالدىسىغا ئېلىپ كەلدى. دەرۋازا ئارقىسىدا ئۇلارنى كۆزىتىپ تۇرغان كامالنىڭ يۈرىكى سېلىپ، نەپەسمۇ ئالماي جىممىدە تامغا چاپلىشىپ قالدى.

ـــ خەيرىدارىڭلار قاچان كېلىدۇ، دەيمەن، ـــ تاجىخان لەڭمەننىڭ كۆز پاختىلىرى يالتىرىدى، ـــ دەڭدە مىزەممىتى بار مالنى كۆپ ساقلاشقا بولمايدۇ جۇما.

ـــ خەيرىدارلار بىلەن كېلىشىپ بولغان، ئەمما ئۇلار بىز خەۋەر قىلغاندىن كېيىن كەمەكچى.

ـــ ئۇنداق بولسا ئەتە چۈشتە، نەق تاماق ۋاقتىدا كەلسۇن.

ـــ قانداق بولا، كۆپكۈندۈزدە.

ـــ پالتا چۈشكىچە كۆتەك دەم ئاپتۇ. دېگەننى ئاڭلىغانما؟ جۇسادۇي، مىنبىك، بازار باشقۇرۇش دېگەنلەرنىڭ ھەممىسى قورساق تويغۇزۇش بىلەن قالىدۇ. بۇ ئەپلىك پۇرسەت جۇما...

ـــ ياللا، شەيتانغا دەرس بېرىدىغان خوتۇنده سىلى.

ـــ ياتاقنى ئوبدان كۆرۈۋالغانسىلە، چەتتىكى ئېغىلغا يانداش ياتاق.

تاجىخان لەڭمەن دەرۋازىنى غارىلدىتىپ ياپتى. كامال دەرۋازا يوچۇقىدىن چاۋار، ئىگەمبەردىلەرنىڭ ھارۋىدىكى نەرسىلەرنى ياتاققا توشۇۋاتقانلىقىنى كۆرگەندىن كېيىنلا دەڭگە قايتتى.

بۇگۈن كېچە كۆرگەنلىرىنى ئويلاپ يېتىپ، خېلى بىر چاغلارغىچە ئۇيقۇسى قاچقان كامال تاڭغا يېقىن ئۇخلاپ قالدى. شۇنداقتىمۇ ئۇ پەنجىرىدىن چۈشكەن يورۇقتىن ئويغىنىپ، دەرھاللا ئورنىدىن تۇردى. ياتاق ئالدىدىكى ئېۋۈرىقتا يۇزلىرىنى يۇيۇپ بولغاندىن كېيىن، يولۇچىلار تاشلاپ كەتكەن تاش ئوچاق ئۈستىگە قۇمچۆگۈننى قويۇپ چاي قاينىتتى. ئۇ تۇنۇگۈن قاراڭغۇ بازاردىن ئەكېلىپ قويغان بىر نان بىلەن ناشتا قىلىپ، سودا ئىدارىسىغا ئالدىراپ ماڭدى. كوچىدا ئىشقا ماڭغان پىيادىلەر، ۋېلىسىپىت مىنگەنلەرنىڭ ئايىغى ئۈزۈلمەيتتى. سەھرادىن كېلىۋاتقان كالا، ئېشەك ھارۋىلىرى، تاشتۇز ئارتىلغان ئۇلاغلار، خام مال بىسىلغان تراكتورلار، توخۇ قولتۇقلىغان، قوي ـ ئۆچكىلىرىنى يېتىلگەن دېھقانلار گويا ئامەت يۇلتۇزىنى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ ئېڭى تادرىسى

بالدۇرراق ئېلىۋالماقچى بولغاندەك شەھەر بازار، رەستىلىرىگە ئالدىرىشاتتى. كامال سۇدا ئىدارىسىنىڭ تەتۈر سۆگەت، سېدە دەرەخلىرى بىلەن قاپلانغان ھويلىسىغا قەدەم ئالا ـ ئالمايلا بەزىلەر بىلەن ئەھۋاللىشىپ، بەزىلىرىگە باش لىڭشىتىپ ئۆتۈپ كەتتى. ئۇ ئالدىرىغانسېرى سالاملىشىدىغانلارمۇ ئۇچراپ تۇردى.

كامان ئىشىكنىمۇ چەكمەي ئىشخانىغا ئۇسۇپلا كىرگەندە، كۆزەينىكىنى بۇرنىغا قوندۇرۇۋېلىپ ماتېرىيال كۆرۈۋاتقان ۋاڭ يۇڭ چۆچۈپ قارىدىم. كامال تەكەللۇپسىزلا ئورۇندۇققا كېلىپ ئولتۇردى.

ـــ نېمانچە ئالاقزادە بولىسەن؟ بىر ئىش بولمىغاندۇ؟ ـــ ۋاڭ يۇڭ ئەنسىرىگەن ئەلپازدا سورىدى، ـــ قارا سېنىڭ تەرلەپ كەتكەنلىكىڭنى.

ـــ ۋاڭ جۈيجاڭ راست دەپتىكەنسىز، كېچىدىن ئۇلار ماللىرىنى تاجىخان لەڭمەننىڭ دېڭىگە يۆتكىدى.

كامال كېچىدىن كۆرگەنلىرىنى، چاۋار بىلەن ئىگەمبەردىنىڭ نېمە دېيىشكەنلىرىنى، ھەتتا ماللىرىغا بۇگۈن چۈشتە خېرىدار كەلمەكچى بولغانلىقىنى ئەندىككەن ھالدا بايان قىلدى. ھەتتا ئۇلارنىڭ كېرىم مۇدىر بىلەن كۆرۈشكەنلىكىنىمۇ دېدى.

ـــ ۋاڭ جۈيجاڭ، ـــ كامالنىڭ چىرايى ئۆمسۈرۈن ئىدى، ـــ ئەگەر ماللار ھايانكەشلەرنىڭ قولىغا چۈشۈپ كەتسە، ھاشىمكامنىڭ يۈزىگە قانداق قارايمەن؟ قۇمتاملىق مېنى پوقىدا كۆمىدۇ.

ـــ بولدى، كاللامنى ئىلەشتۈرمەي، بىردەم جىم تۇرغىنا، ـــ ۋاڭ يۇڭ ئويغا پاتتى، ـــ جۇسادۇينىڭ باشلىقى قادىر ئالغاي تەمەخور نېمە، ئۇ بىرەر گىلەم ياكى ئاشلىقتىن قاقتى ـ سوقتى قىلىدۇ. مېنىڭ مۇسادىرە قىلغىنىم شۇ، قالغىنىنى كۆرمىدىم، دېيىشتىن يانمايدۇ.

ـــ ئەمىسە قانداق قىلىمىز؟

ـــ بازار باشقۇرۇشنىڭ باشلىقى ھامۇت نىياز قەھرىمۇ بار، زەھرىمۇ بار. تۇرگۇن ئادەم. شۇنىڭغا تېلېفون بېرەيلى.

ۋاڭ يۇڭ تېلېفوننىڭ قۇلىقىنى تۇتۇپ بولۇپ توختاپ قالدى. كامال ئۇنىڭ جەددىيلەشكەن چىرايىغا قاراپ تېخىمۇ ئەنسىزچىلىككە چۈشتى.

ـــ بۇ، تېلېفوندا سۆزلىشىدىغان ئىش ئەمەس، ـــ دېدى ۋاڭ يۇڭ تەرەببالا، ـــ باش ئاپپاراتتىكىلەرنىڭ ئاڭلاپ قېلىش ئېھتىمالى بار. شۇڭا ئۆزۈملا باراي.

ـــ ئۇلارنىڭ مالىلىرىنى ساتىمەن، دەپ نەچچە قېتىم تۇتۇلدۇم، قوللىرىم باغلىنىپ، دۇمبا ـ تېپىكىنى راسا يېدىم، ئەمدى نۆۋەت بۇ ئوغرىلارغا كەلدى. تەننىڭ يۇمشاق، تاياقنىڭ قاتتىقلىقىنى ئۇلارمۇ تېتىپ باقسۇن.

ـــ سەن ئۆچ ئالماقچى ئىكەنسەندە؟

ـــ ياقەي، نېمىلەرنى ئويلاپ كەتتىڭىز، ـــ كامال قىزاردى، ـــ ئەمدى شۇ ... بۇرنىغا سۇ كىرسە، ئەسكىلىكتىن قولىنى تارتامدىكىن دەيمەن.

ـــ ئۇلار تۇتۇلغان ئىكەن، چوقۇم سولىنىدۇ. بازار باشقۇرۇشنىڭ ئون نەچچە مىنبىڭلىرى بار، خۇددى دوزاخنىڭ جاللاتلىرى! ھامۇتمۇ كۆپ ئىشلارنى كۆرمەسكە سالىدۇ، ھەي، ـــ ۋاڭ يۇڭ كامالنىڭ مۇرىسىگە قولىنى قويدى، ـــ ئۇلار سولانغاندىن كېيىن ئىزدىگۈچى بولما، بولمىسا گۇمان پەيدا قىلىپ قويىسەن.

ـــ ئەمىسە قۇمتامغا كېتىۋېرەيما؟

ـــ ئۇنىڭدىمۇ بولمايدۇ. ئۇلار ئاش ـ تاماقتىن قىينالغان ھامان ساڭا ئادەم ئەۋەتىدۇ. شۇ چاغدىلا بېرىپ ھەيرانلىق نىقابىنى كىيىۋال، قۇتقۇزۇپ ئېلىپ چىقىپ كەت دېسە مېنى ئارىلاشتۇرما، ئۇدۇل كېرىم مۇدىرنى ئىزلە.

ـــ نېمىشقا؟

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

ـــ قېنى ئۇ قانداق قىلىدىكىن؟

ـــ ئۇنداقتا، داڭ ئۇرۇپ، مايمۇننى قورقۇتىدىكەتمىزدە.

ـــ ۋۇي قاقدالما.

كامال ئالدىدا، ۋاڭ يۇڭ ئارقىدىن ئىشخانىدىن چىقىشتى. شۇ كۈنى كامال ھارۋىسىنى ئېلىپ ۋىلايەتلىك گىلەم كارخانىسىغا بېرىپ ھەر خىل يۇڭ يىپ، ئارقاق، گۈرۈچ قاتارلىق ئېكسپورت گىلەملىرىنىڭ ماتېرىياللىرىنى ھارۋىسىغا باستى. كارخانا باشلىقى بىلەن تېخنىك نازارەتچىسى ئېكسپورت گىلىمىنىڭ يېڭى نۇسخىلىرىدىن بەش خىل خەرىتە چېرتيوژىنى بەردى. ۋىلايەتلىك گىلەم كارخانىسىنىڭ يېزا، كەنتلەردىكى تارماق كارخانىلار بىلەن توختامى بولۇپ، ئېكسپورت گىلەملىرىنىڭ ماتېرىياللىرىنى يەتكۈزۈپ بېرەتتى. يەرلىك كارخانىلار گىلەملىرىنى ئۆتكۈزگەندە ماتېرىيال پۇلى تۇتۇپ قېلىناتتى. شۇڭا كامال بىرەر ئايدا بىر قېتىم ماتېرىيال ئالغىلى كېلەتتى.

بىر ھەپتە ئۆتتى. چاۋار بىلەن ئىگەمبەردىدىن ھېچ خەۋەر يوق ئىدى. كامال چايخانىغا بېرىپ بىر چاينەك چاي بىلەن بەزىدە زاغرا، بەزىدە گىردە يەپ قورسىقىنى پوملاپ يۈردى. تاماق يېمەي، بەك ئورۇقداپ كەتسە، قاراڭغۇ بازارنىڭ ئاشلىق بېلىتى ئالمايدىغان قىممەت سۇيۇقئېشىدىن سېتىۋېلىپ نان چىلاپ يەيتتى. چاۋار بىلەن ئىگەمبەردىنىڭ قاچانلاردا يوقاپ كەتكىنىنى بىلمىگەن مىرزا زاغۇن ئۇ ئىككىسىنىڭ ياتاق ھەققىنى سوراپ كەلدى. كامال ئۆزى ياتقان ياتاقنىڭ پۇلىنى بېرىدىغانلىقىنى ئېيتقان ئىدى، ئۇ چالۋاقاپ ۋارقىراپلا كەتتى. ھەپتىدىن بېرى قۇمتامغا كېتەلمەي، ئانىسىدىن ئەنسىرەپ پۇخ بولۇپ يۈرگەن كامالمۇ بۆرە جۇۋىسىنى كىيدى:

ـــ ھەي، ھارۋامنى كىرا قىلىپ كەلگەنلەرنىڭ پۇلىنى بېرىدىغانغا مېنى سۈپۈرگە زىيانكەش چاغلاپ قالدىلىما؟ ـــ كامال شالاققىدە يەرگە تۈكۈردى، ـــ قاسساپقا پۇل بېرىپ ناۋايغا

قول سۇنىدىغان ئادەم ئوخشىماملا؟ بۇنداق يولسىزلىقنى كىچىك بالىغا دېسىلىمۇ، ئاغزىدا ئەمەس، قوڭىدا كۆلىدۇ.

كامالنىڭ بەستىدىن، جۇۋازا ئوقۇدەك ئۇزۇن، تۇم بىلەكلىرىدىن، بوراندەك تۇتۇلغان چىرايىدىن ئەندىكىپ قالغان مىرزا زاغۇن بىردىنلا پەيلىدىن يېنىپ، ئاستىلا كېتىپ قالدى. كامال مىرزا زاغۇن بىلەن تۇتۇشۇپ قالغان شۇ كۈنى كېچىسى ئايىرىم سوراقخانىدا چاۋار مىنبىكلارنىڭ دەھشەتلىك قىيناقلىرى، پاسكىنا تىل ـ ھاقارەتلىرى ئاستىدا سوراق قىلىنىۋاتاتتى. كۈنىگە ئېشەك تۇيىقىدەك ئىككى زاغرىنى غاجاپ كۈن ئۆتكۈزگەن چاۋارنىڭ يۈز تېرىلىرى خالتىلىشىپ كۆز قارىچۇقلىرى گۇداڭغا چۈشۈپ كەتكەن قارا مارجانىدەك غۇۋا پىلدىرلاپ، پۈت ـ قولىدا مىسقالچە ماغدۇر قالمىغان ئىدى. ئۇنىڭ يۈز، پېشانىلىرى كۆكىرىپ، ئىششىغان بولۇپ، ئۆيىنىڭ بىر بۇلۇڭىدا ئىڭراپ ئولتۇراتتى.

قوللىرىدا قامچا، تاياق، تاسما بەلۋاغ تۇتقان تۆت مىنبىك ھەر قېتىم گەپ سورىغاندا ئۇراتتى ياكى تېپەتتى.

ـــ ھەي، قارا توڭگۇز، گەپ قىلمىساق نەچچە كۈندىن بېرى بىزنى پۇچۇق قاپاقتا سېلىپ كولدۇرلىتىۋاتسىنا، ـــ ۋارقىرىدى بىر كۆزى قارىغۇ يەكچەشمە، ـــ سېنىڭ تۆت فۇڭ قالدۇرۇق يېرىڭدىن ئەللىك چارەك ئاشلىق چىقامدا؟ كىمىڭنى ئەخمەق قىلىسەن؟

يەكچەشمە قولىدىكى تاسما بەلۋاغ بىلەن ۋاقىلدىتىپ ئۇرۇپلا كەتتى. ئاڭغىچە بېشىدىن تارتىپ كىندىكلىرىگچە قاپقارا چۈپۈر بېسىپ كەتكەن بىر «يۇڭلۇق قۇرت» كەلگەنچە چاۋارنىڭ بىقىنىغا بىر نەچچىنى تېپىۋەتتى.

ـــ ئىقرار قىلامسەن ياكى «توزغاق تەكىيە دىمىقتى» سىنى ھىدلامسەن؟ بېسىڭلار بالىلار!

تەر ئاققۇزماي يېگەن ئاش، نان، گۆشلەردىن قاۋانىدەك

غالجىرلىشىپ كەتكەن تۆت مىنبىك يوپۇرۇلۇپ كەلگەنچە چاۋارنى ئوڭدىسىغا ياتقۇزدى ـ دە، يەكچەشمە بىلەن يۇگلۇق قۇرت قورساق، يوتىلىرىغا مىندى، قالغان ئىككىسى يوغان مايلىشىپ كەتكەن توزغاق تەكىينى ئۇنىڭ يۈزىگە قويۇپ، ئىككى ياقتىن باسقان ئىدى، تۇنجۇقۇپ كېتىۋاتقان چاۋار نەپەس ئالالماي ياكى ۋارقىرالماي، ئىككى پۇتى شۇنچىلىك تېپىرلاپ كەتتىكى، ئاخىرى جان ئاچچىقىدا «تارت... » تىدا قويۇۋەتتى...

ـــ ۋۇي قوڭىنىڭ پەجمى يوق ھەزىلەك، ھالىڭ شۇنچىلىكلا ئىكەنغۇ، ـــ دېدى يەكچەشمە چاۋارنىڭ بىقىنىغا مۇشت سېلىپ.

ـــ ئىقرار قىلامسەن، يوق؟

ئىككى مىنبىڭ تەكىينى سەللا كۆتۈرۈشى چاۋار : «ۋاي مەن ئىقرار قىلاي، كەنت ئامبىرىدىن ئوغرىلىغان ئىدىم... » دېگىنىچە ھۆركىرەپ يىغلىۋەتتى.

مىنبىڭلار چاۋارنى سۆرەپ، ئۆي بۇلۇڭىدىكى ئۇستەل ئالدىغا ئېلىپ كەلدى ـ دە، ئورۇندۇققا ئولتۇرغۇزۇپ، قەغەز ـ قەلەمنى ئالدىغا قويدى. چاۋار تىترەپ تۇرغان قوللىرى بىلەن ئىقرار نامىنى يېزىپ بولۇپ سۇرۇخقا پاتۇرۇلغان چوڭ بارمىقىنى، ئىقرار نامىدىكى «چاۋار» دېگەن ئىسىم ئۇستىگە باستى. تايىقىدىن قان تامىدىغان تۆت مىنبىڭ توڭگۇز تاپىدەك سىلىق ـ سىلىق بولۇپ قالغان چاۋارنىڭ قولتۇقلىرىدىن سۆرەپ ياندىكى ياتاققا ئېلىپ كىرىشى چىرايىدىن خۇن كەتكەن ئىگەمبەردى تامغا چاپلىشىپلا قالغاندى. ئۇ باياتىن بېرى چاۋارنىڭ دەھشەتلىك ھۆركىرەش، يىغلاش، يېلىنىشلىرىنى ئاڭلاپلا تىرىك مۇردىدەك تاتىرىپ، ۋۇجۇدىدىكى قانىنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى بىلىپ بولمايىتتى. مىنبىڭلار چاۋارنى ئورنىغا گۇپپىدە تاشلىغاندىن كېيىن، ئىگەمبەردىگە يېقىنلاپ كەلدى.

ـــ سېنىڭمۇ «سىرتماق بەلۋاغ» تەمىنى تېتىغۇڭ بارما؟ ـــ يۇگلۇق قۇرت تاسما بەلۋاغنى پۇلاڭلاتتى، ـــ ئېيتە قېنى،

گىلەملەر، يۇتقان ـ كۆرپە، كىگىز، ئاق ئوغۇت، ئۆچكە تۇنتىلىرى زادى نەدىن كەلگەن؟

ـــ ئۇ ... ئۇ ... ئۇلار... ـــ ئىگەمبەردىنىڭ ئېتىكىلىرى كاسىلدىدى، ـــ ئۇلارنىڭ ھەممىسى ... مېنىڭ ئە ... ئەمەس...

ئىگەمبەردىنىڭ گېپىنىڭ ئايىغى چىقماي تۇرۇپلا قاق بوسۇغىدىلا ئىش باشلىنىپ كەتتى. يەكچەشمىنىڭ شەرتى بىلەن ئېتىلىپ كەلگەن تۆت مىنبىڭ ئىگەمبەردىنى كۆتۈرۈپ باسقىنىچە دۇم قىلىپ ئۇستىگە مىنىشتى. يۇڭلۇق قۇرت سىرتماقلانغان تاسما بەلۋاغنى ئۇنىڭ بوينىغا سېلىپ، بەلۋاغ توقىسىنى پەسكە سىيرىغان ئىدى، ئىگەمبەردىنىڭ سېرىق يۈزى ھالرەڭ، ئارقىدىن داتلاشقان مىستەك قاردىاپ كەتتى. يۇڭلۇق قۇرت بەلۋاغ توقىسىنى كۇچەپ سىيرىغانسېرى، نەپەس ئالالماي قالغان ئىگەمبەردىنىڭ كۆزلىرى چىقىپ كەتكۇدەك پۇلتىيىپ، ئاغزىدىن ئاپئاق كۆپۈك قاياپ چىقتى. ئۇ ھەرقانچە تېپىرلىغان بولسىمۇ ئۇستىگە مىنىۋالغان مىنبىڭلار بېسىپ تۇرغاچقا، خۇددى چاۋارغا ئوخشاشلا يەل قويۇۋەتتى.

ـــ ۋاي مەن دەي ... دەي دېدىمغۇ ... ۋاي ... ۋاي ... جېنىم چىقىپ ... كەتتى...

نەپەس ئالالماي خىرقىراپ قالغان ئىگەمبەردى قاتتىق يىغلىۋەتتى. ئۇ يوتقان، كۆرپە، كىگىزلەرنىڭ نامراتلارنى قۇتقۇزۇش ئۇچۇن يۇقىرىدىن بېرىلگەنلىكى، ئەمما ئۇلارنى ئەسكى ـ تۇسكىلەرگە ئالماشتۇرۇپ ئالغانلىقى، ئەمەلىيەتتە بۇنىڭ ئوغرىلىق ئىكەنلىكىنى ئېقرار قىلدى.

ـــ ئەمىسە تۆت پارچە گىلەم، بەش خالتا ئوغۇت، ئۇچ تاغار تۇنتىچۇ؟ ـــ ۋارقىرىدى يۇڭلۇق قۇرت تاسما بەلۋاغ سىيرىتمىقىنى بوشاتماي، ـــ يەنە جاھىللىق قىلساڭ بوغۇپلا جېنىڭنى ئالىمەن. ئاندىن ئۆزۇڭنى ئۆلتۇرۇۋالغان بولۇپ، تورۇسقا ئېسىلىپ قالىسەن.

— مەن دەي، ھەممىنى دەي ... — نەپەس ئالالماي ئېغىر ھاسىراۋاتقان ئىگەمبەردىنىڭ ئاغزى ـ بۇرنى لاي بولۇپ كەتكەنىدى، — تۆت پارچە گىلەمنىڭ ئىككى پارچىسىنى مەن ئوغرىلىدىم، قالغانلىرىنى مەتسىدىق بوغالتىر ئىگىلىۋالغان كەنت كوللېكتىپىنىڭ مۇلكى، ئىشەنمىسەڭلار چاۋاردىن سوراڭلار.

ئىگەمبەردى ئۆزى مەتسىدىق ئۈچۈن ئىقرار نامە يېزىپ قول باسقاندىن كېيىن، مىنبىڭلار چىقىپ كېتىشتى. ئۇلار سىرتقا چىقىپلا قاقاقلاپ كۈلۈۋېتىشتى. بىرسى: «ئوساغاق ئوغرىلار» دېسە، يەنە بىرسى: «ئۆزى يوغان جېنى بوش لامزەللىلەر...» دەپ مەسخىرە قىلىشتى. لېكىن يەكچەشمىلەر قاپاقلىرى تۇرۇلگەن، بىر كۆزى يالتىرىغان، قاپقارا لەۋلىرىنى ھىم يۇمغان ھالدا، سۈرلۈك بولۇپ كەتكەن ئىدى.

— ھەرقايسىڭ ئاغزىڭدا «شە» ئالغىنىڭ بىلەن، — دېدى يەكچەشمە چىش ئارىلىقىدىن چىرتتىدە تۈكۈرۈپ قويۇپ، — «توزغاق تەكىبە دىمىقتىسى»، «تاسما بەلۋاغ كارامىتى» قىيناقلار ئىچىدىكى ئەڭ خەتەرلىكى. پۈتۈن تېنىڭ تارتىشىپ، نەپەس بوغۇلۇپ، ئادەمنىڭ ئۆپكىسى پارتلاپ كەتكۈدەك بولۇپ، جان رەسمىي تۇمشۇقىغا كەلگەندە، يەل قويۇپ بېرىش ئەمەس، چوڭنىڭ ھەممىنى قويۇۋېتىپ تامباللىرى سۈزمە خالتىسىدەك بولۇپ كەتكەنلەرنى كۆرگەن بىز.

— بۇ چاققىچە تۈتۈلغانلارنىڭ، — دېدى كۆك كۆز مىنبىڭ، — مال ـ مۈلكىنى مۇسادىرە قىلىپ ئۆزىنى دۇمبالاپ، نەچچە سولىغاندىن كېيىن قويۇپ بېرەتتۇق، بۇ قېتىم ئۇنىڭغا ئوخشىمايلا قالدىيا.

— بىزمۇ ئۇقمىدۇق، — يۇڭلۇق قۇرت كارتىدە كېكىرىپ قويدى، — بۇ ھامۇتكامنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى.

ئەتىسى چۈشتە بازار باشقۇرۇش باشلىقى ھامۇت نىياز

يەكچەشمىنى باشلاپ سولاقخانىغا كىردى. قاتارىسىغا خىش تاملىق بىر يۇرۇش ئۆيلەر قاراڭغۇ بازارچى، ھايانكەش، جازانخور، شەخسىي ئوقەتچىلەرنى سولايدىغان يەرلىك تۇرمە ئىدى. ئەگەر تۇتۇلغانلار ئىچىدە ئىقتىسادىي مەسىلىسى ئېغىر، قانۇنغا يېتىدىغان جىنايىتى بارلار بولسا بۇلارنى ساقچى ئىدارىلىرىغا تاپشۇرۇپ بېرەتتى، قالغانلىرىنىڭ مال ـ مۈلكىنى مۇسادىرە قىلىپ، ئۆزلىرىنى بىرنەچچە كۈن پىت ـ بۇرگىلەرگە يەم قىلىپ «توۋا» قىلغاندىن كېيىن قويۇپ بېرەتتى. سەككىز كۈندىن بېرى پىت ـ بۇرگىلەر تالاپ، يېرىم ئاچ ـ يېرىم توق يۇرۇپ، بولۇپمۇ كالتەك، توقماق، قامچا، ئېغىر قىيناقتىن ئازغىنا جېنى قالغان چاۋار بىلەن ئىگەمبەردى ھۆكۈمرەپ يىغلىغىنىچە ئۆملەپ كېلىپ، ھامۇت نىيازنىڭ ئايىغىغا يىقىلدى. ئۇلار بۇ چاغقىچە دەپ باقمىغان شېرىن ـ سۈيەت تىللىرىنى ئىشقا سېلىپ يېلىنماقتا ئىدى.

ـــ بولدى، بولدى، ھاكىراشما، ـــ ھامۇت نىياز قولىنى سىلكىدى، ـــ شەھەردە ھەرقايسىڭغا ئىگە بولغۇدەك بىرەر تونۇش ـ بىلىشلىرىڭ بارمۇ؟ كىچىك بولسۇن، چوڭ بولسۇن ئەمەلدار بولۇشى كېرەك.

چاۋار بىلەن ئىگەمبەردىنىڭ كۆڭلىگە بىردىنلا ۋاڭ جۇيجاڭ ھەم كېرىم مۇدىر كەلگەن بولسىمۇ، بىراق ئېغىز ئاچالماي تۇرۇپ قالدى. ئەلۋەتتە ۋاڭ جۇيجاڭ ئۇلارنى تونۇمايتتى. بۇلارمۇ ئۇنى كۆرۈپ باقمىغان. ئەمدى نەزىرى ئۇستۇن، ئوقۇرى ئېگىز، ئۆزىگە توپا يۇقتۇرمايدىغان كېرىم مۇدىر بولسا ئۆزىگە داغ تېگىدىغان ئىشقا ھەرگىز يولىمايتتى. ھەتتا ئاتا ـ ئانىسى بولسىمۇ: «سېنى نەدىن كۆردۈم» دېيىشتىن يانمايتتى. شۇڭا ئۇلارنىڭ ئىشەنچلىك يۆلەنچۈكى، شاپائەتچىسى يەنىلا كامال ئىكەنلىكىگە ئىشىنەتتى، چاۋار ئىگەمبەردى بىلەن بىردەم كۈسۈرلاشقاندىن كېيىن يىغلامسىراپ تۇرۇپ مۇنداق دېدى:

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ـــ مىرزا زاغۇننىڭ دېڭىدە كامال دېگەن ھارۋىكەش بالا بار ئىدى. شۇنى چاقىرىپ بەرسەڭلا، ئۇ بىزنى تاشلاپ ھەرگىز قۇمتامغا كەتمەيدۇ.

ـــ بولىدۇ، ـــ ھامۇت نىياز يەكچەشمىگە قارىدى، ـــ سەن بېرىپ ئۇ ھارۋىكەشنى دەرھال چاقىرىپ كەل.

ئۇلار چىقىپ كېتىشتى. يەكچەشمە مىرزا زاغۇننىڭ دېڭىگە بېرىپ كامالنى خېلى ساقلاپ تۇرۇپ، ئەمدىلا قايتماقچى بولۇشى ئۇ دەرۋازىدىن كىرىپ كەلدى. كامال ئەھۋالنى ئۇققاندىن كېيىن ۋاڭ يۇڭنىڭ: «سېنى بىر كىم ئىزلەپ كېلىدۇ، دەڭدىن نېرى بولما» دېگەن سۆزىنى ئەسلىدى. ئۇ چاۋار، ئىگەمبەردىلەرنىڭ نېمىلەرنى دەيدىغانلىقىنى، ئۇلارغا قانداق جاۋاب بېرىش لازىملىقىنى ئويلاپ ماڭدى، يەكچەشمە ئۇنى سولاقخانىغا باشلاپ كىرگەندە، كالتەكلىك بىر مىنبىڭ ئۇلارنى كۆزىتىش ئۈچۈن بىللە كىردى. كامال توپىغىلا تىزلىنىپ ئولتۇرغان چاۋار بىلەن ئىگەمبەردىنى تونۇيالمايلا قالدى، ھەر ئىككىلىسىنىڭ پېشانە، يۈز، ئېڭەكلىرى كۆكەرگەن، ئىششىغان بولۇپ، چاۋارنىڭ بىر كۆزى قان ئۇيۇپ قارىداپ كەتكەن بولسا، ئىگەمبەردىنىڭ بۇرۇن تۆشۈكلىرى قاپقارا قان قاقاچلىرى بىلەن تولغانىدى، ئۇلار باشقىدىنلا يىغىنى باشلاپ، ئۆمۈلەپ كامالنىڭ ئالدىغا كەلمەكچى بولىۋىدى، مىنبىڭ شارتلا ئالىيىپ، كالتىكىنى كۆتۈرۈشى ئىككىسى تەڭلا ئارقىسىغا چېكىندى. دەسلەپتە ئۇلارنىڭ ئەپتىدىن كۈلگۈسى كەلگەن كامال يەنە نېمە ئۈچۈندۇر ئىچى ئاغرىپ قالدى، ۋاڭ يۇڭ ئارقىلىق تۇتقۇزۇۋەتكەنلىكىگە ئۆكۈنگەندەك بولدى. بىراق كونا كىيىم، ئەسكى ئاياغلارنى خۇشاللىق بىلەن قوبۇل قىلىۋاتقان قۇمتام دېھقانلىرى، دەپتەر، قەلەم، رېزىنكا ئاياغلارغا تەلمۈرۈپ تۇرغان باشلانغۇچ مەكتەپ بالىلىرى، يىرتىق تامبال، جۇلجۇل كۆڭلەكلىك قېرى ـ چۆرىلەر كۆز ئالدىغا كېلىش بىلەن ئۇنىڭ قوشۇمىلىرى

تۇرۇلدى. بۇ ئەسنادا يەكچەشمە چىقىپ كەتتى.

— ۋاي خۇدايىم، سىلەر... سىلەر قانداق بولۇپ بۇ يەرگە كېلىپ قالدىڭلار؟... — كامال راستتىنلا خاپا بولغاندەك ئەلپازدا ئىدى، — تۇرقۇڭلارغا قاراپ بېقىڭلارچۇ، نېمە بولۇپ كەتتىڭلار، سەككىز كۇندىن بېرى ئىزدىمىگەن يېرىم قالمىدى.

ئۇلار توپىغا پېتىپ ئولتۇرغىنىچە «ھۆ... ھۆ... ھۆ...» دەپ يىغلىغاچ: «شۇم پېشانە ئىكەنمىز... شورپېشانە ئىكەنمىز... ئانىمىزنىڭ ئەمچىكىنى قاتتىق چىشلىگەن چېغىمىز - با» دېيىشىپ باشلىرىنى توختىماي چايقاپ، يۇم - يۇم ياش تۆكۈشتى. دۇنيادا بىسەۋەب ئىش بولمىسا كېرەك، ئۇلار: «مالىلرىمىزنى سەندىن قىزغىنىپ، ساڭا ئىشەنمەي مۇشۇ كۇنگە قالدۇق» دېيىلەمتى؟ « «بەتنىيەتنىڭ قازىنى تۆشۈك» دېگىنى راستكەن، كۆڭلىمىزنىڭ ئالىلىقى، بېشىمىزغا چىقىلى تاس قالدى...» دېيىلمىسە - يا...

— جېنىم ئۇكام بۇندىن كېيىن قەدىڭگە يېتەيلى، — چاۋار ئۆسۈپ كەتكەن ساقاللىرىنى سىيپاپ قويدى، — بىزنى قۇتقۇزۇپ ئېلىپ چىقىپ كەت، بۇ يەردىكى تەلۈلەر ئادەمنى ئۆلۈپ قالار دېمەستىن دۇمبالايدىكەن.

— ھەممە مالىلرىمىزنى مۇسادىرە قىلسىمۇ مەيلى، — دېدى ئىگەمبەردى، — جېنىمىز ئامان قالسىلا بولدى، سەككىز كۇندىن بېرى ئاش - تاماق ئورنىغا تاياق يەۋاتىمىز.

— بايا مېنى ئەكەلگەن بىر كۆزلۇكنىڭ دېيىشىچە، ئىككىڭلارغا ئىگە بولۇپ، ئەپچىقىپ كېتىدىغان بىرەر ئەمەلدار بولمىسا، يۇزۇڭلارغا قارا سۇۋاپ، مەيدەڭلەر بىلەن دۇمبەڭلەرگە «كەنت ئوغرىلىرى» دېگەن خەتنى چاپلاپ، ئېشەككە تەتۇر مىندۇرۇپ، قۇمچاقار يېزىلىق ھۆكۈمەتكە تاپشۇرۇپ بېرىدىكەن، سىلەرگە ساقلىسام ئۇزۇن تۇرۇپ قالغۇدەكمەن، ئانامدىنمۇ ئەنسىرەپ قالدىم.

كامال قايرىلىپ مېڭىشى بىلەنلا چاۋار بىلەن ئىگەمبەردى بىر دەك ۋارقىرىشىپ كېتىشتى:

ــ جېنىم كامال، ــ ئىگەمبەردىنىڭ كۆزلىرى چۆمۈچۈكلاپ كەتتى، ــ مېنى دېمىسەڭمۇ ئۇششاق بالىلىرىمنى ئويلاپ قوي.

ــ كامال سەن كېتىپ قالساڭ، ــ دېدى چاۋار يىلىنىپ، ــ بىزنىڭ تۇغىشكىنىمىز شۇ، ھېلىقى ۋاڭ دەيدىغان تونۇشۇڭغا دەپ باققان بولساڭ.

ــ سىلەرنىڭ مالىلىرىڭلارنى سېتىپ يۇرۇپ، نەچچە قېتىم سولاندىم، تاياق يېدىم، شۇ چاغلاردا ۋاڭ جۇيجاڭ مېنى قۇتقۇزۇپ ئەپچىقىپ، قۇمتامغا يولغا سېلىپ قويدى، ــ كامال ۋارقىرىدى، ــ ئەمدى مەن قايسى يۈزۈمنى تەڭلەپ ئۇنىڭغا يىلىنىمەن، بارمايمەن.

ــ سەن... سەن... بۇنداق دەپ تۇرۇۋالساڭمۇ چاۋار ئامالسىزلىقتىن «ئۇھ» دەپ قويدى، ــ بىز... بىز يەنە كىمگە يىلىنارمىز؟

ــ قارىسىلا چاۋاراخۇن، كېرىم مۇدىر سىلىنى ئۆز ئىنىسىدىنمۇ چارى كۆرىدۇ، ــ ئىگەمبەردى چاۋارنىڭ ئالايغانلىقىنى سەزمەي، سىر تۇتقان ئىشىنى ئاشكارىلىۋەتتى، ــ ناھىيە تەۋەسىدىكى ھەر قانداق باشلىق ئىنتىزام تەكشۈرۈش كومىتېتىنىڭ باشلىقى كېرەمنىڭ گېپىنى ئاڭلىماسقا ھەددى ئەمەس.

ــ مانا، مانا، شۇنچە كارامىتىڭلار تۇرۇقلۇق، ــ كامال، ئۇلارنى ئاخىرى ئۆز كېچىكىگە كىرگۈزدى، ــ مەندەك ئەرزىمەس ھارۋىكەشكە يىلىنىپ يۈرگىنىڭلار نېمىسى؟

ــ ئۇ... ئۇ... ئەنزە ئىشلىرى بىلەن ئالدىراش، ــ چاۋارنىڭ كۆزلىرى غىلپاللىدى، ــ ئۇنى ئاۋارە قىلمىساق بولاتتى.

ــ ھەر قانچە ئالدىراش بولسىمۇ، يېقىن بۇرادەرلىرىنىڭ بېشىغا كۈن چۈشكەندە ئەسقاتمىسا بولماس.

ـــ كامال توغرا دەيدۇ، ـــ ئىگەمبەردى راستىمۇ دېگەندەك قاراپ قويدى، ـــ سەن... سەن كېرىم مۇدىرنىڭ قېشىغا بېرىپ، ئەھۋالىمىزنى ئېيت.

كەچلىك ئىشتىن چۈشۈش ۋاقتى بولۇپ قالغاچقا، كامال يۈگۈرىگىنىچە ناھىيىلىك كومىتېت قورۇسىغا كىردى. ھويلىنىڭ ئوتتۇرىسى ياش كۆچەتلىك ئورمان بولۇپ، ئىككى تەرىپىدە كەسىپ تۈرلىرى بويىچە بىر ـ بىرىگە تۇتىشىپ كەتكەن كىچىك ـ كىچىك ئايرىم قورۇلار بار ئىدى، بۇ قورۇلارنىڭ دەرۋازىسى ئورنىغا يۇمىلاق كۈنگۈرە بېكىتىلگەن بولغاچقا، قورۇ ئىچىدىكى ئىشخانىلار كۆرۈنۈپ تۇراتتى. كامال ھېلى ئۇ، ھېلى بۇ قورۇغا كىرىپ ئىنتىزام تەكشۈرۈش ئىشخانىسىنىڭ نەدىلىكىنى سورىدى. بىر خەنزۇ كادىر دەپ بەرگەندىن كېيىنلا ئۇ ئارقىسىغا ياندى. ھويلا ئوتتۇرىسىدىكى كۆچەتلىك ئورمانىنىڭ ئىچىدە تەرەپ ـ تەرەپكە كېتىدىغان ئاسفالت يوللار بار ئىدى، كامال ئۇ تەرەپتىكى قورۇلارنىڭ ئىچىگە كىرىپ ئىنتىزام تەكشۈرۈش ئىشخانىسىنى تاپقان بولسىمۇ، بىراق ئۇلار ئىشتىن چۈشۈپ كەتكەنىدى.

كامال بازار باشقۇرۇش ئىدارىسىغا قايتىپ كەلدى، ئۇ باشلىق ئىشخانىسىنىڭ ئىشىكىنى چېكىپ كىرگەندە، ھامۇتنىياز بىلەن ۋاڭ يۈك پاراڭلىشىپ ئولتۇراتتى، كامال ھامۇتنىيازغا سالام قىلىپ، ئەدەپ بىلەن كۆرۈشكەندىن كېيىن، ئىنتىزام تەكشۈرۈش ئىشخانىسىدىكىلەرنىڭ ئىشتىن چۈشۈپ كەتكەنلىكىنى، لېكىن كېرىم مۇدىرنىڭ ئىشخانىسىنى كۆرۈۋالغانلىقىنى دېدى.

ـــ مەن سىزگە دەپ بەرگەن ھارۋىكەش بالا مۇشۇ، ـــ دېدى ۋاڭ يۈك كامالغا ئورۇندۇقنى ئىشارە قىلىپ، ـــ ئۇلار بۇنىمۇ بەك قىينىۋەتتى.

ـــ سىنپى كۇرەش شۇنچىلىك زىل ۋاقتىدا، ـــ ھامۇتنىياز

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

ھەيرانلا قالدى، ـــ ئەجەب قورقماي ئوغرىلىق، خىيانەت قىلىدىكىنا.

ـــ بايا دېدىمغۇ، ـــ ۋاڭ يۇڭ ئۈستەلنى چەكتى، ـــ قاتناش قۇلايسىز، ھۆكۈمەتنىڭ ئەمر ـ پەرمانلىرى تېلېفون ياكى ھۆججەت ئارقىلىق يەتكۈزۈلىدۇ، ئۇنىڭ ئىجراسىنى ھېچكىم سۈرۈشتە قىلمايدۇ، تېلېفوندا سۈرۈشتە قىلغان تەقدىردىمۇ، ئاشۇلار قانداق دوكلات قىلسا، شۇنىڭغا «ھە» دېمەكلىكتىن باشقا چارە يوق.

ـــ بولماپتۇ، تېگىل بولماپتۇ، بۇ يەرلەر باشقا دۇنيا، ئۇ يەرلەر ئۆز بەگ، ئۆزى خانكەن ئەمەسمۇ، ـــ ھامۇتنىياز ياقىسىنى تۇتتى، ـــ مۇسادىرە قىلىنغان زاڭ ماللارنى مۇشۇ بالا كەنتكە ئېلىپ كېتەمدۇ؟

ـــ ئوھۇي، نېمىلەرنى دەۋاتىسىز؟ـــ ۋاڭ يۇڭ چۆچۈپ كەتتى، ـــ ئۇ لەنىتىلەر «ھەممە ئىشنى تېرىغان مۇشۇكەن» دەپ بۇنى تىرىكلا يەۋىتەر... ئادەملىرىڭىز ماشىنىدا سودا ئىدارىسىغا ئاپىرىپ بەرسۇن، ئامبارنىڭ بىر بۇرجىكىگە بېسىپ قويىمىز.

ۋاڭ يۇڭ بىلەن كامال ھامۇتنىياز بىلەن خوشلىشىپ سىرتقا چىققاندا، كۈن ئولتۇرۇپ، كەچكى سالقىنلىق باشلانغانىدى. ئۇلار مەقسەتسىزلا ئايلىنىپ قىزىق دەرۋازىغا بېرىپ قالدى. لېكىن ھەر ئىككىلىسىنىڭ كۆزلىرىدىن قورسىقىنىڭ ناغرا چېلىۋاتقانلىقى چىقىپ تۇراتتى.

ـــ كامال، مۇشۇ ئەخمەتجان كوچىسىدا بىر تۇل خوتۇن بار. ئۇ باچكا شورپىسى قاينىتىدۇ. زاغرا چىلاپ بىر يەپ كەلمەيلىما.

ـــ يائاللا بىلمەيدىغان يېرىڭىز يوقكەن، باشلىق دېگەنمۇ كاپىتالىزمنىڭ خالتا كوچىلىرىدا يۈرەمدۇ؟

ـــ ھەي، ساراڭ، بىلسەڭ باغۇ قارا، ئاشۇلارنىڭ تائاملىرى مەززىلىك، تېتىملىق بولىدۇ. دۆلەت، كوللېكتىپ

ئاشخانىلىرىدىن ئاشلىق بېلىتىگە ئالغان تاماقلار قاپاقنىڭ لېشىدەك لاۋزا...

— نېمىشقا ئەمدى؟

— ھەر كۈنى مىڭلىغان خېرىدارلار كېلىپ تۇرغاچقا، قورۇملىرىنى كۆرەكتە قورۇيدۇ. يېسىۋېلەك، پېتىنگانلىرى ئالىقاندەك، قۇلاقتەك ... گۆشنىڭ تايىنى يوق ... داش قازاننىڭ تامىقى قانداق بومىقچىدى؟

— ئىدىيىڭىز ئەكسىيەتچىكەن ... «سوتسىيالىزم ياخشى، كوممۇنا ياخشى... » دەپ ناخشا ئېيتىۋاتساق.

— ناخشىنىمۇ ئېيتقاچ تۇرمىز قارا، نەدە ياخشى يېمەكلىك بولسا ئۇنىمۇ قولدىن بەرمەيمىز. قورساقنى دەپ ئىشلىمىسەك، نېمە قىلىدۇ جاپا تارتىپ.

ئۇلار بىر قاچىدىن باچكا شورپىسىغا بىردىن زاغرا چىلاپ، مەززە قىلىپ يەۋالغاندىن كېيىن ۋاڭ يۈك «كارتتىدا» كېكىرىپ «سىڭگەي... » دەپ مەيدىسىگە بوشراق ئۇرۇپ قويدى. كامالمۇ «ئۇھ، باۋجاڭ[1] دەك تويدوما ...» دېگىنىچە قورسىقىنى سىلىدى. ئىككىسى بىللە كوچىغا چىققاندا، گۈگۈم پەردىسى ئەتراپنى كېپەنلەپ، قاراڭغۇ چۈشۈشكە باشلىغان ئىدى.

— كامال، ئەتە كېرىم مۇدىر دېگەن پاينەك باش «ئىززەت ـ ھۆرمىتىنى ساقلايمەن» دەپ كەلمەسلىكى مۇمكىن، — دېدى ۋاڭ يۈك جىددىي تەلەپپۇزدا، — لېكىن سەن ئۇنى ھەر نېمىدەپ بولسىمۇ ئەپكەلگىن، نەق مەيداندا مات قىلىپ، كۆزىنىڭ ئىچىگە بىر قارىۋالاي.

— سىز ئۇنىڭغا نېمانچە ئۆچ؟

— بىزنىڭ بىر كادىرىمىزنى «ئىستىل مەسىلىسى ئېغىر» دەپ مائاشىنى چۈشۈرۈپ، چوڭ گۇناھ يېزىپ بەك قاتتىق

① باۋجاڭ ـ تۇتۇن بېگى، ئۇچرىغان ئۆيدە بىكار تاماق يېگەچكە، قورسىقى توقلا يۇرىدۇ.

ئۇيغۇر كىتاب تورىيكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

جازالىۋەتتى، ـــ ۋاڭ يۇڭ ئاچچىقىدا دىمىغىنى قاقتى، ـــ مەن نەچچە قېتىم بېرىپ يالۋۇرسام، مېنىڭمۇ بېشىمغا قالپاق چېنەۋاتىدۇ. دېسە، سىياسىي خاتالىق بولمىغاندىن كېيىن، نېمە قىلىدۇ، ئۆز ئىختىيارى بىلەن بولغان ئىشقا ئېسىلىۋېلىپ.

ئۇلار تۆت كوچا بەندەردە ئۆرە تۇرغىنىچە يەنە بىردەم پاراڭلاشقاندىن كېيىن ۋاڭ يۇڭ سودا ئىدارىسىغا، كامال مىرزا زاغۇننىڭ دېڭىگە يۈرۈپ كەتتى. شۇ كېچە ۋاڭ يۇڭنىڭ دېگەنلىرىنى ھەزىم قىلالماي، ئۇياق ـ بۇياققا تولغىنىپ چىققان كامال ئەتىسى ئەتىگەندە ناھىيىلىك كومىتېتقا يېتىپ كەلدى. ئۇ مۇدىر ئىشخانىسى ئالدىدا بىر دەم تۇرۇپ ئۆزىنى توختىتىۋالغاندىن كېيىن ئىشىكنى چەكتى. ئىچىدىن «كىرىڭ» دېگەن ئىجازەت ئاڭلىنىشى كامال بوسۇغا ئاتلاپ ئىشخانىغا كىرىپ كەلدى. ئورۇقمۇ، سېمىزمۇ ئەمەس، ئەمما ئېگىز بويلۇق كېرىم مۇدىر دېرىزە تەكچىسىدىكى تەشتەك گۈللەرگە سۇ قۇيۇۋاتاتتى. ئۇ كامالغا قايرىلىپ قارىدى ـ دە، يەنە ئۆز ئىشى بىلەن مەشغۇل بولۇۋەردى. كېرىم مۇدىر خېلىلا قاملاشقان ئادەم ئىدى. ئۇنىڭ يېشى ئەللىكتىن ئاشقان بولسىمۇ پارقىراپ تۇرغان سىدام يۈزىدە قورۇق كۆرۈنمەيتتى. قىسقا ئەمما توم قاپقارا قاشلىرى ئۈستىگە قايرىلىپ تۇراتتى. سۆگەت يوپۇرمىقىدەك كۆزلىرى چوڭ، لېكىن ياپما قاپاق بولۇپ، چوققىلىرىغىچە پارقىراپ تۇرغان ئايپاڭباش ئىدى. ئۇنىڭ ئىككى قۇلىقى تۈۋىگە توپلاشقان چاچلىرى چارلىشىپ قالغاچقا سەل قېرىراق تەسىر بېرەتتى.

ـــ ھە، نېمە ئىشىڭ بار؟ ـــ كېرىم مۇدىر قارىمايلا سورىدى، ـــ ئەتىگەندىلا كىرىپ قاپسەن؟

ـــ بىر ئېغىز گەپ بىلەن چۈشەندۈرۈپ بولالمايمەن. باشلىق، ـــ كامال گېلىنى قىرىپ قويدى، ـــ كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلىسىڭىز، سىزمۇ بىئارام بولىسىز.

ـــ شۇنداقمۇ؟ ـــ كېرىم مۇدىر ئاسقۇدىكى لۆڭگىدە قوللىرىنى سۈرتۈپ، جايىغا كەلدى، ـــ ئۇنداق بولسا ئولتۇرۇپ سۆزلە.

كامال نەدىن كەلگەنلىكىنى، ئۆزىنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى تونۇشتۇرۇۋەتكەندىن كېيىن، چاۋار بىلەن ئىگەمبەردىنىڭ بىر قىسىم مىللارنى ھايانكەشلەرگە سېتىش جەريانىدا تۇتۇلۇپ قېلىپ، ھازىر بازار باشقۇرۇش ئىدارىسىدا سولاقلىق ئىكەنلىكى، دەرھال قۇتۇلدۇرۇپ چىقمىسا، ئۇلارنىڭ ئاش ـ تاماقتىن قېينىلىپ، تاياق زەربىدىن زەئىپلىشىپ كەتكەنلىكىنى ھۇدۇققان، تەمتىرىگەن ھالدا سۆزلەپ بولۇشى، چىرايى بىردىنلا تۇتۇلۇپ كەتكەن كېرىم: «ئەقلىنى چېلىپ ئىچكەن ئاچ كۆز دېۋەڭلەر... » دەپ تىللىۋەتتى.

ـــ ئۇلار نېمىلەر بىلەن تۇتۇلۇپ قاپتۇ، ـــ كېرىمنىڭ كۆزلىرى ئالايدى، ـــ دېگىنە قېنى، سەنمۇ بارمىدىڭ؟

ـــ ياق، مەن يوق، ـــ كامال دەرھالا جاۋاب بەردى، ـــ چاۋاركام ئەللىك چاغلىق ئاشلىق، ئىگەمبەردىكام نامراتلارغا قۇنتۇزۇش ئۈچۈن بېرىلگەن يوتقان، كۆرپە، كىگىز، يەنە كەنتنىڭ ئىككى «چۈكۇ» (ئېكسپورت) گىلىمى، تېخى بوغالتىر مەتسىدىقنىڭ ئۈچ تاغار ئۆچكە تېۋىتى، ئىككى پارچە گىلەم، بەش خالتا ئاق ئوغۇتى بار ئىدى.

چۈكۇ گىلەم ۋىلايەتلىك گىلەم كارخانىسىدىن يەرلىك كارخانىلارغا بىر تۈتاش ماتېرىيال تارقىتىپ، گىلەم توقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن ئۆزلىرى تاپشۇرۇپ ئېلىپ ھېساب ـ كىتاب قىلىشاتتى. شۇڭا ئۇنى شەخسلەرنىڭ توقۇش ئىمكانىيىتى يوق ئىدى. بۇ ئىشنىڭ تېگىگە يەتكەن كېرىم دەسلەپتە ئاچچىققىنا كۈلدى. كېيىن تۈيۈقسىزلا ئۇنىڭ كۆتىمەك قاشلىرى بىر يەرگە يىغىلىپ، ياپما قاپاقلىرى قىسىلدى. ئۇ ئىچىدە: قارا بۇ گۈيلارنىڭ ھىيلىگەرلىكىنى! ئۆتكەندە كەلگەندە گىلەمنىڭ

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

بارلىقىنى دېمىگەن ئىدىغۇ، ئۇلار مېنىڭ سورۇشمىدىن قورقۇپ دېمەپتىدە··· دېگەنلەرنى ئويلىدى.

ـــ بەش خالتا ئاق ئوغۇتمۇ بار، دېدىڭما؟

ـــ شۇنداق.

ـــ ئاق ئوغۇتنى دۆلەت بىر تۇتاش تەقسىم قىلىدىغان تۇرسا، ئۇلار···

كېرىم مۇدىر گېپىنىڭ ئاخىرىنى يۇتۇۋەتتى. لېكىن ئۇنىڭ ئايىغى چىقمىغان گېپى كامال ئۇچۇن بىر ساۋاق بولدى. ئۇ دەرھاللا سۆزلەپ كەتتى.

ـــ مەنمۇ بىلمىدىم، ھەر قېتىم شەھەرگە كىرگەندە ئۇلارنىڭ بەش، ئون خالتىلاپ ئوغۇتلىرىنى سېتىپ بېرىمەن. تۇغمىيدىغانلا ئوغۇتلارغۇ ئۇ!

ـــ ئۇ، مۇناپىقلارغا ئاز، دەپ قوي مەن ئۇلارنى تونۇمايمەن. سۇلاقخانىدا پىت ـ بۇرگىلەرگە يەم بولۇپ ئۆلسۇن! ماڭە چىق!

ـــ ئۇلارنى راست تونۇمامتىڭىز؟

ـــ ھە، ساڭا نېمە بولدى؟ ئەجەب سوراپ قالدىڭا؟

ـــ يا، دەيمىنا چاۋاركام كۆرگەن ـ بىلگەن، تونۇغان ـ تونۇمىغانلىرىڭ ھەممىسىگە «كېرىم مۇدىر بىلەن ئۇنداق يېقىنمەن، مۇنداق ئاغىنىمەن ··· ياشلىقىمىز چىگىش دوستلۇققا ئۆتكەن··· » دەپ ماختىنىپ ئاغزىنىڭ بىر قات تېرىسى سويۇلۇپ چۈشكىدەك بولدى. سىز باشقىچە بىر نېمە داۋاتىسىز.

ـــ نېمە؟ ـــ كېرىم مۇدىر چۆچۈپ كەتتى، ـــ ئۇ ··· ئۇ ··· راستتىنلا شۇنداق دېدىما؟ ماۋۇ قارا توڭگۇز نېمىلەرنى دەپ بىلجىرلاپ يۈرىدۇ ـ ھە!

ـــ تېخى، ئاغىنەم كېرىم مۇدىر ئىنتىزام تەكشۈرۈشنىڭ باشلىقى، ـــ كامال كېرىمنىڭ پۇپۇكىدىن تۇتۇۋالغان ئىدى، ـــ ئەگەر ئۇ ئۇقىدىغان بولسا سەنلەرنىڭ ئەدىپىڭنى بېرىدۇ، دەپ

مىنبىك، باشلىقلارغا قورقاق سالغان تۇرسا ...

ـــ ما ... ماۋۇ دەلتىنى، ـــ كېرىم كۆكۈيۈن چېقىۋالغانىدەك سەكرەپ كەتتى، ـــ نېمە دېسۇن، بارمىغىنىم بارمىغان، قارا مېنىك كۆكۈمنى سېتىپ يۈرگىنىنى!

ـــ بوپتۇ بارمىسىڭىز، ـــ كامال ئاخىرقى ئوقنى دەللىدى، ـــ چاۋاركام تۆگىشىدىغان بولدى ـ دە، ئەمدى...

ـــ بولسا ئۆلسۇن، ـــ كېرىم قوللىرىنى شىلتىدى، ـــ بازار باشقۇرۇشنىك گۇندىخانىسىدا چىرىپ تۆگسۇن.

ـــ بازار باشقۇرۇشنىك گۇندىخانىسىدا ياتسا مەيلىدىغۇ، ـــ كامال كېرىمنىك كۆزلىرىگە قارىدى، ـــ ئەك يامىنى ئۇنى ساقچى ئىدارىسىغا يوللاپ بەرمەكچى.

ـــ ساقچى ئىدارىسىغا، ـــ كېرىمنىك كۆزلىرى چوك ئېچىلدى، ـــ نېمىشقا؟

ـــ ئۇنىڭغا ئىگە بولىدىغان ئادەم چىقمىسا، دېلو تۇرغۇزۇش ئۇچۇن ساقچى ئىدارىسىغا ئاپىرىپ بېرىدىكەن.

كېرىم ئۇستىلىگە جەينەكلىگىنىچە ئېڭىكىنى تىرەپ خېلى ئۇزۇن ئولتۇرۇپ كەتتى. ئۇنىك چىرايىدىن ئەنسىزلىك چېقىپ تۇراتتى. بىر چاغدىلا ئۇ بېشىنى كۆتۇرۇپ، ئورۇندۇقنىك يۆلەنچۇكىگە تاشلاندى ـ دە، ئاستاغىنا: «ئىسمىك كامالكەنده؟» دەپ قويدى. ئاندىن «هارۋىكەشمەن دېگىن» دەپ كامالغا زەن سالدى. توغرا بۇندىن ئالتە يىللار ئىلگىرى چاۋار قۇمتامنىك «ئامبارچى» لىق ۋەزىپىسىنى ئېلىپ بەر دەپ تۇرۇۋالغاچقا، كامالنىك قولىدىكى ئامبار هوقۇقىنى ئۇنىڭغا ئېلىپ بېرىپ، بۇ بالىنى هارۋىكەش قىلىپ قويغانىدى.

ـــ كېرىم مۇدىر، چاۋاركامغا راستلا ئىگە بولمامسىز؟ ـــ كامال ئاستاغىنا سورىدى، ـــ ئەمدى ئۇ ساقچى ئىدارىسىدا سىزنى يەنە قانچىلىك چىشلەپ يۈرەر؟

ـــ توختا، بىللە بارايلى، ـــ كېرىم ئورنىدىن تۇردى، ـــ هەي

www.uyghurtap.com
ئۇنۇمۇ كىتاب تورىيكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلاردىن پىكى تادىرىسى

بۇ لەنىتى بېشىمغا بىر بالا بولدىغۇ.

ئۇلار گەرچە ناھىيىلىك كومىتېت قورۇسىدىن بىللە چىققان بولسىمۇ، كېرىم بىر ھارۋىكەش بىلەن بىللە مېڭىشنى ھار ئالدى بولغاي، چوڭ كوچىدا كامالدىن ئون نەچچە قەدەم ئارقىدا كېتىۋاتاتتى. كېرەم مۇدىر يەنىلا ئىككى ئويلۇق بولۇپ، «بارغىنىم بولدىمۇ؟ بارمىسام قانداق بولار؟» دېگەندەك كاللىسىدا لىڭگىر ـ تاقتاق ئويناۋاتاتتى. بارسا ھۆرمەت ـ ئىناۋىتىگە داغ چۈشىدىغانلىقى، يۇقىرى بىلىپ قالسا ھەتتا سىياسىي ھاياتىغىمۇ قارا چېكىت قويۇلىدىغانلىقى ئېنىق ئىدى. بارماي دېسە، چاۋار دېگەن لۆكچەك نامىنى سېتىپ، كاسات بازاردا بىر پۇلغا ئەرزان قىلىۋېتىپ بارسا ... ئۇنىڭ ئاغزىنى تۇۋاقلىماي بولمايدۇ ـ دە، ۋاي، ۋاي، ۋاي خۇدانىڭ قايسىبىر لەنەتگەردى كۈنىدە ئۇنىڭغا باغلىنىپ قالغان بولغىيتى؟ بۇمۇ بىر تەتۈر قىسمەتتە!

كامال كېرىم مۇدىرنى ھامۇتنىيازنىڭ ئىشخانىسىغا باشلاپ ئەكىرىپ، ئۆزى كارىدورغا چىقىپ كەتتى. ئىككى باشلىق بىر ـ بىرى بىلەن سۇسلا ئەھۋال سوراشتى. بېشىغا «ئىنتىزام تەكشۈرۈش» دېگەن سۈرلۈك، ھەيۋىتى چوڭ، كۈچ ـ قۇدرىتى چەكسىز ئەمەل تاجىسىنى كىيگەن، پېشانىسىدا مەنسەپ يۇلتۇزى چاقناپ تۇرغان كېرىم ھامۇتنىيازدەك كالتا ـ كۆسەي باشلىقلارنى كۆزىگە ئانچە ئېلىپ كەتمەيتتى. ئۇنىڭ بۇنداق يوغانچىلىقىنى ھامۇتنىيازمۇ پۇتىغا پايتىما قىلمايتتى. شۇڭا ئۇ تەئەددى بىلەن گەپ باشلىدى:

ـــ قەدىناس ئاغىنىڭىزنى كۆرگىلى كەلدىڭىزمۇ؟ سىزدەك بىر جىرىڭلاپ تۇرىدىغان ئىنقىلابىي كادىرنىڭمۇ ئاشۇنداق ساپاسىز ئاغىنىلىرى بارىكىنا...

ـــ مېنى تاپا ـ تەنە قىلىشقا چاقىرغانمىدىڭىز ياكى مەسىلە ھەل قىلغىلىمۇ؟ ـــ كېرىممۇ بوش ئادەملەردىن ئەمەس ئىدى، ـــ نەرسە ـ كېرەكلىرىنى قاراڭغۇ بازاردا ساتىدىغانلار كۆپتۇ، بۇ

«ۋاي» دەپ كەتكۈدەك ئىش ئەمەس.

ــ ھامۇتنىياز سىزمۇ قاملاشمىغان ئىش قىپسىز، ــ ئىشىك ئېچىلىپ ۋاڭ يۈك كىرىپ كەلدى، ــ شۇنچىلىك كىچىك ئىشلارغىمۇ كېرىم مۇدىرنى ئاۋارە قىلغان بارمۇ؟

ــ بۇ كىچىك ئىشمۇ ياكى قانۇنغا تاقىشامدۇ، سىلەر كۆرۈپ بېقىڭلار.

ھامۇتنىياز چاۋار بىلەن ئىگەمبەردىنىڭ ئىقرار نامىسىنى ئۈستەلگە تاشلىدى. قىپقىزىل سۇرۇختا قول باسقان ئىقرارنامىنى يېنىش ـ يېنىشلاپ ئوقۇپ چىققان كېرىم مۇدىر كالپۇكلىرى بىلىنەر ـ بىلىنمەس تىترىدى. ئاڭغىچە ھامۇتنىياز ئىقرار نامىلارنى ئۈنلۈك ئوقۇپ بولۇپ، ئىشكاپقا سالدى ـ دە، قۇلۇپلاۋەتتى.

ــ كەنت ئاشلىق ئامبىرىدىن شۇنچىۋالا كۆپ ئاشلىقنى ئوغرىلىغىنىنى قاراڭلار، ــ ھامۇتنىياز ئۈستەلگە ئۇردى، ــ يەنە كېلىپ ئۆزى ئامبارچى!

ــ بۇ خۇددى توخۇ كاتىكىگە تۇلكىنى كۈزەتچىلىككە قويغاندەكلا ئىش بوپتۇ، ــ ۋاڭ يۈك كېرەمگە قادالدى، ــ سۇرۇشتۇرۇپ باقسام ئەينى يىللاردا قۇمچاقار يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ باشلىقى، مۇئاۋىن شۇجىسى ئاتايىتەن قۇمتام كەنتىگە بېرىپ چاۋارنى ياش ئامبارچىنىڭ ئورنىغا قويۇپتىكەن. ئۇنىڭدا بۇ قارانىيەتنىڭ نېمىسى تۇتىيا بىلىنىپ كەتتىكىنە ··· ئۇلارنىڭ زادى قانداق مۇرەككەپ ئىچكى باغلىنىشى بار؟

ــ سىز ··· سىز ··· نېمىلەرنى دەپ بىلجىرلاۋاتىسىز، ــ كېرەم مۇدىر كۆزلىرىنى ئېلىپ قاچتى، ــ بىر قاراڭغۇ بازارچىنىڭ تۇتۇلۇشى بىلەن نەدىكى ھېكايىلارنى توقۇپ چىقتىڭىز؟

ــ سىز ئەجەب چىچاڭشىپ كەتتىڭىزا ياكى خۇدۇكىڭىز بارمىدى؟

ــ يا ··· ياق، نېمە ··· نېمىلەرنى دەپ يۈرۈيسىز؟ ··· ــ

ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پىڭى تادرىسى

كېرىم چىداپ تۇرالمىدى، ـــ ھامۇتنىياز ئۇ ئىپلاسلار سولانغان يەرگە مېنى ئەكىرسىڭىز.

ـــ بولىدۇ، ـــ ھامۇتنىياز كارىدورغا قاراپ ۋارقىرىدى، ـــ ھاي، قايسىڭلار بار، كېلىڭلار.

ھامۇتنىيازنىڭ ئاۋازى چىقىپ بولغىچە يەكچەشمە ئىشخانا بوسۇغىسىدا پەيدا بولدى. ئۇ كېرىمنى باشلاپ چىقىپ كەتتى. توۋا، ئاچچىق دېگەنمۇ يامان نېمىكىنا، كېرىم خۇددى ئون يىل كېسەل تارتقان ئادەمدەك سارغىيىپ، كۆزلىرى ئولتۇرۇشۇپ، ماڭسا تىزلىرى پۈكۈلۈپ كېتىۋاتاتتى. ئەمما چىشلىرى غۇچۇرلاپ، زاڭاق گۆشلىرى لىپىلداپ، كۆز قارىچۇقلىرىدىن چېقىن چىقىۋاتاتتى. ئۇ سۇلاقخانىغا كىرە ـ كىرمەيلا، يەرگە تېپىپ، قوللىرىنى شىلتىپ، باشلىرىنى سىلكىپ ۋارقىراپلا كەتتى.

ـــ ھەي، دۆلەت، خەلق ئىقتىسادىنى چىرىتىپ يەيدىغان مىتە قۇرتلار، ۋۇي زۇۋانسىز ئەبلەخلەر، سەنلەردە ئار ـ نومۇس دېگەن نېمىلەر بارمۇ ـ يوق؟ خەلق بەرگەن ھوقۇقتىن پايدىلىنىپ، خەلقىنى قاساپ يېيىشكە كۆڭلۈڭ قانداق چىدىدى، ـــ كېرىم سىرتتا ھامۇتنىياز بىلەن ۋاڭ يۇڭنىڭ بارلىقىنى مۇسەللەپ بولغانىدى، ـــ چاۋار، مەن سېنى دېھقانلار ئارىسىدا ساۋاتى بار، ھېساب ئىشلىرىدا زېھنى ئۆتكۈر دەپ، قۇمتام كەنت رەھبەرلىرى بىلەن مەسلىھەتلىشىپ ئامبارچىلىق ۋەزىپىسىنى يۈكلىسەك، سەن ئامبار چاشقىنىدەك نېمە ئىشلارنى قىلدىڭ؟ ئىنساپسىز، ئاڭلاپ قويۇش، سىلەردەك ئوغرىلار بىلەن مېنىڭ ھېچقانداق ئىلا ـ تەتۈرۈم يوق. ئاڭلىسام مېنىڭ كۆكۈمنى سېتىپ يۈرۈشۈپسەن، سېسىق ئاغزىڭغا مېنىڭ ئىسمىمنى ئالىدىغان بولساڭ، قانۇنىي جاۋابكارلىققا تارتىمەن! مەن سەنلەرنى تونۇمايمەن...

كېرىم قاڭقىغان توپتەك سۇلاقخانىدىن چىقىپ كەتتى. ئۇ ۋېلىسىپىت قويۇش لەمپىسىنىڭ قېشىدا پاراڭلىشىپ تۇرغان ھامۇتنىياز بىلەن ۋاڭ يۇڭغا قاراپمۇ قويماي بېشىنى ئىچىگە

تىقىلانچە دوڭغاسلاپ كېتىۋاتاتتى. كېرىم بازار باشقۇرۇش ئىدارىسىنىڭ تۆمۈر دەرۋازىسىدىن چىقىپ كەتكەندىن كېيىنلا، ھامۇتنىياز بىلەن ۋاڭ يۈك كۆلۈۋەتتى. ئاڭغىچە كامالمۇ ئۇلارنىڭ قېشىغا كەلدى.

— چاۋار، ئىگەمبەردىلەر يېزا كادىرلىرى، قايتىپ بېرىپ ئىشلەپچىقىرىشنى تۈتمىسا، ئەزالارغا نورما ئاشلىق تارقاتمىسا بولمايدۇ، — دېدى ۋاڭ يۈك ھامۇتنىيازغا، — شۇڭا ئۇلارنى قويۇپ بەرسىڭىز، قانداق؟

— ئەسلىدە تۇنۇگۈنلا قويۇپ بەرمەكچى ئىدۇق، — ھامۇتنىياز كامالغا قاراپ قويدى، — لېكىن بۇ ئىشقا سىز ئارىلىشىپ قالغاچقا، مەسلىھەتلىشىزنى ئالماقچى ئىدىم. مانا ئەمدى سىزنىڭ ئىگە بولغانلىقىڭىزنى ئۇلارغا ئېلان قىلىپ، ئاندىن قويۇپ بېرىمەن.

— مۇشۇ ئىشقا مېنى بورۇن قىلمىسىڭىزچۇ.

— بۇ بىر رەسمىيەت، شۇنداق قىلمىساق ئۇلار يەنە ئوغرىلىقچە ئىش قىلىۋېرىدۇ. بۇندىن كېيىن ئىگە بولىدىغان ئادەم تاپالماسلىقىدىن ئەنسىرەپ بولسىمۇ، قوللىنى ئەسكىلىكتىن تارتىدۇ.

— كامال سەن ئۇلارنى بۇگۈنلا ئېلىپ كەت، ئەگەر مېنى سوراپ قالسا، «ئوغرىلىق قىلغان كەنت كادىرلىرىنى كۆرەر كۆزۈم يوق» دەيدۇ، دەپلا قوي.

— بولىدۇ، ۋاڭ جۈيجاڭ، مەنچە بولسىغۇ، ئۇ ئىككىسىنى ئاشۇ سۇلاقخانىغا مەڭگۈ بەند قىلىۋەتكۈم بار. لېكىن ھامۇتنىيازكامنىڭ ئۇلارنى باققۇدەك بىكار نېنى يوقتە.

ئۇلارئۇچى تەڭلا كۈلۈشۈپ كېتىشتى.

— قانداق، بۇ قېتىمقى ئىشتىن رازى بولدۇڭمۇ؟

— رازى بولمامدىغان ۋاڭ جۈيجاڭ، — كامال كۈلدى، — لېكىنزە كاۋاپمۇ كۆيمەيدىغان، زىخمۇ كۆيمەيدىغان زەپ ئەپچىل پىلان بولدى.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

يەتتىنچى باب

ئەنسىزلىك ئىچىدىكى سۆيگۈ

تەكلىماكان تىلسىم قۇملۇقلىرى ئىچىدىكى يېشىل مەرۋايىت «قۇمتام» ئوتلۇق ياز پەسلىگە قەدەم قويغانىدى. ئۆرۈكلەر مەي باغلاپ پىشىپ، تۇڭگە مارجاندەك تۆكۈلۈڭاتاتتى. ئۆرۈك بىلەن تەڭلا يۈمشايدىغان ئۇششاق شاپتۇل «تەكە» شاخلىرىدا مۆلۈلدەپ يېتىلىپ، ئىللىق ھىدىنى دىماغلارغا ئۇراتتى. ياپيېشىل ياپراقلار ئارىسىدىكى ساپسېرىق بېھىلەر كۈندىن ـ كۈنگە رەڭ تۇزەپ، شاخلاردىكى غۇچچىدە جىگدىلەر قىزىرىپ باغلارغا ھۆسن قوشقانىدى. قىسقىسى قۇمتامنىڭ شورتاملىق باغلىرىدىن مۇشكى ـ ئەنبەر پۇراقلىرى دەممۇ دەم ئۇرۇلسا، قۇم بارخانلىرى ئارا پېلەك تارتقان يازلىق قوغۇنلارنىڭ شەربەت ـ قىيام ھىدلىرى شامال ئەركىسى بىلەن تەڭ نە ـ نەلەرگە كېتەتتى.

نېۋىخان ئانا تەنھالىقىنى بىلىندۇرمەي، ئۆزىگە ھەمراھ بولۇۋاتقان لەيخۇا قىز بىلەن ھويلىدا، قوي قوتىنىدا، باغدا، ئېتىزدا بىللە ئىشلەيتتى. بىللە تاماق ئېتىپ يەيتتى. شەرەت ـ ئىشارىلار، تىلغا يارا بولغان سۆزلەر بىلەن مۇڭدىشاتتى. كونىلار: «خۇدايىم قارىغۇنى كۆزىدىن ئايرىغان بىلەن ھاسىدىن ئايرىماپتۇ» دەپ خۇيمۇ ئوبدان دەپتىكەن. مانا لەيخۇا قىز ئۇنىڭ ھاسىسى، مۇڭدىشى، ھەمراھى، دىلكىشى بولۇپ قالدى. قاراڭ ئۆرۈككە چىقىۋالغان لەيخۇا شاخلارنى ئىرغىتىۋاتىدۇ، ئۆرۈكلەر مۆلدۈردەك تۆكۈلۈپ، باغ ئىچىنى گويا يۇلتۇزلار قاپلاپ

كەتكەندەك، كۆپكۆك چىملىق ئۇستىنى كۆرگىلى بولمايدۇ.

ـــ ئانا ئۆرۈك ... چۇش ... ھە...

ـــ ۋاي چۇشۇۋاتىدۇ ... جىق ... جىق چۇشۇۋاتىدۇ.

ـــ جىق ... جىق ... چۇش ... مە...

لەيخۇا ئەڭ ئۇچىدا قالغان ئۆرۈكلەرنىڭ ھەممىنى چۇشۇرۈپ بولغاندىن كېيىن ئۆزىمۇ يەرگە چۈشتى. ئۇ نېۋىخان ئانا بىلەن سېۋەت ـ چېلەكلەرگە تېرىگەن ئۆرۈكلەرنى ھويلىغا توشۇدى. لەيخۇا شوتىغا ياماشقان نېۋىخاننىڭ قولتۇقلىرىدىن يۆلەپ ئۆگزىگە ئېلىپ چىقتى. ئۇلار قۇرۇغان گۈلىقاقلارنى غەلۋىرە تاسقاپ، قۇرت چۈشكەنلىرىنى شاللاپ، تاغارلاغا قاچىلىدى. نېۋىخان پەسكە چۈشۈپ سېۋەت، چېلەكلەرنى سۈنۈپ بەردى. لەيخۇا ئۆرۈكلەرنى تەكشى يېيىپ بولۇپ، بېلىنى رۇسلاپ بىر دەملا يىراقلارغا نەزەر تاشلىدى. قۇم بارخانلىرى ئارا ئەگىم ـ ئەگىم يوللار، يۇلغۇنلۇقلار، تۈۋىگە بىر دەستە سايە تاشلىغان توغراقلار ... كۆزگە چېلىقىش بىلەن بىراۋلار ... ئەسكە چۈشتى ... ئەنە كامال ھارۇندا كېلىۋېتىپ لەيخۇانىڭ يۈزلىرىدىكى ياشلارنى سۈرتۈۋاتىدۇ ... كۈلۈپ تۇرۇپ بۇرنىنى چىمدىپ قويدى ... ياڭاق چىقىپ مېغىزىنى لەيخۇانىڭ ئويماقتەك ئاغزىغا سېلىۋاتىدۇ...

خەيرىيەت! خۇاڭخې دەريا ۋادىلىرىدا بېجىق تېرىپ شۇ دېمەتلىك بولغان بۇ قىزنىڭ رىزقى ـ نېسىۋىلىرىنى تەكلىماكان قۇملۇقلىرىغا چاچقانمۇ نېمە، تەقدىر ـ قىسمەتلىرى ئۇنى يېتىلەپ زۇمرەتتەك كەنت قۇمتامغا ئەكېلىپ تاشلاپتۇ. بىر دېھقان ئۇيغۇر يىگىتىگە ئىشقى سەۋداسىنى ساپتۇ ... بۇنى ... بۇنى تەڭرىمۇ راۋا كۆرەر؟ ... نېمىشقا راۋا كۆرمەيدىكەن؟! كۆرىدۇ! ئۆزى 17 ياشلىق قىزنىڭ ئالمىدەك يۇرىكىگە ئالەمچە تاتلىق تۇيغۇلار شەربەتلىرىنى قاچىلاپ قويۇپ، ئەمدىلىكتە تېنىۋالماس؟!

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

— لەيخۇا بالام، نېمىگە ھاڭۋېقىپ قالدىڭىز؟ — نېۋىخان ئۆگزىگە قاراپ توۋلىدى، — بۇ سېۋەتنى ئېلىۋېلىڭ، ئەمدى تۈگىدى.

— ئانان مەن ... ئال... — لەيخۇا ئۆرۈك قاچىلانغان سېۋەتنى ئېڭىشىپ تۇرۇپ ئالدى، — ئانا، كۇ ... كۇ ... كۇساك ئاچ ... مەن ... مەن چۈشە ...

— بالام كەچمۇ بوپقالدى، ئەمدى قورساقنىڭ غېمىنى قىلىلى، — نېۋىخانمۇ گەپ بىلە تەڭلا ئىشارە قىلاتتى.

ئۆگزىگە ئۆرۈكلەرنى يېيىپ بولغان لەيخۇا پەسكە چۈشۈپ، موماي بەرگەن ئاق چامغۇر، شوخلا، كۆكمۇچ، پىيازلارنى كىچىك كاساڭغا سالدى ـ دە، ئېرىقتا يۇيۇشقا ئېلىپ ماڭدى. ئۇلار قول ـ قولچە چامغۇر، شوخلا، كۆكمۇچ سالغان ئۇماچ ئەتتى. لەيخۇا داستىخاننى سالغاندىن كېيىن بىر سىركايغا سوقۇلغان پىننە تالقىنىنى ئەكېلىپ قويدى. ئاش چامغۇر، پىننىنىڭ مەززىلىك ھىدى ئاچ قورساقلارنى غىدىقلاپ ئىشتىھانى ئاچاتتى. سايىدا پىشماي قالغان كۆكۈچرەك ئۆرۈكلەرنى سېلىۋەتكەچكىمۇ ئۇماچ تېخىمۇ لەززەتلىك بولۇپ كەتكەنىدى.

— لەيخۇا، ئەتە قوناق ئوتىغىلى يىراققا بارىمىز، بولامدۇ؟ — نېۋىخان گەپ بىلەن تەڭ ئۇخلىغاننى، كۈن چىققاننى، ئوت ئوتىغاننى، يىراقنى كۆرسىتىپ ئىشارە قىلىشى قىزمۇ دەرھاللا چۈشەندى. شۇڭا ئۇ دۇ ـ دۇقلاپ ئۈچ سۆز بىلەنلا جاۋاب بەردى:

— ناڭ، سۇ ... ئالە...

— توغرا، ياخشى.

ئادەم بالىسى ئىزدەنسە، تىرىشسا، ئەستايىدىل بولسا، بۇ دۇنيادا قىلغىلى بولمايدىغان ئىش بولمىسا كېرەك. لەيخۇا ئۇيغۇرنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلمەيدىغان قىز. ئاشۇنداق مۇھىتتا چوڭ بولۇپ، تىلى ئاسانلىقچە باشقا تىلغا بويسۇنمايتتى. تەكلىماكان يېزىلىرىدا چوڭ بولغان نېۋىخانمۇ

هازىرغىچە «خەنزۇ» دېيىلمەي «خاڭسۇ»، «خامسۇ» دەپ ئاتايتتى. مانا مۇشۇنداق ئىككى مەزلۇمە هازىر بىر - بىرىنىڭ دېمەكچى بولغانلىرىنى هەر ئامالالاپ چۈشىنىلەيدىغان بولۇشتى.

ئەتىسى ئەتىگەندىلا بىر قاپاقتا سوغۇق چاي، خالىتىغا نان ئالغان نېۋىخان، لەيخۇا ئوتىغۇچلىرىنى كۆتۈرۈپ، قالدۇرۇق يەر ئېتىزلىقىغا مېڭىشتى. دېھقانلارنىڭ جان سانىغا قاراپ بېرىلگەن قالدۇرۇق يەرلەر ئوخشىمىغان هالدا چوڭ - كىچىك بولۇپ، بىر - بىرىگە تۇتىشىپ كېتەتتى. بىراق تېرىلغۇ يەر ئىچىگە بۆسۈپ كىرگەن قۇم بارخان، قۇم دۆڭلۈكلىرى ياكى توپ - توپ يولغۇنلۇقلار بىلەن بىر - بىرىدىن ئايرىلىپ تۇراتتى. نېۋىخان بىلەن لەيخۇا ئەتراپىنى ياۋا قومۇشلار قاپلاپ تۇرغان ئىككى تاختا قوناقلىققا يېتىپ كەلدى. ئۇلار قاپاق ۋە نان خالىتىسىنى توغراق تۇۋىدىكى سايىغا قويغاندىن كېيىن، ئىشقا چۈشۈپ كەتتى. كۆل رەڭ قۇملۇقلار ئارا ياپيېشىل ئېتىزلىقلار بەك هەيۋەت كۆرۈنەتتى. ئۇلار ئادەم ئولتۇرسا چۆككىدەك بولغان قوناقلىق ئېتىزىدا ئوت - چۆپلەرنى ئوتىغۇچتا ئوتاپ، قوناقنىڭ تۇۋىگە توپا يۆلەپ، بىردەمدىلا مونچاق - مونچاق تەرلەپ كەتتى. نېۋىخان ئۇچىسىدىن ئانچە ئايرىمايدىغان قېلىن پىنجىكىنى سېلىپ قىر ئۈستىگە تاشلاپ قويدى. ئاسمىنى كەڭ، قۇملۇق - باياۋانلار ئارا ئىشلەۋاتقانلىقىدىن بەكمۇ مەمنۇن بولغان لەيخۇا خۇشال ئىدى. ئەگەر ئۇ تىل بىلگەن بولسا نېمىلەرنى دەپ كېتەركىن تاڭ.

— ئانا، — دېدى لەيخۇا قوناقنىڭ تۈپىنى تۇتۇپ، — بۇ ··· بۇ ··· دادۇي ··· دادۇي···

— ياق، بالام، بۇ دادۇينىڭ ئەمەس ··· بىزنىڭ قالدۇق يەر.

نېۋىخاننىڭ «بىزنىڭ» دەپ مەيدىسىگە قولىنى قويۇشى دەرهاللا چۈشەنگەن قىز ئالقىنىنى ئۆزىنىڭ مەيدىسىگە قويدى.

— بىز ··· بىزنىڭ ··· زىلۇدى ··· زىلۇدى···

ئۇسساپ چاڭقىغان نېۋىخان سۇ ئىچكىلى قاپاقنىڭ قېشىغا كەتتى. ياپراقلىرى توختىماي چاۋاك چېلىۋاتقان كۆپكۆك قوناقلىق ئىچىدە ئۆرە تۇرغان لەيخۇا يىراقلارغا كۆز تىكتى، ئۇ سۇزۇك ئاسمان قەھرىدە پەرۋاز قىلىۋاتقان لاچىننى كۆروپ قالدى. لاچىن قانات قاققىنىچە بىر ئۆرلەيتتى، بىر پەسىيەتتى. لەيخۇا ئۇنىڭغا كۆز ئۇزمەي قارىغىنىدا زەپمۇ شېرىن خىياللار ئۇنى نەلەرگىدۇر ئېلىپ كەتتى...

...لاچىن بىردىنلا پەسلەپ قۇم بارخانلىرى ئارىسىغا چۈشتى... چۈشتى ـ دە، كامالغا ئايلاندى. قۇملۇق ئوغلى «لەيخۇا!...» دېگىنىچە يۈگۈرۈپ، ھاسىراپ، يىقىلىپ قوپۇپ يېتىپ كەلدى ... كەلدى ـ دە، لەيخۇنى قۇچاقلاپ پىرقىراتتى ... قىز خۇشاللىقىدا چىرقىراپ، يىگىتىنىڭ بوينىغا گىرە سالدى ... ۋاي خۇدايىم ئەجەب ... ئەجەب بىر ئۇياتلىق ئىش بولدى! ... مومای قاراپ تۇرسا، كامال ئۇنىڭ مەڭزىگە سۆيۈۋالدى...

سۇ ئىچكىلى كەتكەن نېۋىخان ئانا قايتىپ كەلگەندە بىر قولىدا ئوتىغۇچ، بىر قولىدا مەڭزىنى تۇتقان قىز قوناقلىق ئىچىدە ئىزار تارتىپقىنىنا يەر بېقىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ بۇ ھالىتىدىن ھەيران بولغان ئانا ئۇنىڭغا سىنچىلاپ قارىدى:

ـــ مەڭزىڭىزنى پاشا چىقىۋالدىما؟ ـــ لەيخۇا ئۇقالمىغاچقا نېۋىخان پاشىنىڭ ئۇچقىنىنى دورىدى، ـــ ۋاڭ ... ۋاڭ ... ۋاڭ ... پاشا ... پاشا، ھام قىلدىما؟

ـــ پاشا، پاشا، ... ڭى... ڭى... ڭى... ـــ لەيخۇامۇ پاشىنىڭ ئۇچقىنىنى دورىغاچ، يوغان ئېچىۋالغان ئاغزىنى بىردىنلا يۇمۇپ « ھام... » دېيىشى، نېۋىخان چۆچۈپ كەتتى.

ـــ ۋاي خۇدايىم ئاغزىنى شۇنچىۋالا يوغان ئاچقۇدەك قانداق يوغان پاشىدۇ ـ ئۇ؟

نېۋىخان غۇدۇڭشىغاچ ئىشقا تۇتۇندى، لېكىن لەيخۇا ئاغزىنى تۇتۇپ پىخىدە كۈلۈۋەتتى.

چۈش ۋاقتى بولۇپ قالغاندى. ئۇلار توغراق تۇۋۇگە بېرىپ قاپاقتىكى سوغۇق چاي بىلەن نان يېيىشتى. ئاندىن كۈن سەل يانغىچە ئارام ئېلىپ، يەنە ئىشقا كىرىشىپ كەتتى. بىر تاختا قوناقلىق ئوتىلىپ، يەنە بىر تاختىغا يۆتكەلگەندە كۈن كۆجۈم كەنتلەر ئارقىسىغا قىڭغايغان ئىدى. لېكىن بىردىنلا قۇملۇق ئىچىدىن شامال قوناقلارنى شالدىرلىتىپ، قۇملارنى توزۇتۇپ چىقىشقا باشلىدى. نېۋىخان ئانىغا تۈيۈقسىزلا جۇغ - جۇغ ئولىشىپ، قىسقا - قىسقا يۆتىلىپ، بېشى قايغاندەك بولدى. لەيخۇا دەرھاللا ئۇنىڭ قېلىن جىلىتكىسىنى كىيگۈزدى.

— بايا تەرلەپ كەتكەندە سالمىسام بوپتىكەن، — دېدى نېۋىخان گەپ بىلەن تەڭ شەرەت قىلىپ، — مانا ئەمدى تۇمۇ تەگكەن چېغى.

لەيخۇا موماينى يۆلىگەچ ئۆيگە ئېلىپ كەتتى. ئۇ دالان ئۆيگە كۆرپە سېلىپ، ياستۇقنى ئېگىز قويدى - دە، موماينى ئاۋايلاپ ياتقۇزدى. شۇ كېچە نېۋىخان تاڭ ئاتقۇچە يۆتىلىپ، قىزىپ چىقتى. ئۇنىڭ كۆرسىتىپ بېرىشى بىلەن لەيخۇا ھەر خىل دورا ئۆسۈملۈكلىرىنى تەييارلاپ، كاشكاپ قاينىتىپ ئىچۈردى. ئاننىڭ ئەتراپىدىن پەرۋانىدەك ئايلىنىپ كېتەلمىگەن قىز لۆڭگىنى ھۆل قىلىپ نېۋىخاننىڭ پېشانىسىغا قويۇاتتى. ھېلى دولىسىنى تۇتۇپ، پۇت - قوللىرىنى ئۇۋۇلايتتى. نېۋىخاننىڭ كۆزى ئۇيقۇغا كەتكەن ھامان قوزىلىق قوينى ئېرىقتا سۇغىرىپ ئەكىرەتتى. ساغلىقنى سېغىپ سۈتىنى پىشۇرەتتى. ئۇ دالانغا كىرىپ موماينى بىر يوقلۇەتكەندىن كېيىن باغقا كىرىپ ئوت ئالاتتى. بىر كۈن كەچكىچە موماينغا قاراش، ھويلا - ئارامنىڭ ئىشلىرىنى سەرەمجانلاشتۇرۇش بىلەن ھېرىپ كېتەتتى. قىسقىسى ئۇنىڭ قېتىرقىنىپ كۈتۈشى، ۋاقتى - ۋاقتىدا قىزىق تاماق يېگۈزۈپ، قايناق سۇ، كاشكاپ ئىچۈرۈشلىرىدىن بەشىنچى كۈنى نېۋىخان خېلىلا ئەسلىگە كېلىپ، ياستۇقتا يۆلىنىپ

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

ئولتۇرالايدىغان بولدى

موماينىڭ ئوبدانلا ئوڭشىلىپ قالغانلىقىغا كۆزى يەتكەن لەيخۇا بۈگۈن ئەتىگەندىلا سۇ ئىسسىتىپ موماينىڭ بېشىنى يۇيدى. يېلىم چېپىپ تارىدى. ئۇ چارلاشقان ئازغىنا چاچلارنى چىرايلىق ئىككى ئۆرۈگەندىن كېيىن ئۇنىڭ قولتۇقلىرىدىن قۇچاقلاپ قوش ياستۇققا يۆلەپ تۇرۇشى تام قوشنىسى ھەۋزىنىيازخان ئىرغاڭلاپ كىرىپ كەلدى:

— ئەسسالام نېۋىخان، — ئۇ، يات قىزغا لەپپىدە قارىشى لەيخۇامۇ داسنى كۆتۈرۈپ چىقىپ كەتتى، — كېسەل بولۇپ قاپسەن، يوقلاپمۇ كىرەلمەپتىمەن.

— ھېلىمۇ ياخشى ئىككىمىزنىڭلا ھويلا - ئارامى مەھەللىدىن ئايرىلىپ ئايرىم تۇرغىنى، — نېۋىخاننىڭ تەلەپپۇزىدىن ئاغرىنىش چىقىپ تۇراتتى، — بولمىسا ئايدا - يىلدا «ھالىڭ نىچۈك» دېيىشمۇ يوق ئوخشايدۇ

— توۋا دېگىنە، «سېنىڭ - مېنىڭ» دېيىشكىمۇ تىل كۆيىدىغان قىيامەتلىك قوشنىلاردىن تۇرساق.

— ھەۋزىنىيازخاندەك مۇڭدىشىم، دىلكىشىم بار دېسەم بېشىم كۆككە يېتەتتى. بىراقزە پات - پات يېزىلىق ھۆكۈمەتتىكى ئوغلۇڭ ئوبۇلھەسەننىڭ ئۆيىگە بېرىۋالىدىغان بولدۇڭ.

— كاتىپلىق دېگەنمۇ چىگىچىنى تاپقىنى بولمايدىغان كاللەك يىپتەك ئىشكەن، كېلىن بالىمۇ ئىشلەيدۇ، نەۋرىلەرگە قاراپ كېلەلمىدىم، — ھەۋزىنىيازخان نېۋىخانغا ئاستا ئېڭىشتى، — ھەي ئادىشىم، تۇمۇچۇقتەكلا كېلىن تېپىۋاپسەنغۇ، مەن يوق چاغدا كامىلاخۇننىڭ بېشىنى ئوڭلاپ قويغان چېغىڭۋا؟

نېۋىخان ھويلىدا كىر يۇيۇۋاتقان لەيخۇانى ئاڭلاپ قالمىسۇن دېگەندەك، ھەۋزىنىيازخاننىڭ قۇلىقىغا كۇسۇرلاپ بىر مۇنچە بىر نېمىلەرنى دېگەن ئىدى. بۇ كۆڭلى تۈز موماينىڭ چىرايى

ۋىللىدە ئېچىلىپ، «ئوۋۇش ئەجەبكەنسەن، نېمە قوق!» دەۋەتتى.

ــ بۇ قىز كەلگەندىن بېرى مېنى ئازاد قىلىپ قويدى. «ئۇگرە»، «قوناق چۆچۈرىسى»، «كۆمۈلەك»، «سىقماق» دېگەندەك ئاشلارنى بەخۇدۇك ئېتىلەيدۇ، ــ دېدى نېۋىخان سۆيۈنگەن هالدا، ــ مانا مەن ئورۇن تۇتۇپ يېتىپ قالغان بەش كۈندىن بېرى ئەتراپىمدىن چۆرگىلەپ كېتىلمىدى. هويلا - ئارام، قوي قوتان، باغۋارانىنىڭ هەممە ئىشى مۇشۇ مۇشتۇمدەك بالىغا قالدى. هەي ... دەرىخا ... ئۇنىمۇ دەيمىز، بۇنىمۇ دەيمىز نامراتلىقتا چوڭ بولغان بالىلار قولى ئىشلىق بولىدىكەن.

ــ ئەمدى قانداق قىلاي دەيسەن؟

ــ بۇ قىزنىڭ كەتكۈسى يوق، كامالنىڭمۇ قويۇپ بەرگۈسى كەلمەيۋاتىدۇ.

ــ ئۇنداقتا ئىككىسىگە ئىسسىق ئۆتۈشۈپ قالغان ئوخشىمامدۇ؟

ــ مەنمۇ شۇنىڭدىن ئەنسىرەۋاتىمەن. كامال خەنزۇچە گەپكە ئۇستا بولغاچقا ئىككىسى بىر يەرگە كەلدىيۇ گېپى تۈگىمەيدۇ.

ــ نېمىگە ئەنسىرەيتىسىڭ، ئاخۇنۇمنى چاقىرىپ، نىكاھ قىلدۇرۇۋەتسەڭ بولمىدىمۇ!

ــ توۋا دېگىنە، ئۇ قىز...

ــ باشقا دىندىكى قىز مۇسۇلمان يىگىتكە تەگسە ساۋاپ دەيدىكەن.

ــ شۇنداق دېگىنىڭ بىلەن خەقلەر نېمىلەرنى دېيىشەر؟

ــ خەقلەر نېمە دېسە دېمەمدۇ، قىزىقكىنا بۇ، ــ هەۋزىنىيازخان تېرىككەندەك بولدى، ــ كۆڭۈل دېگەن ئاشۇنداق نەرسە، سەنمۇ ئۆز ۋاقتىدا كاملاخۇنىڭ دادىسىغا قېچىپ تەگكەن.

ــ ئىلاهىم ئاغزىڭغا مونناق چىقار، ــ ئىككىسى پىخىلداپ كۈلۈشتى.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىيكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ ئېڭى تادرىسى

ـــ ھەي نېۋى، ـــ چىقىپ كېتىۋاتقان ھەۋزىنىيازخان ئارقىغا قايرىلدى، ـــ يۆلەنگۈدەك ھىماتى يوق قىزنى ھەيدىۋەتسەڭ ئەددەسسىز ئۇۋالىغا قالىسەن جۇمۇ. ئەللە نېمە دېمەيدۇ، قاغا نېمە يېمەيدۇ ... بىر پاي كارىڭ بولمىسۇن. سېنىڭ قازىنىڭ خەقلەرنىڭ ئۆيىدە قاينامتى.

بەش كۈندىن بېرى ئورنىدا يېتىپ زېرىكىپ قالغان نېۋىخان ھاسىسىغا تايىنىپ ھويلىغا چىقىشى ئارغامچىغا كىر يېيىۋاتقان لەيخۇا دەرھاللا كېلىپ ئۇنى يۆلىۋالدى. مومايىنىڭ ھەر قېتىم ئىچى پۇشقاندا، ئوغلىنى سېغىنغاندا ياكى كۈتكەندە ئىشىك ئالدىدىكى كۆتەكتە ئولتۇرۇپ خىيال سۈرىدىغانلىقىنى ئوبدان بىلىدىغان لەيخۇا ئۇنى يېتىلەپ ئىشىك ئالدىغا ئەچىقىپ قويدى. نېۋىخان ھاسىسىغا تايىنىپ ئولتۇرغىنىچە ئەتراپقا تويماي قارىدى. ئېرىقتىكى ياۋا ئوتلار ئارىسىدا ئېقىۋاتقان سۇنىڭ شىرقىرىغان ئاۋازى بىر خىلدا ئاڭلىنىپ تۇراتتى. كۆپكۆك ئاسماندا بىر توپ كەپتەرلەر غۇڭۇلداپ ئۇچۇشماقتا ئىدى. باغ ئىچىدىن جىگدىچىنىڭ «چىۋ ـ چىۋ...» قىلىپ سايرىغىنى ئاڭلىنىپ قالاتتى. ئەتراپتىكى ئوت ـ چۆپلەر ئارىسىدا قارا چېكەتكىنىڭ توختىماي چىرىلدىشى ئادەمنى بىئارام قىلاتتى. بىراق بۇلارنىڭ ھەممىسى نېۋىخان ئانا ئۈچۈن مۇڭلۇق مۇزىكىدەك تۇيۇلدى. چۈنكى ئۇنىڭ كەيپىياتى چاغ، كۆڭلى خۇشال، ۋۇجۇدىغا چاپلاشقان غەم ـ غۇسسىلار بىر يولدىلا يۇيۇلۇپ كەتكەندەك، پۈتۈن تېنىنى پەيدەك يېنىك ھېس قىلاتتى. توغرا، ھەۋزىنىيازخان موماي ئۇنىڭ يەلكىسىنى بېسىۋالغان بىر ئېغىر تاغنى بىر يولدىلا ھالقىتىپ چۈشۈرۈۋەتكەندەك بولدى. لەيخۇا بۇ ئۆيگە كەلگەندىن بېرى نېۋىخاننىڭ كۈنلىرى دەككە ـ دۈككىدە ئۆتتى. بۇ قىزنىڭ قورسىقىغۇ كېتىپ بارا، بىراق قارا نوپۇس دېگەن قورقۇنچلۇق قالپاقنى قانداقمۇ قىلار؟ ئۇنى كامال ئەكەلگەن ئىكەن، ئوغلىغا بۇ ئىشلارنىڭ مىزەممىتى تەگمەي

قالارمۇ؟ تېخى ئوغلى بۇ قىز بىلەن بىرەر ئىش تېرىپ قويسىچۇ!؟ قېرىغىنىدا ئوغلىدىن ئايرىلىپ قالغىچە ئۆلگىنى تۈزۈك ... ۋاي ـ ۋۇي ئاختارمىلىقتا چالما تالاشقاندەك ھېچ ئىشتىن، ھېچ ئىش يوق بۇ نېمىدېگەن كۆپ غەم ـ ئەندىشە، نېمانچە قورقۇنچلۇق خىياللار!

يالغۇز ئوغلىدىن ئەنسىرەپلا يۈرۈيدىغان مېھرىبان ئانا ئاشۇنداق ئەنسىز خىياللار ئىسكەنجىسىدە قالغىنىدا، ھەۋزىنىيازخان ئانىنىڭ بىرنەچچە ئېغىز سۆزى ئۇنى گۆرى زىنداندىن تارتىپ چىققانەدەك بولدى. ئۇ: «باشقا دىندىكى قىز مۇسۇلمان يىگىتكە تەگسە ساۋاپ»، «ئاخۇنۇمنى چاقىرىپ نىكاھ قىلدۇرۇۋەت»، «ئەللە نېمە دېمەيدۇ، بىر پاي كارىڭ بولمىسۇن...» دېگەندەك كەسكىن گەپلىرى نېۋىخانغا يېڭىدىن يۈرەك ئاتا قىلدى. ھەۋزىنىيازخان نەلەردە يۈرۈپ، رۇستەمى داستاندەك باتۇر بولۇپ كەتتىكەنە؟ ئۇنىڭ ئوغلى ئوبۇلھەسەن دۆلەت كادىرى بولغاچقا كۆپ ئىشلارنى بىلسە كېرەك!

نېۋىخانمۇ ئەسلىدە لەيخۇانى ھەيدىۋېتىش غەرىزى يوق. پەقەت ئۇنى ئېلىپ قېلىشقا يۈرەك بولغەدەك باھانە ـ سەۋەب، بىرەر مەدەت يوق! شۇڭا بىرەر كاۋاك تاپالماي دىمىقىپ، تۇنجۇقۇپ تۇرغىنىدا، ھەۋزىنىيازخان مەيدىسىگە ئۇرۇپ: «يۆلەنگۈدەك ھىماتى يوق قىزنى ھەيدىۋەتسەڭ ئەددەسسىز گۇناھ» دەپ ئۇنىڭغا تۇتقىدەك ساپاق بەردى ... «ئەللە نېمە دېمەيدۇ، بىر پاي كارىڭ بولمىسۇن، قازىنىڭ خەقلەرنىڭكىدە قايناملىرى؟» دېگەندەك ئاقىلانە، غەزەپكار گەپلەر ئارقىلىق نېۋىخانىنىڭ كۆزىنى ئاچتى.

ـــ ئۇھ، ھەۋزىنىيازخانىنىڭ سۆزلىرىدىن كۆڭلۈم كۆتۈرۈلۈپ، يېنىكلا بولۇپ قالدىما، ـــ دېدى نېۋىخان ئولتۇرۇپ كېتىۋاتقان كۇنگە قاراپ.

راست ئاشۇ قىز بولمىغان بولسا نېۋىخان قانداقمۇ قىلارىدى؟ ئۇنىڭ كۈتۈشىدىن تېزلا ئەسلىگە كەلدى. مانا ھويلا ـ ئارامىلار

چىنىدەك پاكىز، ئېغىلدىكى قويلار چېغىدا بۇ قىزنى كۆرسە، مەرەپ ئالدىغا يۈگۈرەيدۇ. باغدىكى قىغدەك دۆڭلىشىپ كەتكەن ئۆرۈكلەرمۇ ئۆزگىلەرگە قاق سېلىندى. ئەدناسى بۇنداق ياۋاش، ئايغىي ئىتتەك، قولى چاققان كېلىننى كۈندۈزى چىراغ يېقىپمۇ تاپقىلى بولماس!

كۈن ئولتۇرۇش بىلەن قۇملۇق دىيارنى سالقىنلىق ئۆز قوينىغا ئالدى. لەيخۇا موماينى قايتۇرۇپ ئەكىرىپ، هويلىدىكى سۇپىغا يۆلەپ چىقاردى. ئاندىن كۆرپىگە ئولتۇرغۇزۇپ، ئارقىسىغا ئىككى ياستۇقنى قويۇپ بەردى. بايا نېۋىخان «بۇگۈن ئاچچىق ـ چۈچۈككىنە ئۈگرە ئىچكۈم بار» دېگەچكە لەيخۇا كىچىك كاساڭدا خېمىر يۇغۇرۇۋاتاتتى. ئۇ خېمىردىن چىمدىپ ئېلىپ موماينىڭ ئاغزىغا تەگكۈزۈشى، ئۇ تېتىپ بېقىپ «تۇزى ياخشى بوپتۇ» دەپ بېشىنى لىڭشىتتى.

لەيخۇا خېمىرنى يېيىپ، ئۇششاق كەسكەندىن كېيىن، ئاشتاختا بىلەنلا ئوچاق بېشىغا ئاپاردى. قازاندا شوخلا بىلەن قىزارغان شەلپەردەك ئاش سۇيى قاينىۋاتاتتى. ئۇ ئۈگرىنى ئاز ـ ئازدىن چېچىپ سالدى. ئۆچۈپ قالاي دېگەن ئوتنى پۈۋلەپ، ئۈستىگە كېۋەز شادىسىنى پۈرلاپ تىقتى. بۇ كان ئوچاق بولۇپ، ئىچى دۈپدۈگلەك، كىچىككىنە تونۇر ئىدى. تاماق ئېتىلىپ بولغىچە تونۇر قىزىپ تەييار بولدى. لەيخۇا قازاننى دەست كۆتۈرۈپ «تۇلۇك» كە ئالغاندىن كېيىن ئالدىن يۇغۇرۇپ تەييارلاۋالغان قوناق خېمىرنى تۆت زۇۋۇلا قىلىپ، قوناق ئۈندا پۈخۈنداپ كان ئوچاققا ياقتى. يېقىلغان تۆت زاغرىنىڭ ئارىلىقلىرىدىكى بوش ئورۇنلارغا «بالا زاغرا» دىن تۆتنى چاپلاپ قويدى. مانا بۇ دېھقانلارنىڭ ئەتىكى تەييارلىقى.

ـــ تۇۋا، بۇ بالىنى، بىر ـ ئىككى قېتىم كۆرسىتىپ بېرىۋىدىم، ـــ پىچىرلىدى نېۋىخان، ـــ زاغرا، تۇم نان (ئاق نان)، ئارپا كۆمىچلىرىنى بىر ئەپلىك ياقىدىغان بولۇپ كەتتا.

نېژىخان بىلەن لەيخۇا پىننە تالقىنى گۈپۈلدەپ پۇراپ تۇرغان ئۇگرىسىنى ئىچىپ بولغىچە پىشانىلىرى ئۇششاق تەرلەپ كەتتى. لەيخۇا موماي بىلەن تەڭلا دۇئاغا قول كۆتۈرگەندىن كېيىن قاچا ـ قۇچىلارنى قازان ئىچىگە سېلىپ يۇيدى. كان ئوچاقتىكى قىزىرىپ پىشقان زاغرىلارنى قومۇرۇپ ئالدى. ئۇ ھەممە ئىشلارنى سەرەمجانلاشتۇرۇپ بولۇپ، موماينىڭ دولىسىنى تۇتقىلى سۇپىغا چىقتى.

ـــ بىر كۈن كەچكىچە پۇسۇرلاپ يۇرۇپ ھېرىپ كەتتىڭىز بالام، ـــ نېژىخان قىزىرىپ كەتكەن يۈزىگە قارىدى، ـــ توۋا كامالغا 12 كۈن بولدى. ھېچقاچان بۇنداق بولمايدىغان. ئاشۇ بالىغا بىرەر پېشكەللىك چاپلاشتىمۇ قانداق؟

موماينىڭ دولىسىنى ئۇۋۇلاۋاتقان لەيخۇا كامالنىڭ ئىسمىنى ئاڭلاش بىلەن قولى توختاپ قالدى. ئۇ، موماينىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ تىزلاندى.

ـــ ئانا، ـــ ئانا دېگەن سۆز ئۇنىڭغا ئوبدانلا ئۆزلىشىپ قالغاندى، ـــ مەن ... مەن ... ئۇك... ئۇكلاپ، كامال ... كامال ... كۆ ... كۆرۈپ...

لەيخۇا ئۇخلىغانىنى ئىشارەت قىلىپ، كۆزىنى كۆرسەتتى، نېژىخان «ھەي گاچا» دېگىنىچە كۈلۈۋەتتى.

ـــ كامالنى چۈشەپ قاپتۇ ـ دە بۇ قىز. خۇدايىم ياخشى چۈش كۆرگىلى نېسىپ قىلغاي قىزىم، چۈشەپ قالغىنىڭغا قارىغاندا كامال بۇگۈن كېلىپ قالارمىكىن.

«قىزىم» دېگەن سۆزنىڭ تەكتىگە يەتكەن لەيخۇا خۇشاللىقىدا نېژىخانىنىڭ قوللىرىنى تۇتۇپ، يۈزىگە سۈۋىدى.

ـــ كىزىم ... كىزىم ... كىزىم... ـــ لەيخۇا بىگىز بارمىقىدا بۇرنىنى كۆرسەتتى، ـــ مەن ... مەن كىزىم...

ـــ ھەئە قىزىم... ـــ نېژىخان كۈلۈۋەتتى. كۆزلىرىگە ياش ئالغان لەيخۇا ئۇنى قۇچاقلاپ، يۈزىنى يۈزىگە ياقتى...

باغدىن يامراپ چىققان قاراڭغۇلۇق ھويلىلارنىمۇ قويىنىغا ئالدى. لەيخۇا مومايىنى ئەكىرىپ ياتقۇزۇپ قويغاندىن كېيىن: «قويلارغا ئوت تاشلاپ بېرەي» دەپ سىرتقا چىقتى. ئۇ قوتان ئالدىغا دۆۋىلەپ قويغان چۆپ ھەم پۇتالغان دەرەخ شاخلىرىنى قوتانغا تاشلاپ بەردى. ئاڭغىچە كۈللى كائىناتنى نۇرغا تولدۇرغان ئايمۇ تىك كۆتۈرۈلدى. لەيخۇانىڭ بىر ئىشنى كۆڭلى تۇيغانىدەك ئۆيگە كىرگۈسى كەلمىدى. ئۇ كامال كەتكەندىن بېرى موماي بىلەن بىللە ياتقاچقا، قازناق ئۆيگە ئانچە كىرمىگەن ئىدى. شۇڭا لەيخۇا قازناق ئۆيدىكى يوتقان ـ كۆرپىلىرىنى ئەچىقىپ قاقتى، سۈپۈردى، يەنە ئەكىرىپ چىرايلىق قاتلاپ قويدى. ئۇ ھويلىغا چىقىپ، قويلار قوتان ئەتراپىغا چېچىۋەتكەن ئوت ـ چۆپلەرنى ئارىدا يىغىپ تۈرۈشى كامالنىڭ ئېگىز، كەڭ كۆكرەكلىك، قاملاشقان قامىتى ھويلىغا كىرىپ كەلدى. لەيخۇا ئۇنى كۆرۈش بىلەن ئۇچقاندەك ئېتىلىپ باردىيۇ، ئەمما ئۇنىڭ ئالدىدا چىپ توختاپ، كۆزلىرىگە تەلمۈرۈپ قارىدى. خاتىرجەملىك ھەم قەلبەن شادلىقنىڭ خاسىيىتىمۇ ياكى ئايئاق ئايدىڭ كېچىنىڭ سېھرىي كۈچىمۇ ئىشقىلىپ ئاقىرىپ، ھۆسنىگە تولغان بۇ ئوماق قىزنىڭ سۈس ھاۋارەڭ نۇر ئاستىدىكى بەرنا سېيماسىنى كۆرۈپ، ئۆزىنى تۇتۇپ ئالالمىغان كامال ئۇنىڭ چاچلىرىنى، يۈملاق مۈرىلىرىنى سىلاش ھەم ئەركىلىتىش كويىدا قولىنى كۆتۈردىيۇ، لېكىن بوشلۇقتا توختاپ قالدى ... بىراق ئۆزىنى شەھەرگە ئاپىرىۋاتقانلىكىنىڭ ئۆزى «ياخشىلىقنىڭ بېشارىتى» دەپ چۈشەنگەن قىز ئاستا شۇنىلىدى:

ـــ رەھمەت سىزگە كامىلى ئاكا...

ـــ مەن ... مەن ئانام بىلەن كۆرۈشۈپ چىقاي...

ـــ ئانام ... ئانام... ـــ لەيخۇا دېيىشكە پىتىنالمىغان بولسىمۇ، كامال ئۇقۇپ بولدى.

ـــ نېمە، ئانام كېسەل بولۇپ قالدىما؟

ـــ ئەم ... ئەمدى ... يا ... ياكشى، ـــ لەيخۇا بىرنەچچى قېتىم ئۈيغۇرچە گەپ قىلدى.

ئوغلىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ ئويغانغان نېۋىخان ئورنىدىن تۇرۇپ بولغىچە كامال ئۆيگە كىرىپ بولدى. ئۇ دەرھاللا ئانىسىنى يۆلەپ ئولتۇرغۇزۇپ، ئۇنىڭ ئالدىدا تىزلاندى.

ـــ ئانا بىتاب بولۇپ قاپلا، يانلىرىدا بولالماپتىمەن.

ـــ ھېلىمۇ ياخشى ئاشۇ قىز بوپقاپتىكەن، بولمىسا ئۆلۈكۈم ئۆيدە سېسىپ كېتىدىغان چىغى.

ـــ ئانا ئۇنداق دېمەسلە، ئالالا سىلىگە ئۇزۇن ئۆمۈر بېرىدۇ...

ـــ ئەمسە دېگىنە قېنى، نېمانداق كېچىكىپ كەتتىڭ؟

كامال شەھەردە يۈز بەرگەن ئىشنىڭ ئۈجۈر ـ بۇجۇرىغچە قويماي سۆزلەپ بېرىشى نېۋىخان بىردىنلا قاياپ كەتتى:

ـــ خوپ بوپتۇ، كۆپنىڭ ھەققىنى يېگەنلەرنىڭ خۇدايىم ئاشۇنداق جاجىسىنى بېرىدۇ، ـــ دېدى نېۋىخان ۋارقىراپ، ـــ ئەگەر ۋاڭ دېگەن بۇرادىرىڭ ئارا تۇرمىغان بولسا ئۇ پەسەندىلەر گۇندىخانىدىن چىقالمايدىكەندە؟

نېۋىخان كامال كەتكەن 12 كۈن ئىچىدە بولۇپ ئۆتكەن ئىشلارنىڭ بىرنىمۇ قويماي سۆزلىدى. بولۇپمۇ كېسەل بولۇپ قالغاندىن كېيىن لەيخۇانىڭ كېچە ـ كۈندۈزلەپ باققانلىقى، ئاش ـ تاماق ئېتىش، كاشكاپ قاينىتىش، تۈن نىسپىلىرىدە تۇرۇپ مومانىڭ ھالىنى سوراپ، دورا ئىچۈرۈش، تۆكۈلگەن ئۆرۈكلەرنى قاق سېلىش، ھەتتا قويلارنى بېقىشلاردىن سېغىشلارغىچە ھەممىنى دەپ يىغلاپ كەتتى. ئۇ: «خۇدايىم يالغۇزلۇقۇمنى، تەنھالىقىمنى كۆرۈپ، بۇ قىزنى ماڭا يەتكۈزۈپ بېرىپتىكەن ئەمەسمۇ...» دېگىنىچە كۆز يېشىنى تۆتۈپ ئالالمىدى.

ـــ ئەمدى سەن كەلدىڭ بالام، ئۇ ھەرگىز بۇ ئۆيگە كىرمەيدۇ. شۇڭا قازاقتا تاختايدا سۆكە ياساپ بەر، ـــ نېۋىخان «ئۇھ» دەپ

قويدى، ــ نەم تارتىپ بىلى ئاغرىپ قالمىسۇن، ھە، راست مېنىڭ رەھمىتىمنى ئۇنتۇغا يەتكۈزۈپ قوي.

ــ بولىدۇ ئانا، ــ كامال پوتىسىغا تۆگۈۋالغان قەغەز بولاقنى ئانىسىغا بەردى، ــ بۇ ناۋاتنى ئۆزلىرىگە ئالغاچ كەلدىم. چايغا سېلىپ ئىچەلا. مەن ھازىرلا رەھمەتلىرىنى ئۇنتۇغا يەتكۈزۈپ قويماي.

ھويلا ئاپئاق ئايدىڭ ئىدى. كامال ئۆيدىن چىقىپلا تولغان ئايغا قارىدى. ئۇ خۇشاللىقىنى باسالماي قالغاندەك قىلاتتى:

ــ «تاختاي سۆكە ياساپ بەر... » ۋاھ ئانامنىڭ ئۇنداق دېگىنى «لەيخۇانى ئېلىپ قالايلى دېگىنىدە!» ياشاپ كەتسىلە ئانا.

كامال قوللىرىنى ھاۋادا سىلكىپ، قازناق ئۆينىڭ قېشىغا كېلىشى ئىشىڭ ئۆزلۈكىدىنلا ئېچىلىپ كەتتى ـ دە، بىر نازۇك قول چىقىپ ئۇنىڭ قولىنى تارتىپلا ئەكىرىپ كەتتى...

ــ لەيخۇا، ئانام سىزگە رەھمىتىمنى يەتكۈزۈپ قوي، دېگەنىدى، ــ قىز بىلەن يالغۇز قالغان كامال خۇدۇكسىنىپ قالغانىدى، ــ يەنە ... يەنە مېنىڭمۇ سىزگە دەيدىغان رەھمىتىم بار...

ــ رەھمىتىڭىزنى، ــ لەيخۇا يەرگە قارىدى، ــ مۇشۇنداق قۇرۇقلا بىلدۇرەمسىز؟

كامال بىردىنلا خىجىللىق ئىچىدە ئۆرتەندى. دېمىسىمۇ راستقۇ؟ مۇشۇ ئۆي ئۇچۇن، ئانىسى ئۇچۇن شۇنچىۋالا كۆلدە كۆمەچ بولغان پىداكارغا قانچىلىك قىلسا ئەرزىيدۇ ـ دە، ئاپىلا شەھەردىن مۇشۇ قىزغا لايىق بىرەر تال نەرسە ئەپچىقسا تۇز تامىتتى! بىراق ھازىر ئۇنتۇغا قۇرۇق رەھمەتتىن باشقا نېمىمۇ بېرەلىسۇن؟

ــ كەچۇرۇڭ لەيخۇا بۇ قېتىم شەھەرگە كىرگەندە سىزگە چوقۇم سوۋغاتلىق ئېلىپ كېلىمەن.

ــ خاتا چۈشىنىپ قالماڭ، ماڭا ئۇنداق سوۋغاتلار لازىم

ئەمەس، ــ لەيخۇا يەنىلا يەردىن ئۈستۈن قارىيالمىدى، ــ سىزدە مەشەدىلا بېرەلەيدىغان سوۋغات تۇرۇقلۇق ... ئايامسىز؟

ــ مەن ... مەن...

كامال تېڭىرقاپ قالغان چېغىدا، لەيخۇا ئوڭ مەڭزىنى تۇتۇپ بەردى ... دەسلەپتە دەھشەتلىك ئىزتىراپقا چۈشۈپ مەڭدەپ قالغان كامال كېيىن ئاستا ئېڭىشتى ـ دە، قىزنىڭ ئوتلۇق ئوڭ مەڭزىگە يىرتىك لەۋلىرىنى تەگكۈزدى...

ــ ماڭا بۇنىڭدىن ئۆزگە سوۋغا لازىم ئەمەس ... ــ قىز تېلىقىپقىنا كېلىپ، كامالنىڭ كۆكرىكىگە باش قويۇپ، ئاستاغىنا پىچىرلىدى، ــ كامال ئاكا، مەن سىزنى ياخشى كۆرىمەن.

كامال لەيخۇانىڭ ئېڭىكىدىن سىلىقىنا كۆتۈرۈپ ئۆزىگە قاراتتى. تۆڭلۈكتىن چۈشكەن ئاي نۇرىدا قىزنىڭ يۈزىدىكى تامچىلار مەرۋايىتتەك يالتىراپ تۇراتتى. تاقەتسىزلەنگەن كامال ئۇنىڭ چېچىغا ئالقىنىنى قويۇپ بوشقىنا سىلىدى ھەم پەس ئاۋازدا:

ــ مەنمۇ سىزگە كۆيىمەن، ــ دېدى.

ــ كامال ئاكا مېنى بەك قېلىنكەن دەپ ئويلاپ قالماڭ، ــ لەيخۇا يۈزىنى قاچۇرۇپ سۆزلەيتتى، ــ ئانام بىلەن قالدۇرۇق يەردىكى قوناقلىقنى ئوتىغاندا، سىز مېنىڭ مەڭزىمگە سۆيۈۋالغان ئىدىڭىز...

ــ نېمە؟ ــ كامال چۆچۈپ كەتتى، ــ مەنما؟!

ــ مەن مەڭزىمنى تۇتۇپلا قالدىم، ئانام مەڭزىڭىزنى پاشا چېقىۋالدىمۇ، دەپ سورىۋىدى «ئەجەب يوغان بىر پاشا ھام قىلدى» دېسەم ئانام قورقۇپ كەتتى.

دەسلەپتە ھېچنېمىنى ئاڭقىرالمىغان كامالنىڭ ئاغزى ئوچۇقلا قالغانىدى. لەيخۇا ئۆزىنىڭ تاتلىق خىيالىنى قىسقىلا قېلىپ سۆزلەپ بېرىۋىدى، كامال قاقاقلاپ كۈلدىيۇ، شۇ ھامان

ئۇرۇمۇ كتاب تور بىكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ ئېڭى تادرىسى

ئاغزىنى تۇتۇۋالدى.

ــ مەڭزىڭىزنى چېقىۋالغان ھېلىقى ئەجەب يوغان پاشا مەنكەنمەندە...

ــ خىيالىمدا بولغان ئاشۇ شېرىن ئىش نەچچە كۈندىن بېرى ئېسىمدىن زادىلا چىقمىدى. شۇڭا ئوڭۇمدا بۇ ئىش راست بولسا قانچىلىك بوپكىتەر، دېدىم شۇ...

لەيخۇانىڭ ساددا، سەمىمىيلىكى ئەنە شۇنداق بالىلىق خىياللىرىدىمۇ ئەكس ئېتەتتى. ئۇنىڭغا ئامراقلىقى كەلگەن كامال بۇرۇنقىدەكلا بۇرنىنى چىمدىپ قويدى.

ــ ئەتە ئەتىگەندە ئىككىمىز مۇشۇ ئۆيگە تاختايدا سۆكە ياسايمىز.

ــ نېمىشقا؟

ــ ئانام سىزنىڭ بېلىڭىزنىڭ ئاغرىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ شۇنداق دېدى.

ئەتىسى ئەتىگەندە بىر ئائىلە كىشلىرى لەيخۇا قىلغان ياڭاق چېيىدا ناشتا قىلغاندىن كېيىن كامال بىلەن لەيخۇا قازناق ئىچىدىكى تاختاي، بادرا، بورا ۋە ئات ـ ھارۋا جابدۇقلىرىنى ھويلىغا توشۇدى. كامال قازناق ئۆينى مېتىرلاپ چىقىپ، ئۇنىڭغا يېتەرلىك تاختاي، بادرا ياغاچلارنى تاللاپ بىر تەرەپكە ئايرىدى. لەيخۇانىڭ تۇتۇپ بېرىشى، كامالنىڭ ھەرىدەپ كېسىشى بىلەن تاختاي بادرىلار ئۆلچەملىك كېسىلدى. ھەممە ماتېرىيال تەل بولغاندىن كېيىن ئىككىسى قازناق ئىچىنى تازىلىدى. سۇ چېچىپ تاش بىلەن چىڭداپ يەر بېتىنى تۈپتۈز قىلدى. چۈشتە ئۇلار بالدۇرراق ئىشتىن چۈشۈپ ئىككىسى قول ـ قولچە «يوبدان» ئەتتى. موماي تېتىپ بېقىپ: «يامان بالىلاركەنسىلەر» دەپ قويدى. چۈشلۈك تاماقتىن كېيىن نېۋىخان ئارام ئالغىنى ئۆيگە كىرىپ كەتتى. كامال بىلەن لەيخۇا ياغاچ سۆكە «قۇرۇلۇشى» نى باشلىۋەتتى. ئاۋۋال ئۇلار سۆكىنىڭ تۆت پۇتىنى

چېتىقلار ئارقىلىق تۇرغۇزۇۋېلىپ ئاندىن ئۇنىڭ ئۈستىدىكى جازىسىنى بېكىتتى. لەيخۇا ئۆلچەملىك كېسىلگەن تاختايلارنى بىر - بىرلەپ ئەكىرىپ بېرىشى كامال ئۇلارنى جازىغا رەتلىك قېقىپ، كۆتۈرۈلۈۋالغان يەرلەرنى كەكىدە يونۇپ، كەچكە يېقىن ئاران پۈتكۈزدى. لېكىن سۆكە خېلىلا ئىسكەتلىك، كۆركەم بولغانىدى. لەيخۇا ھويلىغا يېيىۋەتكەن كىگىز، كۆرپە، يوتقان، ئەدىياللارنى ئەكىرىپ بىردەمدىلا سۆكىنى چىرايلىق جابدۇپ قويۇشتى.

— لەيخۇا مەن سىزگە كەنت تەشكىلدىن كونا گېزىتلەرنى ئەكېلىپ بېرەي، جىگدە شوخىسىدا (تىكىنى) تاملارغا مىخلايلى. كارىۋىتىڭىزغا توپا چۈشمەيدۇ.

— ماقۇل.

لەيخۇا كامالنىڭ ئىش قىلغان ۋاقتىدىكى ئەستايىدىللىقى، چاققانلىقى، قولىنىڭ ئەپلىكلىكىدىن سۆيۈنمەكتە ئىدى. ئۇ كىچىك چاغلىرىدا ئۇنىڭ دادىسىمۇ ئەنە شۇنداق غەيرەتلىك، ئىشچان، ئائىلىسىگە كۆيۈنىدىغان ئادەم ئىدى. بىراق ئەنخۇيدىكى ئاچارچىلىق ئۇنى بىردىنلا ئۆزگەرتىپ ئۆزىنىلا ئويلايدىغان، كۆڭلى قارا ئادەمگە ئايلاندۇرۇۋەتتى. ھەتتا خوتۇن - بالىلىرىنىمۇ تونۇمايدىغان، مېھرى - ۋاپاسىز ياۋايى يىرتقۇچنىڭ ئۆزىلا بولدى. ئۇ بىر چىشلەم نان، بىر كاپام تالقان ئۈچۈن لەيخۇ بىلەن شياۋمانى ئۇرۇپ تىلەمچىلىك كوچىلىرىغا ھەيدىۋەتكەنىدى.

— لەيخۇا جىمىپ كەتتىڭىزغۇ، سۆكە كۆڭلىڭىزگە يارىمىدىما؟

— يا ··· ياق، شۇنداق خۇش بولدۇم، بۇندىن كېيىن ئادەمدەك ياشايدىغانلىقىمنى ئويلىسام، سىزگە، ئانىڭىزغا نېمىدەپ رەھمەت ئېيتىشىمنى بىلمەيمەن.

— لەيخۇا، نېمىشقا ئانام بىلەن يېتىشقا ئۇنىمايسىز؟

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى www.uyghurbook.com ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى ئادرېسى

ـــ كېچىلىرى ئانىڭىز بىر نېمە دەپ قالسا، ئۇقالماي خىجىل بولىدىكەنمەن.

ـــ بۇندىن كېيىن سىزگە ئۇيغۇر تىلىنى ئۆگەتسەم بولغىدەك.

ـــ راستما؟

لەيخۇا خۇشاللىقىدا كامالنى قۇچاقلاۋالدى. تۇنجى قېتىم ئايال زاتىنىڭ يۈمران بەدىنى ئۆز بەدىنىگە تەگكەن، ئايالالىق تىنىقلىرى نەپەسلىرىگە ئۇرۇلغان كامالنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدى بىر قىزىق ھارارەتتىن سىمابىتەك ئېرىپ كەتتى. 25 يىللىق قىيامىغا يەتكەن قان، تومۇرلارنى يېرىۋەتكۈدەك مەۋج ئۇرۇپ، بىر شېرىن ئازاب ئۇنىڭ يۈرىكىنى ئامبۇردەك قىستى ... لەيخۇانىڭمۇ پۈتۈن بەدىنى لەرزىگە كېلىپ، سۆس تىترەۋاتاتتى...

ـــ لەيخۇا، مەن ... مەن چىقاي...

ـــ نەگە بارىسىز، كەچ بولۇپ قالغاندا...

ـــ مەن تۇنۇگۈن شەھەردىن كەلگەندىلا كەنت تەشكىلىدە دېيىشىپ قويغان. ئەترەتتىكى ئاغىنىلەر بۈگۈن يىغىلماقچى ئىدۇق.

ـــ ئەمىسە سىز كەلگىچە ساقلايمەن...

ـــ مەن كەچ قالسامچۇ؟

ـــ مەيلى...

كامال كەچلىك تامىقىنى يېمەي، مەتنىيازنىڭ ئۆيىگە يۈرۈپ كەتتى. ئۇ قۇم توپلىق ئەگرى ـ توقاي يوللاردا، يۇلغۇنلۇق كوچىلاردا كېتىۋاتقىنىدا ئۆزىمۇ دەمال دەپ بېرەلمىگۈدەك پەرىشان ئىدى. راست گەپنى قىلغاندا لەيخۇانىڭ سەبىي مۇھەببىتى ئۇنىڭ قەلبىنى شادلىققا تولدۇردى دېگەندىن كۆرە، غەم تاغلىرى يەلكىسىنى بېسىۋالدى، دېگەن تۇزۇكتەك قىلاتتى. ئۇ ئەمدى لەيخۇادىن ئايرىلالمايتتى. ئانىسىدىن ئىبارەت ئەڭ

خەتەرلىك توسالغۇمۇ بۇ قىزغا قايىل بولۇپ قالدى. شۇنداق ئىكەن، يەنە نېمە ئۈچۈن ئۇنىسىزچىلىك ئورنۇالىدۇ؟ يۈرىكىمۇ پات ـ پاتلا قورقۇنچ بىلەن دۈپۈلدەيدۇ؟ راست، بۇ قىزنى ئاۋام دېھقانلارغا، دوست ـ بۇرادەرلىرىگە، ئەڭ يامىنى كەنت كادىرلىرىغا نېمىدەپ چۈشەندۈرەر؟ دېھقانلار: «ھوي ساڭا ئەھلى مۇسۇلمان قىزى تېپىلمىدىما؟» دېيىشى ئېنىق. ئەل ـ ئاغىنىلىرى: «كامالەتكە كۆڭلۈم يوق دەپ، تاپقان قىزىڭ شۇما؟» دېسە نېمىدەپ جاۋاب بېرەر؟ كەنت كادىرلىرى «بۇ تېگى ـ تەكتى ئېنىق بولمىغان قارا نوپۇس، كەلگۈندىنى، نەگە ئاپارساڭ ئاپار» دەپ، سىنىپىي كۆرەشكە تاقاپ تۈرۈۋالسا زادى قانداق قىلغۇلۇق؟

كامال بېشىنى سىلكىپ، قۇم دەشتىدىن ئەمدىلا كۆتۈرۈلگەن ئايغا قاراپ چوڭقۇر تىندى. ئۇ ئويلا ـ ئويلا، ئوي ـ خىياللىرىنىڭ تېگىگە يېتەلمەيتتى. يېتەلمىگەنسېرى، ئەندىشە، ۋەھىمە تورلىرى چىرماۋالاتتى. ئۇ «ۋاي بولدىلا، بولغاندا كۆرمەمدىم» دەپ ئۆزىنى بەزلەيتتى. ھەتتا ئاچچىقىدا «يامىنى كەلسە ئانام بىلەن لەيخۇانى ئېلىپ شەھەرگە كېتىمەن، ئۇ يەردە مېنى ھارۋىكەشلىككە تەكلىپ قىلغان ئىدارىلار بارغۇ» دەيتتى.

كامال ئەنە شۇنداق يۈرەكنى خۇن قىلىدىغان ئەنسىزچىلىكلەر ئىچىدە مەتنىيازنىڭ ئۆيىگە يېتىپ كەلدى. ئۆي ئىچى يەنىلا تاماكا ئىسى بىلەن تولغان بولۇپ، ھاشىم، زۇلال، كېرىموللا، يار بەختى، كامالەت، ئايشەملەر كېلىپ بولغانىدى. ئۇلار كامالنى كۆرۈپ ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشتى. ھال ـ ئەھۋال سوراشتى، ئاندىن كېيىن جايلىرىغا كېلىپ ئولتۇرۇشتى. سورۇن ئوتتۇرىسىغا سېلىنغان داستىخاندا قىزغۇچ قارىداپ پىشقان كېسىم ـ كېسىم كاۋا ۋە كاۋا شاپاقلىرى تۇراتتى.

ـــ كامال، كاۋىغا ئېغىز تەگ، ـــ دېدى مەتنىياز يوغان بىر كېسىم كاۋىنى ئۇنىڭ ئالدىغا قويۇپ، ـــ شاپىقى ئانچە قاتمىغان بولسىمۇ، مۇشۇ ئاغىنىلەر يەيمىز دەپ تۇرۇۋالدى. ئۇزۇم

شىرنىسىگە سېلىپ قاينىتىساق خېلى تاتلىق پىشىپتۇ.

ــ ئىككى كاۋىسىنى چاقىنىغا، ــ زۇلال كامالغا كۆزىنى قىسىپ قويدى، ــ تاس قالدى، ئۆي ـ خوتۇن، بالىلىرىنى تاشلاپ چىقىپ كەتكىنى.

ئۆي ئىچىدە كۆلكە كۆتۈرۈلۈشى كامالنىڭ چاقچاققا يانداشتى.

ــ ھەي ئاغىنىلەر ئۇنداقتا بۇ كاۋا قورساق ئاغرىتقۇدەك.

ــ قورقما ئاداش، ــ دېدى ياربەختى سېتىنى چىقىرىپ، ــ ئەتراپتا نېمە تولا، قوناقلىق بىلەن يۈلغۇنلۇق...

ئولتۇرغانلار يەنە كۈلكە كۆتۈرۈشتى. ئەمما كامالەت ئاچچىقلاپ قالدى.

ــ بولدى قىلىڭلار، ــ ۋارقىرىدى كامالەت، ــ مۇشۇ ئەرلەر بىر يەرگە يىغىلدىيۇ سەت گەپ چىققان.

كامال چاقچاق ـ كۈلكىلەر بىلەن بىر كېسىم كاۋىنى قوشۇقتا ئويۇپ يەپ تۈگەتتى. ئاڭغىچە ئۇنىڭ خۇش خەۋرىگە تەقەززا بولۇۋاتقانلار كېلىشىۋالغاندەكلا ئۇنىڭ كۆزلىرىگە قاراشتى. كامالنۇ گېپىنى قىرىپ، كارنىيىنى رۇسلۇپلىپ گېپىنى باشلىدى. ئۇ ناھىيىلىك پارتكوم شۇجىسى لى چاڭمىن، ئابلىز ھاكىملارنىڭ خىزمەت گۇرۇپپىسى ئېۋەتىش ھەققىدە بىر قارارغا كەلگەنلىكىدىن باشلاپ، چاۋار ھەم ئىگەمبەردىلەرنىڭ تۈتۈلۈپ قېلىپ كۆرگەن كۈنلىرىگىچە سۆزلەپ بەردى ھەم ئۇلارنىڭ بازار باشقۇرۇشنىڭ سولاقخانىسىدا كامالغا يىغلاپ تۇرۇپ يېلىنغانلىرىنى، تاياق زەربىدىن يۈزلىرىنىڭ تونۇغۇسىز بولۇپ كەتكەنلىكىنى، كېرىم مۇدىرىنىڭ يۈزسىزلىك بىلەن قىلغان گەپلىرىنى ئاڭلىغان ئەترەت كادىرلىرى ھاياجانلىنىپ بىر ـ بىرىگە مەنىلىك قاراشتى. گويا ھاردۇقى چىققاندەك چىرايلىرىغا كۈلكە يامىشتى.

ــ ھازىر ناھىيىلىك كومىتېت تۆت دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنىنىڭ تەييارلىق خىزمەتلىرىنى جىددىي ئىشلەۋاتىدۇ، ــ

دېدى كامال ئىشەنچ بىلەن، ــ يىغىندىن كېيىنلا خىزمەت گۇرۇپپىسى يولغا چىقماقچى.

ــ بۇ قېتىم چاۋار، ئىگەمبەردىلەرنىڭ تۈتۈلۈپ سولىنىشى بەك ياخشى بولدى، ــ زۇلالنىڭ قوشۇمىلىرى تۇرۇلگەن ئىدى، ــ رەھبەرلەر مەسلىنىڭ ئېغىرلىقىنى تېخىمۇ ھېس قىلغاندۇ؟

ــ ئۇلارنىڭ بۇ قېتىمقى رەسۋاچىلىقىنى ۋاڭ جۇيجاڭ ناھىيە رەھبەرلىرىگە يەتكۈزۈپتۇ، ــ دېدى كامال ئېغىر تەلەپپۇزدا، ــ شۇڭا لى شۇجى «خىزمەت گۇرۇپپىسى» ئەۋەتىشنى قەتئىي قارارغا ئايلاندۇرۇپتۇ.

ــ مانا بۇ، ئۆزىنىڭ پېيىدە ئۆزى ئېسىلىش دېيىلىدۇ، ــ ھاشىم دەرھالا سۆز قاتتى، ــ بۇ قېتىم ئۇلار ئۆزلىرى ئاشكارىلىغىنى شەھەرگە كىرىپتۇ.

ــ ئەھۋالدىن قارىغاندا خىزمەت گۇرۇپپىسى ئاۋغۇستىنىڭ ئاخىرلىرى كەلگۈدەك، ــ كېرىمۇللا ھاشىمغا قارىدى، ــ ئۇنىڭغىمۇ كۆپ قالمىدى.

ــ نېمىلا بولسا كېلىدىغان بوپتۇغۇ، ــ كامالەتنىڭ چىرايىغا كۈلكە يۈگۈردى.

ــ شۇنچە يىل چىدىدۇق، ــ ھاشىمۇ كۈلۈمسىرىدى، ــ ئەمدى غېرىچى قالغاندا چىدىمىساق بولماس.

ئۇلار بۇندىن كېيىن ئەتراپلىرىدە قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلارنى بىر قۇر مەسلىھەتلىشىپ ئالغاندىن كېيىن تارقالدى. ھاشىم بىلەن كامال باشقىلار ئۈزاپ كەتكەندىن كېيىن بىر بىسىپ ـ ئىككى بىسىپ قۇملۇق ئىچىگە كىرىپ كەتتى. ئۇلار كەنت ئەتراپىدىن ئانچە يىراق بولمىغان «قۇم يېيىغ» دەپ ئاتىلىدىغان دۆڭلۈككە يېتىپ كەلدى. «قۇم يېيىغ» ئىسمى جىسمىغا لايىق يېيىلغان قۇم بولۇپ، ئوتتۇرى ئېگىز، ئەتراپى بارغانسېرى پەسىيىپ كەتكەن خىلىلا چوڭ دۆڭلۈك ئىدى. ئۇنىڭ ئەتراپىدا توپ ـ توپ، ئەمما شالاڭ ئۆسكەن يۇلغۇنلار قىزىرىپ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىيكىتى
ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ ئىپىگى تادىرىسى

تۇراتتى. ئۈستى بولسا توغراقلار بىلەن قاپلىنىپ، خۇددى دېڭىزدىكى چوقچىيىپ تۇرغان ئارالغا ئوخشاپ قالاتتى. ھاشىم بىلەن كامال ئاپئاق ئايدىڭدا، تۈۋىگە ئالا كۆلەڭگىلەرنى تاشلىغان بىر تۈپ توغراق ئاستىدىكى قۇمدىلا بەداشقاننى قۇرۇپ ئولتۇرۇشتى. ھاشىم موخۇركا خالتىسىنى ئېلىپ تاماكا ئوراپ، سەرەڭگە چاققاندىن كېيىن كامالغا سىنچىلاپ قارىدى:

— چاندۇرۇپ قويمىغانسەن ـ ھە؟

— ئەنسىرىمەڭ ھاشىمكا، ئۇ ئىشنى بەكمۇ ھوشيارلىق بىلەن قىلدىم. چاۋار بىلەن ئىگەمبەردىلەرنىڭ چۈشىگىمۇ كىرمەيدۇ.

— ئۆزۈڭگە شۇنچىلىك ئىشىنەمسەن؟ چاۋار يەرتېگىدىكى يىلاننىڭ كۆشىگىنىنى بىلىدىغان سېھىرگەر.

— ئۇلار ھەرگىز گۇمان قىلمايدىغان دەرىجىدە ئىشنى پۇختا قىلدىم.

كامال شەھەرگە كىرگەندىن كېيىن چاۋار، ئىگەمبەردىلەرنىڭ سىزغان سىزىقى بىلەن ئىش قىلغانلىقى، ئۇلار دەڭجا ساۋۇر مەڭلىك ۋە كامالغا ئىشەنمەي، مىرزا زاغۇننىڭ دېڭىگە چۈشۈپ، ئۇ يەردىمۇ كامالدىن يوشۇرۇنچە ماللىرىنى تاجىخان لەڭمەننىڭكىگە يۆتكىگەنلىكى ھەم شۇ يەردە بازار باشقۇرۇش تەرىپىدىن قولغا چۈشكەنلىنى سۆزلەپ بەردى.

— ئۇنداقتا، ۋاڭ جۈيجاڭ بازار باشقۇرۇشتىكىلەرگە ئالدىن خەۋەر قىپتىكەندە؟

— شۇنداق، شۇڭا زاڭ ماللار جازانىخورلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ كەتمەي، يەنە ئۆزىمىزگە قالدى.

— ئۇ ماللار ھازىر نەدە؟

— سودا ئىدارىسىنىڭ ئامبىرىدا ساقلاپ بەرمەكچى.

— ئوبدان بوپتۇ. سېنىڭدىن بەك ئەنسىرىگەنىدىم، — ھاشىم تاماكىسىنى قاتتىق شورىدى، — سەللا يوچۇق تېپىۋالسا، چاۋار سېنى يوش قويۇۋەتمەيدۇ. بۇ ئىش توغرۇلۇق ئاغىنىلىرىڭ

زۇلال، مەتنىيازغىمۇ تىنما.

ـــ ھاشىمكا، ئۇلار ئىشەنچلىك بالىلار، ئۇلارغىمۇ ئىشەنمىسەك...

ـــ بۇ ئىشەنمەسلىك ئەمەس، ئۇلارنىڭ ئاغزى مۇسەللەسكە تەگدىيۇ، نېمىدەپ نېمە قويغىنىنى بىلمەيدۇ، ـــ ھاشىم ئاستاغىنا پىچىرلىدى، ـــ مېنىڭ قورقىدىغىنىم كامالەت، ئۇنىڭ ئىگەمبەردى بىلەن تۇغقانچىلىقى بار.

ـــ ئىگەمبەردىنىڭ تاغ ئارقىسىغا ياتلىق بولۇپ كەتكەن ئۆگەي سىڭلىسى كامالەتنىڭ ئانىسى بولىدىغۇ دەيمەن.

ـــ مانا، ئېسىڭدە بارىكەنغۇ، كامالەتنى ئىگەمبەردى بىر مەزگىل بېقىپ، سەل بويى سۇزۇلگەندە نىيىتىنى بۇزدى ئەمەسمۇ؟ شۇڭا كامالەت ھېلىقى تۇل ئايالنىڭ ئۆيىدە تۇرۇپ قالدى.

كامال ھاشىم بىلەن خوشلىشىپ قايتقاندا تۇن نىسپى بولۇپ قالغانىدى. ئاسماندىكى شايىدەك سۇزۇلگەن پارچە ـ پارچە بۇلۇتلار ئارىسىغا شۇڭغۇغان ئاي گاھى ـ گاھىدا بۇلۇت پەردىلىرىنى قايرىپ، جامالىنى نامايان قىلاتتى. كامالنىڭ كۆز ئالدىدا: «قولۇم يۇمشاق بوپتىمۇ؟» دەپ يۇزىنى سىلاۋاتقان يۇمران قوللار ... «سوۋغىتىڭىزنى ئايىمايمىكىن» دېگىنىچە قىزىرىپ مەڭزىنى تۇتۇپ بېرىۋاتقان ئوماققىنا بىراۋلار پەيدا بولۇشى بىلەن پۈتۈن ۋۇجۇدى ئوت بولۇپ ياندى، تېخى نازۇك بەدەننىڭ يۇمران كۆكسىلىرىنى يېقىپ قۇچاقلىشى تەكرارلىنىۋاتقاندەك يۇرەكلىرى تەرتىپسىز سېلىپ كەتتى...

كامال ئەنە شۇنداق شېرىن ـ لەززەت تۇيغۇلار قۇچىقىدا كېلىۋاتقىنىدا لەيخۇا قازناق ئۆينىڭ پەنجىرىدىن ھويلىغا قارىماقتا ئىدى. ئۇ كىچىك ئالقانلىرىنى كۆكسى ئۈستىگە قويۇپ، خىجىللىق ئىلكىدە كۈلۈمسىرەيتتى. تۇرۇپلا بارغانسېرى قىزىپ ھەم قىزىرىپ كېتىۋاتقان يۈزلىرىنى قاماللايتتى. «ۋاي

خۇدايىم ماڭا نېمە بولغاندۇ؟» دەپ ئۆزىدىن ئۆزى سورايتتى. مانا كامالمۇ ھويلىغا كىرىپ كەلدى. ئۇ ئانىسى ياتقان ئۆي تەرەپكە قارىشى قازناق ئۆيدىن بوشقىنا يۆتەل ئاۋازى كەلدى ... كامال ئىشىكنى ئېچىپ قازناق ئۆيگە قەدەم ئېلىشى لەيخۇا بىردىنلا ئۆزىنى ئاتتى ... كامال چىراغ نۇرىدا قىزنىڭ زىلۋاڭلىشىپ كەتكەن بەرنا قەدىرگە تويماي قاراپ قالدى.

ـــ مەن ئۆزۈم بەللىرىنى قورۇپ، ئېتىكىنى پۈكۈپ قايتىدىن تىكىۋالدىم، ـــ دېدى لەيخۇا ئۇچىسىدىكى چىت كۆڭلەكنى ئىما قىلىپ، ـــ قانداق بوپتىمۇ؟

ـــ بەك چىرايلىق بولۇپ كېتىپسىز، سىزنىڭ قولىڭىز نېمىدېگەن ئەپچىل.

ـــ ئەمدى مېنى شەھەرگە ئاپىرىۋەتمەمسىز؟

ـــ مەن بۇرۇن قورققان، ھازىر ببشىمغا نېمە كەلسە كۆرەي، دېگەن ئىرادىگە كەلدىم.

ـــ بۇ يەردە قورققۇدەك نېمە بار؟

ـــ سىز بىلمەيسىز، كەنتىمىزدە ئوچ بۆرە بار...

ـــ بۆرە؟ ـــ قىز تېڭىرقاپ تۇرۇپ قالدى، ـــ چۇشەندىم ... ئەمدى قورقمامسىز؟

ـــ سىز ئۇچۇن ھېچنېمىدىن قورقمايمەن.

ـــ كامىلى ئاكا، ـــ قىز تولىمۇ پەس ئاۋازدا پىچىرلىدى...

ـــ لەيخۇا ... لەيخۇا ... مېنىڭ جېنىم ... كىچىككىنە تۇمۇچۇقۇم!

ۋۇجۇدى قىيام بولۇپ ئېرىپ كەتكەن ئىككى تەن كۆزلىرىدىن چاقنىغان تەشنالىق نۇرلىرى، شېرىن ـ لەززەت ئارزۇلىرى بىلەن تەرەددۇتلەندى! ... ھەم تاقەتسىز ھالدا بىر ـ بىرىگە بىر دەقىقە يالتىتىپ قارىدى ـ دە، سۆكىگە ئاستا قىڭغايدى ... تۇڭلۇكتىن قاراپ جانلىرى سۆيۈنۈۋاتقان ئاي ئىزا تارتقاندەك نېپىز بۇلۇتلار ئىچىگە كىرىپ كەتتى...

…يوتقاننى يېرىم يېپىنغان يېرىم يالىڭاچ كامال بىلەن لەيخۇا تۆڭلۈكتىن كۆرۈنگەن ئايغا قاراپ ئوڭدىسىغا ياتاتتى. قىزنىڭ كۆزلىرىدىن يۇمىلاپ چۈشكەن ئىككى تامچە ياش، قۇلاقلىرى ئارقىلىق بوينىغا ساقىپ چۈشتى…

— كامىلى ئاكا! — قىز ئاستا شۇبرلىدى.

— نېمە دەيسىز؟

— ماڭا ئۇيغۇرچە ئىسىم قويۇپ بەرسىڭىز.

— راستما؟

— چىن كۆڭلۈمدىن دەۋاتىمەن.

— لەيخۇا، ھىم لەيخۇا… — كامال تورۇسقا قارىغىنىچە ئويلاندى، — تاپتىم، لەيلىگۈل بولسۇن.

— سەل تەسرەككەن، قىسقا بولسا ياخشى بولاتتى.

— بۇ بىر گۈلنىڭ ئىسمى. «لەيلى»دىسەكمۇ بولىدۇ.

— لەيلى؟! — لەيخۇا كامالنى قۇچاقلىدى، — بۇ ئىسىم بولىدىكەن، ئۆزۈمگىمۇ ياقتى…

— راستمۇ؟

— راست بولمايچۇ … قېنى مېنى چاقىرىپ بېقىڭا؟

— لەيلى!…

— ئەي…

— «ئەي» دېمەيسىز، «لەۋەي» دەيسىز، — كامال قايتا چاقىردى، — لەيلى!

— لەۋەي!…

ئىككىسى تەڭلا كۈلۈشۈپ قۇچاقلاشتى ـ دە، يوتقاننى تارتىپ پۈركىنىۋالدى…

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى
www.uyghurkitap.com

سەككىزىنچى باب

سىرلىق خەۋەر

كۈنلەر كۈنلەرنى قوغلىشىپ ئۆتمەكتە. ۋاقىت خۇددى تىلسىم قۇملۇق ئارا تىنىم تاپمايدىغان سەلكىن شامالدەك يورغىلاپ ئۆتۈپ ياشلارغا ياش، چوڭلارغا ئاپئاق چاچ، قورۇقلارنى سوۋغا قىلىپ، قېرىلارغا ئەجەل چىللاپ ئۆز ھۈنىرىنى داۋام ئەتمەكتە ئىدى. مانا باغلاردىكى ئۆرۈكلەرمۇ ئاياغلىشىپ، تەكىلەرگە نۆۋەت كەلدى. توغرا، ۋاقىت رەھىمسىز نېمە، كۆز يۇمۇپ ئاچقىچە تەكە تۇرماق ئۇنىڭ يوپۇرماق ـ تاللىرىمۇ قاقشال شاخلارغا ئايلىنىدۇ. كۆرۈڭ، بىر ـ بىرىدىن تارتىنىپ قورۇنۇپ، قىزىرىپ يەر باقىدىغان كامال بىلەن لەيلىمۇ ئايدىڭ كېچىلەرنى بىھۇدە ئۆتكۈزمەيتتى. ئۇلار توغراقلىق، يۇلغۇنلۇق، ياۋا قومۇشلۇقلار ئارا قۇملارغا چوڭقۇر ئىزلارنى قالدۇرۇپ مۇڭدىشاتتى. مۇڭلىرى تۈگىمىگەنسېرى قۇم دەشتىگە ئىچكىرىلەپ كىرىپ كېتەتتى. بەزىدە ئۆستەڭ بويىدىكى كۆچەتلىكتە دەرەخكە يۆلەنگىنىچە ئايغا قاراپ نېمىلەرنىدۇر دېيىشسە، ئەتىگەنلىكلىرى باغدا تەكە ئۈزۈپ سېۋەتلەرنى تولدۇراتتى. ھازىر كامال خۇشال ئىدى. چاۋار، ئىگەمبەردىلەرگە شەھەردىكى تاياق ـ توقماق، گۈندىخانىنىڭ پىت ـ بۈرگىلىرى خېلىلا «ساۋاق» بەرگەنمۇ نېمە، شۇندىن بېرى كامال شەھەرگە ئىككى نۆۋەت كەنتنىڭ ياغلىق دان، گۇلىقاق، تىۋىتلىرىنى توشۇغان بولسىمۇ ئۇلار «مېنىڭ ھاجىتىم» دېيىشمىدى. شۇڭا

ئۇ كەنت ماللىرىنى ئىدارە، شىركەت، زاۋۇت، ئۇرۇقچىلىق پونكىت ... لىرغا بەخۇدۇك ئۆتكۈزۈپ، خاتىرجەم قايتىپ كەلدى. ئۇ ھازىر شەھەرگە، پاشىلىققا ياكى يېزىلىق ھۆكۈمەتكە بارسىمۇ پاتلا قايتىپ كېلىپ لەيلىگە ھەمراھ بولاتتى. لەيلى ھەققىدە ئاڭلىغان قولۇم ـ قوشنىلار ئاتايتەن ئۇنى كۆرگىلى كېلىپ: «ئانام ـ ئانام قوچاقلىغۇ ـ قوچاق...» دەپىشەتتى. شەھەردىكى سەتچىلىكتىن كېيىن ئىگەمبەردى ئەترەتلەرگە ئانچە كۆپ بارمىغاچقا، لەيلى ھەققىدىكى گەپ ـ سۆزلەردىن خەۋەرسىز ئىدى. بولمىسا بۇ ئاچ كۆز ھايۋان نە ـ نەلەردىن پۇراپ كېلەتتى. ھېلىمۇ ئۇ «قۇماقتى»، «قوغۇنچى»، «جىگدىلىك» مەھەللىلىرىدىكى كونا ـ يېڭى ئاشىلىرىنى كېچىلىرى يوقلايتتى. ھەتتا قۇمتاملىقلار ئۇنىڭ ئىككى ھاڭگا ئېشىكىنىڭ «نام ـ ئەمەلى»نىمۇ» ئوبدان بىلەتتى. ئۇ قارا ھاڭگىسىنى كۇندۇزلىرى ئەترەتلەرنى تەكشۈرگەندە مىنەتتى. خۇددى «ھاڭگاك بولسا چاسۇدا ھاڭرىسۇن!» دېگەندەك قارا ھاڭگا چاسۇدا ھاڭراپ، تېرىپاتاغا يورغىلاپ مېڭىپ ئىگىسىنىڭ شان ـ شۆھرىتى، ھۆرمەت تۆھپىسىنى ئەرشىئەلا كۆتۈرۈۋېتەتتى. ئىگەمبەردىمۇ ئۇنىڭ ئۈستىدە غادىيىپ بەگدەك ئولتۇراتتى. لېكىن بوز ھاڭگىسى ئۇنىڭغا زادىلا ئوخشىمايتتى. ئۇ كېچىلىرى ماڭىدىغان بولسا ئۇنىڭ تۇياق شەپىسى تۇرماق پۇشقۇرغان ئاۋازىنىمۇ ئاڭلىغىنى بولمايتتى. چۈنكى بوز ھاڭگا ئىگەمبەردىنىڭ ئاشىلىرىنىڭ ئۆيلىرىگە باردىغانلىقىنى بىلەتتى. بىر كۈنى كېچىسى ئۇنىڭ ئالدىغا مادا ئېشەك يولۇقۇپ قېلىپ، تاقەت قىلالماي ھاڭرىۋەتتى ـ دە، قاتتىق تاياق يەپ كەتتى. شۇندىن بېرى بوز ھاڭگا سەككىزقات تاسما قامچىنىڭ تەمىنى ئۇنتۇمىغاچقا ھەرقانچە چىرايلىق، ياش مادا ئېشەك يولۇقسىمۇ، ئىگەمبەردىنىڭ چەكچەيگەن كۆزلىرىدىن قورقۇپ: «ھاڭرىمىدىمغۇ ئەنە...» دېگەندەك غىپپىدە ئۆتۈپ كېتەتتى.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تۈر بىكىتى
ئۇيغۇر كتابلىرىنىڭ پىكى تادرىسى

كامالنىڭمۇ ئەنسىرەيدىغىنى ئىگەمبەردى ئىدى. ئۇ شەھۋانىي نەپسى ئۈچۈن كۆتىنى ئېلىپ يۈزىگە قويۇشتىن يانمايتتى. ئاقىۋىتىنى ئويلاپ ئولتۇرمايتتى. قۇمتاملىقلار ئۇنى «ئەركەك ھايۋان» دەپ تەرىپىلىشەتتى. كامالمۇ بىرەر يەرگە سەپەر قىلدىيۇ، لەيلىگە «تالا ـ تۈزلەرگە كۆپ چىقماڭ، چىقسىڭىزمۇ ئەتراپقا نەزەر سېلىڭ» دەپ تاپىلايتتى. شۇڭا ئۇلار كۆپىنچە كېچىلىرى، ئايدىڭلاردا قۇم سەھراسىنى ئايلىنىپ كۆڭۈللىرىنى ئاچاتتى.

ئولتۇرۇپ كەتكەن كۈن قىزىللىقى ئاسمان سەتھىسىنى قىپقىزىل شەپەققە پۈركەپ، چەكسىز كەتكەن قۇم بارخانلىرىمۇ بىنەپشىرەڭ نۇر ئىلكىدە تاۋلانغان ئىدى. ئېگىز قۇم دۆڭلۈكىنىڭ ئۈستىدە يانمۇيان ئولتۇرۇشقا كامال بىلەن لەيلى پەس ئاۋازدا مۇڭدىشىۋاتاتتى.

ـــ لەيلى، ـــ دېدى كامال پەستىكى يۇلغۇنلۇقلارغا قاراپ، ـــ قولۇم ـ قوشنىلار «كامال بىر قىزنى نىكاھسىز ئۆيىگە ئەكىرىۋاپتۇ» دېيىشىۋاتقۇدەك.

ـــ خەقلەر نېمە دېسە دېمەمدۇ، بىز پارتىيىگە، سوتسىيالىزمغا قارشى ئىش قىلمىغاندىن كېيىن، ـــ ئۆرپ ـ ئادەت، تۈزۈملەرنى چۈشەنمىگەن لەيلى تۈپتۈزلا گەپ قىلاتتى، ـــ سىز شەھەرگە بارمىغان كۈنلەردە بىللە بولۇپ پاراڭلىشىمىز، باغدىكى كۆكتاتلىقتا ئىشلەيمىز ... بىللە تەكە ئۈزىمىز، بۇ نېمىدېگەن كۆڭۈللۈك ـ ھە؟

ـــ لەيلى، ئەگەر كەنت تەشكىلى ياكى دېھقانلار تەرىپىدىن بىرەر گەپ سۆز ياكى ئاۋارىچىلىق تۇغۇلۇپ قالسا بەرداشلىق بېرەلەمسىز؟

ـــ نېمانداق ئادەمنى قورقۇتسىز؟ ـــ لەيلى كامالنىڭ بىلەكلىرىنى قامالىدى، ـــ نېمە، سىرتتىن بىرەر گەپ ـ سۆز ئاڭلىدىڭىزما؟

ـــ ياق، هازىرچە ئۇنداق ئىش يوق، مەنمۇ ئېھتىماللىقنى كۆزدە تۇتۇۋاتىمەن.

ـــ ئەگەر سىز بېسىملارغا چىدىماي، سىياسىي قالپاقلاردىن قورقۇپ، ـــ دېدى لەيلى جىددىي هالدا، ـــ مېنى تاشلىۋەتسىڭىز، مۇشۇ چەكسىز قۇملۇق ئىچىدە يوقاپ كېتىمەن...

ـــ مەن سىزگە مەڭگۈ ۋاپادارلىق كۆرسەتسەمچۇ؟

ـــ زۇلۇم تاغلىرى بېسىۋالسىمۇ ئۇنىڭ ئاستىدا تۇرۇپ ئىسمىڭىزنى چاقىرىمەن. سىزنى ئەبەدىلئەبەد ساقلايمەن.

ـــ رەھمەت سىزگە، ـــ كامال لەيلىنى باغرىغا باستى، ـــ مەن سىزنى قورقۇتۇۋەتتىمغۇ دەيمەن. خۇدا ئۇنداق كۆڭۈلسىزلىكلەردىن ساقلايدۇ.

ئۇلار قۇم دۆڭلۈكىدىن پەسلەپ چۈشۈپ، ئېدىرلىق ئىچى بىلەن كەنتكە قايتتى. لېكىن لەيلى بىردىنلا هۆ بولۇپ قۇمغا ئېڭىشتى. كامال ئۇنىڭ پېشانىسىنى تۇتۇشى لەيلى يەنە ئارقا ـ ئارقىدىن قۇرۇق هۆ بولدى.

ـــ سىزگە نېمە زىيان قىلغاندۇ؟

ـــ ماڭا ... ماڭا... ـــ لەيلى كۈلدى، ـــ هېچنېمە زىيان قىلمىدى، شۇنىمۇ بىلەلمىدىڭىزما؟

ـــ نېمە؟ ـــ كامال لەيلىنى قۇچاقلاپ پىرقىراتتى، قىز خۇشاللىقىدا چىرقىرىماقتا ئىدى.

كامالنىڭ ئىچىنى سىقىپ تۇرغان قورقۇنچقا، يەنە بىر ئۇلۇش ئەنسىزلىك قېتىلغان بولسىمۇ، لەيلىنىڭ كۆڭلىنى ئاياپ چاندۇرمىدى. ئۇ ئەڭ ئاخىرقى ئۇمىد، ئىشەنچىسىنى ۋاڭ يۇڭغا باغلىغان بولۇپ، تاسادىپىي بىر ھەر دىشۋارچىلىق تۇغۇلغىدەك بولسا، لەيلىنى شەھەرگە ئېلىپ كىرىپ، توي رەسمىيەتلىرىنى هەل قىلىپ بېرىش ئىشىنى ۋاڭ يۇڭغا دېمەكچى ئىدى. شۇڭا ئۇ كېيىنكى ئېھتىماللىقى كۈچلۈك بولغان ئىشلارنى كۆز ئالدىغا

كەلتۇرگەن بولسىمۇ، بىر تەرەپتىن ئىچىنى يورۇتۇپ تۇرغان بىر چىراغ بار ئىدى. بىراق نېۋىخان ئانا ئۇنىڭغا ئوخشمايتتى. كەنت كادىرلىرىنىڭ چېنەپ تۇرغان سىياسىي قالپاقلىرى، ئاشلىق جەھەتتىن بوغۇشلىرى، دىنىي مىزانلارنىڭ پەتۋالىرى، ئاڭسىز دېھقانلارنىڭ پىتنە ـ پاساتلىرىنى ئويلىسىلا، ئۇنىڭ ئالاڭغۇ ئۇرۇۋاتقان زەئىپ يۈرىكى تىترەپ كېتەتتى. قانداقتۇر شۇم بىر كۈنى بۇ هويلىدا بوران چىقىدىغاندەك كۆڭلى ئۆيۈپلا تۇراتتى.

ئەتىسى ئەتىگەنلىك تاماقتىن كېيىنكى ۋاقىت ئىدى. نېۋىخان بىلەن هەۋزىنىيازخان غەلۋىرىدىكى قۇرۇغان گۈلىقاقلارنىڭ ساق ۋە قۇرتلۇقلىرىنى شاللاپ ئولتۇرۇپ مۆڭدىشماقتا ئىدى.

ـــ قانداقمۇ قىلارمەن، ـــ نېۋىخان بېشىنى چايقىدى، ـــ بۇ ئىككىسى بىرەر ئىش تېرىپ قويارمۇ؟ ئۇلار هەركۈنى دېگۈدەك بىللە، مانا هازىرمۇ باغدىكى كۆكتاتلىقتا.

ـــ ياپسام پىشارمۇ، كۆمسەم پىشارمۇ، دەپ ئولتۇرماي، نىكاھ قىلدۇرۇۋەتسەكلا بولمىدىمۇ، نېمانداق غەرەز ئۇقمايدىغان خوتۇن سەن.

ـــ دېمەككە ئاسان بايقۇشۇم، ئىگەمبەردى ئۇقۇپ قالسا «قارا نوپۇس، كەلگۈندى، سىنىپىي دۈشمەننى نەدىن ئەكەلدىڭ؟ تېخى هۆكۈمەتنىڭ قىزىل قەغىزىنى ئالماي قانۇنسىز تۇيۇ قىپسەن» دەپ ئاشلىق نورمىسىزنى توختىتىۋەتسە، ئۆلگىنىمىز شۇ! مۇشۇنداق ئەنسىزچىلىك ئىچىدە تۇرۇۋاتسام، مەن قىلارمەن توققۇز، خۇدايىم قىلار ئوتتۇز دېگەندەك بۇ بالىلار بارغانسېرى ئاپاق ـ چاپاق بولۇپ كېتىۋاتامدۇ.

ـــ كۆڭلىگە ئىنساپ بېرەر، سىلىمۇ ياشلارنىڭ كۆزىگە يېڭناسقۇدەك تولا ئىلىشىۋالمىسىلا.

ـــ هازىر بۇ قىز سەھەر تۇرۇپ ماڭا چوڭقۇر تەزىم قىلىدۇ، ـــ نېۋىخاننىڭ مەنۇنلىقى ئاۋازىدىن بىلىنىپ تۇراتتى، ـــ «ئانا

مەن تاماك ئەت»، «ئانا مەن سۇ ئەكېلە»، «ئانا مەن كويغا ئوت ئالە» دېگەندەك گەپلەرنى قىلىپ «ئانا» دېگەن سۆز ئاغزىدىن ئانارنىڭ دانىسىدەك تۆكۈلۈپلا تۇرىدۇ.

ــ شۇڭا ئۆيگە تۆت قوشنىنى چاقىرىپ، نىكاھ ـ پاتىھە ئوقۇتۇۋەتسىلە.

ــ ئىگەمبەردى ئاڭلىسا، نېمە بالا ـ قازالار تېرىلىپ كېتەر.

نېۋىخان چۈشلۈك تاماقتىن كېيىن، باغ ئىچى بىلەنلا ھەۋزىنىيازخاننىڭ ھويلىسىغا ئۆتتى. ئۇ بىردەملىك بولسۇمۇ، ئادەمگە يۇرەك بولىدىغان ۋە ئەندىشە ـ ۋەھىمىلەردىن خالىي قىلىدىغان سۆزلەرنى ئاڭلىغۇسى كېلىپلا تۇراتتى. نېۋىخاننىڭ بېشىغا كەلگەن ئىشلار ئۇنىڭ ئۈچۈن تېرىقتەك بىلىنمەيتتى. شۇڭا ئىككى موماي بىردە ۋارقىرىشىپ، بىردە مۇلايىملىشىپ، تېخى بەزىدە خىرقىرىشىپ كۈلۈپ كەچ بولۇپ كەتكەنلىكىنى بىلمەيلا قالدى. نېۋىخان باغ ئارقىلىقلا ئۆيگە قايتىپ كىرگەندە كامال تىزلىرىغا قىستۇرۇۋالغان ئاتنىڭ خامۇتىنى دەرەپشە سانجىپ تىكىپ ئولتۇراتتى. گەپنى نەدىن باشلاشنى بىلمىگەن نېۋىخان ئوغلىغا بىر ھازا قادىلىپ قالدى.

ــ ئانا، ھەۋزىنىيازخان ئانامنىڭ ئۆيگە چىققانمىدىلە؟

ــ شۇنداق بالام، پۇخانىم ئۆرلەپ، ــ نېۋىخان سۇپىغا كېلىپ ئولتۇردى، ــ بالام بۇ قىزنى قاچانغىچە يوشۇرۇپ يۈرىمىز، زادى قانداق قىلماقچىسەن؟

ــ ئانا ئىچلىرىنى پۈشامىسىلا، ــ دېدى كامال تەمكىن ھالدا، ــ ئەتە سودا ئىدارىسىغا قۇرۇق يەل ـ يېمىش يۆتكەيمەن. شەھەردىن كېلىپلا لەيلى ئىككىمىز يېزىلىق ھۆكۈمەتكە بېرىپ قىزىل قەغەز ئالىمىز.

ــ قىزىل قەغەز؟

ــ شۇنداق، مەن لەيلى بىلەن پۇتۇشتۇم.

ــ ئۇ قىزنىڭ نوپۇسى بولمىسا، ئىگەمبەردى تونۇشتۇرۇش

قىلىپ بېرەمسا؟ ئىگەمبەردى تونۇشتۇرۇش قىلىپ بەرمىسە، يېزىلىق ھۆكۈمەت قىزىل قەغەزنى ھەرگىز بەرمەيدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە ھەرقانداق تونۇشتۇرۇش ئىگەمبەردىنىڭ تەستىقى بىلەن كېسىلىدۇ ھەم ئۇنىڭ شەخسىي تامغىسى بېسىلىدۇ.

ــ ۋاي ـ ۋۇي ئانا، نېمانچە كۆپ ئىگەمبەردى بۇ؟ ئۇنىسا ئۇنىدى، ئۇنىمىسا سىلىنى، لەيلىنى ئېلىپ شەھەرده بېرەر ھاڭدا ئىشلەيمەن. مېنى سايە قىلغان خېلى ـ خېلى يەرلەر بار.

ــ سارائ بولدۇڭمۇ؟ مەن قېرىغان چېغىمدا ھېچيەرگە بارمايمەن، ــ نېۋىخان راستىنلا خاپا بولدى، ــ بۇ ئىشنى شەھەردىن قايتىپ كەلگەنده سۆزلىشەيلى، ئەته يولغا چىقىدىكەنسەن، بالدۇرراق يات، ئۇ قىزغا ئەته ماڭىدىغانلىقىڭنى ئېيتىپ قويغاچ تەخسىدىكى تەكىنى ئەكىرىپ بەر.

ــ ماقۇل ئانا، ئانا سىلىگه بىر مەسلىھەت، بېرەر تاغار گۈلىقاقنى سېتىپ چىقايمۇ؟

ــ خويمۇ ئوبدان يادىمغا سالدىڭ، ئۆگزىده يېيىلغان قاقمۇ بىزگه يېتىپ ئاشىدۇ. لەيلى ئىككىمىز بىر تاغار خۇانى ئۆرۈك، يېرىم تاغار جانانه ئۆرۈكنىڭ قېقىنى خىللاپ قويدۇق، ھەممىسى گۈشلۈك، پاكىز قاقلار، شاتراق ئۆرۈك قاقلىرىدەك ئەرزان سېتىۋەتمە.

ــ ئۇقتۇم ئانا، ئۇقتۇم، باشقىلارنىڭ نەرسىلىرىنى سېتىپ، تۇتۇلۇپ، بۇ ئىشتا خېلى تەجرىبىلىك بولۇپ قالدىم.

ــ سودا ـ سېتىقتا داداڭنىڭ پوقىنى دورىيالمايسەن.

ئانام ئەجەب دادامنىڭ ئىسمىنى چىقىرىپ قالدا، دېگەن خىيال كاللىسىغا كەلگەن كامال بىر تەخسه تەكىنى كۆتۈرۈپ قازناق ئۆيگه كىرگەنده لەيلى جىگده تىكىنده تاملارغا گېزىت سىخلاۋاتاتتى. ھەر ھالدا بۇ كىچىك كۆرۈمسىز «ھۈجرا» غا خىلىلا ئىسكەت كىرىپ قالغانىدى. لەيلى «بوپتىمۇ؟» دېگەنده‌ك ئۆي ئىچىگه بىر قاراۋېتىپ، كامالنىڭ قولىدىن بىر تەخسه

تەكىنى ئالدى. ئۇ بىر تال تەكىنى شوراپ يېيىشى شەرۋەتلىرى ئېغىزى ئەتراپىدىن شۇرقىراپ ئاقتى.

ـــ ئانامنىڭ ئۆزگەن تەكىلىرى شۇنداق تاتلىق ھەم سۈلۈق، ـــ دېدى لەيلى ئاغزىنى سۈرتۈۋېتىپ، ـــ بولمىسا مەنمۇ تازا يۇمشىغانلىرىنى ئالمەن. لېكىن...

ـــ سىز كۈن تەگمەي، سايىدا يۇمشىغانلىرىنى ئالىسىز، شۇڭا تەمسىز.

ـــ مۇنداق دەڭ تېخى، قول يېتىدىغان يەردىكەن دەپ، ساپلا پەستىلىرىدىكىنى ئاپتىمەن.

ـــ لەيلى، ئەتە شەھەرگە كىرىدىغان بولدۇم. ھېلىقى ئىشنى مەن كەلگەندىن كېيىن بېجىرەيلى بولامدۇ؟

ـــ قاچان قايتىپ كېلىسىز؟ سىز بولمىسىڭىز مەن...

ـــ پاتلا قايتىپ كېلىمەن. كوچىغا كۆپ چىقماڭ ـ ھە!

لەيلى ئاستا سىلجىپ كېلىپ كامالنىڭ بويىغا گىرە سالدى ـ دە خىجىللىق بىلەن قامەتلىك گەۋدىگە قادىلىپ قارىدى. قارىدىيۇ قىزىرىپ كەتتى ... كامالمۇ لەيلىنى باغرىغا بېسىپ ئۇنىڭ تومپىلاق، كىچىك لەۋلىرىگە تەلمۈردى ...

دۇنيادا كۆتۈشتىنمۇ ئېغىر مىنۇتلار بولمىسا كېرەك. بولۇپمۇ بىر ـ بىرىگە تەشنالىق بىلەن تەلپۈنگەن ئىككى يۈرەك ئايرىلغاندا مىنۇتلار كۈنلەرگە، كۈنلەر يىللارغا ئۆزگىرىدۇ. قۇياشقا قارايسەن، گويا بىر ئورۇندا قېتىپ قالغاندەك، دەل ـ دەرەخلەر سۈكۈت ئىچىدە! «ئاھ، بۇ كۈنلەر نېمانچە ئۇزاقتۇ» دەپ ناله قىلىسەن، كۆڭلۈڭ سۇ ئىچكۈدەك جاۋاب يوق! ئۆزۈڭنى ھەر خىل ئىشلارغا جوراپ باقسەن، يەنىلا ئىچىڭ تىت ـ تىت! ئەتىنىڭ كەلمىكى بەسى مۇشكۈل. يوللارغا قاراپ كۆز گۆھىرىڭ ئېقىپ تۈگەيدۇ، گويا ۋاقىت ئارقىغا ماڭغاندەك...

تۇنجى قېتىم ئۇيغۇر يىگىتىنىڭ ساپ، سەمىمىي، ئوتلۇق مۇھەببىتىدىن جەننەت ھۇزۇرىنى ئالغان لەيلى كامالنى

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تادىرىسى

كۈتكەنسېرى تاقەتسىزلەنمەكتە ئىدى. گويا بەش يىلدەك بىلىنگەن بەش كۈن نېمانچە ئۇزاق ـ ھە؟ ئۇ خۇددى دەسسەلگەن سازاڭدەك سىلجىمىقى شۇنچىۋالا تەسمىدۇ؟ لەيلى ۋاقىت ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن ئۆزىنى پەقەت ئىشقىلا ئۇراتتى. ئۇ كۆڭلىدە بىر ئىش بىلەن مەشغۇل بولسام، ئۆتكەن ۋاقىت بىلىنمەيدۇ دەپ بىلەتتى. لەيلى ھويلا ـ ئاراملارنى سۈپۈرۈپ، باغلاردىن ئوت ئېلىۋاتىدۇ ··· بىراق كۆزلىرى يىراقلاردا··· قويلارغا ئوت سېلىپ يوللارغا قارايدۇ ··· بىراۋلار كۆرۈنمەيدۇ ··· ئېرىق بويىدا كورا، رو قاچىلارنى قۇم بىلەن ئاقارتىپ يۇيۇۋېتىپ ئېغىر ئۇھسىنىدۇ ··· «ھالىڭ نېچۈك؟» دەيدىغان ئادىمى يوق! ئەمدى قىلمىغان يەنە نېمە قالدى؟ توغرا ئىچكەركى ـ تاشقارقى ئۆي تاملىرىدىكى زەردىۋال بورىلار ئىسلىشىپ قاپتۇ ئەمەسمۇ، ئۇمۇ خېلى جىق ۋاقىتنى «يۇلۇڭ بولسۇن» دېيەلەيدۇ ··· بەزى كۈنلىرى نېۋىخان ئانا: «بولدى قىلىڭ قىزىم، ئاغرىپ قالىسىز··· » دەپ يېلىناتتى. لېكىن لەيلى كۈلۈپلا قويۇپ ئۆز ئىشىنى قىلىۋېرەتتى.

ـــ ھەي ··· نامراتلىق ئىچىدە چوڭ بولغان كەمبەغەل بالىلىرى ئۈچۈن دۇنيادا جاپا ـ مۇشەققەت دېگەن نەرسە مەۋجۇت ئەمەسكەن، ـــ دەيتتى نېۋىخان ئانا.

كەلگەن ـ كەتكەننىڭ، پايدا ـ زىياننىڭ ھېسابىنى قىلىدىغان يەنە بىر كېچە باشلاندى. ئۇيقۇسى قاچقان لەيلى تۈڭلۈككە قاراپ ئېغىر تىنغىنىچە تاڭغا يېقىن ئۇخلاپ قالدى. لېكىن سەھەردە ئورنىدىن تۇرۇپ، ھويلا ئالدىدىكى ئېرىقتا يۈزلىرىنى يۇيدى. چېلەكتە سۇ ئەكىرىپ ھويلىلارغا چاچتى. سۈپۈرۈپ ئەخلەتلەرنى ئېلىۋېتىپ، ئوچاققا ئوت ياقتى. ئۇ ئەتىگەنلىك چاي تەييارلىقىنى قىلىپ تۇرۇشى بامدات نامىزىنى ئۆتەپ چىققان نېۋىخان ئۇنىڭ كۆڭلىنى ياساپ:

ـــ قىزىم ئەتىگەندىلا قاپىقىم تارتىپ تۇرىدۇ، كامال بۈگۈن

كېلىپ قالامدىكى، ـــ دەپ قويدى.

ئۇلار ئەتىگەنلىك ناشتىدىن كېيىن ئۆگزىگە چىقىپ چۈشكىچە قۇرۇغان گۈلە قاقلارنى غەلۋىردە تاسقاپ، قۇرت چۈشكەنلىرىنى شاللىدى. چۈشتىن كېيىن كۆكتاتلىقتا قىزىرىپ كەتكەن شوخلىلارنى چېلەك ـ سېۋەتلەردە ئېلىپ چىقىپ قاق يايدى. لەيلى جىگدە، ئۆرۈكنىڭ تىكەنلىك شاخلىرىغا ئىلىۋەتكەن قىپقىزىل شوخلىلارغا قاراپ، ئەنخۇينىڭ ئورمانلىرىدىكى قىزىل يوپۇرماقلىق ئېرەنلىرىنى ئەسكە ئالدى.

ئۇلار كەچلىك تامىقىنى يەپ بولغىچە كۈن ئولتۇرۇپ ئەتراپنى سالقىنلىق باستى. نېۋىخان ھەۋزىنىيازخانىنىڭ ئۆيىگە مۇڭداشقىلى مېڭىشى، لەيلى ئۆگزىگە چىقىپ يىراقلارغا تىكىلىپ ئۇزاققىچە قاردى. پۇتلىرى تېلىپ ئاغرىپ، ئۆگزە قىرىدا تىزلىرىنى قۇچاقلاپ ئولتۇردى. بۇ يەردە قۇم چۆللىرى، قۇملۇق يوللار ئايدىلەكنىڭ كۆرۈنەتتى. لەيلى ئەنە شۇنداق تەقەززالىق بىلەن باياۋاندىكى ئۇزۇن يوللارغا تەلمۈرۈپ ئولتۇرغىنىدا، شەھەردىن قايتقان كامال كەنت ئىزنالىرىنى كۆرۈپ خۇشاللىقىنى باسالمىدى. ئاتلارمۇ ئوقۇرنىڭ ھىدىنى ئالغاندەك تېتىكلىشىپ، ھارۋىنى گۈلدۈرلەپ ئېلىپ ماڭدى. لەيلىنى سېغىنغان كامال قامچىسىنى ئويناتقىنىچە ناخشىسىنى باشلىۋەتتى:

...خەنزۇ كەشنى خەي دەيدۇ،
تۇرۇپ ـ چامغۇرنى سەي دەيدۇ.
كىچىككىنە قارا كۆز،
قىچقارسام لەۋەي دەيدۇ...
جان دوست كىچىككىنە ياتۇخان،
قىچقارسام لەۋەي دەيدۇ...

ھارۋا چاقلىرى ئۇزلۇكسىز پىرقىراپ، ئات تۇياقلىرىدىن

قۇم ـ توپىلار چاچراڭاتقان مۇشۇ پەيتتە لەيلى قوش ياستۇقىغا يۆلىنىپ ئولتۇرغان نېۋىخاننىڭ دولىسىنى مۇجۇپ ھەم ئاستا مۇشتىلاڭاتاتتى. ئۇ مومايىنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ پۇتىنى تۇتۇشقا باشلىدى. لېكىن ئۇنىڭ كۆزلىرىنىڭ سىرتقا پات ـ پاتلا تاشلىنىڭاتقانلىقىنى سەزگەن موماي بېشىنى بىلىنەر ـ بىلىنمەس چايقىدى:

ـــ بولدى قىزىم، پاختىدەك يېنىكلەپلا قالدىم، ئەمدى سىزمۇ چىقىپ ئارام ئېلىڭ.

نېۋىخان لەيلىنىڭ بېشىنى سلاپ ئۇخلاش ئىشارىتىنى قىلىشى لەيلىمۇ ئورنىدىن تۇرۇپ «خوش ئانا» دېدى ـ دە، تەزىم قىلىپ چىقىپ كەتتى. ئۇ ياتىقىغا كىرىپ، سۆكىگە ئۆزىنى تاشلاپ ياتتى. بىراق ئىچى سىقىلىپ يەنە ئورنىدىن تۇردى. ئۇ ئىچىدە: ئالتە كۈنگىچە نېمىشقا كەلمەيدىغاندۇ؟ گۈلىقاقلارنى قاراڭغۇ بازاردا سېتىپ بولغىچە جۈسادۇي، بازا باشقۇرۇشتىكىلەر تۇتۇپ ئالغانمىدۇ؟ سولىنىپ قالغاچقا كېلەلمەيۋاتامدۇ ـ يا، دېگەندەك ئەنسىز خىياللار ئۇنىڭ كىچىككىنە ۋۇجۇدىنى چىرماۋالغانىدى. قورقۇنچلۇق گۇمانلار تۈپەيلىدىن ئۆزىنى قويار جاي تاپالماي قالغان لەيلى ھويلىغا چىقتى. غۇلاچ بويى كۆتۈرۈلگەن ئاي خۇددى ئوتلۇق شارەدەك قىزىرىپ تۇراتتى. باغلار، ئۆيلەر، يىراقتىكى قۇم بارخانلىرى گىرىمسەن نۇر ئىلكىدە سۈكۈتكە چۆمگەنىدى. لەيلى ھويلا ئالدىدىكى يولغا چىقىپ ئېرىق قىرىدا كامالنىڭ يولغا قارىدى. ئەتراپ بەكمۇ جىمجىت بولۇپ، پەقەت باغ تەرەپتىن كېلىۋاتقان چېكەتكىلەرنىڭ چىرىلداشلىرى، تومۇزغىلارنىڭ ئاچچىق چىرقىراشلىرى ئاڭلىنىپ تۇراتتى. لەيلى قاچا ـ قۇچىلارنى يۇيىدىغان ئېقىن ئاي نۇرىدا خۇددى ئالتۇن تالالىرىدەك ۋىلىلدايتتى. بۇگۈن كېچىمۇ ئۇمىدلىرى توزغاقىغا ئايلانغان لەيلى ئارقىسىغا يېنىپ سۇيا قېشىغا كېلىشى ھويلىغا كامال كىرىپ كەلدى.

ـــ كامال!

لەيلى شامالدەك ئۇچۇپ بەرىپ ئۇنى قۇچاقلاۋالدى. كامالمۇ لەيلىنى باغرىغا چىڭ باستى. قىزنىڭ قاپقارا چاچلىرىنى سىلىدى. هويلىدىكى شەپىدىن ئويغىنىپ، تاشقارقى ئۆيگە چىققان نەۋرىخان هويلا ئوتتۇرىسىدا قۇچاقلىشىپ تۇرغان بىر جۇپ گەۋدىنى كۆرۈپ دەرهاللا كەينىگە ياندى.

ـــ ئانام ئۇخلىدىمۇ، ـــ كامال پەس ئاۋازدا سورىدى.

ـــ كىرىپ چىقتىم، مەن سىزنى ساقلايمەن.

كامال قىزنىڭ پېشانىسىغا سۆيۈپ قويۇپ ئۆيگە كىردى. نەۋرىخان ئۇخلىغان بولۇپ جىم يېتىۋالغان ئىدى.

ـــ ئانا ... ئانا مەن كەلدىم.

ـــ هە ... هە، ـــ نەۋرىخان يالغان مەڭدىگەن بولۇپ ئورنىدىن تۇردى، ـــ كەلدىڭمۇ بالام؟

ـــ شۇنداق ئانا، ئۆزلىرى خاموش كۆرۈنىدىلا، تەنلىرى ساقتۇ؟

ـــ هەي ... جېنىم بالام، ئاشۇ قىزنىڭ غېمى بولمامدۇ، ـــ نەۋرىخان تامىقىنى چىكىلداتتى، ـــ پاھ، پاھ نېمىدېگەن ئىشچان قىز بۇ، سەن كەتكەن ئالتە كۈندىن بېرى بىردەم - يېرىمدەم تىنىم تاپقان بولسا كاشكى.

نەۋرىخان ئوغلىنىڭ كۆزلىرىنىڭ بىسەرەمجانلىقىنى كۆرۈپ دەرهاللا گەپنى توختاتتى.

ـــ بالام، يولدا چارچىغان ئوخشايسەن، چىقىپ ئارام ئال. مېنىڭمۇ ئۇيقۇم كەلدى.

ـــ بولىدۇ ئانا.

كامال تاشقارقى ئۆيگە چىقىپ، ئانىسى سېلىپ قويغان ئورۇنغا يانپاشلىدى، ئۇ كۆپ ئۆتمەيلا بوش خورەك تارتقان شەپىلەرنى بېرىپ، ئىچكەركى ئۆيگە قۇلاق سالدى. بىر چاغدىلا ئانىسىنىڭ پۇشۇلدىغىنىنى ئاڭلاپ، پۈتىنىڭ ئۇچىدا

دەسسىگىنىچە سىرتقا ماڭدى. كامالنىڭ چىققانلىقىنى پەنجىرىدىن كۆرۈپ بولغان لەيلى قازناق ئىشكىنى قىيا ئاچتى. كامالنىڭ كىرىشى ئۈ ئۆزىنى ئېتىپ، كەڭ كۆكرەكلەرگە سىڭىپ كەتتى ... كامال گېزىتكە ئورالغان بولاقنى قىزغا سۇنۇپ: «ئېچىپ كۆرۈڭ» دەپ پىچىرلىدى. لەيلى ھەيران بولغان ھالدا بولاقنى ئېچىپ كۆزلىرىگە ئىشەنمەيلا قالدى. ئۇ چاقماقلىق ھاۋارەڭ رومال، ئەتلەس كۆڭلەك، چىرايلىق تىكىلگەن پەس پاشنىلىق ئاق ئاياغنى چىراغ يورۇقىغا يېقىن ئەپكەلدى ھەم كۆزلىرىگە ياش ئالغان ھالدا كامالنىڭ كۆكرىكىگە باش قويدى.

ــ كۆڭلەك بىلەن ئاياغ تىكىلىپ بولغىچە ساقلاپ كېچىكىپ قالدىم.

ــ بەك كايىپسىز ... ماڭا سىز بولسىڭىزلا كۇپايە ... بۇ نەرسىلەرنى قاراڭغۇ بازاردىن قىممەت ئالغانسىز؟

ــ ئۆتكەندە مەن سىزگە دەپ بەرگەن ۋاڭ جۇيجاڭ تېپىپ بەردى. ئۇ سودا ئىدارىسىنىڭ باشلىقى بولغاچقا بۇنداق نەرسىلەرنى دۆلەت باھاسىدا ئەرزانلا ئېلىپ بېرەلەيدۇ.

ــ ئۇ كىشى «نېمە قىلىسەن؟» دەپ سورىمىدىمۇ؟

ــ سورىدى، مەن «ئۆيلەنمەكچى» دېدىم.

ــ ئۇنداقتا مەن توغرۇلۇق گەپ قىلىپسىز ــ دە؟

ــ ھازىرچە دېمىدىم. قېنى لەيلى بۇ كۆڭلەك، ئاياغلارنى كىيىپ بېقىڭا، سىزگە خوپ كېلەمدۇ ــ يوق، تىككۈچىلىك دۇكىنىدا سىزچىلىك بىر قىزغا ئۆلچىتىپ تىكتۈردۈم.

ــ سىز ... سىز تۇرسىڭىز...

ــ مەن سىرتقا چىقىپ تۇراي.

ــ بولدى چىقماڭ، ئارقىڭىزنى قىلىپ، كۆزىڭىزنى يۇمۇپ تۇرۇڭ، مەن «بولدى» دېمىگىچە ئاچماڭ.

كامال لەيلىگە ئارقىسىنى قىلىپ، كۆزىنى يۇمغىنىچە، يەرگە قاراپ جىممىدە تۇردى. «بولمىدى، بولمىدى» دېگەن ئاۋاز خېلى

بىر چاقىچە تەكرارلىنىپ، ئاخىر «بولدى» دېيىشى كامال ئارقىسىغا قايرىلىپ لەيلىنى تونۇيالمايلا قالدى. ئالما ئۇرۇقى رەڭلىك ئەتلەس كۆڭلەك، ئاق توپلەي، ھاۋارەڭ ھىلىمىلە رومال يارىشىپ كەتكەن لەيلى قىزارغىنىچە يەرگە قاراپ تۇراتتى. ئۇنىڭ بادام يۈزلۈك چېھرى گۈلدەك ئېچىلىغان، قاپقارا، دۆپدۆگىلەك كۆزلىرىنى ئۇزۇن كىرپىكلىرى چۈمپەردىدەك ياپقان، ھىلىمىلە رومال چىگىلگەن چۈجىدەك يۇمران ئېڭەكلىرى تولىمۇ ئوماق، كىچىكىنە لەۋلىرى ئىستىغنا بىلەن كۈلۈمسىرىگەن ھالدا ياش تۆكۈۋاتاتتى. تاقەت قىلالمىغان كامال ئۇنى دەست كۆتۈرۈۋالدى:

— ئاھ!، خۇدايىم بەرگەن مېنىڭ پەرىشتەم!...

يېتىمنىڭ ئاغزى ئاشقا يەتكەندە بۇرنى قاناپتۇ دېگەن گەپنى قايسىبىر زاتى مۇبارەك دەپتىكەن؟ ئۇ ئەجەبمۇ لىللا گەپ قىپتۇ. كامال ئەنە شۇنداق چىن دىلىدىن شادلانغان، بەخت شەربەتلىرىگە كۆمۈلگەن، خۇدا بەرگەن پەرىشتەسىنى باغرىغا تاڭغان مۇشۇ كېچىدە ئىنسانىيەت بەدىنىگە چىققان مەرەزلەردىن بىر نەچچىسى ئۇنىڭغا ئورا كولاۋاتاتتى. گەرچە ئۇلار كامالدىن خېرىخاھلىق، ياخشىلىق، نۇرغۇن ساخاۋەت نېمەتلىرىنى كۆرگەن بولسىمۇ، يەنىلا ئۇنى كۆزدىن يوقىتىشنىڭ كويىغا چۈشكەن ئىدى. شۇنىڭغا قارىغاندا: «چايانىڭ چاقمىقى دۈشمەنلىكتىن ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ تەبىئىتىدۇر» دېگەن دانالار سۆزلىرى ئەلۋەتتە بەرھەقكەن.

چاۋارنىڭ گىلەملەر بىلەن جابدۇلغان ھەيۋەتلىك مېھمان سارىيىدا، چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار شاملار بىلەن يورۇتۇلغان شىرە ئەتراپىدا ئولتۇرۇشاتتى. شىرە ئۇستىگە نە نان ـ توغاچ ياكى تاتلىق ـ تۇرۇم، ئەدناسى يەل ـ يېمىشمۇ قويۇلمىغان بولۇپ، پەقەت تاماكا دۆڭىلەنگەن بىر تەخسە بىلەن كۈلدان ئورنىدا ئىشلىتىۋاتقان بالا تەخسىدىن ئىككىسىلا تۇراتتى. ئۇلارنىڭ قاش ـ قاپاقلىرى تۇزۇلگەن ھالدا، كۆك پەۋەز ئارىلاشتۇرۇلغان

ئاچچىق تاماكىنى ئارقا ـ ئارقىدىن ئۇلاپ چەكىپ چاۋارنىڭ سۆزلىرىنى زەن قويۇپ تىڭشاۋاتاتتى:

خىزمەت گۇرۇپپىسى كېلىدىغان ئىشنى ئۇقتۇرۇپ قويۇش ھەم مۇشۇ باھانىدا ئەترەت باشلىقلىرىنىڭ تومۇرىنى توتۇش، قۇلىقىنى بۇراش، ئۇلارغا ئېزىتقۇ سۇيىنى ئىچۈرۈش ئۈچۈن چاۋار ئىككى كۈن ئالدىدا 3 ـ ئەترەت باشلىقى روزى كاتاڭ بىلەن كۆرۈشتى. گەپ ئارىلىقىدا زۇلالنىڭ بىر خالتا ئاق ئوغۇت ئەكېلىپ بەرگەنلىكىنى ئاڭلىغان چاۋار سۈرۈشتە قىلغان ئىدى. كامالنىڭ بۇ چاقچىچە نۇرغۇن نەرسىلەرنى ئەترەت باشلىقلىرىغا، دېھقانلارغا ئاپىرىپ بەرگەنلىكى ئاشكارىلاندى. بۇ كامال ئۈچۈن ئىستىقبال يولى بولغىنى بىلەن چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار ئۈچۈن زاۋاللىق ئىدى! قۇلاقلىرىغا ھەرىلەر كىرىۋالغاندەك ۋاڭشىپ كەتكەن چاۋار بۇ ئىشنىڭ تېگى ـ تەكتىگە يېتىش ئۈچۈن، بىرقانچە دېھقانلارنىڭ ئۆيلىرىگە كىردى. ئۇ، كامالنىڭ، دېھقانلارنىڭ، بالىلارنىڭ دەردىگە دەرمان بولۇۋاتقانلىقى، شۇڭا ئۇنىڭ ياخشىلىقلىرىنى يەكۈنلەپ يېزىلىق ھۆكۈمەتكە يوللايدىغانلىقى قاتارلىق بىر قاتار قارماقلارنى تاشلاپ، دېھقانلاردىن تېخىمۇ ئىشەنچلىك خەۋەرلەرگە ئېرىشتى:

ـــ سىلەرنى چاقىرتىپ كېلىشىم مانا مۇشۇ ۋەجىدىن بولدى. ئەمدى قانداق قىلىمىز؟

ـــ ھۆم ماقۇلە، ـــ مەتسىدىقنىڭ كۆزلىرى چەكچەيدى، ـــ كامالنىڭ «سىلەرنىڭ مۇشۇنداق ھاشار ـ سەيسەتكىلەردىن جاق تويدۇم» دېگىنى بىكار ئەمەسكەنده.

ـــ ئۇنداقتا، ـــ ئىگەمبەردى قورقىنانده‌ك قىلاتتى، ـــ بىز بەرگەن ئاق ئوغۇتلارنى ئەترەتلەرگە ئاپىرىپ بەرگەن ئوخشىمامدۇ؟

ـــ ئاق ئوغۇتلا ئەمەس، ـــ چاۋار شىرەگە ئۇردى، ـــ بىز تاپان ھەققى دەپ بەرگەن بۇغداي، قوناق، ئارپا، ياغلىق دان،

قۇرۇق يەل - يېمىش، يۇتقان - كۆرپە، كىگىزلەرگىچە ھەممىنى دېھقانلارغا تارقىتىپ بېرىپتۇ.

— بەك چاتاق بوپتۇ، — دېدى ئىگەمبەردى ئەنسىزلىك بىلەن، — ئۇ بىزنىڭ ئاچچىق ئۇچەيلىرىمىزگىچە بىلىدۇ. ئەڭ خەتەرلىكى بۇ قېتىم ھېلىقى ۋاڭ جۇيجاڭ دېگەننىڭ بىزنى قۇتقۇزۇپ چىقىشى بولدى. ئۇ كامالدىن نەچچە يىللىق ئىشلارنى سۇرۇشتۇرمەي قالارما؟ ۋاڭ دېگىنى ناھىيە رەھبەرلىرىگىمۇ دەپ بولغاندۇ؟

— توختاڭلار! — چاۋار قولىنى كۆتۈردى، — ۋاڭنىڭ بىزنى قۇتقۇزۇشى كامالنىڭ بىزنىڭ سولانغىنىمىزنى بىلمەسلىكى، ئۇنىڭ كېرىم مۇدىرنى ھېيلە ئىشلىتىپ ئېلىپ كەلگەنلىكى ... نىڭ ھەممىسى پىلانلىق ئورۇنلاشتۇرۇش بولۇشى مۇمكىن.

— ئۇ كېرىم مۇدىرغا قانداق ھېيلە ئىشلىتىپتۇ؟ — ئىگەمبەردى ئىشەنمىگەندەك ئەلپازدا سورىدى.

— كېرەم مۇدىر ئەسلىدە سولاقخانىغا بېرىشنى رەت قىلغانىكەن، — چاۋار كېرىمنىڭ نېمە ئۈچۈن رەت قىلغانلىق سىرىنى دېيىشكە تىلى بارمىدى، — لېكىن كامال: «سىز ئىگە بولمىسىڭىز، ئۇلارنى ساقچى ئىدارىسى ئېلىپ كېتىپ ئەنزە تۇرغۇزىدىكەن» دەپتۇ، تېخى يەنە: «چاۋار سىزنى تونۇشۇم، ئاغىنەم، بۇرادىرىم دەپ ھەممىلا ئادەمگە سۆزلەپ نامىڭىزنى ساتتى. كېرەم مۇدىر ئىنتىزام تەكشۈرۈشنىڭ باشلىقى ھەرقايسىڭنى ئاق قىلىدۇ، كۆك قىلىدۇ» دەپ سىزنى سېستتى دەپتۇ. شۇڭا كېرەم مۇدىر سولاقخانىغا كىرە - كىرمەي چالۋاقاپ كەتكەن گەپ. مەن سۇلاقخانىدا ئون كۈن يېتىش جەريانىدا، كېرەم مۇدىرنىڭ ئىسمىنى بىر قېتىممۇ ئېغىزغا ئالمىغان تۇرسام، ئىگەمبەردى ئۆزلىرى «كېرەم مۇدىرغا» دەيلى دېگەن، مەن قوشۇلمىغان ئىدىمۇ.

— بۇ ... بۇ... — ئىگەمبەردى زادىلا ئىشەنمىدى، — بۇ

گەپلەرنى نەدىن ئاڭلاپ قالالا؟

ـــ نەدىن ئاڭلىغانلىقىم مۇھىم ئەمەس، ـــ چاۋار دېيىشىنى قەتئىي رەت قىلدى، ـــ مۇھىمى كامال بىلەن ژاڭ بىرلىشىپ بىزنى قاپقانغا دەسسەتتى.

ـــ مۇمكىن ئەمەس، ئىللا تاۋارا مۇمكىن ئەمەس، ـــ قولىنى شىلتىدى ئىگەمبەردى، ـــ بىز مىرزا زاغۇننىڭ دېگىدىن ئوتتۇرا كېچىدە مالالارنى يۆتكەپ ماڭغاندا، كامال سۇت ئۈيقۇسىدا ئۇخلاۋاتسا، بىزنىڭ نەگە كېتىپ، نەدە تۇرغىنىمىزنىمۇ بىلمىسە، شۇڭا ئۇ 7 ـ 8 كۈنگىچە بىزنى تاپالماي جىلە بولۇپ كەتكەن گەپ. ئاخىرى ئۆزىمىز چاقىرتىپ كەلمىدۇقمۇ.

ـــ ھەي، ئىگەمبەردى، ئىگەمبەردى، ـــ چاۋار بېشىنى چايقىدى، ـــ سىلىنىڭ مۇشۇ گوللىقلىرى ئاخىرى باشلىرىغا چىقىدۇ.

ـــ ھەي جېنىم ئاكىلار، ـــ ژارقىرىدى مەتسىدىق، ـــ ئۆزىمىزنىڭ گېپىگە كېلەيلى، كامال ھازىر ئىنتايىن خەتەرلىك ئادەم بولۇپ قالدى. ئۆتكەندە ئۇ: «بەش ئەترەتكە تەئەللۇق ئاق ئوغۇتنى سىلەر ئوچۇقلار 16 خالتىدىن بۆلۈشۈپ ئاپسىلەر» دەۋاتامدۇ. مېڭەمدىن تۇتۇن چىقىپ كەتتى.

ـــ ئوغۇتنى ھەر يىلى يېزىلىق ھۆكۈمەتتىن كامال ئەپكېلىدۇ. ئۇ ئەترەتلەرگە تەقسىم قىلىنغان ئوغۇتلارنى ھېسابلاپ بىلۈالغان گەپ، ـــ چاۋارنىڭ كۆزلىرى قىسىلدى، ـــ ماڭمۇ: «بىر نەچچە پۇڭ قالدۇرۇق يەرلىرى ئېچىل داستىخىنىم ئەمەستۇ... » دەپ سېسىق گەپ قىلدى ئەمەسمۇ.

ـــ مېنىڭمۇ ئېسىمگە بىر ئىش كېلۈاتىدۇ، ـــ ئىگەمبەردى ئۇلارغا ئېڭىشتى، ـــ ئۇ بىر كۈنى «بۇ ھۆكۈمەت تەرىپىدىن نامراتلارغا بېرىلىدىغان نەرسىلەر تۇرسا، نومۇس قىلساڭلار بولمامدۇ؟» دەپ گۇركىرىدى.

ـــ سىلىموُ يوتقان ـ كۆرپىلەرنى ساتتوُروُپ قاملاشمىغان ئىش قىلدىلا، ـــ چاۋار ئىككىسىگە ئېچىشتى، ـــ بىر ـ ئىككى قېتىم بولدى ئوُنى سودىلىققا سالمىدوُق. ئەمدى بولدى قىلايلى.

ئىگەمبەردى «مېنىڭمۇ نەچچە ئامبار ئاشلىقىم بولسا، نېمە قىلىمەن يوتقان ـ كۆرپە سېتىپ» دېمەكچى بولدى ـ يوُ، لېكىن بىردىنلا قورسىقى تولغاپ ئاغرىپ كەتتى. ئوُ ئىككى قولىدا قورسىقىنى مۇجوُپ ئورنىدىن تۇرغاندا، چىرايى يامغوُردا قالغان قەغەزدەك سارغىيىپ كەتكەندى. ئوُ چاۋارنىڭ «قولچىراغ لازىممۇ؟» دېگەن گېپىگىمۇ قوُلاق سالماي، ئايىغىنى كىيىدى ـ دە، تالاغا يۆگوُردى. ھاجەتخانا ھويلىنىڭ ئەڭ چەت بوُلوُڭىدا بولوُپ، باغ ئىچىدىكى يول بىلەن بارغىلى بولاتتى. قوُروُق تولغاق بىردەم ـ بىردەم مۇجوُپ ـ مۇجوُپ تۇتوُپ تۇرغاچقا ئىگەمبەردى ھاجەتخانىغا ئىككى قېتىم كىرىپ خۇددى بىر نېمىسى ئوُنتوُلوُپ قالغاندەك يەنە كىرىپ ئولتوُردى. ھاجەتخانىنىڭ ئالدى تېمى بولمىغاچقا بوُك ـ باراقسانلىق باغ، ھەتتا ئوُ چەتتىكى پاسىل تامغا يانداپ سېلىنغان ئىككى ئېغىزلىق ئاددىي ئامبارمۇ كۆرۈنوُپ توُراتتى. ئىگەمبەردى شاخ ـ يوپوُرماقلار ئارىسىدىن تۇيوُقسىزلا «يالت» تىدە يېنىپ ئۆچكەن غۇۋا يورۇقنى چېلىقتوُروُپ قالدى. بۇ يورۇق باغنىڭ ئوُ چەت بوُلوُڭىدىكى ئامبار دېرىزىسىدىن كۆرۈنگەندى. چاۋارنىڭ دېيىشىچە خوتوُنى ئوغوُلخان مەتسىدىقنىڭ خوتوُنى سائادەتنىڭ ئۆيىگە كەتكەن توُرسا، ئوُلار شىرە تۇغقانلاردىن بولغاچقا پات ـ پات بېرىش ـ كېلىش قىلاتتى. چاۋارنىڭ نە قىزى ياكى ئوغلى بولمىسا شۇنداق ئىكەن، ئامبارنى يورۇتقان زادى كىمدوُ؟

ئىگەمبەردىنىڭ تېنى شوُركوُنوُپ، جىممىدە بولوُپ قېلىشى دېرىزىدىن يەنە «لاپلا» قىلىپ يورۇق كۆرۈنوُپ خېلىغىچە ئۆچمىدى. قورقوُش ۋە خەتەردىن قىزىقىش ئوُستوُن كەلگەن ئىگەمبەردى تام تۇۋى بىلەن ئاستا ئېچىشىپ، دېرىزە تۇۋىگە

كەلدى. ئۇ زۇڭزىيىپ ئولتۇرۇپ ئەمدىلا دېرىزىگە قارىشى بىر قارا كۆلەڭگە سەرەڭگە چاقتى. ئامبار ئىچىدە توروس بىلەن تەڭ بەسۈپتىلگەن تاغارلار ناھايىتى ئېنىق كۆرۈندى. قارا كۆلەڭگە تاغارلارنى ساناپ بارماقلىرىنى پۈكۈۋاتاتتى. ۋاي خۇدايىم. ئۇ ... ئۇ ... يېزىلىق ھۆكۈمەتتىكى خاس خادىم نەسرۇللاغۇ ... توغرا چاۋار كېرەم توغرۇلۇق خەۋەرنى شۇنىڭدىن ئاڭلىماي قالامتى. قارا بۇ چاياننىڭ يامانلىقىنى، بىزنى «ئەمدى بولدى قىلايلى» دەيدۇ. لېكىن ئامباردىكى ئاشلىقنىڭ خېرىدار تېپىش ئۈچۈن نەسرۇللانى چاقىرتقانلىقى ئېنىقلا تۇرمامدۇ. ئۇلار بۇگۈن بۇ ئاشلىقلار ھەققىدە چوقۇم مەسلىھەتلىشىدۇ.

ئىگەمبەردى ھېچنېمىنى كۆرمىگەن، بىلمىگەن بولۇپ ئۆيگە قايتىپ كىردى. چاۋار ۋە مەتسىدىق ئۇنى «چوقۇم زىيان قىلىدىغان، سوغۇق مىزاج مەزلۇمنىڭ قېشىغا بېرىپ سالغان گەپ» دەپ ھەزىل قىلىشتى. ئۇلار بىردەم كۈلۈشكەندىن كېيىن، يەنە شىرە ئەتراپىغا يىغىلىشتى.

ـــ ئىگەمبەردىكا، خىزمەت گۇرۇپپىسىدىن خەۋەر يوقمۇ؟

ـــ مەتسىدىق ئۇكا ئەنسىرىمە، ھازىر ناھىيىدە تۆت دەرىجىلىك كادىرلار يىغىنىغا جىددىي تەييارلىق قىلىۋېتىپتۇ. يىغىن تۈگىگەندە قارار قىلارمىش.

ـــ شۇ چاققىچە كامالنى كۆزدىن نېرى قىلغىلى بولماسمۇ، ـــ دېدى چاۋار پەس ئاۋازدا، ـــ ئۇ بىز ئۈچۈن بىر ئاپەت بولۇپ قالدى.

ـــ ئۇنىڭ ئىلىنگۈدەك بىرەر خاتالىقى بولمىسا، قانداقمۇ كۆزدىن نېرى قىلغىلى بولسۇن.

ـــ مېنىڭچە «ئەتىرەتلەرگە بىردىن ئات سېتىۋال» دەپ مۇز داۋان ئارقىلىق تاغ ئارقىسىغا ئەۋەتەيلى.

ـــ چاۋاركا، ئۇنداق دېگىنىڭىز بىلەن، ـــ مەتسىدىق مەسخىرىلىك كۈلدى، ـــ ئات سېتىۋېلىش ئۈچۈن ئاز پۇل

كەتمەيدۇ، جۇمۇڭ.

ــ ئەترەتلەردىن بىرەر ئاتقا تۇشلۇق پۇل چىقماسمۇ؟ ــ ئىگەمبەردى مەتسىدىققا قارىدى، ــ كەنت بوغالتىرى بولغاندىن كېيىن خەۋىرىڭدە باردۇ؟

ــ ھەممىنى كەنت ھېسابىغا ئۆتكۈزۈۋالغان تۇرساق، ھازىر ئۇلاردا ئىسسىق جان بار. بۇ توغرۇلۇق ئەترەت باشلىقلىرى خېلى بەك قايىمىدىمۇ.

كەنتنىڭ بۇ ئۈچ ئاتامانى نېمە دېيىشنى، قانداق قىلارىنى بىلمەي بىر پەس جىمىپ قېلىشتى. كامالنى يىراقتا ئەۋەتىپ كۆزدىن نېرى قىلايلى، دېسە ئۇنىڭغا نۇرغۇن پۇل كېتەتتى. بىرەر خاتالىقنى باھانە قىلىپ «تىلىنى باغلاش» ياكى سولىتۇۋېتىش ئۈچۈن كامالدىن ھېچقانداق جىنايەت ئەمەس، ئادەتتىكى نۇقسانمۇ تاپالمىدى.

ــ ھەي، مەن كامال توغرۇلۇق بىر گەپ ئاڭلايمەنغۇ، ــ دېدى مەتسىدىق ئاستاغىنا، ــ ئۇ بىر خەنزۇ قىزنى ئۆيىگە نىكاھسىز ئەكىرىۋاپتۇدەك...

ــ نېمە؟ ــ ئىگەمبەردىنىڭ كۆزلىرى ئالايدى، ــ مەن بۇنداق ئىشنى ئاڭلىمىدىمغۇ؟

ــ ئەترەتلەرگە چۈشمىسە، دېھقانلار بىلەن ئەسرا بولمىسا، ــ چاۋار ئاچچىقى بىلەن، ــ ئاشۇنداق ھەممىدىن غاپىل قالىدىغان گەپ.

ــ بىزنىڭ خوتۇن ئەزالار بىللە ئىشلەيدۇ، ــ ئىگەمبەردى غۇدۇڭشىپ قويدى، ــ ئەجەب بۇ توغرىسىدا مۆرەپمۇ قويمىدى.

ــ نىساخان ئاچام ئەلۋەتتە دېمەيدۇ، ــ مەتسىدىق كۈلدى، ــ چۈنكى سىلىنىڭ ھەممىلا نەرسىنىڭ تۈز ـ تەمىنى تېتىيمەن، دەپ تۇرۇۋالىدىغان ئادەتلىرىنى بىلىدۇ ـ دە.

ــ مەن ... مەن ئەتىلا بېرىپ تەكشۈرىمەن ... ــ

ئىگەمبەردىنىڭ قاپاقلىرى تۇرۇلدى، ــ ئۇ خەنزۇنىڭ سىياسىي تەركىبى، سىياسىي قىياپىتى، ئائىلە ئەزالىرىنىڭ ئىجتىمائىي سىياسىي ئەھۋالى، جازالانغان، قالپاق كىيگەنلەر بارمۇ ـ يوق، قولىدا ئىسپات ـ تونۇشتۇرۇشلىرى تولۇقمۇ، تەكشۈرمەي بولمايدۇ.

ــ بولمايدۇ، ــ چاۋار ئالايدى، ــ بىر مەزگىل ئىختىيارىغا قويۇپ بېرىلى، مانا بۇ ساپاق بىز تۇتالمايۋاتقان ساپاق! ئۇلار ئىش تېرىسۇن، بولسا ئۇ قىزنىڭ قورسىقىدا قالسۇن... ئۇ چاغدا ساپاقنى قويۇۋەتمەي سورىساق كامال ئۆزلۈكىدىنلا ئورنىغا چۈشىدۇ.

ــ توغرا، ــ مەتسىدىق بېشىنى گىلدىڭلاتتى، ــ ئاشۇ قىز ئارقىلىق كامالغا «باسقۇنچى»، «پاھىشۋاز»، «ئىستىلدا چىرىكلەشكەن ئۇنسۇر» دېگەندەك تاراڭگۇلارنى ئارتىپ قويغىنى بولىدۇ.

ــ قانۇندا ئېغىر جىنايەت، دىنىي مىزانلاردا كەچۈرگۈسىز گۇناھ نېمە بىلەمسىلەر؟ ــ چاۋارنىڭ كۆزلىرى يالتىرىدى، ــ «نىكاھسىز بالا تاپقان»، «نىكاھسىز بىر قىزنى ئۆيىگە ئەكىرىۋالغان» دېگەن مۇشۇ ئىككى ئېغىز گەپ، قانۇنغىمۇ ياتىدۇ. ئۇندىن قالسا دېھقانلارنىڭ كاللىسىدىن زىببىز ئۆتمەيدۇ. بۇنداق ئىشنى قىلغانلارنى «كاپىر» دەيىشىدۇ.

ــ ئەگەر ئۇ كىلىپ «نوپۇسقا ئېلىپ بەر» ياكى «توي خېتىغا تونۇشتۇرۇش قىلىپ بەر» دەپ تۇرۇۋالسىچۇ؟ ــ ئىگەمبەردى ھەر ئېھتىمالىلىقنى كۆزدە تۇتۇۋاتاتتى، ــ ئۇنداقتا قانداق قىلىشىم كېرەك؟

ــ توي خېتىغا تونۇشتۇرۇش قىلىپ بېرىشكە ھەرگىز بولمايدۇ. توي خېتى دېمەكلىك ھۆكۈمەت نەزىرىدە قانۇنلۇق «ئەر ـ خوتۇن» دېمەكلىك بولىدۇ.

ــ ئەگەر كامال «توي خېتى» ئىشىدا چىڭ تۇرۇۋالسا، ــ

دېدى مەتسىدىق بىلەرمەنلىك بىلەن، ــ «قىزنىڭ تېگى ـ تەكتىنى تەكشۈرۈپ ئېنىقلايمىز... » دەپ كەنت تەشكىلگە ئەكېلىپ سولاپ قويۇش كېرەك.

ــ مەتسىدىقنىڭ دېگىنى توغرا، ــ چاۋار بېشىنى لىڭشىتتى، ــ مانا بۇ يولۇاسنى قېقىتىپ ئۇۋۇسىدىن چىقىرىش دېيىلىدۇ، غەزەپكە كەلگەن كامال چوقۇم بىر ئىش تېرىيدۇ.

چاۋار بىلەن مەتسىدىق خۇددى تەقۇادار تېقىمى پوق سوپۇملاردەك ئىگەمبەردىگە پەند ـ نەسىھەت، دىنىي پەتۋالاردىن بىر مۇنچە «ساۋاق» بەرگەندىن كېيىن تارقاشتى. ئۇنىڭسىزمۇ چاۋارنىڭ بىر كۆزى دېرىزە ئارقىلىق هويلىدا قالغانىدى.

چاۋار ئۇلارنى دەرۋازا ئالدىدا ئۇزىتىپ قويۇپ، ئالدىراپلا كىرىپ كەتتى. ئىگەمبەردىنىڭ كۆڭلى باغنىڭ بۇلۇڭىدىكى ئامبار ئۆي هەم نەسرۇللادا قالغاچقا، ئۇ مەتسىدىققا:

ــ قورسىقىم يەنە ئاغرىپ كەتتى، سەن ماڭغاچ تۇرغىن، ــ دەپ ئۇنى يولغا سېلىۋېتىپ باغنىڭ ئارقىسىغا ئۆتتى. تامغا قۇلاق يېقىپ گۇدۇڭ ـ گۇدۇڭلاردىن باشقىسىنى ئاڭلىيالمىغان ئىگەمبەردى دوڭغاق سۆگەت ئارقىلىق ئامبار ئۆيىنىڭ ئۆگزىسىگە چىقىۋالدى. ئۇ ئاستا ئۆمىلەپ ئۆگزە قىرىغا يېقىنلاشتى. ئامبار ئالدىدا چاۋار بىلەن نەسرۇللا پەس ئاۋازدا پاراڭلىشىۋاتاتتى. كېچە تولىمۇ جىمجىت بولۇپ، شاخ ـ يوپۇرماقلارنى شىلدىرلاتقۇدەك شامالمۇ بولمىغاچقا، ئۇلارنىڭ گەپ ـ سۆزلىرى ئېنىق ئاڭلىناتتى.

ــ ئۇلار بىلەن گەپلىرى ئەجەب تۇگىمەي كەتتا، ــ نەسرۇللا ئاچچىقلاپ قالغانىدى، ــ مېنىڭ بىلەن قېرىشقانىدەك، بۇگۈن ئۇلارنى چاقىرىۋالغانلىقلىرىنى كۆرمەمدىغان.

ــ سىلىنىڭ بۇگۈن كېلىدىغانلىرىدىن خەۋىرىم بولمىغاچقا...

ــ بولدى، بولدى، ئۆز گېپىمىزگە كېلەيلى، ــ نەسرۇللا

قول سىلكىدى، ــ مەن دېگەن باھاغا كۆنەملا ياكى كەتمەمۇ؟

ــ بوپتۇ، باھاسى سىلى دېگەندەك بولسا، ئۆزلىرىگىمۇ خېلىلا نەپ قالغۇدەك، ــ دېدى چاۋار ئۇنىڭغا تاماكا سۇنۇۋېتىپ، ــ ئەمدى بۇنى قاچان يۆتكەپ ئېلىپ كەتمەكچى؟

ــ مۇشۇ ئىشتا بىر تەلىپىم بار، ــ نەسرۇللا تاماكىسىنى قاتتىق شوردى، ــ ئۆزلىرى قۇمتام كەنتىدە «قاشقىلىق» بولۇپ قالدىلا، ھەممىسىنىڭ كۆزى سىلىدە، شۇڭا ئاشلىقىنى ھويلىلىرىدىن يۆتكەشنى خالىمايمەن ھەم خەتەرلىك. بۇ سىلىگىمۇ، ماڭمۇ پايدىلىق.

ــ ئۇنداقتا؟

ــ سىلىنىڭ ئېشەك ھارۋىلىرى ۋە ئۇلاغلىرى بولغاندىن كېيىن «قىر» دەرياسى ئىچىدە بىر چاتقاللىق كۆرۈنۈپ تۇرىدۇ. شۇ يەرگە يۆتكەپ بەرسىلە - قانداق؟

ــ بولىدۇ، ئېتىمۇ، ھارۋامۇ، يارام ئېشىكىمۇ بار، ھابىل ئىككىمىز توشۇپ بېرەيلى، ــ دېدى چاۋار، ــ يۆتكىگەندە ئۆزلىرى بىللە كېلەملا؟

ــ ياق، ئۆزلىرىمۇ نەق مەيداندا تۇرمىسىلا، پەقەت يىراقتىن كۆزەتسىلە بولىدۇ. مەن ئەۋەتكەن ئادەملەر سىلىنىمۇ، مېنىمۇ تونۇمايدۇ ھەم كۆرمىگەن ... لېكىن پۇلنى ئاشلىق رەۋەندىنىڭ قولىغا ئۆتكۈپ بولغاندىن كېيىن ئالدىلا، ئۇقتۇرما بۇگۈن دۈشەنبە، ــ نەسرۇللا بارماقلىرىنى پۈكتى، ــ پەيشەنبە كۈنى كېچە بولسۇن. شۇ چاققىچە ھارۋا ۋە ئادەملەرنى ۋاستىلىك تەييارلاپ بولىمەن.

ــ ئۆزلىرى قول تىقمايدىكەندىلە.

نەسرۇللا ئۈندىمىدى، لېكىن ئالىيىپ قويدى.

چاۋار ئەتىسى سەھەردىلا كەنت تەشكىلىگە باردى. بۇگۈن ئەزالارنىڭ ئالدىنقى ئايلىق ئاشلىق نورمىسى ئاخىرلىشىپ، يېڭى ئايلىق نورمىسىنى ئالىدىغان كۈن بولغاچقا، ئامبار ئىچى بەك

بىسىق بولۇپ كېتەتتى. شۇڭا ئۇ بالدۇرراق كېلىپ ئامبار ئىچىنى سۈپۈرۈپ، رەتلەپ، تارازا، كەمچەنلەرنى تەكشۈرۈپ، تىزىملاش دەپتەرلىرىنى ئالدىن تەييارلىۋالدى. تەييارلىق ئىشلىرى تۈگىمەيلا دېھقانلار خالتا، تاغار، مايلىق قاپاقلىرىنى كۆتۈرۈشۈپ كىرىپ كېلىشتى. ئۇلار بىردەمدىلا تىزىلىپ ئۇزۇن بىر قاتار بولدى. ئەزالارنىڭ ئالدى ئاشلىق نورمىلىرىنى ئېلىپ قايتقىچە ھويلىدا تۇرۇپ كەتكەن دېھقانلارنىڭ قاتىرى دەرۋازا ئالدىغىچە باردى. چۈشتىن بۇرۇن ئاشلىق نورمىسىنى ئېلىشقا كۆزى يەتمىگەن كامال ئۆيگە قايتىپ كەتتى. ئىگەمبەردىمۇ ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئۆيگە ماڭدى. ئۇلار چۈشتىن كېيىن خۇددى مەسلىھەتلىشۈالغاندەكلا ئامبارغا پەيدا بولدى ـ دە، قاتار ئارقىسىغا كېلىپ ئۆچىرەتتە تۇردى. ئىگەمبەردى ئۆچىرەتتە ئۇزۇن تۇرمايلا ئامبار ئىچىگە كىرىپ چاۋارغا يارەملەشتى. بۇ يەردە مەتسىدىق ۋە ھابىللارمۇ ئاق ئاش، قارا ئاشلارنى تارتىپ، مايلارنى كەمچەنلەپ بېرىۋاتاتتى. كۇن قىيىلىش بىلەن نورمىسىنى ئالغان كامال ئۆيگە قايتىپ كەلدى. لەيلى ئۇنىڭ ئاپئاق بولۇپ كەتكەن كۆڭلىكىنى سالدۇرۇپ قاققان ئىدى، يەرگە تىرناقتەك قاتلانغان قەغەز يەرگە چۈشتى. ئەزەلدىن يانچۇقىدا قەغەز ساقلىمايدىغان كامال ئۇنى ئېچىپلا كۆزلىرى چەكچىيىپ ھەيران بولغىنىدىن داڭقېتىپ تۇرۇپلا قالدى. قەغەزگە: «پەيشەنبە كېچىدە قۇمتاملىقنىڭ نۇرغۇن ئاشلىقى قۇمچاقارغا يۆتكىلىدۇ... » دېگەن بىر قۇرلا خەت يېزىلغان ئىدى. كامالنىڭ خەتنى ئوقۇپلا چىرايىنىڭ غەلىتە ئۆزگىرىپ كېتىشىدىن قورقۇپ كەتكەن لەيلى دەرھاللا سورىغان ئىدى، كامالمۇ خەت مەزمۇنىنى ئەينەن تەرجىمە قىلىپ بەردى.

ـــ بۇ ... بەك مۇھىم گەپكەن، ـــ دېدى لەيلى ئەندىككەن ھالدا، ـــ سىز ھېلىقى ھاشىم گۇڭ دېگەن پېشقەدەم شۇجىغا كۆرسىتىڭ. لېكىن، ھەرقانچە يېقىن كىشىلىرىڭىزگىمۇ خەت

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تۈر بىكىتى
ئۇيغۇر كىتاب تۈر بىكىتى

توغرۇلۇق ئېغىز ئاچماڭ.

كامال تەييار بولۇپ قالغان تاماققىمۇ قارىماي «قوغۇنچى» مەھەللىسىگە جېدەللەپ يۈرۈپ كەتتى. ئۇ كەڭ، ئازادە ئانارلىق ھويلىغا كىرگەندە ھاشىمنىڭ ئايالى جەننەتخان، كەچكىچە ئانار تۈپلىرىنى ئوغۇتلىغان ئېرىنىڭ قولىغا سۇ قۇيۇپ بېرىۋاتاتتى. ئۇ كامالنى كۆرۈپلا خوتۇنىنىڭ قولىدىكى خام لۆڭگىنى ئالدى ـ دە، يۈز ـ قوللىرىنى سۈرتۈۋېتىپ، ئۇنى ئۆيىگە باشلىدى. جەننەتخان داستىخان سېلىپ چاي قىلماقچى بولىۋېدى، كامال ھازىرلا ئورنىدىن تۇرىدىغانلىقىنى ئېيتىپ، زادىلا ئۇنىمدى. ئۇنىڭ چىرايىنىڭ بىر قىسما تۇرغانلىقىنى كۆرگەن ھاشىم خوتۇنىنى شەرەت بىلەن سىرتقا چىقىرىۋەتتى. ئۇ، لەيلىنىڭ ئىشلىرىدىن خەۋىرى بولغاچقا، ئۇنى مىنبىڭلار تۇتۇپ كەتكەن ئوخشايدۇ، دەپ ئويلاپ قالغانىدى. ئەمما كامال ھېچنېمە دېمەيلا، ئىككىلىك قەغەزنى چىقىرىپ ھاشىمغا تۇتقازدى. خەت مەزمۇنىنىڭ ئۇرانىغا يەتكەن بۇ پېشقەدەم شۇجىنىڭ قويۇق ئەمما چار قاشلىرى بىر يەرگە يىغىلىپ، كىرپىكسىز چوڭ كۆزلىرى قەيەرگىدۇر قادىلىپ قالدى. يېشى ئەللىكتىن ئاشقان ھاشىم تەمكىن، ئىشتا پىشقان ئادەم بولۇپ، بىر ئىشلارغا ئاسان چىچىلىپ كەتمەيدىغان، ئالدىراپ ـ تىنەپ كۆزقارىشىنى بايان قىلمايدىغان، كەم سۆز، ئېغىر ـ بېسىق، سالماقلىقى بىلەن ھەممىنىڭ ھۆرمىتىگە ئىگە ئىدى. ئۇ خەتنىڭ كېلىش مەنبەسىنى ئويلا ـ ئويلا ئاخىرى گۇماننى ئوتتۇرىغا قويدى:

ـــ مېنىڭچە بۇ ئىگەمبەردىنىڭ خېتى بولۇشى مۇمكىن.

ـــ ئىگەمبەردىنىڭ توخۇ پاچىقىدەك قوپال خېتى ماڭا بەشقولدەك ئايان، ـــ دېدى كامال دەرھاللا رەت قىلىپ، ـــ بۇ دېگەن چۈمۈلىنى سىياھقا چىلاپ قويۇپ بەرگەندەك سۇۋاشما ھەم ئۇششاق تۇرسا.

ـــ بەلكىم بالىلىرىنىڭ بىرەرسىگە يازدۇرغاندۇ.

ـــ مەن گاراڭلا بولۇپ قالدىم، ـــ كامالمۇ ئېنىق بىر ئۇقۇمغا كېلەلمىگەن ئىدى، ـــ مەن ئاشلىق نورمىغا ئۆچىرەتتە تۇرغىنىمدا ئىگەمبەردى يېنىمدا كۆپ تۇرمايلا ئامبار ئىچىگە كىرىپ كەتكەن تۇرسا.

ـــ كامال سەن ئەتە ئەتىگەندە زۇلالىنىڭ ئۆيىگە كەل، شۇ يەردە بىر نەچچىمىز بۇ ئىش توغرۇلۇق سۆزلىشەيلى.

ـــ بولىدۇ، ـــ كامال ئورنىدىن تۇردى، ـــ ئەتىگەنلىك تاماقتىن كېيىن كەلسەم بولا؟

ـــ توختا، ـــ هاشىمنىڭ چىرايى بىردىنلا جىددىيلەشتى، ـــ هەي، لەيلى دېگەن قىز بىلەن چاتاقلاشما بولامدا؟ باشقىلار سەندىن قۇسۇر تاپالماي تۇرغىنىدا ئۇلارنىڭ كولىغان ئورنىغا پۇت ساڭگىلىتىپ بەرمە. كېچىلىرى قازناق ئۆيىگىمۇ كىرمە.

ـــ ما ... ماقۇل.

پۇتۇن تېنى بىردىنلا ئوت بولۇپ يانغان كامال بېشىنى ساڭگىلاتقىنىچە چىقىپ كەتتى. ئۇ يولدا كېتىۋېتىپ: «مەن ... مەن نېمە قىلىپ قويدۇم...» دەپ ئۇنلۇك توۋلىۋەتتى. هېلىمۇ قاراڭغۇ چۈشۈپ قالغاچقا ئەتراپتا ئۇنى هېچكىم كۆرمىدى. ئۇنىڭ ئۆتكەنكى ئەنسىرەشلىرى بىكار ئەمەس ئىدى. «يامىنى كەلسە ئانامنى، لەيلىنى ئېلىپ شەهەرگە كېتىمەن» دېگەنلىرىمۇ ئىلاجسىزلىقتىن چىققان گەپلەر ئىكەنلىكى ئېنىق! مانا ئەمدى تېرىق پاتمىغان گېلىمغا ئات كاللىسى غولدۇر ـ غۇپ دېگەندەك لەيلىنىڭ قورسىقىدا قالغانلىقى هەممە دىشۋارچىلىقنىڭ ئانىسى! بالايىئاپەتنىڭ ئاچقۇچى ئىدى! يېزىغا چۈشكەن كادىرلار بولسۇن ياكى ئوقۇتقۇچىلار، ئىشچى ـ خىزمەتچىلەر، ئاددىيسى يېزا ياشلىرى بولسۇن قىز ـ چوكانلارغا چاقچاق قىلىپ قويغانلىقى، ئۇيەر ـ بۇيەرلىرىنى تۇتۇپ ئويناشقانلىقى، يۇرىكىنى قاپتەك قىلىپ سۆيۈۋالماقچى بولغانلىقىدىن ئىبارەت ئىشلارمۇ يۇقىرى پەللىگە كۆتۈرۈلۈپ: «ئىستىلى بۇزۇق»،

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

«تۇرمۇشتا چىرىكلەشكەن»، «بۇرژۇئازىيىنىڭ سېسىق ئىدىيىسى چىرمىۋالغان» دېگەندەك قالپاقلار بىلەن جازالانغانلار ئازمۇ؟ مۇشۇنداق قىپقىزىل دەۋر بىلەن ھېسابلاشماي، ئاشۇنداق ناشايان ئىشلارنى قىلغاندىن كېيىن ئۆزىگە ئاز! خوپ بوپتۇ! ...ئەمدى كامالغا ئوخشاش بىلىپ ـ بىلمەي بالا تېپىپ قويغانلار بولسا، ئەلھۆكىمىلىللا دەپ ساقچىنىڭ ئالدىغا چۈشۈپ ماڭماقتىن باشقا چارە يوق!

يىلتىزسىز غەم، تىزگىنسىز ۋەھىمە ئاستىدا قالغان كامال ئۆيگە كېلىپ قالغانلىقىنى بىلمەي قالدى. ئۇ ھويلىدىكى سۇپىدا ئولتۇرۇشى لەيلى داستىخان سېلىپ ئارپا كۆمىچى بىلەن بىر جامدا ئۈگرە ئېلىپ كەلدى. كامال ئاش ئىچىۋېتىپ، لەيلىنىڭ چىرايىغا قارىيالمىدى. پەقەت: «ئوخشاپتىمۇ؟» ياكى «كۆمەچنى چىلاۋەرمەڭ، قازاندا ئاش بار» دېگەنلىرىدە ئۇ رەسمىيەت ئۈچۈنلا لەيلىگە كۈلۈپ قاراپ قويدى. ئۇنىڭ بۇ غەيرىي ھالىتىدىن گۇمانلانغان لەيلى نېمە بولغانلىقىنى سوراپ تۇرۇۋالغان ئىدى. ئۇ: «كەچۈرۈڭ، چارچاپ قاپتىمەن» دەپلا ئۆيىگە كىرىپ كەتتى. كېچىچە ئەندىشە، كېلىش ئالدىدا تۇرغان بوران ـ چاپقۇن، لەيلىنىڭ يامان كۈنلەرگە قېلىشى قاتارلىقلارنى ئويلاپ ئۇخلالمىغان كامال ئەتىسى قاپاقلىرى ئىششىغان، كۆزلىرى قىزارغان، ئۆزى خامۇش ھالدا ئەتىگەنلىك ناشتىنى قىلدى. خۇددى كۆتۈرەلمىسەڭ، ساڭگىلىتىۋال، دېگەندەك، لەيلىنىڭ قورۇما قورۇۋېتىپ «ھۆ... » بولۇپ كەتكەن كۈنىدىن باشلاپ، مومايىنىڭ «ئاھ ـ ئۇھ... » لىرى تېخىمۇ كۆپىيىپ كەتتى. نېۋىخان قىزغا ئىشارەت قىلىپ سورىۋىدى. لەيلى بىگىز بارمىقىنى چىقىرىپ «بىر ئاي بولدى» دېگەننى ئۇقتۇردى. ئەمدى كامالغا كايىغاننىڭ پايدىسى نېمە؟ سۇ كەلگىچە تۇغان سالمىغان گۇناھ ئۆزىدە تۇرسا ... بولدى، چىققان كۆز ئورنىغا كەلمەس دېگەن گەپ بارغۇ...

نېۋىخان، چېيىنى ئېچىپ بولۇپ، بېشىنى ساڭگىلاتقىنىچە چىقىپ كېتىۋاتقان ئوغلىنىڭ ئارقىسىدىن قاراپ مىچچىدە ياش تۆكتى. هازىر ۋەھىمىلىك ئوي ـ خىياللار كامالنىڭ دائىملىق مېھمىنى بولۇپ قالدى. شۇ تۇرقىدىمۇ ئۇ ئۆزىنى بەزلىگۈدەك، ئۈمىد چوغلىرىنى پۈۋلىگۈدەك بىرەر تەسەللى تاپالماي، زۇلالنىڭ هويلىسىغا كىرىپ كەلدى ... دەرۋازىنىڭ تاراقلىغان شەپىسىنى ئاڭلىغان زۇلال ئۆيدىن ئوخچۇپ چىققانچە ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈپ ئۆيگە باشلىدى. ئۇلارنىڭ بوي ـ تۇرقى قىرقىپ قويغاندەك تەڭ بولۇپ، زۇلالنىڭ چوڭ كۆزلىرى بىلەن قاڭشارلىق بۇرنى ئالاهىدە كۆزگە چىلىقىپ تۇراتتى. ئۇ تۇرمۇشتا خېلىلا ئېپى بار يىگىت بولغاچقا، هەر هەپتىدە يېزىلىق ئازنە بازاردا بادرا، هەر خىل مېۋە كۆچەتلىرى، مېۋە ـ چېۋە ۋە ئۆزى توقۇغان خام، سەگەز، خۇرجۇنلارنى سېتىپ تۇرغاچقا هال ـ كۈنى ئوبدان ئىدى. كامال گىلەم ۋە گۈللۈك كىگىزلەر سېلىنغان مېھمانخانىغا كىرىپلا هاشىم، كېرەم موللا، ياربەختى، مەتنىيازلار بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈپ، ئايشەم، كامالەتلەرگە سۇسقىنا تەزىم قىلىپ قويدى. ئۇلار شىرە ئەتراپىدا ئولتۇرۇشۇپ، شىرە ئۈستىدىكى تەكە ۋە بالدۇر پىشىدىغان مەغەز ئالمىلارنى يېگەچ پاراڭلىشىۋاتاتتى. بۈگۈنكى يىغىن قەتئىي مەخپىي بولغاچقا، زۇلال خوتۇنى رەيهان، بىر ياشلىق ئوغلى ئەنۋەرنى قېينانىسىنىڭ ئۆيىگە كەتكۈزۈۋەتكەندەك قىلاتتى.

— خەتنىڭ مەزمۇنىنى هەممىڭلار ئاڭلىدىڭلار، — دېدى هاشىم «تىنچ» دېگەندەك قولىنى كۆتۈرۈپ، — بۇ توغرۇلۇق مۇشۇ يەردىكىلەرلا بىلىشكە بولىدۇكى خوتۇن، بالا ـ چاقا، ئاتا ـ ئانا، قېرىنداش ـ تۇغقانلارغىمۇ ئېيتىشقا بولمايدۇ. كىمكى پەيشەنبە كۈنگىچە ئېغىزىنى يىغالمىسا، ئۇنى هازىردىن باشلاپ بىر ئۆيگە سولىۋېتىپ، قاراۋۇل قويساق بولىدۇ.

ئولتۇرغانلار كۈلۈشۈپ كېتىشتى. لېكىن هاشىم قاپىقىنى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ يېڭى ئادرېسى

تۇرگەن هالدا سۆزىنى داۋام قىلدى:

— خەتنى يازغان ئادەمنىڭ هېچكىمنىڭ ئىسمىنى ئاتمايلا ئاگاهلاندۇرۇپ قويغىنىنىڭ ئۆزى بىر سىر، — هاشىم ھەمىگە تەكشى قارىدى، — مېنىڭ تەھلىلىمچە ئاشلىق ساتىدىغان ئادەم قۇمتاملىق بولغان تەقدىردىمۇ، يۆتكەپ ئېلىپ كېتىدىغان ئادەم بەلكى خېلىلا چوڭ ئەمەلدار بولۇشى مۇمكىن. شۇڭا بىزنى ئاگاهلاندۇرغۇچى قاتتىق ئېهتىيات بىلەن ئىش قىلغان.

— ئاشۇ ساتقۇچى هەم ئالغۇچى تۇزكور مۇناپىقلارنى، — ياربەختى قوللىرىنى شىلتىدى، — تۇتۇۋېلىپ خەلقىمىزنى ئالدىدا راسا بىر سازايى قىلساق ··· دەردىمىز چىقاتتى.

— ياربەختكا كىچىك بالىدەك تەنتەكلىك قىلماڭا، — دېدى كامالەت كۆزىدە ئۇرۇپ، — ئۇيناشماڭ ئەرباب بىلەن كەلتۇرۇپ سالىدۇ هەر باب بىلەن، دېگەننى ئاڭلىمىغانما؟

— مېنىڭ پىشمىغان ئويۇم مۇنداق، — دېدى كامال، — ئاشلىقنى يۆتكىگىلى كېلىدىغان هېلىقى كاتتام بىلەن ساتقۇچى نەق مەيدانغا كېلىشى ناتايىن، ئۇلار هەر ئېهتىمالغا قارشى ۋاستىلىق ئىش قىلىپ، ئادەم سالىدۇ. ئاشۇ ئادەملەرگىمۇ قانداق شارائىتتا، قانداق قىلىش كېرەكلىكىنى ئۆگىتىدۇ. شۇنداق ئىكەن، ئاشلىق يۆتكىگىلى كەلگەنلەرنى پوپاك كۆتۈرۈپ قاچۇرۇۋېتىشكە بولىدۇكى تۇتۇۋېلىش كويىدا بولمىساق، ئۇنىڭدا ئىش چوڭىيىپ كېتىپ، ئوغرىلىقنىڭ ئاخىرىنى چىقىرالماي ئۆزىمىز ئوغرى بولۇپ قېلىشىمىز مۇمكىن.

— توغرا، — زۇلال دەرهاللا قوشۇلدى، — مەقسىتىمىز ئاشلىقنى سالدۇرۇۋېلىش بولسۇنكى، ئوغرى تۇتۇپ قەهرىمان بولۇش ئەمەس. ئۇنىدىن باشقا باربەغانلار نىقابلىنىپ ئالساق دەيمەن.

— ئەلۋەتتە شۇنداق قىلىمىز، — هاشىم دەرهاللا قوشۇلدى، — يەنە بىزنىڭ قۇمتاملىق ئەمەسلىكىمىزگە ئۇلارنى ئىشەندۈرۈش

كېرەك.

— ئۇنداقتا، — دېدى ئەترەت باشلىقى ئايشەم، — نىقابلانغۇچىلار قۇمچاقار تەرەپتىن ئات سالدۇرۇپ، چۇقان كۆتۈرۈپ كەلسە، ئۇلار ئاشلىقنى تاشلاپ قېرىاسىنىڭ تۆۋىنىگە ياكى يۇقىرىسىغا قاچىدۇ. بىز ئۇلارنى ئۇركۈتۈپ كەنت، مەھەللىلەرگە كىرگۈزۈۋېتىشىمىز كېرەك.

— ئەمىسە، — ھاشىم ھەممىسىگە قارىدى، — ئايشەم بىلەن كامالەتتىن باشقا ئالتە ئەر ئاتلانساق بولىدۇ.

— ياق، — ژارقىرىدى ئايشەم، — مەن كامالەت بىلەن دېيىشىپ بولدۇم، بىزمۇ ئەرەنچە ياسىنىپ نىقابلىنىپ چىقىمىز.

— ئات ئۈستىدە تېيىلىپ ئولتۇرالماي قالارسىلەرمىكىن، — مەتنىياز چاقچاق قىلدى.

— ئېگەرگە تاقىشىپ قالمىغان نەرسىمىز يوق، مەزمۇت يەملەپ ئولتۇرۇمىز...

ئايشەمنىڭ نەق جاۋابى قىيقاس ـ چۇقان كۆتۈرۈۋەتتى. يېڭىلگىنىگە تەن بەرمىگەن مەتنىياز چاقچىقىنى يەنە ئۇلىدى:

— سىرتىڭلار ئەرەنچە، ئاۋازىڭلار دۇتارنىڭ تارىدەك، قاملاشماسمىكى.

— ئاغزىمىزغا ئىككى تال گۈلىقاق سېلىۋالارمىز، — كامالەتنىڭ ھازىر جاۋابلىقى ھەممىنى كۈلدۈرۈۋەتتى.

— ئاغىنىلەر، كۆپرەك بولساق، قۇمچاقارنىڭ مىنبىڭلىرىكەن دېگەن ئۇقۇمنى پەيدا قىلىمىز، قانداق دېدىم.

— كېرەم موللىنىڭ دېگىنىمۇ بىر ھېسابتا توغرا، — دېدى ھاشىم، — ھە، ئەترەت باشلىقى كېرەم موللا سەن ئەترىتىڭدىكى ئىككى ئاتنى جابدۇپ ئەچىقسەن. ئەمدى بىرىنچى ئەترەتنىڭ باشلىقى ئايشەم ئۆزلەچۇ؟

— مېنىڭ ئەترىتىمدە ئۈچ ئات، ئىككى ئۆكۈز بار.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

— ئا··· — ياربەختى بوينىنى تولغىدى، — ئوكۇز بىلەن ئوغرى قوغلىغىنى بولامدا؟

ھەممەيلەن بىردىنلا كۈلكە كۆتۈرۈۋەتتى. كامال ئەخمەت گاچىنىڭ قۇلىقىنى تولغاپ كەنتتىن ئۈچ ئات ئېلىپ چىقىدىغانلىقىنى دېۋىدى، ئايشەم دەرھاللا قارشى چىقتى.

— مەن قوشۇلمايمەن، ئەگەر كەنت ئېغىلىدىن ئات ئېلىپ چىققانلىق خەۋەر تارقالسا، خۇددى ئوتتۇز كۈن روزى تۇتۇپ، پوقتا ئېغىز ئاچقاندەك ئاقىۋەت يۈز بېرىدۇ.

— ئوتتۇرا كېچىدە ھەممە كىشى يەر تىڭشاپ ئۇخلايدۇ، — دېدى كامال ئۆزىگە ئىشەنگەن ھالدا، — ئەخمىتىكامغا قاتتىق جېكىلەپ قويسام، ئۇنىڭ ئاغزىنى ئاچقىلى بولمايدىغان داتلاشقان قۇلۇپ دېسەكمۇ بولىدۇ.

ئولتۇرغانلار بىر - بىرىگە قارىشىپ باشلىرىنى لىڭشىتىشتى. لېكىن ھاشىم ئاخىرىدا «خەت» توغرۇلۇق مەخپىيەتلىكنى قەتئىي ساقلاش ھەققىدە قايتا ئاگاھلاندۇرغاندىن كېيىن ھەممىسى تارقاشتى.

···پەيشەنبە كۈنى ئېغىر ئەلياتقۇ بىلەن ئاتلىقلار يالغۇز - يالغۇزدىن قىر دەرياسىنىڭ قۇمچاقار پاسىلىدىكى توغراق ئورمانلىقىغا توپلاندى. ھاشىمنىڭ بۇيرۇقى بىلەن تاماكا چېكىش، سەرەڭگە چېقىش ۋە گەپلىشىش قەتئىي مەنئى قىلىندى. ئۇلار بەللىرىدىكى پوتىلىرىنى ئېلىپ يۈزلىرىنى يۆگەپ نىقابلىدى. ئايشەم بىلەن كامالەتمۇ ئەرلەردىن پەرقسىز ھالدا ياسانغانلىقى ئۈچۈن ئاتلىقلار ئارىسىدا ئايال كىشى بارلىقىنى ھېچكىم پەرق قىلالمايتتى. بۇ ئەسنادا ھاشىم مەتنىيازنى ئايىغى چاققان دەپ، ئەتراپنى كۆزىتىشكە ئەۋەتتى. ئارىدىن خېلىلا ۋاقىت ئۆتكەندىن ھاسىراپ يېتىپ كەلگەن مەتنىياز:

— دەريا ئىچىدىكى چاتقاللىقتا ئۈچ ئادەم، ئىككى ئات

قېتىلغان رېزىنكا چاقلىق چوڭ هارۋىغا بىر نەملەرنى بېسىۋاتىدۇ، — دېدى پىچىرلاپ.

ئاتلىقلار هاشىمنىڭ بۇيرۇقى بىلەن ئاتلىرىنى يېتىلەپ، بىر - بىرلەپ چاتقاللىق تەرەپكە يۆتكەلدى. پايانسىز يالاڭلىق قىر دەريا‌سى ئۈستىدە يالغۇز ئاي نۇر چېچىپ تۇراتتى. ئەسىرلەردىن بېرى بۇ چەكسىز قۇملۇق ساي «قىر» دەريا‌سى دەپ ئاتىلىپ كەلگەن بولسىمۇ، ئالتىنچى ئايدىكى كەلكۈندىلا لاي - لاتقىلىق سۇلار چاۋار - چاتقاللارنى، دەل - دەرەخلەرنى، دېرىزە - ئىشىك راملىرىنى، هەتتا ئادەم ۋە ئۇلاغلارنىڭ ئۆلۈكلىرىنى ئېقىتىپ كېلەتتى. ۋەهشىي سۇ يىرتقۇچ هايۋاندەك نەرە تارتىپ بىر نەچچە هەپتە ئاققاندىن كېيىن، بارا - بارا تەكلىماكان قۇملۇقلىرىغا سىڭىپ غايىب بولاتتى.

هاشىم يىراقتىن غۇۋا كۆرۈنگەن چاتقاللىقتىن كۆز ئۈزمەي قاراپ تۇراتتى. مانا ئايدىڭدا هارۋىنى كۈچەپ تارتىۋاتقان ئاتلار، قامچا شىلتىۋاتقان قاپقارا كۆلەڭگىلەر قىر دەريا سايلىقىدا خۇددى قۇرت - قوڭغۇزلاردەك مىدىرلاپ يولغا چىققان ئىدى.

— تەيىارلىنىڭلار، — دېدى هاشىم پەس ئاۋازدا، — هەممىز ئاغزىمىزنى ئېچىۋېتىپ قاتتىق چۇقان - سۈرەن كۆتۈرۈپ بىردەك ئاتلىنىمىز! ئۇلار قاچسا قوغلايمىز، ئەمما يېتىشىۋېلىشقا بولمايدۇ.

بىردەك قامچا چۈشۈپ، تېقىم بىلەن دېۋېتىلگەن ئاتلار كىرىچتىن ئۈزۈلگەن «يا» ئوقىدەك تاپۇر - تۇپۇر قېلىشىپ «توختا!»، «توختا دەيمەن!...»، «نەگە قېچىشىسەن» دېگەندەك قالايمىقان ئاۋازلار بىردىنلا چۆل ساينى زىلزىلىگە سالدى ... ئوچ كۆلەڭگە ئۆلە - تىرىلىشىگە قارىماي دەريانىڭ تۆۋىنىگە قاچتى. بىردەك هەيۋە بىلەن قوغلاپ كېلىۋاتقان ئاتلار ئۇلارغا يېتىشىۋالاي دېگەندە يۇگىنى بىردەك تارتىلىپ، ئايىغى ئاستىلاپ قالاتتى. ئوچ كۆلەڭگە ئۆزاپ كېتىشى ئات - تۇياقلىرىنىڭ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

قاراسلىغان، گۈپۈرلىگەن ئاۋازى باشقىدىنلا ئەۋجىگە چىقاتتى. شۇنداقتىمۇ ئۈچ كۆلەڭگە قۇمچاقار يېزىسىنىڭ قاراڭغۇ ئورمانلىرىدا غايىب بولۇشتى. ئاتلىقلار ئۇلارنى خېلى يەك يىراققا ھەيدىۋەتكەندىن كېيىن ئاشلىق بېسىلغان ھارۋا قېشىغا يېتىپ كېلىشتى. ئايشەم، كامالەتلەر تاغارلارنى ساناپ «ئىككى توننىدىن كۆپرەك ئاشلىقكەن» دېيىشتى. ھاشىمنىڭ بۇيرۇقى بىلەن ئەرلەر يوغان ـ يوغان يۇلغۇن شاخلىرىنى كېسىپ كېلىپ ھارۋىنىڭ ئارقىسىغا ۋە ئاتلارنىڭ قۇيرۇقلىرىغا باغلاشتى. شاخلار، ئات ۋە ھارۋىلارنىڭ ئىزلىرىنى ئۆچۈرۈپ يوق قىلغىنى بىلەن ئۆزىنىڭ سۆرەلگەن ئىزلىرىنى قالدۇراتتى. لېكىن ئەتە سەھەردىن تارتىپ ئىككى يېزا ئوتتۇرىسىدا قاتناۋاتقان ئات، ئېشەك، كالا، قوي ۋە ئادەم ئىزلىرى شۇنداقلا ئۇلارنىڭ تېزەك، قۇمىلاقلىرى يېڭىچە بىر يولنى پەيدا قىلاتتى.

— يىگىتلەر مەن مۇشۇ يەردىلا بىر ئورۇنلاشتۇرۇش قىلىمەن، كۆڭلىگە خوپ كەلمىگەنلەر پىكىر قىلساڭلار بولىدۇ، — دېدى ھاشىم كەسكىنلىك بىلەن، — ئاشلىقنى ئىككىنچى ئەترەت باشلىقى كېرەم موللا نەم تارتىپ قالمىغۇدەك يەرگە يوشۇرۇپ قويسۇن، ئەتىيازلىق ئۈزۈكچىلىك ۋاقتىدا ئەزالارنى تەمىنلەيمىز. ئاتلارنىڭ بىرسى يەنە شۇلارغا تەئەللۇق بولسۇن. يەنە بىر ئات بولسا ئايشەمنىڭ بىرىنچى ئەترىتىگە قالسۇن. كېرەم موللا سەن ھارۋىنى ئەترەت تەشكىلىنىڭ كۆزىگە چېلىقماس يېرىگە يوشۇرۇپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئوت ـ سامان، پىچان ياكى پاسارلارنى دۆۋىلىۋەت، چانمىغۇدەك بولسۇن. قانداق، قوشۇلامسىلەر؟

نىقابلانغان ئەزىمەتلەرنىڭ ھەممىسى بىردەك «قوشۇلىمىز» دەپ ۋارقىراشتى. لېكىن ئايشەم سەل قورقۇپ قالغاندەك قىلاتتى.

— ھاشىمكا، ئاتلارنىڭ بىرەرى مىزەممىتى بولۇپ قالماس ـ

ھە؟

— خاتىرجەم بولۇڭ، سىڭلىم، دۆلەتنىڭ ئېشىنى ساتقان، ئالغان مەككارلار ئۆزلىرىنىڭ ئاشكارا بولۇپ قېلىشىدىن قورقۇپ بولسىمۇ ئاتلارنى سۇرۇشتە قىلالمايدۇ. شۇنداقتىمۇ يەنە كۆڭۈل توختىتالمىسىڭىز، باشقا ئەترەتلەرگە بېرىۋېتەيلى.

— مۇنۇچ نېمە دەيدىغاندۇ، بۇ ئاتنى مەن ئىلچىنىڭ بازىرىدىن سېتىۋالدىم!

— ھەببەللى مۇنداق دېمەمسىز، — ھاشىم كۈلدى، — ئەمىسە ئەترەت باشلىقلىرى كېرەم مولالا، ئايشەملەرنىڭ سېتىۋالغان ئاتلىرىغا مۇبارەك بولسۇن!

ھاشىمنىڭ گېپىنىڭ تېگىگە يەتكەن يىگىتلەر «مۇبارەك بولسۇن» دەپ ۋارقىراشتى. ھاشىم ئارقىدىنلا قولىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ مۇنداق دېدى:

— يىگىتلەر بۇگۈن كېچىدىكى چۇقان ـ سۇرەن ۋە «سىرلىق خەت» ئىشلىرىنىڭ ھەممىسى بىر چۈش. كىمكى بۇ چۈشنى كۆرگەنلىكىنى باشقىلارغا سۆزلىسە ئاقىۋىتىگە ئۆزى ئېگە بولسۇن چۈنكى قالغانلىرىمىز بۇنداق قاباھەتلىك چۈشنى كۆرمىدۇق، كۆرۈشنى ھەم خالىمايمىز، — ھاشىم غەزەپ بىلەن قاتتىق ۋارقىردى، — ياكى كۆردۈڭلارمۇ؟

— ھېچقايسىمىز كۆرمىدۇق! چۈش ۋە سىرلىق خەتنى كۆرگۈچىلەر، ھەممە ئاقىۋەتكە ئۆزلىرى جاۋاب قىلسۇن !! — ۋارقىراشتى تۇن باتۇرلىرى.

ئۆزىنىڭ ئەمگەك نېمەتلىرىنى قوغداشتا تۇنجى غەلىبىگە ئېرىشكەن قۇمتاملىقلار خۇشال ـ خۇرام كەنتىگە قايتىشتى.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

توققۇزىنچى باب

«خەتەرلىك ئادەم»

ئۇچ كۈندىن بېرى ئورۇن تۈتۈپ يېتىپ قالغان چاۋار خۇددى ئون يىل كېسەل تارتقان ئادەمدەك چىرايى سارغىيىپ، يۈزىدىكى گۆشلىرى سالپىيىپ، كۆزلىرى ئولتۇرۇشۇپ تورۇسقا قاراپ ياتاتتى. خوتۇنى ئوغۇلخانىنىڭ يېزىلىق ھۆكۈمەت دوختۇرخانىسىدىن ئېلىپ كەلگەن دورىلىرىمۇ ھېچ كار قىلمىدىغاندەك ئەمەس ئىدى. چاۋارنى نەدىندۇر تەگكەن كېسەل ئەمەس، بەلكى زەھەرلىك خىياللار چېقىپ كېتىۋاتاتتى. تېخى بىرەر ئاينىڭ ئالدىدا شەھەردە تۇتۇلۇپ، ئەللىك چارەكتىن ئارتۇق ئاشلىق، ياغلىق دان مۇسادىرە قىلىنىپ، بازار باشقۇرۇشنىڭ تويماس «داخور كالۋا» سىغا چۈشۈپ كەتتى. بۇنىغۇ بوپتۇلا «باش - كۆزۈمنىڭ سادىقىسى» دېسۇن. لېكىن سولاقخانىدا پىت - بۇرگىلەرگە تالىنىپ، كېچىچە ئۇخلىماي چاققىنىچۇ! بۇنى ئاز دەپ ئون كۈنگىچە تاياق يېدى، خورلاندى ... ئىتتەك كۈچۈكلەندى ... ھېلىقى «يۇڭلۇق قۇرت»، «يەكچەشمە»، «كۆك كۆز» لەر «مۇنۇ بەندە ئۆلۈپ قالار» دېمەي ئۇرغانلىرىچۇ! زەھىرى بىلەن سالىدىكەن، تۇۋا، ئۇ خۇمسىلارنىڭ «ئادەم ئۇرۇش» خۇمارى ئوخشىمامدۇ؟ چىرقىراش، ۋارقىراش، ئىڭراشلارنى ئاڭلىغانسېرى خۇش بولۇپ كۈلۈپ كېتىدىكىنا! «توزغاق تەكىيە دىمىقتىسى» ، «سىرتماق بەلۋاغ» دېگەنلىرى ئەجەبمۇ قىينىاق ئۇسۇلىكەن ... نەپسىڭ بوغۇلۇپ كۆزلىرىڭ

چىقىپ كەتكۈدەك پۇلتىيىپ، تۇمشۇقىغا كېلىپ قالغان جان بىر كېلىپ، بىر كېتىپ تۇرىدىكەن. ئاخىرى بولالماي چىڭقىلىپ، يەل قويۇۋېتىدىغان گەپكەن. بولمىسا چاۋار ئۇنداق - مۇنداق ئىشلارغا يەل قويۇپ بېرىدىغان ئادەم ئەمەس! قىيناقنىڭ يامانلىقىدىن بوغۇلۇپ «تارتتىدا» چىقىپ كەتتىدە! ئۇ گومىنداڭنىڭ جازالاش ئەترىتىدە ئىشلىگەن چاغلىرىدا نى - نى قىيناق ئۇسۇللىرىنى كۆرگەن، ئۆزى باش بولۇپ قاتناشقان. لېكىن «توزغاق تەكىيە دىمىقتىسى»، «سىرتماق بەلۋاغ» دېگەنلەرنى كۆرۈپ باقماپتىكەن، ۋاي بولدىلا كونىلارمۇ «قىرىق يىلدا بىر قېتىم ئېشەك ئويۇنى» دەپتىكەنغۇ. بۇ چاۋارنىڭ بېشىغا كەلگەن تۇنجى قېتىملىق سىناق ... ئۇ بۇرۇن قىيناق ئارقىلىق خېلى كۆپ كىشىلەرنى ئازابلىغان، داغمالاپ كۆيدۈرگەن، بېشىنى سۇغا تىقىپ تۇنجۇقتۇرغان، ئامبۇردا تىرناقلارنى سۇغۇرۇپ تارتقان، ھەتتا ۋاقتسىز پانىغا ئۇزىتىپ قويغان. لېكىن بۇ سىرلىق مەخپىيەتلىكنى بىر ئۆزى، بىر خۇدا بىلىدۇ! شۇ چاغلاردا ئۇ ئازابلىنىشنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى ھېس قىلالمايتتى، قىلغۇسىمۇ كەلمەيتتى. شۇڭا بۇ قېتىم تەقدىر ئۇنىڭغا ئازابلىنىشنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى تۇنجى قېتىم تونۇتتى. خورلۇقنىڭ زەردىاب سۈيىنى ئىچۈردى. ئۇ تاياق زەربىدىن دەھشەتلىك ۋارقىرىغان چاغلىرىدا، ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ئوتلۇق زەنجىرلەرگە باغلىنىپ چىرقىراۋاتقانلار، داغمالانغان كۆكرىكىدىن بۇس كۆتۈرۈلۈۋاتقانلارنىڭ ئايانچلىق نالىلىرى ئايان بولدى! شۇندىلا ئۇ — «پىچاقنى ئۆزۈڭگە سال، ئاغرىمىسا باشقىغا» دېگەن ئاددىي ھەقىقەتنىڭ تېگىگە يەتكەندەك بولدى. بىرىنچى قېتىملىق زىيان ۋە ئازاب تەڭرىگە تۆلىگەن بەدەل بولسۇن. لېكىن ئىككى تونىنىدىن ئارتۇق ئاشلىقنىڭ پۈرىدە ئۇچۇپ كەتكىنى كۆتۈرۈپ قوپقۇسىز چوڭ زىيانغۇ! چاۋار ئۇ ئاشلىقلارنى بىر خالتىدىن، يېرىم خالتىدىن كېچىلىرى ئۆيگە

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ ئىچى ئادىرىسى

توشۇپ، ئېشىكىگە ئارتىپ ئەكېلىپ مىڭ جاپادا توپلىغان ئەمەسمىدى! بۇ ... بۇ نەسرۇللا ئىككىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى چوڭ سودا تۇرسا، قانداق قىلىپ قۇمچاقارلىقلار بىلىپ قالدى؟ ئېھتىمال ئارىغا سالغان ئۈچ ئادەمنىڭ بىرسى تۇزكورلۇق قىلدى. تېخى نەسرۇللا دېگەن پوۋاش: «ئەگەر ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى بىرەرسى غەممازلىق[1] قىلىدىغان بولسا، ئانام خوتۇنۇم بولسۇن» دەپ قەسەم قىلىۋاتىدا. تېخى ئۆلمەكنىڭ ئۈستىگە تەپمەك دېگەندەك «تارتقان زىيىنىمنى تۆلەپ بەرمىسەڭ، كېرەم مۇدىرغا بېرىپ ئېيتىمەن» دەيدا بۇ پۆپەكباش ئوغرى! دېسەڭ دېمەمسەن، ئۇنىڭدىن قورقىدىغان چاۋار ئانىسىدىن تېخى تۇغۇلمىدى! ئۆزىنىڭ كۆتى چارەك پوق تۇرۇپ، خەقنىڭكىنى ئادالامدىكىنا...

— ئاھ، خۇدا كۆرۈۋاتامسەن بۇ كېلىشمەسلىكلەرنى، نامىزىڭنى ئۆتەۋاتسام، روزى - رامزانلىرىڭنى تۇتۇۋاتسام، يەنە بۇ نېمە قىلىق، — چاۋار تورۇسقا قارىغىنىچە ئېغىر خورسىندى، — شەھەردىكى زىيان، خورلۇقلار ئاز كەلگەندەك، شۇنچە كۆپ ئاشلىقنىڭ پۇررىدە ئۇچۇپ كېتىشى، تېخى نەسرۇللا دېگەن مۇتتەھەمنىڭ نۇرغۇن ھەق تەلەپ قىلىشى بۇ ... بۇ سېنىڭ ئادىللىقىڭمۇ؟

تۈنۈگۈن كېچىدە يارام ئېشەككە مىنگەن نەسرۇللا ئوغرىلىقچە باغ تېمىدىن ئارتىلىپ چۈشۈپ ئۆيگە كىرىپ كەلدى. ئۇ، ئەسلىدە بىر چوڭ ھايانكەشكە چاۋارنىڭ ئاشلىقىنى سۆزلىشىپ، سىرتىدىن شېرىنكانە ئالغان ئىدى. ئاشلىقنى يەتكۈزۈپ بېرىش ئىشى نەسرۇللانىڭ زىممىسىدە بولغاچقا ھايانكەشنىڭ بىر ئېتىنى ئارىيەت ئالدى، يەنە بىر ئاتنى ئاغىنىسى بېرىپ تۇردى. ھارۋا بولسا قۇمچاقاردىكى بىر ئەترەتنىڭ بولۇپ، نەسرۇللا «ئانامنى شەھەردىكى دوختۇرخانىغا

---

① غەممماز — چېقىمچى، ئايغاقچى.

ئەكىرىمەن» دېگەچكە، يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ خاس خادىمىغا ئىشىنىپ ھارۇنىي تۇتقۇزۇپ قويۇشتى. ئەمدى ھارۇا ـ ئاتىلار يوقالغاندىن كېيىن ئىگىلىرى نەسرۇللانىڭ بوسۇغىسىنى تېشىۋەتكۈدەك قىلىشتى. ئۇ: «ھارۇا، ئاتىلارنى شەھەردىكى دوختۇرخانا ئالدىدىن ئوغرى ئالدى، ھازىر ساقچىلار سۈرۈشتە قىلىۋاتىدۇ» دەپ ئەسلىي ۋەقەدىن ئۆزىنى قاچۇردى. شۇڭا ئۇ ئۆي ئىچىدە ئۇياقتىن ـ بۇياققا ئەسەبىيلەرچە مېڭىپ، ئالىقانلىرىغا ئۇرۇپ، قوللىرىنى شىلتىپ چاۋاردىن تۆلەم تەلەپ قىلدى. ئەگەر بەرمەسە ناھىيىلىك ئىنتىزام تەكشۈرۈشىنىڭ باشلىقى كېرەمگە دەيدىغانلىقىنى ئېيتىپ كېتىپ قالدى.

نەسرۇللانىڭ سالغان قوقاقلىرىغا چاۋارنىڭ غېرىب مويىمۇ تەۋرەپ قويمىدى. «مەن پارتىيە، ھۆكۈمەتنىڭ كادىرى تۇرۇپ، ئاشلىق ھايانكەشلىكى قىلغان ئىدىم» دېيەلمەدا؟ تۇز تەمى يوق تېتىقسىز! گېپىم بار دەپلا قىلىدىكىنا.

مانا مۇشۇنداق ئارقا ـ ئارقىدىن كەلگەن كېلىشمەسلىكلەر چاۋارنى يىقىتىپ قويدى. ئۇ ئۇچ كۈندىن بېرى قىلمىغان خىيال، كەچمىگەن جاھان قالمىدى. ياكى بۇ ئىشنى بىر كىمگە تىنغىلى بولمىسا، بىر كېچە ھابىل ۋە خوتۇنى ئوغۇلخان بىلەن قىر دەرياسى ئىچىدىكى چاتقاللىقىغا ئاشلىق توشۇغىنىچۇ! ھاسىراپ ـ ھۆمۈدەپ، قاراڭغۇدا پۈتلىشىپ يىقىلىپ، شاخ ـ تىكەنلەر يۈز ـ قوللىرىنى قانىتىپ، كۆرمىگەن ھەلۋىكۈمنى كۆردى. ئاڭۇاقسا خۇدانىڭ كۆرسەتكىنى ماۋۇ!

ئىشىك غىيىچ قىلىپ ئېچىلىپ چاۋارنىڭ خوتۇنى ئوغۇلخان كىرىپ كەلدى. ئۇ بەدىنى تولغان، يېگەن ـ ئىچكەندەك، سوقا سەندەلدەك، قىرىق ياشلاردىكى خوتۇن بولۇپ، قويغان ئوسمىسى ئاق سېرىق ئۆڭگە خېلىلا ياراشقان ئىدى. سەل قوڭۇررەڭ كەلگەن قاش ـ كىرپىكلىرى، سول مەڭزىدىكى قوناقتەك مېڭى ئۇنىڭغا ئۆزگىچە لاتاپەت ئاتا قىلغان بولسىمۇ، ئەمما سۆرۈن

چىرايىدىن بىر خىل مەنمەنلىك ۋە ئۆزىگە تەمەننا قويۇش خۇيى ـ پېئىلى چىقىپ تۇراتتى.

ـــ ھەي مۇسۇلمان، كەنت باشلىقى ئۆزلىرىنى يوقلاپ كەلگەن چېغى، ھويلىدا تۇرىدۇ، ـــ دېدى ئوغۇلخان ئېرىگە ئېچىنىپ، ـــ قانداق قىلاي؟

ـــ «قانداق قىلاي؟»، دېگەن نېمە گەپ ئۇ؟ ـــ چاۋارنىڭ قىياق كۆزلىرى خوتۇنىغا تىكىلدى، ـــ باشلاپلا كىرمەي، ماڭە تېز، بەمەسەل.

ئوغۇلخان ساغرىسىنى چايقاپ چىقىپ كېتىپ، ئىگەمبەردىنى باشلاپ كىردى. ئوغۇلخاننىڭ قائىدىدە يوقلا بۇ قىلىقى كەنت باشلىقىغا خېلىلا تىك كەلدى بولغاي، ئۇنىڭ «ئىلتىپاتىغا» باقمايلا كۆرپىدىن ئورۇن ئالدى. ئۇ چاۋاردىن ھال سوراۋېتىپ، «سېنىڭمۇ ۋاي ـ دادلاپ ياتىدىغان كۈنلىرىڭ باركىنا» دېگەنلەرنى كۆڭلىدىن ئۆتكۈزدى. سارغايغان چىراي، سالپايغان يۈز، ئولتۇرۇشقان كۆزلەر، مىسقالچە مادار قالمىغان بەھەيۋەت يوغان تەنلەر ئۇنىڭ خېلىلا ئېغىر تالايەت تارتقانلىقىدىن بېشارەت بېرىپ تۇراتتى. كونىلار: «ئاچچىق يۇتۇش، تاغ يۇتۇش» دەپ بىكار ئېيتمىغان. ئەلۋەتتە زىيان دېگەن ئاچچىقتە.

ـــ نېمە كېسەل بولغانلىرى مەلۇم ئەمەسمۇ؟ ـــ ئىگەمبەردى رەسمىيەت يۈزىسىدىنلا سورىدى، ـــ سىلى خۇدا خالىسا، مۇڭگۈزدەك ئادەم ئىدىلە.

ـــ تۇمۇ تەككەن بانا بولدى، ـــ چاۋار يالغان ئىڭراپ قويدى، ـــ بېشىم قېيىپ، ئۆزۈم قىزىپ، تاماقلىرىم قۇرۇپ، بولالمايلا قالدىم.

ـــ كەنتنىڭ يۈگۈر ـ يېتىم ئىشلىرى بىلەن ۋاقتىدا كېلەلمىدىم، ـــ ئىگەمبەردىمۇ يالغان يۆتىلىپ قويدى، ـــ ئۇنىڭ ئۈستىگە كامال كۈندىلا كېلىپ مەن بىلەن ئۇرۇشۇپ.

ـــ نېمىشقا ئەمدى؟

ـــ سىلى ئۆتكەندە ئەۋلىيادەك گەپ قىلىپتىكەنلا. ئۇ، «توي خېتىغا تونۇشتۇرۇش قىلىپ بەر» دەپ ئىلەشتۇرۇپلاۋەتتى.

ـــ بولمايدۇ، ـــ چاۋار ئاچچىقىدا بېشىنى كۆتۈردى، ـــ ئۇ توي خېتى ئېلىپلاۋالسا، ئۇنىڭغا ھېچكىمنىڭ تىرنىقى پاتمايدۇ. سىلى بىلەن ئۇرۇشقىنىغا قارىغاندا بۇ ئەبلەخ قىزنىڭ كۆكىنى ئۇرۇپ بولدى ... كىم بىلىدۇ، قورسىقىغا چۆچۈرىدىن بىرسى تۇگۈلۈپ بولدىمۇ.

ـــ شۇنداق بولسىغۇ تۇز تامتىتى، ـــ ئىگەمبەردىنىڭ كۆزلىرىمۇ ئويناپ كەتتى، ـــ دىنىي جەھەتتىن بولسۇن، قانۇن، سىياسەت تەرەپتىن قارىماققا ئېلىنىپ، ھېچ ياقتا بۇلجىيالماي قالاتتى.

ـــ قانداق، بۇگۈنمۇ كەلگەن ئوخشىمامدۇ، چىرايلىرى كەكرى يۇتۇۋالغاندەك تۇرۇك...

ـــ شۇ ئەمەسمۇ ئەتىگەندىلا كەپتىكەن، مەن بىلەن ياقىلاشقىنى تاسلا قالدى. ئاخىرى «مالالارنىڭ ئوت ـ چۆپى قالماپتۇ، پاشىلىقتىن پىچان ئەپكەل» دەپ بۇيرۇدۇم.

ـــ ئوبدان بوپتۇ، ئەمدى قانداق قىلاي دەيلا؟ ـــ چاۋار ئاسانلىقچە ئوتتۇرىغا چىقمايتتى، ـــ قېنى دەپباقسىلا، نېمە چارە ـ ئامالىرى بار؟

ـــ سىنىپىي كۆرەش مەيدانىدا چىڭ تۇرۇپ ئۇنىڭ تېگى ـ تەكتىنى ئېنىقلايمەن. شۇڭا دەرھال تەشكىلگە قايتۇرۇپ كېلەيمكىن دەيمەن.

ـــ سىنىپىي كۆرەشلا كۆپايە قىلمايدۇ. پارتىيە، ھۆكۈمەتنىڭ سىياسەت، قانۇن، دىنىي مىزانلىرى بار، بۇنىمۇ ئۇنتۇپ قالمىسىلا.

ـــ دۇرۇس، دۇرۇس، ئەجەبمۇ ياخشى گەپ قىللا، بولىدۇ، مەن قايتاي.

ئىگەمبەردى ئورنىدىن تۇردى. ئۇ ئەتىگەن كامال بىلەن جېدەللەشكەندىلا خەنزۇ قىزنىڭ ھۆسن ـ جامالىنى كۆرۈشكە ئالدىرىغان ئىدى. لېكىن كېيىنكى ئىھتىماللىقلارنى ئويلاپ، چاۋارنىڭ مەسلىھەتىنى ئالماقچى بولدى.

ئوغۇلخان ئۇنى ھويلىدىلا ئۇزىتىپ قويدى. ئىگەمبەردى يولدا كېتىۋېتىپ تامىقىنى تامشىپ، ئىپادىسىزلا ھىجايدى. ئۇنىڭ كۆڭلىدىن: يات مىللەتنىڭ ئۆزگىچە بولىدىغاندۇ ـ ھە، دېگەن ئوي كەچكەنىدى. راست، ئىگەمبەردى خەقلەر دېگەندەك قۇمتامنىڭ سەركىسى، ئەركەك ھايۋىنى بولۇپ، ھەربىر ئايماق، ئەتىرەت، مەھەللىلەردە قىلمىغان ـ ئەتمىگەنلىرى قالمىدى. ئۇلارنىڭ كۆپلىرى قىسىر قالغان كېيىكتەك تۇل چوكان ۋە جۇۋانلار ئىدى. ئىگەمبەردىنىڭ كۆزىگە چىرايلىق كۆرۈنۈپ قالسىلا ئېرى بارمۇ ـ يوقمۇ، كارى بولماي ئۇنىڭ پېيىغا چۈشەتتى. قىسقىسى، ئۇ قۇمتامدىكى قۇم بارخانلىرى، ياۋا قومۇشلۇق، قوناقلىق، يۇلغۇنلۇقلاردا يۇمىلانغان، تىزلانغان ئىزلارنى كۆپ قالدۇردى. مانا ئەمدىلىكتە ھالۋىنى كۆپ يەپ خام كېكىرىپ قالغان گاچىدەك، كۆڭلىنى ئالالىغان بىر نەچچىسىدىن باشقىلار قاش ئېتىپ، كۆز تاشلاپ، ساغرىلىرىنى ئويناتسىمۇ ئانچە ئېرەن قىلىپ كەتمەيدىغان بولدى. بىراق «خەنزۇ قىزى» دېگەن گەپنى ئاڭلىغاندىن كېيىنلا باشقىچىلا جانلىنىپ، چۈمۈلىلەر كىرىۋالغاندەك بەدەنلىرى قىمشىپ، قەيەرلىرىدۇر تەلۋىلىشىپ ئۆزىنى قويار جاي تاپالمايلا قالدى. كامالنىڭ دېيىشىچە ئۇ بىر نامرات، تىلەمچى قىزكەن. بۇنداقلارغا ئازراقلا ئىلتىپات كۆرسەتسە، «مانا مەن» دەپلا تەييار بولىدۇ ... شۇڭا كامالنى پاشىلىقىغا يولغا سالغىنى ئىگەمبەردىنىڭ دانا پىلانى ئىدى.

ئىگەمبەردى شېرىن خىياللار شەرۋىتلىرىنى تامشىپ، كامالنىڭ قورۇسىغا يېتىپ كەلدى. ئۇ ھويلىدىنلا «ھاي، نېۋىخان

بامۇ سىلى» دېگىنىچە ئۆيگە ئۇسۇپلا كىردى. مومای بىلەن داستىخاندا بىللە چاي ئىچىپ ئولتۇرغان لەيلى نەگە قېچىشنى بىلەلمەي ئورنىدىن تۇرغىنىچە يەر بېقىپ تۇردى. ئىگەمبەردى قىزنىڭ تۇخۇمسىمان ئاق يۈزىگە، رومىلىنى كۆتۈرۈپ تۇرغان قاپقارا، قىسقا چاچلىرىغا، ھېيىقىش، تارتىنىش مۇجەسسەملەنگەن مەسۇم چىرايىغا ھاياسىزلارچە ئاچ كۆزلىرىنى تىكتى. پاھ ـ پاھ، كامالغا خۇدايىم بېرىپتۇ بۇ نازىنىنىنى! قارا بۇ خەنزۇ سەتەڭنىڭ ئۇزلۇقىنى! خام يەۋەتكۈدەكلا پاقلانكەنغۇ بۇ ... كامالنىڭ ‹خەت بېرىسەن› دەپ ئۇرۇشقىنىچە بارکەن ئەمەسمۇ!...

تۈكۈرۈكىنى تەستە غورتتىدا يۇتقان ئىگەمبەردى شارتلا نۇنخانغا ئالايدى. لەيلى مومايىنىڭ كۆز ئىشارىسىنى سېزىپلا تېزلا سىرتقا چىقىپ كەتتى.

ـــ نېۋخان بۇ كىم؟ ـــ ئىگەمبەردىنىڭ پەيلى بۇزۇلدى، ـــ پارتىيە، ھۆكۈمەتتىن، تەشكىلدىن، ئامىددىن يوشۇرۇپ ساقلىغۇدەك قايسى سىنپىي دۈشمەن ئۇ؟

ـــ كامال ئۆزلىرىگە دېگەندۇ!

ـــ شۇڭا كېلىشىم، ـــ ئىگەمبەردى تۈيۈقسىزلا قوللىرىنى ھاۋادا ئوينىتىپ ۋارقىراپ كەتتى، ـــ سىنپىي ھوشيارلىقنى بوشاشتۇرۇپ قويۇشقا ھەرگىز بولمايدۇ.

ئىگەمبەردىنىڭ قورقۇنچلۇق سۆزلىرىدىن يۈرىكى سېلىپ كەتكەن نېۋخان گەپ قىلالماي تۇنجۇقۇپ كەتتى. بىر ئاز موماينى ھەيۋە قىلىش، ۋارقىراش، كۆز ئالايتىش ۋە سىنپىي كۈرەش شوئارلىرى بىلەن تەنتەنە قىلغان شەھۋەتخور ئىگەمبەردى ئىچىدە: «مەن تۇرغۇچىدا بۇ يىلىكىنى سەن شورامتىڭ سولتەك... » دەپ كامالنى تىللىدى.

ـــ ئەمدى قانداق قىلساق بولار كەنت باشلىقى، ـــ نېۋخان يىغلامسىراپ تۇرۇپ يېلىندى، ـــ كامال پاشىلقتىن يېنىپ كېلىپلا قىزىل قەغەز ئالغىلى يېزىلىق ھۆكۈمەتكە بارماقچى،

ئۆزلىرى ئىككىلىك تونۇشتۇرۇش خېتى قىلىپ بېرگەن بولسىدى.

ــ ئىككىلىك خەت؟ بۇ نېمە گەپ ئۆزى ـ ھە؟ ــ ئىگەمبەردى تۈكۈرۈكلىرىنى چاچرىتىپ ۋارقىرىدى، ــ بۇ بىر قارا نوپۇس، تېگى ـ تەكتى ئېنىق بولمىغان كەلگۈندى! سىلى ئۇنىڭ سىنپىي تەركىبىنى بىلەملا؟ بۇزۇق ئۇنسۇرنىڭ ئەۋلادىمۇ، پومېشچىكلارنىڭ پۇشتىمۇ؟ كىم بىلىدۇ. ھۆكۈمەتنىڭ قانۇن توربىدىن قېچىپ يۈرگەن جىنايەتچىمۇ؟ تېخى ئوڭچى، بۇزۇق ئۇنسۇرلارنىڭ كۈچۈكى بولۇشىمۇ مۇمكىن. ئەگەر ئۇ ھەقىقىي سىنپىي دۈشمەنلەرنىڭ يەڭ ئىچىدە پىچاق ساقلاپ يۈرگەن قولچوماقى بولۇپ قالسا سىلىمۇ جاۋابكارلىقتىن قېچىپ قۇتۇلالمايلا!

نېۋنخان لەيلىگە ئارتىلغان جىنايى قالپاقلاردىن قورقۇپ دېمى ئىچىگە چۈشۈپ كەتتى. شۇنداقتىمۇ ئۇ بىر تال ئوغلى كامال ئۈچۈن مىچىلداپ ياش تۆكمەي، لەيلىنى ئاقلاپ ئىگەمبەردى بىلەن تاكاللاشتى:

ــ ئۇ نامرات ئائىلىنىڭ قىزىكەن، ئاچارچىلىق دەردىدە ئانىسى بىلەن دادىسى ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋاپتۇ.

ــ ما گەپنىڭ ئۇزلىقىنى كۆرۈڭ، كەمبەغەل بولسا پارتىيىگە ئىشەنمەمتى! پارتىيە زامانىسىدا كىم ئاچتىن ئۆلۈپتۇ؟ پارتىيىگە، سوتسىيالىزمغا قارشى جىنايىتىدىن قورقۇپ ئۆلۈۋالغان گەپ ... كېسىپ ئېيتمەنكى ئۇ بىر ئىشپىرۇن!

ــ نېمىدېگەنلىرى ئۇ، كەنت باشلىقى، ــ نېۋنخان چۈشىنەلمىگەن ئىدى، ــ ئۇ قىزنىڭ بىر چىرايلىق بۇرنى تۇرسا، نەدىمۇ ئىت بۇرۇن بولسۇن؟

ــ نېمە جۆيلۈيدىلا، ئىت بۇرۇن ئەمەس، ئىشپىيون، ئايغاقچى ئۇقتىلىمۇ؟

ــ ئۇز كەنت باشلىقى، ئۆزلىرىدىن خۇش بولۇپ كېتەي، ئۇ

قىزغا...

ـــ بولدى كاپشىمسىلا، ئۇنى كەنت تەشكىلىگە ئاپىرىپ تېگى - تەكتىنى تەكشۈرىمىز. ئەگەر مەسىلە چىقسا يۇقىرىغا مەلۇم قىلىمىز. سىلىمۇ، كامالمۇ بۇنىڭدىن قېچىپ قۇتۇلالمايلا...

باياتىن بېرى نېۋىخان بىلەن ئىگەمبەردىنىڭ بىر پەسىيىپ، بىر ئۆرلىگەن ۋارقىراش، توۋلاشلىرىنى قازناقنىڭ دېرىزە تۈۋىدە ئاڭلاۋاتقان لەيلى مۆل - مۆل ياش تۆكمەكتە ئىدى. كامالنىڭ: «كەنتىمىزدە ئۇچ بۆره بار» دېگەن سۆزىنى يەنە: «سىز بۇ يەردىكى تۈزۈم - قائىدە، دىنىي مىزانلارنى ئۇقمايسىز... » دەپ قىلغان نەسىھەتلىرىنى ئەسكە ئالدى. شۇنداقتىمۇ ئۇنىڭ سۈس تىترەۋاتقان كالپۇكلىرى: «كامال ... كامال... » دېگەن بىر ئىسىمنى تەكرارلايتتى. ئاڭغىچە قازناق ئىشكى تاراقلاپ ئېچىلىپ، ئىگەمبەردى ئېڭىشىپ كىرىپ كەلدى. ئەنسىز خىياللارغا پاتقان لەيلى تام بۇلۇڭىغا بېرىۋالدى. ئىگەمبەردى ئۇنىڭ يۈمران ئېڭەكلىرىنى ئىككى بارمىقىدا كۆتۈرۈپ، چىرايلىق، قارا كۆزلىرىگە، تال - تال قاشلىرى، مۇلايىم سۆزۈك يۈزلىرىگە، كىچىك ھالرەڭ لەۋلىرىگە ئۇزۇن قاراپ كېتىپ تۇكۇرۇكىنى يۇتتى - دە، تاماكىدا قاردىاپ كەتكەن قاپقارا ئاراش چىشلىرىنى ھېڭگايتىپ سەتلا ھجايدى.

ئىگەمبەردى چىقىپ كېتىپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا ھويلىغا چاۋارنىڭ لالما ئىتى ھابىل قارا مەدەك، ئىگەمبەردىنىڭ پىستە كۆچۈكى ئىمىن ئالا گەدەنلەر قوللىرىدا قىزىل كالتەك غالۋاراپ كىرىپ كەلدى. ئۇلار نېۋىخاننىڭ ۋارقىراش - جارقىراشلىرىغا، يېلىنىپ - يالۋۇرۇشلىرىغا پەرۋاسۇ قىلماي قازناق ئۆيگە بېسىپ كىردى - دە، لەيلىنىڭ قولىنى ئارقىسىغا قايرىپ باغلىدى. بۇ ۋاقتى - چۈشىنى ئاڭلىغان ھەۋزىنىيازخان ئانا باغ ئارقىلىقلا ھاسىراپ يېتىپ كەلدى. ئۇ ھاسىسىنى چېنىگىنىچە ھويلىدىلا

ھابىل بىلەن ئىمىننىڭ ئالدىنى توستى. بۇ ئاربلىقتا ھويلا ئالدىغا ئەر ـ ئايال دېھقانلار ۋە ئۇششاق بالىلار توپلاشتى.

ـــ ھەي بۆكىنى ئال دېسە، بېشىنى كېسىپ كېلىدىغان نا ئەھلىلەر، مۇشۇ تۇرۇلغۇنىڭ بالىسىدەك ئاجىز قىزنى باغلىمىساڭ تەشكىلنىڭ بىكار نېمىدىن قۇرۇق قالامتىڭ؟ ھوي قارا مەدەك، لايدىن سۈزۈۋالغان قوزۇق···

ھەۋزىنىيازخان ئېگىز، سويما باش، قارىمۇتۇق، ئورۇق مىنبىڭ ھايۋىغا ھاسسىنى شىلتىشى تاماشا كۆرۈۋاتقانلار قاقاقلاپ كۈلۈشتى. ئىزاتارتقىنىدىن قىزىرىپ كەتكەن ھابىل ئاستا غۇدۇڭشىدى:

ـــ ئا ··· بولدى قىسلا، ئادەمنىڭ لەقمىنى چىشلەپ تارتماي··· قانداق مەزلۇم بۇ؟

ـــ دەيمەنغۇ قانداق قىلالايسەن قارا مەدەك، دوزاخ شوتىسى! ـــ توپلاشقانلار تېخىمۇ بەك قاتتىق كۈلۈشتى، ـــ سېنىڭ ئاشۇ ئاربىدەك قوللىرىڭدىن مۇشۇ قىز قېچىپ قۇتۇلالامتى؟ ۋۇي زېدى پەس يېكەن توخۇسى!

ھەۋزىنىيازخان بىردىنلا قايرىلىپ «ئالاگەدەن» لەقەملىك ئىمىن تازغا چېچىلدى:

ـــ ھەي ساقال تاغىقى، ئالاگەدەن پاخشەك تاز، ـــ قاراپ تۇرغانلار ئاسمانباقتى بولۇپ كۈلۈشى، ئىمىن تەمتىرەپ كەتتى، ـــ ئۇچ قىرلىق قىزىل كالتىكىڭنى چېنەپ كىچىككىنە قىزنىڭ جېنىنى ئالامتىڭ؟ ۋۇي ئالىقانات قىزىلكۆز ئالەكلەر ··· قۇمتامنىڭ بەدىنىگە چىققان مەرەزلەر···

ـــ پاھ، ھەۋزىنىيازخان ئاچام قەھرىمۇ ـ زەھرىمۇ بار مەزلۇمدە، ـــ دېدى ساقاللىق دېھقان، ـــ قورقماي مىنبىڭلارنى تىللاۋاتقىنىنى قاراڭلار.

ـــ ئەگەر باشقىلار بولغان بولسا، بۇ چاپارمەنلەر بىر تېپىك بىلەن يەر چىشلەتكەن بولاتتى، ـــ تاغار يۈدۈۋالغان ياش دېھقان

چىرتتىدە يەرگە تۆكۈردى، ــ ھەۋزىنىيازخان ئاچامنىڭ ئوغلى ئوبۇلھەسەن يېزىلىق ھۆكۈمەتتە ئەمەلدار بولغاچقا قۇيرۇقىنى قىسۋالدىدە بۇ خەق.

ــ جېنىم بالىلىرىم، ــ نېۋىخان يىغلامسىراپ ئارىغا چۈشتى، ــ مەن سىلەردىن خۇش بولاي، بۇ قىزنى باغلىمىغان بولساڭلار.

ــ ھەي قارا مەدەك ھابىل، سەن ئىمىن تاز، قىزنىڭ قولىنى يېشىۋەت دەۋاتىمەن.

ــ ۋاي، ۋۇي ھەۋزىنىيازخان ئاچا، ئادەمنى ئۇنداق «تاز ... تاز... » دەۋەمىسىلە، يېشىۋەتسەك بولمىدىمۇ.

ھابىل ۋە ئىمىنلار لەيلىنىڭ قولىنى يېشىۋېتىپ، كالتەكلىرىنى چېنەپ ئۇنى ئېلىپ ماڭدى، ھويلا ئالدىدا تاماشا كۆرۈۋاتقانلار ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن يۇگۇرۇشۇپ، قىستىلىشىپ مېڭىشتى. يولدا قىزىقسىنىپ، ھەيران بولۇپ قېتىلىۋاتقانلارمۇ كۆپ ئىدى. ئۇلار كەنت تەشكىلى ھويلىسىغا كېلىپ بولغىچە خېلىلا كۆپ بىر توپ ئادەمگە ئايلاندى. لەيلى توپ ئارىسىدا بېشىنى سېلىپ ئۇنسىز ياش تۆكۈپ تۇراتتى. ئۇنىڭ چىرايى ئاقىرىپ كەتكەن بولۇپ، يىغلىغانلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭغا خەيرخاھلىق كۆزلىرىدە قارىماقتا ئىدى. تېخى ئاپئاق ساقال دېھقانلار ئاچچىقىدا ساقلىنى ئوچۇملىسا، بەزى ئايالار يەڭلىرىدە، رومال ئۇچلىرىدا كۆزىدىكى ياشلىرىنى سۈرتۈۋاتاتتى.

ــ توۋا، توۋا، ئۇنىڭ نەرى ئايغاقچىغا ئوخشايدۇ، ــ بالا كۆتۈرۈۋالغان چوكان غودۇڭشىپ قويدى، ــ بىر ئوبدانلا قىز كەنغۇ.

ــ كەنت باشلىقى دېمىدىمۇ، ئۇ قېچىپ يۈرگەن قارا نوپۇس، بۇزۇق ئۇنسۇركەن، كەنتىمىزگە ئوت قويارمىش.

ــ ئالجىما بايىز قاپباش، ــ دېدى كەكە ساقال، ۋىجىككىنە

دېھقان، ــ ئۇنىڭ قولىدىن شۇنچىلىك ئىش كېلىدىغانلىقىغا سېنىڭ ئالىجۇقا پاخپاق خوتۇنۇڭمۇ ئىشەنمەيدۇ. قارىمامسەن ئۇنىڭ بىچارە ھالىغا.

ھويلىغا توپلىشىپ كەتكەن ئادەملەردىن سەل ئەنسىرەپ قالدىمۇ، ئىگەمبەردى ئىشخانىدىن چىققانچە ئالدىراپ يېتىپ كەلدى. توپلاشقانلارمۇ ئۇنىڭ ئەلپازىدىن ئەندىكىپ جىم بولۇشتى. ئەمما ئىگەمبەردى توپنىڭ ئوتتۇرىسىغا كىرىپ قولىنى كۆتۈردى. ئۇ ئۆزىنىڭ قىلىۋاتقان يولسىزلىقلىرىنى قائىدىگە سېلىپ چۈشەندۈرمەكچى بولدى. قىسقىسى ئۇ سىنپىي كۈرەشنىڭ مۇرەككەپ ئەكس ئېتىدىغانلىقىنى دېيىش ئارقىلىق دېھقانلارنىڭ يۈرىكىگە تۈيدۇرماي نەشتەر ئۇرماقچى ئىدى. بىراق ساۋاتسىزلىق چالىلىقى، ساپاسىزلىق تۆۋەنلىكى، سىياسەت، قانۇن، تۈزۈملەرنى چۈشەنمىگەنلىكى ۋە نۇتۇق قابىلىيىتىنىڭ كەمتۈكلۈكى تۈپەيلىدىن ئالىجۇقا سۆزلەپ ئۆزى مەسخىرىگە قالدى.

ــ بىرەەم جىم تۇرۇڭلار، ھەممىز ھوشيار بولايلى. قايسىدۇر بىر دانا، ھوشيارلىقىنىڭ تېگى ئالتۇن دېگەن ... سىنپىي كۈرەش بىر تامچە سۇدىمۇ ئەكس ئېتىدۇ، سىنپىي كۈرەش ماڭساق سايىمىزدا، ياتساق يېنىمىزدا، تاماق يېسەك چوكىمىزنىڭ ئۈچىدا بولىدۇ. ھە، مانا، ھەتتا چىشلىرىمىزمۇ بىر ــ بىرىگە تېگىپ سىنپىي كۈرەش پەيدا بولىدۇ.

ئىگەمبەردى ئاغزىنى يوغان ئېچىپ چىشلىرىنى «كاس ــ كاس» قىلىپ ئاۋاز چىقىرىۋىدى، قاراپ تۇرغانلار پاراققىدە كۈلۈشۈپ كېتىشتى. تېخى توپنىڭ ئالدىدا تۇرغان بىر كىچىك بالا ئىگەمبەردىگە قولىنى جونۇپ ۋاقىرىدى:

ــ قاراڭلار كەنت باشلىقىمىز چىشىغا چاپلىشىپ ئالغان سىنپىي كۈرەشنى «كاس ــ كاس» چايناپ يەۋەتتى.

توپ ئىچىدە قاتتىق كۈلكە كۆتۈرۈلدى. ئىگەمبەردى ئۆزىنىڭ

كۇلكىگە قالغانلىقىنى بىلىپ، ئاچچىقلاشنى ياكى قايتا سۆزلەشنى بىلەلمەي تۇرغىنىدا ھاسسا تايانغان بىر دوڭغاق موماي ئۇنى تەخمۇ ئوخشىتىۋەتتى:

ــ كەنت باشلىقى، ھەممە يەردە سوكۇلداپ يۈرگىنىگە قارىغاندا، سىنىپىي كۈرەش دېگەن نەرسە يورغىلايدىغان بىر نېمە ئوخشىمامتا؟

كۇلكە تەخمۇ ئەۋجىگە كۆتۈرۈلدى.

ــ ئاغزىڭغا پوق قىسماق قېرى، يورغىلايدىغانغا ئۇ سېنىڭ يىپ ئېگىرىدىغان چاقىڭ ئەمەس.

كىچىك بالا ۋە موماينىڭ ئوخشىتىشلىرىدىن، توپلانغانلارنىڭ ئاچچىق كۇلكىلىرىدىن ئوسال ئەھۋالغا چۈشۈپ قالغان ئىگەمبەردى توپ ئارىسىدىن سۈغۇرۇلۇپ ئاستىلا ئىشخانا تەرەپكە مېڭىشى، كۇلكە يەنە باشلىنىپ كەتتى. ئادەملەر ئارىسىدا تۇرغان چىرايلىق، قىرقىم ساقلى بار، ئاپئاق يۈزىگە قاپقارا قاشلىرى ياراشقان ئوتتۇرا بوي بىر ئادەمنىڭ مېھرى بىلەن كۇلۇپ قاراۋاتقانلىقىنى لەيلى بىردىنلا بايقاپ قالدى. ئۇ «قورقما مەن بار» دېگەندەك مەيدىسىگە قولىنى قويۇپ بېشىنى گىلدىڭلاتتى. ئۆزىگە تېرىقتەك بولسىمۇ مەدەت بولغان لەيلى ياشلىق كۆزلىرى بىلەن ئۇنىڭغا قارىدى. ئۇ ئادەم يېنىدىكىلەرگە چىمچىلاق بارمىقىنىڭ ئۇچىغا تۇكۇرۇپ كۆرسەتتى ــ دە، چىرايىنى تۇرگەنچە كېتىۋاتقان ئىگەمبەردىنى ئىما قىلدى. بۇ ئۇنىڭ «ئۇ ئەسكى ئادەم» دېگىنى ئىدى. شۇنىڭدىن بۇ ئادەمنىڭ كامال گېپىنى قىلىپ بەرگەن ئەخمەت گاچا ئىكەنلىكىنى بىلگەن لەيلىمۇ ئەخمەتكە بىلىنەر ــ بىلىنمەس بېشىنى لىڭشىتىپ قويدى. ئاڭغىچە كەينىگە يېنىپ كەلگەن ئىگەمبەردى ئاچچىقى بىلەن ۋارقىرىدى.

ــ ھابىل، ئىمىن سىلەر ئۇنى، ــ ئىگەمبەردى لەيلىنى كۆرسەتتى، ــ ئاۋۇ چەتتىكى ئەسكى ــ تۇسكىلەر قويۇلغان

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurtap.com

ئامبارغا سولاپ قويۇڭلار. قاراڭغۇ چۈشكىچە ھېچكىمنى كىرگۈزمەڭلار.

ــ كېچىچە نۆۋەتلىشىپ ساقلايمىزما؟ ــ سورىدى ھابىل، ــ ئۇنداقتا كېچىلىك نان قوشۇپ بەرمىسە بولماس.

ــ ساقلىمىساڭلارمۇ بولىدۇ. ئىشخانامغا كىرگىن، قۇلۇپ بېرىمەن، شۇنى سېلىۋەت.

كۈن ئولتۇرۇپ، كۆپ ئۆتمەيلا دەشتى قۇملۇق تەرەپتىن سۈرۈلۈپ كەلگەن گۇگۇم پەردىسى قۇمتام كەنتىنى كېپەنلىدى. ھابىل ۋە ئىمىن ئۈچ قىرلىق كالتىكىنى تۇتۇپ، كۆرۈمسىز ئامبار ئىشىكى ئالدىدا قاراۋۇللۇقتا تۇرماقتا ئىدى. يوتقان ـ كۆرپە، كىگىز، تەكىيە كۆتۈرگەن نېۋىخان بىلەن ھەۋزىنىيازخان كەنت تەشكىلى ھويلىسىغا كىرىپ كەلدى. ھابىل، ئىمىنلارنىڭ چاۋار بىلەن ئىگەمبەردىنىڭ پوستىغا كىرىۋېلىپ، كەنت ئىچىدە قىلىۋاتقان زورلۇق ـ زومبۇلۇقلىرى دېھقانلارنى جاق تويغۇزغانىدى. شۇڭا ھەۋزىنىيازخان ئۇلارنى قەيەردە كۆرۈپ قالمىسۇن لەقىمىنى قوشۇپ تىللاپ ئاچچىقىنى چىقىراتتى. دېگەنبىلەن ئۇنىڭ ئوغلى ئوبۇلھەسەننىڭ يېزىلىق ھۆكۈمەتتە كاتىپ بولۇپ قالغانلىقى بۇ قەھرىلىك مومايىنىڭ تەلىيى ئىدى. بولمىسا ئۇ قىزىل كۆز لۈكچەكلەر بوۋايكەن، مومايكەن، كىچىك نارەسىدىكەن دېمەي ھەيۋىسىنى پەش قىلاتتى. شۇ تۇرقىدىمۇ ئىككى نان قېپىنى كۆرگەن ھەۋزىنىيازخاننىڭ بىردىنلا جۇدۇنى ئۆرلىدى:

ــ قارا مەدەك ھابىل، ھەي ئىمىن تاز، ئىشىكنى ئاچ.

ــ بۇ ... بۇ ئىگەمبەردىكام ھېچ ـ ھېچكىمنى كىرگۈزمەڭلا دېگەن تۇرسا.

ــ ھەي قۇماق تاز، سەن توپىلارغا ئېغىناپ ياتساڭ، پاخشەك كاللاڭغا پايدا قىلىدىغىنى بىلەن ئاۋۇ قىز توپىدا ياتالمايدۇ، ئۇقتۇڭما؟

ـــ ئەمدى ھەۋزىنىيازخان ئاچا... ـــ ھابىل ئارىغا چۈشتى، ـــ بۇ مۇنداق ئىشتى دېسلە...

ـــ ھەي قارا مەدەك سېنىڭمۇ تىل ئىشتكۈك كېلىپ قالغان ئوخشىمامدۇ؟

ـــ ۋاي - ۋۇي خەقنىڭ ئاغزىنى ئاچقۇچە، ئىشكىنى ئېچىپ بېرە...

ھابىل ئىمىنغا بىر ئالىيۇپتىپ ئىشكىنى ئاچتى. ئىككى موماي ئامبار ئېچىگە قەدەم ئېلىشى لەيلى ئۇچقاندەك كېلىپ نېۋىخانىنى قۇچاقلاپ يىغلاپلا كەتتى. ئاندىن ئۇ ھەۋزىنىيازخان موماينى «ئانا... » دېگىنىچە ئۇنىڭ مەيدىسىگە بېشىنى قويۇشى موماينىڭ كۆڭلى بۇزۇلۇپ ئۇمۇ مىچىدە يىغلىدى. ئاندىن قىزنىڭ بېشىنى سىلاپ تەسەللى بەردى. ئىككى موماي ئامبارنىڭ بىر بۇلۇڭىنى بىكارلاپ تازىلىدى. ئاندىن كىگىزنى سېلىپ، يوتقان - كۆرپىلەرنى قويدى. بۇزۇلغان، سۇنغان نەرسىلەرنى ئەكىرىپ قويىدىغان بۇ تاشلاندۇق ئامبارنىڭ نە دېرىزە ياكى پەنجىرىسى يوق بولۇپ، پەقەت تورۇستىكى تۆت چاسا تۇڭلۇكتىن چۈشكەن بىر دەستە نۇر بوغا، جاۋاك، تاسما، توشۇك، ئېگەر - توقۇم، ئارغامچا، توقۇناق دېگەندەك ئات ۋە ھارۋا جابدۇقلىرىنى يورۇتۇپ تۇراتتى. ئامبار ئىچىدىن ئاشلىغان تېرە ھىدى پۇراپ تۇرغاچقا، دماغلارنى ئېچىشتۇراتتى.

ئىككى موماي نېمىلەرنىدۇر دەپ بىر ئاز كۈسۈرلاشتى. شۇڭا نېۋىخان بىر بادرا ياغاچنى ئېلىپ ئىشىككە تىرەپ تۇرۇشى لەيلى تۇيۇقسىزلا ھۆ بولۇپ ئاغزىنى تۇتتى. ئۇ ئارقا - ئارقىدىن قۇرۇق ھۆ بولۇپ، ئامباردىن چىقتى - دە، يەرگە ئېڭىشتى. ئارقىدىن بىللە چىققان نېۋىخان ئۇنىڭ دۇمبىسىنى سىلاپ تۇرۇشى، لەيلى تېخىمۇ قاتتىق ھۆ بولۇپ، كۆزلىرىدىن ياش چىقىپ كەتتى. ئىككى موماي بىر - بىرىنىڭ كۆزلىرىگە مەنە بىلەن تىكىلىپ باشلىرىنى لىڭشىتتى.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى
www.uyghurtap.com

— نېۋى، بۇ قىزنىڭ قورسىقىدا بار ئوخشىمامدۇ؟

— ئاستاراق گەپ قىل، — ئۇلار ئامبارغا قايتىپ كىردى، — بىر ئايدىن ئاشتى...

— بىر كېچىدىلا ئاخۇنۇمنى چاقىرىپ نىكاھىنى قىلىۋەت دېسەم، تىلىڭنى چاينايسەن، — ھەۋزىنىيازخان كايىپلا كەتتى، — مانا ئوبدان بولدىمۇ، تېزىنى باسساڭ مېزى چىقتى دېگەن شۇ.

— ۋاي خۇدۇيۇم، كېچە - كېچىلەپ خىيال قىلىپ دەرمانىم قۇرۇدى، ئەمدى ئۇچىدا كەلسە بىر چارەك دەپ كەلگىنىنى كۆردۈم.

ئىككى موماي ئىما - ئىشارىلار بىلەن لەيلىنى خاتىرجەم قىلغاندىن كېيىن قايتىپ كېتىشتى. قاراڭغۇ چۈشۈشى قۇملۇق دىيار ئاسمىنىدا پىلىلدىغان تۇنجى يۇلتۇزلار پەيدا بولدى. ئارقىدىن پۈتۈن كائىناتقا قىزىل مەرۋايىت ئۇۋاقلىرىنى چېچىۋەتكەندەك، يۇلتۇز تۇدىلىرى بىپايان كۆك ئاسماننى قاپلىدى. قىر دەرياسىنىڭ ئۇيقۇغا چۆككەن جىمجىت سايلىقىدىن كۆتۈرۈلگەن ئاي ئورغىقى قول يەتكۈدەك يەردە ئېسىلىپ تۇراتتى. دەريا قىرغاقلىرىدىكى قۇرۇپ قاقشالغا ئايلانغان توغراقلارنىڭ شاخ - غوللىرى كېچىكى تۈندە ئاجايىپ - غارايىپ مەخلۇقلارغا ئوخشايتتى. ئاي، قىر دەريا ۋادىلىرىدىكى توغراق ئورمانلىرىنىڭ، شۋاق، چىغىرتماق، قىياق ۋە يۇلغۇن قاپلىغان چاتقاللىقلارنىڭ، كۆجۈم مەھەللىلەرنىڭ، ئەگرى - بۈگرى، ئېگىز - پەس قۇملۇق يوللارنىڭ ئىزنالىرىنى سىزىپ ئاستا - ئاستا كۆتۈرۈۋاتاتتى. ئاغزىنى يوغان ئېچىپ سوزۇپ ئەسنىگەن ھابىل بىلەن ئىمىن ئامبار ئىشىكىدىكى قۇلۇپقا بىر قارىۋېتىپ كېتىپ قېلىشتى. ئۇلار كىچىك ئەگۈندىن ئاشلىق ئامبىرى ۋە بوغالتىر ئىشخانىسى ئورۇنلاشقان يان ھويلىغا كىرىپ كېتىشتى. ئەخمەت گاچا تاش پەنەرنى كۆتۈرۈپ ھويلا، ئىشخانىلارنى ئارىلاپ مال ئېغىلى تەرەپكە ماڭدى. ئۇ ئاتلارنىڭ

ئوقۇرىغا جادۇدا توغرالغان ئۇۋاق پىچان سالغاندىن كېيىن لەيلى سولانغان ئامبار ئالدىدا بىر پەس توختاپ ئىشككە قۇلاق ياقتى. ئامبار ئىچىدىن بوشقىنا پۇشۇلدىغان ئاۋازنى ئاڭلىغان ئەخمەت خاتىرجەم بولغاندەك كۇلۇمسىرەپ قويۇپ، ھويلىنىڭ كوچا پاسىلىغا يانداش ئۆيگە كىرىپ كەتتى. ئۇنى بايقاتماي بېرى كۆزىتىپ تۇرغان ئىگەمبەردى پىچان دوۋىسى ئارقىسىدىن ئاستا چىقتى. ئۇ كوچىدىكى دوڭغاق ئۇجمىگە يامىشىپ چىقىپ، مال ئېغىلى ئۈستىدىكى پىچان دالدىسىغا يوشۇرۇنۇۋالغاندى. كەنت ھويلىسى گۈرۈستان جىمىتلىقىغا چۆكتى. ئىگەمبەردى پاكار ئۆگزىدىن سىيرىلىپ ھويلىغا چۈشتى ـ دە، تام سايىسىنى ياقلاپ، ئامبارنىڭ قېشىغا يېتىپ كەلدى. ئۇ ئەتراپقا قايتا زەن سېلىپ قارىۋەتكەندىن كېيىن يانچۇقىدىن ئاچقۇنى ئېلىپ ئامبار قولۇپىنى ئاچتى. لېكىن ئىچىدىن نېمىدۇر چىڭ تىرىلىپ تۇرغاچقا ئىشىك ئېچىلمىدى. ئىگەمبەردى خېلىلا ھەپىلىشىپ باققان بولسىمۇ ئىشىك ئېچىلمىغاندەك ئەمەس ئىدى.

ـــ خەپ ئۆلمىگەن قېرىلار، ـــ ئىگەمبەردى غايۋانىسىغا تىللىدى، ـــ بۇ سەنلەرنىڭ پىلانىڭ بولماي نېمە؟

ھېچ ئامال قىلالمىغان ئىگەمبەردى ئاخىرى ئىشىك ئاستىغا قولىنى تىقىپ، بىرنەچچە قېتىم كۈچەپ كۆتۈرۈۋېدى ئىشىك ئېلىنچىكى بوسۇغا تۆشۈكىدىن ئاجراپ چىقىپ كەتتى. ھەم ئىشىككە تىرەلگەن بىر نەرسىنىڭ تاراقلاپ چۈشكەنلىكى ئاڭلاندى.

ئامبار ئىچى قاراڭغۇ بولۇپ، تۆڭلۈكتىن چۈشكەن گۈڭگا نۇردا لەيلىنىڭ بۇلۇڭغا چاپلىشىپ تۇرغان سېيماسى غۇۋا كۆرۈندى. ئۇ بايقاتماي بېرى سىرتتىن ھاسىرىغان، خىرقىرىغان ئاۋازلاردىن قورقۇپ ئۆي بۇلۇڭىغا بېرىۋالغان ئىدى. ئەمدىلىكتە ئامبار ئىچىدىكى يۇغان گەۋدىنىڭ قارا كۆلەڭگىسىنى كۆرۈپ، كەنت باشلىقى ئىكەنلىكىنى تونۇۋالدى. لەيلىنىڭ چىرايىدىن

غەزەپ ۋە جاسارەت يېغىپ تۇرسىمۇ يەنىلا يۈرىكى پارتلاپ كەتكۈدەك ئۇرۇپ، ئۆزى جاقىلداپ تىترەۋاتاتتى. تۆكۈلۈكتىن تىك چۈشكەن نۇردا كۆز ئېچى پاختىدەك ئېچىلغان ئىگەمبەردى بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ قىستاپ كەلدى ـ ده، قىزنىڭ تولغان بىلەكلىرىدىن كاپىلا تۇتۇۋالدى.

ـــ مېنى قويۇۋەت ··· قويۇۋەت مېنى! ـــ لەيلى خەنزۇتىلىدا قاتتىق ۋارقىرىدى، ـــ ياق، ياق! كامىلى!!···

ـــ تولا كالدىرلىما···

خەنزۇ تىلىنى بىلمىگەن ئىگەمبەردى ئۇيغۇر تىلى بىلەن ۋارقىرىغاچ قىزنىڭ ئاغزىنى تۇتۇۋالدى. قىز بىرلا يۇلقۇنۇپ سىرتقا قاچتى. لېكىن ئىگەمبەردى ئۇنى ئارقىدىن قۇچاقلاپ كۆتۈرگىنىچە يۇتقانىنىڭ ئۈستىگە باستى. لەيلىنىڭ ئاۋازى بىردە چىقىپ، بىردە جىمىقاتتى. جان ـ جەھلى بىلەن قاتتىق ئېلىشىش باشلىنىپ كەتتى. ئىگەمبەردىنىڭ ئېغىر تېنى، كۈچلۈك بىلەكلىرى قىزنى بارغانسېرى ھالسىزلاندۇرماقتا ئىدى. ئەمما ئۇنىڭ دۈمبىسىگە تۈيۇقسىز بىر نەرسە شۇنداق تەگدىكى، ئۇ جان ئاچچىقىدا سەكرەپ تۇرۇپ كەتتى. قولىدا يوغان كالتەك، كۆزلىرى چەكچەيگەن ئەخمەت گاچا ئۇنىڭغا مىختەك قادىلىپ تۇراتتى:

ـــ ۋۇي ئىپلاس گاچا!···

«قارس» قىلىپ تەگكەن شاپىلاقتىن ئەخمەتنىڭ بۇرنى قاناپ، بىردەمدىلا ئاپئاق خام يەكتەك قىپقىزىل بويالدى. ئۇ ئىشىك ئالدىغا يۈگۈرەپ چىقىپ، ئىككى قولىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ ئاجايىپ غەيرىي ئاۋازدا نېمىلەرنىدۇر دەپ ۋارقىرىدى. ئۇنىڭ كېچە جىمجىتلىقىنى يېرىپ ئۆتكەن ئاۋازىغا يىغىمۇ ئارىلىشىپ كەتكەندەك قىلاتتى ··· قورقۇپ كەتكەن ئىگەمبەردى تاشلاندۇق مەنقۇلات ئامبىرىدىن چىققىنىچە ئالدى ـ كەينىگە قارىماي تىكىۋەتتى. بۇ سارايسىمدىن يان قورۇ ئۆگزىسىدە قاراۋۇللۇقتا

تۇرغان هابىل ئويغىنىپ كېتىپ كەنت تەشكىلى قورۇسىغا ئېگىشىپ قاربدى ۋە ئاپئاق ئايدىك كېچىدە ئىگەمبەردىنىك تامغا يامىشىپ كوچىغا سەكرىگىنىنى كۆردى. ئۇ:

ــ ھەي، شاپاقچى لالما ئىت، سۈيدۈك پۇرايمەن دەپ، تېزەككە تېيىلىپ پوققا دۇم چۈشتۈڭما؟ ــ دەپ ئاغزىنى تۇتۇپ كۈلۈۋەتتى.

بۇ چاغدا ئەخمەت گاچا قورقۇپ كەتكەن لەيلىنى ئورنىدىن تۇرغۇزۇپ، قانداقتۇر ئىشارىلار بىلەن تەسەللى بەردى. لەيلىمۇ لۆڭگىسىدە ئەخمەتنىڭ قانغا بويالغان ئاغزى ـ بۇرۇنلىرىنى سۈرتتى. ئەخمەت تاشلاندۇق مەنقۇلات ئامبىرىنىڭ ئىشىكىنى ئورنىتىپ، قىزغا قورقماسلىقىنى، ئۆزىنىڭ ئۇنى قوغدايدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ، قىزنىڭ كۆڭلىنى تىندۇرغاندىن كېيىن چىقىپ كەتتى.

لەيلىگە خام تەمەدە بولۇپ مەقسىتىگە يېتەلمىگەن ئىگەمبەردى كېچىچە كىرپىك قاقماي ھەممە ئامال ـ چارىلارنى بىر ـ بىرلەپ تاسقاپ چىقتى. شۇڭا ئەتىسى ئۇ بوغالتىر مەتسىدىقنىڭ ئىشخانىسىدا پەيدا بولدى. كېچىدىكى ئىشلاردىن خەۋىرى بولمىغان مەتسىدىق ئۇنىڭ يامغۇر بۇلۇتىدەك تۇتۇلۇپ كەتكەن چىرايىغا قاراپ ھەيران بولۇپ سورىدى:

ــ كەنت باشلىقى بىرەر ئىش ـ كۈشلىرى بارمىكىن؟

ــ مۇنداق ئىشتى، ــ ئىگەمبەردى ئورۇندۇقنى سۈرۈپ ئېلىپ كەلدى، ــ يېزىلىق ھۆكۈمەتنىن «نامراتلارنى يۆلەش جەدۋىلىنى» سۈيلەۋاتىدۇ. دەرھال ئەۋەتىپ بەرسەك بولاتتى.

ــ بىرەر مىنبىكىدىن ئەتلەتىن ئەۋەتىپ بېرەي.

ــ بولمايدۇ، ــ ئىگەمبەردىنىڭ قاپاقلىرى تۇرۇلدى، ــ باشقا كەنتلەر ئاللىبۇرۇن تاپشۇرۇپ بوپتۇ، بىزلا قاپتىمىز، بۇگۈن كەچتىن قالمىسۇن، لېكىن مىنبىكلارغا بۇگۈن كېچىدە ۋەزىپە بار، ئۇلاردىن ئەۋەتىشكە ھەرگىز بولمايدۇ.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادىرىسى

— ۋۇي، ئەمىسە كىمنى ئەۋەتىمەن؟ — مەتسىدىقنىڭ كۆزلىرى، چۈمچۈكلىدى، — خىزمەتنى تاشلاپ مەن بارامدىم؟

— ئەخمەت گاچا بارغۇ.

— ئۇنداقتا ماللارغا كىم قارايدۇ؟

— تۆت ئات پىچان ئەپكەلگىنى پاشىلىققا كىرىپ كەتتى، — دېدى ئىگەمبەردى، — ئېغىلدا بىر ئات بىلەن بىر ئېشەك قالدى. ئۇلارنى سۇغىرىپ، پىچان تاشلاپ بېرىپ ماڭسىمۇ بولىدۇ - غۇ.

— ئۇلاغ بىلەن بارامدا؟

— ياق، — ئىگەمبەردى ئورنىدىن تۇردى، — بوز ھاڭگا ئاقساپ قاپتۇ. ئاتنى بولسا كەنتتە يۈگۈر - يېتىم ئىشلارغا ئىشلىتىمىز، ئەخمەت گاچىنىڭ ئايىغى ئىتتىك، پىيادە بارسۇن.

ماللارنى سۇغىرىپ، ئوت بېرىپ كۈن ئولتۇرارغا يېقىن بىكار بولغان ئەخمەتنى مەتسىدىق بىر مىنبىڭ ئارقىلىق ئىشخانىسىغا چاقىرىپ كىردى. ئۇ ئۇنى دەپ، بۇنى دەپ ئاخىرى بىر پارچە جەدۋەلنى تۇتقۇزۇپ، قۇمچاقارغا پىيادە يولغا سېلىۋەتتى. «بىر ئالۋاڭدىن قۇتۇلدۇم» دەپ يېنىك تىن ئالغان مەتسىدىق ئىشخانىسىنى قۇلۇپلاپ، كەنت سىرتىدىكى «يۇلغۇنلۇق» دېگەن يەرگە قاراپ ماڭدى. چاۋار ئۇنى شۇ يەردە ساقلايدىغانلىقىنى بايىلا دەپ قويغان ئىدى. «يۇلغۇنلۇق» ئېگىز - ئېگىز قۇم بارخانلىرى زىچ جايلاشقان قۇم دۆڭلۈكلىرى ئىچىدىكى يەر بولۇپ، ئىسمى جىسمىغا لايىق بۈك - باراقسان يۇلغۇنلار قىزىرىپ تۇراتتى.

يىراقتىن مەتسىدىقنىڭ قارىسى كۆرۈنۈش بىلەن چاۋار ئۇنىڭ ئالدىغا قاراپ ماڭدى. ئاڭغىچە ئۇمۇ پايپاسلاپ يېتىپ كەلدى. ئۇلار قۇم بارخانلىرى ئارا ئاستا قەدەم ئالغاچ، پەس ئاۋاز پارىڭنى باشلىدى:

— ھابىلنىڭ دېيىشىچە ئىگەمبەردى ئاخشام تاۋۇزنى

پىچالماپتۇ، ــ چاۋار مەسخىرىلىك كۈلۈپ قويدى، ــ تېخى ئۇ ئەخمەت گاچىدىن كالتەك يەپتۇ.

ــ شۇڭا ئۇ «نامراتلارنى يۆلەش» جەدۋىلىنى سۈرۈشتە قىلىۋاتىدۇ دېگەن باھانىدا ئەخمەت گاچىنى كۆزدىن يوقاتماقچى بوپتىكەندە، مېنىڭمۇ كۆڭلۈم تۈيغان.

ــ ئىگەمبەردى بۇگۈن كېچە يەنە «ئوۋ» غا چىقىدۇ. ئۇ كۆزلىگەن ئوۋنى ئوۋلىمىغىچە توختىمايدىغان زىناخور.

ــ قاراڭغۇ چۈشكىچە، ــ مەتسىدىق ھىجايدى، ــ كامال پاشىلىقتىن كېلىپ قالسا بالا ـ قازانلىق قېپىنى يارىدۇ.

ــ ھەببەللى، مېنىڭمۇ ئويلاۋاتقىنىم شۇ، ــ چاۋار مەتسىدىققا قاراپ قويدى، ــ ئۇ چاغدا ئىگەمبەردى كامالنى ئۆز قولى بىلەن بىر تەرەپ قىلىدۇ.

ــ بۇ ... بۇ نېمە دېگەنلىرى؟

ــ كېرەم مۇدىر: «ناھىيىلىك پارتكوم قۇمچاقار، ئەلئابادلارغا خىزمەت گۇرۇپپىسى ئەۋەتمەكچى» دەپ خەت ئەۋەتىپتۇ.

ــ قۇيرۇقىنى كۆتۈرگەن كالا شاتراقلىماي قالمايدۇ، دەپ ئاخىرى بۇ ئىش راستقا ئايلىنىپتۇ ـ دە.

چاۋارنىڭ بۇگۈن مەتسىدىقنى ئاتايتەن يۇلغۇنلۇققا چاقىرىپ كېلىشى ئىگەمبەردىنىڭ «تاۋۇزنى پىچالمىغانلىقى»نى دېيىش ئۈچۈنلا ئەمەس ئىدى. ئۇ يېقىندىن بېرى يۈز بېرىۋاتقان خېلى كۆپ ئىشلارنى كېچە ـ كۈندۈزلەپ ئۈيقۇسىنى ھارام قىلىپ ئويلىدى، بىر ـ بىرىگە باغلىدى ... تەھلىل قىلىپ ئىچ ـ باغرىنى ئېچىپ كۆردى. ئۇنىڭ ئوي ـ خىياللىرى چوڭقۇرلاشقانسېرى بەكمۇ قورقۇنچلۇق ئاقىۋەتلەر كۆز ئالدىغا كېلىۋېلىپ ئىشتىھاسىنى بوغدى. بولۇپمۇ نەسرۇللا ئارقىلىق كېرەم مۇدىرنىڭ خېتىنى تاپشۇرۇپ ئالغاندىن كېيىن ۋەھىمە، ئەندىشە ئۇنى چىرماپ يېقىتتى ... ئۆمرىدە بېشى ياستۇققا

يەتمىگەن چاۋار بۇ قېتىم يادىدى، سولدى. كۆز قارىچۇقلىرىنىڭ نۇرى تۆكۈلۈپ چىرايىدىن خۇن قاچتى. يۈرىكىدىن مادار، جىگىرىدىن قان كەتتى! ···شەھەردىكى تۇتۇلۇش، مالىرىنىڭ مۇسادىرە قىلىنىشى، كېرەم مۇدىرنى ھەيلە ئىشلىتىپ ئەپكېلىپ ۋاڭ ۋە ھامۇتنىڭ ئالدىدا مات قىلىشى، ئىناۋەتنى تۆكۈپ، يۈزىنى چۈشۈرۈشى زادى نېمە ۋەجىدىن؟! ئەڭ قورقۇنچلۇقى، «چاۋارنى ئامبارچىلىققا قويۇش، خۇددى توخۇ كاتىكىگە تولكىنى كۆزەتچىلىككە قويغاندەكلا ئىش بوپتۇ ··· سۈرۈشتۈرۈپ باقسام ئەينى يىللاردا قۇمچاقار يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ باشلىقى، مۇئاۋىن شۇجىسى ئاتايىتەن قۇمتام كەنتىگە بېرىپ، چاۋارنى ياش ئامبارچىنىڭ ئورنىغا قويۇپتىكەن. ئۇنىڭغا، بۇ قارا نىيەتنىڭ نېمىسى تۇتىيا بىلىنىپ كەتتىكىنە؟ ئۇلارنىڭ زادى قانداق مۇرەككەپ ئىچكى باغلىنىشى بار؟!···» پاھ! بۇ مىڭ پاتمان ئۇمۇت زەربىسىغۇ! ئەجەل چىللايدىغان گەپلەرغۇ! ۋاڭ دېگەن ئەبلەخ مۇشۇ گەپلەرنى دەۋېلىش ئۈچۈنلا كېرەم مۇدىرنى ئۇستىلىق بىلەن ئېلىپ كەلگەن ··· ئۇنىڭ بىلەن تەڭ ھامۇتمۇ نەشتىرىنى تىقىپ، ئۆزىنى كۆرسەتكەن. ئۇ كېرەم مۇدىرنى چاۋارنى «سۈرۈشتە» قىلغاندىن كېيىنكى خۇلاسىسىمۇ؟ «ئۇلارنىڭ زادى قانداق مۇرەككەپ ئىچكى باغلىنىشى بار» بۇ ··· ئادەمنى قان سېسىقۇرۇۋېتىدىغان ئوغىغۇ!! بولدى بەس! چاۋارنىڭ توخۇ كاتىكىگە قويۇلغان جېسەكچى تولكە ئىكەنلىكىنى، ياش ئامبارچى ئورنىغا قويۇلغانلىقىنى، شۇ يىللاردىكى كېرىمنى ئۇ نەدىن بىلسۇن؟ تۇغرا، ئۇنىڭ «سۈرۈشتە» قىلغىنى يالغان ئەمەس! قىلغاندىمۇ قات ـ قات، تىكىش ـ تىكىشلىرىگىچە قىدىرىپ باققان ··· كامال بولسا بۇ ئوۋچىنىڭ ئوۋ ئىتى بولۇپ، ھەممىنى يەتكۈزۈپ تۇرغان! پاھ، شۇنچە يىللاردىن بېرى پوستىغا كىرىۋېلىپ، قېنىنى سۇلۇكتەك شوراپ، يۈرىكىنى

قۇرتتەك غاجاپ كەلگەن كامالغا نىمانچىۋالا ئىشىنىپ كەتكەن بولغىيىتتى؟ چاۋار، ئىگەمبەردىلەر شەھەرگە كىرگەن كۈنىلا ۋاڭ خەۋەر تېپىپ بولغان ··· ئۇ كامالنى ئۇخلىماي كۆزەت قىلىشنى تاپىلىغان. شۇڭا بۇ بەتبەخت تاجىخان لەڭمەننىڭ دېڭىگىچە ئەگىشىپ كېلىپ، ۋاڭغا يەتكۈزگەن، ئۇ بولسا بازار باشقۇرۇشنىڭ باشلىقى ھامۇت ئارقىلىق قاپقانغا دەسسەتكەن! ··· قىسقىسى شەھەردىكى سولىنىش، مۇسادىرە، كېرىمنى چېكىپ كۆرۈش، قىر دەريا سايلىقىدىكى نىقابلىق چەۋەندازلارنىڭ ھەممىسى ئاشۇ ۋاڭنىڭ پىلانى! چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلارنىڭ بۇندىن كېيىن كامالنى ئىشلەتمەسلىكىنى بىلگەن ۋاڭ قۇمتام ئىقتىسادىنىڭ باشقا يوللار ئارقىلىق سىرتقا چىقىپ كېتىشى توسۇش ئۈچۈن، قىر دەرياسى سايلىقىغا كېچە ـ كۈندۈز ئادەم قويغازغانمۇ شۇ!

ــ چاۋاركا جىمىپ كەتتىلىغۇ؟ ــ مەتسىدىق ئەندىككەن ھالدا سورىدى، ــ ئادەمنىڭ ئىچىنى سىقىپ.

ــ ئۆتكەندە شەھەردە مۇسادىرە قىلىنغان ماللار ئىچىدە سېنىڭمۇ ئۈچ تاغار تىۋىت، ئىككى پارچە گىلەم، بەش خالتا ئاق ئوغۇتۇڭ بار ئىدى. شۇنداقمۇ؟

ــ شۇنداق، خۇددى ئۈچەي ـ باغرىمنى سۇغۇرۇۋالغاندەكلا ئېچ ـ قارنىم ئېچىشىپ كەتتى.

ــ مېنىڭمۇ ئاز ئەمەس ئىدى، ــ چاۋار قۇمدىلا بەدەشقاننى قۇرۇپ ئولتۇردى، ــ ئىگەمبەردىنىڭمۇ يوتقان ـ كۆرپە، كىگىزلىرىنى ھېسابقا ئالمىغاندا ئىككى پارچە «چۇكۇ» گىلىمىسى پۇررىدە ئۇچۇپ كەتتى. مۇشۇ ئىشلارنى پىلانلىغان زادى كىم؟ مۇسەللىيەلەمسەن؟

ــ مەن ··· مەن ئۇقالمىدىم، ــ مەتسىدىق دۇ دۇقلىدى، ــ سىلىچە بۇلارنى پىلانلىغان ئادەم بارمىدۇ؟

ــ بار، ئۇ چوقۇم كامال!

www.yighuncap.com
يىغۇنچاق كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

ـــ نېمە؟ ـــ مەتسىدىقنىڭ ئاغزى ئوچۇقلا قالدى، ـــ ئادەم قورقاتمىسىلا، ئۇ ... ئۇ نۇرغۇن ئىشلىرىمىزنى بىلىدىغان تۇرسا.

ـــ بىلگەنلىكى ئۈچۈن تورنى كەڭ يايدى ... ئاندىن ۋاڭ بىلەن بىرلىشىپ، بىزنىڭ كوكۇلىمىزدىن تۈتۈۋالدى.

چاۋار شەھەردە يۈز بەرگەن ئىشلارنىڭ تېگى ـ تەكتىنى بىر ـ بىرلەپ چۈشەندۈرۈشكە باشلىدى. كامال سولاقخانىدا: «ئىككىلارغا ئىگە بولىدىغان ئەمەلدار بولمىسا، يۈزۈڭلارغا قارا سۈۋاپ، مەيدەڭلار بىلەن دۈمبەڭلەرگە ‹كەنت ئوغرىلىرى› دېگەن خەتنى چاپلاپ، ئېشەككە تەتۈر مىندۈرۈپ، قۇمچاقار يېزىلىق ھۆكۈمەتكە تاپشۇرۇپ بېرىدىكەن» دېيىش ئارقىلىق ئىچىدە يىغىلىپ قالغان ھەممە ئاچچىقنى چىقارغانلىقىدىن تارتىپ، كېرەم مۈدىرغا يالغان ئېيتىپ، بازار باشقۇرۇشقا ئېلىپ كەلگەنلىرىنگىچە سۆزلەپ، ئاخىرىدا ۋاڭ بىلەن بىرلىشىپ قىلغان ئىشلىرىنى دېيىشى مەتسىدىقنىڭ كۆزلىرى چىقىپ كەتكۈدەك چەكچىيىپ كەتتى.

ـــ چا ... چاۋاركا ئىشلىرىمىز بەك چاتاق ... چاتاقتەك قىلىدۇ. ئۇ بەلكى ناھىيە رەھبەرلىرىگىمۇ بىزنى چاقلاپ بولدى...

ـــ گەپ مۇشۇ يەردە، ئۇ ئۆپكىمىزنى ئىچىمىزدە تۇرغۇزۇپ قېقىۋەتتى... ـــ چاۋارنىڭ چىرايى باشقىچىلا قارىداپ كەتتى، ـــ بىراق بۇنىڭ ئامالى بار، قوقمىساقمۇ بولىدۇ.

ـــ قا ... قانداق ئامال؟

ـــ بايا ئۆزۈڭ: «كامال بۇگۈن پاشىلىقتىن كېلىپ قالسا بالا ـ قازانىڭ قېپىنى يارىدۇ» دېمىدىڭمۇ؟ ھەببەللى، ـــ چاۋار ئاستا ئېڭىشتى، ـــ ئىگەمبەردى ئۇنى ئۆز قولى بىلەن يوقاتمىسا بولمايدىغان يېرىگە كېلىپ قالدى. چۈنكى ئۇ خەنزۇ قىزنى بىر قېتىم چىرقىراتمىغىچە بولدى قىلمايدۇ. ئۇ چاغدا ئىككىسى

قىنىقماس رەقىبلەرگە ئايلىنىدۇ.

ـــ ئۇنداقتا بىز ئىگەمبەردىكامنى قوللاپ، قوشۇنغا ئوت قويۇپ، پۈتۈلەپ بەرسەك بولىدىكەندە.

ـــ ياھ، ياھ زەپ كالىلاك بارده سىنىڭ، ـــ چاۋار ئاستا پىچىرلىدى، ـــ كامال بىز ئۇچىمىز ئۇچۇن ئىنتايىن خەتەرلىك ئادەم! ھازىر ئۇنىڭغا خەنزۇ پاخپاق قېتىلدى. شۇڭا بۇ قېتىم ئىگەمبەردىنىڭ قولى بىلەن ئىككىسىنى يىغىشتۇرۇۋېتىش كېرەك.

ـــ مۇمكىن بولارمۇ؟

ـــ بۇگۇن كېچە··· ـــ چاۋار مەتسىدىقنىڭ قۇلىقىغا ئۇزۇن شۇرلىدى···

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى نادرىسى
www.uyghurtap.com

ئونىنچى باب

دەسلەپكى ئۈششۈك سوغۇقى

ئاتلار كۆرۈنمىگىدەك پىچان بېسىلغان ھارۋا كەنت ئىچىگە كىرىپ كەلگەندە، سەكە تېرەكلەر ئارقىسىغا ئۆتۈۋالغان قۇياشنىڭ قىزغۇچ، قىيپاش نۇرلىرىدا سايىلار ئۇزىراپ كەتكەنىدى. يولدا كەلگىچە توينى قانداق ئۆتكۈزۈش، كىملەرنى چاقىرىش، ھويلىدىكى قازناق ئۆيىنى رېمونت قىلىش، جابدۇش، لەيلىگە تويلۇق نېمىلەرنى ئېلىش قاتارلىق شېرىن خىياللارنى قىلىپ كەلگەن كامال كەنت تەشكىلىگە كىرىپ كەلدى. ئۇ ھارۋىنى پىچان بىلەنلا ئېغىل ئالدىدا توختىتىپ، شوتىغا تىرەك قويغاندىن كېيىن ئاتلارنى چىقىرىپ ئېغىلغا ئەكىرىۋەتتى. داۋاملىق ئات ـ ئېشەك تېزەكلىرىنى يىغىپ، تازىلاپ تۇرىدىغان ئەخمەت ئېغىلدىمۇ كۆرۈنمەيتتى. لەيلىنى سېغىنغان كامال چوڭ ـ چوڭ قەدەملەر بىلەن ئۆيىگە يۈرۈپ كەتتى. ئۇ ھويلىدىكى سۇپىدا يىغلاپ ئولتۇرغان ئانىسىنى كۆرۈپ يۈرىكى «قارتلا» قىلىپ قالدى. ئاڭغىچە باغدىن ھاسىراپ چىقىپ كەلگەن ھەۋزىنىيازخان تۈنۈگۈن كەچتە بولغان ئىشنىڭ ئۇجۇر ـ بۇجۇرلىرىغىچە سۆزلەپ بېرىشى كامالنىڭ بىردىنلا قاپقارا، توم قاشلىرى قوشۇمىسىغا يىغىلىپ، مۇشتۇملىرى تۈرۈلدى. بۇرۇن تۆشۈكلىرى كېڭىيىپ تېز ـ تېز نەپەس ئېلىشقا باشلىدى. بىردىنلا، كېرەكسىز مەنقۇلاتلارنى ساقلايدىغان كونا ئامبار ئالدىدا قىزىل كالتىكىنى تۇتۇپ تىككىدە تۇرغان ھابىلنىڭ

مەسخىرىلىك ھەجىيىشى كۆز ئالدىغا كەلگەن كامال شارتلا كەينىگە قايرىلىپ مېڭىشى، ئۇنىڭ ئەلپازىدىن قورقىقان نېۋىخان ئوغلىنىڭ بېلەكلىرىگە ئېسىلدى:

ــ جېنىم بالام، جېدەل چىقارما، بولمىسا لەيلىنى ئېغىر ئاقىۋەتكە قويىسەن، مەن سەندىن خۇش بولۇپ كېتەي.

ــ ئانا، مەن ئۇلار بىلەن جېدەللەشمەيمەن. لېكىن لەيلىنى خاتىرجەم قىلىپ قويۇپ كېلەي.

ھويلىدىن ئوقچۇپ چىقىپ كەتكەن كامال پۈتى بىلەن ماڭدىمۇ ياكى بېشى بىلەنمۇ، قانداق تېز كەنت تەشكىلىگە كەلگىنىنى ئۆزى بىلمەيلا قالدى. ئۇ ئوتتۇرا تاشلاندۇق ئامبار قېشىغا يېتىپ كېلىشى ئىشكىنى توسۇپ تۇرغان ھابىل ئۇنى مەنسىتمىگەندەك ھېجايدى:

ــ ھە، تەتىيىڭنىڭ قورسىقىدىكى بالاڭنى كۆرگىلى كەلگەنمىدىڭ؟ ــ دېدى ھابىل گارتتىدا كېكىرىپ قويۇپ، ــ مېنى «جېنىم ئاكا» دېسەڭ ئىشكىنى ئېچىپ بېرىمەن.

«قارسلا» قىلغان ئاۋاز چىقىشى بىلەن ھابىل قاپىقىنى تۇتقانچە يەردە ياتاتتى. ئۇنىڭ قولىدىن چىقىپ كەتكەن ئوچ قىرلىق قىزىل كالتەكنى تىزىغا بىرلا ئۇرۇپ سۈندۇرۇپ ئۆگزىگە تاشلىۋەتكەن كامال ئامبار ئىشكىنىمۇ غەزەپ بىلەن بىرلا تېپىپ ئېچىۋەتتى. ئۇ ئامبار ئىچىگە ئېتىلىپ كىرىشى لەيلى ئۇنى چىڭ قۇچاقلىۋالدى.

ــ كامىلى ئاكا!

ــ لەيلى بىر نېمە بولمىغانسىز؟

ــ خەپ سېنى كامال، ئۆلتۈرۈۋەتمەيدىغان بولسام.

قوللىرىغا تايىنىپ ئورنىدىن ئاران تۇرغان ھابىل كۆكىرىپ ئىششىپ چىققان قاپىقىنى تۇتقان ھالدا ۋارقىراپ ـ جارقىراپ ھويلىنى بېشىغا كىيىدى. ئۇ، يان ھويلىغا كىرىپ «ۋاي جان، ۋاي ئۆلەي··· » دەپ ئاۋازىنى قويۇپ بېرىپ ھاڭراپ يىغلىشى ئىككى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلىرنىڭ پېڭى تادىرىسى

ياتاق ئۆيدىكى مىنبىڭلار يۈگۈرۈشۈپ چىقىشتى. مىنبىڭلار باشلىقى مەتسېلىم ھەممىنى باشلاپ كەنت قورۇسىغا چىقىپ ئامبار ئالدىدا تۇرغان كامال بىلەن لەيلىنىڭ ئالدىغا دىۋەيلەپ كېلىشتى.

— كامال، بۇنداق قىلمىساڭ بوپتىكەن، — مەتسېلىم كامالنىڭ جۇدۇنىدىن سەل ئەندىكتى، — ئۆزۈڭگە ئىش تېپىپ ئالىسەن. بۇ دېگەن كەنت باشلىقى ئىگەمبەردىنىڭ بۇيرۇقى تۇرسا، مىنبىڭلاردا نېمە گۇناھ؟

— شۇ ئەمەسمۇ، — ھابىل ئىششىغان قاپىقىنى ھېلىمۇ تۇتۇپ تۇراتتى، — بىز بۇيرۇقنى ئىجرا قىلىمىز شۇ.

— مۇشۇنداق گەپ قىلساڭ سېنى ئۇرىدىغانغا ساراڭ بولۇپ قالمىدىم. نېمىگە كېلە - كەلمەي ئاغزىڭنى بۇزىسەن؟

— كامال ئاكا، سىز كېتىڭ، ئانامنى ئويلاپ، — لەيلى كامالنى ئىتتەردى، — ھەرگىز جېدەل چىقارماڭ.

— خاتىرجەم بولۇڭ لەيلى، — كامال خەنزۇچە سۆزلىگەچكە مىنبىڭلار ئۇقالمىدى، — مەن سىزنى قوغدايمەن.

— دەرھال كېتىڭ، ماڭا ھېچنېمە بولمىدى.

— مەتسېلىم، مىنبىڭلىرىغا دەپ قوي، — كامال قول شىلتىدى، — ئەگەر لەيلىگە بىرەر ئىش بوپقالسا، ھەممىسىنى قوي سويغاندەك سويۇۋېتىپ، بارىدىغان يەرگە قولۇمنى باغلاپ بارىمەن.

مىنبىڭلارنىڭ كۆزلىرى چەكچىيىپ بىر - بىرىگە قاراشقىنىچە ئىپادىسىزلا جىلمىيىپ قويۇشتى. ئۇلار نېمىگە جىلمايغانلىقىنى ئۆزلىرىمۇ بىلىشمەيتتى. كامال لەيلىنى ئامبارغا ئەكىرىپ، قۇلىقىغا قىسقىلا پىچىرلىغاندىن كېيىن، تېزلا قايتىپ چىقتى. ئۇ جىگدىلىك مەھەللىسىدىن ئىگەمبەردىنىڭ ئۆيىگە غەزەپتىن تىترىگەن ھالدا كېتىۋاتاتتى. كەچ كىرىپ قالغان بولسىمۇ، كۈننىڭ سېرىقى تېخى

يوقالمىغاچقا ئەتراپ ئانچە قاراڭغۇ ئەمەس ئىدى. كامال ئاچچىقىنى باسالماي كېلىۋاتقان مۇشۇ پەيتتە، ئوتتۇرا كېچىنىڭ كېلىشىنى كۈتۈپ تەقەززا بولۇۋاتقان ئىگەمبەردى پۈتىنى ئالماپ ئوڭدىسىغا ياتاتتى. ئۇ كۆڭلىدە: «بىر قېتىملا ئىش ئۆتسە، كېيىنچە كۆنۈپ قالىدۇ... » دەپ ئويلايتتى. لەيلىنىڭ دۈپدۈگلەك قارا كۆزلىرى، قورۇنۇپ تۇرغان هالىتى، قىزىرىپ - تاتىرىپ ئۆزىنى قاچۇرۇشلىرى كۆز ئالدىغا كېلىش بىلەن ئىگەمبەردى كالپۇكلىرىنى يالاپ، تۈكلۈك مەيدىسىنى گارت - گارت تاتلايتتى. شەھۋەت ئۇچقۇنلىرى يانغان كۆزلىرى بىلەن دېرىزىگە قاراپ، پاتراق كېچە بولۇشىنى تىلەيتتى.

— يېزىلىق هۆكۈمەتكە پىيادە كەتكەن ئەخمەت گاچا، — ئۇ ئاستا پىچىرلىدى، — ئەتە ئەتىگەن قايتىپ كېلەلىسە چوڭ گەپ، بۈگۈن كېچە ...

ئىگەمبەردى «بۈگۈن كېچە... » دەپ تۇرۇشى دەرۋازا قاتتىق جالاقلاپ ئېچىلىپ ئۇنى چۆچۈتۈۋەتتى. ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ داڭقىتىپ تۇرۇپ قېلىشى كامالنىڭ غەزەپلىك ئاۋازى ئاڭلاندى:

— كەنت باشلىقى چىق بۇياققا ... چىق دەيمەن ...بولمىسا ئۆيۈڭگە بېسىپ كىرىمەن!

ئىگەمبەردى ئۆيدىن چىقتىيۇ، لېكىن پېشايۋاندىن پەسكە چۈشەلمىدى. هويلا ئوتتۇرىسىدا هاسىرىغىنىچە مۇشتۇملىرىنى تۈگۈپ ۋارقىراۋاتقان كامالنىڭ پەيلى - ئەلپازى راستىنلا ئادەم قورقۇدەك ئىدى.

— مېنى پاشىلىققا يولغا سېلىۋېتىپ مۇشۇنداق تۇزاق قۇرماقچىمىدىڭ؟ لەيلى قانداقمۇ سىنپىي دۈشمەن، ئايغاقچى، بۇزۇق ئۇنسۇر بولسۇن؟ ئۇ دېگەن بىر يېتىم قىز!

ئىگەمبەردى خېلىلا قورققان بولسىمۇ، لېكىن بالدۇرلا ئاتتىن چۈشىسە بولمايتتى. ئەلۋەتتە ئۇ كەنت باشلىقىق هەيۋىسى بىلەن ئۇنى بويسۇندۇرمىسا، سىنپىي كۈرەش، قانۇن،

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تادىرىسى

سىياسەتلەر ئارقىلىق قورقۇتسا، ھەر خىل قاپاقلارنى چىنەپ يۈرىكىنى مۇجۇپ قويمىسا، ئىگەمبەردى كۆزلىگەن رىجىلىرىگە قانداقمۇ يېتەلىسۇن! ... شۇڭا ئۇ نوپۇزلۇق ئەربابلار پەدىسىدە، گىدىيىپ تۇرۇپ، قولىنى شىلتىدى:

— نېمە، سىنپىي دۈشمەن دېگەننىڭ بېشىدا مۈڭگۈزى، پېشانىسىدا تامغىسى، بەدىنىدە تىكىنى بارمىكىنا؟ ئەگەر ئۇ خامان، ئامبارلارغا ئوت قويۇپ، ماللارغا زەھەر بەرگەندىلا ئاندىن ئىشىنەمتىڭ؟ بىلىپ قوي، كەنتنىڭ پۈتۈن جاۋابكارلىقى مېنىڭ شىللەمدە!

— كەنت باشلىقى بولساڭ، ھەق - ناھەقنى ئايرىپ گەپ قىل! مۇشتۇمدەك بىر قىزغا تۆھمەت قىلما.

— ھازىر ھۆكۈمەت تەكتى ئېنىق بولمىغان قارا نوپۇسلارنى تۇتۇۋاتسا، سېنىڭ ئۇنداقلارغا قانات يېپىپ، سايىۋەن بولۇپ، يوشۇرۇپ يۈرۈشۈڭدە زادى نېمە غەرىزىڭ بار؟

— سېنىڭ بۇ قالپاقلىرىڭ ماڭا ياراشمايدۇ، — كامال ئاچچىقىدا سۇپسۇر تاتىرىپ كەتكەنىدى، — باشقىلارنى قورقۇتالىغىنىڭ بىلەن مېنى قورقۇتالمايسەن.

— بىلىپ قوي، بۇندىن كېيىن ئۇ قىز بىلەن ئۇچرىشىپ. تىل بىرىكتۈرۈشۈڭگە يول قويۇلمايدۇ، — ئىگەمبەردى راستتىنلا ھەيۋىسىنى كۆرسەتمەكتە ئىدى، — ئاناڭمۇ شۇنىڭ ئىچىدە. بۇ ئىشنىڭ جاۋابكارلىقىنى ئۈستۈڭگە ئالىسەن تېخى!

— ئۇنداقتا سەندەك خىيانەتچى، ئوغرى بىلەن تۇتۇشۇپ باقاي ... قېنى سەن يىغلامسەن ياكى مەنمۇ؟!

— سېنىڭ قۇرۇق پوپاڭلىرىڭدىن قورقۇپ قالىدىغان ئىگەمبەردى تېخى تۇغۇلمىدى.

— نەچچە يىللىق يېگەن - ئىچكەنلىرىڭنىڭ تىزىملىكىنى قانۇن ئورۇنلىرىغا تاپشۇرسام، — كامال زەھەردەك كۈلدى، — دېگەنلىرىم پوپاڭمۇ ياكى يۈرەك - باغرىڭنى سۇغۇرۇۋالغۇدەك

ئامبۇرمۇ شۇ چاغدا بىلىسەن···

ـــ نېمە؟

ئىگەمبەردىنىڭ كالپۇكلىرى تىترەپ ئىچىدە بىر يېرى تارىسسىدا ئۆزۈلۈپ كەتكەندەك تولغىنىپ كەتتى. دەرۋازىنىڭ ئىككى قانىتىنى چوڭ ئېچۈۋېتىپ كوچىغا چىقىۋالغان كامال ئىگەمبەردىگە قولىنى شىلتىپ يەنە ۋارقىرىدى:

ـــ سەن تولا شاشما! سەن ئىگەمبەردى شەھەردە تۆتۈلۈپ، قانۇن ئورۇنلىرىغا، رەھبەرلەرگە تازىنىڭ تۆمۈر تاغىقىدەك ئايان بولدۇڭ ··· سېنىڭ توقسۇنۇڭ تولدى!

كامال كېتىپ قالدى. ئىگەمبەردى پېشايۋان ئۈستىدە قاققان قوزۇقتەك قىمىر قىلماي تۇراتتى. «ئۇنىڭ قولىدا راستلا ئاشۇنداق تىزىملىك بارمىدۇ؟» دېگەن گۇمان ئۇنىڭ ئىچىدە قۇيۇن كۆتۈرمەكتە ئىدى. ئۇ دەلدۇگۇنۇپ مېڭىپ ئۆيىگە كىردى. كات ئۈستىدىكى قوش ياستۇقنى يۆلەنگىنىچە تاماكا ئوراپ، سەرەڭگە چاقتى. ھېلىمۇ ياخشى، بۇگۈن نىساخان بالىلارنى ئېلىپ ئانىسىنىڭ ئۆيىگە كەتكەنىدى. ئەگەر ئۇ كامالنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلىغان بولسا، ئاللا ـ توۋا كۆتۈرۈپ، ئۆينى بېشىغا كىيەتتى. ياق، كامال قورقاق سېلىۋاتىدۇ. نەچچە يىللارنىڭ ئالدىدا ئۇنىڭدا ئاشۇنداق ئەقىل بارمىدى؟ «تىزىملاپ مېڭىپ كەلگۈسىدە ئۇلارنى بىر ئوڭدا قوياي··· » دەيدىغان خىيال بولۇپ باققانمۇ؟ ئەگەر راستلا ئاشۇنداق تىزىملىك بولغىنىدا، ئۆتكەنده شەھەردە تۆتۈلۈپ سولانغىنىدا، بىر يولدىلا كەشىسىنى توغرىلاپ قويسا بولاتتىغۇ ··· كۆرسەتكەن خىزمىتى ئۈچۈن كەنتنىڭ بىرەر كالتە ـ كۆسەي ھوقۇقى ئۇنىڭغا تەگمەمتى ··· كامال ھازىر ئاشۇ خەنزۇ سەتەڭنىڭ ئىشقى ـ پىراقىدا جاھاندىكى ھەممە يالغاننى ئېيتىشقا، ھەتتا يەتمىش ئىككى قەسەمنىڭ ھەممىسىنى قىلىشقا قادىر!

ئىگەمبەردى گەرچە ئۆزىنىڭ كۆڭلىنى ئاۋۇندۇرىدىغان،

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پىڭى نادىرىسى

ئەمىنلىك بۆشۈكىدە تەۋرىنىدىغان خىياللارنى قىلىۋاتقان بولسىمۇ، يەنە نېمە ئۈچۈندۇر يۈرىكى ئېغىپ تۇراتتى. ھەتتا كامال ئۇنى «تۇتۇپ بېرىدىغاندەك» سېزىممۇ يوق ئەمەس ئىدى. ئەگەر شۇنداق بولغان تەقدىردە، ئۇنىڭ كامالدىن ئۆچ ئېلىۋالغىنى غەنىيمەتتەك قىلاتتى. كۆرۈڭ بۇ كارامەتنى! كىمدۇر بىرسى ئۇنىڭغا: «ئەخمەقلىق قىلما، جىنايەت ئۈستىگە، جىنايەت يۈكلىۋالىسەن» دەپ ئاگاھلاندۇرسا، يەنە كىمدۇر بىرسى: «كېيىنچە پۇشايماندا قالما، خەنزۇ قىزنىڭ پەيزىنى سۈر... » دەپ دەيدەيگە سالاتتى. راست گەپنى قىلغاندا زىناخورلار ئۈچۈن بىرەر پۇرسەت يارالغاندا، بېشىدا ئەزرائىل قاراپ تۇرسىمۇ، جېنى بىلەن كارى يوق، كۆزى قانداقتۇر مەزلۇمنىڭ قىزىل ئىشتىنىدا قالىدۇ ... مانا ئىگەمبەردى ئاشۇنداق زىناخورلارنىڭ كۆزگە كۆرۈنگەن ۋەكىللىرىدىن ئىدى!...

ئىگەمبەردى ئورنىدىن تۇرۇپ، پېشايۋانغا چىقىپلا ئاسمانغا قارىدى. ئۇ ئۈكەر يۇلتۇزىنىڭ كۆتۈرۈلگەنلىكىنى كۆرۈپ: ۋاقىت بوپقاپتۇ، دەپ ئويلىدى. ساندۇقتىن بىر سىقىم پۇلنى ئېلىپ يانچۇقىغا سالدى. ئەلۋەتتە بالىلىقىدىن تارتىپ كۈنى تىلەمچىلىكتە ئۆتكەن قىزنىڭ كۆزى ئاچ بولىدۇ، ئانچە ـ مۇنچە بىر نېمە تەمە قىلماي قالارمۇ؟ دېگەن ئوي ئىگەمبەردىنىڭ يادىدىن كەچكەنىدى. ئۇ پۇلنى قايتىدىن ساناپ، چىرايلىق قاتلاپ مەيدە يانچۇقىغا ئاۋايلاپقىنا سېلىۋاتقاندا، بۈككىدە سۆگەتلىك ئاستىدا ئىككى قارا كۆلەڭگە ئۇ توغرۇلۇق ئاستا كۇسۇرلاشماقتا ئىدى. ئاي نۇرىدىن خالىي قويۇق يوپۇرماق، شاخلار ئاستىدا ئۇلارنىڭ چىرايلىرى ئېنىق كۆرۈنمىسىمۇ ئاۋازلىرىدىن، سىياقىدىن چاۋار بىلەن ھابىل ئىكەنلىكى بىلىپ تۇراتتى.

ـــ بۈگۈن كېچە ئىگەمبەردى بىلەن كامال ئوتتۇرىسىدا چوقۇم جېدەل چىقىدۇ، ـــ دېدى چاۋار تاماكا ئوراۋېتىپ، ـــ بايا

دېگەنلىرىمنى چۈشەندىڭمۇ؟

ـــ چۈشەندىم، جېدەل كۆتۈرۈلگەن ھامان، ئوت يېقىپ ۋارقىرىسام بولىدىغاندۇ؟

ـــ ھەرىكىتىڭ تېز، چاققان بولسۇن، بالدۇرمۇ ئەمەس، كېيىنمۇ ئەمەس، نەق ۋاقتىدا ئىشنى باشلا.

چاۋار تاماكىسىنى تۈتاشتۇرۇش ئۈچۈن سەرەڭگە يېقىپ، ھابىلنىڭ كۆكرىپ ئىششىپ كەتكەن يۈزىگە قاراپ چۆچۈپ كەتتى.

ـــ ھەي تاياقنى خېلى بەك يەپسەن جۇمۇ، ئەتىگەندە ئۇنچىلىك ئەمەستى، بەك يامانلىشىپ كېتىپتۇ، ـــ چاۋار ئىششىقنى ئاستا سىلىدى، ـــ نېمە قىلغىنىڭغا شۇنچە قاتتىق ئۇرۇۋەتتى.

ـــ مەن ... مەن باشقا يامان گەپ قىلمىدىم، ـــ ھابىل قاپىقىنى تۇرۇپ قويدى، ـــ شۇ چاقچاق قىلغاندەك «تەتىيەڭنىڭ قورسىقىدىكى بالاڭنى كۆرگىلى كەلدىڭمۇ؟» دېگىنىمنى ېيلىمەن، قارىسام يەردە ياتىمەن.

ـــ نېمە؟ ـــ چاۋار ئۇنىڭغا ئېڭىشتى، ـــ قاپقارىسىغا يالا چاپلاپ گەپ قىلساڭ ئەلۋەتتە ئۇرىدۇ.

ـــ مەن ... يالا چاپلىمىدىم، ئۇ ... ئۇ راست تۇرسا...

ـــ ھابىل نەشە خۇمارىڭ تۇتتىمۇ نېمە، نېمىلەرنى جۆيلۈۋاتسەن.

ھابىل ئىككى موماينىڭ ئامبار ئۆينى تازىلاپ، ئورۇن راسلاپ بەرگەندە، لەيلىنىڭ ئارقا ـ ئارقىدىن ھۆ بولۇپ كەتكەنلىكىنى، ھەۋزىنىيازخاننىڭ: «بۇ قىزنىڭ قورسىقىدا بار ئوخشىمامدۇ؟» دەپ سورىغىنىدا نېۋىخانىنىڭ «بىر ئايدىن ئاشتى» دېگەنلىكىلىرىنى سۆزلەپ بېرىشى چاۋارنىڭ كۆزلىرى خۇشاللىقىدىن غىل ـ پاللاپ، پارقىراپ كەتتى.

ـــ ھەي دېۋەڭ، ئەتىگەن پاراڭلاشقاندا نېمىشقا دېمىدىڭ؟

ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پىڭى تادرىسى
www.uyghurkitap.com

— ئۇ ... ئۇ ئانچە مۇھىم ئەمەسمىكىن دەپتىمەن.

— ھەي قاپاقباش، بۇ ... بۇ دېگەن، سېنى ئۇرغان كامالنى ئۇدۇل ھەپىسىگە ئاپىرىدىغان مۇھىم ئىش بۇ.

— مۇنداق دېسىلە.

— ئەمىسە ھازىر ئاغىنەڭ ئىمىن بىلەن جايىڭلارغا بېرىپ مۆكۈنۈپ يېتىڭلار، بىر كىمنىڭ كۆزىگە چېلىقىپ قالماڭلار، ئىگەمبەردى بەلكىم يولنىڭ چەت ـ ياقىلىرىدا تىمىسقىلاپ كېلىۋاتقاندۇ.

چاۋار توغرا پەرەز قىلغانىدى. كەنت باشلىقى ئىگەمبەردى دوڭغاق ئۈجمە ئارقىلىق ئېغىلنىڭ ئۆگزىسىگە چىقىپ، پەسكە قارىۋەتكەندىن كېيىن تامدىن سىيرىلىپ ھويلىغا چۈشتى. ھويلا جىمجىت بولۇپ، ئايدىڭدا نەرسىلەرنىڭ ئېنىق بولمىغان ئىزنالىرى قارىيىپ كۆرۈنەتتى. ئىگەمبەردى تامنىڭ قاراڭغۇ سايىسى بىلەن ئاستا ـ ئاستا ئامبار ئۆيگە يېقىنلاشتى. ئۇ قۇلۇپنى ئېچىپ، ئىشىكنى ئىتتىرىپ باققان ئىدى، تۈنۈگۈن كېچىدىكىدەكلا ئىچىدىن بىر نەرسە تىرەلگەندەك قىلاتتى. لېكىن بۈگۈن ئىشىكنىڭ ھېچ قىمىرلىماي تۇرغىنىغا قارىغاندا، ئىچىدىكى تىرەكنى بىر كىم بېسىپ تۇرغانلىقى ئېنىق ئىدى. ئىگەمبەردى ئىشىكنىڭ ئاستىغا قول تىقىپ بىرلا كۈچەپ كۆتۈرۈپ، ئىشىك ئېلىنچىكىنى بوسۇغا تۆشۈكىدىن چىقىرىۋەتتى. كېشەكتىن پۈتۈنلەي ئاجراپ كەتكەن ئىشىك تاراقلاپ ئالدىغا يىقىلدى، قورقۇپ كەتكەن لەيلى ئارقىغا داجىپ تامغا يۆلىنىپ قالدى. ھىجايغىنىچە يېقىنلىشىۋاتقان ئىگەمبەردى قىزنىڭ بىلىكىدىن كاپلا قاماللاپ تۇتتى ـ دە سۆيمەكچى بولدى. لېكىن قىز ئۇنىڭ يۈزىگە قامال سېلىشى ئىگەمبەردى يانچۇقىدىن پۇلنى چىقىرپ ئۇنىڭغا ھىجايغىنىچە تەڭلىدى:

— گې، ھەي ياتۇ گېي دەۋاتىمەن ... چەن بېرىمەنيا، چەن ... مانا، جىق چەنيا...

لەيلى قولىنى بىر شىلتىش بىلەن ئىگەمبەردىنىڭ قولىغا ئۇرۇشى پۇل يەرگە چۈشتى. ئۇ ئالمان ـ تالمان پۇلىنى يانچۇقىغا سالدى ـ دە، «ئاناڭنى پاسكىنا» دېگىنىچە ئۇنىڭغا ئېسىلدى. ئۇي ئىچىدە نېمىدۇر ئۆرۈلۈپ قانداقتۇر نەرسە تاراقلاپ يىقىلدى. ئىككىسى يەردىلا پۈمۈداقلىشىپ كېتىشى قىز: «ئەخمەت!...» دەپ قاتتىق ۋارقىرىۋەتتى. ئەمما تۈگىلۈكتىن توپىلارنى پۈرقىرىتىپ، گۈلدۈر ـ غالاپ قىلىپ ئامبار ئوتتۇرىسىغا بىر قارا كۆلەڭگە چۈشتى. ئىگەمبەردى ئورنىدىن تۇرۇشقىمۇ ئۈلگۈرمەي قالدى. بىر قول ئۇنىڭ گەجگىسىدىن ئامبۇرەك قىسىپ، لەيلىنىڭ ئۈستىدىن يۇلۇپ ئالدى. ئاغزىغا تەگكەن بازغاندەك مۇشت زەربىدىن ئامبار ئىشكىدىن ئېتىلىپ چىققان ئىگەمبەردى ئىككى موللاق ئېتىپ يەرگە دۈملا چۈشتى. ئارقىدىن بورانده‌ك ئېتىلىپ كەلگەن قارا كۆلەڭگە ئۇنى يەردىن يۆلۈۋېلىپ بۇرنىغا كەلتۈرۈپ بىر مۇشت سېلىشى ئاغزى ـ بۇرنى قىپقىزىل قانغا بويالغان ئىگەمبەردى ئېغىر خىرقىراپ ئۆكسىسىغا يىقىلدى.

ـــ كا ... كامال ... سەن، سەن ... ئەر خەپ!...

ـــ ۋۇي نومۇسسىز ئىپلاس هايۋان! بىلىپ قوي ئىتمۇ ئۆزىنىڭ يالىقىنى قوغدايدۇ، ـــ كامال ئۇنىڭغا خەنجەرده‌ك قادىلىپ تۇراتتى، ـــ ئەگەر سەن ئۇنىڭغا يەنە چېقىلىدىغان بولساڭ سېنى بوغۇزلىۋېتىمەن، مېنى قىلمايدۇ دېمە! قاچانكىن بولسۇن، نەدىلىكىن بولسۇن پىچىقىمنى قانغا بويىاپ، ئاندىن باردىغان يەرگە بارىمەن.

ئىگەمبەردى كاسىسى بىلەن ئارقىچە سىلجىپ، چېكىنگەنسېرى كامال ئۇنى قىستاپ كەلدى. ئەمما مال ئېغىلىنىڭ ئۈستى تەرىپىدىن كۆرۈنگەن قىپقىزىل يالقۇن كامال بىلەن ئىگەمبەردىنى جىددىيلەشتۈرۈپ قويدى. ئاڭغىچە كىملەرنىڭدۇر: «ئوت كەتتى!...»، «تېز ئۆچۈرەيلى... »، «ئادەم

بارمۇ؟!» دەپ ۋارقىرىغان ئاياغچىلىق ئاۋازى كىچىكى تۇننى زىلزىلىگە سېلىۋەتتى. بۇ ئاۋاز ئارقا ـ ئارقىدىن تەكرارلىنىپ يان قورۇدىكى ئون نەچچە مىنبىك يۇگۇرۇشۇپ كېلىشتى. مىنبىكلارنىڭ باشلىقى مەتسېلىممۇ ئاسما مايكىسى بىلەنلا چېلەك كۆتۈرۈپ كەلگەنىدى.

ـــ ئوتنى قويغانلار مۇشۇلار، ئۇلارنى باغلاڭلار!

يۇزلىرى قان بىلەن بويالغان ئىگەمبەردى كامال بىلەن لەيلىگە قولىنى شىلتىشى يوپۇرۇلۇپ كەلگەن مىنبىكلار ئۇلارنى قوللىرىنى ئارقىسىغا قايرىپ باغلاشتى ـ دە، يان قورۇغا ئېلىپ ماڭدى.

ئوت بىردەمدىلا ئۆچۈرۈلۈپ، مىنبىكلار ياتاقلىرىغا كىرىپ كېتىشتى. شاپاق دوپپىسىنى ئاغزىغا تۇتۇۋالغان ئىگەمبەردى ئەمدىلا كوچىغا چىقىشى ئۇنىڭغا ساقلاپ تۇرغاندەكلا چاۋار ھەم مەتسىدىق كېلىپ قالدى.

ـــ ۋۇي ئاغىزى ـ بۇرۇنلىرى قان بىلەن بويىلىپ كېتىپتىغۇ، ـــ چاۋار ئىچ ئاغرىتقان ئەلپازدا ئىدى، ـــ بىر كىم بىلەن خېلى قاتتىق تۇتۇشۇپ قالغان ئوخشىمامىلا؟

ـــ تايلىغىن ھېلىقى بۇزۇق ئۇنسۇر قىز بىلەن كامال بىرلىشىپ ئوت قويغاندۇر، ـــ دېدى مەتسىدىق دەرھاللا، ـــ ئىگەمبەردىكام شۇلار بىلەن جان تىكىپ ئېلىشقان گەپ.

ـــ ھە، ھەئە ··· شۇ ··· شۇلار ئوت قويۇپ··· ـــ ئىگەمبەردى يۇزىنى قاچۇردى.

ـــ ئۆيىگە قايتقان بىر مىنبىكدىن ئاڭلىساق، ـــ چاۋار ئىگەمبەردىگە ساۋاق بېرىۋاتاتتى، ـــ ئۇلار مال ئېغىلى ئۈستىدىكى پىچانغا ئوت قويۇپ تۇتۇلۇپتىغۇ. قارا نىيىتىنىڭ يامانلىقىنى، ھەممە ئۇلاغلارنى بىر يولدىلا كۆيدۈرۈۋەتمەكچى بولۇپتىدە.

ـــ ئىگەمبەردىكام ئۇ قىزنى تېگى ـ تەكتى ئېنىق بولمىغان

قارا نوپۇس، بەلكىم بۇزۇق ئۇنسۇر بولۇشى مۇمكىن، دەپ ئۆتكەندىلا ھۆكۈم قىلغان، مانا دېگەندەك بوپتۇ.

ــ بۇگۈن كېچىدىكى ئىشلارغا مۇنبىتكىلار چوقۇم گۇۋاھ بولالايدۇ.

چاۋار بىلەن مەتسىدىق ئىگەمبەردىنىڭ ئاغزىغا بىر مۇنچە لوقما سېلىپ كۆتكىلىنى تىندۇرغاندىن كېيىن ئارقىغا قايتىشتى. ئۇلار خېلى يېرىلگىچە ئۆز خىيالى بىلەن بەند بولۇپ ئۇندىمەي كەلگەن بولسىمۇ، مەتسىدىقنىڭ ئۆيىنىڭ دوقمۇشىغا كەلگەندە توختاشتى.

ــ چاۋاركا، ــ دېدى مەتسىدىق پاكار بويىنى تىككىدە تۇتۇپ، ــ ئىگەمبەردىكام ئەتە كۇرەش يېغىنىدا ئۇلارنى قانداق بىر تەرەپ قىلار.

ــ ئەمدى بۇنىمۇ ئېزىپ ئىچۇرۇپ يۇرمىزمۇ، بۇ ئۆزىگە ئايانمۇ، شۇنچە پاكىت لوقمىلىرىنى چاپىناپ بەرگىنىمىزمۇ يېتەر.

ــ ھەي تاغىي، ــ مەتسىدىق باش چايقىدى، ــ سىلى دېگەندەك ماتېرىيالنى قاتۇرۇپ يېزىپ، ساقچى ئىدارىسىغا تېلېفون بېرەلمىدىكىن تاغ...

«ئوت قويۇش»، «نىكاھسىز بالا تېپىش»، «قانۇنسىز بىر قىزنى ئۆيىگە سولاپ زىنا قىلىش» لارنىڭ ھەممىسى قانۇنغا خىلاپ جىنايەت. ئىگەمبەردى بۇنىغۇ بىلەر؟

ئۇلار خوشلىشىپ ئۆز ئۆيلىرىگە مېڭىشتى. چاۋار بىر كوچا ئايلانسىلا ئۆيىگە يېتىپ باراتتى. ئۇ ئەمدىلا دەرۋازا ئالدىغا كېلىشى «چاۋاركا» دېگەن ئاۋازدىن چۆچۈپ قايرىلدى. ھاببال دەرەخلىك ئارىسىدىن ئۇنىڭغا قاراپ تۇراتتى. چۈنكى ئۇ چاۋارنىڭ ئوچۇقچىلىق يەردە سۆزلەشمەيدىغانلىقىنى بىلگەچكە ئېرىقتىن سەكرەپ يولغا چىقىشقا پېتىنالمىغان ئىدى. چاۋار كوچىنىڭ ئۇ بېشىدىن ـ بۇ بېشىغىچە راسا زەن سېلىپ

قارىۋەتكەندىن كېيىن ئېرىقتىن ئاتلاپ دەرھالىك ئىچىگە كىردى.

— ئۇ ئىككىسىنى قانداق قىلدىڭلار؟

— يان ھويلىدىكى ئىككى ئۆيگە ئايرىم - ئايرىم سولاپ قويدۇق. ئەتە كۆرەشكە سالمىدىكەنمىز. شۇڭا ھەر خىل بۇزغۇنچىلىقلارنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن مەتسىلىم مىنبىڭلارغا يىغىن ئاچتى.

— ئەتە يىغىن مەيدانىنى قورشاپ، ھەيۋەڭلارنى بىر كۆرسىتىڭلار، كامال بىلەن لەيلىنىڭ ئاغزىغا كۆشۈك سالمىساڭلار ئىشنى بۇزىدۇ.

— چاۋاركا، — ھابىل قويىندىن قاتلاقلىق بادامدوپپىنى ئالدى، — بۇنى لەيلى ياتقان ئامباردىن تېپىۋالدىم. كامال تۆڭلۈكتىن سەكرىگەندە چۈشۈپ قالغان ئوخشايدۇ.

— ھەي، پەپلىقۇش ئىستارى، — چاۋارنىڭ قارا يۈزىنى شۇملۇق قاپلىدى، — خام نەشىنى چېكىۋېرىپ دۆت كەيپە بولۇپ قالدىڭمۇ نېمە؟ بۇ دوپپىنى بەلكىم ئوت كەتكەن يەردىن تېپىۋالغانسەن؟ ئاندىن بىر نەچچە مىنبىڭلارغىمۇ كۆرسەتتىڭ تېخى...

— بۇ ... بۇ... — ھابىل چاۋارنىڭ مەقسىتىنى چۈشەندى، — توغرا، توغرا، ئاشۇ ئوت كەتكەن يەردىن تېپىۋالدىم ... ئاندىن ئىمىن تازغا كۆ ... كۆرسەتتىم...

— ھەببەللى، مانا ئەمدى ئەقلىڭنى تاپتىڭ. بۇ دوپپىنى ھازىرلا ئىگەمبەردىگە ئاپىرىپ بەر ... كۆرگەن - بىلگىنىنى قويماي سۆزلە، يەنە... — چاۋار سەل تۇرۇۋالدى، — ئىگەمبەردىگە دەپ قوي، ئەتە كۆرەش يىغىندا: «سىنىپىي كۆرەش چوكانىڭ ئۈچىدا، ئېشىمنىڭ سۈيىدە، چىشلىرىمغا چاپلىشىپ ئالغان» دەپ لاۋزىلىشىپ يۈرمىسۇن، «ئوت قويۇش»، «نىكاھسىز بالا تېپىش»، «قانۇنسىز بىر قىزنى ئۆيگە سولاپ زىناخورلۇق

قىلىش» مانا مۇشۇلار قانچە گەۋدىلەندۈرۈپ سۆزلىسە ئەرزىيدۇ. ھەرگىز چىشلىرىنى كاسىلدىتىپ يۈرمىسۇن.

ـــ ما ... ماقۇل... ـــ ھابىل چاۋارنىڭ قولىغا قارىدى، ـــ چاۋاركا...

ـــ يەنە چېكىدىغىنىڭ قالمىغان ئوخشامدۇ؟ دوپپىنى ئاپىرىۋېتىپ كەل، بولامدۇ، ئاندىن.

ـــ ماقۇل چاۋاركا!

بىردىنلا چىرايى ھەشقىپىچەك گۈلدەك ئېچىلىپ كەتكەن ھابىل خۇشاللىقىدا يۈگۈرگىنىچە بىر كوچىغا كىرىپ كەتتى.

ئەتىسى ئەتىگەندە كەنت تەشكىلى قورۇسىدىكى سۆگەتكە ئېسىلغان داڭ ئارقا ـ ئارقىدىن ئۈرۈلۈپ ئۈزۈن ئۆتمەيلا ئەر ـ ئايال، قېرى ـ ياش دېھقانلار توپ ـ توپ كېلىشكە باشلىدى. قۇمتام باشلانغۇچ مەكتىپىنىڭ 50 ياشلاردىن ئاشقان ئاپئاق چاچلىق باش مۇئەللىمى نۇرسىيىتمۇ قىرىقتىن ئارتۇق ئوقۇغۇچىلىرىنى ئېلىپ كېلىپ مەيداندىن ئورۇن ئالدى. ھويلا ئوتتۇرىغا ئۈزۈن بادرا ياغاچلارنى بېكىتىپ، ئۈنىڭغا بورىلارنى قېقىپ سەھنە ياسالغان بولۇپ، سەھنە بېشىغا تارتىلغان قىزىل پلاكاتقا: «بۈزۇق ئۇنسۇر، نەق ئەكسىلئىنقىلابچى كامال ھەم لەيلىنى كۆرەش قىلىش، چارە كۆرۈش، كۆرەش يېغىنى» دېگەن خەت چاپلانغان ئىدى. سەھنىدىكى ئورۇندۇقلاردا ئىگەمبەردى چاۋار، مەتسىدىق، كىچىك ئەترەت باشلىقلىرىدىن روزى كاتاڭ، ئايشەم، كېرەم مولا قاتارلىقلار قاتناسىغا ئولتۇراتتى. مىنبىرلار ئاغزىغا كۆشۈك تارتىپ، چىڭ باغلانغان كامال بىلەن لەيلىنى سەھنە سۈپىسىغا ئېلىپ چىقىشى باشلانغۇچ مەكتەپنىڭ باش مۇئەللىمى نۇرسىيىت قولىنى كۆتۈرۈپ: «ئەكسىلئىنقىلابچىلارنى يوقىتايلى!»، «بۈزۈق ئۇنسۇرلارغا قاتتىق زەربە بېرەيلى!»، «كەنتىمىز رەھبەرلىرىنى قوللاپ قۇۋۋەتلەيلى!» دېگەن بىر قاتار شوئارلارنى ئۈزۈلدۈرمەي توۋلىۋەتتى. ئۇنىڭ

شامالدا قالغان بوغما قاپاقتەك غوڭۇلداپ چىققان ئاۋازنىڭ ئۆزى قۇلىقىنى تولغاپ ئېلىپ كەلگەن كىچىك بالىلار، يەنە بەزى ئەر-ئايال دېھقانلارمۇ ئالىتاغىل توۋلاپ قويۇشتى.

ئىگەمبەردىنىڭ ئېلان قىلىشى بىلەن چاۋار، روزى كاتاڭلار پارتىيە ـ ھۆكۈمەتنىڭ قانۇن ـ نىزاملىرىنىڭ مۇقەددەسلىكى، ئۇنىڭغا ھەرقانداق ئاۋام، خەلقنىڭ ھۆرمەت قىلىشى، بويسۇنۇشى لازىملىقىنى تەكىتلەپ سۆزلىدى. لېكىن مەتسىدىق «ئوت قويۇش»، «نىكاھسىز بالا تېپىش»، «قانۇنسىز بىر قىزنى ئۆيىگە ئەكىرىۋېلىپ زىنا قىلىش» لارنىڭ قانۇنغا خىلاپ جىنايەت ئىكەنلىكىنى يۇقىرى پىرىنسىپقا كۆتۈرۈپ سۆزلىدى. ئۇنىڭ سۆزلىرى دېھقانلارنى بىردىنلا تۇنجۇقتۇرۇۋەتتى. بەزىلىرى ئاستىلا كېتىپ قالماقچى بولۇشىدى، ئەترايىنى قورشىۋالغان مىنبىڭلارنىڭ سۇرلۇك ھەيۋىتىدىن قورقۇپ ئۇن ـ تىنسىز باش ساڭگىلىتىپ تۇرۇشتى. ئاخىرىدا ئىگەمبەردى سەھنە ئالدىغا كېلىپ قەلەي كانايىنى قولىغا ئالدى.

ـــ قۇمتاملىق قېرىنداشلار، كامال سىنىپى كۆرەشنى ئۇنتۇپ، تېگى ـ تەكتى ئېنىق بولمىغان بىر بۇزۇق ئۇنسۇرنى قانات ئېلىپ، ئۇنىڭغا «لەيلى» دېگەن ئىسىمنى قويۇپ ئەكسىيەتچى قىياپىتىنى قەستەن يوشۇرغان…

ئىگەمبەردى نېمە ئۈچۈندۇر گەپلىرىنى ئىشەنچلىك ھالدا قويالماي بىردە دۇدۇقلىسا، تۇرۇپلا توختاپ قالاتتى. چاۋارنىڭ يۆتىلىپ گېپىنى قىرىپ ياكى دىمىغىنى قېقىپ بەرگەن شەپىلىرىدىن كېيىنلا ئالدى ـ ئارقىسىغا قاراپ قويۇپ گېپىنىڭ ئاخىرىنى ئۇلايتتى. شۇ تۇرقىدىمۇ چاۋار زەردە بىلەن گېپىنى قىرىپ ئالىيىشى، ئىگەمبەردى سۆزىنى داۋام قىلدى.

ـــ ئەسلىدە لەيلى جىنايەتىدىن قورقۇپ ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالغان ئەكسىلئىنقىلابچىنىڭ پۇشتى بولۇپ، تۇنۇگۈن كېچە…

ئىگەمبەردى يېنىدا تىكىلىپ ئولتۇرغان چاۋارغا قاردى ـ ده، ئۇنىڭ چىرايىدىكى ئىستېھزادىن قورقۇپ گېپىنى تەستە ئۇلىدى.

ـــ هە، تۇنۇگۈن كېچە مال ئېغىلىغا ئوت قويۇشتەك بۇزغۇنچىلىق ئۇستىده تۇتۇلدى ... بۇنىڭغا مىنبىڭلار گۇۋاھ، مانا، ـــ ئىگەمبەردى بادامدوپپىنى ئېگىز كۆتۈردى، ـــ بۇ ئوت قويغان نەق مەيدانغا چۈشۈپ قالغان كامالنىڭ دوپپىسى! ئۇ بىر مىنبىڭنىڭ كۆزىگە ئۇرۇپ قۇيۇۋەتكىنى تاس قالدى، مېنىڭ ئاغزى ـ بۇرنۇمنى قانغا بويىدى.

سەھنە ئالدىدا مىنبىڭلار گەۋدىسىدىن بېسىپ تۇرغان كامال يۇلقۇنۇپ ۋارقىرىماقچى بولدى، لېكىن ئاغزىغا سېلىنغان كۆشۈك چىڭ تارتىلىپ تۇرغاچقا گەپ قىلالمىدى. لەيلى ھېچنېمىنى ئۇقالماي گاڭگىراپلا قالغانىدى. ئەخمەت گاچا يېرىلىپ كەتكۈدەك بولۇپ، نېمىلەرنىدۇر دەپ غۇدۇڭشىيتتى. زۇلال، مەتنىياز، ياربەختى، ھاشىم، كامالەتلەر ئىگەمبەردى، چاۋار، مەتسىدىقلارغا غەزەپ بىلەن تىكىلىپ قارىماقتا ئىدى. بولۇپمۇ ھاشىمنىڭ زەھەردەك ئاچچىق قادىلىشىدىن ئەندىككەن چاۋار بىردىنلا پەسكە قارىۋالدى. بىراق ئۇ ئىگەمبەردىنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلىغان ئىدى، ئىگەمبەردى قەلەي كارنايىنى قايتىدىن قولىغا ئالدى.

ـــ قۇمتاملىق قېرىنداشلار، ھەممىز مۇسۇلمانمىز، بىزنىڭ ئىسلام دىنىمىزده «نىكاھسىز بالا تېپىش» قانداق گۇناھ بولىدۇ؟

ـــ گۇناھى كەبىر[1] دۇر، ـــ دېھقانلار گۇررىده توۋلاشتى.

ـــ بىر قىزنى ئۆيىده نىكاھسىز ساقلاپ، زىناخورلۇق قىلىسىچۇ؟

ـــ ئول دوزىخىدۇر!...

① گۇناھى كەبىر ـــ چوڭ گۇناھ.

دېھقانلار بايىقىدىنمۇ بەكرەك ۋارقىراشتى. ئىگەمبەردىنىڭ ئاخىرقى ئىككى كەلىمە سوراق سۆزى دېھقانلارنى قايىل قىلىپ قويغانىدى. ئۇلار بۇ چاقچەچە كۆپ ساۋاپلىق ئىشلارنى قىلغان كامالغا سۈكۈت ئىچىدە قاراپ تۇراتتى. چىشلىرىنى كىرىشتۈرۈپ، مۇشتلىرىنى تۈگۈپ پارتلاشقا ئارانلا تۇرغان زۇلال، مەتنىياز، ياربەختىلەر دېھقانلارنىڭ: «گۇناھى كەبىرا!...»، «دوزىخىدۇر!...» دەپ ۋارقىراشلىرىدىن كېيىن هاشىمغا قارىغان ئىدى، هاشىم: «بولمايدۇ، ۋاقتى ئەمەس» دەپ بېشىنى چايقىدى.

چاۋار باشلىق ئىگەمبەردى، مەتسىدىق، مىنبىگلار هاشىمنىڭ ئارقىسىغا توپلاشقان ئاكتىپ يېزا ياشلىرى ئوتتۇرىسىدىكى ئۇن ـ تىنسىز كېتىپ بارغان كۈرەش خۇددى يار ئېلىش ئالدىدا تۇرغان قىيان سۈدەك كۆتۈرۈلۈپ، هەر ئىككى تەرەپ قىل ئۈستىدە تۇرغاندا، دەرۋازىدىن ئېتىلىپ كىرگەن نېۋىخانىنىڭ ئايانچلىق ئاۋازى كۈرەش يىغىنىدىن بىزار بولغان دېھقانلارغا بىر چېقىلدۇرغۇچ بولدى. ئۇلار بىردىنلا مالمانلىشىپ، ئۈپۈر ـ توپۇر يۈگۈرۈشۈپ نەلەرگىدۇر قېچىشتى، چاۋار، مەتسىدىقلارنىڭ ۋارقىراشلىرى، دوق قىلىشلىرى زادىلا كارغا كەلمىدى.

ـــ جېنىم بالام، كامال!

نېۋىخان بىرلا ۋارقىراپ ئايلىنىپ يىقىلدى. ئەتىگەندىن بېرى كەنت تەشكىلىگە بارغۇزماي تۇتۇپ تۇرغان هەۋزىنىيازخان ئۇنى يۆلەپ تۇرۇشى زۇلال، مەتنىياز، ياربەختىلەر كۆتە ـ كۆتە قىلىشىپ ئېلىپ كېتىشتى.

نېۋىخان ئانا ئەتىسى ئەتىگەنلىكى ئەسلىگە كېلىپ كۆزىنى ئاچتى. هەۋزىنىيازخان ئۇنىڭ چېكىلىرىنى ئۇۋۇلاپ، بېشىنى تۇتۇپ يېنىدا ئولتۇراتتى. نېۋىخان تۇنۇگۈنكىدەك ئاللىتوۋا كۆتۈرۈپ، ئۆزىنى كاچاتلاپ ئۇرۇپ، كىملەرنىدۇر تىللاپ، قارغىمىغان بولسىمۇ، ئۇنسىز ياش تۆكۈش، پات ـ پات چوڭقۇر

ئاھ ئۇرۇپ، ھەسرەتلىك خىيالىلارغا پاتقاندى. ھەۋزىنىيازخان ئۇنىڭغا تەسەللى بەرگەچ نەسىھەت قىلاتتى.

ــ ئۆزۈڭنى ئۇنچىۋالا بىئارام قىلما، خۇدايىم ئاسايىشلىقنى بېرىدۇ.

ــ كاملاخۇن بالامنى پاشىلىققا پالىدى. لەيلىنى بولسا مال ئېغىلىدا ئىشلەشكە ئېلىپ قالدى. ئۇ ئاجىز قىز تۇرسا، ئۇنىڭ ئۇستىگە بوي ـ بېشىدا بار. مال ئېغىلىنىڭ ھۆددىسىدىن قانداقمۇ چىقار؟

ــ كەنتىمىزدىكى ئۇچ ھارامخور دوزىخىنىڭ بېشىنى يەيدىغان ۋاقتىمۇ كېپقالدى.

ــ ۋاي ... ھەۋزىنىيازخان، ئۇ ئۆلگۈرلەرنى تىللاپ ـ قارغاپ، زاۋاللىق تىلىگىنى نەچچە يىللار بولۇپ كەتتى. يەنىلا قۇمتام دېھقانلىرىنى غاجاپ ـ تالاپ، بۇلاپ يەپلاۋاتىدۇ، ــ نېۋىخان مەيدىسىگە ئالقىنىنى قويدى، ــ ئوغلۇڭ ئوبۇلھەسەن يېزىلىق ھۆكۈمەتتە ئەمەلدار بولغاندىن كېيىن بۇ ناھەقچىلىكلەرنى دېسەك بولمامدۇ؟

ــ ۋاي جېنىم قوشنام دېمەمدىغان، ئوغلۇمنىڭ دېيىشىچە خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ كېلىشىگە كۆپ قالماپتىمىش.

ــ خىزمەت گۇرۇپپىسى كېلىدىكەن دەپ، ئاغزىمىزنى تاتلىق قىلىپ مانا ياز چىقىپ كېتىۋاتىدۇ. ئۇ ئەتىۋارلىقلار قاچان كېلىدىكىن ـ تاڭ؟

نېۋىخان ئانا يىغلا ـ قاقشا بىر ئاي ئۆتۈپ كەتتى. ئۇ ھەر كۈنى كەنت تەشكىلىگە تاماق توشۇيدىغان بولۇپ قالدى. لەيلى ئەخمەت بىلەن مال ئېغىلىدا پىچان توغراش، مالىلارنىڭ ئاستىنى ئادالاش، ئېغىلدا دۆۋىلىنىپ كەتكەن قىغلارنى چىقىرىش، سامان يۇيۇش، بوغۇز تەييارلاش بىلەن كۈنى ئۆتەتتى. بەزىدە ئەخمەت ئۆگزىدىن پىچان تاشلىسا، لەيلى ئۆستەڭدە ئاتلارنى تۆمۈر تاغاقتا تارتىپ يۇياتتى. ئۇنىڭغا مال ئېغىلىدا ئىشلەش ئۇنچىلىك

www.uyghurkitap.com
تۇنۇغۇر كتاب تور بىكىتى
تۇنۇغۇر كتابخانىڭ پىڭى تادرىسى

جاپالىق بىلىنمەيتتى. ئېغىر ئىشلارنى ئەخمەت قىلاتتى. بىر قېتىم لەيلى تۆمۈر ئارىدا يوغان بىر باغلام پىچاننى كۆتۈرۈشى ئەخمەت كەلگەنچە ئۇنىڭ قولىدىن ئارىنى تارتىۋېلىپ، بىر مۇنچە گۇڭراپ، غەلىتە ئىشلارنى قىلىپ كەتتى. لەيلى ئۇنىڭ: «قورساقتىكى بالىنى ئاياڭ، ئېغىر ئىشلارنى قىلسىڭىز خەتەرلىك» دېگەن مەنىنى ئۇقۇپ، يىغلاپ سالغانلىقىنى ئۆزىمۇ بىلمەي قالدى. «تۇغقانچىلىق ئوتى»، «قېرىنداشلىق مېھرى»، «ئاتا ـ ئانا كۆيۈمى» دېيىشىدىكەن. لېكىن كۆڭۈل دېگەن شۇنچىلىكلا بىر نېمىكەنغۇ، تېرىقتەك خاپىلىقتىن كۈلدە كۆمەچ بولۇپ كېتىدىكەنسەن. ئەمما قىلدەك ياخشىلىقتىن، ئەدناسى كۆڭۈل ئىزلەپ قىلغان بىر ئېغىز سۆزدىن ئۆزۈڭنى ئەرشتە ئۇچۇپ يۈرگەندەك يېنىك ھېس قىلىدىكەنسەن. يۈرەكتىكى كىرلەر يۇيۇلۇپ، مىڭ يىللىق ھەسرەت ـ نادامەتلىرىڭ باھاردىكى ئەگىزدەك ئېرىپ نەگىدۇر سىڭىپ كېتىدىكەن. ھازىر ئەخمەت لەيلىنىڭ ئۆز قېرىندىشىدىن چارى ئاكىسى بولۇپ قالدى. ئۇ كېچىلىرى لەيلى ياتقان ئامبار ئالدىغا بىر پارچە كىگىزنى تاشلاپ، يەكتىكىنى غېرىبچە يېپىنىپ، سامان تەكىيىنى بېشىغا قويغىنىچە لەيلىنى بېقىپ ياتىدۇ. ئۇنىڭسىزمۇ ئىگەمبەردى كامالنىڭ «قاچانكىن، نەدىلىكىن بولسۇن، پىچىقىمنى قانغا بويايمەن» دېگەن سۆزلىرىدىن قورقتىمۇ ياكى كامالغا قىلغان تۆھمەت ـ يالىلىرىدىن ۋىجدان ئازابى تارتىۋاتامدۇ، ئىشقىلىپ، لەيلىگە قىلغان ئىشلىرىدىن نومۇس قىلىپ قالدى. قاراڭ، ھەممە ئادەم يەر تىڭشاپ ئۇخلاپ كەتكەن چاغ تۇرسا، ئىگەمبەردى ئوچاق كۇلۇڭىغا يۆلىنىپ، ئۈزمەي تاماكا چېكىپ ئولتۇرىدۇ. خوتۇنى نىساخان بولسا يېنىك پۇشۇلداپ، بەزىدە بوشقىنا خورەك تارتىپ ئۇيقۇنىڭ پەيزىنى سۈرۈۋاتىدۇ. ئىگەمبەردى «ئۇھ...» دەپ سوزۇپ چوڭقۇر تىنغان ئىدى، ئۇنىڭ خورسىنغىنى نىساخاننىڭ قۇلىقىغا كىرىپ

قالدى. ئۇ ئېرى تەرەپكە ئۆرۈلۈپ ئۇيقۇلۇق كۆزلىرىنى ئارانلا ئاچتى.

ـــ دادىسى، ئۇخلىماي نېمانداق ئېگىز ـ پەس تىنىپ ئولتۇرىدىلا؟ مۇشۇ كۈنلەردە ئىشسىزلىرى تۈتۈلۈپ، ئۇيقۇلىرى قېچىپ غەلىتىلا بولۇپ قالدىلا، سىلىنى داخانغا ئوقۇتۇۋەتسەك بولامدىكىنتاق.

ـــ ھەي ... نىسا نېمانچە ساددىسەن، ـــ ئىگەمبەردى بېشىنى توختىماي ئىرغىتتى، ـــ مەن نېمە غەمدە، سەن نېمە كويدا؟ ئويلاپ باقە، كامال مېنىڭ قېشىمدا تۇرسا، قانداق قىلىپ ئۇ ئېغىلغا ئوت قويالىسۇن؟ يەنە كېلىپ ئۇنىڭ دوپپىسى ئېغىل ئەتراپىدا چۈشۈپ قالغىنى قىزىق! شۇ ئىشلار يۈز بەرگەندىن بېرى مېنى خىيال چېقىپ كېتىۋاتىدۇ.

ـــ سىلىنى ئەرۋاھلار يۆلەۋاتقان چېغى...

ـــ نېمىلەرنى دەيدىغانسەن، مېنى ئەرۋاھلار ئەمەس، چايانلار يۆلەۋاتىدۇ.

ئىگەمبەردى ئوچاق كۈلۈڭدىكى كۈلگە قاراپ، تۆھمەت بىلەن قارىلانغان كامالنى ئويلاپ ئولتۇرغىنىدا، لەيلىمۇ يوتقان ـ كۆرپە ئۈستىدە تىزلىرىنى قۇچاقلاپ، تۆڭلۈكتىكى ئايغا قاراپ، كامالنى ئەسلىمەكتە ئىدى. ئەسلىگەنسېرى كۆزلىرىدىن تارامالاپ ياش قۇيۇلاتتى. راست، كامال بىلەن چۆلئېرىقنىڭ شورلۇق تۈزلەڭلىكلىرىدە تونۇشقانىدى. چۆلئېرىق دېگىدە ئۇنى تاشلاپ قويۇپ مېڭىشى مۇشۇنداق كۈنلەرگە قېلىشىغا چىدىمىغان ئىكەندە! ياق كامال، ياق ... دۇنيادا سىزلا بولسىڭىز ... مەن، مەن ...دوزاخقىمۇ كۆنۈپ كېتىمەن ... توۋا شۇ چاغدا ھارۋىدا كېلىۋېتىپ «خوتۇنىڭىز بارمۇ؟» دەپ قېلىنلىق قىلغىنىم نېمىسى؟ تېخى «سىزدەك قامەتلىك يىگىتنىڭ خوتۇنى باردۇ، دەپ ئويلاپتىمەن» دېگەنلىرىمچۇ؟ ئەسلىدە شۇ چاغدىلا مەن ئۇنىڭغا ... ۋاي بولدىلا ... بۇلارنى ئويلىغانسېرى كۆز ياشلىرىم

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى

توختىمسا!...

لەيلى ھېلىقى بىر كۈنى ئېگىز قوۇم دۆڭلۈكى ئۈستىدە يانمۇيان ئولتۇرۇپ مۇڭداشقان ئايدىڭ كېچىنى تەرەپبال ئەسكە ئالدى. شۇ چاغدا كامال ناھايىتى تەسلىكتە: «ئەگەر كەنت تەشكىلى ياكى دېھقانلار تەرىپىدىن بىرەر گەپ ـ سۆز ياكى ئاۋارىچىلىق تۇغۇلۇپ قالسا بەرداشلىق بېرەلەمسىز؟» دەپ سورىغان ئىدى. ئۇ مۇشۇنداق كۆڭۈلسىزلىكلەرنىڭ بولۇشىنى ئالدىن مۆلچەرلىگەن ئىكەندە! كامال يەنە: «مەن سىزگە مەڭگۈ ۋاپادارلىق كۆرسەتسەمچۇ؟» دەپ لەيلىنىڭ كۆزلىرىگە قارىغان چېغىدا، لەيلى ھېچ ئىككىلەنمەيلا: «زۇلۇم تاغلىرى بېسىۋالسىمۇ ئۇنىڭ ئاستىدا تۇرۇپ ئىسمىڭىزنى چاقىرىمەن» دېگەن ئىدى...

بىر كۈنى كەچكىچە جادۇدا پىچان توغراپ، سامان يۇيۇپ، قىغ چىقىرىپ چارچاپ كەتكەن لەيلى يوتقان ئۈستىگىلا ئوڭدىسىغا يېتىپ كۆزى ئىلىنىپ كەتتى. كۆپ ئۆتمەيلا ئۇ يېنىك پۇشۇلدىغىنىچە نېمىلەرنىدۇر دەپ پىچىرلىدى ... كىم بىلەندۇر مۇڭدىشۇاتقاندەك ئاستا شۇڭىرلىدى. شۇنداق! ئۇ تۆت ئەتراپىنى خۇددى يامغۇر بۇلۇتىدەك ئۇزۇنغا سوزۇلغان قوۇم تاغلىرى قورشۇالغان پىچان ئېڭىزلىقىدا كېتىپ باراتتى. بۇ پىچانلىق قاتمۇقات قوۇم دۆڭلۈكلىرى، قوۇم تاغلىرى ئوتتۇرىسىدا گويا گۈزەل يارنىڭ چۈشۈپ قالغان يېشىل رومالىغا ئوخشايتتى. ئورۇپ تاشلانغان پىچان دۆۋىلىرى قاتار تۇرارمىش ... يەنە تېخى ئەتراپىنى چاۋار ـ چاتقاللار ئورىۋالغان كۆرۈمسىز بىر ئۆي چوقچىيىپ كۆرۈنەرمىش ... ئۆي ئالدىدا يەرنى كولاپ ياسىغان ئوچاق، ئۇنىڭ يېنىدا قاردىاپ كەتكەن قوۇم چۆگۈن، سىرلىرى كۆچكەن كۆرۈشكا، ئوتۇننىڭ كۆيۈندىلىرى، ۋە يىرتىق چاپان ... قاتارلىقلار ئۇ يەر ـ بۇ يەردە تاشلىنىپ ياتارمىش ... ۋاي، تۇۋا، بۇ نېمە قىيامەت؟! ھېلىقى چوقچىيىپ تۇرغان ئۆي، چېچىلغان

نەرسىلەر بىردىنلا قىپقىزىل ئوت ئىچىدە قالدى. لەيلى: «كامال ... كامال... » دەپ زىكرى قىلغىنىچە ئوت ئىچىگە ئېتىلىپ كىردى! لېكىن كامال يوق ئىدى. لەيلى قايىتقاندا، ئۇ ئوت ئىچىدىن ئەمەس، بەلكى سۆسۈن، توق هالرەڭ، ئاچ قىزغۇچ ئېچىلىپ كەتكەن هادىس گۈزەل يۇلغۇنلۇق ئىچىدىن چىقىپ كەلدى! كامال بەكمۇ ئېغىز قۇملۇق ئۇستىدە ئاق يەكتەكنىڭ ئالدى ئېچىۋېتىلگەن هالدا پەسلەرگە قاراپ ۋارقىرىماقتا ئىدى!...

— لەي ... لى!...

— كا ... مال!...

لەيلى قاتتىق ۋارقىرىغىنىچە ئۆز ئاۋازىدىن چۆچۈپ ئويغاندى — دە، چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى ... ئۇ ئالقانلىرىدا يۈزىنى قاماللىغىنىچە ئۇن سېلىپ يىغلىۋەتتى:

— كامال ... سىز نەدە؟ مەن ... سىزنى سېغىندىم!!...

كېچىدىن كۆرگەن چۈشىنىڭ تەسىرىمۇ ياكى كامالنى سېغىنغان يۈرەكنىڭ ئەلەملىك تەلپۈنۈشىمۇ ئېيتاۋۇر لەيلى ئەتىگەندىن بېرى بەكمۇ خامۇش، روهسىز، چىرايلىرى سارغايغان هالدا، لاپاسلىق ئېغىلدا ئۇنى — بۇنى قىلىپ يۈرەتتى. ئۇ توغرالغان پىچاننى غەلۋىرده تاسقاۋېتىپ، بىلىنەر — بىلىنمەس كۆتۈرۈلگەن قورسىقىنى ئاستا سىلاپ قويدى. هەر دائىم ئۇنىڭغا كۆز — قۇلاق بولۇپ يۈرىدىغان ئەخمەت ئوقۇرلانى تازىلاۋېتىپ، لەيلىنىڭ لاپاس تۇۋرۇكىگە بېشىنى تىرەپ، قورسىقىنى تۇتقىنىچە يىغلاۋاتقانلىقىغا كۆزى چۈشۈپ قالدى. ئۇ قانداقتۇر بىر خىيالنى كاللىسىدىن ئۆتكۈزدى بولغاي پىسكۇكىده كۈلۈپ قويدى.

ئەخمەت گاچا كەچ تەرەپتە ئۆزى ئەتكەن ئۇماچتىن بىر قاچا كۆتۈرۈپ ئامبار ئۆيگە كىرىپ كەلدى. كۆڭلىنىڭ ئارامى يوق لەيلى «ئىچمەيمەن» دەپ ئىشارەت قىلىشى ئەخمەت كۈلۈپ:

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تورىيكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلىرىنىڭ يېڭى تادرىسى

«ئەگەر ئىچمىسىڭىز، بىر خۇش خەۋەر بار، دېمەيمەن» دېگەننى قول، ئېغىز، كۆز ھەرىكەتلىرى بىلەن ئۇقتۇردى. لەيلىنىڭ ئىچمەيمەن دېيىشى ئەخمەتنىڭمۇ ئايلىق ئاشلىق نورمىسى ئۇ ئايدىن - بۇ ئايغا ئۈزۈلۈپ قالاتتى. شۇڭا ئۇ لەيلى ئۈچۈنلا ئات بوغۇزىدىن قوناق ھەم ئارپىدىن ئېلىپ تۈگمەندە تارتتۇرۇپ كەلگەن ئىدى. لەيلى بۇنى ئاڭلاپ سەل قورقتى. ئەخمەت «ئاتلار سەپەرگە چىقماي دەم ئېلىۋاتقاندا بوغۇزنى قىسىپ، ئوت - چۆپ، پىچانغا زورلىساق بولىۋېرىدۇ. بىر چوڭ ئادەمنىڭ ئايلىق قوناق نورمىسى 26 جىڭ بولغىنى بىلەن بىر ئاتنىڭ 45 جىڭ» دەپ لەيلىنى كۆندۈرگەن ئىدى. شۇڭا خۇش خەۋەرنىڭ كويىدا قالغان لەيلى بىر ھېجىر ئۇماچنى ماختاپ تۇرۇپ ئىچىۋەتتى. ئۇ «ئەمدى خۇش خەۋەرنى دەڭ» دېگەندەك ئەخمەتنىڭ كۆزلىرىگە قارىدى. ئۇ لەيلىنىڭ قولىدىن يېتىلەپ ئېغىلغا ئېلىپ كىردى. لەيلى چىرايلىق توقۇلغان ئىككى ئاتنى كۆرۈپ، بۇنىڭ نېمە ئىش ئىكەنلىكىنى ئاڭقىرالمىدى. لېكىن ئۇ ئەخمەتنىڭ بىر چوڭقۇر مەنە بىلەن كۈلۈپ تۇرغان كۆزلىرىگە قاراپ بىردىنلا ۋارقىرىۋەتتى.

— مېنى ... مېنى پاشىلىققا ئېلىپ بارامسىز؟ راستلا كامالنى كۆرگىلى بارامدۇق؟

ئەخمەت بىگىز بارمىقىنى لەۋلىرىگە بېسىپ «جىم» دېگەننى بىلدۈردى. ئاندىن ئۇ: «قاراڭغۇ چۈشۈپ، ھەممىسى ئۇخلايدۇ، ھېچكىم بىلمەيدۇ... » دېگەن مەقسىتىنى ئىشارىلار بىلەن ئۇقتۇرۇشى لەيلى خۇشاللىقىدا «ئەخمەت ئاكا» دەپ ئۇنى قۇچاقلىۋالدى.

دېھقانلار كەچلىك تاماقلىرىنى يەپ، ئاچچىق تاماكىلىرىنى شوراپ، بىر كۈنلۈك ھاردۇقتىن يېنى يەر تارتىپ قالغان گۇگۇم قاراڭغۇلۇقىدا كەنتتىن تىۋىشسىزلا چىقىپ كەتكەن لەيلى بىلەن ئەخمەت قۇم دەشتىگە قەدەم ئېلىشى بىلەنلا ئاتلىرىنى

قويۇۋەتتى. قۇم بارخانلىرى چوققىسىغا سانجىلغان ئېگىز خادا تاياقلارنى، ئۇنىڭغا باغلانغان ئۇزۇن ـ قىسقا لاتىلارنى، قوتاز قۇيرۇقى، ئۆچكە تېرىسى تۇلۇملىرىنى كۆرۈپ ھەيران قالغان لەيلى بۇلارنى ئەستە ساقلاش ئۈچۈن ئەتراپىغا زەن سېلىپ قارايتتى. چۈنكى بۇ ئادەمنىڭ تېنى ئەيمەنگۈدەك نەرسىلەر بىپايان قۇملۇقتا ئېزىپ كەتمەسلىك ئۈچۈن قويۇلغان يول بەلگىلىرى ئىدى.

نەچچە ۋاقىتتىن بېرى بىكار يېتىپ زېرىكىپ كەتكەن ئاتلار قامچا سالمىسىمۇ، تىزلىرىدا بىقىنداپ دېۋەتمىسىمۇ تۇياقلىرىدىن قۇملارنى چاچرىتىپ چاپاتتى. ئاتلار ئەنە شۇنداق تېزلىكتە ماڭمىسىمۇ پاشىلىققا ئوتتۇرا كېچىلىكتە يېتىپ بېرىپ، تاڭ ئاتقىچە قۇمتامغا قايتىپ كەلگىلى بولمايتتى. ئاتلار بەس ـ بەستە پۇشقۇرۇشۇپ چاپقانسېرى ئايسىز يۇلتۇزلۇق كېچىدە قۇملۇق ئارا كۆرۈنگەن ئاجايىپ ـ غارايىپ شەكىللەر تەنلەرنى شۈركەندۈرەتتى. تىنىمسىز شاماللاردىن تۈۋى ئېچىلىپ كۈرمىڭلىغان يىلتىزلار يىلانلاردەك ساڭگىلىشىپ تۇرغان ئاجايىپ زور قۇم بارخانلىرى ··· پاخپاقلىشىپ ۋە قاقشاللىشىپ كەتكەن قەدىمىي توغراقلار ··· بوغما يىلاندەك تولغىشىپ ياتقان بەقەملەر ··· گويا ئاقباشلىق يالماۋۇز مومايدەك دوڭغىيىپ قالغان پاختا يۇلغۇنلار···

چاقماق ئوتىدا كۆيۈپ قاپقارا كۆيۈندىگە ئايلانغان توغراق غوللىرى، ئەسىرلەر بويى دۆۋىلەنگەن ساپسېرىق قوۋزاق ئېدىرلىرى ··· كۆز يەتكۈسىز ئەجەل قۇملۇقلىرى بىر ـ بىرلەپ ئايان بولماقتا ئىدى! ئاتلارنىڭ ئاياغلىرى سەل ئاستىلىغاندىلا، ئاي تۇغۇپ كائىنات تۇمانغا ئايلانغان يورۇقلۇق ئىلكىدە غۇۋا يورۇدى.

پاشىلىق تەكلىماكان ئىچىدىكى ئاجايىپ سۈرلۈك ھەم سىرلىق ماكان. قۇمچاقار، ئەلئابادتىكى بىر قانچە كەنتلەرنىڭ

بۇ يەردە يەرلىرى بولۇپ، بىر - بىرىدىن قۇم تاغلىرى ۋە قۇم دۆڭلۇكلىرى، ئېدىرلىق، يانباغىرلار بىلەن ئايرىلىپ تۇراتتى. بىر كەنت بىلەن يەنە بىر كەنتنىڭ يەرلىرىگە بېرىش ئۈچۈنمۇ قۇملۇق داۋان ۋە توغراقلىق ئورمان، ياۋا قومۇشلۇق چاتقاللىقلىرىدىن ئېشىپ بىرەر كۈندە بارغىلى بولاتتى. ئەمما شارائىتىنىڭ يار بەرمەسلىكىدىن بۇ يەرلەرگە ئۈزۈن يىللىق ئۆسۈملۈكلەردىن پىچان تېرىلەتتى. ھەربىر كەنت ئۆزىنىڭ پىچانلىقىغا ئەۋەتكەن زومىگەر، پومېشچىك، باي دېھقان ئائىلىلىرى بۇ يەردە باھار، ياز، كۈزگىچە، كەنتنىڭ ماللىرىنى باققاچ پىچان ئورۇيتتى. قۇم تاغلىرى ئارا يىيىلىپ ياتقان پارچە - پارچە بۇ يەرلەر كۈل رەڭ قۇملۇق ئارا خۇددى تۆكۈلگەن ياپيېشىل زۇمرەت پارچىلىرىغا ئوخشايتتى.

ئەخمەت بارغانسېرى تىك كۆتۈرۈلۈۋاتقان ئايغا قاراپ ئوتتۇرا كېچىگە يېقىنلاپ قالغانلىقىنى مۆسەللىدى. ئۇ ئات ئۈستىدە تۇرۇپ يېقىنلا يەردىكى كۆكۈلمەيدانلىقىنى كۆرسەتتى - ده «كېلىپ قالدۇق، ئاشۇ، شۇ» دېگەن ئىشارىنى قىلدى. ئۇلار ئاتلىرىنى چاپتۇرۇپ كېلىپ، كۆز يەتكۈسىز پىچانلىقتا ئاتلىرىدىن چۈشتى. تەكلىماكاننىڭ كۆپكۆك پاكىز ئاسمىنىدا بىر تەرىپى داغلاشقان ئاي مۇئەللەق ئېسىلىپ تۇراتتى. چاراقلىغان سانسىز يۇلتۇزلار چېچىلغان ئۈنچە - مارجاندەك جۇلالىنىپ، يۇرىكى رىتمىدىن ئازغان قىزغا بەخت تىلىگەندەك قىلاتتى ... سېھىرلىك كۆكۈچ نۇر ئىلكىدە تاۋلانغان ئېگىز - پەس قۇم بارخانلىرى گويا دېڭىزدىكى دولقۇنغا ئوخشايتتى. ئەدناسى چەك - چېگرا سى مەلۇم ئەمەس تىلسىملىق ئادەم تېنىنى شۇركەندۇرۇپ، كۆڭۈللەرگە قورقۇنچ سالسىمۇ، لېكىن لەيلى بىر ئالەم شادلىقى بىلەن خۇشال كۆرۈنەتتى. لەيلى بىلەن ئەخمەت ئاتلىرىنى يېتىلەپ غېرىبانە مۇڭلىنىپ تۇرغان كۆرۈمسىز ئۆڭ ئالدىدا توختىدى. توۋا، بۇ لەيلى چۈشىدە

كۆرگەن ئۆينىڭ ئۆزىغۇ ... ئەخمەت كۆزى بىلەن ئىشارە قىلىشى لەيلى ئاتنىڭ چۈلۈۋرىنى تاشلاپ، يېگانە ئۆيگە يۈگۈرگىنىچە كىرىپ كەتتى. لېكىن ئۇ ھايال بولمايلا قايتىپ چىقىپ «يوق» ئىشارىسىنى قىلدى. ئەخمەت ئەترايغا نەزەر تاشلاپ، پىچانلىقنىڭ ئىچكىرىسىگە يۈگۈرۈپ كېتىپ قالدى. ئۇ ئۇزۇن ئۆتمەي قايتىپ كېلىپ، لەيلىگە ئۇخلىغانىنى ئىشارە قىلغاچ، ئايدىڭدا غۇۋا قارىيىپ كۆرۈنگەن قەبرى توغراقىنى كۆرسەتتى.

لەيلى ئەخمەتكە لەپپىدە بىر قارىۋەتكەندىن كېيىن، ئۇيالغاندەك بولۇپ ماڭدى. ئاندىن تېز - تېز مېڭىشقا باشلىدى. كېيىن بىردىنلا يۈگۈرۈشكە باشلىدى. ئۇ «كامال، كامال، كامال...» دېگەن سۆزنى ئۇزمەي تەكرارلايتتى. قەبرى توغراقنا يېقىنلاشقانسېرى دېمى كېسىلىپ پۈتۈن ۋۇجۇدى ئۇچرىشىش ھاياجىنىدا تىترەيتتى. ئەتراپتا يېڭىلا چېپىلغان پىچان دۆۋىلىرى رەت - رەت تىزىلغان بولۇپ، شاخاراپ كەتكەن توغراق تۈۋىدە بىر باغ پىچانىنى بېشىغا قويغان كامال رىۋايەتلەردىكى پالۋانلاردەك ئوڭدىسىغا يېتىپ ئۇخلاۋاتاتتى. ئۇنىڭ كويىدا كۆيگەن لەيلى ئايىغى ئاستىدىكى ئوت - خەسلەرنى پىسرلىتىپ، ئاستا - ئاستا دەسسەپ كېلىپ كامالنىڭ بېشىدا تىزلاندى ... ئۇ ھاياجان ئىزتىراپىدىن ھاسىرايتتى. ئۇنى ئويغىتىشقا كۆزى قىيمايتتى. كائىناتنى ئاق خەسسەدەك يورۇتۇپ تۇرغان تولۇن ئايغا قارىغىنىچە ئۇنىڭ چىرايلىق كۆزلىرى سۈزۈك ياشلارغا تولدى. چۈنكى كامالنىڭ مەيدىسىگە قونۇۋالىپ قان شوراۋاتقان پاشىلار ئۇنىڭ يۈرەك - باغرىنى ئېزىۋەتكەن ئىدى. ئۇ كىچىك ئالىقانلىرىدا كامالنىڭ مەيدىسىنى سىلاۋاتقىنىدا بىر نەچچە تامچە ياش مۇزدەك تەرلىگەن چوڭ كۆكرەكلەر ئۇستىگە تېمىپ چۈشتى ... كامال چۆچۈپ ئويغىنىپ، كۆزىنى پاللىدە ئاچتىيۇ، دەمال ھېچ نېمىنى

ئاڭقىرالمىدى. لېكىن بىر غېرىچمۇ كەلمەيدىغان ئارىلىقتىكى سۆيۈملۈك چىراي، تونۇش كۆزلەرنى كۆرگەندىن كېيىنلا بېشىنى كۆتۈرۈپ توۋلىۋەتتى.

ـــ سىز؟!...

ـــ كامال!

لەيلى تاقەتسىز ھالدا ئۆزىنى يىگىتكە ئاتتى ... كامالمۇ ئۇنى باغرىغا چىڭ باستى...

ـــ جۇرۇك ئاي يورۇقىدا مەن سىزنى ئېنىقراق كۆرۈۋالاي، ـــ كامال لەيلىنى دەست كۆتۈرۈشى قىزنىڭ بىلەكلىرى يىگىتنىڭ بوينىغا يىلاندەك چىرماشتى، ـــ بۇ ... چۈشۈم ئەمەستۇ؟ ئىلاھىم چۈشۈم بولۇپ قالمىسۇن!

ـــ بۇ چۈشىڭىز ئەمەس، ئاغرىدىمۇ؟ ـــ لەيلى كامالنىڭ يۈزىنى چىمدىدى، ـــ ئاغرىغان بولسا ئوڭۇمكەن دەڭ!

ـــ ئاغرىدى...

ـــ قانداق سەزدىڭىزمۇ؟ ـــ لەيلى چىمدىغان يەرنى شورىدى، ـــ سەزگەن بولسىڭىز چۈشۈم ئەمەسكەن دەپ بىلىڭ. مەن لەيلىڭىز...

ـــ سەزدىم ... سەزدىم ... ئۇ سىزنىڭ جىنەستىدەك كىچىك لەۋلىرىڭىز...

ئۇلار جىممىدە ئۇگدىشۋاتقان يۇلغۇنلارنىڭ تۆۋىدە ئولتۇرۇشتى. سۈپسۈزۈك تەكلىماكان ئاسمىنىنىڭ ئېگىز بىر جايىدا يالغۇز ئاي ئىككىسىگە سىڭايان قاراپ تۇراتتى. ئۇنىڭ يورۇقىدىن ھەممە يەر سۈس ھاۋا رەڭگە كىرگەن ئىدى. قېلىن ئوتلار ئارىسىدا چېكەتكىلەرنىڭ ئۈزۈپ ـ ئۈزۈپ چىرىلدىشى ئاڭلىنىپ تۇراتتى.

ـــ قانداق كەلدىڭىز؟ ـــ كامال قىزنىڭ ئالقانلىرىغا سۆيدى.

ـــ ئەخمەت ئاكام ئېلىپ كەلدى. ئۇ ئۆي ئالدىدا قالدى.

— بارامدۇق؟

— توختاڭ، مەن سىزنى كۆرۈپ قېنىۋالاي، — جۇپ لەۋلەر بىر ھازا بىر - بىرىدىن ئايرىلالماي، جۇپلىشىپ قېلىشتى…

— مەن سىزنى جاپادا قويدۇم، — كامال ھاسىراپ كەتكەندى، — مېنى كەچۈرۈڭ لەيلى.

— ئۇنداق دېمەڭ، ئىككىمىزلا تۆھمەت قۇربانى بولدۇق، — قىز بارماقلىرىدا يېشىنى سۈرتتى، — كامال … ھازىر … ماڭا … ئىككى ئايلىق بولۇپ قالدى…

— راستمۇ؟ — كامال لەيلىنى قاتتىق قۇچاقلىدى، — ئۇ … ئۇ … ئىككىمىزنىڭ يۈرەك پارىمىز…

— ۋاي ئاستىراق، بالىمىز مىجىلىپ كېتىدۇ…

— لەيلى … مېنىڭ لەيلىگۈلۈم، مەن ئەمدى ھېچنېمىدىن قورقمايمەن. كەنتكە كېتىمەن، سىزنى ئۆز ئەمرىمگە ئالىمەن.

— ھازىرچە سەۋر قىلىڭ. ئەگەر سىز ئۇچىنچى ئورۇم پىچاننى، پىچانلىق ئەتراپىدىكى ئوت - چۆپلەرنى ئورۇپ بولمىغىچە كەنتكە كىرسىڭىز، ئىگەمبەردى ئاشلىق نورمىنى بەرمەسلىكنى ئۇقتۇردى. ئۇنداقتا، ئانامنى قىيناپ قويىمىز.

— سىز ئېغىلدا ئىشلەۋاتىسىز، قورساقتىن قىينىلىپ قالدىڭىزمۇ؟

— قىزىق ئىش، ئىگەمبەردى چاۋارغا: «لەيلى ئېغىلدا ئىشلەۋاتسا» دەپ ۋارقىراپ - جاقىراپ يۈرۈپ، ماڭا ئاشلىق نورمىسى بەلگىلەپ بېرىپ، ئانامغا ئايرىپ بېرىپتۇ.

— بۇ … بۇ قاراڭ چۈشەنگىنى بولمايدىغان ئادەم، ئۇ بەزىدە ھايۋان، بەزىدە ئىنسان. لەيلى، سىزنى ئېغىر ئىشلارغا قالدۇرۇشقا مەن سەۋەبچى بولدۇم.

— ئېغىر ئىشلارنى ئەخمەت ئاكام قىلىدۇ. لېكىن ئىچ ئات بەك يامانكەن، مېنى يېقىن يولاتمايدۇ.

— ئۆيدە بىر نەرسە بار، ئۇنى كىيىۋالسىڭىز «ئاقتاش»

سىزنى ئۆز كۆرىدۇ.

ـــ راستما؟

ـــ مەن سىزنى ئالدامدىم؟!

كامال لەيلىنى سۆيمەكچى بولۇپ، ئەمدىلا ئېغىشىشى يېقىنلا يەردىن يۆتكەلگەن ئاۋاز كېلىپ ئۇلارنى چۆچۈتۈۋەتتى. بۇ ئەخمەتنىڭ «تېزراق» دېگەن شەپىسى ئىدى. كامال بىلەن لەيلى بىر ـ بىرىگە كۆزى قىيمىغان ھالدا ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشتى. كامال ئەخمەتنى قۇچاقلاپ كۆزلىرىگە ياش ئالدى. ئەخمەت ئاينى كۆرسىتىپ ۋاقىت قىس ئىكەنلىكىنى بىلدۈردى ـ دە، ئېتىغا مىنىپ ئالدىدا ماڭغاچ تۇردى. كامال بىلەن لەيلى ئات يېتىلىگەچ پاراڭلىشىپ ماڭدى:

ـــ كامال ئاكا، يېقىندا كەنتىمىزگە خىزمەت گۇرۇپپىسى كېلىدىغان ئوخشايدۇ.

ـــ قويۇڭا شۇ خىزمەت گۇرۇپپىسىنى، مانا 8 ـ ئايمۇ چىقىپ كېتەي دېدى. ئۇلار كەلگەن بىلەنمۇ دېھقانلارنىڭ كەتمىنىنى چاپامدۇ ياكى ئوچ ئەبلەخنىڭ دېپىنى چالامدۇ، ئوققىنى بولمايدۇ. ئۆز ۋاقتىدا ۋاڭ جۇيجاڭمۇ كۆڭلۈمنى ياساپ قويغان چېغى.

ـــ يۇقىرىدىن ئالايتەن ئەۋەتكەندىن كېيىن ياخشى ئادەملەرنى تاللاپ ئەۋەتەر.

ـــ تاسادىپىي ياخشىلىرى كېلىپ قالمىسا، كۆپىنچىسى ئەمەلدارلارنىڭ ئېرىقىنى ياقىلايدۇ. شۇڭا خىزمەت گۇرۇپپىسى كېلىپ قالسا ئالدىراپ سىر بەرمەڭ.

ـــ خىزمەت گۇرۇپپىسىنى ئۆزىڭىز ئارزۇلايتىڭىزغۇ؟

ـــ ئەمدى رايىم ياندى، ـــ كامالنىڭ كۆزلىرىدىن ئۇمىدسىزلىك چىقىپ تۇراتتى، ـــ ئۇلارنىڭ يۇقىرىدا بىرەر قوللايدىغان كاتتىۋېشى بولمىسا، خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ كېلىدىغانلىقىنى بىلىپ تۇرۇپ ئىككىمىزگە يالا چاپلامدا؟

ئويلىنىپ بېقىڭ.

ئىككىسى پاراڭ بىلەن تۇرالغۇغا كېلىپ قالغانىدى. كامال ئۆيگە كىرىپ كېتىپ قوزا تېرىسىدىن تىكىلگەن ئاپئاق تەلپەكنى كۆتۈرۈپ چىقتى. لەيلى كەمچەت تۇماقتەك پەس قاسقانلىق تەلپەكنى كۆرۈپ قەۋەتلا خۇشال بولۇپ كەتتى. كامال تەلپەكنى ئۇنىڭغا كىيگۈزۈپ:

— قاراڭ يارىشىپ كەتكىنىنى، بۇنى كىيىۋېلىپ ئاقتاشنىڭ ئالدىغا بېرىۋېرىڭ، — دەپ قويدى.

— ئىچ ئاتنى ئاقتاش دەيدىكەندە.

— شۇنداق، — كامال لەيلىنىڭ قولتۇقىدىن يۆلەپ ئېتىغا مىندۈردى، — قىلغان گەپلىرىمنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالماڭ، بەك ئېھتىياتچان بولۇڭ.

— ئۇقتۇم.

— لەيلى، دەسلەپكى ئۇششۇك سوغۇقى ئۆتۈپ كەتتى، — كامال قولىنى كۆتۈرۈپ ۋاقىرىدى، — ئەمدى قورقماڭ.

— ماقۇل، — لەيلىمۇ قولىنى كۆتۈرۈپ پۇلاڭلاتتى، — كامال ئامان بولۇڭ!

ئاق تەلپەك يارىشىپ كەتكەن قىز بارا ـ بارا ئۇزاپ، قۇم دەشتىدە غايىب بولدى…

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurbook.com

ئون بىرىنچى باب

ئېغىر ۋەزىپە

تاڭ قاراڭغۇلۇقى. ئىككى قاسىقىنى پاكار ياۋا قوموش، يۇلغۇن قاپلىغان چۆل يولىدا بىر توپ ئېشەكلىك كىشىلەر تاپۇر ـ تۇپۇر قىلىشىپ، قىپقىزىل تاڭ ئۇپۇقىغا قاراپ جېدەلىلەپ كېتىۋاتاتتى. «چۆلئېرىق» سۇ ئامبىرىدا ئابلىز ھاكىم بىر كېچە مېھمان قىلىپ ئۇزىتىپ قويغان 17 كىشىلىك خىزمەت گۇرۇپپىسى گۇرۇپپا باشلىقى ۋاڭ يۈك، مۇئاۋىن گۇرۇپپا باشلىقى ئەيسايۇفلارنىڭ يېتەكچىلىكىدە تاڭغا يېقىن تەكلىماكان ئىچكىرىسىدىكى بىر جۇپ ياقۇت «قۇمچاقار» بىلەن «ئەلئاباد» قا قاراپ يولغا چىقىشتى. كېچىچە «چۆلئېرىق» دېگىدە قورساقلىرى تويغان، ھاردۇقى چىققان ئېشەكلەر بىر ـ بىرىگە يول بەرمەي، چاڭ ـ توزان كۆتۈرۈپ بۇك ـ باراقسان باغلارنى، كۆجۈم مەھەللىلەرنى، ۋادەكلىك دېھقان ئۆيلىرىنى ئارقىدا قالدۇرۇپ ئىلگىرىلىمەكتە ئىدى...

يول تالىشىپ مېڭىۋاتقان ئېشەكلەرنىڭ تۇياقلىرىدىن قۇم ـ توپىلار چاچرايتتى. توپا چىراي ھارغىن خىزمەت گۇرۇپپىسى ئەزالىرىنىڭ ئارىسىدا ئۆمرىدە ئېشەك مىنىپ باقمىغان 24 ~ 25 ياشلار چامىسىدىكى بۇدۇر چاچ، ئاق يۈزلۈك، قارا قاشلىق بىر يىگىت ئېشەك ئۇستىگە كۆنەلمەي پات ـ پاتلا قۇم ئۇستىگە يېقىلاتتى. يەنە ئېشەككە ئېسىلاتتى. ئۇ ئۇچىسىغا قوش يانچۇقلۇق گىمناستۇركا كىيگەن بولۇپ، بېلىگە كۆپ پىستانلىق

تاسما بەلۋاغ باغلىغانىدى. يىگىت ئەتراپتىكى تاڭ مەنزىرىسىگە، قىپقىزىل ئۇپۇققا، كەنت ئىزنالىرىغا، ئېشەكلەر ھاڭراپ، توخۇلار توختىماي چىللاۋاتقان دېھقان ھويلىلىرىغا تىكىلگىنىچە قانداقتۇ ئەنسىز خىياللارغا چۆككەندەك قىلاتتى.

— شۇ چاغدا ئابلىز ھاكىمغا ماقۇل، دېمىسەم بوپتىكەن، — دېدى ئۇ ئاستا شۇڭىلاپ، — مانا ئەمدى ماڭا نېمە كۈن بۇ!

يىگىت بىردىنلا ئابلىز ھاكىم بىلەن بولغان سۆھبەتنى ئەسكە ئالدى. بەگئېرىق ئوتتۇرا مەكتىپىدە پراكتىكا قىلىۋاتقان ئوقۇتقۇچى جەۋلان ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتى تەرىپىدىن چاقىرتىلىپ، ئابلىز ھاكىمنىڭ ئىشخانىسىدا ھازىر بولدى. جەۋلان ھاكىمنىڭ ئاپئاق، پاكىز، ئورۇق چىرايىغا، ئېگىز قاڭشارلىق بۇرنىغا، ئۇچلۇق ئېڭەك، مۇلايىم كۆزلىرىگە، شالاڭلاشقان چوقا چاچلىرىغا قاراپ «ئەللىك» ياشلاردا بولسا كېرەك دەپ ئويلىدى.

— جەۋلان مۇئەللىم، مېنى ئېسىڭگە ئالالىغانسەن؟

— يادىمدا، مېنى «سوت مەھكىمىسىدە پراكتىكا قىلسۇن، كېيىن شۇ يەرگە ئېلىپ قالىمىز» دېگەن ئابلىز ھاكىم سىزغۇ.

— ياخشى ئۇنتۇپ قالماپسەن، ئەمىسە ج خ ئىدارىسىدا ئىشلىگۈڭ بارمۇ؟

— كەچۈرۈڭ ھاكىم، مېنى ئىلاجى بار مەكتەپتىن ئايرىۋەتمەسىڭىز…

— ئۇنداقتا ئوقۇتقۇچىلىقتىن باشقا كەسىپلەرگە ئانچە قىزىقمايدىكەنسەنده؟

— قىزىقماسلىقتىن ئەمەس، بەلكى ئوقۇتقۇچىلىققا مۇھەببىتىم بارلىقىدىن.

— بوپتۇ ئارزۇيۇڭغا ھۆرمەت قىلاي، — ھاكىم كۈلۈپ قويدى، — بۇ قېتىم چاقىرىشىمدىكى سەۋەب مۇنداق، نۇتۇق قابىلىيىتىڭمۇ بارىكەن، ئەمدى ئوقۇغان كەسپىڭنى ئەملىيەتتىن

ئۆتكۈزمەكچى بولماس.

ئابلىز ھاكىم قۇمچاقار ۋە ئەلئاباد خىزمەت گۇرۇپپىسى ئەۋەتىش، ئۇ يەردىكى تەكشۈرۈشكە تېگىشلىك مەسىلىلەر ھەققىدە چۈشەندۈرۈپ ئۆتكەندىن كېيىن، ئۇنىڭمۇ خىزمەت تەكشۈرۈشكە بەلگىلىگەنلىكىنى ئۇقتۇرۇپ: «بۇ ئەلۋەتتە سېنىڭ ئوقۇغان كەسپىڭ بىلەن مۇناسىۋەتلىك» دەپ ئەسكەرتىپ ئۆتتى. جەۋلانمۇ ھۆرمەتكە سازاۋەر ھاكىمنىڭ لەۋزىنى ئىلىك ئالماي «ياق» دەۋېرىشكە يۈزى چىدىمىدى بولغاي كۆڭۈلدىكىنى قورۇنغان ھالدا دېدى:

— بولىدۇ، مەنمۇ دېھقانلارنىڭ تۇرمۇشىغا چۆكۈم، ئىجتىمائىي شارائىت، ئىجتىمائىي ئۆزگىرىشلەر بىلەن ئۇچراشقۇم بار ئىدى، — دېدى جەۋلان ئامالسىز ئىچىدە، — لېكىن خىزمەت گۇرۇپپىسىدىكىلەر ئىدارە ـ جەمئىيەتلەردىن تاللانغان كادىرلار دەۋاتىسىز، ئۇلار مېنى «ئالۋاڭغا گالۋاڭ» نى ئەۋەتىپتۇ دەپ مەسخىرە قىلىشارمىكىن؟

— تولا كەمتەرلىك قىلىپ كەتمە، — ھاكىم جەۋلانىنى بىلمىلىك دەپ چوڭ بىلەتتى، — ئۇلارنىڭ سىياسىي قانۇن جەھەتتىكى بىلىم سەۋىيىسى سەنچىلىك بولۇشى ناتايىن…

… ئېشەكلەر پۇشقۇرۇشۇپ، يول تالىشىپ كۆزلىرىنى ئالايتىپ كېتىۋاتاتتى. كادىرلار ئۆزئارا پاراڭلىشىپ، چاقچاقلىشىپ، بەزىلىرى يەرگە چۈشۈپ پىيادە مېڭىشاتتى. جەۋلان ئۇلارغا قاراپ «ۋاي بولدىلا، كەلگەندە كۆرەرمەن» دەپ ئۆزىنى بەزلىسىمۇ، خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ ۋەزىپىلىرى ئېسىگە كېلىش بىلەن كەيپىياتى بىردىنلا سۇسلاپ كېتەتتى. تېخى قورقانغا قوش كۆرۈنۈپتۇ، دېگەندەك ئابلىز ھاكىمنىڭ ئۆزىتىش يىغىنىدا قىلغان سۆزلىرى ئەسكە چۈشىلا جەۋلاننى سوغۇق تەر باساتتى:

— «قۇمچاقار ۋە ئەلئاباد تەكلىماكاننىڭ ئىچكىرىسىگە

جايلاشقان، قاتناش قۇلايسىز، ھۆكۈمەت نەزىرىدىن يىراق يېزىلار. ئۆلكە ئازاد بولۇپ بىر قېتىم خىزمەت گۇرۇپپىسى كىرگەن. 10 يىل ئۆتكەندە سىلەر كىرىۋاتسىلەر، ۋەزىپەڭلار مائارىپ خىزمىتىنى تەكشۈرۈشتىن سىرت، كادىرلارنىڭ خىزمەت، تۇرمۇش ئىستىللىرى، پاراخورلۇق، خىيانەتچىلىك، چوڭ يەپ ـ چوڭ ئىگىلەش مەسىلىلىرىنى ئېنىقلاپ بىر تەرەپ قىلىسىلەر، ئۇ يەرلەرنىڭ مەدەنىيەت سەۋىيىسى تۆۋەن، خىزمەتتە ئەستايىدىل ھەم ئېھتىياتچان بولۇشۇڭلارنى ئۇمىد قىلىمەن...»

جەۋلان ئويلىغانسېرى ئەنسىز خىياللار ئۇنى چىرمىۋالغاچقا، ئېشەكتە كېتىۋاتقان كادىرلارغا قارىدى. ھازىر ئۇلارمۇ مۇگدىگەندەك جىمىپ قېلىشقانىدى. قارا ھاڭگىغا مىنگەن ۋاڭ يۇڭ كۆزلىرىنى قىسقان ھالدا يىراقلارغا تىكىلگەنىدى. ئۇنىڭغا سوڭدىشىپلا بوز ھاڭگىدا كېلىۋاتقان 42 ياشلاردىكى ئوتتۇرا بوي، تەمبەل، قاپقارا قوشما قاشلىق ئەيسايۇف باشلىرىنى چۆكۈرۈپ جىمجىت كېتىۋاتقان گۇرۇپپا ئەزالىرىغا قاراپ ۋارقىرىدى:

ـــ ئاغىنىلەر، ئابلىز ھاكىمنىڭ كېچىدىن بەرگەن زىياپىتى ئېغىر كەلدىمۇ نېمە؟ چۆلئېرىق سۇ ئامبىرىدىن قوزغالغاندىن بېرى ئېشەك ئۈستىدە ئۇخلاپ كېلىۋاتسىلەر؟

ـــ ئاخشام زىياپەتتە يېگەن، ـــ دېدى ۋاڭ يۇڭ ئۇيغۇر تىلىدا، ـــ گۆشگىردە، كاۋاپ، مانتىلارنى كۆشەۋاتامسىلەر ـ يە؟

ئەتراپتىن «ياق، ياق!» دېگەن ئۇيغۇلۇق غاراڭ ـ غۇرۇڭ ئاۋازلار ئاڭلاندى. ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئىدرىس ئىسىملىك پاكار، دىقماق، سېرىق چىراي، بۇرنى پاناق بىر كادىر خىڭلىدىغىنىچە گەپ باشلىدى:

ـــ ئەيسايۇفكا مېنىڭ قورسىقىم ئاغرىپ ئىچىم سۇرۇپ قاپتۇ دېسە.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ـــ تونۇر كاۋىپى بىلەن گۆشگىردە ئىسسىق كېلىپ شاتراقلاپ قاپسەندە.

ھەممىسى بىردەك كۈلۈشۈپ كەتتى.

ـــ بولۇپمۇ ياغاچ تۇڭلاردىكى، ـــ دېدى بادامدوپپىلىق زايىت دەيدىغان ئوقۇتقۇچى، ـــ قىزىل ئۈزۈم ھارىقى بەك بەلەنكەن ئەمەسمۇ.

ـــ ھېجىرلاپ ئىچكىنى تۇرۇپتىڭلار، ـــ ۋاڭ يۇڭ ئارقىغا قايرىلدى، ـــ سىلەردىن ھەزەر ئەيلەپ قالدىم، قانداق دېدىم ئەيسايۇف.

ـــ شۇ ئەمەسمۇ، كونىلار: «مۇت زەھەر بولسا يۇت» دەپ بىكار ئېيتماپتىكەن.

ـــ ئەيسايۇفكا «مۇت، زەھەر بولسا يۇت» دېگەن قانداق گەپ ئۇ.

ـــ شۇنىمۇ بىلەلمىدىڭما شاماللىق، «بىكارغا بەرسە، زەھەر بولسىمۇ يەيدۇ» دېگەن گەپ.

كۈن چۈش بولۇپ، جەزىرىمە چۆل تونۇردەك قىزىۋاتقان تومۇز ئىسسىقتا خىزمەت گۇرۇپپىسىدىكىلەر بىر قانچە تۈپ قېرى توغراقلار گىرەلىشىپ كۆكىرىپ تۇرغان سايىغا كېلىپ ئېشەكلىرىدىن چۈشۈشتى. ئۇلار توقۇم، ئۇچىلىق، خۇرجۇنلىرىنى يەرگە چۈشۈرۈپ، پاكار ئۆسكەن قومۇشلۇققا قويۇپ بېرىشى، ئېشەكلەر كورۇسلىتىپ قومۇش يېيىشكە باشلىدى. ئىسسىقتا قىزىرىپ، تەرلەپ كەتكەن كادىرلار كۆڭلەكلىرىنى سېلىپ، بەزىلىرى ئاسما مايكىلىرىنى سېلىۋېتىپ ئۆزىنى يەلپۈپ تۇرسىمۇ يەنىلا يۈز ـ بويۇنلىرىدىن تەر قۇيۇلۇپ تۇراتتى. جەۋلان ئۆزى يالغۇز بىر تۈپ يۇلغۇن دالدىسىدا سۇداندىكى سوغۇق چېيىنى ئىچىپ ئولتۇراتتى. ئۇنىڭ كەيپىياتىنىڭ ياخشى ئەمەسلىكىنى سېزىپ قالغان ۋاڭ يۇڭ ھۆل لۆڭگىسىنى بېشىغا ئارتىپ يېتىپ كەلدى.

ـــ ھە، داشۆسىڭ (ستۇدېنت) تۇرۇپلا سېنى غەم بېسىۋالدىغۇ، چىشى ئاغرىق ئادەمدەك چىرايىڭ ئىچىلمايدۇ.

ـــ ئەيسايۇفكام، ـــ دېدى شاتراقلاپ قالغان ئىدرىس، ـــ رومان، ھېكايە، چۆچەكلەرگە ھېرىسمەن ئادەم بولغاچقا، يول بويى ئۇنى سۆزلىتىپلا كېلىۋاتىدۇ. بىزەمۇ تۇتۇلۇپ قالمىغان. نېمە بولدىكى تاڭ.

ـــ سەپەردىلا ئەمەس، ـــ ئوقۇتقۇچى زايىت گەپ قىستۇردى، ـــ ناھىيىلىك مېھمانخانىدا ئىككى كېچە ياتقاندىمۇ بىزنى كۈلدۈرۈپ تېلىقتۇرۇۋەتكەنىدى. تۇرۇپلا تۇتۇلۇپ قالدىغۇ.

ـــ مەن سېنى «شاماللىق» دېگىنىمگە خاپا بولۇپ قالدىڭمۇ ـ يا، ـــ ئەيسايۇفمۇ ئۇنىڭ قېشىغا كەلدى، ـــ تۇنجى قېتىم مائارىپ ئىدارىسىغا كىرىپ مېنىڭ قېشىمنى ماختاپ «بوپ قالىدىكەنسىز جۇمۇڭ» دېگەن ۋاقتىدا ئۆزۈڭ «مەن شاماللىق» دېمىگەنمىدىڭ.

ـــ «شاماللىق» ئەمەس «شىماللىق» دەڭا، ـــ جەۋلان كۈلۈپ سالدى، ـــ سىلەر نېمىلەرنى ئويلاپ كەتتىڭلار؟ ماڭا ھېچنېمە بولمىدى، ئامما شۇ خىزمەت تەجرىبەم يوق، بىر ئاز ئەنسىرەپ تۇرىمەن.

ـــ جەۋلان راست گەپ قىلدى، ـــ دېدى ۋاڭ يۇڭ، ـــ ھاكىم سۆزلىگەن چېغىدىلا ئۇ سەل ئەنسىرەپ قالغانىدى. ھېچقىسى يوق، سەن دېگەن سىياسىي قانۇندا ئوقۇغان، ئاشۇ بىلىمىڭ بىلەن خىزمەتنى چوقۇم ياخشى ئىشلەپ كېتەلەيسەن.

ـــ خىزمەت دېگەننى قارا، شاماللىق، چامغۇرنى توغرىغاندەك كارت ـ كارت كېسىپ ئىشلەيمىز، ـــ ئەيسايۇف قىزىقچىلىق قىلىشنى باشلىدى، ـــ ئەمما ئىت چاشقان تۇتىمەن دېگەندەك تۇرمۇشتىكى ھېلىقىدەك ئىشلارغا چېپىلىپ ئالمىساڭلا بولدى.

ـــ قايسى ھېلىقىدەك ئىشلار ئۇ، ـــ جەۋلان راستلا بىلەلمىگەن ئىدى، ـــ گەپنى ئېنىقراق قىلىڭە.

www.uyghurkitap.com

— شۇنىما ئۇقالمىدىڭما؟ — ئەيسايۇف كۈلدى، — قوناقلىققا، كېۋەزلىككە كىرىپ كەتكەنلەرنى تۇتۇۋالىدىغان، ئىككى ئائىلىنى جېدەلگە سېلىپ قويىدىغان ئىشلارنى قىلما دېگەنلىك.

ئولتۇرغانلار ئاسمانباقتى بولۇپ كۈلۈشتى.

— ئۇنداقتا ناشايان ئىشلارنى كۆرسەكمۇ كۆرمەسكە سالىدىكەنمىزدە؟

— ئۇنداق ئەمەس، ئۇركۈتۈۋەت هە، مانا.

— قانداق قىلىپ؟

— «تاخۇ تاخ» دەپ ۋارقىرىساڭ، «ئادەم بارکەن» دەپ كېتىپ قالىدۇ.

سالقىنداپ ئولتۇرغانلار قاتتىق كۈلۈشۈپ كېتىشتى.

— شۇمۇ خىزمەت گۇرۇپپىسى بوپتۇ، — جەۋلانىڭ چىرايى تۇرۇلدى، — يامان ئىشلارنى كۆرۈپ تۇرۇپ، كۆرمەسكە سالسا، تېخى ئۇلارنى ئۇركۈتۈش باھانىسىدا شەپە بەرسە.

يەنە كۈلكە كۆتۈرۈلۈپ، بەزىلەر قورساقلىرىنى تۇتۇشتى.

— كۈلۈشمەڭلار، — دېدى ئەيسايۇف ۋارقىراپ، — ئۇ يەرلەرنىڭ هاۋاسى ئىسسىق، يەل ـ يېمىشلىرى شىرىلىق بولغاچقا قىز ـ چوكانلىرى ئۇز هەم شۇللۇق. شۇڭا بىر يىل ئىچىدە يېزىلىق هۆكۈمەت شۇجىلىرىدىن ئۇچى ئالمىشىپ بولدى.

— نېمە ئۇچۇن؟ — جەۋلان هەيرانلا قالغاندى، — قېنى دەڭا؟

— چۇنكى كۇپكۇنىدۇزدىلا هاللاڭ قىسماقىقا دەسسىدى، — ئەيسايۇف جەۋلانغا قايرىلدى، — بولۇپمۇ سەن گولراق كۆرۈنسەن، قاشلىرىڭچە تەكشى ماڭلاي چاچ، قۇلاق ئاستىغچە سېكىلەك چاچ قويغان قىز ـ چوكانلاردىن هېزى بول!

قاتتىق كۈلكىدىن بەزى كادىرلارنىڭ كۆزلىرىدىن ياش

چىقىپ كەتتى.

ـــ ئەيسايۇفكا «هاللاڭ قىساق» دېگەن نېمە ئۇ؟

ـــ بۇ ... قارا ئۇكا، سېنىڭ شىمال تەرەپلىرىڭدە، «هاللاڭ قىساق» دېگەننى «ئوچۇق»، «ئاشكارا» قويۇلغان قاپقان دېيىشى مۇمكىن.

ـــ ئەيسايۇفنىڭ دېگەنلىرى چاقچاق ئەمەس، ـــ دېدى ۋاڭ يۇڭ جىددىي هالدا، ـــ سىلەرنىڭ هەممىڭلار ياش، مانا شۇنداق هاللاڭ قىساقلاردىن هوشيار بولۇڭلار. بەزى ئاينىغان ئۇنسۇرلار قىز ـ چوكانلاردىن ئىبارەت «قىساق» لارنى يوللىرىڭلارغا قويۇشى مۇمكىن ... لېكىن قىساققا دەسسىگەن خىزمەت گۇرۇپپىسى ئەزالىرى هەرگىز كەچۈرۈلمەيدۇ. چۈنكى كىچىككىنە تۇرمۇش ئىستىلى سەۋەبىدىن ياخشى ئادەملەر ئەدەپ يەپ، يامان ئادەملەر تەنتەنە قىلىشى مۇمكىن. هەتتا كۆرەش يۈنىلىشى تۈيۈق يولغا كىرىپ قالىدىغان زور خاتالىق يۈز بېرىدۇ...

هاردۇقى چىقىپ سەل ئارام ئېلىۋالغان كادىرلار ئېشەكلىرىنى توقۇشۇپ يولغا چىقىشتى. كۆك ئوتقا تويۇنغان ئۇلاغلارمۇ خېلىلا تېتىكلىشىپ، تېز هەم سىلىق يورغىلايتتى. ئۇلار «قاغا شورلۇقى» نىڭ ئاپئاق شورلۇق تۈزلەڭلىكىگە يېتىپ كېلىشى بىلەن ئېشەكلەر بىر ـ بىرىگە يول بېرىشمەي، بىر ـ بىرىنىڭ پاچاقلىرىغا ئېغىز سېلىشىپ يورغىلىماقتا ئىدى. يىراق ـ يىراقلاردا كۆكۈچ كەنت ئىزنالىرى، سارغۇچ توغراق ئورمانلىقلىرى، قىزارغان يۇلغۇنلۇقلار، ئۇنىڭدىنمۇ نېرىدا سۇس سۆسۈنرەڭ قۇملۇقلار كۆزگە چېلىقاتتى. ئاربىدىن كىمدۇر بېرى «قاغا شورلۇقى» غا كەلدۇق دەپ ۋارقىرىشى هەممە بىردەم ئاپئاق لىباس يېپىنغان كەڭ دالاغا قاراشتى.

ـــ هەي جەۋلان، ـــ جەۋلاننىڭ ئېغىزىنى ئاچالماي قالغان ئەيسايۇف يەنە گەپ كوچىلىدى، ـــ ئابلىز هاكىم سېنى «هاماڭلا

ئاداش» دېسە، سەن: «ھارمىدىم، ئېشەكتە كەلدىم» دەيسىلا.

بىر دەملىك جىمىپ قالغان سەپەرچىلەر كۈلكىنى يەنە باشلىۋەتتى.

ــ ئەمىسە نېمە دەيمەن؟

ــ «ياخشىدى ھاكىم» دېمەمسەن. قارا ئۇكا بۇندىن كېيىن بىرسى سېنى «ھارمىغايلا»، «ھارمىسىلا»، «ھارماك» دېگۈدەك بولسا «ياخشىدى» دەيسەن. بۇ سېنىڭ سالامغا جاۋاب قايتۇرغىنىڭ بولىدۇ.

ــ ئەيسايۇفكا نەچچە كۈندىن بېرى ئۆگىتىپلا كېلىۋاتىسىز، بىراق مەن ھە دېسىلا ئۇنتۇپ قالىمەن. ئەمىسە دەڭا «پەپىلىقۇش دېۋەك» دېگەن قانداق گەپ ئۇ؟

ــ ئەمىسە قۇلىقىڭنى دىك تۇتۇپ ئاڭلا، بىر كىم ئۆمۈلاقمان ئۆگىتىپ تۇرسا، ئۆمۈلاقمان ئۇنتۇپ قالىدىغان ئادەمنى «پەپىلىقۇش دېۋەك» دەيمىز.

كۈلكە يەنە باشلاندى.

ــ ئەيسايۇفكا ئەمىسە «ئۆمۈلاقمان» دېگىنى نېمە دېگىنى؟

كۈلكە ئەۋجىگە كۆتۈرۈلدى.

خىزمەت گۇرۇپپىسى ئەزالىرى قۇم بارخانلىرى ئارىسىدىكى ئۇلاغ يولىدا كېتىۋاتاتتى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى يەرگە چۈشۈپ پىيادە ماڭسا، ھۇرۇنلىرى ئېشەكتىن چۈشمەي ئولتۇراتتى. ھەتتا ئېشەكنىڭ پۇتلىرى قۇمغا پېتىپ كېتىپ، ئۇنىڭ ئۈستىدىن موللاق ئېتىپ يىقىلىۋاتقانلارمۇ بار ئىدى.

ــ جەۋلان بۇ قۇملۇق يولنى قىسقارتساق قانداق؟ ــ دېدى ئەيسايۇف ھاسىراپ، ــ مەن ساڭا «ھاللاك»، «پەپىلىقۇش دېۋەك»، «ئۆمۈلاقمان» دېگەندەك سۆزلەرنىڭ مەنىسى دەپ بەردىم. ئەمدى سەن ماڭا بىر ھېكايىغا قەرزدار، قېنى ھازىرلا تۆلىۋەت.

ــ ئۇنداقتا، «چاھار دەرۋىش» نى سۆزلەپ بېرەي.

ــ «چاھار دەرۋىش» دېگەن قانداق گەپ ئۇ؟ ئادەم

چۈشەنگۈدەك دېمەمسەن؟

ـــ «چاھار دەرۋىش» يەنى «ئۈچ قەلەندەر» دېگەن گەپنىمۇ بىلەلمىگەن ئادەمنى بىز «ئالىجۇقا سارائ» دەيمىز.

ـــ پاھ، پاھ شامالىق نېسى قويمايسەندە!

ـــ بۇرادەرلەر، ـــ ۋائ يۈك قاتتىق ۋاقىرىدى، ـــ ھەممىڭلار يەرگە چۈشۈپ ئېشەكلەرنى يېتىلەپ مېڭىڭلار، «قۇم قاينام» داۋىنىغا كەلدۇق!

«قۇم قاينام» نىڭ توختىماي ئېقىپ تۇرىدىغان پورىاك قۇملۇقى. خىزمەت گۇرۇپپىسىدىكىلەر ئېشەكلىرىنى يېتىلەپ قۇم داۋانلىرىغا يامىشاتتى، ياماشقانسېرى قۇم بىلەن تەڭ كەينىگە ئاقاتتى. بەزىلىرى كۆڭلەكلىرىنى بېشىغا ئارتىپ، يەنە بەزىلىرى بىلىگە باغلاپ ئورىۋالغان بولسا، بىرنەچچىلىرى قۇمغا ئۆزىنى تاشلىۋېتىپ ھاسىرايتتى ... تەرگە چىلىشىپ قالغان جەۋلان قۇمدا پۈتلىرىنى ئۇزۇن سۇنۇپ، يوتا، تىزلىرىنى ئۇۋۇلاپ ئولتۇراتتى ... ئۇ، ئوڭدىسىغا ياتقان ئەيسايۇفنىڭ قىزىرىپ كەتكەن يۈزىگە قارىدى.

ـــ ئەيسايۇفكا قۇمچاقار، ئەلئابادلار بىزدىن بارغانسېرى يىراقلاپ كېتىۋاتامدۇ ـ قانداق؟

ـــ تولا ئۇندەرەپ كەتمە شامالىق، ئالدىمىزغا تېخى يەنە بىر ئاش پىشىمدەك ماڭمىز، تۇرە، باشقىلار ئۇزاپ كەتتى.

ـــ ۋاي ـ ۋۇي مۇشۇنچىلىك جاپالارنى تارتقانغا تۇشلۇق خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ قانچىلىك رولى بولار؟...

جەۋلان خىزمەت گۇرۇپپىسى توغرۇلۇق دەرگۇمانىدا بولۇۋاتقاندا، ئىگەمبەردىنىڭ مېھمانخانىسى تاماكا ئىسىغا تولغان ئىدى. چوڭ تەختىگە دۆۋىلەپ قويغان كۆك تاماكا بارغانسېرى ئازلاپ، كۈلدان ئورنىدىكى يەنە بىر تەختە كۈلگە تۇشۇۋاتاتتى. چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار خۇددى ئاچچىقىنى تاماكىدىن ئېلىۋاتقاندەك، ئارقا ـ ئارقىدىن ئۇلاپ، ئورنىغانلىرىنى

بىرنەچچە قېتىم شوراپلا تۇگىتەتتى.

— خىزمەت گۇرۇپپىسى تۇنۇگۈن يولغا چىقىپتۇ، — دېدى چاۋار تاماكىسىنى شورىغاچ، — ئۇلار بۈگۈن كەچ يېزىلىق ھۆكۈمەتكە يېتىپ كېلىدۇ. ئاڭلىدىڭلارمۇ ئىگەمبەرداخۇن؟

— شۇنداق، مەنمۇ ئاڭلىدىم، — ئىگەمبەردى بېشىنى كۆتۈرەلمەيلا قالغانىدى، — ئۇلار ئاخىرى دېگىنىنى قىلدى.

— يېزىلىق ھۆكۈمەتتىكى كاتتىلار خىزمەتتىدىن دوكلات قىلىش، خىزمەت گۇرۇپپىسىدىكىلەر ۋەزىپىلىرىنى ئوتتۇرىغا قويۇش ھەم ھەربىرىدە نىزاملىرىنى تۈزگۈچە بىرنەچچە كۈن ئۆتىدۇ.

— چاۋاركامنىڭ بولغىنىمۇ، — دېدى مەتسىدىق، — پالتا چۈشكىچە كۆتەك دەم ئالغاندەك بىزمۇ ئۆزىمىزنى تەڭشەپ ئالغىنىمىز تۈزۈك.

— ئىگەمبەرداخۇن كامالىنغۇ پاشىلىققا پالدىلا، ئەمدى ئاۋۇ خەنزۇ قىزىنى كۆزدىن يوقاتسىلا، قانچە تېز بولسا شۇنچە ياخشى، — چاۋارنىڭ گېپىنى مىڭ قاقىقاندەك قاتتىق ئىدى، — ئەگەر خىزمەت گۇرۇپپىسىدىكىلەر ئۇ قىز بىلەن ئۇچراشسا، بىر ئاي ئاتقان پاختىمىز بىر يىكچە بولماي قالىدۇ.

— بولىدۇ، بولىدۇ.

— ئەمدى ئۇ قىزدىن، — چاۋار مەتسىدىققا قاراپ قويدى، — تەمەيلىرىنى يىغىۋالسىلا.

— يوغسۇ، يوغسۇ...

ئىشتانغا چىققان كۆڭۈلگە تايىنلىق دېگەندەك چاۋار، مەتسىدىقلار ئىگەمبەردىگە «تەمەيلىرىنى ئۈزسىلە...» دېمىگەن تەقدىردىمۇ لەيلى توغرىسىدا ئۇنىڭ بېشى قېتىپ تۇراتتى. بىر ئەمەس ئىككى قېتىم زوتالىق قىلىپ مەقسىتىگە يېتەلمىگەننى ئاز دەپ، خىزمەت گۇرۇپپىسى كەلدىيۇ، لەيلىنىڭ داد ئېتىپ ئىگەمبەردىنى رەسۋايىئالەم قىلىشى ئېنىقلا ئىدى. بۇ يەمىگەن مانتىنىڭ پۇلىنى تۆلىدى دېگەن گەپ شۇدەك! «دىۋانە دېگەن ئازراق پۇلنىڭ قارىسىنى كۆرسە كۆنىدۇ» دېگەن خام تەمەدە قىلغان

ئىشنى كۆرمەمدىغان. توۋا، ئۇ كامالنى قىرىق يىللىق مۇرەببىسىدەك كۆرىدىكەنا!

ئىگەمبەردى خىزمەت گۇرۇپپىسى ئەزالىرى ئالدىدا تىرناق تاتىلاپ، يەردىن بېشىنى ئالالماي، ئاقىرىپ ـ تاتىرىپ تۇرۇشلىرىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرسىلا ئۆز گۆشىنى ئۆزى يېگۈدەك بولۇپ كېتەتتى. ئادەتتە سىياسىي، ئىقتىسادىي مەسىلىلەردە سورىغان سوئاللارغا ئۇتتۇرلۇق جاۋاب بەرگىنى بىلەن ساقال ئېچەكىكە تاقاشقاندا ئەر ـ خوتۇنلار ئارىسىدىكى ئىشلارنى سۆزلەش ئېيتقۇسىزلا نومۇستە! يەنە كېلىپ بىر كەنت باشلىقى دەڭا! شۇڭا لەيلىنى ئەڭ بولمىغاندا نېۋىخانىڭ قېشىغا كەتكۈزۈۋەتمىسە قۇلاق تىنچىمىغۇدەك.

ئىگەمبەردى شۇ كۈنى كەچكە يېقىن كەنت تەشكىلىگە كېلىپ لەيلىنى مال ئېغىلىدىن تاپتى. ئەخمەت مال ئايىغىدىن چىققان تېزەكلەرنى كۆرەكتە يىغىپ دۆۋىلەۋاتاتتى. لەيلى ئوقۇرلارنى پاكىز سۈپۈرۈپ، توغرالغان پىچاننى غەلۋىرىدە تاسقاپ ئاتلارغا تۆكۈپ بېرىۋاتاتتى. لەيلى قەيەرگە ماڭسا ئىگەمبەردىمۇ ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قالماي مېڭىپ، پەس ئاۋازدا يېلىنماقتا ئىدى.

ـــ ھەي ياتۇخان پاڭزاخۇيچۇ بولامدا [1] ؟ ـــ ئىگەمبەردى ئەترapىغا قاراپ قويدى، ـــ ھازىرلا خۇيچۇ ـ ھە؟ مەن تۇڭيى بولدۇم.[2]

ـــ نى تۇڭيى، ۋو بۇتۇڭيى[3] ، ـــ ئەخمەت باشمالتىقىنى چىقىرىپ ھىجايدى، ـــ ۋو بۇخۇيچۇ. [4]

ـــ ھەي لەيلىخان ياتۇ ··· خۇيچۇ قىلىڭە ـ ھە، كامال ماما ساقلاۋاتىدۇ[5].

---

① ھەي قىزچاق ئۆيىڭىزگە قايتىپ كېتىڭ بولامدۇ؟

② ھازىرلا قايتىپ كېتىڭ. مەن قوشۇلدۇم.

③ سەن قوشۇلغىنىڭ بىلەن مەن قوشۇلمايمەن.

④ مەن كەتمەيمەن.

⑤ ··· ھەي لەيلىخان قىزچاق قايتىپ كېتىڭە ـ ھە، كامالنىڭ ئانىسى ساقلاۋاتىدۇ.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

لەيلىنى گەپكە كىرگۈزەلمىگەن ئىگەمبەردى ئالدىراپ ـ تېنەپ نېۋىخاننىڭ قورۇسىغا كىرىپ كەلدى. موماي ھاسىسىغا تايانغىنىچە ھويلىدىكى سۇپىدا ئولتۇراتتى. ئۇ كەنت باشلىقىنى كوچىدا كېلىۋاتقاندىلا تونۇغان بولسىمۇ، بېشىنى كۆتۈرۈپ قاراپمۇ قويمىدى. بۇ ئىش ئىگەمبەردىگە خېلىلا تەس كەلدى. لېكىن ئىچىگە يۇتماي بولمىدى. چۈنكى كامالغا قىلغان يۈزسىزلىكى ئۆزىگە ئايان ئىدى. شۇڭا ئۇ ئۆزىنى ئاقلاپ جىقلا بىر نېمىلەرنى دېگەن بولسىمۇ، نېۋىخان قېتىغىمۇ ئالماي خىيالىي ئولتۇراتتى.

ـــ مەن سىلىگە نېمە دېسەم بولا، ـــ ئىگەمبەردى قوللىرىنى يايدى، ـــ كەلگۈسى كېلىنلىرىنى يانلىرىغا ئەكېلىۋالسىلا دېسەممۇ پىسەنتلىرىگە ئالمايدىلىغۇ؟

ـــ مېنىڭ ئەكەلگۈم يوق ئەمەس، ئۇنىمىسا قانداق قىلىمەن؟

ـــ نېمىشقا ئەمدى؟

ـــ «ھازىر كەتكۈزەلمەي قالغىنى بىلەن، خىزمەت گۇرۇپپىسى كەتكەن ھامان، مېنى يەنە ئەكېلىۋالىدۇ» دەيدۇ.

ـــ ئا ... شۇ چاغدا بىر گەپ بولمامدۇ، ـــ ئىگەمبەردى جىددىيلىشىپ قالغانىدى، ـــ لەيلىخاننىڭ يۈز ـ ئېڭەكلىرىگە چۈشكەن قوڭۇر داغلارنى كۆردىلىمۇ؟ قورسىقى بولسا پۈۋدىگەن دوۋساقتەك كۈندىن ـ كۈنگە يوغىناۋاتسا.

ـــ ئۇغۇ شۇنداق، لەيلىنىڭ قورسىقىغا ئۈچ ئايدەك بولۇپ قالدى.

ـــ ھەببەللى، خىزمەت گۇرۇپىسىدىكىلەر بىلىپ قالسا، كامالنى تۇتۇپ كەتمەسما؟ قېرىغان چاغلىرىدا ئوغۇللىرىدىن ئايرىلىپ قېلىپ چىدالاملا؟

ـــ شۇنداقما قىلاما؟

ـــ ئەمىسە، لەيلىنىڭ قورسىقىدىكى بالا قانۇنلۇقما؟ ـــ ئىگەمبەردى ئالىقانلىرىغا ئۇرۇپ يەرگە تەپتى، ـــ سىلىگە راست

گەپنى قىلسام خىزمەت گۇرۇپپىسى بۇگۈن كەچكىچە كېلىپ بولىدۇ.

ئىگەمبەردى يالغان ئېيتمىغان ئىدى. كەچ گۈگۈم بىلەن خىزمەت گۇرۇپپىسىدىكى كادىرلار ئېشەكلىرىنى يېتىلىشىپ، توپا چىراي، هارغىن هالدا قۇمچاقار رايونلۇق يېزىلىق هۆكۈمەت ئورۇنلاشقان كوچىغا كىرىپ كېلىشتى. كوچىنىڭ ئىككى تەرىپى تۆمۈرچىلىك، ساتىراشخانا، ناۋايخانا، سەكسەنخالتا يايمىلىرى، يېزىلىق هۆكۈمەت قارمىقىدىكى سودا دۇكان، ئاشخانىلىرى شۇنداقلا يېزىلىق هۆكۈمەت كادىرلىرىنىڭ ئۆيلىرى بولۇپ، «ئازنە بازار» دەپ ئاتىلاتتى. بىر توپ ئېشەكلەرنىڭ تاپۇر ـ تۇپۇرلىرىدىن چۆچۈگەن ئىتلار هويلا، كوچىلاردىن قاۋاپ چىقماقتا ئىدى. قۇمچاقار يېزىلىق هۆكۈمەتنىڭ چوڭ دەررۋازىسى ئالدىغا توپلانغان بىر توپ يېزا كادىرلىرى يىراقتىنلا كېلىۋاتقانلارنى كۆرۈپ چاۋاكنى باشلىۋەتتى. ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى 54 ياشلاردىكى ئېگىز بوي، ئاق يۈزلۈك، قارا قاشتاشتىن ئويۇلغان بۇتتەك سۇرلۇك ئادەم بارنىياز يېزىلىق هۆكۈمەتنىڭ باشلىقى، پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى ئىدى. ئۇنىڭ قېشىدىكى ئوتتۇرا بوي، بۇغداي ئۆڭلۈك، 36 ياشلاردىكى يۇمىلاق يۈز ئادەم يېزىلىق هۆكۈمەتنىڭ كاتىپى ئوبۇلهەسەن بولۇپ، ئۇنىڭغا ياندىشىپلا تۇرغان 52 ياشلاردىكى توغۇرلۇق، يالپا يۈز، كۆزى كىچىك، قاش ـ كىرپىكىنىڭ تايىنى يوق، قاپىقى ئۇششۇق ئادەم يېزىلىق هۆكۈمەتنىڭ خاس خادىمى (تې پەيىمۇەن) نەسرۇللا ئىدى. ئۇندىن باشقا هۆكۈمەت ۋە پارتكومنىڭ مەمۇرىي، ئىقتىسادىي ۋە كادىرلار بۆلۈمىنىڭ كادىرلىرىمۇ قىزغىن چاۋاك چىلىشىپ تۇرۇشاتتى. بارنىياز باشلىق بارلىق يېزا كادىرلىرى ۋاڭ يۇك، ئەيسايۇفلار بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشۇشتى هەم «هارمىغايلا»، «هارمىسلا»، «هارماڭ»، «ياخشىتى» دېگەن سۆزلەر بىر هازا تەكرارلىنىپ تۇردى.

ئىككى كۈنلۈك ئېغىر سەپەردىن چارچاپ ھالى قالمىغان خىزمەت گۇرۇپپىسى كادىرلىرى كەچلىك ھاردۇق ئېشىنى ئىچىپلا يېتىپ قېلىشتى. يېزىلىق ھۆكۈمەت قورۇسى ئىچىدىكى «كادىرلار مېھمانخانىسى» ئەلياتقۇ ۋاقتى بولماي تۇرۇپلا جىمجىت سۈكۈتكە چۆمدى. پەقەت مېھمانخانا مۇلازىملىرىنىڭ ئۇياق ـ بۇياققا ماڭغان شەپىسى، ئۆزئارا گۇدۇڭلاشقانلىرى ئاڭلىنىپ قالاتتى. ئەيسايۇفنىڭ ئۆگزىلەرنى كۆتۈرۈۋەتكۈدەك خورىكى بولغاچقا ئۇ يالغۇز ياتاقتا ئورۇنلاشتى. قالغانلار ئىككى كىشىلىك ياتاقلارغا بۆلۈنگەن ئىدى. جەۋلان ۋاڭ يۈكنى بىردەم ساقلاپ بېقىپ، ئۇ كىرمىگەندىن كېيىن كىيىملىرىنى سېلىپ ئاسقۇغا ئاستى. ئاندىن پايپىقىنى داسقا چىلاپ يۇيۇپ تۇرۇشى ۋاڭ يۈك كىرىپ كەلدى.

ـــ ياتاقلارنى تەكشۈرۈپ كەلدىم. ھەممىسى لايدەك ئېزىلىپ ئۇخلاپ كېتىپتۇ، ـــ دېدى ۋاڭ يۈك كۆڭلىكىنى سېلىۋېتىپ، ـــ سەنمۇ تېزراق يات، ئەتە قىلىدىغان ئىش تولا.

ـــ ۋاڭ يۈك ئاكا، ھېلىقى قارا قاشتاشتىن ئويۇلغان بۇتقىلا ئوخشايدىغان باشلىق بارنىياز ئەجەب سۈرلۈك ئادەمكىنا.

ـــ شۇڭا ئۇنى «بارى بۇت» دېيىشىدىكەن، تېخى ئۇنىڭ «ئۇچ يىلدا بىر كۈلمەس» دەيدىغان لەقىمۇ بارکەن.

ـــ ئۇنداقتا «ھاللاڭ قىساق» قا دەسسەيدىغانلاردىن ئەمەس دەڭا؟

ئىككىسى تەڭلا كۈلۈشۈپ كېتىشتى. ۋاڭ يۈك ئارقىدىن:

ـــ ئۇنىڭ كەم سۆزلۈكى، لېكىن ھەربىر سۆزنى مىخ قاققاندەك قىلغىنىنى كۆرگەنسەن، ـــ دەپ قويدى.

ـــ ئۇنىڭ ئەلپازىدىن، ـــ دېدى جەۋلان ئىچىدىكى يوشۇرماي، ـــ خىزمەت گۇرۇپپىسى بىلەن ئانچە خۇشى يوقتەك ئالامەت چىقىپ تۇرىدۇ.

ـــ ئەلۋەتتە شۇنداق بولىدۇ، ـــ ۋاڭ يۈك كۈلۈپ قويدى، ـــ

بۇنداق ھۆكۈمەت نەزىرىدىن يىراق، ئاسمىنى كەك قۇملۇقتا ئۆزى بەگ، ئۆزى خان بولۇپ ئەركىن يۈرگەن ئادەم «ئۇ ياقتا ئۆت»، «بۇ ياقتا تۇر... » دەيدىغانلارنى خالىمايدۇ ـ دە.

ـــ ئۇنداقتا كىيىنكى خىزمەتلەردە بىزگە پۈتلىكاشاك بولارمۇ؟

ـــ خىزمەتتە پىشقان قاغجالما كادىرلاردەك گەپ قىلىپ كەتتىڭا، ـــ دېدى ۋاك يۇك، ـــ لېكىن شۇ نەرسە ئېسىڭدە بولسۇنكى دۇنيادا مەنپەئەتتىن رەھىمسىز ۋە شېرىن كۈچ بولمايدۇ. بارنىياز بېشىدىكى تاجىسىدىن ئەنسىرەپ بولسىمۇ بىزگە كۈچۈكلىنىدۇ...

ـــ شۇنداقمۇ قىلارمۇ ئۇ سوغۇق بۇت؟

ـــ بىزنىڭ يۇقىرىغا قانداق دوكلات قىلىشىمىز ئۇنىڭ تەقدىرىنى ئاستىن ـ ئۈستۈن قىلىۋېتەلەيدۇ، ـــ ۋاك يۇك كۆزىنى قىسىپ قويدى، ـــ ئەمدىغۇ چۈشەنگەنسەن؟

ئەتىگەنلىك تاماقتىن كېيىن يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ مەجلىسخانىسى ئادەم بىلەن تولدى. قاتىرىسىغا قويۇلغان ئۈستەللەرنىڭ بىر تەرىپىدىن يېزىلىق ھۆكۈمەت كادىرلىرى، يەنە بىر تەرىپىدىن خىزمەت گۇرۇپپىسى ئەزالىرى ئورۇن ئالدى. بارنىياز قۇمچاقار يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ يېزا ئىگىلىك ئىشلەپچىقىرىشى، چارۋىچىلىق، قوشۇمچە كىرىم ۋە نامراتلارنى يۆلەش خىزمەتلىرىدىكى قولغا كەلگەن نەتىجىلەر، ئىگىلىگەن تەجرىبە ـ ساۋاقلار، بۇندىن كېيىنكى پىلانلار ھەققىدە قىسقىچە توختالدى. ئۇ سۆزلەۋېتىپ پات ـ پاتلا ئىككى يېنىدىكى ۋاك يۇك ۋە ئەيسايۇفلارغا پىچىرلاپ كۈلۈپ قويىاتتى. بارنىيازنىڭ ئارقىسىدىن كاتىپ ئوبۇلھەسەن يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ ئومۇمىي ئىشلىرى ھەققىدە توختىلىپ ئۆتتى. بۇ ئىككى رەھبەرنىڭ دوكلاتى تۈگىگەن ھامان قىزغىن چاۋاكلار چېلىندى.

ـــ يولداشلار، ـــ دېدى ۋاك يۇك يىغىن مەيدانىغا تەكشى

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تۈر بىكىتى
ئۇيغۇر كىتابلارنىڭ ئىچى تادىرىسى

قاراپ، ـــ بارنىياز شۇجى يېزىلىق ھۆكۈمەت خىزمىتىدىن قىسقىچە دوكلات بەردى. ئوبۇلھەسەن ئومۇمىي ئىشلار ھەققىدە توختالدى. مەنمۇ خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلىرىنى ئوتتۇرىغا قويدۇم. يېزا كادىرلىرى بىزگە يېقىندىن ياردەمدە بولىدىغانلىقىنى دېيىشتى، بىز ئۇلارغا رەھمەت ئېيتىمىز.

ۋاڭ يۇڭنىڭ ساپ ئۇيغۇر تىلى بىلەن سۆزلىگەن سۆزىدىن ھەيران قالغان كۆپچىلىك بىردىنلا قىزغىن چاۋاك ياڭرىتىۋەتتى. شۇڭا بارنىياز 50 ـ يىللاردىكى يەر ئىسلاھاتى، ئىجارە كېمەيتىش ھەرىكەتلىرىدە ۋاڭ يۇڭنىڭ قۇمچاقاردا نۇقتىدا تۇرۇپ ئىشلىگەنلىكى، قۇمتام كەنتىنىڭ يەر ئىسلاھاتى خىزمەتلىرىگە بىۋاسىتە رەھبەرلىك قىلغانلىقىنى ئەسكەرتىپ ئۆتۈشى كۆپچىلىك ئۇنى تەبرىكلەپ قايتىدىن چاۋاك چېلىشتى. بۇ ئەسنادا بارنىياز ئەيسايۇفنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلىغان ئىدى. ئۇ باش لىڭشىتىپ تۇرۇپ كۆپچىلىككە قارىدى:

ـــ ئاغىنىلەر، ـــ ئەيسايۇف قولىنى كۆتۈردى، ـــ بۈگۈن ئازنە بولغاچقا، «ئازنە بازار» قىزىپ كېتىپتۇ، ئايلانساق قانداق؟

كۆپچىلىك «بولىدۇ!» دەپ بىردەك توۋلاشتى ـ دە، ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشتى. باياتىن بېرى بازار تەرەپتىن كېلىۋاتقان ھەر خىل ئاۋازلار، ۋاڭ ـ چۇڭ، شاۋ ـ شۇۋلار، ئۇششاق تىجارەتچىلەرنىڭ خېرىدار چاقىرىپ ۋارقىرىغان ئاۋازلىرىدىن ئورنىدا ئولتۇرالماي قالغان كادىرلار دەرھاللا ھويلىغا چىقىشتى. ئۇلار بارنىياز، ئوبۇلھەسەننىڭ يول باشلىشى بىلەن يېزىلىق ھۆكۈمەت ئىدارىسىنىڭ ئالدىغا چىقىشتى. كەڭ ۋە ئۇزۇن كەتكەن بىر چوڭ كوچا ئادەم دېڭىزىغا ئايلانغان بولۇپ چاڭ ـ توزان بازار ئۇستىنى سۇس ماناندەك قاپلىغان ئىدى.

ـــ بۇ بازارغا، ـــ دېدى بارنىياز پەخىرلەنگەن ھالدا، ـــ قۇمچاقار، ئەلئاباد بازىرىدىنلا ئەمەس بەلكى «ئاياغقۇم» دىكى

«يامۇنبۇك»، «هوك»، «يەقىلىغان توغراق» قاتارلىق كەنت ـ ئايماقلاردىنمۇ ئادەملەر كېلىدۇ.

ـــ بۇ يەردە بازار باشقۇرۇش، جۇسادۇي دېگەن نېمىلەر يوقمۇ؟ ـــ سوردى جەۋلان، ـــ قارىسام بازاردا ھەممىلا نەرسە تېپىلىدىكەن.

ـــ دېھقانلار شەھەر ئاھالىلىرىغا ئوخشىمايدۇ، ـــ دېدى ئوبۇلھەسەن، ـــ گۈلىقاق، جىگدە، ياڭاق، بېھى، ئانار، شاپتۇل قېقى، مونەكلىرىنى ئەكىرىپ سېتىپ، چاي، تۇز، تاختا گۈگۈت، تامباللىق، بالىلىرىنىڭ دەپتەر ـ قېرىنداشلىرىنى ھەل قىلمىسا بولامدۇ! شۇڭا بارنىيازكام جۇسادۇينى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، ھەپتىدە بىر كۈن بولىدىغان ئازنە بازارنى ئەركىن قويۇپ بەردى.

ـــ بىزدە بازار باشقۇرۇش، مىنبىك ئەترەتلىرى قۇرۇلغان، ـــ بارنىياز كۈلۈپ قويدى، ـــ ئۇلارنىڭ بازار تەرتىپىنى ساقلاش رولى بار. بۇ قېتىم سىلەر كەلدىڭلار، «كاپىتالىزم خۇسۇسىيلىقىنى تىرىلدۇرگەن» جىنايىتىمدىن ھېساب بېرىدىغان ئوخشايمەن.

ھەممىسى بىردەك كۈلۈشتى. دەرۋەقە بازار ئىچى «پوش ـ پوش» دەپمۇ ماڭغىلى بولمايدىغان ئادەم قاينىمىغا ئايلانغان ئىدى. كىشىلەر ۋارقىرىشاتتى، توۋلىشاتتى. ھەر خىل رەڭلىك زەدىۋال بورا بېسىلغان ئۆي ھارۋىلىرى، ئۈزۈن بادرىلارنى ئىككى ئۈچىدىن بوغۇپ كۆتۈرۈۋالغان دېھقانلار، تاشتۇز ئارتىلغان ئېشەكلەر، گىلەم ۋە خىلمۇخىل بويالغان ماتارلارنى مۇرىسىگە ئارتىۋالغان خالۋاپلار، باقالالار ...بازارنى باشلىرىغا كىيىشكەنىدى:

ـــ ھوي تەلپەك، تات ھارۋاڭنى...

ـــ ھەي مەللە تون سەن نەدە، بادراڭ نەدە؟

ـــ ئاپلا ماۋۇ شاپاق دوپپىنى، لايدىن سۈزۈۋالغان قوزۇقتەك

يولنى توسۇپ تۇرۇۋالغىنىڭ نېمىسى؟

ـــ ھەي ئالاگەدەن، ئېشىكىڭنىڭ سۆڭگىچىنى بۇرا دەيمەن···

بۇ ئالتاغسىل ئاۋازلارغا جور بولۇپ، ئېشەكلەر ھاڭراپ، قويلار مەرەپ، كاللار مۆرىشەتتى. بازار ئوتتۇرىسىدا ئوغلىقىغا تارتىشىپ، تىرەجەپ تۇرۇۋاتقان جاغىل ئۆچكە ساقىلىدىن تارتقانسېرى كىچىك بالا يىغلىغاندەك ئاچچىق چىرقىرايتتى. ئات ـ ئۇلاغ ئايىغىدىن كۆتۈرۈلگەن چاڭ ـ توزان تېزەك كۆكۈنى ۋە ھەر خىل ئاچچىق پۇراقلارنى دىماغلارغا ئۇرۇپ، خۇددى يامغۇر بولۇتىدەك بازار ئۈستىگە كۆتۈرۈلەتتى ۋە يەنە ئاستا ـ ئاستا قاش ـ كىرپىك، ساقال ـ بۇرۇتلارغا، ئۇزۇن ـ قىسقا يەكتەكلەر ئۈستىگە، كىندىككىچە ئوچۇق تۇرغان تۆكلۈك مەيدىلەرگە قونۇپ، بىر قەۋەت ئاق توپا بازارچىلارنى كۆمۈپ تاشلايتتى···

بارنىياز شۇجى، كاتىپ ئوبۇلھەسەنىڭ يول باشلىشى بىلەن كادىرلار بازار ئايلىنىپ يۈرەتتى. دېھقانلار كادىرلارغا سالام ـ سەھەت قىلىشاتتى. ئۆزىنىڭ ساداقىتىنى، مۆمىن بەندە ئىكەنلىكىنى بىلدۈرمەكچى بولغاندەك قورۇنۇپ، ھىجىيىپ، ئىككى قولىنى كۆكسىگە ئېلىپ بىچارىلەرچە بويۇن قىسىپ تۇرۇشاتتى. بولۇپمۇ بارنىيازنى كۆرگەن ھامان دەرھال يول چېتىگە چىقىپ ئېگىلىپ ـ پۈكۈلۈپ، قول قوشتۇرۇپ، ئۇ ئۆتۈپ كەتكىچە باش ئېگىپ تۇراتتى. كادىرلار يەل ـ يېمىش قاتارلىرىغا كېلىشى بىلەن ۋاڭ ـ چۈڭنىڭ دەستىدە گاراڭلا بولۇپ قېلىشتى:

ـــ ھەي، ھەي، كۆك شاپتۇل، كۆك شاپتۇل! بىر جام شەرۇبتى بار كۆك شاپتۇل! شاببۇل، تېز بول ··· تۇگەيدۇ شاپتۇل···

ـــ مىياڭسال ··· شاپتۇلنىڭ خۇانسى سېرىق مىياڭسال! شۆپۈكىنى ئال، ئېتىنى ئاغزىڭغا سال ··· تامىقىڭنى يارىدۇ، خۇددى ھەسەل ـ بال!

ـــ ھەي يېمىش جىگدە، نان جىگدە، قىز ـ چوكانلىق بوينىدىكى مارجانمۇ؟ ئۆزئارا چاقنىق مەيدىسىدىكى كەھرىۋامۇ؟!

ئۇلار كاۋا بازىرى قاتىرىغا كېلىش بىلەن تولىمۇ مەززىلىك بىر پۇراق گۈپۈلدەپ پۇراپ، ھەممىنىڭ ئېغىزىغا سېرىق سۇ تولدۇردى! خېرىدارلار «ماڭا بىر كېسىم»، «يەنە بىر شاپاق»، «يوغانراق كەسسەڭچۇ!» دېيىشكىنىچە ئۆرە تۇرۇپ، ئۆكچىسىگە زۇڭزىيىپ ئولتۇرۇپ، توپىغلا تىزلىنىپ يېمەكتە ئىدى. تونۇردا پىشۇرۇلغان كاۋىلارنىڭ ئىچىگە كەپتەر باچكىسى سېلىنغان بولۇپ، ئۇنى خېرىدارلار دورىلىق دەپ يېيىشەتتى. قاسقاندا دۈملەپ تەييار قىلغىنى ئالتۇندەك ساپسېرىق تاۋلىنىپ ئادەمنىڭ كۆزىنىڭ يېغىنى يېيەتتى. قىزغۇچ قارا ۋە قوڭۇر رەڭدە پارقىراپ تۇرغىنى ئۇزۇم شىرنىسىدە پىشۇرغان كاۋا بولغاچقا، ئىللىق پۇرىقى كاۋا بازىرىنى بىر ئالغان ئىدى. جەۋلان كاۋىلارغا قاراپ تۇيدۇرماي يۇتۇنۇۋىدى، ئەيسايۇف كۆرۈپ قېلىپ، بارنىيازنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلىدى.

كادىرلار ئايلىنىپ يۈرۈپ بازارنىڭ ئەڭ قايناق ئوتتۇرىغا كېلىشى بىردىنلا ئالمان ئارىسىدا قۇيماقتەك قورۇلغان قاپقارا يۇزىنى قىزغۇچ چىگىش ساقال باسقان جارچى قۇلىقىنى تۇتۇپ، ئاسمانغا قاراپ جار سالدى:

ـــ ئەيھۇھەنناس، ئىشىتىڭلار ئامۇ خاس! ھۇسەين قارىي، كېرەم پاششا غازىنىڭ سول قۇلىقى كېسىلگەن، بىر كۆزىدە ئېقى بار، بوز ھاڭگىسى ئۇلاغ بازىرىدىن يوقالدىلەر! خەۋەر قىلغۇچىلارغا بىر چارەك بۇغداي، ئىششەك قوناق، نىمشەك ئارپا ھەم ئىككى قىر خام سۆيۈنچىسى باردۇر!...

جارچى «ئەيھۇھەنناس» دېگىنىچە ئالمان ئارىسىدا ئۇزاپ كەتتى. ئۇنىڭ مەددىاھىتەك قۇلىقىنى تۇتۇپ، ئاسمانغا قاراپ ۋارقىراشلىرىغا ھەيران قالغان جەۋلان جارچىغا بويۇنداپ تىكىلىپلا قالغانىدى. لېكىن ئۇنىڭ يېنىدىلا ئاڭلانغان بوغۇق ـ

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىيكىتى
ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ پېڭى تادىرىسى

خىرقىراق ئاۋاز ئۇنى چۆچۈتۈۋەتتى:

ـــ چىش تارتىمەن، چىش تارتىمەن ... شامال دارىغان، قوقاق چاپلاشقان چىشلارنى جىن ـ شاياتۇنلىرى بىلەن قوشۇپ تارتىمەن!

جەۋلان بويۇنلىرىغىچە تۈك قاپلاپ كەتكەن چىش تارتقۇچىنىڭ كىر، مەينەت يەكتىكىگە، بېلىدە ساڭگىلاپ تۇرغان داتلاشقان يوغان ئامبۇرىغا، قان يۇقى ئۇچلۇق تۆمۈر زىخقا، تۈرتەكلەنگەن زەي يىپقا قاراپ كۆڭلى بىر قىسمىلا بولۇپ قالدى. چۈنكى قان چىشقا كىرمەك سېلىپ نۇرغۇن چىشلار تارتىلغاچقا، زەي يىپ قان يۇقىدىن قۇڭۇر رەڭگە ئايلىنىپ كەتكەنىدى. جەۋلان «ھۆ» بولۇپ ئۆزىنى ئارانلا بېسىۋالدى. بىراق بازارنىڭ بۇنىڭغا ئوخشاش كۆڭۈلسىز، سەت يەرلىرىنى ئالىيېشىل كىيىنگەن بەرنا قىزلارنىڭ زەپمۇ تولغان ھۆسنى كامالى يېپىپ كېتەتتى. ماڭلاي ۋە سېكىلەك چاچلىرى ياراشقان، ئۇششاق ئۆرۈلگەن چاچلىرىغا ئاق تەڭگىلەر ئېسىلغان، قايرىلما قاشلىرى، ئوسما سۈيىدە چېكىلگەن مەڭلىرى، ئاپتاپتا كۆيگەن قىزىل يۈزلەرگە قوشلاپ ھۆسن قوشقان ھەر خىل چىت كۆڭلەكلەر، ئوشۇقلىرىغىچە كەڭ قىزىل، يېشىل تاۋار ئىشتانلارنى كىيگەن قىزلار قول تۇتۇشۇپ، رەستىنى بىر ئالغان ھالدا بازار ئارىلايتتى. بولۇپمۇ ئۇلارنىڭ چىرايلىق، ئوتلۇق كۆزلىرىدە بىر سېھرىي كۈچ يېلىنجاپ، يۈرەكلەرگە خەنجەردەك قادىلاتتى. قىزلار ئىچىدە كېتىۋاتقان بىر گۈزەل نازىنىن قىز جەۋلانغا سول قىشىنى لىككىدە سەكرىتىپ، كۆزىنى قىسىپ قويۇشى جەۋلان قۇلاقلىرىغىچە قىزىرىپ كەتتى. يول چېتىدە «دوغا» ئىچىپ سەگىدەپ ئولتۇرغان ۋاڭ يۇڭ، ئەيسايۇف، بارنىياز، ئوبۇلھەسەن، نەسرۇللالار قاقاقلاپ كۈلۈشۈپ كېتىشتى، ئەمما لەڭپۇڭچىنىڭ ئالدىدا تۇرغان بىر ئايال پەرەنجىسىنى يېرىم قايرىپ ۋاڭ يۇڭ، ئەيسايۇف، جەۋلانلارغا زەن سېلىپ قارىغاندىن كېيىن،

پەرەنجىسىنى چۈشۈرۈۋەتتى. بۇنداق يۇزنگە پەرەنجە تارتقان، نېپىز قارا رومالالاردا كۆزىنى ئېچىپ قويۇپ، قالغان يەرلىرىنى يۆگەۋالغان قىز ـ چوكانلارمۇ كۆپ ئىدى. بىراق جەۋلان بۇ ئايالنى يەل ـ يېمىش ۋە كاۋا بازىرى قاتارلىرىدىمۇ كۆرگەنىدەك قىلدى. ئۇ پەرەنجىسىنى قايرىپ لەپپىدە قارىغاندا، جەۋلان: «پاھ، ئەجەب ئوماق تۇرۇپ رۇپاشكىنا، ئەمما ئۇيغۇرغا ئانچە ئوخشىمايدىكەن» دېگەننى كۆڭلىدىن ئۆتكۈزگەن ئىدى. مانا شۇ تۇرقىدىمۇ ئۇ پەرەنجىسىنى قايرىپ بىر قارىدى ـ دە، بازارنىڭ ئۇ بېشىغا يۈرۈپ كەتتى. ئەمما باققال سېۋىتى ئالدىدا شاپتۇل شۇپۇلاپ يەۋاتقان دوغلاققىنا، پاكار بىر ئادەم ئۇنىڭ ئارقىسىدىن ئىز بېسىپ ماڭدى...

بىز باشتىلا سۈرەتلەپ ئۆتكىنىمىزدەك ئازنا بازارنىڭ ئىككى تەرىپى تۆمۈرچىلىك، تاقىچىلىق، قەلەيچىلىك، سەكسەنخالتا، ساتىراشخانا، ئاشخانا، ئەسكى ـ تۈسكى، كونا ـ يېڭىلارنى ساتىدىغان دوكانلار ۋە ۋاقىدىكلىك پاكار ئۆيلەر بولۇپ، ئوڭ قاسناقتىكى قاتارلارنىڭ ئارقا تەرىپىدە ياۋا قوموش، باراقسان يۇلغۇن تۈپلىرى قاپلاپ كەتكەن ئېگىز قۇم دۆڭلۈكى چوقچىيىپ كۆرۈنۈپ تۇراتتى. كادىرلار بىر ئاز ئارام ئېلىش ئۈچۈن ئۆڭ ھەم دۈكانلار ئارلىقىدىكى تارچۇق يول بىلەن ئارقىغا ئۆتۈپلا، ۋاڭ يۈڭ، ئەيسايۇفلارنىڭ قاپاقلىرى تۇرۇلۇپ تۇرۇپلا قالدى. كۆڭلەكلىرىنى سېلىۋەتكەن توپ ـ توپ ئادەملەر ھېچنېمىنى سەزمەي قىزىرىپ كەتكەن يالاڭ مەيدىلىرىگە، تىزلىرىغا قارسىلدىتىپ ئۇرۇپ قىمار ئوينىۋاتاتتى. بۇ ئەسنادا كىمدۇر بىرسى قاتتىق ۋاقىرىدى:

ـــ كادىرلار كەلدى، قېچىڭلار!

قىمارۋازلار ئوشۇقلىرىنى تاشلاپ قېچىپ كېتىشتى، ۋاڭ يۈڭ بىلەن ئەيسايۇف تەڭلا بارنىيازغا قارىغان ئىدى، ئۇ قىزىرىپ يەرگە قارىدى. بۇنىڭدىن ئەندىككەن كاتىپ ئوبۇلھەسەن يەردىكى

چېچىلغان پۇل ۋە ئوشۇقلارنى تەرگەچ ئاستا چۈشەندۈردى:

ــ بۇلارنىڭ كۆپلىرى ئوقۇتقۇچىلار، بارنىياز شۇجى ئۇلارغا نۇرغۇن قېتىم يىغىن ئېچىپ تەربىيە بەردى، تەنقىدلىدى، ھەتتا «مائاشىڭنى تۇتىمىز» دەپ قورقۇتۇپمۇ باقتى. لېكىن ئۇلار قىلغۇلۇقنى قىلىپلا تۇرىدۇ.

ــ قۇمچاقار، ئەلئاباتىكى ئوتتۇرا ـ باشلانغۇچ مەكتەپ ئوقۇتقۇچىلىرىنى يېزىلىق ھۆكۈمەتكە يىغىپ كۈرس ئاچايلى. بۇنىڭغا ئەيسايۇف ئىككىمىز مەسئۇل بولىمىز.

ــ بولىدۇ، ــ بارنىياز دەرھاللا قوشۇلدى، ــ كاتىپ دەرھال ئۇقتۇرۇش چۈشۈرۈۋەتسۇن.

ــ بۇ قېتىم ئۆستۇرىدىغانلىنى ئۆستۇرىمىز، جازالايدىغانلىنى جازالايمىز، ــ دېدى ئەيسايۇف، ــ ئاڭلىسام بالىلارنى ئۇرۇپ مېيىپ قىلىپ قويغان ئوقۇتقۇچىلارمۇ بارىكەن.

ــ قۇلاققا ئۇرۇپ پاك بولۇپ قالغان، ئالقىنىغا پالاق بىلەن قاتتىق ئۇرۇۋېتىپ، جاراھىتى يىرىڭلاپ، قولى تۇتماس بولۇپ قالغانلارمۇ بار.

ــ ئوبۇلھەسەنىڭ سۆزلىرىدە قىلچە مۇبالىغە يوق، ــ بارنىياز تەمكىن ھالدا سۆزلەۋاتاتتى، ــ قىشتا قۇمتام باشلانغۇچ مەكتىپىدىكى باش مۇئەللىم نۇرسىيەت دەرسكە كېچىكىپ قالغان بىر ئوقۇغۇچىنى مەشكە ئولتۇرغۇزۇپ ساغرا تېرىلىرىنى كۆيدۈرۈۋېتىپتۇ.

ــ پاھ، نېمىدېگەن ۋەھشىيلىك بۇ، ــ ۋاڭ يۈڭنىڭ قاپاقلىرى تۇرۇلدى، ــ كىيىن ئۇ ئوقۇغۇچى قانداق بولدى؟

ــ بارنىياز شۇجى ناھىيىلىك دوختۇرخانىغا يۆتكەپ داۋالاتتى.

ــ ئۇ ئوقۇتقۇچىنى جازالىدىڭلارمۇ، ــ ئەيسايۇف دەرھاللا سورىدى.

ــ جازالىغان بىلەن، ــ بارنىياز باش چايقىدى، ــ بىزدە

ئوقۇتقۇچى قىس تۇرسا، بالىلارنى كىم ئوقۇتىدۇ؟

ئەتىسى ئەتىگەندە يېزىلىق ھۆكۈمەت مەجلىسخانىسىدا ئىككى تەرەپ كادىرلارنىڭ باش قوشقان يىغىنى ئېچىلدى. كاتتىپ ئوبۇلھەسەن ئىجتىمائىي، سىياسىي ۋە ئىقتىسادىي مەسىلىلەر بىرقەدەر ئېغىر دەپ قارالغان كەنت، باشقۇرۇش رايونلىرىنىڭ ئەھۋالىنى تونۇشتۇرۇپ ئۆتتى. ئاندىن خىزمەت گۇرۇپپىسى رەھبەرلىكى ۋە يېزىلىق ھۆكۈمەت باشلىقلىرىنىڭ بىرلىككە كېلىپ، جايلارغا چۈشۈرىدىغان كادىرلار ئىسملىكىنى ئوتتۇرىغا قويدى.

— ۋاڭ يۇڭ قۇمچاقار، ئەلئاباد يېزىلىرىدا ئىشلەۋاتقان 128 ئوقۇتقۇچىنى يىغىپ كۇرس ئېچىپ ئۇلاردىن ئىمتىھان ئېلىش، ئۆستۈرۈش، جازالاش، بېكىتىش خىزمەتلىرىنى ئىشلەيدۇ. ئەيسايۇف قۇمچاقار بازار باشقۇرۇش رايونىغا چۈشىدۇ. بىزدىن ئۈچ كادىر يارەملىشىدۇ، — ئۇبۇلھەسەن ھەممىگە تەكشى قارىدى، — خىزمەت گۇرۇپپىسىدىكى ئىدرىس مۇھەممەت «ھوڭ»، «يامانبۇك» كەنتلىرىنى تۇتۇپ ئىشلەيدۇ. بىزدىن چىقىرىلغان تۆت ئادەم ئۇنىڭ رەھبەرلىكىدە بولىدۇ. يەنە خىزمەت گۇرۇپپىسىدىن ئوقۇتقۇچى زايىت «يىقىلغان توغراق»، «شىپاڭ» دىن ئىبارەت ئىككى كەنتنىڭ سىنىپىي كۇرەشكە ئائىت كۆرۈلگەن مەسىلىلىرىنى ۋە ئىقتىسادىي بۇزغۇنچىلىقلىرىنى ئېنىقلاپ چىقىدۇ. بىزدىن ئۈچ ئادەم ئۇنىڭغا يارەملىشىدۇ. ئەمدى جەۋلان ئەلى بولسا ئەلئاباد يېزىسىنىڭ قۇمتام كەنتىگە بەلگىلەندى. رەھبەرلىك ئۇنىڭ يالغۇز ھۆددىسىدىن چىقالايدىغانلىقىغا ئىشەنگەچكە، ئۇنىڭغا مۇستەقىل ئىشلەش شارائىتى يارىتىپ بېرىلدى.

ئوبۇلھەسەن كەنت، باشقۇرۇش رايون ۋە ئورمانچىلىق، باغۋەنچىلىك مەيدانلىرىغا تەقسىم قىلىنغان، سەپلەنگەن كادىرلار ئىسمىنى ئوقۇشنى داۋاملاشتۇرماقتا ئىدى. خاس خادىم

نەسرۇللا بەشى چۈشۈپ كەتكەن جەۋلانغا قاراپ مەسخىرە بىلەن كۈلۈپ ئاغزىنى غەلىتىلا مايماقلاشتۇردى. ئۇ ئىچىدە: «چاۋارنىڭ ئالىقىنىدا، قىپيالىكاچ بولۇپ، بىر قولۇڭدا ئالدىڭنى، يەنە بىر قولۇڭدا كەينىڭنى ئوچۇمداپ كەلمىگىنىڭنى مەن بىر كۆرەي» دەپ خىرقىراپ كۈلدى. بۇ چاغدا يېزىلىق ھۆكۈمەتنىڭ بىر قانچىلىغان كادىرلىرىمۇ جەۋلانغا قاراپ كۈسۈرلاشماقتا ئىدى.

نەچچە يىللىق خىزمەت تارىخى، تەجرىبە ـ ساۋاقلىرى بار، پىشقان، يېتىلگەن، توختالغان كادىرلار تۈرۈقلۇق، ئۆزىنى يەككە ـ يېگانە، ھېلىم دېۋانىدەك بىر كەنتكە ئەۋەتكىنىگە قورسىقى كۆپكەن جەۋلان يىغىن تۈگىگىچە ئارانلا چىداپ ئولتۇردى. يىغىن ئاخىرلىشىپ كادىرلار مەجلىسخانىدىن چىقىشقا باشلىدى. لېكىن چۈشلۈك تاماققا يەنە بىر سائەتتەك بار ئىدى. جەۋلان ئوبۇلھەسەنىڭ ئارقىسىدىن ئەگىشىپ كېلىپ، ئۇنىڭ ئىشخانىسىغا بىللە كىردى. ئۇنىڭ چىرايىدىكى نارازىلىقىنى سېزىپ بولغان ئوبۇلھەسەن ئۇنى ئورۇندۇقىغا ئولتۇرغۇزۇپ، ئۆزىمۇ ئورۇندۇقىنى سۈرۈپ ئەپكەلدى. جەۋلان ئۆزىنىڭ ئوقۇغۇچى ئىكەنلىكىنى، ئۇچ ئايلىق پراكتىكىغا كەلگەنلىكى، خىزمەت تەجرىبىسىنىڭ يوقلۇقى توغرۇلۇق خىلىلا قاينىاپ سۆزلىدى. بىراق ئوبۇلھەسەن ئۇنىڭغا ئېغىر ـ بېسىقلىق ۋە ئۆزىنى تۇتۇۋالغان ھالدا بەزى ئەمەلىي ئەھۋاللارنى چۈشەندۈردى.

ـــ جەۋلان، مەن ئۆزۈم قۇمىتاملىق. لېكىن كىشىلەر قۇمىتامنى «يېرىلمايدىغان بەز كۆتەك» دەيىشىدۇ. چۈنكى ئۇ يەرنىڭ ۋەزىيىتى بىرقەدەر مۇرەككەپ.

ـــ ئۇنداقتا مەندەك ئىش كۆرمىگەن ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسىنى تاماشامنى كۆرگىلى ئەۋەتمەمدىكەن؟ ـــ جەۋلان جىددىيلىشىپ قالغاندى، ـــ سىز تىزىملىكنى ئېلان قىلىۋاتقاندا كادىرلار ماڭا قاراپ بىكارغا كۈسۈرلاشماپتىكەندە!

باشقىلار ئۇنىمىسا، مېنى يۇمشاق باش كۆرگەن چېغى.

ـــ سىزنى ئۇ يەرگە ئەۋەتىش باشلىقىڭىز ۋاڭ يۇڭنىڭ ئىرادىسى.

ـــ ۋاڭ يۇڭنىڭ؟ ئەمىسە ئۇنىڭ بىلەن سۆزلەشمىسەم بولمىغىدەك.

ـــ سۆزلەشسىڭىز بولىدۇ، ـــ ئوبۇلھەسەن بەكمۇ تەمكىن ئىدى، ـــ مېنىڭچە ئۇنىڭمۇ ئويلىغانلىرى بار. ھازىر مەن قۇمتامنىڭ بەزى ئىشلىرىنى سىزگە ئۇقتۇرۇپ قويای.

ـــ قېنى سۆزلەڭ.

ئوبۇلھەسەن چاۋار ھەققىدە ئازراق توختىلىپ، ئۇنىڭ زادى قانداق ئادەم ئىكەنلىكىنى قىسقىچە سۈرەتلەپ بەردى. ئۇ ھاشىم گۇڭ دېگەن سابىق شۇجىنىڭ پاجىئەسىنى سۆزلىگەندە ئۆزىنى تۇتۇپ ئالالماي خېلى بەك ھاياجانلاندى. قىسقىسى ئۇ قۇمتام كەنتىنىڭ سىياسىي، ئىجتىمائىي بولۇپمۇ ئىقتىسادىي ۋەزىيىتىنى ئاددىي تىللار بىلەن شەرھلىدى.

ـــ ھەق بولسۇن، ناھەق بولسۇن، ھاشىم گۇڭ دېگەن ئادەم جازالانغان تۇرسا، ماڭا يارەمدە بولاما؟ ـــ جەۋلان ئېرىمەي تۇراتتى، ـــ قېنى ئۆزىڭىز دەپ بېقىڭ؟

ـــ سىز بارنىياز شۇجى بىلەن مېنىڭ ئىسمىنى چىقارسىڭىزلا، ئۇ يۇمشايدۇ، ـــ ئوبۇلھەسەن جەۋلاننىڭ كۆزلىرىگە قارىدى، ـــ ھاشىم جازالانغان ۋاقتىدا بارنىياز شۇجى يۆتكىلىپ كەلمىگەن ئىدى. كېيىن ئۇ ئاڭلاپ ھەرىكەت قىلىپ باققان بولسىمۇ، خاس خادىم نەسرۇللا شەھەرگە يۆتكىلىپ كەتكەن كېرەم شۇجى بىلەن بىرلىشىپ «ھاشىمنىڭ ئەنزىسىنى ئاغدۇرۇشقا بولمايدۇ...» دەپ تۇرۇۋالدى.

ـــ ئۇنداقتا بارنىياز ھەم سىز ھاشىمنىڭ تۆھمەت قۇربانى ئىكەنلىكىگە ئىشىنىدىكەنسىلەردە؟

ـــ بۇ ھەممىگە ئايان. چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار

خىيانەت پۇلىنى راۋانلاشتۇرۇش ئۈچۈن ھاشىمدەك تۇسالغۇنى قەستلەش ئارقىلىق يوق قىلغان گەپ.

ـــ سىز دېگەن ھېلىقى ئۇچ ئەبلەخ، ـــ دېدى جەۋلان مىختەك قادىلىپ، ـــ «جازالانغان بۇزۇق ئۇنسۇرنى بىزدىن ئۆچ ئېلىشقا قۇتراتتى» دەپ ماڭمۇ تۆھمەت قىلىسىچۇ؟

ـــ ۋاي ـ ۋۇي، ۋاڭ يۈك سىزگە بىكارغا ئىشەنمەپتىكەن، نېمىدېگەن ئەتراپلىق ئويلايسىز، ـــ ئوبۇلھەسەن جەۋلانغا قايىللىق بىلەن تىكىلدى، ـــ سىز قورقماي: «ھاشىم قۇمتامدىكى پىشقەدەم پارتىيە ئەزاسى، ئىشەنمىسەڭلار يېزىلىق پارتكومدىن ئېنىقلاڭلار» دەك، چۈنكى بارنىياز ئىچكى جەھەتتىن ھاشىمنىڭ پارتىيەۋىلىكىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈپ، ساقلاپ قالغان.

ـــ ھاشىمنىڭ ئىشلىرى ئېنىق تۇرۇپ، نېمە ئۈچۈن ئۆزۈڭلار قول سالالمايسىلەر؟

ـــ سىز بۇنى قۇمتامدا ئىشلەش جەريانىدا ئاستا ـ ئاستا چۈشىنىپ قالىسىز.

ئوبۇلھەسەننىڭ ئىشخانىسىدىن ئۇمىدسىز ھالدا قايتىپ چىققان جەۋلان قۇمچاقار رايونلۇق پارتكوم ئىشخانىسىغا كىرىپ كەلگەندە، بارنىياز بىلەن ۋاڭ يۈك سۆھبەتلىشىپ ئولتۇراتتى. ۋاڭ يۈك ئۇنىڭ چىرايىغا قاراپلا:

ـــ جەۋلان نېمە دېمەكچى ئىكەنلىكىڭنى بىلدىم. ئىككىمىز كەچتە پاراڭلىشايلى بولامدۇ؟ ـــ دېدى. جەۋلانمۇ ئۇلارنىڭ مۇھىم بىر ئىش توغرۇلۇق سۆھبەتلىشۋاتقانلىقىنى سەزدى ـ دە، ئاستىلا چىقىپ كەتتى.

ھەربىر كەنت، باشقۇرۇش رايون، مەيدانلارغا تەقسىم قىلىنغان كادىرلار نەرسە ـ كېرەكلىرىنى ئېشەكلەرگە ئارتىپ، ھارۋىلارغا بېسىپ بىر ـ بىرلەپ يولغا چىقماقتا ئىدى. لېكىن ۋاڭ يۈك جەۋلانىنى «ساڭا گەپ بار» دەپ ماڭدۇرمىغان ئىدى.

شۇڭا ئۇ كەچلىك تاماقتىن كېيىن ئازنە بازار رەستىلىرىنى ئايلىنىپ، تاماق سېتىدۇرۇپ كەلگەندىن كېيىن ياتقىغا كىرىپ تۇرۇشى ۋاقى يۇقمۇ كىرىپ كەلدى. ئۇ ياتاقتا پاراڭلىشىشنى بىئەپ كۆردىمۇ «جۇر» دېگەندەك، بېشىدا سىرتنى ئىشارەت قىلدى. ئۇلار ھويلىغا چىققاندا ئەمدىلا كۆتۈرۈلگەن ئاي بۇك ياڭاقلىقلار ئۇستىگە قونغانىدى. ئۇنىڭ قىيپاش چۇشكەن نۇرىدا ۋاقى يۇڭ بىلەن جەۋلانىنىڭ سىيماسى غۇۋا يورۇپ تۇراتتى. ئۇلار ئىختىيارسىز ھويلىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى چوڭ باغقا قەدەم ئالدى. باغنىڭ ئەتراپى كۆك سىرلانغان رېشاتكا بىلەن ئاھادا قىلىنغان بولۇپ، باغدىكى شاپتۇل، ئامۇت، نەشپۇت، بېھى، ئالا راھەتلەر ۋە يول - يول باراڭلاردىكى خىلمۇخىل ساپ ئۇزۇملەر ئاي نۇرىدا قىزىل، سېرىق، قارا مەرۋايىتلاردەك پارقىرايتتى. نىل رەڭلىك سۇزۇك ئاسماندا يۇلتۇزلار جىمىرلاپ، سامانيولى يورۇققا ئايلانغان تۇماندەك ئاقىرىپ ئۇپۇق تامان سوزۇلۇپ كەتكەنىدى. ۋاقى يۇڭ بىلەن جەۋلان باغ ئىچىدىكى بىر - بىرىگە گىرەلىشىپ كەتكەن چىغىر يوللاردا پاراڭلاشقاچ ئاستا كېتىۋاتاتتى.

— راستىنى دېسەم سېنى قۇمتامغا ئەۋەتىشنى مانا مەن بېكىتكەن، — دېدى ۋاقى يۇڭ راست گېپىنى قىلىپ، — توغرا، باشقىلار ئۇ يەرنىڭ نامىنى ئاڭلاپلا قورقتى. ياشلار دېگەن ئەڭ قىيىن ھەم جاپالىق يەرلەردە ئۆزىنى چىنىقتۇرۇشى، تاۋلىنىشى لازىم. شۇندىلا ئۇ دۆلەت ۋە خەلق ئۈچۈن بىر پارچە كېرەكلىك پولاتقا ئايلىنالايدۇ.

— سىز ... سىز مېنى قانچىلىك چۇشىنىسىز؟

— سېنى ج خ ئىدارىسىغا، سوت مەھكىمىسىگە تەكلىپ قىلغان ئابلىز ھاكىم، لى شۇجىلار سېنىڭ تەربىيىڭنى قىلىشتى. ئاندىن ناھىيىلىك مېھمانخانىدا ئىككى كۈن ماتېرىيال، ھۆججەت ئۆگىنىش جەريانىدا كۆزقاراش،

نۇتۇقلىرىڭنى ئاڭلىدىم. چۆلئېرىق سۇ ئامبىرىدىكى ئابلىز ھاكىمنىڭ زىياپىتىدە مۇھاكىمە خاراكتېرلىك تەسەۋۋۇرلىرىڭ ھەممىنى تاڭ قالدۇردى. ئۇندىن قالسا سەپەر جەريانىدا سۆزلىگەن ئاجايىپ ۋەقەلىرىڭ ... سېنى چۈشىنىشىمگە يېتىپ ئاشىدۇ. شۇڭا بۇ ئېغىر ۋەزىپىنى ساڭا بەردىم.

ــ نەچچە كۈنلەردىن بېرى مېنى تەتقىق قىلىپسىزدە؟

ــ ئۆگەنگەن، بىلگەنلىرىڭ، ئوقۇغان، كۆرگەنلىرىڭ، ئاڭلىغان ۋە تەسەۋۋۇرلىرىڭ سېنى خېلىلا مۇستەھكەم ئادەم قىلىپ يېتىلدۇرگەن! ــ ۋاڭ يۈك جەۋلاننىڭ مۇرىسىگە قولىنى قويدى، ــ مۇبادا قۇمتامنىڭ قىز ـ چوكانلىرىغا ئالدىنىپلا كەتمىسەڭ، ھېس قىلىشىمچە سەن ئۇنداق ـ مۇنداق مۇتتەھەملەرگە بوزەك بولىدىغان ئادەم ئەمەس!

ــ ۋاڭ جۈيجاڭ، شۇنداقتىمۇ سەل ئاشۇرۇۋەتتىڭىز، ــ دېدى جەۋلان سەل خاپا بولغان تەلەپپۇزدا، ــ ئەڭ بولمىغاندىمۇ يەرلىك كادىرلاردىن بىر قانچىنى قوشۇپ بەرسىڭىز بولاتتى.

ــ مەن سېنى، سۆزلەشكىنى نېمە ئۈچۈن باغقا ئەپچىقتىم، بىلەمسەن؟

ــ پاراڭلاشقىلى شۇ.

ــ قۇلىقىڭنى دېڭ تۇتۇپ ئاڭلا شامالىلىق، ــ ۋاڭ يۈڭنىڭ ئاۋازى بىردىنلا پەسلىدى، ــ يەرلىكتىكىلەرنىڭ قۇمتامنىڭ ئېشىغا «قۇم ئارىلاشتۇرۇش» تىن ئېھتىيات قىلدىم. ئۇ چاغدا قانداقمۇ دادىل ئىشلىيەلەيسەن؟ ھەممە ئىشىڭدىن قۇسۇر چىقىرىپ، پۇت ـ قولۇڭنى باغلاپ قويسا، ئەركىن ھەرىكەت قىلالمايسەن.

ــ مۇنداق دەڭ، سىياسىئون دېگەن باشقا گەپتە.

ــ سەن بېرىپلا ھاشىم گۇڭ دېگەن ئادەمنى ئىزلە، ئۇ ساڭا ھەقىقىي مەسلىھەتچى ۋە يارەمچى بولالايدۇ.

ــ يەنە شۇ ھاشىم گۇڭ، سىز ئۇنى قانداق تونۇيسىز؟

ـــ بۇ توغرۇلۇق مەن ساڭا ياتاقتا كېچىچە سۆزلەپ بېرىمەن. قورقماي ئىشلە، يۈرىكىڭ مەن.

ـــ ۋاڭ زۇجاڭ سىزمۇ ئەيسايۇفتەك «يۈرىكىڭ مەن» دەيسىز، ۋاقتى كەلگەندە بۇ سۆزۈڭلارنى ئۆزۈڭلارغا قارىتىپ بازار نەرخىدە ساتىمەن.

ـــ مانا، مانا مۇشۇنداق ھېيلە ـ مىكىرىگە تويۇنغان پىكىرلىرىڭدىن سېنىڭ قانچىلىك قاغىلما ئىكەنلىكىڭنى بىلىۋالغىلى بولىدۇ.

ـــ ۋاڭ يۇڭ ئاكا، ئۇنىمۇ دېدىدۇق، بۇنىمۇ دېدۇق. لېكىن چۈجىنى كۆزدە ساناڭ دەپتىكەن، ـــ دېدى جەۋلان ھەر خىل ئېھتىماللىقلارنى كۆزدە تۇتۇپ، ـــ يېرىم يولدا بەل قويۇۋەتسەمچۇ؟

ـــ يەل قويۇۋەتمىگەن ئادەم بەل قويۇۋەتمەيدۇ، ـــ ئىككىسى تەڭلا قاقاقلاپ كۈلۈشۈپ كېتىشتى، ـــ مەن ساڭا يەنە بىر ھارۋىكەش بالا ھەققىدە سۆزلەپ بېرىمەن.

ئۇلار پاراڭ قىلغاچ باغنىڭ ئىچكىرىسىگە كىرىپ كېتىشتى...

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

ئون ئىككىنچى باب

ئۈمىدلەر چېچەكلىگەندە ...

كەنت تەشكىلى ئىشخانىسىدىن ئەتىگەندىلا يۈگۈرۈپ چىققان مەتسىدىق هويلا ئوتتۇرىسىدا بىردە هاڭۋېقىپ تۇرغاندىن كېيىن، جىگدىلىك مەھەللىسىگە قاراپ ئالدىراپ يول ئالدى. ئۇنىڭ هەددىدىن زىيادە خۇشال بولۇپ كەتكىنىنى دۈپدۈگلەك سېمىز يۈزىنىڭ قىزىرىپ كەتكەنلىكىدىن، جوتۇ سېپىدەك قىسقا پۈتلىرىنىڭ غىلدىرلاپ تېز مېڭىشلىرىدىن بىلگىلى بولاتتى. ئۇ تېلېفوندىن كېلگەن خەۋەرنى دېيىشكە ئالدىراپ كەتكەنلىكى ئۈچۈنلا ئىگەمبەردىنىڭ ئۆيىنى يېقىن دەپ جىگدىلىك مەھەللىسىگە يۈگۈرگەن ئىدى. مەتسىدىق ئىگەمبەردىنىڭ دەرۋازىسىنى قېقىپمۇ يۈرمەي بىر ئىتتەرگەنچە ئۇسۇپلا كىردى. توخۇ كاتىكىدىن تۇخۇم تېرىۋاتقان ئىگەمبەردى دەرۋازىنىڭ تاراقلىشىدىن چۆچۈپ كاتەكتىن چىقتى. ئەمما پېشايۋان لىمىدىن ئېسىلىپ تۇرغان قەپەستىكى قىزىل پوكانلىق كەكلىك ۋاقىلداپ شۇنداق قاتتىق سايرىۋەتتىكى دەهشەت قورقۇپ كەتكەن مەتسىدىق يېقىلىپ چۈشكىلى تاسلا قالدى. ئۇ قەپەسكە «تۇفى» دەپ تۈكۈرۈۋېدى، تۈكۈرۈك يېنىپ ئۆزىنىڭ يۈزىگە چۈشتى:

— يائاللا، بۇ گۇيىنىڭ ئاۋازىنىڭ يامانلىقى، ئادەمنىڭ يۈرىكىنى يېرىۋەتكۈدەك ۋارقىرايدۇ.

— بولدى، بولدى، كەكلىك بىلەنمۇ ئۇرۇشقۇلۇقمۇ، قېنى

نېمە ئىشتى؟

ــ خاس خادىم نەسرۇللادىن تېلېفون كەلدى، ــ ئىگەمبەردى دەرھاللا دەرۋازىنى ياپتى، ــ بىزگە كېلىدىغان خىزمەت گۇرۇپپىسنىڭ كادىرى تېخى ئوقۇش پۈتكۈزمىگەن ئوقۇغۇچىكەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ يەرلەرنىڭ ئەلمى ـ تەلمىنى بىلمەيدىغان شاماللىقمىش!

ــ نېمە، ــ ئىگەمبەردى ھاياجانلاندى، ــ يېزىلىق ھۆكۈمەتتىن ئادەم ياندىماپتىما؟

ــ نەدىكىنى، يېزىلىق ھۆكۈمەت كادىرلىرى ئۇنىماپتۇ.

ــ پاھ، ياخشى ئىش بوپتۇ! ــ ئىگەمبەردى مۇشتۇمىنى ئالىقىنىغا ئۇردى، ــ بۇ خۇش خەۋەرنى ھازىرلا چاۋارغا يەتكۈزەيلى.

ھەددىدىن زىيادە خۇشال بولۇپ كەتكەن بۇ ئىككىسى پالاق ـ پۇلۇقلا دەرۋازا ئالدىغا ئالدىراپ چىقىشتى. لېكىن مەتسىدىق ئىگەمبەردىنىڭ ئىككى قولىدىكى تۇخۇمغا قاراپ: «بۇ ... بۇ نېمە گەپ؟» دېيىشى ئۇلار تەڭلا كۈلۈشۈپ كەتتى. ئاندىن كەنت باشلىقى ئېڭىشكىنىچە ھويلىغا كىرىپ تۇخۇمنى پېشايۋانغا قويۇپلا كەينىگە ياندى. ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار دەرۋازىنى يېپىپ مېڭىشى كەكلىك باشقىدىنىلا ۋاقىلداپ سايراپ كەتتى. بۇنداق كەكلىكتىن چاۋارنىڭ ئۆيىدە بىر جۈپ بار ئىدى. ئۇلار زېرىككەن كۈنلىرى بىر قەپەستىكى كەكلىكنىڭ مېكىيىنىنى مەيداننىڭ ئوتتۇرىغا قويۇپ، ئىككى كەكلىك خورىزىنى سوقۇشتۇرۇپ كۆڭۈللىرىنى ئاچاتتى. مېكىياننى تالىشىش ھەم ئۇنىڭ ئالدىدا ئۆزىنى كۆرسەتمەكچى بولغان كەكلىكلەر قانغا بويىلىپ، مەيداندا يىقىلىپ قالغىچە ئۇرۇشاتتى. چاۋار بىلەن ئىگەمبەردى ھەم كەكلىك خۇمارلار: «پاھ، يالاڭ تاياق»، «قانات ھامپا» ، «جۈپ تېپىك»، «تاقلاپ ئۇرۇش ...» دېيىشىپ ئىككى كەكلىكنىڭ چوقۇشلىرىغا باھا بېرىشەتتى.

ئىگەمبەردى بىلەن مەتسىدىق ئوچۇق دەرۋازىدىن كىرىپ كەلگەندە چاۋار قەپەستىكى كەكلىككە دان تاشلاپ بېرىۋاتاتتى. ئۇنىڭ بۇرادىرىنىڭ ئاپتاپتەك ئېچىلىپ كەتكەن چىرايىنى كۆرۈپلا «ئۆيدە ئادەم بار» دېگەندەك پىشايۋان تەرەپنى كۆزدە كۆرسىتىپ، ئۇلارنى باغقا باشلىدى، شاخاراپ كەتكەن بىرنەچچە تۈپ قوتۇر ئامۇتنىڭ ئاستىدىكى كاتقا گىلەم ھەم كۆرپە سېلىنغان بولۇپ، يۆلىنىپ ئارام ئالىدىغان بىرنەچچە ياستۇقمۇ بار ئىدى. مەتسىدىق كاتقا چىقىپ بولغىچە چوڭ لېگەندىكى ساپسېرىق پىشىپ يېتىلگەن بىر دانە يوغان ئامۇتنى ئېلىپ، مەيدىسىگە ئانچە ـ مۇنچە سۈرتۈپلا يېيىشكە باشلىدى. ئۇ ئاغزىدىكى لىقمۇلىق لوقمىنى ئۇ قوۋۇزىدىن بۇ قوۋۇزىغا يۆتكەن يۇتۇپ بولغىچە كۆزلىرى چىقىپ كەتكۈدەك ئالىيىپ كەتتى. خۇش خەۋەرنىڭ ئىگىسى شۇ بولغاندىن كېيىن قالغانلار ئۇنىڭ ئاغزىغا قاراپ ئولتۇراتتى. بىردەمدىلا جۇدۇنى ئۆرلىگەن چاۋار ھۆرپەيگىنىچە ۋارقىرىدى:

ـــ ھەي ئاچ پاقا، قويە قولۇڭدىكىنى! ـــ چاۋار مەتسىدىقنىڭ قولىدىكى يېرىم ئامۇتنى شارتلا تارتىۋېلىپ لېگەنگە تاشلىدى، ـــ بىز سېنىڭ ئاغزىڭغا قاراپ قاچانغىچە ئولتۇرىمىز؟ ئامۇت ئاناڭنىڭ قېشىغا قېچىپ كېتەمتى ھېشىق.

چاۋارنىڭ قارا چىرايى قوڭۇردەك قىزارغاندا ھەركىم ئۇنىڭ زەھەردەك ئاچچىقى كەلگەنلىكىنى بىلەتتى. شۇ تۇرقىدا ئۇنىڭ ئەلپازىدىن ئەندىككەن ئىگەمبەردى بىلەن مەتسىدىق زۇۋانىنى يىغىپ، خۇددى مۇشۇكنى كۆرگەن قۇشقاچلاردەك جىمىپ كەتتى.

ـــ گەپ قىلمامسەن؟ ـــ چاۋارنىڭ ۋارقىرىشىدىن مەتسىدىق دىڭڭىدە چۆچۈپ كەتتى، ـــ خۇددى خوتۇنۇڭ قوشكېزەك ئوغۇل تۇغقاندەك غالۋاراپ كېلىسەن ... ھە، دېگىنە نېمە ئىشتى؟

مەتسىدىق دۇدۇقلاپ، گەپلىرىدىن ئېزىپ، دېمەكچى

بولغانلىرىنى ئارانلا سۆزلەپ تۇگەتتى. بىر ھازا جىمىپ كەتكەن چاۋارنىڭ چىرايىدىكى قارا بۇلۇت ئاستا ـ ئاستا تارقاپ، كۆڭلى ئىزىغا چۈشكەندەك بولدى.

ـــ بۇنداق خەۋەرنى ئېلىپ كەلگەن ئادەم كېلە ـ كەلمەي گېلى بىلەن قالماي، ـــ چاۋار سەل پەسكارىغا چۈشتى، ـــ دەيدىغاننى دەپ بولۇپ، ئاندىن باشقىغا قول سوزسا بولىدۇ، مانا بۇ ئادەمىيلىك! خاپا بولما، سەل قوپاللىق قىلىپ قويدۇم.

چاۋارنىڭ ئاخىرقى ئۆزرە سورىشىدىن ئىگەمبەردى چاۋارنى تېخىمۇ خۇش قىلىش ئۈچۈن مەتسىدىقنىڭ ئالدىراپ ـ تېنەپ دېيەلمىگەن گەپلىرىنى باشلىدى:

ـــ قۇمتامغا كېلىدىغان كادىر تېخى ئوقۇش پۈتكۈزمىگەن كىچىككىنە بالىكەن ئەمەسمۇ.

ـــ ئاغزىدىن ئانىسىنىڭ سۈتى پۇراپ تۇرىدىغان، ئەمچەكنى مەمە دەيدىغان بالا دېسىلە! ـــ دەشنەم يېگىنىم بەش نان يېگىنىم دەپ بىلىدىغان مەتسىدىق بىردەمدىلا ئاھانەتنى ئۇنۇتتى، ـــ مانتا كۆرمىگەن ھابدال قاسقانغا دۇم چۈشۈپتۇ، دېگەندەك بىرەر دىغراپ قالغان چوكاننى «ھايت» لا دەپ قويساق، بۇنداق ياش نېمىلەر بېشىچە شۇڭغۇيدى ـ دە، چىققۇسى كەلمەيدۇ. ھا ... ھا ... ھا...

ـــ بۇنداق خىزمەت تەجرىبىسى يوق سويما، ـــ ئىگەمبەردى چاۋارنىڭ چىرايىغا قاراپ قويدى، ـــ بىزنىڭ ئاغزىمىزغا قاراپ، سىزغان سىزىقىمىزدىن چىقماي ئىشلىمىسە، قۇمتامنىڭ ئوي ـ چۈقۇرىنى نەدىن بىلسۇن؟

ـــ ئۇ ئەبلەخ تۈك چىقمىغان باچكا بولامدۇ ياكى تۇخۇمنىڭ ئىچىدە چۈكۈلداۋاتقان چۈجە بولامدۇ، بەربىر بىزنى كوچىلىغىنى، چۈقچىلىغىنى، قۇسۇر تاپقىلى كېلىدىغان خىزمەت گۇرۇپپىسى ئادىمى. سۇنى كۆرمەي ئىشتان سالمايلى، ـــ چاۋار قولىنى شىلتىپ دېرىزىنى كۆرسەتتى، ـــ ئەگەر ئۇ خەنزۇ

قىزنى كۆرۈپ قالسا، نېمە ئىشلار يۈز بېرىدىغانلىقىنى ئويلاپ كۆردۈڭلارمۇ؟ بىرىنچى بولۇپ كامال ئاشكارىلىنىدۇ! ئۇ چاقدا تۇڭەشكىنىمىز شۇ.

ــ ۋاي ئاللا، مەن ... مەن، ئۇلۇشكۇن، ــ مەتسىدىق گاچىلىشىپ كەتتى، ــ ئازنە بازاردا لەيلىنى كۆردۈم...

مەتسىدىق ئازنە بازارغا سودىلىققا بېرىپ، يۈزىگە پەرەنجە تارتقان، ئۇزۇن قارا كۆڭلەك كىيىپ نىقابلانغان لەيلىنى كۆرگەنلىكىنى، ئۇ خىزمەت گۇرۇپپىسى ئەزالىرى قاياققا ماڭسا شۇ يەرگە بارغانلىقى، كېيىن ئۇ دەڭجاغا 20 تىيىن تۆلەپ كەنتنىڭ ئىچ ئېتى ئاقتاشقا مىنىپ قىر دەريا سايلىقىغا چۈشۈپ كەتكەنلىكىنى تەپسىلىي سۆزلەپ بەردى. قورققانلىقىدىن ئاغزى ئوچۇقلا قالغان چاۋار بىلەن ئىگەمبەردى بۇ خەۋەرگە بىر ئىشىنىپ، بىر ئىشەنمەي بىر ـ بىرىگە قاراشتى.

ــ مەتسىدىق، بىزنى تولا كۈلدۈرلاتما، ــ چاۋار مىختەك تىكىلدى، ــ بۇ ... ئويۇنشىدىغان گەپ ئەمەس.

ــ مەن قۇرئان تۇتۇپ قەسەم قىلىپ بېرەلەيمەن، ــ مەتسىدىق توۋلىدى، ــ بىرىنچى قېتىمدا كاۋا بازىرىدا ئۇ پەرەنجىسىنى قايرىپ خىزمەت گۇرۇپپا باشلىقلىرىغا قاراۋاتقاندا، مەن كاۋا يەۋېتىپ كۆزۈم چۈشۈپ قالدى. شۇندىن كېيىن ئۇ نەگە بارسا ئارقىسىدىن ماڭدىم.

ــ ھۆم توغرا، ــ دېدى چاۋار كەسكىن ھالدا، ــ ئازنە كۈنى مەن ئەتىگەندە ئامبارغا كەلگىنىمدە، ئەخمەت ئىغىلدا ئاقتاشنى توقۇۋېتىپتىكەن.

كەنتنىڭ ئۇچ ئاتامانى خىلىغچە ئۇن ـ تىن قىلماي، سۈكۈت ئىچىدە ئولتۇردى. «لەيلىنىڭ خىزمەت گۇرۇپپىسىدىكىلەرنى كۆزىتىشى، ئىزدىشى زادى نېمە ئۈچۈن؟» دېگەن سوئالنىڭ جاۋابى ئاياقتىكى قېتىقتەك ئايان بولغاچقا، ئۇلار قورققىنىدىن نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي قېلىشتى.

ـــ ھەي دېۋەك ئۇلۇشكۇنكى ئىشنى بۇگۈن دەۋاتامسەن؟

ـــ چاۋاركا، شۇ كۈنى كەچتە بازاردىن كېلىپ، ئانامنىڭ كېسەل بولۇپ قالغىنىنى ئاڭلاپ چوڭ ئۆيگە كەتكەنىدىم. تېخى ھېلىراقتا كەلگەن تۇرسام.

ـــ ئىگەمبەرداخۇن، ئۇ پاخپاق خىزمەت گۇرۇپپىسىدىكىلەرنى نېمىشقا ئىزلىگەندۇ؟ ـــ چاۋارنىڭ تۈكۈرۈكلىرى چاچرىدى، ـــ ئۇ جەزمەن بىرىنچىدىن ئىگەمبەردىنىڭ كامالغا قارا چاپلاپ پاشىلىققا سۈرگۈن قىلىنغىنى، ئىككىنچىدىن ئېغىر ئاياغ قىزغا چېقىلماقچى بولغانلىقىنى، ئۈچىنچىدىن، بىز ئۈچىمىزنىڭ چاۋىسىنى چىتقا يايغىلى ئاتايىتەن قۇمچاقارغا بارغان.

ـــ ۋاي خۇدايىم، ـــ مەتسىدىقنىڭ كالپۇكلىرى تىترىدى، ـــ راست بۇ ئالۋاستى خىزمەت گۇرۇپپىسى كەلسە، ئىش تېرىغۇدەك، ئىگەمبەردىكا، چاۋاركامنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلىغانلا، ئەمدى ئۇنىڭ تۈزىنى تېتىيمەن دېمەي دەرھال كۆزدىن يوقاتسىلا.

ـــ ھا ··· ماقۇل، ـــ ئىگەمبەردى بېشىنى گىلدىڭلاتتى، ـــ ئەتىدىن باشلاپ ئامبار ئۆينىڭ ئىشىكىگە قۇلۇپ سېلىپ، ئۇنى سىرتقا چىقارمايلى.

ـــ پاھ، پاھ، ئەقىللىرىگە ئاپىرىن! ـــ چاۋار غەزەپ بىلەن دىمىغىنى قاقتى، ـــ ئۇ ھاجەتخانىغا چىقماسمۇ، زېرىكىپ ئىشىكنى قاقماسمۇ، يەنە كېلىپ تەشكىل قورۇسىدا! تاسادىپىي خىزمەت گۇرۇپپىسى كادىرنىڭ كۆزىگە چېلىقىپ ياكى قۇلىقى ئاڭلاپ قالسىچۇ؟ ئەمدى ئۇ قىزغا خام تەمەدە بولمىسىلا ··· ئاڭلىغانلا ئۇنىڭ يوشۇرۇن قىلىپ يۈرگەن ئىشلىرىنى؟

ـــ ئۇقتۇم، ئۇقتۇم، مەن ··· مەن ئۇنى كەنت تەشكىلىدىن ··· زادى يوقىتاي.

ـــ ئەڭ ياخشىسى ئۇ قىزنى نەدىن كەلگەن بولسا، شۇ يەرگە

ھەيدىۋەتسىلە ... ئۆزلىرى بىر - ئىككى كۈن ۋاقىتلىرىنى چىقىرىپ، ئاپىرىپ تاشلىۋەتسىلىمۇ بولىدۇ.

— خىزمەت گۈرۈپپىسىنىڭ كادىرى، — دېدى مەتسىدىق، — قاچان كېلىدىكەن؟

— كېلىدىغان ۋاقتىمۇ بولۇپ قالدى، ئەخمەت گاچا ئۇلاغ ئېلىپ كەتكەن.

— نېمە، بۇگۈن؟ — چاۋارنىڭ كۆزلىرى غىلپاللىدى، — ئۇ كېلىپ قالسا دېھقانلارنىڭ ئۆيلىرىگە، يا ... ياق، ئەڭ ئەپلىك چارە مەكتەپكە ئورۇنلاشتۇرسىلا، لەيلىنى كۆزدىن يوقاتقىچە بىرەر ھەپتە سىرتتا تۇرسۇن.

تېخى كەلمىگەن خىزمەت گۈرۈپپىسى كادىرى توغرۇلۇق ئۇلار ئەنە شۇنداق ساراسىمغا چۈشۈپ، ۋارقىرىشىپ، بىر - بىرىنى ئەيىبلىشىپ، قانداقتۇ پىلانلار تۈزۈشۈپ تۇرغان مۇشۇ پەيتتە يارام ئېشەككە مىنگەن جەۋلان قىر دەريا سايىلىقىدا كېلىۋېتىپ، قارشى قىرغاقتىكى ئەلئاباد يېزىسىنىڭ گۈڭگا ئورمان ئىزىنلىرىغا تىكىلمەكتە ئىدى. ئەخمەت گاچا ھوشيار، چېچەن ئادەم بولغاچقا گۈللۈك كۆرپە سېلىنغان ئېشەكنى سۇ ئويۇپ كەتكەن كاتاڭلاردىن، پورپاڭ قوم دۆۋىلىرىدىن بىر ئەپلىك ئايلاندۇرۇپ ئۆتكۈزەتتى ھەم بەزى - بەزىدە جەۋلانغا قاراپ غەلىتىلا ھىجىيىپ قويىاتتى. قۇياش بىپايان قوم دېڭىزىغا قىڭغايماقتا ئىدى. قوم بارخانلىرىدىن كۆتۈرۈلۈۋاتقان ئۇپ ئىسسىق ھەم قىزىق شامال يۈزلەرنى كۆيدۈرۈپ تۇراتتى. بۇ كەڭرى سايلىقتا قۇرۇغان قامغاق، قومۇش پۈپۈكى توزۇندىلىرى ئۇچۇشۇپ يۇرەتتى. جەۋلان ئېشەكتىن سەكرەپ يەرگە چۈشۈۋالدى. ئەخمەت يولنىڭ يىراقلىقىنى، ھېرىپ قالىدىغانلىقىنى ئىما - ئىشارىلار بىلەن ئۇقتۇرۇپ، جەۋلانىنى ئېشەككە مىنىۋېلىشقا زورلىغان بولسىمۇ ئۇ زادىلا ئۇنىمىدى.

ئېشەكنىڭ قومۇش يوپۇرمىقىدەك قۇلاقلىرىدىن، سىلىق

بويۇنلىرىدىن ئۆتكۈر ھىدلىق ئاچچىق تەر ئاقماندىلا ئۇلار ئەلئابادنىڭ ھالرەڭ يۇلغۇن چېچەكلىرى قاپلىغان قۇم توپلىق قىرغاقلىرىغا يېتىپ كەلدى. جەۋلان ئارقىسىغا قايرىلىپ بۇ كەڭ لېكىن سۇسىز دەريا‌غا قاراپ تەرلىرىنى سۈرتتى. ئەخمەت گاچا ئۇنىڭ نېمە ئويلاۋاتقانلىقىنى بىلگەندەك، سۇنىڭ شارقىرىشىنى، كۆپلۈكىنى، ئادەملەرنىڭ دەريادىن قانداق ئۆتىدىغانلىقىنى ئاغزىدا پۈۋلىگەندەك، قوللىرىدا، كۆزلىرىدە، غەيرىي ئاۋازلاردا ئىما ـ ئىشارىلارنى قىلدى. ئۇنىڭ نېمە دېمەكچى ئىكەنلىكىنىڭ تېگىگە يەتكەن جەۋلان كۈلۈپ قويدى.

ـــ ئۇقتۇم، ھەر يىلى كەلكۇن پەسلىدە قىيان دەھشەتلىك ھۆركىرەپ كېلىدىكەن. ئۇ چاغدا ئادەملەر تۇلۇم بىلەن ئۆتىدىكەن، شۇنداقمۇ؟

ـــ ھا، ھى ... ھا ... ئە ... ئە ... بە... ـــ ئەخمەت باشمالتىقىنى چىقىرىپ جەۋلانىنى ماختىدى.

ئۇلار مەھەللىگە كىرىپ ئۇزۇن ماڭمايلا قۇمتام كەنت تەشكىلىگە يېتىپ كەلدى. ئەخمەت ئېشەكنى يېتىلەپ ئېغىلغا كىرىپ كەتتى. جەۋلان سومكىسىنى تۇنقىنچە ئالدىدىكى ئاقارتىلمىغان لاي سۇۋاق ئىشخانىلارغا، قىڭغىيىپ تۇرغان ئۇزۇم بارىڭىغا قارىدى. ياخشى تارىلىپ باراڭغا ئېلىنمىغان تالارنىڭ يوغان يوپۇرماقلىرى، كاللەك ـ كاللەك ساپ ئۇزۇملىرى ئاپئاق توپا ۋە تۇغ باغلاپ كەتكەن بولۇپ، ئۇزۇن ۋاقىت سۇغىرلىمىغانمۇ نېمە، يوپۇرماقلىرى ئۇسسۇزلۇقتىن سولىشىپ كەتكەنىدى. جەۋلان دەرۋازىنىڭ ئوڭ تەرىپىدىكى لاپاسلىق مال ئېغىلىغا، سول تەرەپتىكى پاكار، كۆرۈمسىز، بىر يۇرۇش ئۆيلەرگە زەن سالدى، بۇ ئۆيلەرنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى كىچىككىنە قوشقاناتلىق ئەگۈندىن يان ھويلىغا ئۆتىدىغانلىقىنى مۆسەللىدى. يان ھويلىدىكى ئېگىز كۇنگۇرلىك ئاشلىق ئامبارلىرى، بوغالتىر ئىشخانىسى، مىنبىڭلارنىڭ ياتاقلىرى

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىڭى نادىرىسى

كەنت تەشكىلى ھويلىسىغا كۆرۈنۈپ تۇراتتى. بۇ ئەستادا ئوتتۇرىدىكى ئىشخانىسىدىن ئىگەمبەردى، چاۋار، مەتسىدىقلار چىقىپ كەلدى. خام خەسە ئاق كۆڭلەك ئۈستىدىن قارا پوتا باغلىغان، چەت، چۆرىسى مايلاشقان شاپاق دوپپىلىق تەتۈر ئۈستىخان، سارغۇچ چاڭگا ساقال ئىگەمبەردى قولىنى سوزغانچە ھىجىيىپ كەلدى.

— ھارمىغايلا.

— ياخشىدى.

ئىگەمبەردىنىڭ ئارقىسىدىن چاۋار، مەتسىدىقلار كېلىپ، سۇسلا سالاملىشىپ، بىر چەتتە قول قوشتۇرۇپ تۇردى. ئەمما كەنت باشلىقى ئىگەمبەردى قىزغىن، چىرايىدىمۇ ھېچقانداق غەيرىي ئالامەت كۆرۈلمىگەن ھالدا خۇش چىراي ئەھۋاللىشىپ كەتتى:

— قارىسام سەل ھايال بولۇپ قاللا، — دېدى ئىگەمبەردى، — شۇڭا ئەنسىرەپ سايىتتىن بارنىياز شۇجىغا تېلېفون سوقتۇم. رەنجىمەيلا خالىزىم بولۇپ ئالدىلىرىغا چىقالماپتىمەن.

— ئۇنداقتا ئۆزلىرى كەنت باشلىقى ئىگەمبەردىكام بولىدىكەندە؟

— خوش، بۇ كىشى، — ئىگەمبەردى چاۋارنى كۆرسەتتى، — كەنتىمىزنىڭ ئامبارچىسى چاۋار زايىت بولىدۇ. بۇ دىقماق يىگىت بولسا بوغالتىر مەتسىدىق رەجەپ بولىدۇ.

— ئۇنداقتا ئۈچۈڭلار قۇمتام كەنتىنىڭ ئاتامانلىرىكەنسىلەر؟ ...

تۇنجى يۈز كۆرۈشكەن بۇ تۆت كۈشەندە كۈلگەننى دورىغاندەك كۈلۈشتى. شۇنداقتىمۇ ئىگەمبەردى قورۇنغان ھالدا:

— يوقسۇ، يوقسۇ، ئۆزلىرىنىڭ يوليورۇقلىرىغا موھتاج بىز، — دەپ قويدى.

بۇ چاغدا لاپاس تىگىدە ئەخمەت گاچا ئاق تەلپەك كىيىۋالغان

بىر ئايالغا نېمىدۇر دەپ قوللىرىنى شىلتىپ، ھەر خىل ئىشارىلارنى قىلىۋاتاتتى. گەرچە جەۋلان ئۇلارغا دىققەت قىلمىغان بولسىمۇ، لېكىن چاۋار، مەتسىدىقلارنىڭ چىرايلىرى غەلىتىلا ئۆزگىرىپ، نېمە قىلارىنى بىلمەي قېلىشقانىدى. بۇنىڭدىن ئەندىشىگە چۈشكەن ئىگەمبەردى دەرھالا جەۋلانىنىڭ ئالدىنى توسۇپ گەپ باشلىدى:

ــ تەشكىلدىكى ئىشخانا ھەم ياتاقلىرىنى سۈۋىغان ئىدۇق. تېخى قۇرۇمىدى. شۇڭا ئۆزلەنىڭ تاماق، ياتاق ئىشلىرىنى ۋاقتىنچە باشلانغۇچ مەكتەپكە ئورۇنلاشتۇردۇق. جۈسلە، سىلىنى ئاپىرىپ ئورۇنلاشتۇرۇپ قويايلى.

باياتىن بېرى لاپاس تېگىدە ئەخمەت بىلەن تاكاللاشقانىدەك قىلغان لەيلى جەۋلانىنىڭ ئارقىسىدىن تەلمۈرگەن ھالدا، ئاتىنىڭ بوينىنى قۇچاقلاپ، ئىختىيارسىز يىغلىۋەتتى. لېكىن شۇ ھامان چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىق، جەۋلانلارنىڭ كۈلۈشكەنلىرى كۆز ئالدىغا كېلىش بىلەن قاپاقلىرى مۆژۈدە تۇرۇلدى ــ دە، كامالنىڭ: «خىزمەت گۈرۈپپىسى كېلىپ قالسا ئالدىراپ سىر بەرمەك ... ئۇلارنىڭ كۆپلىرى ئەمەلدارلارنىڭ ئېرىنقىنى ياقلايدۇ ... بۇ گېپىمنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالماڭ... » دېگەن سۆزلىرى ئەكس سادا بەرگەندەك بولدى.

ــ ئۇ ... ئۇ ... يالغۇزكەن ... تېخى ئوقۇغۇچى بالا تۇرسا ... قانداقمۇ بولا؟ ...

ئۇمىدلىرى توزانغا ئايلانغان لەيلى ياش تۆكۈپ تۇرغىنىدا، ئىگەمبەردى جەۋلانىنى ئەترايى شاپتۇل، ئامۇت، جىگدىلەر قورشۇالغان، دەرۋازىسىمۇ يوق، ئاق توپىلاڭ ھويلىغا باشلاپ كەلدى. دېرىزىلىرىدىن سارغىيىپ كەتكەن خام قەغەزلەر ساڭگىلىشپ تۇرغان بىرقانچە لاي سۇۋاق سىنىپلار، ھويلا ئوتتۇرىسىدا قېڭغىيىپ قالغان يالغۇز گار بۇ ھويلىنىڭ مەكتەپ ئىكەنلىكىدىن دېرەك بېرىپ تۇراتتى. ئۇلار بىر قاتار كۆرۈمسىز

سىنىپلارنىڭ ئەڭ چەتتىكى، ئىشىكىگە پارچە كىگىزلەر قېقىلغان ئۆي ئالدىغا كەلدى.

ــ مۇئەللىم، هاي نۇرسىيت مۇئەللىم!

ئىگەمبەردى خىرقىراپ ۋارقىرىشى، ئاپتاپتا قاغجىراپ كەتكەن ئىشىك «غىيىق» قىلىپ ئېچىلىپ، ئورۇق، ئېگىز، چارساقاللىرى ئۆسۈپ كەتكەن، 53 ـ 54 ياشلاردىكى تاتراڭغۇ بىر ئادەم چىقىپلا خۇشامەتنى باشلۇۋەتتى:

ــ هامىغايلا كەنت باشلىقى، ساخاۋەتچى شاپائەتچىمىز، ــ ئۇ ئارقىدىنلا جەۋلانغا پۇكۇلدى، ــ هامىسلا كادىرىمىز؟ قېنى ئۆيگە كىرىلى.

نۇرسىيت هەربىر هامىسلا دېگەندە نەچچە پۇكۇلۇپ، نەچچە ئېگىلىپ، ياغلىما گەپلەر بىلەن كەنت باشلىقىغا خۇشامەت قىلىۋاتقاندا 17 ـ 18 ياشلار چامىسىدىكى چىرايىدا قان دىدارى يوق بىر قىز ئىشىك بوسۇغىسىدا پەيدا بولدى. ئۇ ئىگەمبەردىگە پوسۇقىدە كۇلۇپ قويدى. ئىگەمبەردىمۇ نۇرسىيتنىڭ مۇرىسىدىن ئۇنىڭغا لەپپىدە كۆز تاشلىدى. بۇ غەلىتە كۆز بېقىشلارغا مۇئەللىم پىسەنت قىلمىغىنى بىلەن جەۋلانىنىڭ نەزىرىدىن قېچىپ قۇتۇلالمىدى.

ــ نۇرسىيت مۇئەللىم، كادىرىمىزغا ئاتايىتەن بىر ئىشخانىنى تەييارلىۋىدۇق. لېكىن سۇۋاقلىرى قۇرۇمىدى. شۇڭا كادىرىمىزنىڭ بىرنەچچە كۈنلۈك تاماق ـ ياتقىنى ئوبدان ئورۇنلاشتۇرسىلا، كەنت ئامبىرىدىن ئۇن، ماي، گۈنجا يەتكۈزۈپ بېرىمەن.

ــ ئا ... نېمە دېگەنلىرى ساخاۋەتچىمىز، هېلىمۇ بېشىمىزنى سىلاپ كېلىۋاتىدىلا.

ــ كۆڭۈللىرىگە ئالمىغان بوسلىرى، ــ ئىگەمبەردى جەۋلانغا كۈچۈكلەندى، ــ تەشكىلدە بېجىرىدىغان ئاز ـ تولا ئىشلىرىم بار ئىدى.

— بولىدۇ، بارىۋەرسىلە.

نۇرسىيىت مۇئەللىم جەۋلانىنى ئۆيگە باشلاپ، كىگىز سېلىنغان سۇپىغا تەكلىپ قىلدى. ئاڭغىچە ھېلىقى قىز دەررۇلا تۆرگە كۆرپە سېلىپ، ئۇنىڭ ئالدىغا داستىخاننى يايدى. تارىنىڭ سول تەرىپىدە يەنە بىر ئىشىك بولۇپ، بەلكىم ئۇ ئاشخانا بولسا كېرەك، تاماقنىڭ مەززىلىك ھىدى گۇپۇلدەپ پۇراپ ئىشتىھانى غىدىقلايتتى. ھازىر كۈن ئولتۇرغان چاغ بولغاچقا، ئۇلار كەچلىك تاماق تەييارلىغاندەك قىلاتتى. كىچىككىنە ئوماققىنا كېسەل چىراي قىز بىردەمدىلا جەۋلانىنىڭ ئالدىغا جامدا [1]، نۇرسىيىتنىڭ ئالدىغا ئاياقتا [2] كومۇلەك [3] ئاش كەلتۈردى.

— قېنى ئالسىلا كادىرىمىز، ماشايىخلىرىمىز، — نۇرسىيىت ئالىقانلىرىنى يايدى، — ياخشى مېھمان تاماق ئۈستىگە دەپتىكەن.

ئۇلار تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ تاماقلىرىنى پۈۋلەپ ئىچىشكە باشلىدى. بىراق جەۋلان تاردا قول قوشتۇرۇپ، ئۆرە تۇرغان قىزنى كۆرۈپ، غىقلا بولۇپ قالدى. شۇڭا ئۇ خىجىل بولغان ھالدا: «قېنى قىزلىرىمۇ كەلسۇن» دېۋىدى. قىز بىردىنلا قىزىرىپ كەتتى. نۇرسىيىت بولسا قوشۇقىنى ئاياق قىرىغا يۆلەپ قويۇپ، چار تۈكلەر قاپلاپ كەتكەن ئاغزىنى ئالىقىنىدا سۈرتۈپ ھىجايدى:

— ئۇ ... ئۇ مېنىڭ خوتۇنۇم بولىدۇ...

— خوتۇنۇم؟!

«ئالە شەرىكىنى موللاقارىي» جەۋلان ئۆزىگە ئۆزى كايىدى. «ساڭا كىم قويۇپتۇ ئاتىكاچىلىقنى، كومۇلىكىڭنى خولۇپلىتىپ ئىچىۋەرسەڭچۇ» دېدى ئۇ ئىچىدە. يەنە بىر تەرەپتىن ماۋۇ چارباش

① جام — ئاپقۇر چىنىگە ئوخشايدىغان ياغاچ قاچا.
② ئاياق — ياپىلاق پەس قىرلىق ياغاچ قاچا.
③ كومۇلەك — قوناق خېمىردا قىلىدىغان تاماق.

قەبرىنىڭ ئۈيالماي، قىزارماي، ئاغزىغا تولدۇرۇپ، تۈرسىدىكى بىر قىزنى «خوتۇنۇم» دەۋاتقىنىغا ئەقلى يەتمەيتتى.

ــ سەن بۇ يەردە نېمىگە ھاڭۋېقىپ تۇرىسەن؟ ــ ئىگەمبەردى خوتۇنىغا زەردە بىلەن گۇركىرىدى، ــ ماڭ كادىرىمىزنىڭ ياتىقىنى تەييارلا.

ئايال ئىتائەتمەنلىك بىلەن چىقىپ كەتتى. جەۋلان تاماق يېيىلىپ بولغۇچە زۇۋاڭ سۇرمىدى. نۇرسىيەت ئاياقنى كۆتۈرۈپ كومۇلەكنىڭ ئۈماچىتەك قويۇق سۇيىنى كارنىيىغا قۇيۇۋەتكەندىن كېيىن، ياغاچ قوشۇقنى ئايىق ئىچىدە ئايلاندۇرۇپ پاكىزلىدى، قوشۇقنى يالىدى، شۇنىڭدىن كېيىنلا ئۇ قېلىن قاشلىرىنى كۆتۈرۈپ، پىلدىرلاپ تۇرغان كۆز قارىچۇقلىرىنى جەۋلانغا تىكتى:

ــ ياتاق ئۆيىنى كۆرۈپ باقاملىكىن؟

ــ بولىدۇ، ــ دېدى جەۋلان پوشكالدەك پۈكۈلۈپ ئولتۇرۇشتىن ئازاد بولغىنىغا خۇش بولۇپ.

نۇرسىيەت جەۋلاننى باشلاپ مەكتەپ ھويلىسىنى توغرا كېسىپ، سىنىپ قاتارلىرىنىڭ ئەڭ ئاخىرىدىكى ئامۇت، جىگدە، ئۆرۈك كۆچەتلىرى بۈككىدە قاپلاپ تۇرغان كىچىك ئۆيگە باشلاپ كىردى. ئۇنىڭ ئايالى بۇلۇڭغا قويۇلغان كارىۋاتنى سۈپۈرۈپ ــ تازىلاپ جەۋلانغا تەييارلاۋاتاتتى. ئۇ ئۆي ئەسلىدە مەكتەپنىڭ مۇلۈك ئامبىرى بولسا كېرەك، ئۆينىڭ بىر بۇلۇڭىغا سۇنۇق پارتا، كونا دوسكا ۋە بىر نەچچە ئەبجەق ئورۇندۇقلار دۆۋىلىۋېتىلگەنىدى.

ــ مەكتەپمىزدە ئۆي كەمچىل، ــ دېدى نۇرسىيەت چارلىشىپ كەتكەن ئۆسكىلەڭ ساقاللىرىنى تاتلاپ، ــ بىرىنچى سىنىپتىن بىرى بار، يەنە بىر سىنىپ «قوشما تەلىم» سىنىپى.

ــ «قوشما تەلىم؟»

ــ شۇنداق، 13 بالا ئىككىنچى سىنىپ، توققۇز بالا ئۈچىنچى

سىنىپ، بىرلا ۋاقىتتا ئىككى خىل تەييارلىق بىلەن دەرس ئۆتۈلىدۇ. يەنە بىر خانىم بار. ئۇ بىرىنچى سىنىپقا مەسئۇل. ئىككىمىز ئەتىگەندە ئىككى سائەت بالا يىغمىز. ھە مەزلۇم، سەن نېمىگە قاراپ تۇرىسەن؟ چىقىپ كەت بۇ يەردىن، ئەرلەر بار يەردە ساڭا سوۋۇتۇپ قويۇپتىمۇ، ــ نۇرسىيىتىنىڭ بىر ھۆرپىيىشى بىلەن ئايال غىپپىدە چىقىپ كەتتى، ــ كۇنىگە بەش سائەت مەشغۇلاتىمىز بار. ھەپتىدە ئىككى نۆۋەت كەنت ۋە كىچىك ئەترەتلەرگە ئەمگەككە بارىمىز، دەم ئېلىش ۋاقتىلىرىدا ئوغۇت توپلايمىز.

جەۋلان نۇرسىيىتىنىڭ «دوكلات» نى ئاخىرغىچە ئاڭلىغانمۇ بولاتتى. لېكىن ئۇنىڭ ئايالىغا بولغان قوپاللىقى سەپرايىنى ئۆرلىتىپ قويدى. ئۇ كارىۋاتتا ئولتۇرۇپ بىر تال تاماكا تۇتاشتۇردى ۋە ھېچقانداق مۇناسىۋەتسىزلا بىر سوئالنى سورىدى:

ــ نەچچە ياشقا كىردىلە؟

ــ 54 ياشقا...

ــ بالىلىرى يوقمۇ؟

ــ ھى... ھى ... ھى ... توققۇز خوتۇن ئالدىم، بالا يۇزى كۆرمىدىم. خۇدايىم مېنى بالىدىن ئېيتمىغان ئوخشايدۇ...

ــ «بالا بەرسەم، قىزىق مەشكە ئولتۇرغۇزۇپ ساغرىلىرىنى كۆيدۇرۇۋەتمىسۇن» دەپ بەلكىم بەرمىگەندۇ!

بىردىنلا قاپاقلىرى تۇرۇلگەن جەۋلاننىڭ نەشتەردەك قادالغان كۆزلىرىنى كۆرۈپ ئۆڭايسىزلانغان نۇرسىيىت دىمىققانەك، كۆزلىرى غىل ـ پاللىدى ۋە سەتلا ھىجىيىپ چىقىپ كەتتى.

ــ ئەركەك ھايۋان، ــ دېدى جەۋلان نۇرسىيىتىنىڭ ئارقىسىدىن، ــ ھېسسىياتسىز مەخلۇق، نومۇس قىلماي توققۇز خوتۇن ئالدىم دەۋاتقىنىنى...

جەۋلان پۈت ـ قوللىرىنى يۇيۇپ كارىۋاتقا ياتىپاشلىدى، ئۇ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

ئۆزىنىڭ خېلىلا چارچاپ قالغانلىقىنى ھېس قىلدى. ئۇيقۇ تۇمانلىرى ئۇنى ئۆز قوينىغا تارتىۋاتقان بولسىمۇ، تېزەك ۋە كۈكۈن ھىدىلىرى دىماغنى ئېچىشتۇرىدىغان قۇم توپىلىق يوللار، «چۆلئېرىق» نىڭ نەم ۋە زەي پۇراپ تۇرىدىغان مەھەللىلىرى، قاغا شورلۇقنىڭ ئاپئاق شورلۇق تۈزلەڭلىكلىرى، پاكار قومۇشلۇقلار، قۇمتامنىڭ ھەيۋەتلىك داۋانلىرى، تاپۇر - تۇپۇر قىلىشىپ بىر - بىرىگە يول بەرمەي قارا تەرگە چۆمگەن ئېشەكلەر، قىمار ئويناۋاتقان ئوقۇتقۇچىلار ئۇنىڭ كۆز قارىچۇقلىرىدىن خىرە - شىرە ئۆتمەكتە ئىدى. لېكىن بىردىنلا ئىگەمبەردىنىڭ گىدىيىپ تۇرغان يوغان گەۋدىسى، پوتىسىغا گىرە سېلىۋالغان تۈكلۈك قوللىرى، ساپسېرىق قاتمال يۈزىدىكى چوڭ بۇرۇتى، بۇرنىنىڭ ئۇچىدىكى ئۇششاق قىزىل مۇدۇرچاقلار كۆز ئالدىغا كېلىش بىلەن ئۇنىڭ چاۋار، مەتسىدىققا ئوخشىمايدىغان سىلىق - سىپايە مۇئامىلىرى جەۋلاننىڭ كۆڭلىدە مەۋھۇم بىر سوئالنى پەيدا قىلىپ قويدى. ئۇ: «بۇ زادى قانداق ئادەم؟» دەپ ئويلاۋاتقىنىدا ئىگەمبەردى كامالنىڭ يېقىن ئاغىنىسى زۇلال بىلەن بۈككىدە ئېرىق بويىدا ئولتۇراتتى. كەچ گۇگۇم ۋاقتى بولغاچقا ئۇلار كىشىلەرنىڭ كۆزىگە ئانچە چىلىقمايتتى. ئۇ ئىككىسى جىمجىت سۈكۈتتە خېلى ئولتۇرغاندىن كېيىن، ئىگەمبەردى بېشىنى كۆتۈرۈپ، زولالغا قارىدى:

— ئەسلىدە مەن كامالنى پاشىلىقتىن ياندۇرۇپ چىقاي دېگەنىدىم، — ئىگەمبەردى شىرقىراپ ئېقىۋاتقان سۇغا قاراپ سۆزلەۋاتاتتى، — قارىسام لەيلى ئېغىر بوي بولۇپ قالدى. ئەگەر خىزمەت گۇرۇپپىسى كادىرىمىزنىڭ كۆزىگە چېلىقىپ قالسا، بۇ قانۇنىي خاتالىق ھېسابلىنىپ، كامالنى تۇتۇپ بېرىشى ئېنىقلا تۇرىدۇ.

— بۇنداق ھارامدىن بالا تېپىشنى دېھقانلىرىمىزمۇ دىنغا

ئاسىيلىق دەپ قارايدۇ، ــ دېدى زۇلال تەكلىك ئىچىدە، ــ بۇنى مەن ئويلاپ يۈرگىلى خېلى بولۇپ قالدى.

ــ زۇلال سەن كامالنىڭ جانجىگەر ئاغىنىسى، دەپبىاقە سېنىڭچە قانداق قىلساق بولا؟

ــ كامالنى ھازىرچە پاشىلىقتىن ئەپچىقماي تۇرساق بولامىكىن؟ ــ زۇلال بىر قارارغا كەلگەندەك، قىلاتتى، ــ ئەگەر كامالنى تۇتۇپ كەتسە، نېۋىخان ئانىمىزنىڭ تۇغىشكىنى شۇ. ئەمما كەلگەن كادىر ئۇنىڭ پاشىلىققا سۈرگۈن قىلىنغىنىنى ھامان ئاڭلايدۇ.

ــ ئۇ چاغدا ھەممىمىز، ــ ئىگەمبەردى زۇلالنىڭ كۆزلىرىگە قارىدى، ــ بىر خەنزۇ قىزىنى ئاياغ ئاستى قىلغانلىق خاتالىقى ئۈچۈن پاشىلىققا كىرگۈزگەن ئىدۇق. لېكىن ئۇ تاغ ئارقىسىغا قىچىپ كېتىپتۇ، دېمەيمىزمۇ؟

ــ بۇمۇ بولغۇدەك.

ــ ئەمىسە كەنت ياشلىرى، دېھقانلىرى سېنىڭ گېپىڭنى ئاڭلايدۇ. ئۇلارنى خەۋەرلەندۈرۈۋەت. مەن نېۋىخانىنىڭ قېشىغا باراي.

ئىگەمبەردى كېتىپ قالدى. ئېغىر روھسىزلانغان زۇلال يۈرىكى مۇجۇلغان ھالدا ئاستا پىچىرلىدى:

ــ تۇگىدى ... ھەممە ئىش تۇگىدى ... بىر ئادەمنىڭ خاتالىقى تۈپەيلىدىن پۈتۈن قۇمتام دېھقانلىرى خورلۇق ئىسكەنجىسىدىن قۇتۇلالمايدىغان بولدى...

ئىگەمبەردى زۇلالدىن ئايرىلىپ نېۋىخانىنىڭ ھويلىسىغا كىرىپ كەلدى. موماي نامازشامنى ئوتتەپ بولۇپ، ئەمدىلا ھويلىغا چىققان ئىدى، ئۇ كەنت باشلىقىنى كۆرۈپ كەينىگە يېنىپلا، ئۆيگە كىرىپ كەتمەكچى بولۇۋىدى. ئىگەمبەردى ئۇنىڭ ئالدىنى توسۇپ سۇيىغا ئولتۇرغۇزدى. ئۆزى يەردىلا بەدەشقانىنى قۇرۇپ ئولتۇردى:

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ـــ نېۋىخان ئاچا، توغرا، مەن بەزى ئىشلارنى خاتا قىلدىم، ـــ ئىگەمبەردىنىڭ ئاۋازى مۇلايىم ئىدى، ـــ بىراق ھازىر ئىمانىم بىلەن قەسەم قىلالايمەنكىن، مەن ياخشى كۆڭلۈم بىلەن سىلىگە مەسلىھەت سالغىلى كەلدىم.

ئىگەمبەردى كامالنىڭ بېشىغا كېلىش ئالدىدا تۇرغان ئېغىر ئاقىۋەتنى ھۆكۈمەتنىڭ قانۇنىغا، ئىسلام دىنىنىڭ مىزانلىرىغا سېلىپ، ئەمەلىي مىساللارنى كۆرسىتىپ ئۇنى قايىل قىلىپ قويدى. ھەتتا ئىگەمبەردى زۇلالنىڭ كامال ھەققىدە دېگەنلىرىنى، كۆرسەتكەن پىلانلىرىنىمۇ ئالا قويماي سۆزلىدى. زۇلالغا ئۆز ئوغلىدەك ئىشىنىدىغان نېۋىخان ئوغلى كامالنىڭ تەقدىرىدىن ئەنسىرەپ قالدى. شۇڭا ئۇ ئىگەمبەردىنىڭ كۆرسەتمىسى بويىچە لەيلىنى ئۆيىگە قايتۇرۇپ ئەكەلمەكچى بولدى.

ـــ نېۋىخان ئاچا، خىزمەت گۇرۇپپىسى كادىرى كېلىپ بولدى، ـــ دېدى ئىگەمبەردى ئېچىنغان تەلەپپۇزدا، ـــ شۇڭا ئېغىر بويلىرىنى يېنىك قىلىپ ھازىرلا لەيلىنىڭ قېشىغا بارسىلا، ئىلاجى بار قايتۇرۇپ ئەپكەلسىلە، ئەگەر ئۇنىمىسا ئۇنىڭغا نېمە دەيدىغانلىقلىرى ئۆزلىرىگە ئايان.

نېۋىخان كېچىنى كېچە دېمەي كەنت تەشكىلىگە يېتىپ كەلدى. ئۇ كەچتە قوناق ئۈگرىسى ئەتكەچكە بىر كورا ئالغاچ كەلگەن ئىدى. تېخى ئەلياتقۇ ۋاقتى بولمىغاچقا، ئەخمەت تاش پەنەرنى كۆتۈرۈپ، ئېغىلدا ماللارغا ئوت سېلىپ يۈرەتتى. چەتتىكى تاشلاندۇق ئامبار ئىشىكى قىيا ئوچۇق بولغاچقا، ئىچىدىكى قارا چىراغنىڭ غۇۋا يورۇقى كۆرۈنۈپ تۇراتتى. نېۋىخان ئامبارغا كورىسىنى كۆتۈرۈپ كىرىپ كەلگەندە، لەيلى ياغاچ تارغاقتا چېچىنى تاراپ ئولتۇراتتى. ئۇ ئورنىدىن تۇرغانچە مومايىنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئۇنى يۆلىۋالدى. نېۋىخان كورىنى ئۇنىڭغا بېرىپ «ئىسسىقىدا ئىچىۋال» دېگەننى ئىشارەت قىلىشى

لەيلىمۇ كورىنى يەرگە قويۇپ ئېچىشكىنىچە خۇلۇپلىتىپ ئىچكىلى تۇردى. قىز تامىقىنى ئىچىپ بولغاندىن كېيىن، موماي گەپ بىلەن ئىشارە قىلىپ مەقسىتىنى ئۇقتۇردى. بىراق لەيلى بېشىنى چايقاپ زادىلا ئۇنىمىدى.

ـــ ئانا ... مەن ... كەتمە ... مېنى ... ئۇ ... ئەكىلە...

ـــ دېگىنىڭغۇ توغرا قىزىم، خىزمەت گۇرۇپپىسى كەتسە، ئۇلار سېنى يەنە ئەكىلىۋالىدۇ. ئەمىسە بالام، ـــ نېۋىخان گەپ ھەم ئىشارە بىلەن مەقسىتىنى ئۇقتۇرىدۇ، ـــ خىزمەت گۇرۇپپىسىدىكى كادىرغا كۆرۈنمىگىن، كامال توغرۇلۇق گەپ قىلمىغىن... ـــ نېۋىخان لەيلىنىڭ قورسىقىنى كۆرسەتتى، ـــ بۇنى بىلىپ قالسا كامالنى تۇتۇپ ئېلىپ كېتىدۇ، ئۇقتۇڭمۇ؟

نېۋىخان ئانىنىڭ گەپلىرىنىڭ تېگىگە يەتكەن لەيلى ئۇنى دەرۋازا ئالدىغىچە ئەچىقىپ ئۇزىتىپ قويىدى. ئىككى ياشنىڭ بىر - بىرىنى ياخشى كۆرۈشۈپ، روي بەرگەن بۇ ئىشلارنىڭ بۇنچىۋالا قورقۇنچلۇق ۋە سىرلىق تۈس ئېلىپ كەتكىنىگە ئەقلى يەتمىگەن لەيلى قانداق قىلارىنى بىلمەي قالدى. نېۋىخانىنىڭ، كامالنىڭ، كەنت باشلىقىنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلىماي، جەۋلانغا ھەمە - ھەمىنى دېگۈسى كەلدى. بىراق ئىش ياخشىلىققا تارتسىغۇ مەيلى، يامىنىغا تارتىپ قالسا، كامالدىن ئايرىلىپ قېلىشتەك بەختسىزلىك يۈز بېرەتتى. ئۇ چاغدا نېۋىخان ئانىغا، كامالغا قانداقمۇ يۈز كېلەلىسۇن؟ راست بۇ يەرلەردە كەنت كادىرلىرىنىڭ ئاغزىدىن چىققىنى قانۇن، تۈزۈم، سىياسەتكەن ئەمەسمۇ... ئىككى تاش ئارىلىقىدا قالغان لەيلى «زادى قانداق قىلسام بولا؟» دەپ تۇرۇۋاتقان مۇشۇ كېچىدە ھاشىمنىڭ ئۆيىگە يىغىلغان زۇلال، مەتنىياز، كېرەم موللا، ياربەختى، ئايشەم، كامالەتلەر جەۋلان ھەققىدە ئۆزئارا تالاش - تارتىش قىلىپ ھارغاندىلا جىمىقتى. ھاشىم ئۇلارغا قانچە چۈشەندۈرگەن بولسىمۇ، ئوخۇشسىزلىك ئىچىدە قالغان ياشلار ئۇنىڭ

نەسىھەتلىرىنى ئاڭلايدىغاندەك ئەمەس ئىدى...

— بۇنچىلىك ئۇمىدسىزلىنىپ كەتمەڭلار، — ۋارقىرىدى ھاشىم، — جەۋلان ئۇرۇمچىدە سىياسىي ـ قانۇن فاكۇلتېتىنى پۈتكۈزگەنكەن. ئۇ بالا ھەققىدە ئوشۇقچە ئويلىنىپ كەتتىڭلارمۇ، قانداق؟

— ئويلاپ بېقىڭا، ھاشىمكا، — دېدى زۇلال، — سىزنىمۇ يوچۇق قالدۇرماي موللاق ئاتقۇزغان ئاشۇ جىن ـ ئالۋاستىلارغا تەڭ كېلەلەمۇ؟

— ھېچقانداق خىزمەتتە پىشمىغان ئوقۇغۇچى تۇرسا، — مەتنىياز خىلىلا قاينىاپ قالدى، — ئۇ ... ئۇ چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقتەك شىر، يولۋاس، بۆرىلەرنىڭ ئالدىدا ئاغزىدىن سۆت تېمىپ تۇرغان قوزىنىڭ ئۆزىلىغۇ...

— ئەزەلدىن پىشانىمىز تەتۇر، تەقدىرىمىز كاج ئوخشايدۇ.

— راست دەيسىز، ئايشەم ئاچا، — كامالەتنىڭ چىرايلىق قاشلىرى قوشۇمسىغا يىغىلغان ئىدى، — نەچچە يىللاردىن بېرى خىزىرنى كۆتكەندەك ساقلىغان قۇتقازغۇچىمىز سالپاڭ قۇلاق توشقانىنىڭ ئۆزىكەنغۇ، زۇلالكا، سىز ئۇنى كۆرۈپ باقتىڭىزمۇ؟

— مەتنىياز ئىككىمىز مەكتەپكە بىرىپ كۆرۈشۈپ كەلدۇق. گەپ ـ سۆزنىڭ قارىغاندا راست پىشقان قاغدالمىدەك قىلىدۇ، لېكىنزە ئۆزى كېلىشكەن، شەھەر يىگىتلىرىگە ئوخشايدىكەن.

— مۇنداق دەڭ... — كامالەت بىردىنلا بىر چېكىتكە تىكىلىپ قالدى.

— گەپنى مېغىز چاقىقاندەك چۈرۈك قىلغىنىغا قارىغاندا، — مەتنىياز قوشۇمچە قىلدى، — شىماللىق بالىدەك قىلىدۇ. لېكىن بۇنداق شەھەرلىكلەر بىزدەك سەھراھ ـ قوملۇقتىكى دېھقانلارنىڭ قەدرىگە يېتەمدۇ؟

— ئەمىسە ئاغىنىلەر كامال توغرۇلۇق گېپىمىز بىر يەردىن چىقسۇن، — دېدى زۇلال جىددىي تەلەپپۇزدا، — دېھقانلارنىڭمۇ

ئويلىغىنى بىزگە ئوخشاشكەن. كىمكى كامالنى ئاشكارىلاپ قويسا، ئاقىۋىتىگە ئۆزى ئىگە بولسۇن.

ــ سىلەر بەك نادانلىق قىلىۋاتىسىلەر، ــ ھاشىم رەنجىگەن ھالدا ۋارقىرىدى، ــ يۇقىرىمۇ بىر ئىشنى ئويلاپ ئەۋەتكەنىدۇ، ئېتىلمىغان تاشمۇ قاڭشارنى ياريدۇ، دېگەن گەپ بارغۇ.

ــ بۇ تاش قاڭقىپ كېلىپ مېنىڭ بېشىمغا تەگمىسۇن. ئاستا كېتىۋالاي.

يار بەختى ئورنىدىن تۇرۇشى كېرىم موللىمۇ تۇردى. ئۇلار بىر ـ بىرلەپ چىقىپ كېتىشتى. ھاشىم ئىچىدە: ئىسىت دېھقان خەق دېگەن، دەپ ئويلىدى. ئۇ ئاخىرىدا ماڭغان كامالەتكە قاراپ:

ــ قىزىم، بۇ كېچىدە قورقامسىزكىن، مۇشۇ يەردىلا قونۇپ قېلىڭ، ــ دېۋىدى كامالەت كۈلۈپ:

ــ قورقمايمەن، كېچە ئايدىڭ تۇرسا، ــ دەپ قويۇپ چىقىپ كەتتى. كوچىلار راستلا ئاپئاق يورۇق ئىدى. يول بويىدىكى سەگۈ تېرەكلەر خۇددى بىر پۈتىنى قانتى ئاستىغا يوشۇرۇۋالغان تۇرنىلارغا ئوخشايتتى. كامالەت ئەتراپىغا زەن سېلىپ قارىدى. ئاسمانىڭ ئېگىز بىر يېرىدىن پەسلەرگە قاراپ كۈلۈۋاتقانىدەك، كۆرۈنگەن ئايغا بىر پەس تىكىلىپ تۇردى. ئەمما ئۇنىڭ قۇلىقىغا: «سىياسىي ـ قانۇن فاكۇلتېتىنى پۈتكۈزگەن»، «گەپنى مېغىز چاقىقاندەك قىلغىنىغا قارىغاندا شىماللىق بالا ئوخشايدۇ»، «ئۆزى كېلىشكەن، شەھەر يىگىتلىرىگە ئوخشايدىكەن» دېگەن گەپلەر تەكرارلىنىپلا تۇردى. ياشلىقتىكى ھەۋەسلەر سۇ چاچقانسېرى يالقۇنلاپ كېتىدىغان ئۇلۇغ ئوتقا ئوخشايدىكەن. كامالەتتە جەۋلانىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈش ئىستىكى بىردەمدىلا قومۇشلۇققا چۈشكەن ئوتتەك تۇتەپ كەتتى. ئۇنىڭدىكى قورقۇش، ئەندىشىلەرنىڭ ئورنىنى قىزىقىش، يەنە قانداقتۇر ھېس ـ تۇيغۇلار ئىگىلىگەن ئىدى ... كامالەت كېتىۋېتىپ: ئەگەر ئۇخلاپ قالغان بولسىچۇ؟ دېگەننى كۆڭلىدىن

ئۆتكۈزۈۋېتىپ، نېمە ئۈچۈندۇر پىققىدە كۈلۈۋەتتى. چۈنكى ئۇنىڭ كۆڭلىگە جەۋلاننى بىر ئامالالاپ ئورنىدىن تۇرغۇزۇش ئويى كەلگەنىدى.

كامالەت دەرۋازىسى، نە ئاھادا تاملىرىمۇ بولمىغان مەكتەپ ھويلىسىغا مېۋىلىك كۆچەتلەر ئارىسىدىن كىرىپ كەلدى. ئۇ چەتتىكى كېرەكسىز مەنقۇلات ئامبىرىغا ئاستا يېقىنلىشىپ يەرلىك سېرىق قەغەز چاپلانغان دېرىزە تۈۋىگە كەلدى. ئۇ بارمىقىنى ھۆللەپ قەغەزنى دۈپدۈگىلەك تېشىۋەتتى. لېكىن ئۆي ئىچى قاراڭغۇ بولغاچقا، يىنىك پۈشۈلدىغان ئاۋازدىن باشقا ھېچنېمىنى پەرق ئېتەلمىدى. كامالەت قەستەن قاتتىق چۈشكۈرۈۋېدى، ئۆي ئىچىدىن كارىۋاتنىڭ غىچىرلىغىنى، شاپۇر ـ شۇپۇر شەپىلەر ئاڭلىنىشى بىلەن ئۇ دەرھالا ئېرىق بويىدىكى يوغان بىر تۇپ سۆگەتنىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈۋالدى. ئاڭغىچە ئۆي ئىچى يورۇپ، ئىشىك ئېچىلدى ـ دە، ئاق ئىچ كىيىم كىيگەن، چاچلىرى پاخپايغان بىر كۆلەڭگە چىقتى. ئۇ ياتقى ئەتراپىغا قارىۋېتىپ ئاستا غۇدۇڭشىدى:

ـــ نۇرسىيەت مۇئەللىمنىڭ خوتۇنى تالاغا چىقىپتىكەنده، لېكىن چۈشكۈرگەن ئاۋازى قۇلىقىمنىڭ تۈۋىدىلا ئاڭلاندا!...

قارا كۆلەڭگە ياتقىغا كىرىپ كېتىشى كامالەت يەنە دېرىزە تۈۋىگە كېلىپ ئۆي ئىچىگە قارىدى. جەۋلان ئۇخلىغىچە كۆرگەن ماتېرىياللىرىنى كارىۋاتنىڭ ئۈيەر ـ بۈيەرلىرىدىن يىغىپ، باش تەرىپىدىكى پارتا ئۈستىگە قويدى. ئاندىن ئۇ چايداندا كۆرۈشكىغا قاينىق سۇ قۇيۇپ ئىچىشى، ئاغزى كۆيۈپ دەرھالا كۆرۈشكىنى پارتىغا قويدى ـ دە، ئالقىنىدا كالپۇكلىرىغا ئۇردى. كامالەت ئۆزىنى توتۇپ ئالالماي كۈلۈۋەتكەن ئىدى. جەۋلان چۈچۈپ ئارقىغا قايرىلدى. ئاڭغىچە كامالەت كۆچەتلىك ئىچىگە كىرىپ غايىب بولدى.

كامالەت ئاسانلىقچە بولدى قىلىدىغان قىز ئەمەس ئىدى. ئۇ

جەۋلاننىڭ ھەقىقىي سىياقى، چىراي شەكلى، كۆز قاشلىرىغچە ئېنىق كۆرۈشنى خالايتتى. شۇڭا ئۇ ئەتىسى ئەتىگەندە بېغىرىڭ ئەتلەس كۆڭلەك، چىمەندوپپا كىيىپ، سۇمبۇل چاچلىرىنى ئۇششاق ئۆرۈپ، پاكىز يۇيۇنۇپ مەكتەپ ئەتراپىدا چۆرگىلەپ يۈردى. كۈن نەيزە بويى كۆتۈرۈلگەندە، بىر ئېشەككە يۈك ـ تاقلىرىنى ئارتقان نۇرسىيىت، ئۇنىڭ خوتۇنى ۋە جەۋلان مەكتەپتىن چىقىپ، چوڭ يولدا توختاشتى. نۇرسىيىت قۇمچاقاردا ئېچىلىدىغان ئوقۇتقۇچىلار كۇرسىغا ماڭغان ئىدى. ئۇ جەۋلان بىلەن قول ئېلىشىپ خوشلىشىپ بولغاندىن كېيىن خوتۇنىغا قارىدى:

ــ نايىمگۇل، مەن كەتكەندىن كېيىن كادىرىمىزنىڭ قورسىقىنى ئاچ ـ توق قويۇپ يۈرمە. كەچ تەرەپلەردە شەھەرلىكلەر پۇت ـ قولىنى يۇماي ئورۇنغا كىرمەيدۇ. ئىسسىق سۇ راسلاپ بەر. ئورۇن ـ يۇتقانلىرىنى سېلىپ، ئۆيلىرىنى تازىلاپ تۇر.

ــ ئۇنى دېمىسىلمۇ بىلىمەن، ــ دېدى نايىمگۇل جەۋلانغا لاپپىدە قاراپ قويۇپ، ــ خاتىرجەم بولۇپ ماڭغۇەرسىلە.

ــ ئورۇنلىرىمنى ئۆزۈم سېلىپ، ئۆينىمۇ ئۆزۈم تازىلايمەن، ــ دېدى جەۋلان قىزىرىپ، ــ پەقەت تاماقنىڭ ھۆددىسىدىن چىقسىلا بولدى. مەنمۇ مەكتەپتە ئۇزۇن تۇرالمايمەن.

نۇرسىيىت ئېشەكنى «خىخە شاۋۇچى» دېگىنىچە يۈرۈپ كەتتى. نايىمگۇل ناز بىلەن تولغىنىپ، «چۈشتە نېمە يەيلا؟» دېۋىدى، جەۋلان «سىز نېمە يېسىڭىز مەنمۇ شۇ» دېگىنىچە چوڭ يول بويلاپ ماڭدى. دەرەخلىك ئىچىگە كىرىۋالغان كامالەت نايىمگۇلگە بىر پەس ئالىيىپ قارىغاندىن كېيىن، جەۋلاننىڭ ئارقىسىدىن كۆرۈنە ـ كۆرۈنمەس مېڭىپ ئىزىغا چۈشتى. جەۋلان يولدا ئۆتكەن ـ كەچكەنلەردىن نېمىدۇر سورىغان ئىدى. ئۇلار قوللىرىدا نەندۇر كۆرسىتىپ، بىر نېمىلەرنى دېيىشتى. يول

بويى سوراپ مېڭىش ئىككى قېتىم تەكرارلاتقاندىن كېيىن، جەۋلان «قوغۇنچى» مەھەللىسىگە كېلىپ، ھاشىمنىڭ قورۇسى ئالدىدا توختىدى. ئۇ دەرۋازىنىڭ ھالقىسىنى بىرنەچچە قېتىم شاراقلاتتى. كەتمەن بىلەن ئانارلىقنىڭ تۈۋىنى يۇمشىتىۋاتقان ھاشىم «ھە، مانا» دېگىنىچە يۈگۈرۈپ كېلىپ، دەرۋازىنى ئاچتى ـ دە، ھەيران بولۇپ تۇرۇپ قالدى.

ـــ ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم ھاشىمكا، ئوبدان تۇرغانسىز؟ سالامەتلىكىڭىز ياخشىدۇ؟

ـــ ياخشى، ياخشى، قېنى ئۆيگە كىرىلى.

ـــ پاھ ھويلىڭىزنى جەننەت دېسە بولغۇدەك ... ھەممە مېۋە بار ئوخشىمامدۇ؟

ـــ ھەممىسى تېپىلمىدۇ، بولۇپمۇ ئۈچ يىلدىن بېرى راسا بولاققا كىردى.

ـــ چۈشەندىم، ـــ جەۋلان ھاشىمنىڭ قولىنى چىڭ سىقتى، ـــ ئۇنىڭ ئالدىدا سىز «گۇڭ» لەقىمىڭىزگە لايىق «گۇڭ» ئىدىڭىز. شۇڭا خەلق خىزمىتى بىلەن ئۆز ئىشىڭىزغا يېتىشەلمىگەن. كېيىن «گۇڭ» لەقىمىڭىزنى توپا باستى، شۇنداقمۇ؟

ـــ بۇ ... بۇ ... سىز؟!

ـــ يەر ئىسلاھاتىدا سىز پارتىيىگە كىردىڭىز. شۇ چاغدا يەر ئىسلاھاتى كادىرى ژاڭ زۇجاڭ سىزنىڭ قولىڭىزنى ئېگىز كۆتۈرۈپ: «قۇمتامدا تۇنجى بولۇپ (گۇڭ) فاملىلىك مايسىدىن بىرسى بىخلىنىپ قەد كۆتۈردى» دەپتىكەن راستمۇ؟

ـــ سىز ... بۇ قۇملۇق يۇرتقا قەدەم ئالا ـ ئالمايلا ھەممىنى بىلىپ بوپسىز. قېنى ئۆيگە كىرىلى. ھەي، خوتۇن ئېزىز مېھماندىن بىرسى كەلدى. يەل ـ يېمىشلىرىڭ بولسا...

ـــ ئەينى يىللاردا سىزگە گۈرۈپپا باشلىقى بولغان ژاڭ يۇڭ ھازىر بىزگە گۈرۈپپا باشلىقى. ئۇ سىزگە سالام ئېيتتى.

ـــ شۇنداقمۇ؟

ئۇلار پىشايۋان پەلەمپىيىگە قەدەم ئالغاندا كامالەت دەرۋازا يوچۇقىدىن ئىچكىرىگە بويۇنداپ قاراۋاتاتتى. ھاشىمنىڭ ئايالى جەننەتخانىنىڭ لېگەن ـ تەخسىلەردە شاپتۇل، ئۈزۈم، تىلىم قوغۇنلارنى ئەكىرىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، دەرھاللا يارەملەشمەكچى بولدىيۇ، «چاقىرمىغان مېھمانلىنىڭ سوغۇق زەللىدىن پەرقى يوق» دېگەن دېھقانلارنىڭ گېپىنى ئويلاپ توختاپ قالدى. تۇرۇپ ـ تۇرۇپ نېمە قىلارىنى بىلەلمىگەن كامالەت كەتمەكچى بولدى. بىراق يەنىلا قايتىپ كېلىپ، دەرۋازا يوچۇقىدىن ھويلىغا زەن سېلىپ قارىدى:

ـــ قوشامغا كېلىپلا ھاشىمكامنى ئىزلىگىنگە قارىغاندا، ـــ كامالەت ئاستا پىچىرلىدى، ـــ ئۇ بوش ئادەم ئەمەس ... ئۇلار نېمىلەرنى دېيىشۋاتقاندۇ؟ توغرا، زۇلال، مەتنىيازكاملار بىلەن بىللە كىرسەمچۇ؟

كامالەت يۇگۇرىگەنچە زۇلالنىڭ ئۆيىگە يۇرۇپ كەتتى. بۇ چاغدا ھاشىم بىلەن جەۋلانىنىڭ سۆھبىتى راسا قىزىپ كەتكەن ئىدى. ئۇلار شىرەدىكى كۆك ئۈزۈم، قىزىل سايۋا، شاپتۇل، گۈپۈلدەپ پۇراپ تۇرغان تىلىم قوغۇنلارنى ئۈنتۈپ قالغاندەك قول ئۇزىتىپمۇ قويۇشمايتتى. سۆھبەتنىڭ مەزمۇنى تۆھمەت بىلەن جازالانغان ئەنزە ئۇستىدە كېتىۋاتاتتى. ھاشىمنىڭ «كالا ئوغرىسى» بولۇپ قېلىش ئىشىدا مەسىلە ئىنتايىن چىگىش ھەم مۇرەككەپ ئىدى. ئۇنىڭ ئوغلى ساتتار قىمارغا كۆنۈۋېلىپ نۇرغۇن قەرزگە بوغۇلۇپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن ئۇ ئەترەتنىڭ كالىسىنى ئوغرىلاپ تۇتۇلۇپ قالغانىدى. ئۇنى ناھىيىلىك ساقچى ئىدارىسىدىن ئېلىپ كېتىدىغان كېچىسى باشقىلار تەرىپىدىن قاچۇرۇۋېتىلدى. ساتتار شۇ قاچقانچە، قۇم تۇغ دېگەن يەرگە بېرىپ مەلۇم بىر ئادەمنى ساقلىدى، دېگەندەك كىمدۇر بىرسى ئەترەتنىڭ كالىسىنى ئوغرىلاپ ئۇنىڭغا يەتكۈزۈپ بەرگەن ئىدى. كالىنى سېتىش ئۈچۈن شەھەرگە ئېلىپ ماڭغان ساتتار ئارقىدىن

قوغلاپ كەلگەن مەتسىدىق باشلىق مىنبىڭلارنى كۆرۈپلا كالىنى تاشلاپ بېرىپ، قاچقانچە قۇملۇق ئىچىگە كىرىپ كەتكەن.

ـــ ئوغلىڭىزنىڭ يېقىن ئۆتىدىغام ئاغىنىلىرى بارمىدى؟ ـــ سورىدى جەۋلان.

ـــ مەسىلە مۇشۇ يەردە، كالىنى ئوغرىلاپ ئاپىرىپ بەرگەن ئادەمنىڭ ئىزى بىزنىڭ دەرۋازىدىن باشلىنىپ، يەنە قايتىپ، بىزنىڭ دەرۋازا ئالدىغا كەلگەن.

ـــ ئۇنىڭ ئىزىدىن كىم ئىكەنلىكىنى بىلەلمىدىڭلارمۇ؟

ـــ ئۇ ئىز يازدىن بېرى ساندۇقتا تۇرغان مېنىڭ ئايغىم... ـــ هاشىم ئېغىر خورسىنىدى، ـــ بۇ ئاياغ كالا پوقلىرىغا مىلىنىپ، چىلىدە بۇلغىنىپ ئۆزگەرمىگە قانداق چىقىپ قالدى؟ بۇ بىر سىر ... شۇڭا ئۇلار: «هاشىم ئوغلىغا تاماق ئاپىرىپ بەرگەندە خەت كىرگۈزگەن. ئاندىن يولدا خىراجەت قىلىش ئۈچۈن كالىنى ئۆزى ئوغرىلاپ ئاپىرىپ بېرىپ، ئوغلىنى قاچۇرۇۋەتكەن...» دەپ ھۆكۈم چىقىرىشتى. ھەتتا كالىنىڭ بوينىغا باغلىغىنى بىزنىڭ ئاغامچا ئىدى.

ـــ ئۇنداقتا، سىزنى ئوغلىڭىز قەستلىگەن ئوخشىمامدۇ؟ ئۇ ئايىغىڭىزنى كىمگىدۇر ئاپىرىپ بەرگەن بولۇشى مۇمكىن.

ـــ ئوغلۇم ئۇنچىۋالا قارا كۆڭۈل بالا ئەمەس، ـــ دېدى هاشىم، ـــ ئايالىمۇ ئوغلۇمنىڭ بىر ئايدىن بېرى ئۆيگە كىرمىگەنلىكىگە گۇۋاهلىق بەرگەن تۇرسا.

ـــ كېرەم شۇجى بىلەن خاس خادىم نەسرۇللانىڭ ئاچچىقىنى كەلتۈرۈپ قويغان يەرلىرىڭىز بارمىدى؟

ـــ مۇمكىن ئەمەس، لېكىن كېرەم شۇجىنىڭ چاۋار بىلەن ئىلپەتچىلىكى بار. ئاڭلىسام چاۋار پات ـ پاتلا ئىنتىزام تەكشۈرۈش ئىشخانىسىغا ئۇنى ـ بۇنى ئاپىرىپ يوقلايدىكەن.

ـــ مۇنداق دەڭ، ـــ جەۋلان ئويغا پاتتى، ـــ هاشىمكا بۇ قېتىم مېنىڭ پىلانىمدا سىزنىڭمۇ ئەنزىڭىز بار.

ـــ ئۆزىڭىزگە ئىشەنچىڭىز بارمۇ؟

ـــ بايا سىز ھېلىقى ئۇچ ئادەمنى يەلماۋۇزدەك تەسۋىرلەۋەتتىڭىز. بولۇپمۇ چاۋارنى. ئۇ قارام ھېيلىگەر بولسا، مەن ئىلمىي ھېيلىگەر ... قېنى بىر تۇتۇشۇپ باقاي، ـــ جەۋلان ئىستېھزا بىلەن كۈلۈپ قويدى، ـــ لېكىن سىلەر دوست تارتىشىپ بەرمىسەڭلار بولمايدۇ. بولۇپمۇ ھاشىمكا، سىز ماڭا يۆلەك بولالامسىز؟

ھاشىم گەپ قىلغىنى تەمشىلىپ تۇرۇشى ھويلىدا زۇلال، مەتنىياز، كامالەتلەرنىڭ جەننەتخان ئانىدىن ھال سورىغان ئاۋازلىرى ئاڭلاندى. ھاشىم ئۇلارنىڭ ئالدىغا چىقىپ ئۆيگە باشلاپ كىردى. جەۋلان بىر ـ بىرلەپ قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈپ، پاراڭلىشىپ تۇرۇشى ئايشەم، كېرەم موللا، يار بەختىلەرمۇ كىرىپ كېلىشتى. ئۆينىڭ ئىچى ئوپۇر ـ توپۇر بولۇشۇپ، ئورنىدىن تۇرغان جەۋلان بىلەن قىزغىن كۆرۈشۈش باشلاندى. ئاندىن ھەممىسى كۆرپىلەردىن ئورۇن ئېلىپ ئولتۇردى. ھاشىم زۇلال، مەتنىياز، كېرەم موللا، يار بەختى، ئايشەملەرنى بىر ـ بىرلەپ تونۇشتۇرۇپ چىقتى. جەۋلانمۇ ھەركىمنىڭ ئىسمىنى، ئەمىلىنى ئاڭلىغاندا باش ئېگىپ ھۆرمەتنى بىلدۈردى. ھاشىم ئاخىرىدا گۈلدەك ياسىنىپ ئولتۇرغان كامالەتنى خۇددى كۆز ـ كۆز قىلغاندەك ئايرىم تونۇشتۇردى:

ـــ جەۋلان قارىڭا، كامالەتخان، كېرىم موللىنىڭ بوغالتىرى بولىدۇ. بۇ قىزنىڭ ھۆسنىنى ھۆرلەرگە، پەرىشتىلەرگە ئوخشاتسا ئارتۇقچە بولماس دەيمەن.

ـــ ھاشىمكا، بايا تىن بېرى كۆڭلۈمدە بۇ قىزنى، ـــ جەۋلان تىكىلىپ قارىغان ئىدى. كامالەت تېخىمۇ قىزىرىپ كەتتى، ـــ «قۇملۇق گۈلى» دەپ تەرىپلىسە بولغۇدەك، دەپ ئويلاپ تۇراتتىم.

ھەممەيلەن تەڭلا كۈلۈشۈپ كېتىشتى.

ـــ بۇ «قۇملۇق گۈلىگە»، ـــ دېدى ھاشىم چاقچاقنى

چوڭقۇرلاشتۇرۇپ، ــ جەننەتنىڭ غۇلمانلىرىدىن بىرنى تېپىپ بېرىمەن، دەپ ھازىرغىچە ئامالىنى قىلالمايۋاتىمەن.

ــ ئەمىسە ھاشىمكا، ــ جەۋلان كامالەتنىڭ ھۆسن ـ جامالىغا تەكىلدى، ــ ئاشۇ غۇلمانلار نامزاتىغا مېنىمۇ كىرگۈزۈپ قويۇڭ، خۇدايىم «ئال قۇلۇم» دەۋەتسە ئەجەب ئەمەس...!

كۇلكە خۇددى ئۆينى كۆتۈرۈۋەتكۈدەك ئەۋجىگە چىقتى. بۇ چاققىچە كۆڭۈلگە تالىق، چاقچاق، ھەزىللەرنى ئاڭلىسا ئاچچىقلايدىغان ياكى ئورنىدىن تۇرغانچە چىقىپ كېتىدىغان كامالەت بۇگۈن نېمە ئۈچۈندۇر، ئاشۇ ئاكا، ئاچا، تاغا، ھەم ئاتا سىياق دوستلىرىدىن سۆيۈنمەكتە ئىدى. ئۇ تۇنجى قېتىم ئەجەب بىر ھالەتلىرىنى سېزىپ ئولتۇراتتى. خۇددى يۇرىكى ئېرىپ قىيام بولۇۋاتقاندەك، پۈتۈن تېنى زەپمۇ سىرلىق ھارارەتتىن قىزىپ، باغرىنى سوغۇق بىر يەرگە ياققۇسى كېلىۋاتقاندەك ... كىمنىڭدۇر بوينىغا ئېسىلىپ، قانغۇچە يىغلىغۇسى كەلگەندەك ... كىملەرنىدۇر سېغىنىۋاتقاندەك ... شېرىن ھەم ئازابلىق تۇيغۇلار ئۇنى سىلايتتى، نوقۇيتتى ... ئەركىلىتىپ تۇرۇپ چىمدايتتى ... ئۇ كۆڭلىدە «بۇ نېمە ئىشتۇ، ماڭا نېمە بولدى؟» دەپ يۇرىكىدىن سورايتتى. ئالمىدەك يۈزەك بولسا: «سەرراپلارنىڭ زەر خەزىنىلىرىدە ئۇچرىمايدىغان ... ئەتتارلارنىڭ ئىنجۇ ـ يالتىراق ھەميانلىرىدىن تاپقىلى بولمايدىغان ... جاھان گۈزەللىرىنىڭ زىبۇ زىننەت، مۇشكى ـ ئەنبەر ساندۇقلىرىدا ئەسلا بولمايدىغان ... بىر نەرسە بار، ئۇ بولسىمۇ مۇھەببەتتۇر...» دەپ جاۋاب بەردى. كامالەت مۇھەببەت نۇرلىرىدا چاقنىغان كۆزلىرى بىلەن قارىدى ... لېكىن ھېچنېمىنى كۆرەلمىدى. ئۇنىڭ قارىچۇقلىرى نۇر بۆشۈكىدە بۆلۈنۈپ قالغاندى...

ــ ھەممىگىلار بىلەن تونۇشا ـ تونۇشمايلا چاقچاقلىشىپ كەتتىم. بۇ ياخشىلىقنىڭ بېشارىتى، ــ جەۋلان ھەمىسىگە

مېھىر بىلەن قارىدى، ــ ئەمدى ئۆزۈمنى تونۇشتۇرمىساممۇ سىلەر مېنىڭ ئوقۇش پۈتكۈزۈش ئالدىدىكى ئوقۇغۇچى، ئۇچ ئايلىق پراكتىكىغا كەلگەن پراكتىكانت ئىكەنلىكىمنى بىلىپ بولدۇڭلار. ئەمدى مېنى شەھەرنىڭ مىشچان يىگىتى دەمسىلەر، ئاغزىدىن سۈت تېمىپ تۇرغان قوزا، ھەتتا سالپاڭ قۇلاق توشقان دەمسىلەر، بۇ مەن ئۇچۇن بەربىر ...لېكىن شۇنى ئۇنتۇماڭلار، بىر چىمدىم تۇز بىر قاپاق چايغا تېتىيالايدۇ، ياڭاقتەك تاش مىڭلىغان ياڭاقنى چىقىۋېتەلەيدۇ ... سىلەر نېمىشقا ھاشىمكامغا قاراۋېرىسلەر، بۇندىن كېيىن توپلىشىپ غەيۋەت قىلغاندا دېرىزە تۇۋۇق، ئىشىك ئالدىلىرىغا ھېزى بولۇڭلار. ماڭا ئوخشاش ئايغاقچىلار ھاشىمكامنى ئىزدىگەن بولۇپ ھەممىنى ئاڭلاۋالىدۇ...

ئۇي ئىچىدە بىردىنلا كۆلكە كۆتۈرۈلۈپ، ھەممىسى نېمىلەرنىدۇر دېيىشىپ كېتىشتى.

ــ ئاغىنىلەر، دوستلار پۈرسەتتىن پايدىلىنىپ ئۆزۈمنى بىر ماختىۋالدىم، ــ جەۋلان ئىنتايىن تەمكىن ئىدى، ــ لېكىن ئون نەچچە داپەندە دېپىنى توختاتمىسا، پېرىخون پىرقىراپ ئوينىۋەرگەندەك، سىلەرمۇ مېنىڭ ئارقامدىن دۈرۈت ئوقۇپ بەرمىسەڭلا، مەنمۇ مەيداندا «چاغلىقكەنلا» بولۇپ قالارمەن.

يەنە كۈلكە كۆتۈرۈلۈپ، بىر ھازاغىچە شاۋ ـ شۇۋ بېسىلمىدى. كامالەت پات ـ پاتلا جەۋلانغا قارىتىپ، يەنە شۇ ھامان كۆزلىرىنى ئېلىپ قاچاتتى. تولا كۈلۈپ ئىچىدىكى غەم ـ ئەندىشىلەرنى ئۇنتۇغان زۇلال كۆڭلىدىكىنى دېدى:

ــ تۇز كۆڭۈل، ئۇز سۆزلۈك ئىكەنسىز...

ــ سىزنىڭ تۇرقىڭىزنىڭ ئۆزى، ــ دېدى كامالەت قىزىرىپ يەر باققىنىچە، ــ ئېچىقلىق بىر خاتىرىكەن.

ــ مانا بۇ رومانتىك باھا بولدى.

جەۋلاننىڭ بۇ سۆزىدىن يەنە كۈلكە كۆتۈرۈلدى.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ ئېڭى تادىرىسى
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

ـــ كامالەت شەھەردە تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتكۈزۈپ كەلگەن قىز، ـــ دېدى مەتنىياز ـــ شۇڭا ئۇنىڭ سۆزلىرىدىن كىتاب پۇرىقى كېلىپ تۇرىدۇ.

ـــ ئۆگۈنلۈككە كەنت بويىچە «سىنپىي قاپقاقنى ئېچىش سەپەرۋەرلىك يىغىنى» ئاچىمىز. ھەممىڭلارنىڭ ئىتتىپاقلىشىپ، قۇمتام كەنتى ئۈچۈن كۈرەش قىلىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن، ـــ جەۋلان بىردىنلا ۋاڭ يۇڭنىڭ دېگەنلىرىنى ئەسكە ئالدى، ـــ مۇشۇ كەنتتە كامال دېگەن بىر ھارۋىكەش بالا بار دەپ ئاڭلىغان ئىدىمغۇ.

سورۇندىكىلەر دەرھاللا بىر ـ بىرىگە قارىشىپ، كۆزلىرىنى ئېلىپ قاچتى. جەۋلان ئۇلارنىڭ بىردىنلا ئۇجۇقۇپ قېلىشلىرىدىن، چىرايلىرىنىڭ ئۆمسۆرۈن بولۇشلىرىدىن بىرەر ئىشنى يوشۇرۇۋاتقانلىقىنى سەزگەندەك بولدى. شۇڭا بۇ ھەقتە قايتا كوچىلاپ يۈرمىدى. ئەمما زۇلال بېشىنى كۆتۈرمەي تۇرۇپ، ئاستا جاۋاب بەردى:

ـــ بار ئىدى، بىر قىزغا چېقىلىپ قويغاچقا، پاشىلىق دېگەن يەرگە ئەمگەك بىلەن ئۆزگەرتىشكە كىرگۈزگەن ··· لېكىن ··· ئۇ··· قېچىپ كېتىپتۇ···

ئاچچىق بىلەن چوڭقۇر تىنغان ھاشىمنىڭ كۆڭلىدىن: ھەي ··· ئۈمىدلەر ئەمدى چېچەكلىگەندە ··· قىلىۋاتقان يۈزسىزلىكىمىزنى كۆرۈڭ··· دېگەن ئوي ئاستا سۆرۈلۈپ ئۆتتى···

ئون ئۇچىنچى باب

ئەنسىز ئۆتكەن بىر كېچە

كەنت باشلىقى ئىگەمبەردىنى بىرەر كۆڭۈلسىزلىك ياكى غەيرىي خىياللار ئىسكەنجىگە ئېلىۋالدىيۇ، مۇرا ئوچاق ئالدىدا ئولتۇرۇپ، ئۇزمەي تاماكا چېكەتتى. مانا شۇ تۇرقىدىمۇ ئۇ بىر تەخسە كۆك تاماكىنى ئالدىغا قويۇۋېلىپ، بىر - بىرىگە ئۇلاپ تاماكا ئورايتتى. كۇلۇڭدىكى كۇلگە تۈكۈرەتتى. تاماكىسىنى قاقاتتى، ئاھ ئۇراتتى. تۇرۇپلا «ئاناڭنى... » دەپ كىمنىدۇر غايىۋانىسىغا تىللايتتى. ئۇنىڭ قىسىلغان كۆزلىرى نەلەگىدۇر تىكىلگەن، چىرايىنى قارا بۇلۇت قاپلىغان، غەزەپتىن چىشلىرى غۇرۇچلىغان ھالدا تاماكىسىنى شورايتتى. قويۇق ئىس پۇرقىراپ تورۇسقا كۆتۈرۈلەتتى. ئاندىن ئوچۇق دېرىزە ئارقىلىق سىرتقا ئاقاتتى.

كەنت باشلىقى ئىگەمبەردى تېكە قۇمتام كەنتىنىڭ ئىسمى - جىسمىغا لايىق تېكىسى ئىدى. ئۇ 47 - 48 ياشلارغا كىرىپ قالغان بولسىمۇ كۆزلىرىدىن شەھۋەت ئۇچقۇنلىرى، يوغان گەۋدىسىدىن، گەپ - سۆزلىرىدىن قوپاللىق، قارامليق چىقىپ تۇرىدىغان مەنمەنچى ئادەم! بولۇپمۇ كەنتىنىڭ پىشقەدەم شۇجىسى ھاشىمنى ئاغدۇرۇۋەتكەندىن كېيىن ئۇ ئامبارچى چاۋار چاياننىڭ دېپىغا ئۇسسۇل ئويناپ، قۇمتامنى ئالقىنىدىكى ياڭاقتەك ئوينىتىۋاتاتتى. بۇ چاققىچە ئۇنىڭغا قاش كۆتۈرۈپ قارايدىغان، ھۆرۈ - پۆرۈ دەپ تىلىنى چاينايدىغان ئادەم چىقمىغان ئىدى!

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تورىيكتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

بىراق جەۋلان دېگەن تۈكباش ئۇياقتىن كېلىپ، بۇياقتىن ئىگەمبەردىگە پۇت قويۇۋاتىدا، يۈرىكىنى قاپتەك قىلىپ دەۋاتقان گەپلىرىنى قارا!

تۈنۈگۈن قۇمتام كەنتى بويىچە «قاپقاقنى ئېچىش سەپەرۋەرلىك چوڭ يىغىنى» ئېچىلدى. لېكىن جەۋلاننىڭ سۆزلىگەن سۆزلىرى ئىگەمبەردىنىڭ ئوغىسىنى قاينىتىپ، يۈرىكىنى سىرقىرىتىۋەتتى. يىغىن مەيدانى، جەۋلاننىڭ نۇتقى، دېھقانلارنىڭ شاۋقۇن ـ سۈرەنلىرى ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا قايتىدىن نامايان بولۇش بىلەن كۇلۇڭغا «تۈفى» دەپ تۈكۈرۈشى كۈل پۇررىدە توزۇپ، يۈزلىرىگە ياماشتى...

...بادرا ياغاچلاردا توساپ ياسالغان سەھنە، سەھنە بېشىدىكى «قۇمتام كەنتى قاپقاپنى ئېچىش سەپەرۋەرلىك چوڭ يىغىنى» دېگەن خەت يېزىلغان قىزىل پلاكات يىراقتىنلا كۆزگە چېلىقىپ تۇراتتى. سەھنىدە چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىق، ھاشىم، زۇلال، مەتنىياز، كېرىموللا، ياربەختى، روزى كاتاڭ، ئايشەم، كامالەت قاتارلىق كىچىك ئەترەت كادىرلىرى ئولتۇراتتى. نەچچە يۈزلىگەن دېھقانلار جەۋلاننىڭ سۆزلىرىنى ئىشتىياق بىلەن ئاڭلاۋاتاتتى. ئۇلارنىڭ يۈزلىرىدە خۇشاللىق، ئۈمىد، مىننەتدارلىق ئۇچقۇنلىرى يېلىنجاپ تۇراتتى...

ـــ قېرىنداشلار! ـــ جەۋلان قولىغا قەلەي كارناينى ئالمايلا ۋارقىراپ سۆزلىمەكتە ئىدى، ـــ يەرلەر قۇرۇق قوزۇقنى قېقىپ قويسا كۆكلىگىدەك مۇنبەت! ئاشلىق، ياغلىق دان، چارۋا يىلدىن ـ يىلغا ئېشىۋاتسا، بولۇپمۇ ۋىلايەتنىڭ بىرلىك مەھسۇلاتىدىن ئېشىپ كەتكەن ئەھۋال ئاستىدا، يەنە نېمە ئۈچۈن دېھقانلىرىمىز دارامەت ئېلىش ئۇياقتا تۇرسۇن يىلدىن ـ يىلغا قەرزگە بوغۇلىدۇ، نامراتلىشىدۇ؟! ...بۇ نېمە ئۈچۈن؟! ـــ بىردىنلا چاۋاكلار چېلىنىپ، كەنت تەشكىلى زىلزىلىگە كەلدى، ـــ سىلەرنىڭ ئەمگەك نېمەتلىرىڭلار زادى نەگە كەتتى؟!

بۇ قېتىم چاۋاك بىلەن تەڭ چۇقان ـ سۇرەن كۆتۈرۈلدى! ئىگەمبەردى، چاۋار، مەتسىدىقلار ئورندا قىمىشىپ ئولتۇرالماي قالدى. شۇنداقتىمۇ ئىگەمبەردىنىڭ بىر كۆزى قازناق ئامبارنىڭ قۇلۇپ سېلىنغان ئىشىكىدە قالغانىدى. قاراڭغۇلۇق قىلىڭاتقان ھامىل بىلەن ئىمىننىڭ ئۇزۇن كالتەكلىرىنى پات ـ پاتلا ئىشىككە ئۇرۇپ تۇرۇڭاتقىنىغا قارىغاندا لەيلىنىڭ «چىقىمەن» دەپ غەلۋە قىلىڭاتقانلىقى ئېنىق ئىدى. ئەگەر ئۇ چىقىپلا قالسا ئىشنى بۇلغايتتى، دەرھەقىقەت بۇ قېتىم راستىنلا باشقا بالا بولۇڭاتاتتى. ئىگەمبەردى سەھىدىن تۈيدۇرماي چۇشۇپ ھايلىنى چاقىردى. ئۇنىڭغا:

ــ نېڭىخانىنى ئامبارغا كىرگۈزۈڭەت. ئاڭۇ ئىپلاس، پاسكىنىغا «خىزمەت گۇرۇپپىسى كادىرىغا كۆرۈنگۈچى بولما، بولمىسا كامالنى تۇتۇپ كېتىدۇ» دەپ زۇڭانىنى جىمقتۇرسۇن، ــ دەپ قويۇپ سەھىنگە يېنىپ چىقتى...

... ــ ئۇھ ... ۋاي، خۇدايىم، قانداقمۇ قىلغۇلۇق؟! ــ مۇرا ئوچاق كۈلۈڭىدا ئولتۇرغان ئىگەمبەردى تىترەپ تۇرغان قوللىرىدا تاماكا ئوردىدى، ــ قارا بۇ تۇكباشنىڭ يامانلىقىنى! «ئىشلىگەن نېمەتلىرىڭلا زادى نەگە كەتتى؟» دەپ قۇمتاملىقىنى قۇترىتىڭاتقىنىنى، «سۇ كېتىدۇ تاش قالدۇ، ئوسما كېتىدۇ قاش قالدۇ... » سەن سويما بۇ قۇملۇق يۇرتتا مەڭگۇ قالامتىڭ؟!

يىغىن ئېچىلغان كۇندىن باشلاپ، ئوڭ ـ سېپىنى تاپالمايلا قالغان ئىگەمبەردى زادى قانداق قىلىش ھەققىدە كۆپ ئويلىدى. ئۇ ئۆگزىگە چىقىۋېلىپ جەۋلاننى ھەپىتە تىللىغىنى بىلەن ئۇنىڭغا ھۆپۈپمۇ ئوسۇرۇپ قويمايدىغانلىقىنى بىلەتتى. ۋاقتى كەلگەندە دېھقانلار يوپۇرۇلۇپ كېلىپ ئۆي ئىچىنى ئاق توپىلاڭغا ئايلاندۇرۇۋېتىشتىن يانمايتتى. كۆرۈنۈشتە ياۋاش، مۆمىن، ئايىغىدا قۇرت ئۆلمەيدىغان مۇلايىم دېھقانمۇ بىرەر ئىش مەنپەئىتىگە تاقىلىپ كەلگەندە ئۇ ھەممە نىقابلىرىنى

سېلىۋېتىپ، قىپىيالىڭاچ سۇغا سەكرەشتىن قورقمايتتى. جېنىغا تاقىلىپ كەلگەندە قۇشقاچ چېغىدا ئادەم چوقۇيدۇ. ئۇۋىسىدا ئولتۇرۇۋالسا چۈمۈلىمۇ ئادەمنى سەكرىتىۋەتكۈدەك چاقىدۇ. شۇڭا قورۇق تىللاش، ھەيۋە قىلىش، باتۇر ئولتۇرۇۋېلىش نە ھاجەت، سۇ كەلگىچە تۇغان سال، دەپ ئاتا ـ بوۋىلىرىمىز بىكار ئېيتمىغان.

ئىگەمبەردى بىردىنلا بېشىنى كۆتۈرۈپ، تاماكا قالدۇقىنى ئوچاق كۈلۈڭىغا تاشلىدى. ئاندىن ئۇ بارماقلىرىنى پۈكۈپ نېمىلەرنىدۇر ساناشقا باشلىدى ... سانىقىتىن ئېزىپ كەتسە كۆپكۆك كالپۇكلىرىنى مىتىلدىتىپ قايتىدىن بارماقلىرىنى پۈكتى. ئاندىن باغ تەرەپكە قاراپ ئۈنلۈك ۋارقىرىدى:

ـــ نىساخان، ھاي مەزلۇم.

ـــ ئۇ، مانا مەن، ـــ نىساخان باغدىن بىر ياستۇقنى قولتۇقلاپ چىقىپ كەلدى، ـــ نېمە ئىشتى مۇسۇلمان، باغدىكى كاتتا ئۇخلاپ قاپتىمەن دېسە.

ـــ مەزلۇم سەن ھازىرلا «قۇماقتى» كەنتىگە ماڭ، ئۇكاڭ بەردىقۇل بۇگۈن كېچە ھارۋىسىنى ئېلىپ كەلسۇن.

ـــ قاراڭغۇ چۈشۈپ قالغان تۇرسا، شۇنچە ئۆندەرەپ نېمە كەپتۇ؟

ـــ ھەي پاخپاق، پۇلۇق، مەن دېگەندەك قىل، قويۇق ـ سۈيۇقىنى سوراپ، تولا قولتۇقۇمنى تەرلەتمە.

ـــ ناھىيىدىن كەلگەن ھېلىقى گېدى باش سويمەك ئولغۇماچ سېلىۋاتقان ئوخشىمامدۇ؟

ـــ ئەستەغپۇرۇللا.

ـــ بوپتۇ. بوپتۇ، تە بولمىسىلا، مەن ھازىرلا قۇماقتىغا ماڭاي، ئۆزلىرى قويلارغا يەم بېرىۋېتەلا.

ـــ ھەي، جۇۋاينىمەك كەتكۇر، قويلىرىڭ بىرەر كېچە يەم يېمىگەنگە ئۆلمەيدۇ. مەن ھازىرلا چاۋار، مەتسىدىقلارنى تاپمىسام

بولمايدۇ. مەسلىھەتلىشىدىغان مۇھىم ئىش بار.

نىساخان چىقىپ كەتتى. ئىگەمبەردى بەس - بەس بىلەن مەرھۇاتقان قويلارغا ئوت سېلىپ ببرىپ ئاندىن مېڭىش ئۈچۈن قوتان تەرەپكە ماڭدى. بۇ چاغدا يولنىڭ چەت - ياقىلىرى، دەرەخ دالدىلىرىدا كېلىۋاتقان چاۋار بىلەن مەتسىدىق پەس ئەمما جىددىي تەلەپپۇزدا بىر - بىرىگە تاپا - تەنە قىلىشىپ، غۇدۇرىشىپ نېمىلەرنىدۇر دېيىشمەكتە ئىدى.

— ئىگەمبەردى ئىككىنىڭ جەۋلانىنى «كىچىك بالىكەن» دەپ خۇددى ئېشىكىنىڭ ئىككىنى تەخەيلەپ بەرگەندەك خۇش بولۇپ كېتىشتىنى. مانا ئەمدى ئۇنىڭ مۇڭگۈزى چىقتى.

— چاۋاركا، باشقا كادىر بولسىمۇ شۇنداق قىلاتتى. بۇندىن كېيىنكى ئىشلىرىغا قاراپ باقمايمىزمۇ؟

ئۇلار ئالدىدا كېلىۋاتقان قارا سايىنى كۆرۈپ، دەرھالا ئۆزلىرىنى دالدىغا ئالدى. ھېلىقى سايە ئۇزاپ، كۆرۈنمەي قالغاندىلا ئاستا تىمسىقلاپ يولغا چىقتى.

— بۇ نىساخان كاپ - كاپ ئوخشىمامدۇ؟ — دېدى چاۋار نىساخان كەتكەن تەرەپكە قاراپ، — بۇ كېچىدە نەگە باردىغاندۇ؟

— دۇنيا دەپىنىسىنى يوشۇرىدىغانلىقى ئامالىنى قىلىشۋاتقاندۇ، — مەتسىدىق گەپ قىلىۋېتىپ ئەتراپىغا قاراپ قويدى، — ئىگەمبەردىكام راستلا ئۆپكىسى يوق ئادەمدە، خىزمەت گۇرۇپپىسى كادىرى كېلىپ بولۇشى ئىشتىنى قوڭدا تۇرمايۋاتىدۇ.

— ئۇنىڭدا قۇرۇق بوي بار، جىگىرى يوق، بىرلا زىناخورلۇققا يارايدۇ.

ئۇلار پاراڭ بىلەن ئىگەمبەردىنىڭ ئىشىك ئالدىغا كېلىپ قالغانىدى. مەتسىدىق كوچىنىڭ باش - ئايىغىغا قارىۋەتكەندىن كېيىن دەرۋازىنى قاقتى. دەرۋازا ئىككىنچى قېتىم قېقىلىشى ئىگەمبەردى شاپۇر - شۇپۇر يېتىپ كەلدىدە، دەرۋازىنى ئاچتى:

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

ـــ مەن سىلەرنى ئىزدەي دەپ تۇراتتىم. قۇلىقىڭلار قىزىغاندەك ئۆزۈڭلار كېلىپ قالدىڭلار، قېنى ئۆيگە كىرىلى.

ئۇلار ئىككىسىنى ئۆيگە باشلاپ قويغان ئىگەمبەردى كوچىنىڭ ھەممە تەرىپىگە زەن سېلىۋېتىپ ئاندىن دەرۋازىغا كىلتاننى سالدىدە، ئۆيگە كىردى. ئىگەمبەردى تاشقارقى ئۆيدىن بىر لېگەندە ئۈزۈم، يەنە بىر لېگەندە تىلىنغان قوغۇن ئېلىپ چىقىپ شىرە ئۈستىگە قويدى. ئەمما ئۇلارنىڭ يېمىشلەرگە تاۋى يوقتەك شىرەگە قارىماي بىر ـ بىرىگە تىكىلىپ تۇرۇشاتتى. مەتسىدىق «سەپەرۋەرلىك يىغىنى» دىن كېيىنكى ئىشلارنى راۋاجىنى سۆزلەۋېتىپ، ئۆزىنىڭ دېگەنلىرىدىن ئۆزى قورقۇپ، كۆزلىرى پۇلتىيىپ چىقىپ كەتكىلى تاسلا قالدى. ئۇمۇ ھەربىر سۆز ئارىلىقىدا «كەنت باشلىقى ئىشلار چاتاقتەك تۇرىدۇ...» دېسە چاۋار: «چاتاقتەك ئەمەس، بەك چاتاق» دەپ لوقما سالاتتى. بولۇپمۇ تۈنۈگۈن ئاخشام جەۋلاننىڭ بەش كىشىلىك ئاكتىپلار ھەيئەت گۇرۇپپىسىنى باشلاپ كىرىپ، كىرىم ـ چىقىم تالونلىرىنى نومۇرى، سانى ۋە تۈرلىرى بويىچە تىزىملاپ چىقىپ كەتكەنلىكىنى ئاڭلىغان ئىگەمبەردى خۇددى قوقاسقا ئولتۇرغاندەك تولغىنىپ كەتتى.

ـــ ھە، ئىگەمبەرداخۇن، ـــ چاۋار تەئەددى بىلەن گەپ باشلىدى، ـــ «ئىش كۆرمىگەن خام بالا» دەۋاتماملا، ئۇلار ئامباردىكى ئاشلىقنىڭ كىرىم ـ چىقىمى، ئامبار مۈلۈك ھېسابىنىمۇ تەكشۈرۈپ، تىزىملاپ، ھېسابات دەپتەرلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئېلىپ چىقىپ كەتتى.

ـــ ھۈم، ـــ ئىگەمبەردى ئېڭىكىنى قاماللىدى، ـــ خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ خەۋىرى كەلگەندىلا مەن سىلەرگە نېمىدېگەن؟

ـــ ھۆججەتلەرنىغۇ سىلى دېگەندەك توغرىلاپ، يالغان ئىگىلىرىنى تېپىپ، ئۇلارغا ئىشنىڭ يوللىرىنى ئۆگىتىپمۇ قويغان، ـــ دېدى مەتسىدىق قورقىقان ئەلپازدا، ـــ لېكىن

ھاشىم: «كىم بىلىدۇ، بۇ ھۆججەتلەرگە قانچىلىك ئوسما قويۇلدى» دېسە، جەۋلان دېگەن پاقلانباش نېمە دەيدۇ دېمەمسىلەر: «ھاشىمكا، خاتىرجەم بولۇڭ، ھۆججەتلەر كەنت، يېزا، ناھىيە، ۋىلايەتكىچە ئۆزگەرتىلسىمۇ، بۇلارنىڭ ئەسلىسىنى خاتىرىلەپ ماڭغان ئادەم بار... » دەۋاتامدا...

چاۋار، ئىگەمبەردىلەر بىردەمنىڭ ئىچىدە غەلىتىلا بولۇپ قالدى. ئۇلارنىڭ چىرايىدا كۈلكىگە، مەسخىرىگە، يىغىغا، غەزەپكە ياكى قورققانغىمۇ ئوخشىمايدىغان ئالامەتلەر پەيدا بولۇپ، بىر ـ بىرىگە سارىڭلاردەك تىكىلىپ قالدى. ئۇلارنىڭ ئوچىلىسىنىڭ كۆڭلىگە «كامال» دېگەن ئىسىم بىرلا ۋاقىتتا كەلگەن ئىدى. گەرچە ئۇلار قانۇن ۋە دىنىي مىزانلار ئارقىلىق ۋاقىتىنچە باشقىلارنى ئۆز كېمىسىگە سالغىنى بىلەن ھامان بىر كۈنى ئۇزاققا بارماي بۇ كېمە پاچاقلىنىپ ئىچىدىكى ھەيلە ـ مىكرى، سۇيىقەست ۋە ئالدامچىلىق زەھەر ـ زۇقۇملىرىدا كۆز بويىغان سېھىرگەرلىكلەر ئاشكارىلىنىپ قالاتتى. شۇڭا ھازىر ئۇلارنىڭ تەقدىرىنى ئاستىن ـ ئۈستىن قىلىدىغان ئىككىلا ئادەم بار، ئۇ بولسىمۇ كامال ۋە لەيلى!

چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار كۆزلىرى بىلەن نېمە قىلىش كېرەكلىكىنى دېيىشىپ بولدى:

ـــ مەن ... مەن ئەتە سەھەرلا پاشىلىققا كىرىپ كامال بىلەن سۆزلىشىمەن، ـــ دېدى ئىگەمبەردى تىترىگەن ھالدا، ـــ ئۇنى يىراق بىر يەرگە كەتكۈزۈۋېتىش كېرەك.

ـــ ئەتە ئەمەس، ـــ چاۋار چىش ئارىلىقلىرىدىن شۇرلىدى، ـــ ھازىرلا!...

ـــ بۇ تۇرقىدا كەنت ئېتىنى توقۇپ ماڭسام، ھەممىنى گۇمانغا...

ـــ ياق، مېنىڭ قاشقا تورۇقۇمنىڭ قەدىمى چوڭ، يورغىسى تېز ... ھەقىقىي قۇمۇق ئېتى.

ئۇلار ئورۇنلىرىدىن تۇرغاندا پۇتلىرى كۆيۈشۈپ قېتىپ قالغاندى. ئىگەمبەردى ئاق خەسە كۆتۈلكىنى سىلىۋېتىپ، يەكتىكىنى كىيدى ـ دە، بېلىگە قارا پوتىسىنى باغلىدى. ئۇ بىرقانچە نانىنى قاتلاپ پوتىسىغا تۆگكەندىن كېيىن چاۋار، مەتسىدىقلار بىلەن چىقىپ كەتتى. ئىگەمبەردى پاشىلىققا ئىراده قىلغان مۇشۇ كېچىده كەنت تەشكىلى ئىشخانىسى ئۈچ يەرگە يېقىلغان قارا چىراغ نۇرىدا ساغۇچ يورۇپ تۇراتتى. ھاشىم، زۇلال، مەتنىياز، كېرەم موللا، ئايشەم، كامالەت، ياربەختى قاتارلىق ئوندىن ئارتۇق يېزا ياشلىرى ھەم «قاپقانى ئېچىش» ئاۋانگارتلىرى ئۆگىنىش قىلىۋاتاتتى. جەۋلان ئوقۇۋاتقان ماتېرىيالنى ئۈستەلگە قويۇپ، كۆچىلىككە قارىدى:

ــ يولداشلار، سىلەر قۇمتام كەنتىنىڭ كىچىك ئەترەت كادىرلىرى ھەم ئاكتىپلار قوشۇنى، قۇمتامنىڭ ئىقتىسادىي مەسىلىلىرىنى ئېچىشتا سىلەر يادرولۇق كۈچ! ــ دېدى جەۋلان تەمكىن ھالدا، ــ بىز ئۈچ كۈندىن بېرى ھۆججەت ئۆگىنىپ، پارتىيىمىزنىڭ يېزىلارغا قاراتقان سىياسەتلىرىنى ئىگىلىدۇق، تونۇشنى بىرلىككە كەلتۈردۇق. كىمكى بۇ قېتىمقى تەكشۈرۈش، ئېنىقلاش، بىر تەرەپ قىلىش خىزمىتىگە سەل قاراپ، مەسىلە كۆرۈلسە جاۋابكارلىقى سۈرۈشتە قىلىنىدۇ ۋە كېلىپ چىققان ئاقىۋەتكە شۇ...

جەۋلاننىڭ گېپى تۈگمەي تۇرۇپلا ئېچكەركى ئىشخانىدىكى بىرقىراتما تېلېفون ئۇنلۇك جاراڭلاپ كەتتى. جەۋلان كۆچىلىككە «كەچۈرۈڭلار» دەپ قويۇپ تېلېفونىنى ئالدى. بۇ ئىككى ئىشخانا ئېچكەركى، تاشقارقى بولغاچقا، ئۇ تەرەپتىكى گەپ ـ سۆزلەر بۇ تەرەپتىكىلەرگە ئېنىق ئاڭلىنىپ تۇراتتى. ھازىرقى قۇمتام ۋەزىيىتىنىڭ جىددىي پەيتىده يۇقىرىدىن كېلىدىغان تېلېفون، خەت ۋە خەۋەرلەر ھەمە كۆڭۈل بۆلىدىغان ئىشقا ئايلانغانىدى. شۇڭا ئۆگىنىشتىكىلەرنىڭ زېھنىياتى ئېچكەركى

ئۆيدىكى تېلېفون خەۋىرىگە مەركەزلەشتى. جەۋلان تېلېفون تۇرپكىسىنى قولىغا تۇتۇپلا «هە، ۋاڭ جۇيجاڭمۇسىز؟» دەپ ۋارقىرىدى. ئاندىن ئۇ رەسمىي سۆزلىشىشكە باشلىدى:

ــ ۋاڭ جۇيجاڭ، كامالنى سۇرۇشتە قىلدىم. لېكىن ئۇ بىر قىز بىلەن چاتاق تېرىپ قويۇپ، پاشىلىق دېگەن يەرگە ئەمگەككە كىرگۈزگەن ئىكەن، شۇ يەردىن قېچىپ كېتىپتۇ، چاۋار بىلەن ئىگەمبەردىنىڭ هېيلىسى بولمىسۇن، دەمسىزا؟ مېنى تەكشۈرۈپ كۆرمىدى دەپ گۇمان قىلىۋاتامسىز؟ تەكشۈردۇم! سىز بۇرۇنلا كامال دېگەن تىرىك شاهىت، دېگەنتېكىز. ئەمما، نېمە ئامال ۋاڭ جۇيجاڭ، ئۇنىڭ پاشىلىقتىن قېچىپ كەتكىنىنى بىر قېتىملىق يىغىندا هەممە يېزا ئاكتىپلىرى دېگەن تۇرسا، ئۇلارنىڭ هەممىسلا قۇمتام دېھقانلىرىنىڭ دۇشمىنى ئەمەستۇ؟ نېمە؟ هاشىمدىن دەمسىز؟ ئاشۇ يىغىندا هاشىمكاممۇ بار، باشقىلارنى ۋىجدانىغا خىلاپ ئىش قىلدى دېگەن تەقدىردىمۇ، بىر كومموۇنىست ئۆز بۇرچىنى ئادا قىلىشنى بىلە!...

زۇلال كامال توغرۇلۇق سۆزلىگەندىلا ئۇنىڭ چىرايىدىكى يالغان ئېچىنىش، ئاۋازىدىكى ياسالمىلىق كۆز قارىچۇقلىرىدىكى مىكىر ئۇچقۇنلىرىنى سېزىپ بولغان جەۋلان كامالنىڭ پاجىئەسىگە گۇمان بىلەن قارىغان ئىدى. ئەلۋەتتە يېزا ياشلىرىنىڭ كۆپىنچىسى كامالنىڭ دوستلىرى ئىكەن، ئۇنىڭغا قانات يېپىشى تەبىئىي هال. بىراق ئۇ بىر قىز بىلەن چاتاق چىقىرىپ قويغان تەقدىردىمۇ ئۇنى يوشۇرۇپ ساقلاشنىڭ خاتا ئىكەنلىكىنى چۈشىنىشى كېرەكتە. بۇ ئىشلاردىن قورسىقى كۆپكەن جەۋلان «تېلېفون ئويۇنى» نى پەيدا قىلىپ، ۋاڭ يۇڭنىڭ سۆزلىرىنى قەستەن تەكرارلاپ، ئۆزىنىڭ كۆز قاراشلىرىنى ئاشكارا قويۇپ، ئۆگىنىش مەيدانىدىكىلەرگە ئاڭلىتىپ، ئۇلارنىڭ روهىيىتىگە قامچا ئۇرماقتا ئىدى:

ــ كامالدا هەرقانچە ئېغىر جىنايەت بولۇپ، قانۇننىڭ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

جازاسى ئۇنى كۈتۈپ تۇرغاندىمۇ، ـــ جەۋلان «تېلېفون ئويۇنى» نى داۋاملاشتۇردى، ـــ ئاشۇ بىر ئادەمنىڭ مەنپەئىتىنى پۈتۈن قۇمتام دېھقانلىرىنىڭ مەنپەئىتى ئۈستىگە قويۇپ تۇرۇپ ساختىلىق قىلغان ئادەمنى قانداقمۇ كوممۇنىست دېگىلى بولسۇن! سىزنىڭ ھېچ ئىشەنگۈڭىز كەلمىسە، ئۆزىڭىز تەكشۈرۈپ بېقىڭ. نېمە، نېمە؟ ئۇ بالا نەچچە يىللاردىن بېرى خىزمەت گۇرۇپپىسىنى كۈتكەن، ئۆزى يول مېڭىپ ئەجىر سىڭدۈرگەن دېدىڭىزما؟ بۇ تەرەپلىرىدىن مەن خەۋەرسىزكەنمەن. يېزا ئاكتىپلىرى ماڭا دېمىگەن. مۇشۇنداق ھالقىلىق پەيتتە ئۇنىڭ يوقاپ كېتىشىگە ئىشەنمەيمەن دەۋاتامسىز؟ توغرا، مەنمۇ ھاشىمكام، كەنتنىڭ مۇنەۋۋەر ياشلىرىدىن زۇلال، مەتنىياز، كېرىموللا، ياربەختى، ئايشەم، كامالەتلەر ۋىجدانى بىلەن گەپ قىلدى دەپ ئىشىنىمەن. نېمە ـ نېمە؟ قايتىدىن دەڭا ئاڭلىيالمىدىم. ھە، ھە، ئىسىت، قۇمتامدىكى پارازىت قۇرتلارنىڭ نەچچە يىللىق قىلمىشلىرىنى بىلىدىغان بىر شاھىتتىن ئايرىلىپ قاپتىمىز دېدىڭىزما؟ ...شۇ ئەمەسمۇ، ئامال قانچە؟

بۇنى «تېلېفوندا سۆزلىشىش» دېگەندىن كۆرە، «يالىڭاچ قامچا» دېگەن تۈزۈكتەك قىلاتتى. بۇ قامچا ئالدى بىلەن ھاشىمنىڭ، ئۇندىن قالسا زۇلال قاتارلىقلارنىڭ بېشىغا تەگدى. «كوممۇنىست» نىڭ بۇرچى ھەققىدە گەپ بولۇنغاندا، ھاشىمنىڭ پۈتۈن بەدىنى يەرگە كىرىپ كەتكەندەك ئازابلاندى. ئۇ سۇيىقەست، تۆھمەت بىلەن «كالا ئوغرىسى» بولۇپ ئەمىلىدىن قالغاندىمۇ ئۇنچىلىك شەرمەندە بولمىغان ئىدى. زۇلال 28 يېشىغىچە غۇرۇرىغا يۇندى چاچىدىغان بۇنداق ئىزا ـ ئاھانەتنى ئاڭلاپ باقمىغان ئىدى. «ئۇلارنىڭ ھەممىسىلا قۇمتام دېھقانلىرىنىڭ دۈشمىنى ئەمەستۇ...»، «ئۇلار ۋىجدانى بىلەن گەپ قىلدى دەپ ئىشىنىمەن» دېگەن بۇ گەپلەر بەجايىكى ۋىجدان سىرتمىقىدەك زۇلالنى بوغۇپ، يۈرىكىنى لەختە قان قىلدى.

جەۋلان قايتىپ كىرگىنىدە ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ بېشى چۈشۈپ كەتكەن بولۇپ، جەۋلانغا تىكىلىپ قارىيالمىدى. لېكىن كامالەت ھېچ ئىش يۈز بەرمىگەندەك، خۇددى ئۆمۈچۈك تورىغا چىرمىلىپ قالغان پەرۋانىغا ئوخشاش شېرىن خىيال قاينامىلىرىغا شۇڭغۇپ نەلەرىدۇر ئېقىپ يۈرەتتى ... ئۇ جەۋلان تارقىتىپ بەرگەن ماتېرىيالنى ئۈستەلگە قويۇپ شۇنىڭغا تىكىلىپ ئولتۇرغانىدەك قىلسىمۇ كۆزلىرى ھېچنېمىنى كۆرمەيتتى. بىراق ئۆزى قاتمۇقات قۇم تاغلىرى، تارغاقتەك تارالغان يانباغىرلار، چوڭقۇر جىلغىلاردا بىر يېگىت بىلەن قوغلىشىپ ۋە سۆسۈنىرەك ئېچىلغان يۇلغۇنلۇقلاردا پومىداقلىشىپ، چىمەنلىكلەردە يۇمىلىناتتى ... شادلىقتىن ۋارقىرايتتى ... چىرقىرايتتى ... ئۇلار قاقاقلاپ كۈلگىنىچە قۇچاقلىشىپ قۇملۇق يانباغىرىدىن پەسكە يۇمىلاپ چۈشتى ... ئاجايىپ پىنھان قۇم قاپتاللىرى ئىچىدە كامالەت يېگىتنىڭ باغرىغا بېشىنى قويۇپ، ناز بىلەن سورىدى:

— سىز ... جەننەتتىن چىققان غۇلمان بولامسىز؟

— شۇنداق! سىزنى خۇدايىم ماڭا «ئال قۇلۇم» دەپ بېرىۋەتتى...

— سىز مېنى سۆيەمسىز؟

— سۆيەمەتكى ... سۆيەمەن ... نېمىشقا سۆيمىگۈدەكمەن...

كامالەت بويۇنداپ، يېگىت ئېڭىشىپ تۇرۇشى ھېلىقى غۇلمان تۇيۇقسىزلا غايىب بولدى. كامالەت ئەتراپىغا ئالاقزادىلىك بىلەن قاراپ قاتتىق ۋارقىرىۋەتتى:

— غۇلمان!!...

... كەنت ئىشخانىسىدا جەمجىت ماتېرىيال كۆرۈۋاتقانلار قاتتىق چۆچۈگەن ھالدا كامالەتكە قاراشتى. ئارقىدىن ھەممىسى كۈلۈشۈپ الغاندەكلا قاقاقلىشىپ كۈلۈپ كېتىشتى. شېرىن

خىيالىنىڭ سېھرىي كۈچى بىلەن «غۇلمان!» دەپ ۋارقىرىۋەتكەنلىكىنى سەزمەي قالغان كامالەت يۈزىنى قاماللىغىنىچە يۈگۈرۈپ چىقىپ كەتتى.

— كۈلۈشمەڭلار، — دېدى ھاشىم خامۇش ھالىتىدىن يېشىلمەي، — ئۇ مۇگدەپ قىلىپ چۈشىدە غۇلمان يىگىتنى كۆرگەن چېغى...

— جەۋلانمۇ غۇلمانلارنىڭ نامزاتىدا بار ئىدى، — مەتنىياز ئاغزىغا كەلگەننى ياندۇرمىدى، — شۇ بولۇپ قالمىسۇن يەنە.

— ئۆتكەنكى چاقچاقتىن كېيىن، — ياربەختى كۈلۈپ قويدى، — بۇ قىز جىمغۇر، خىيالچان بولۇپ قالدى.

ھاشىم، مەتنىياز، يار بەختلەرنىڭ گەپلىرىگە ھېچكىم كۈلمىدى. جەۋلاننىڭ تېلېفوندا دېگەن گەپلىرى ئەقلى ـ ھوشى جايىدا، غۇرۇرى ئۈستۈن، بىلىشلىكى بار ئادەم ئۈچۈن ۋىجدان ئازابىدا ئۆرتەنگۈدەك بېشارەت ئىدى. ھاشىم، زۇلالار ئۆزلىرىنىڭ خاتا قىلغانلىقىنى، قىلغاندىمۇ قۇمتاملىققا يۈز كېلەلمەيدىغان، جەۋلانغا تىكىلىپ قارىيالمايدىغان، كەچۈرۈش تەس بولغان تۈيۇق يولغا كىرىپ قالغانلىقىنى ھېس قىلىشتى. شۇنداق تۇرۇقلۇقمۇ، ھاشىمدىن باشقىلىرى يەنىلا كامال توغرۇلۇق ئېغىز ئاچماسلىقنى كۆڭۈللىرىگە پۈكۈشتى.

— ئۆگىنىشىمىز مۇشۇ يەرگىچە بولسۇن، — جەۋلان ئورنىدىن تۇردى، — گۈرۈپپا باشلىقلىرى ھەم ھاشىمكام قېپقالسۇن، ئازىراق گەپ بار.

ئۇلار قۇمتامنىڭ مالىيە كىرىم ـ چىقىمى ھەم ئامبار ھېسابلىرىنى تاپشۇرۇپ ئالغان بولسىمۇ، لېكىن تالونلارنىڭ قانچىلىكى راست، قانچىلىكى يالغان، پەرداز قىلىنغانلىرى بارمۇ، يوق ياكى ئۆزگەرتىلىپ باشقىدىن ياسالغانلىرى قانچىلىك؟ بۇلارنى ئېنىقلىماي بولمايتتى. يەنە، يىللاردىن بېرى سىرتقا سېتىلغان ئاشلىق، ياغلىق دان، چارۋا، قوشۇمچە كىرىم

مەھسۇلاتلىرى زادى قانچىلىك، ھازىرقى كىرىم تالونلىرى بىلەن بالانس بولامدۇ، يوق؟ بۇمۇ بىر مەسىلە ئىدى. ئەڭ مۇھىم ۋە چىگىش ئىش كىچىك ئەترەتلەر ئەمەلىي ئىشلەپچىقارغۇچىلار بولۇپ، قۇمتام كەنتنى باققۇچىلار ھېسابلىناتتى. ئۇلار كەنت تەشكىلىگە قانچىلىك نەرسە ئۆتكۈزدى ھەم كەنتتىن نېمىلەرنى ئالدى. بۇ ئەلۋەتتە ئۇلارنىڭ ھېسابات تالونلىرىدا بار. ئەگەر ھېساب تەكشۈرگۈچىلەر دەرھال ھەربىرىنى كەلمىسە، ھېسابات تالونلىرى ھەم دەپتەرلىرى ئۆزگىرىپ كېتىشى مۇمكىن ئىدى. بۇ ھەقتە ئۇلار قانداق خىزمەتلەرنى ئىشلەش توغرۇلۇق كىلىشۈالغاندىن كېيىن ھاشىم بەزى ئىشلارنى ئەسكەرتىپ مۇنداق دېدى:

— بەزى كىچىك ئەترەت باشلىقلىرى چاۋارلارنىڭ قول چۇماقلىرىغا ئايلىنىپ قالغان. ئەگەر ئۇلار كەنت بىلەن كىچىك ئەترەت ئوتتۇرىسىدىكى ئىككى بىرلەشمە تالونلارنى ئۆزگەرتىپ ئوخشاش قىلىۋالسا، ئوتتۇرىدىكى خىيانەتنى ئېنىقلىماق تەس بولىدۇ.

— مەنمۇ ئاشۇنداق بولۇشىدىن ئەنسىرەپ سىلەرنى ئېلىپ قېلىشىم، — دېدى جەۋلان.

— ئۇنداق بولسا، — زۇلال جەۋلانغا قارىدى، — ئەتە سەھەردىلا بىز بۆلۈنۈپ كىچىك ئەترەتلەرگە بارايلى.

ئەتىسى سەھەر قاراڭغۇلۇقىدا پاشىلىقتىن قايتىپ كەلگەن ئىگەمبەردى قاشقا تورۇقنى يېتىلەپ، ئۇدۇللا چاۋارنىڭ ئىشىك ئالدىغا كېلىپ دەرۋازىنى قاقتى. كېچىچە ئىگەمبەردىنى كۆتۈپ تۇرۇك ئۇخلىيالمىغان چاۋار كەشىنى شاقىلدىتىپ يۈگۈرۈپ چىقتى ـ دە، دەرۋازىنى ئاچتى. ئۇ كوچىغا تازا زەن سېلىۋەتكەندىن كېيىن دەرۋازىنى تاقاپ، قارا تەرگە چىلىشىپ قالغان قاشقا تورۇقنىڭ چۈلۈۋرىنى قولىغا ئالدى. ئۇلار ئېغىلغا ئاتنى قاڭتۇرۇپ باغلىۋەتكەندىن كېيىن، شۇ يەردىلا پاراڭلاشتى.

چۈنكى ئۆيدە ئوغۇلخان بولۇپ، چاۋار ھەرقاندىق كىچىك ئىشلارغىمۇ ئىيالالرنىڭ ئارىلىشىپ قېلىشىنى خالىمايتتى. ئىگەمبەردىنىڭ چىرايىغا قاراپلا خۇش خەۋەرنىڭ بارلىقىغا ئىشەنگەن چاۋار ئۇنىڭ كۆزلىرىگە قارىدى:

— ئىشلار جايىدا بولدى، — پىچىرلىدى ئىگەمبەردى، — مەن ئۇنىڭ بېشىغا كېلىدىغان بارلىق ئاقىۋەتلەرنى چۈشەندۈرگەندىن كېيىن ئۇ مۇز داۋان ئارقىلىق ئاقسۇغا كېتىش قارارىغا كەلدى. لېكىن شەرتى ئۇچ ياكى تۆت ئايدىن كېيىن چوقۇم قايتىپ كېلىمەن. لەيلى ئىككىمىزنىڭ توي قىلىشىغا قوشۇلىدىلا، دەيدۇ.

— مەيلى، — چاۋار خۇشاللىقىدا تىزلا قوشۇلدى، — ئاڭغىچە خىزمەت گۇرۇپپىسى دېگەن رودىپايلار كېتىپ بولىدۇ. يەنىچۇ؟

— ھە، يەنە 500 يۈەن پۇل بىلەن ئاشلىق بېلىتىنىڭ گېپىنى قىلىدۇ.

— مۇنداق بولسۇن، ئۇچىمىز 100 يۈەندىن 300 يۈەن پۇل، 50 جىڭ ئاشلىق بېلىتى تەييارلاپ ئاپىرىپ بېرەيلى، — چاۋارنىڭ چىرايى ئۇللىدە ئىچىلدى، — پاھ پاھ، ئەجەب ياخشى ئىش بولدى، كامالال كۆزدىن يوقالسا، ئاۋۇ پاخپاق خەنزۇ قىز بېشى يوق يىلاندەك بولۇپ قالىدۇ.

شۇ كۈنى ئەتىگەندە كىچىك ئەترەتلەرگە ھېساب ئېنىقلىغىلى كەتكەن جەۋلان، ھاشىم، زۇلال، مەتنىيازلار چۈشتىن كېيىن يەنە كەنت ئىشخانىسىغا توپلاندى. ئۇلار بۆلۈنۈپ ھەربىرى قىلغاچقا ھەرقايسىسى ئۆز خىزمەتلىرىنى دوكلات قىلىپ، يولۇققان ۋە ھەل قىلىش بولغان مەسىلىلەرنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، ئوپچە مۇزاكىرە قىلىشتى. ئاندىن بۇندىن كېيىنكى قىلىشقا تېگىشلىك مۇھىم ئىشلار تەرتىپىنى تۈزۈپ چىقىپ، يەنە خىزمەت تەقسىم قىلىشۋالدى.

ـــ جەۋلان، ـــ مەتنىياز ئۇنىڭغا قاردى، ـــ مەتسىدىق بىلەن چاۋارنىڭ ھېسابات تالونلىرىنى كۆرۈپ باقتىڭىزمۇ؟

ـــ ھەممىنى كۆرۈپ بولالمىدىم. بۇگۈن كېچىچە يەنە كۆرىمەن، تالونلارنىڭ ئىچىدە ئاق ھۆججەت، شۇنداقلا گۇمانلىق تالونلارمۇ بارکەن. ئۇلارنى تۆتىمىز كۆرۈپ بىر نېمە دەيلى.

ـــ كەنتكە قاچان كۆچۈپ كېلىسىز؟ ـــ زۇلال تەرەپبا سوراپ قالدى، ـــ مەن سىزدىن سەل ئەنسىرەپ قالدىم. نۇرسىيەت مۇئەللىم ئوقۇتقۇچىلار كۇرسىدا، ئۇنىڭ خوتۇنى ياش ھەم چىرايلىق، ئەمدى ... ئالمادىس...

ـــ زۇلال توغرا دەيدۇ، ـــ دېدى ھاشىم، ـــ خەقلەر گەپ تاپقىلى ئارانلا تۇرىدۇ.

ـــ مېنى ھالاك قىساقىا دەسسەۋالمىسۇن دېمەكچىمۇسىلەر، ـــ ھەمىسى كۇلۇشۇپ كېتىشتى، ـــ خاتىرجەم بولۇڭلار، ھالاك قىساق يولۇقسا ئاتلاپ ئۆتۈپ كېتىمەن. ئەمدى كۆچۈش مەسلىسىدە، ئىگەمبەردى تامىقىمنى بىرەر يەرگە ئورۇنلاشتۇرۇپ بولغىچە ياتقاچ تۇرمىسام ئاچ قالارمەن.

ـــ تاماقنىمۇ غەم قىلامسىز، ـــ دېدى زۇلال دەررۇلا، ـــ مانا مۇشۇ ئۇچىمىزنىڭ قولىمىز كۆكسىمىزدە.

ئۇلار كەچ بولۇپ قالغىنىغا قارىماي يەنە كىچىك ئەترەتلەرگە مېڭىشتى. چالا ساۋات ئەترەت باشلىقلىرى، بوغالتىرلىرى، مالىيەلىرىنىڭ تۇتقان دەپتەرلىرى ئادەمنىڭ كۆڭلى ئىلىشقۇدەك قالايمىقان، رەتسىز، خەتلىرىنى ئوقۇغىلى بولمايدىغان كىگىز كىتابنىڭ ئۆزىلا ئىدى. شۇڭا ئۇلار ئاياغ ـ ئۇچىنى بىلگىلى بولمايدىغان گادىرماش ھېسابلارنى تەكشۈرۈپ قاراڭغۇ چۈشۈپ كەتكىنىنى سەزمەي قېلىشتى. ئۇلار پاراسلاپ كۆيۈۋاتقان قارا چىراغ تېگىدە بىر ـ بىرىگە مىڭگىشىپ كەتكەن خەت ۋە سانلارغا تىكىلىپ ئولتۇرغانلىرىدا پۇچقىقىغا پىت چۈشۈپ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ئولتۇرالمايلا قالغان چاۋار، مەتسىدىقلار يەنىلا قاراڭغۇ سايىلاردا، دەرەخ، تام دالدىلىرىدا، تىمىسقىلاپ ئىگەمبەردىنىڭ ئۆيىگە كېلىشتى. ئۆيدە نىساخان ۋە ئۇششاق بالىلار بولغاچقا، ئۇلار قارا چىراغنى يېقىپ قويۇپ باغدىكى كاتتا ئولتۇرۇپ كۇسۇر - كۇسۇرنى باشلىدى.

— ئۇلار بەش كىشىلىك ھېسابات تەكشۈرۈش گۇرۇپپا ھەيئىتى سايلاپ چىقتى، — گەپ باشلىدى چاۋار، — ئەمدى تىغ ئۇچىنى كىچىك ئەترەت كادىرلىرىغا قارىتىشى تۇرغانلا گەپ.

— ھەممىمىزنىڭ كىچىك ئەترەتلەر ئىقتىسادى بىلەن چېتىشلىق يەرلىرىمىز خېلىلا بار. بولۇپمۇ ئەترەت باشلىقلىرى بىلەن...

— ئىگەمبەردىكا، مېنىڭچە ھېلىقى كىچىك ئەترەتلەرنىڭ بوغالتىرى بىرەر - ئىككى ئاي يوقاپ كەتسە بەكمۇ ياخشى بولاتتى، بولمىسا...

— بولسىغۇ قۇمتاملىقنىڭ ھەممىسىنى يەر يۇتقان بولسا، — چاۋارنىڭ كۆزلىرىدىن زەھەر تېمىپ تۇراتتى، — خام خىيالنى تولا قىلماي بۈگۈن كېچىلا كىچىك ئەترەتتىكى روزى كاتاڭدەك ئادەملەر بىلەن ئۇچراشمىساق زادى بولمايدۇ. كۈندۈزى گۇمان تۇغدۇرۇپ قويىمىز، ھە، كەنت باشلىقى كامالنى يولغا سالغىلى پاشىلىققا قاچان كىرىمىز؟

— بۇ چاققىچە مېڭىپ بولاتتىم، — دېدى ئىگەمبەردى قورققان تەرزدە، — لېكىن مەتسىدىقاخۇن ئۆزىگە تېگىشلىك پۇل بىلەن ئاشلىق بېلىتىنى بەرمەي...

— نېمە؟ — چاۋار كۆز پاختىلىرىنى يالتىرىتىپ بىرلا ھۆرپەيگەن ئىدى. مەتسىدىق قورققىنىدىن ئىشتانغا چىقىرىۋەتكىلى تاسلا قالدى. ئۇ كالپۇكلىرى تىترىگەن ھالدا ئارانلا دۇدۇقلىدى:

— مەن ... مەن ... تەييا ... تەييارلاپ قويغان ... ئەتە ...

ئەتە ئەتىگەندىلا...

— بىز ھازىر قىلىچ تېغىدا دار ئويۇنى ئوينىۋاتىمىز، تېرىقتەك سەۋەنلىك ئۆتۈلدىمۇ تۇڭۇشكىنىمىز شۇ! — دېدى چاۋار زەردە بىلەن، — جەۋلانىنىڭ: «سىلەرنىڭ ئىشلىگەن ئەمگەك نېمەتلىرىڭلار زادى نەگە كەتتى؟!» دېگەن سۆزى بىزگە ئېلان قىلىنغان جەڭ! تۇنجى قېتىم ئېتىلغان ئوق! ...بۇ جەڭدىكى ھايات ـ ماماتلىق تەقدىرىمىزنى بىرلا كىشى قۇتقۇزالمىشى مۇمكىن. ئۇ بولسىمۇ نۇرسىيىت مۇئەللىمنىڭ 17 ياشلىق چىرايلىق خوتۇنى نايىمگۈل...

— نېمە؟! — ئىگەمبەردىنىڭ چىرايى بىردىنلا ئۆڭدى، — ئۇ ... ئۇ...

— نېماندىق تويماس ئادەم سىلى، — چاۋارنىڭ تۇكۇرۈكلىرى چاچراپ كەتتى، — مەھەللە، ئايماقلاردىكى ئاشنىلىرى يېتىپ ئاشمامدا؟ نۇرسىيىت نايىمگۈلنى نىكاھ قىلىپ ئەكەلگەن بىر يىلدىن بېرى ئۇنىڭ مېغىزىنى سىلى چېقىپ كەلدىلە ... قىمارۋازنىڭمۇ چوتۇرى بارغۇ، بېشىمىزغا كۈن چۈشكەندە، بىرەرىنى سەدىقە قىلالمامىلا؟!

ئىگەمبەردى بىلەن مەتسىدىقنىڭ بىردىنلا يۈرىكى سېلىپ، جىممىدە بولۇۋالدى. چۈنكى چاۋارنىڭ دەھشەتلىك ئاچچىقى كەلگەندىلا ئوڭ قولى يانپىشىدىكى غىلاپلىق پىچاقىقا يۈگۈرەيتتى. شۇ تۇرقىدىمۇ ئۇنىڭ پىچاق دەستىسىنى تۇتقان قوللىرى تىترەپ، كۆز قارىچۇقلىرى زەھەر ئۇيۇتمىسەك قېتىپ قالغاندى.

— مەن ... مەن ... نا ... نايىمگۈلگە دەي ... چوقۇم دەيمەن... — ئىگەمبەردى خۇشامەتنى بىلدۈردى. لېكىن چاۋار مەتسىدىققا قاراپ چىش ئارىلىقلىرىدىن قىسىپ تۈرۈپ، شۇنداق شۇرلىدىكى، مەتسىدىقنىڭ چىرايى قوۋزىقى سويۇۋېلىنغان دەرەخ غولىدەك ئاقىرىپ كەتتى:

www.uyghurkitab.com
ئۇيغۇر كىتاب تۈر بىكىتى
ئۇيغۇر كىتابلىرىنىڭ يېڭى تادرىسى

ـــ سەن ··· سەن ئىت پاكارنىڭ كاساپىتىدىن بىز بىر قەدەم كېچىكىپ قالساقچۇ؟ ···ئۇلار بىر قەدەم ئالدىدا مېڭىپ كامالنى قايمۇقتۇرسىچۇ؟ ··· سەن ··· سەن··· ـــ چاۋار دەھشەتلىك قاتتىق ۋارقىراش بىلەن تەڭ بېشىمۇ تەڭلا سىلكىندى، ـــ سەن بىزگە ئارا تۇرالامتىڭ، خۇمپەر!···

ـــ چا ··· چاۋاركا ··· خا ··· خاپا ··· بولماڭا··· ـــ مەتسىدىق ۋاررىدە يىغلىۋەتتى، ـــ مەن ··· مەن خاتا قىپتىمەن···

باشقىلارنىڭ ئازابىدىن كۆڭۈل خۇشى تاپىدىغان، ئۆمرى رەزىللىك، ئەسكىلىك، ياۋۇزلۇق ھەم قانخورلۇق بىلەن ئۆتكەن ئادەمنىڭ بەدىنىدە ئەزرائىلنىڭ تۈكى بولىدۇ، دېيىشىدىكەن. بۇنىڭ قانچىلىكى راست، بۇ نامەلۇم، بىراق چاۋارنىڭ ئىششىپ قالغاندەك قارا يۈزىدىن، ئەينەك ساقىدەك پارقىراپ تۇرىدىغان كۆز قارىچۇقلىرىدىن، تەر ھىدى كەتمەيدىغان سېمىز گەۋدىسىدىن ھەتتا كۆپكۆك كالپۇكلىرىغىچە ئادەم تېنى ئەيمەنگۈدەك بىر خىل سۈر ئەلەڭلەپ تۇراتتى. نېمە ئۈچۈندۇر ئۇ بىرەر خەۋپنى كۆڭلى تۇيغاندەك دەممۇدەم جىددىيلىشىپ، نېمىگىدۇر ھۆرپىيىپ، دەككە ـ دۈككە ئىچىدە ياشاش ئۇنىڭ ئادىتى ئىدى. مانا شۇ تۇرقىدىمۇ «بىز بىر قەدەم كېچىكىپ قالساقچۇ··· » دەپ ۋەھىمىلىك ۋارقىراۋاتقان مۇشۇ قاراڭغۇ تۈن كېچىدە ئەخمەت گاچا پۇختا توقۇلغان «ئاقتاش» ئاتقا لەيلىنى يۆلەپ مىندۈرۈۋاتاتتى. رومىلىدا چاچلىرىنى ئەپچىللىك بىلەن يۆگەپ، كۆڭلەك ئېتەكلىرىنى تىزلىرىغا باستۇرۇپ، ئىخچام، چاققان بولۇۋالغان بۇ قىزغا ئەخمەت ئىشارىلەر ئارقىلىق نېمىلەرنىدۇر دەيتتى. لەيلىمۇ بېشىنى لىڭشىتىپ، «ماقۇل» جاۋابىنى قىلاتتى:

ـــ ئەخمەت ئاكا خاتىرجەم بولۇڭ، كامالغا «كەنتىمىزگە خىزمەت گۇرۇپپىسى كادىرى كەلدى» دەپ خۇش خەۋەر يەتكۈزىمەن.

ئەخمەتنىڭ قول، كۆز، يۇزلىرىدە ھەر خىل ئىپادىلەرنى بىلدۇرۇشى ئۆزىگە يات بولۇپ كەتكەن لەيلى ئۇنىڭ يەنە نېمىلەرنى گۇڭراپ، ئىما ـ ئىشارىلارنى قىلىشىنى دەرھالا چۈشەندى.

ـــ تاڭ ئاتقىچە قايتىپ كېلىمەن، مەندىن ئەنسىرىمەڭ، پاشىلىقنىڭ قۇملۇق يول بەلگىلىرىگە دىققەت قىلىمەن.

كامال پاشىلىققا پالانغاندىن بېرى ئەخمەت بىلەن بىر قېتىم، ئۆزى يالغۇز بىر قېتىم پاشىلىقا كىرىپ ئاقتاشقا پۇختا، يوللارنى بەلگىلەپ مېڭىشتا ھوشيار بولۇپ قالغان لەيلى كەنت پاسىلىدىن چىقىپ كەتكىچە تىۋىش چىقارماي ماڭغان بولسىمۇ قۇملۇق چۆلگە كىرگەن ھامان ئاتنى ئۆز مەيلىگە قويۇۋەتتى. داۋاملىق كېچىدە ئاتلىنىپ تاڭ ئاتقۇچە قايتىپ كېلىشكە كۆنۈپ كەتكەن ئاقتاش كېچىكىپ قالسا، ئەخمەتنىڭ ئالدىدا ئۇزرىلىك بولۇپ قالىدىغاندەك، چۆلگە كىرگەن ھامان ئۆزىگە قامچا تەگكۈزمەيتتى.

پايانسىز قۇملۇقتا بوران چىقىۋاتاتتى. «ئاقتاش» شىددەت بىلەن چېپىپ كېلىپ ئېگىز قۇم دۆڭلۇكى ئۈستىدە تۇياقلىرىدىن قۇملارنى چاچرىتىپ ۋە تىلغاپ، ئىككى پۇتىنى تىك كۆتۈرۈپ تەك بولدى ـ دە، قاتتىق كىشنەۋەتتى. لەيلى بەلگە خادىلارغا كۆز تىكىپ، «يولدىن ئاداشماپتىمەن» دېگەندەك كۈلۈمسىرىدى، ئاندىن قۇم بارخانلىرى ئارا غايىب بولدى…

قۇم دەشتى، بوران ئەۋجىگە كۆتۈرۈلمەكتە ئىدى! قۇملار گويا كى دېگىز داۋلىرىدەك كۆتۈرۈلۈپ، يەنە شاپپىدە ئېتىزلارغا تۆكۈلەتتى. قامغاق، يەنە قانداقتۇر يۇمىلاق تەكەن شادىلىرى يانپاش غول، ئىدىرلاردىن ئۇچۇپ، داۋانلارغا يۇمىلاپ چىقىپ كېتەتتى … پاخپاق توغراق، قاقشال يۇلغۇنلار توختىماي شالدىرلاپ، تۇن قۇشلىرى ناگان ـ ناگاندا ئەنسىز چىرقىراپ ئۆتەتتى … بىپايان قۇملۇق ھەم قۇم بارخانلىرى تۇمان ئىچىدە

غايىب بولغاندەك توپا ـ توزاڭ ئىچىدە قالغانىدى. بارخانلاردىن قوزغىلىپ كۆتۈرۈلگەن قوم لىباسلىرى پەلەك قەھرىدە پىرقىراپ، يەنە شىددەت بىلەن چۈشۈپ يەرگە ئۇرۇلاتتى. خۇددى پايانسىز چۆلدە كىملەرنىدۇر قوغلاۋاتقاندەك يەر بېغىرلاپ ئۇچۇۋاتقان توپ ـ توپ قۇملار ئارا بىر ئاق ئات خۇددى ئاق كەپتەردەك گاھ كۆرۈنۈپ، گاھ كۆرۈنمەي قالاتتى. مانا بۇ يار ئۇچۇن ھەممە ـ ھەممىنى ئۇنتۇغان لەيلى ئىدى

ئاقتاش يېرىم كېچىگە قالماي پاشلىقا يېتىپ كەلدى. ئۇ ئۆزىنى توختىتالماي يەنىلا چاپماقتا ئىدى. لەيلى ئىتتىك كېتىۋاتقان ئاتتىن ئىرغىپ پىچان ئېڭىزلىقىغا سەكرەپ چۈشتى. ئۇ چالغىدا غۇلاچ تاشلاپ پىچان چېپىۋاتقان قارا كۆرۈم گەۋدىگە قاراپ يۇگۇرىگىنىچە ۋارقىرىدى:

ـــ كا ... مال... !...

لەيلى پۈتلىشىپ يىقىلىپ، قويۇندەك يۇگرەپ كېلىۋاتاتتى...

ـــ كا ... مال!...

ـــ لەي ... لى!...

كامال چالغىنى تاشلىۋېتىپ، لەيلىگە قاراپ يۇگۇردى ... ئۇلار چەكسىز پىچان ئېڭىزلىقىدا بىر ـ بىرىنىڭ باغرىغا سىڭىپ كەتتى! پاشلىقنىڭ ئەتراپىنى قەدىمىي قەلئە قورغانلىرىدەك قورشاپ تۇرغان ئېگىز قوم تاغلىرىنى ئېغىر قارا بۇلۇتلار بېسىۋالغان بولۇپ، تەكلىماكاننىڭ كۈن پاتار رۇمجەكلىرىدە يالت ـ يۇلت چاقناق چېقىلدى ... ئارقىدىن گۈلدۈرلىگەن، قاراسلىغان گۈلدۈرماما ئاۋازلىرى ياڭرىدى. بىپايان قۇملۇق ئاسمىنىدا ئارقا ـ ئارقىدىن چېقىلغان چاقناق چەت ـ چېتى ئايان بولماس قۇملۇقنى ئاپئاق نۇرغا تولدۇرۇپ، بىر جۈپ گەۋدىنى دەمۇدەم تاش ھەيكەللەردەك تاۋلىدى...

كامال لەيلىنى غېرىبانە، كۆرۈمسىز ئۆيگە ئېلىپ كىردى. بۇ ئۆيدە تۆت تام ۋە تورۇستىن بىر دەستە نۇر تۆكۈلۈپ تۇرغان

تۇڭلۇكتىن باشقا نەرسە يوق دېگۈدەك ئىدى. قارىداپ كەتكەن قۇم چۆگۈن، ئىسلاپ رەڭگىنى بىلگىلى بولمايدىغان كورا، تۇزلۇق قاپاق، ئالىقاندەك دۆشە، نەچچە يېرى يامالغان سۇپرا، نوغۇچ دېگەندەك نەرسىلەر ئۆينىڭ قاراڭغۇ بۇلۇڭىدا تۇرغاچقا، كۆزگە ئانچە چېلىقمايتتى. ئەمما كونا يوتقان ـ كۆرپىلەر تىزىپ قويۇلغان كىگىزنىڭ ئاستىغا ياۋا قومۇش ۋە ئوت ـ خەسلەر قېلىن سېلىنغاچقا، يۇمشاق ۋە دەسسىسە پىرىسلاپ تۇراتتى.

كامال بىلەن لەيلى بىر ئاش پىشىمدەك تاكاللاشتى. ھەر ئىككىلىسى كۆڭلىدە ئويلىغانلىرىنى قويماي دېيىشتى. كامال ئىگەمبەردىنىڭ گەپلىرىنىڭ ئاساسى بارلىقى، ئىككىسىنىڭ قانۇنغا خىلاپ ئىش قىلغانلىقىنى، شۇڭا خىزمەت گۇرۇپپىسى كېتىپ بولغىچە ئاقسۇدا 3 ـ 4 ئاي تۇرۇپ كېلىدىغانلىقىدا چىڭ تۇرۇۋالدى. شۇنچە چۈشەندۈرۈپ قايىل قىلالمىغان لەيلى ئاخىر پەردىشەپنى يىرتىپ، گەپنىڭ پوسكاللىسىنى چىقاردى:

ــ قانۇننىڭ ئېغىر جازاسى «باسقۇنچلىق» قا قارىتىلىدۇ، ــ لەيلى ئاچچىقىدا قىزىرىپ كەتتى، ــ بىز ئىككىمىز بىر ـ بىرىمىزنى ياخشى كۆرگەنلىكىمىزدىن ئۆزىمىزنى تۇتۇپ ئالالمىدۇق. بۇمۇ تەڭرىنىڭ ئىرادىسى!

ــ بىراق لەيلى، بىزنىڭ يۇرتلاردا ئۇنداق قارىماي، قارىرىقۇيۇقلا تۇتۇپ سولايدۇ، ئۇ چاغدا ئانام بىلەن ئىككىڭلار، يەنە تېخى بالىمىز جاپا ـ مۇشەققەت ئىچىدە قالىسىلەر.

ــ ئەگەر شۇنداق قىلسا، ــ لەيلى ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى، ــ مانا مەن ھەممە ئىشنى ئۆز ئۈستۈمگە ئېلىپ قانۇن، دىكتاتورا ئورۇنلىرىغا ئۆزۈم بارىمەن.

ۋاقىت قىستاپ كېلىۋاتاتتى، ئەگەر لەيلى دەرھال يولغا چىقمىسا، ئەخمەت گاچا چاۋار، ئىگەمبەردىلەرنىڭ تىل ـ ئاھانىتى ھەتتا مىنبىڭلارنىڭ قىيناقلىرىغا قالاتتى. ئاخىرى لەيلى يىغلاپ تۇرۇپ، كامالنىڭ يۈرىكىگە تەگكۈدەك گەپلەرنى

قىلىپ ئۇنىڭ باغرىغا تاشلاندى. كامالمۇ ياش تۆككەن ھالدا لەيلىنىڭ بېشىنى سىلىدى:

— سىنپىي كۈرەش ئەڭ مۇرەككەپ بولغان قۇمتامغا بىر ئوقۇغۇچىنى ئەۋەتكەن بولسا، — دېدى كامال ۋە ئۇمىدسىزلەنگەن ھالدا، — يېزىلىق ھۆكۈمەتتە، خىزمەت گۈرۈپپىسى ئىچىدە يۆلەنچۈكلىرى خېلىلا كۆچلۈككەن ... بولىدۇ. لەيلى مەن سىز دېگەندەك ھېچىيەرگە بارماي، لېكىن سىزمۇ مېنىڭ تەلىپىمگە رازى بولۇشىڭىز كېرەك.

— قېنى دەڭ، — لەيلى ياش يۇقى كۆزلىرى بىلەن قارىدى، — سىز ئاقسۇغا كەتمىسىڭىزلا مەن ھەممىگە رازى بولاي.

— سىز ھازىر جەۋلانغا ئېغىز ئاچماڭ ھەم ئۇنىڭغا كۆرۈنمەڭ ... زۇلال، مەتنىياز، ھاشىمكاملارغا دەپ قويۇڭ، ئۇلار مېنى بۇرۇنقىدەكلا «قېچىپ كەتتى» دېسۇن.

— كامال، جېنىم كامال، — لەيلى يېلىندى، — مۇشۇنداق قىلىشنىڭ زۆرۈرىيىتى بارمۇ؟ سىز كېيىن چوقۇم قاتتىق پۇشايماندا قالىسىز.

— چاۋار ھاشىمكامدەك پىشقان بىر كوممۇنىستنى تىرىكلا يۇتۇۋەتكەن يەردە قوزىدەك بىر ئوقۇغۇچىنى چاينىپ پۈركۈۋېتىدۇ، مېنىڭ خىزمەت گۈرۈپپىسىدىن كۈتكەنلىرىم بىكار بولدى. ئىككىمىزنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئۆتۈلگەن ئىش مېنى ئۇدۇل گۇندىخانىغا ئاپىرىدۇ.

لەيلى تۇن نىسپىدىن ئۆتكەندە يولغا چىقىپ، ئەتىگەنلىكى تاڭ ئاپئاق يۇرۇپ كەتكەندە كەنت ئىچىگە كىرىپ كەلدى، ئۇ كەنت تەشكىلى ئالدىدىكى كوچىغا كىرگەندە ئاشلىق ئامبار ئۆگزىسىدە قىزىل كالتەك تۈتۈپ تۇرغان ھابىل پەسكە قاراپ ئۇنى كۆردى. لەيلى ھويلىغا كىرىپ ئاتنى ئەخمەتكە تاپشۇرۇۋاتقاندىمۇ ئۇ يەنىلا تىكىلىپ تۇراتتى. ھابىلنىڭ كۆرۈپ قېلىشى خېلى كۆپ ئاۋارىچىلىقلارنى كەلتۈرىدىغانلىقى ئېنىق ئىدى. شۇڭا بىر كۈن

كەچكىچە چۈشن يۇتۇۋالغاندەك بولۇپ قالغان لەيلى كەچكە يېقىن ئاق تەلپەكنى كىيىپ ئېغىلغا كەلدى. ئۇ ئوقۇرلارنىڭ ئىچىنى سۈپۈرۈپ، ئاندىن بوغۇزنى غەلۋىرە تاسقاپ ئوقۇرلارغا قويۇپ بولغىچە قاراڭغۇ چۈشتى. ئۇمۇ پاتراق قاراڭغۇ چۈشۈشىنى تىلەيتتى. شۇنداق بولغاندىلا جەۋلانىنىڭ كۆزىگە چېلىقمايتتى.

تەشكىل ئىشخانىسى سارغۇچ قىزىل نۇردا يورۇپ، دېرىزىدىن جەۋلانىڭ قارا سايىسى كۆرۈندى. لاپاستىن پىچان چۈشۈرۈۋاتقان ئەخمەت قولىدا تۆمۈر ئارا تۇتقان ھالدا يېتىپ كەلدى. ئۇ لەيلىگە يورۇق دېرىزىنى كۆرسىتىپ: «جەۋلان يالغۇز، ئۇنىڭ ئىشخانىسغا كىرىپ، ھەممىنى دېگىن» دېگەن مەقسىتىنى قول ۋە كۆز ئىشارىلىرى بىلەن ئۇقتۇردى. لېكىن كامالنىڭ تۇنۇگۈن كېچە دېگەنلىرى لەيلىنىڭ قۇلاق تۇۋىدە تەكرارلىنىپ تۇرغاچقا ئۇ قەتئىي رەت قىلدى. بىراق ئەخمەت جاھىللىقىغا ئېلىپ، قانداقتۇر ئىشارىلار ۋە گۇڭىراشلار بىلەن ئۇنىڭغا بېسىم قىلىۋاتاتتى. تەڭلىكتە قالغان لەيلى: «كىرەيمۇ ـ كىرمەيمۇ··· » دەپ ئىككىلىنىپ قېلىشى كامال ئۇنىڭغا تىكىلىپ تۇرغانىدەك، ھەتتا «لەيلى ۋەدىڭىزنى ئۇنتۇماڭ، بىز كېلىشكەن ئەمەسمۇ، جەۋلانغا ئېغىز ئاچماڭ، ئۇنىڭغا كۆرۈنمەڭ» دېگەندەك بىلىنىپ كەتتى. شۇڭا ئۇ كىرەلمەيدىغانلىقىنى ئۇقتۇرغان ئىدى، ئەخمەت «ئەمىسە مەن كىرىمەن!» دېگەن مەنىدە مەيدىسىگە ئۇرۇپ، قولىدىكى ئارىسىنى پىچانغا غەزەپ بىلەن سانجىدى ـ دە، ئېغىلدىن قاچقىپ چىقىپ كەتتى. لەيلى ئۇنىڭ ئالدىنى توسۇپ، قوللىرىغا ئېسىلغان بولسىمۇ ئەخمەت پىسەنتىمۇ قىلماي كېتىپ قالدى. ئۇ ئالدى بىلەن ئىشخانا دېرىزىسىدىن قارىغان ئىدى. جەۋلان شام يورۇقىدا بېرىلىپ ئىشلەۋاتاتتى. ئۇ ئۈستەلگە يېيىلغان تالونلارنى سېلىشتۇرۇپ، بەزىلىرىنى بىر ـ بىرىگە جەملىسە، بەزىلىرىنىڭ نومۇر ۋە ئاي ـ كۈنلىرىنى خاتىرىسىگە يازاتتى. بەزى تالونلارغا ئالاھىدە نەزەر بىلەن تىكىلىپ قاپاقلىرى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچىنىڭ ئىنتىرنىتىنىڭ يېڭى تادىرىسى

تۈرۈلسە، بەزىلىرىنى شام يورۇقىغا يېقىن ئەپكېلىپ، بېشىنى چايقاپ تامىقىنى چاكىلدىتاتتى. پۈتۈن زېھنىياتى ھېساب تەكشۈرۈشكە مەركەزلەشكەن جەۋلان ئىشىكنىڭ تاراقلاپ ئېچىلىشىدىن چۆچۈپ كەتتى. ئەخمەت گاچا پالاقلاپ كىرگەنچە ئۈستەل ئالدىدا ئۆرە تۇرۇپ، غەلىتە ئاۋازلاردا ۋە ئىما ـ ئىشارىلاردا نېمىلەرنىدۇر ۋارقىرايتتى. قوللىرىنى باش ئۈستىدە سىلكىپ، يەرگە تېپەتتى ... كۆزلىرىنى ئالاق ـ جالاق قىلىپ، ئېڭەكلىرىنى قاماللايتتى. قىسقىسى ئۇنىڭ غەيرىي ھەرىكەتلىرى جەۋلاننى گاڭگىرىتىپلا قويدى. ئەخمەت بىر ھازا قايناپ ـ تېشىپ چىقىپ كەتتى. ئۇنىڭ ئۆمسۇرۇن چىرايى، غەزەپلىنىشى، ھاياجانلىنىشى جەۋلان ئۈچۈن بىر سىر بولۇپ قالدى. ئۇ خىيال بىلەن دېرىزە تۈۋىگە كېلىپ قاپقاقلارنى ئېچىۋەتتى ... كۆپكۆك ئاسمان گۈمبىزىدە سانسىزلىغان يۇلتۇزلار پىلىلدىشاتتى. ئون تۆت كۈنلۈك كامالىغا يەتمىگەن پۇچۇق ئاي پەسلەرگە قاراپ كۈلۈمسىرەيتتى:

ـــ بۇ مېيىپ مالچى نېمە دېمەكچىدۇ؟ ئۇ نېمانداق جىددىيلىشىدۇ، ـــ جەۋلان ئاستا پىچىرلىدى، ـــ ئۇنىڭ قېشىنى كۆرسىتىپ يىغلىغاندەك قىلىشى ئايالنى بىلدۈرسە كېرەك. ئېڭىكىنى سىلاپ غەزەپلىنىشى مەلۇم ئەردىن شىكايەت قىلىۋاتقانلىقى ئېنىق. ئۇنداقتا ھارۋىكەشنى دوراپ يۈزىگە مۇشت تەڭلىشى بۇ نېمىدېگەن ئۆزى! ئەستاغپۇللا تازىمۇ تەس بولدىغۇ.

جەۋلان قول سائىتىگە قارىغاندىن كېيىن، ياتاقتا كۆرۈش ئۈچۈن ئۈستەلدىكى ماتېرىياللارنى يىغىشتۇرۇپ پوپكىغا سالدى. ئۇ ئىشخانا ئىشىكىنى تاقاپ ھويلىغا چىقتى. كېچە يوپيورۇق ئايدىڭ بولۇپ، تال بوستان ئاستىدا ئالا كۆلەڭگىلەر تىترەيتتى. لاپاسلىق مال ئېغىلى ۋە ئۇنىڭ ئۈستىگە بېسىلغان پىچان، قوناق پاسىرى، زىغىر پاخىلى قۇم بارخانلىرىدەك چوقچىيىپ تۇراتتى. سول تەرەپتىكى لايسۇۋاق ئاددىي ئۆيلەر ئالدىدا كونا ساپال،

تىرنا، تۇلۇق تاش ۋە بۇزۇلغان شامالدۇرغۇچلۇق بۇغداي تازىلاش ماشىنىلىرى ئۈيەر - بۇيەردە چېچىلىپ ياتاتتى. جەۋلان بىر كونا ئۆينىڭ ئىشىك ئالدىغا كېلىپ، يەكتەكنى غېرىبچە يېپىنىپ ياتقان ئەخمەتنى كۆرۈپ، ئاستا پىچىرلىدى:

— قازناقتىكى كوللېكتىپنىڭ مۇلكىنى ساقلاپ يېتىپتۇ - ده بۇ بايقۇش، شۇنچە مىنبىگلار تۇرغۇچىدا مۇشۇ مېيىپ ئادەمنى قاراتقىنى قويغىنىنى كۆرمەمدىغان.

جەۋلان قازناق ئالدىدىن ئۇزاپ، ئەمدىلا دەرۋازا ئالدىغا كەلگەندە، ئۇنىڭ كۆزى قازناق ئۆينىڭ ئۆگزىسىدە تىمىسقىلاپ يۈرگەن بىر كۆلەڭگە چۈشۈپ، دەرھالا تام سايىسىغا يوشۇرۇندى. قارا كۆلەڭگە نەگىدۇر دوڭغىياتتى. بىردە ئەتراپىغا چۆچۈپ قارايتتى ھەم قوللىرىنى سىلكىپ غەلىتە ھەرىكەتلەرنى قىلسا، تۇرۇپلا توڭلۇك تۆشۈكىگە ئېڭىشىپ، بىر ھازا بېشىنى كۆتۈرمەي غۇدۇڭشىيتتى. جەۋلان تام ياقىلاپ كېلىپ قاتتىق ۋارقىرىدى:

— كىم سەن؟ ئۆگزىدە نېمىش قىلىسەن؟

كۆلەڭگە پالاق - پۇلۇق ئورنىدىن تۇرۇپ قاچتى. ھايال ئۆتمەي ئۇنىڭ كوچىغا گۇپپىدە سەكرىگىنى ئاڭلاندى. بۇ سىرلىق ئىشتىن كۆڭلى ئۆيگەن جەۋلان دەرۋازىنى ئېچىپ كوچىغا چىقتى. كوچا تىمتاسچىلىق بولۇپ، ئاي نۇرىدا غۇۋا يورۇپ تۇراتتى. ئاي نۇرىغا چۆمگەن بۇ جىمجىتلىق بىر خىل سۇرلۇك ئىدى. جەۋلان ئىچىدە ئەتىلا كەنت تەشكىلىگە يۆتكىلىپ كېلىۋالمىسام بولمىغۇدەك، تەشكىل بىلەن مەكتەپ ئارىلىقىدا قاتناپ يۈرۈش ئاۋارىچىلىقىمىكەن، دېگەنلەرنى كۆڭلىدىن ئۆتكۈزدى. بۇگۈن چۈشتە زۇلال بىلەن مەتنىيازمۇ: «ئەمدى كۆچۈپ كەلمىسىڭىز، كۈدە - كۆپىڭىزگە ئۆزىڭىزنى ئوراپ كۆتۈرۈپ ئەكېلىمىز» دېيىشتى. تېخى بايىلا كەلگەن كامالەت: «ئېرى يوق خوتۇن بىلەن بىر قورۇدا ئولتۇرۇشتىن نومۇس

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

قىلمامسىز، ئىگەمبەردىكامنىڭ كەينىگە سۈرۈشىمۇ سىزنى خاتالاشتۇرۇش ... ئاشلىق نورمىڭىزنى ھاشىمكام ياكى زۇلالكاملارنىڭ ئائىلىسىگە قېتىۋەتسىڭىز بولمىدىمۇ!» دەپ تۇمشۇقلىرىنى ئۇچلاپ، قاپاقلىرىنى سۈزۈپ خېلىلا خاپا بولۇپ كەتتى. ئەجەب ـ ھە! بۇ قىز كۆزۈمگە نېمانداق ئىسسىق كۆرۈنىدىغاندۇ؟ ئۇنىڭ نۇقسانسىز چىرايلىقلىقى مېنى ئەسىر قىلىۋالدىمۇ ـ يە؟

جەۋلان كېتىۋېتىپ پوسۇققىدە كۈلۈۋەتتى. چۈنكى ئۆتكەندە ئۆگىنىش قىلىۋېتىپ ئۇنىڭ «غۇلمان!...» دەپ ۋارقىرىۋېتىشى ھەممىنى چۆچۈتۈۋەتكەنىدى. كامالەت راست دەيدۇ، نايىمگۈل دېگەن چوكان بىلەن بىر قورۇدا ئولتۇرۇۋەرگىلى بولمايدۇ. ئۇ بىر قانچە كۈنلەردىن بېرى خۇددى ماراپ تۇرغاندەكلا جەۋلاننىڭ ئالدىغا چىقىدۇ. قاچا، چوكا، قوشۇق سۇنغان بولۇپ، قوللىرىنى قەستەن سۇۋايدۇ. تېخى بىر ـ ئىككى كۈندىن بېرى ياتىقىمغا يەل ـ يېمىش، چاي ئەكىرگەن بولۇپ بىر چاغلارغىچە ئولتۇرۇۋالىدىغان خۇينى چىقىرىۋالدى. جەۋلان «ئەمدى چىقىپ ئۇخلاڭ» دېمىگىچە ئورنىدىن تۇرمايتتى. تېخى ئۈلۈشكۈن ئىچ كىيىملىرى بىلەنلا كىرىپ، «جەۋلان ئاكا ھېرىپ كەتكەنسىز، پۇت ـ قوللىرىڭىزنى تۇتۇپ قويايمۇ» دەپ تۇرۇپلاۋالدى. شەيتىنى ۋەسۋەسىگە سالغان جەۋلاننىڭ تومۇر، سۆڭەك، پەيلىرى بىردىنلا تەرەددۇتلىنىپ، يۈرىكى شامدەك ئېرىپ كەتكىنى تاسلا قالدى. بىراق ۋاڭ يۇڭنىڭ: «خىزمەت گۇرۇپپا ئەزالىرىنىڭ ئىستىلدا چىرىكلىشىشى قەتئىي كەچۈرۈلمەيدۇ» دېگەن سۆزى ئۇنى ئۇيقۇدىن ئويغاتتى. يەنە كېلىپ نايىمگۈلنى كىرگۈزگىنى ھەم جەۋلاننىڭ نەپسىنى يىغىپ ئالالماسلىقىنى شەيتانى لەئىندىن تىلەۋاتقانلار بارلىقىنى ھەتتا ئىشىك ئالدىدا ماراپ تۇرغانلىقىنى ئويلىغىنىدا ئۇنىڭدىكى ياۋايى ھەۋەسلەر خۇددى باھاردىكى مامكاپ گۈلىدەك پۇررىدە توزۇپ كەتتى. ياق، ياق!

قۇمتام دېھقانلىرىنىڭ مەنپەئىتىنى ئالىقاندەك يەرگە تېگىشكىلى بولمايدۇ!...

بايىلا كېلىپ جەۋلاننى ئاگاھلاندۇرغان كامالەت كەنت تەشكىلىدىن چىققاندىن كېيىن ئۆيگە كەتكۈسى كەلمىدى. ئۇنىڭ نېمە ئۈچۈندۇر ئىچى سىقىلاتتى. كىمگىدۇر بىرسىگە ئېسىلىپ يىغلىغۇسى، پۈخادىن چىققۇچە دەرد تۆككۈسى، قايسىدۇر بىر باغرىتاشنى تىللاپ، غەيۋىتىنى قىلغۇسى كېلەتتى. قىزىق ئىش، ئۇنى زادى كىم رەنجىتكەندۇ؟ قايسىبىر تاش بېغىر دىلىغا ئازار بەرگەندۇ؟ مۇشۇنداق جازىبىلىك لاتاپەتلىك ساھىبىنىڭ كۆڭلىنى ئاغرىتىدىغانلار بۇ دۇنيادا روناق تاپماس، بىر نېنى ئىككى، كېپىنى تىزىدىن ئاشماس!... ئۇنىڭ نۇقسانسىز بىر يۈلتۇز ئىكەنلىكىغۇ راست، بۇنىڭغا ئۇلۇغ ـ ئۇششاق، ھەتتا بۆشۈكتىكى سەبىيلەرمۇ گۇۋاھ!... بۇنداق ئوچۇق چىراي، مۇلايىم، رەڭگى ـ رۇخسارى دائىما پاكىز يۇرۇيدىغان، مەسۇم سەنەمدىن بۇ دىياردا يەنە قانچىسى بارىدۇ؟! بولسىمۇ بولار، لېكىن ئۇنىڭدەك ئادەمنىڭ ئامراقلىقىنى كەلتۈرىدىغان ساددا ـ سەمىمىيلىكى، ئوماق دومىسىشلىرى، كىرپىكىنى قېقىپ جىلمىيىشلىرى، تاتلىق كۈلگەندە ئىككى مەڭزىدە پەيدا بولىدىغان چوڭقۇر زىننىخلىرى، قېلىن ھەم ئۇزۇن كىرپىكلەر دالدىسىدا خۇمارلىشىپ تۇرىدىغان شەھلا كۆزلىرىدىن ئۇنى ھەرقانداق ئەركەك زات خام يەۋالغۇسى كېلەتتى.

كۆزلىرى ياش يۇقى كامالەت ئۆستەڭ بويىغا كېلىپ، يۇمشاققىنا چىملىقتا تىزلىرىنى قۇچاقلاپ ئولتۇردى. چوڭ يول خۇددى قول يەتكۈدەك يەردە بولسىمۇ، ئېگىز ئۆسكەن ئەمەن، سۇتلىگەن، ياۋا كەندىر، لويلا، قىزىل قورايلار دالدىسىدا ئۇنى ھېچكىم كۆرەلمەيتتى. كامالەت ئاي يورۇقىدا ئونچە ـ مەرۋايىتلاردەك ۋىلىلداپ ئېقىۋاتقان سۇغا قارىغىنىچە جەۋلاننىڭ سۆزلىرىنى ئەسكە ئالماقتا ئىدى:

— «بۇ قىزنى قۇملۇق گۈلى» دەپ تەرىپلىسە بولغۇدەك···

— «ھاشىمكا ئاشۇ غۇلمانلار نامزاتىغا مېنىمۇ كىرگۈزۈپ قويۇڭ، خۇدايىم ئال قۇلۇم» دەۋەتسە ئەجەب ئەمەس···

— مۇشۇ گەپلەرنى ئاشۇ جەۋلان دېگەن باغرى تاش دېگەن ئىدى، — پىچىرلىدى كامالەت، — ئەمدى، ئادەمنى ئۆمۈلدۈرۈپ قويۇپ، خىيالىي يۇرىدىيا ··· «غۇلمانلار نامزاتىغا مېنىمۇ كىرگۈزۈپ قويۇڭ» دېگىنى «كامالەتنى ياخشى كۆرىدىغانلار قاتاردا مەنمۇ بار··· » دېگىنى بولماي نېمە؟ ··· ئۇنىڭ، «ئال قۇلۇم، دەۋەتسە» دېگىنى «كامالەتنى ماڭا بېرىۋەتسە ئەجەب ئەمەس» دېگىنىغۇ، ئۇنداقتا ئۇ؟!···

بىردەمدىلا ئۇمىد چىراغلىرى ژۇللىدە يانغان قىز قىزىرىپ، ئۇياتچىسى كەلگەندەك يۈزىنى ئالقانلىرىدا توستى. لېكىن يولدىن پاراڭلىشىپ كېلىۋاتقان ئىككى كۆلەڭگە ئۆيلىرىگە ئايرىلىدىغان يول ئاچىلىدا توختاشتى. كامالەت ئاستا بويۇنداپ قارىدى. ئۇلار كىچىك ئەترەت ھېساباتلىرىنى تەكشۈرۈشتىن قايتقان زۇلال بىلەن مەتنىياز ئىدى.

— نايمگۇل توغرۇلۇق جەۋلانىنى ئەسكەرتىپ قويغىنىڭ ياخشى بولدى، — دېدى مەتنىياز، — بىراق ئىگەمبەردىنىڭ كۆزى قىيارمۇ؟

— ئىگەمبەردىنىڭ ئاشنىسى تۇرسا، دېمەكچىمۇ سەن؟

— شۇنداق.

— ۋاقتى كەلگەندە شەيتانمۇ قۇرئاندىن دەلىل كەلتۈرىدۇ، دېگەننى ئاڭلىغانمۇ سەن؟ — زۇلالنىڭ گەپلىرى بەكمۇ ئېنىق ئىدى، — ئۇلار جەۋلاننى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن ھېلىغۇ ئاشىنىسىكەن، قىزى ھەتتا خوتۇنىنىمۇ ئىشقا سېلىشتىن يانمايدۇ···

— ھاشىمكام جەۋلاننى «ئۇنداق ـ مۇنداق ھېيلە ـ مىكىرگە ئالدىنىدىغان بالا ئەمەستەك قىلىدۇ» دەپ ئاشۇرۇۋەتتىمۇ

قانداق؟

ـــ ئويلاپ باقە، مەتنىياز، جەۋلان 25 ياشلاردىكى ئۆيلەنمىگەن بەردەم يىگىت تۇرسا ··· مىياڭلاپ، سۇۋۇنۇپ كەلگەن، چىرايلىق ئاسلانغا ئامراقلىقى كەلمەيدىغان كىم بار؟ ئۇنىڭ ئۇستىگە نايىمگۈل دېگەن تۇرۇلغۇنىڭ بالىسىدەك تۇرسا ··· بولدى، ۋاقىت خېلى بولۇپ قاپتۇ، قايتىلى.

ئۇلار خوشلىشىپ ئىككىسى ئىككى يولغا قايرىلىپ مېڭىشتى. لېكىن كامالەتنىڭ قۇلىقىدا ئۇلارنىڭ ھېلىلا قىلغان سۆزلىرى، بولۇپمۇ «نايىمگۈل تۇرۇلغۇنىڭ بالىسىدەك تۇرسا···»، «سۇۋۇنۇپ، مىياڭلاپ كەلگەن چىرايلىق ئاسلانغا ئامراقلىقى كەلمەيدىغان كىم بار؟» دېگەن سۆزلەر قۇلىقىدا تەكرارلىنىش بىلەن كامالەتنىڭ يۈرىكىنى كۈندىشلىق ئىسكەنجىلىرى ئالقىنىغا ئېلىپ سىقتى. بۇ ئاچچىق ۋە نومۇسلۇق ئاغرىقىغا بەرداشلىق بېرەلمىگەن كامالەت ئۆستەڭ بويىدىكى بۇكلۇكتىن چىقىپ مەكتەپ تەرەپكە يول ئالدى.

دۇنيادا ئايالالاردەك چۈشەنگىلى بولمايدىغان مۇرەككەپ تائىپە ئاز تېپىلسا كېرەك. ئادەتتە ئۇلار كۈندۈزىمۇ، يالغۇز قالغانلىرىدا «تىرىقىدە» قىلغان شەپىدىن قورقۇپ، ئالەمنى مالەم قىلىدۇ. ئەرلىرىگە تاپا ـ تەنە قىلىشىپ ئارام بەرمەيدۇ. بىراق ئۇلارنىڭ ئايالىلىق مەنپەئىتىگە، ئايالىلىق غۇرۇرىغا، ئايالىلىق ئىززەت ـ نەپسىگە شىكەستە يېتىدىغان بىرەر ئىشنىڭ شەپسىنى ئاڭلا ـ ئاڭلىماي ئۇلار شىر، يولۋاسقا ئايلىنىدۇ. قاراڭ، ئادەتتە قۇرت ـ قوڭغۇزدىن قورقۇپ چىرقىرايدىغان كامالەت مۇشۇ سۇرلۇك جىمجىت تۈندە باشلانغۇچ مەكتەپنىڭ قاراڭغۇ بېغىغا كىرىپ كەلدى. ئۇ ئېرىق بويىدىكى چوڭ بىر تۈپ تېرەك ئارقىسىغا چاپلىشىپ تۇرۇپ ئەتراپىغا ئوغرىلىقچە قارىدى. ئەمما يۈرىكى خۇددى قۇلاق تۈۋىدە دۇمباق چىلىۋاتقاندەك «گۇم ··· گۇم ··· گۇم··· » قىلىپ ئۇراتتى.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئىنتىرنىتىمىزنىڭ ئىنتىرنىتىمىزنىڭ يېڭى تادرىسى

ئارىدىن ئانچە كۆپ ئۆتمىدى بولغاي ھېلىقى «تۇرۇلغۇنىڭ بالىسى»، «چىرايلىق ئوماق ئاسلان» ئۆيىدىن چىقىپ كەلدى. ئۇ كۆكسىلىرىنىڭ كۆپ يېرى كۆرۈنۈپ تۇرغان ئاق ئاسما مايكا، چوڭ يوتىلىرى «مانا مەن» دەپ تۇرغان ئاق كالتە ئىشتان كىيىۋالغاچقا، يىراقتىن ئۇ، «قىيپالىڭاچ» تەك كۆرۈنەتتى. نايىمگۈل جەۋلاننىڭ ياتىقى ئالدىغا كېلىپ ئىشىكتىكى قۇلۇپقا قارىغاندىن كېيىن، مەكتەپ ئالدىدىكى يولغا كېلىپ ساقلىدى. ئۇ ئانچە كۆپ ساقلىمايلا، پوپكىسىنى قولتۇقلىغان جەۋلان مەكتەپ ھويلىسىغا كىرىپ كەلدى. نايىمگۈل شىپىقاپ كېلىپ ئۇنىڭغا يېقىنلاشتى.

بەدىنىگە ھىم يېپىشىپ كەلگەن ئاپئاق ئىچ كىيىملەر ئىچىدە ئۇنىڭ مۈڭگۈزدەك چوقچىيىپ تۇرغان كۆكسى، دۈپدۈگىلەك ساغرىسى، ئىنچىكە بەللىرى، ئۇزۇن، چىرايلىق يوتىلىرى شۇنچىلىك روشەن ئىدىكى، بەئەينى يالىڭاچتەكلا كۆرۈنەتتى. كامالەت خۇددى يىلپىزدەك ئېتىلپ بېرىپ ئۇنى بوغۇپ قويغۇسى كەلدى. ئەمما نايىمگۈل ناز بىلەن سوۋۇنۇپ، جەۋلاننىڭ قولىنى تۇتتى:

— جەۋلان ئاكا، مۇزلاپ كەتتىم، ياتىقىڭىزغا ئەكىرىپ ئىسسىتىپ قويۇڭا...

— ياتىقىمدا نېمىش بار سىزگە، — جەۋلان قولىنى شارتلا تارتىۋالدى...

— سىزگە دەيدىغان جىق گەپلىرىم بار ئىدى...

— گېپىڭىز بولسا ئەتە كەنت تەشكىلىگە بېرىپ دەڭ. ھازىر دەرھال ئۆيىڭىزگە كىرىپ كېتىڭ، — جەۋلان قەھرى بىلەن ۋارقىرىدى، — ئېرىڭىز بولمىسا كېچىدە نېمىگە يالىڭاچ يۈرۈيسىز؟ يەنە مۇشۇنداق قىلىدىغان بولسىڭىز قۇمتام دېھقانلىرىنى يىغىپ، كۈرەش قىلىپ، ئېشەككە تەتۈر مىندۈرۈپ، يۈزىڭىزگە قازان قارىسى سۇۋاپ سازايە قىلىمىز. ئۇ

چاغدا سىزنى مۇشۇنداق قىلىشقا مەجبۇر قىلغان ئادەملىرىڭىزمۇ قۇتقۇزالمايدۇ.

ــ ما ... ماقۇل... ــ نايمگۇل قورقۇپ كەتتى، ــ ئەمدى ... ئەمدى ... ھەرگىز ... ھەرگىز...

نايمگۇل ئارقىچە مېڭىپ ئۆيگە كىرىپ كەتكەندىن كېيىنلا جەۋلان ئۇنىڭ ئارقىسىدىن مەسخىرە بىلەن كۈلدى ــ دە، ياتقىغا قاراپ ماڭدى. كامالەت جەۋلانىڭ ئىشكى گۈپپىدە يىپىلغاندىن كېيىن مەيدىسىگە ئالقىنىنى قويۇپ، كۈلۈمسىرىدى:

ــ رەھمەت جەۋلان، ــ كامالەت ئايغا قارىدى، ــ شۇ نەرسە ئېسىڭىزدە بولسۇنكى، سىز مېنىڭ...

كامالەت باشلانغۇچ مەكتەپنىڭ بېغى ئارقىلىق چوڭ يولغا چىقتى ــ دە، ئالدى ــ ئارقىسىغا قارىماي كېتىپ قالدى. ئۇ كېتىۋېتىپ «جەۋلان سىز نېمىدېگەن ياخشى» دەپ پىچىرلىدى. ئۇ جەۋلاندىن ئاشۇنداق سۆيۈنۈپ كېتىۋاتقىنىدا، جەۋلان پۈتىنى يۇيغان داستىكى يۇندىنى تۆكۈۋېتىش ئۈچۈن سىرتقا چىقتى. ئۇ، تەرەپبال مەكتەپ مەيدانىنىڭ ئۇ تەرىپىدىكى كۆچەتلىكتە «ۋال ــ ۋۇل» يانغان تاماكا ئوتىنى كۆرۈپ قالدى ــ دە، «كىم سەن؟» دەپ ۋارقىرىشى ئۇ شۇ ھامان كۆچەتلىك ئىچىدە غايىب بولدى. تېڭىرقاپ تۇرۇپ قالغان جەۋلان سىرلىق بىر ئىشنىڭ تېگە يەتكەندەك، نايمگۇلنىڭ ئۆيگە قاراپ قويۇپ ياتقىغا كىرىپ كەتتى. ئۇ شامنى ئۆچۈرۈۋېتىپ كارىۋىتىدا يانپاشلىدى. كەچتىن باشلاپ يۈز بەرگەن ئىشلار ئۇنىڭ كۆڭۈل ئېكرانىدا قايتىدىن پەيدا بولدى:

«بايا ئەخمەت گاچا چېچىلغاندەك، ئاچچىقلىغاندەك ئەجەب بىر ئىما ــ ئىشارىلارنى قىلىپ، نېمىلەرنىدۇر دەپ ۋارقىراپ كەتتى. ئۇ زادى ماڭا نېمە دېمەكچىدۇ؟ راست، كەنت ئۆگزىسىدە تىمىسقىلاپ يۈرگەن قانداق ئادەم؟ ئۇ قازناق ئامبار ئۆگزىسىدە

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى نادرىسى

نېمە قىلماقچى؟ ئوت قويۇشنى پىلانلاپ كەلمىگەندۇ! تېخى ھازىرلا كۆچەتلىكتە تاماكا چەككەن ئادەم بۇ تۈن نىسپىدە، مەكتەپ بېغىدا نېمىش قىلىدۇ؟ ئۇ مېنى پايلاپ يۈرگەن چاۋار، ئىگەمبەردى ياكى مەتسىدىق بولۇشى مۇمكىن. توغرا، ئۇلار مېنى ھاللاڭ قىسماققا دەسسىتىپ تۇتۇۋالماقچى ئىكەندە! قارا بۇ ئەبلەخلەرنىڭ ھىيلىسىنى ... نەچچە كۈندىن بېرى نايىمگۈلنىڭ ئۇرۇنۇشلىرى بىكار ئەمەسكەندە! بۈگۈن بۇ يەمچۈكنى يالىڭاچلاپ تاشلىغىنىنى كۆرەيمۇ! مەن قۇمتامغا كېلىپلا جىنلارنىڭ ئۇۋىسى چۇۋۇلۇپ كەتتىمۇ نېمە؟ بۇندىن كېيىن يەنە قانداق ئىشلار يۈز بېرىدۇ؟...

جەۋلان سىرتقا چىقىپ كۆرۈپ بېقىش ئۈچۈن ئورنىدىن تۇردى. ئۇ ئىشىك ئاچقۇچىغا قول ئۇزىتىپ بولۇپ توختاپ قالدى. ئەگەر ھېلىقى «سىرلىق» ئادەملەر يېقىن ئەتراپتا بولۇپ قالسا، ئۇلار بىلەن يۈزتۇرا ئۇچرىشىپ قېلىش خەتەرلىك ئىدى. ئۆزلىرىنىڭ ئاشكارىلىنىپ قالغانلىقىدىن قورقۇپ كەتكەن بۇ ئەبلەخلەر ھەر خىل قاراملىقلارنى قىلىشتىن يانمايتتى. شۇڭا جەۋلان دېرىزىگە چاپلانغان سامان قەغىزىنىڭ يىرتىلغان يېرىدە سىرتقا قارىدى. بۇ قېتىم كۆچەتلىكتىكى چوڭقۇر ئېرىق ئىچىدە بىر كىمنىڭ مىدىراۋاتقان قاپقارا بېشى كۆرۈندى. جەۋلان ئۇنىڭدىن كۆز ئۈزمەي قاراپ تۇردى. بىر چاغدىلا ھېلىقى قاپقارا باش لەڭڭىدە ئورنىدىن تۇرۇپ ئېڭىشكىنىچە بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ، يەنە ئەتراپىغا قاراپ نۇرسېيىتنىڭ ئۆيى ئالدىغا كېلىپ ئىشىكنى بوش قاقتى ۋە پەس ئاۋازدا «مەن» دەپ شىۋىرلىدى. ئۇنىڭ بەستىدىن، خىرقىراپ چىققان ئاۋازىدىن ئىگەمبەردى ئىكەنلىكى ئېنىقلا ئىدى. ئاڭغىچە ئىشىك ئېچىلىپ ئىگەمبەردى ئۆيگە لىپپىدە ئۆزىنى ئالدى.

ــ ئەسلىدە قۇش بالىسىنىڭ كويىدا يۈرگەن ئوغرى مۈشۈككەندە! ــ جەۋلان مەسخىرىلىك كۈلدى، ــ ئۈستىگە

بېسىپ كىرىپ رەسۋا قىلايمۇ بۇ زىناخورلارنى!

شۇ دەقىقىدە جەۋلانىڭ قۇلاق تۈۋىدە ئەيسايۇفنىڭ ئاۋازى ياڭرىغاندەك بولدى:

— «ھەي شامالىق، ئۆپكەڭنى بېسىۋال، بۇ ئۆيگە كىرىپ كەتكەن زىناخورنىڭ خوتۇنى، بالىلىرى، ئۇنى كۈتۈۋالغان بۇزۇقنىڭ ئېرى بارلىقىنى ئۇنتۇپ قالما، ئىككى ئائىلىنى ۋەيران قىلىشتىن ھەزەر ئەيلە··· »

— ھەي ... ي، ناشايان ئىشلارنى كۆرۈپ تۇرۇپ، سۈكۈت قىلغىنى بولمايدىكەن···

— ھەي شامالىق ئۇنتۇپ قالدىڭمۇ؟ — ئەيسايۇفنىڭ ئاۋازى يەنە جاراڭلىدى، — «تاخۇ تاخ» دەپ ئۇركۈتۈۋەت.

— شۇمۇ گەپ بوپتۇ، — جەۋلان خاپا بولدى، — بۇ كېچىدە ھەممە توخۇلار قوندىقتا تۇرسا، قايسى توخۇنى ئۇركۈتمەنكىن··· جەۋلان ئورنىغا كىرىپ يېتىۋېتىپ ئاستا غۇدۇڭشىپ قويدى.

— ئەجەب ئەنسىز بىر كېچە بولدا···

ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى

ئون تۆتىنچى باب

تەشۋىشلىك مۇھەببەت

ئىگەمبەردى بىلەن نايىمگۇل سۇپا ئۈستىدىكى كۆرپىدىلا يالىڭاچ ياتاتتى. چىراغنى ئۆچۈرۈۋەتكەن بولسىمۇ، تۆڭلۈكتىن چۈشكەن ئاي نۇرى ئۇلارنى غۇۋا يورۇتۇپ تۇرغاچقا، يوغان تۆكلۈك قارا ئۆمچۈك كىچىككىنە ئالما قۇرتىنى چاڭگاللاۋاتقاندەك غەلىتە كۆرۈنۈشنى پەرق ئەتمەك تەس ئەمەس ئىدى. ساغۇچ چىگىش ساقال ئىگەمبەردى بەدەنلىرى ئۇقادەك ئاپئاق، چۈمۈلىدەك نازۇك، تالى مەجنۇنەدەك ئەۋرىشىم نايىمگۈلنى چۈپۈر باسقان مەيدىسىگە تېڭىپ ئاستا گەپ قىلىۋاتاتتى:

— ھەي، نايىم بىرنەچچە ئېغىز غۇدۇڭشىپ قويۇپلا يېنىپ كىردىڭا. مەن ساڭا، بۇ مېنىڭ تەقدىرىمگە باغلىق چوڭ ئىش دېمىگەنمىدىم.

— ئۇ ... ئۇ مېنى تىللاپ بەشپۇچۇق قىلىۋەتتى.

— نېمىدەپ؟

— «سېنى بۇنداق قىلىشقا كۈشكۈرتكەن كىم؟ يەنە مۇشۇنداق قىلساڭ دېھقانلارنى يىغىپ كۈرەشكە سالىمىز. يۈزۈڭگە قارا سۈۋاپ، ئېشەككە تەتۈر مىندۈرۈپ، سازايى قىلىمىز» دەپ شۇنداق قورقۇتۇۋەتتى.

— شۇنداق دېدىما؟ — ئىگەمبەردىنىڭ كۆزلىرى ئەندىشىلىك پىلدىرلىدى، — ياھ ئۇ سېپىدا قورۇپ قالغان خەمەكىنا. تاس

قاپتۇق پوقنىڭ پۆپۈكىنى بۇزۇپ قويغىلى!

ئىگەمبەردىنىڭ ئېسىدىن نېمىدۇر كەچتى بولغاي، دەرھالا ئورنىدىن تۇرۇپ كېيىملىرىنى كىيدى. ئاتىغىچە ئېچ كېيىملىرىنى كىيىشكە ئۇلىگۈرگەن نايمگۇل: «ئانام بىلەن دادامنىڭ بىر ھاجىتى بارکەن» دېيىشى، ئۇ قوپاللىق بىلەن: «ياڭالا ھەر قېتىمدا بىر ھاجىتىڭ چىقىپ تۇرىدۇ سېنىڭ، ھازىر ئالدىرايمەن... » دېگىنىچە تاپىسىغا چۈشۈپ بولدى. ئۇ چىقىپ كېتىدىغان چېغىدا: «بۇندىن كېيىن جەۋلانغا سۈۋاشما، بەك خەتەرلىك» دەپ قويدى. ئىگەمبەردىنىڭ بۇنداق نازىنىنى «يېرىم يولدا» تاشلاپ قويۇپ مېڭىشى تۇنجى قېتىم ھېسابلىناتتى. بۇگۈن كېچە نىساخانىڭ ئۇكىسى بەردىقۇل بىلەن ئۆيدىكى بىر قىسىم نەرسىلەرنى قۇماقتىغا يۆتكىمەكچى بولۇشقان ئىدى. شۇڭا ئۇ مەكتەپنىڭ ئالدىدىكى توپىلاڭ يولدا ئالدىراپ كېتىۋاتقىنىدا، يول چېتىدىكى بۇككىدە ئازغان ئارقىسىدىن چاۋار بىلەن مەتسىدىق تۇيۇقسىزلا شالدىراپ چىقىشى ئىگەمبەردى قورققىنىدىن ئارقىسىغا نەچچە قەدەم داجىپ كەتتى. ئۇلار ئەتراپىغا زەن سالغاندىن كېيىن ئاشۇ ئازغان گۈلى ئارقىسىغا ئۆتۈپ ئولتۇرۇشتى.

ـــ بۇگۈنكى ئىشىمىز سۇغا چىلاشتى، ـــ دېدى ئىگەمبەردى روھسىز ھالدا، ـــ جەۋلان بوش نەرسە ئەمەسكەن.

ئىگەمبەردى نايمگۈلدىن ئاتىلىغان ھەم ئۆزىنىڭ كۆرگەنلىرىنى كۈسۈرلىغانچە سۆزلەپ بېرىۋىدى، چاۋار بىلەن مەتسىدىقنىڭ بىردىنلا كەيپى ئۇچتى. ئۇلار خىلىغچە پۇشاڭشىپ ئولتۇرغاندىن كېيىن چاۋارنىڭ كۆزلىرى تۇيۇقسىزلا ئالىيىپ، قوللىرىنى شىلتىدى:

ـــ مەن ھەر قايسىڭغا ئوخشاش كالا ـ كومۇشا، ئەقلىنى ئېشەك قىلىپ مىنىدىغان ساراڭلارنىڭ قولىدا تۇگىشىدىغان ئوخشايمەن! لەيلى دېگەن پاخپاق پاشىلىققا بېرىپتۇ، تۇنۇگۈن

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى نادىرىسى

سەھەردىلا ھابىل كۆرگەنلىكىنى ئېيتتى، — چاۋار ئىگەمبەردىگە قادالدى، — سىلى ... سىلى زادى، يەنە نېمىگە ساقلايلا؟ كامال كەنتكە كېلىپ چاۋىمىزنى يايغىچىما؟

— مەتسىدىق ئۆزىگە تېگىشلىك پۇل بىلەن ئاشلىق بېلىتىنى تېخى ئەكېلىپ بەرمىسە.

قۇمدىلا پۇتلىرىنى ئۇزۇن سۇنۇپ ئولتۇرغان چاۋار ئۇدۇلىدىكى مەتسىدىقنىڭ مەيدىسىگە بىر تەپكەن ئىدى، ئۇ ئارقىغا موللاق ئېتىپ يۇمىلانغىنىچە پەستىكى ئېرىققا چۈشۈپ كەتتى. غەزىپىدىن يانمىغان چاۋار ئوقتەك ئېتىلىپ كېلىپ ئۇنىڭ ئېڭىكىدىن قاماللاپ دەس كۆتۈرۈۋىدى، مەتسىدىقنىڭ ئاغزى خۇددى كاككۇك بالىسىنىڭ ئاغزىدەك مايماق ئېچىلىپ زۇۋانىمۇ تۇتۇلۇپ كەتتى. ئاڭغىچە ئىگەمبەردى كېلىپ ئۇنى ئاجرىتىۋالدى. مەتسىدىق دەھشەت قورقۇپ كەتكەنلىكى ئۈچۈنمۇ ئۇنى توختىماي «ھېق» تۇتقىلى تۇردى.

— لەيلى پاشىلىققا نېمە ئۈچۈن كىردى بىلەمسىلەر؟ — چاۋارنىڭ تۈكۈرۈكلىرى چاچرىدى، — خىزمەت گۇرۇپپىسى يېڭى كەلگەندە، ئۇ نىقابلىنىپ ئازنە بازارغا بېرىپ ئۇلارنى كۆزەتكەن تۇرسا، پاشىلىققا نېمە سەۋەبتىن كىرىدىغانلىقى ئېنىققۇ!

— پۇلغۇ بار. لېكىن ئاشلىق بېلىتى بولمىغاچقا، — دېدى مەتسىدىق ئېسەدەپ، — سائادەت يېزىلىق ھۆكۈمەت ئاشلىق پونكىتىغا بېلەتكە تېگىشكىنى ئاشلىق ئېلىپ كەتكەن.

— ئاشلىق بېلىتىنى ئەتە كەچكىچە نەدىن بولسا تاپ، — ئىگەمبەردى چاۋارغا كۈچۈكلىنىپ قاراپ قويدى، — مەن گۇگۇم بىلەنلا پاشىلىققا ماڭاي، بولدى چاۋاراخۇن ئۆزلىرىنى تولا ئۇپراتمىسىلا، ئىشلار ئوڭشىلىپ كېتەر.

— ئەگەر كامال ئاقسۇغا كېتىشتىن يالتىيىپلا ئالمىسا، — چاۋار سەل پەسكويغا چۈشتى، — مەن ئىككىڭلارنىڭ ئايىغىدا

ئۆمىلەشكە رازى ...

ئۇلار سوغۇقلا خوشلاشتى، خوتۇنى نىساخانىڭ تاپا - تەنىسىدىن ئەنسىرەپ قالغان ئىگەمبەردى ناھايىتى تېز يۇرۇپ كەتتى. بۇ چاغدا ئۇنىڭ ھويلىسىنىڭ ئالدىدا بىر ئۇي ھارۋىسى، ئىككى ئېشەك تۇراتتى. نىساخان ئۇكىسى بەردىقۇل بىلەن چوڭ - كىچىك تاغار، ماي قاچىلانغان قاپاق، ھەر خىل يوتقان - كۆرپە، گىلەم، ساندۇقلارنى ھارۋىغا بېسىپ، ئېشەككە ئارتىۋاتاتتى.

— ئاچا، يېزنەم مۇشۇنداق ئۇندەرەش ۋاقتىدا نەگە كەتكەندۇ؟ — بەردىقۇل كوچىنىڭ ئۇ بېشىغا قاراپ قويدى، — مانا تاڭمۇ سۈزۈلۈپ كېلىۋاتىدۇ.

— ئەنەڭنى كۆرسۈك ئىت، يەنە بىر قانجۇق بىلەن ئىلىشىپ قالغاندۇ، — نىساخان شالاقىدە تۆكۈردى، — مانا ئىككىنچى قېتىم يۆتكەشكىمۇ ئۇلگۈرەلمىدى.

— توۋا، بېشىدا قازان قاياۋاتسا، سۈيدۈك پۈراپ يۈرىدىكىنا، ئەنە ئۆزىمۇ كېلىۋاتىدۇ.

ئىگەمبەردى كېلىشى بىلەن نىساخان، بەردىقۇل ئىككىسى تەڭلا ئالىيىپ دىمىغىنى قاقتى. لېكىن ئۇ ئۇلاردىن بەتتەررەك ئۆزىنى ئالدىراش كۆرسىتىپ گۈركىرىدى:

— بۈگۈن بىر كېچە ئەترەت باشلىقلىرى ھەم بەزى دېھقانلار بىلەن سۆھبەتلەشتىم. قېنى تېز بولايلى.

ئىگەمبەردى نىساخان بىلەن بەردىقۇلنى قۇماقتىغا يولغا سېلىۋېتىپ، ئۇلار ئۇزاپ كەتكەندىن كېيىنلا ھويلىغا قايتىپ كىردى. ئۇ ئېۋرىقا سۇ تەڭشەپ قوي قوتىنى قېشىدىكى يەم - خەشەك ئامبىرىغا كەتتى. ئىگەمبەردى يۈيۈنۈپ چىققاندا، قورسىقى ئېچىپ كوركىراپ كەتكەندى. ئۇ چاي دەملەشكىمۇ تاقەت قىلالماي، نىساخان تۇنۇگۈن كەچ ئەكىرىپ قويغان قىزىل ئۇزۇم ھەم يۇمشاق ئارپا كۆمىچى بىلەن قورسىقىنى پوملىدى. ئاندىن دالان ئۆيىنىڭ سۈپىسىغىلا ئۆزىنى تاشلاپ ئۇيقۇغا كەتتى.

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پىكى نادرىسى

ئىگەمبەردى ئۇيقۇسىغا قېنىپ ئورنىدىن تۇرغاندا قۇماقتىغا كەتكەن نىساخان قايتىپ كەلگەن ئىدى. ئۇ ئۇششاق توغرالغان شاپاق ۋە ئۈزۈم ئۇۋاقلىرىغا كېپەك ئارىلاشتۇرۇپ قويلارغا يەم تەييارلاۋاتاتتى. تۈنۈگۈن كېچە نايىمگۈلنى يېرىم يالىڭاچ قىلىپ ئوينىغان ئويۇنىدىن سەل خۇدۇكسىنىپ قالغان ئىگەمبەردى خىزمەتنى باھانە قىلىپ جەۋلاننىڭ تومۇرىنى تۇتۇپ باقماقچى بولدى. ئەلۋەتتە «سېنى كۈشكۈرتكەن كىم؟» دېگەن سۆزنىڭ ئۆزىلا يېتەرلىك بولغاچقا، ئىگەمبەردى كەنت تەشكىلىگە كېلىپ ئىشخانىغا كىرىپ كەلدى. جەۋلان ئۈستەلگە يېيىۋەتكەن ھەر خىل تالونلارنىڭ ئۈستىگە بىر پارچە گېزىتنى يېپىپ ئۈستىگە چوتنى (سۈەنپەن) باستۇرۇپ قويدى.

— كەسىلە كەنت باشلىقى، قېنى ئولتۇرسىلا، مەن سىلىنى ئىزلەپ بارماقچى بولۇپ تۇراتتىم.

— كادىرىمىزنىڭ ماڭا نېمە ھاجىتى چۈشتىكىن؟

جەۋلان تۈنۈگۈن كېچە ئۆگزىدە بىر قارا كۆلەڭگىنىڭ پەيدا بولغانلىقى، ئۇنىڭ ھەرىكەتلىرىنىڭ سىرلىق ۋە غەلىتە ئىكەنلىكىنى، جەۋلان «كىم سەن؟» دېيىشى كوچىغا سەكرەپ قېچىپ كەتكەنلىكىنى سۆزلەپ بېرىشى ئىگەمبەردىنىڭ چىرايى ئۆزگىرىپ، قىزغۇچ چاڭگا ساقىلىنى تارتىپ دۇدۇقلاپ كەتتى.

— ئۇ ... ئۇ بەلكىم، ئۇ ... ئۇلاغلىرىغا پىچان ياكى پاسار ئوغرىلىغىلى كەلگەنلەر بولۇشى مۇمكىن.

— پىچان بىلەن پاسار ئات ئېغىلىنىڭ ئۈستىدىكى لاپاستا تۇرسا، بۇ تەرەپتىكى پاكار ئۆگزىدە نېمە ئىش قىلىدۇ، ئۇ زادى نېمە ئۆي؟

— ئات، ئۇ ... ئۇلاغ، ھا ... ھارۋا جابدۇقلىرى قويۇلغان قازناق ئامبار...

— ئامبار؟ ئەجەب مەن ئۇقمايدىكەنمەنا، بىر كۆرۈپ باقسام بولغۇدەك.

ـــ مەن ... ئامبار دەپ ساپتىمەن، ـــ ئىگەمبەردى چۆچۈپ كەتتى، ـــ ساپلا بۇزۇلغان، سۇنغان بىر نېمىلەر، كۆرگىچىلىكى يوق.

ـــ ئىگەمبەردىكا، مەن بىرنەچچە كۈن بولدى، ئەترەتلەرنى ئايلىنىپ كېلەلمىدىم. ئىشلەپچىقىرىش ئىشلىرى قانداق بولۇۋاتىدۇ؟

ـــ مەن بولغاندىن كېيىن خاتىرجەم خىزمەتلىرنى قىلۇەرسىلە، ـــ دېدى ئىگەمبەردى، ـــ بەزى ئەترەتلەر قوناق چېپىپ خامانغا يېيىۋاتىدۇ. بەزى ئەترەتلەر كۈزگى بۇغداي تېرىشنىڭ تەييارلىقىنى قىلىۋاتىدۇ. ماڭا تاپشۇرىدىغان ئىش ـ پىشلار بارمىكىن؟

جەۋلان ئىگەمبەردىنىڭ ئۆزىنى كولدۇرلىتىۋاتقانلىقىنى بىلىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ بۇ يەرگە كىرگەنلىكى، ئاخشامقى تېتىقسىز ئويۇنلىرىنىڭ چانغان ـ چانمىغانلىقىنى، قۇرغان تۇزاقلىرى كارغا كەلمىگەندىن كېيىن نايمىگۇلنىڭ پەيزىنى ئۆزى سۈرگەنلىكى قاتارلىق رەسۋاچىلىقلىرىنى بىلىش ئۈچۈن ئىدى. جەۋلان ئۇنىڭ مەسخىرىلىك ھىجىيىپ تۇرغان چۈپۈرلۈق يۈزىگە قاراپ بىردىنلا جۇدۇنى تۇتتى. ئۇ ئېچىدە: «مەن بىلەن ئوينىشىشنىڭ ئەرزەنگە توختىمايدىغانلىقىنى بىلىپ قوي» دېدى.

ـــ تاپشۇرىدىغان ۋەزىپە ياكى يېغىن بولۇپ قالسا مەن سىلىنى چاقىرىمەن، ـــ دېدى جەۋلان كۈلۈپ تۇرۇپ، ـــ قارىسىلا ئىگەمبەردىكا، ئاخشام غەلىتىلا چۈش كۆرۈپتىمەن، ئەتىگەندىن بېرى كاللامغا كىرىپلاۋالدى دېسىلە.

ـــ يالغۇز يېتىپ قارا بېسىپ قالدىمۇ ـ يە؟

ـــ شۇنداقمىكىن تاڭ، بىر بۇرادەرىم مېنىڭ بېشىمغا ئوت قويۇۋەتمەكچى بولۇپ، ھەدەپ ئوت پۈركۈگىدەك، ئاچچىقىمدا بىر پەشۋا ئېتىشىم قولىدىكى ئوت ئۆزىنىڭ بېشىغا تۇتىشىپ كەتتى. خۇدايا توۋا ئۇ بېشىدا ئوت كۆيۈۋاتسا ئۇسسۇلغا چۈشۈپ

كەتتى دېسە، مەن ئۇنىڭغا: «سېنىڭ ئاقىۋىتىڭدىن ئەنسىرەپ قالدىم. سەن ئىنتايىن ئەقىلسىز نېمىكەنسەن» دېگۈدەكمەن.

ــ بولىدۇ، مەن چىقاي.

ئىگەمبەردى تۇنجۇقۇپلا كەتتى. ئۇ جەۋلانىڭ ئىشخانىسىدىن چىققاندا مونچاق ـ مونچاق تەرلەپ كەتكەن بولۇپ، پېشانە، يۈز، بويۇنلىرىدىن ئېقىۋاتاتتى. ئۇنى بىر خىل ئەنسىزلىك ئورىۋالدى. جەۋلانىڭ سۆز ئويۇنىدىن قارىغاندا، ئۇ ئاخشامقى ئىشلارنى ھەممىسىنى بىلىپ بولغانلىقى ئېنىقلا ئىدى. نايمگۇلنى يالىڭاچلاپ «سەتەڭلەر ھېيلىسى» نى ئىشلەتكەنلىكى، بىراق بۇ ئامالنىڭ بىر پەشۋاغا يارىمغانلىقى، ھەتتا ھېلىقى «بۇرادىرى» نىڭ بېشىدا ئوت كۆيۈۋاتسا، بىر چوكانىڭ قوينىدا «ئۇسسۇل» ئويناۋاتقىنى چۈشكە باغلاپ دەۋالدى. شۇنداق بەكمۇ ئەپچىل بىگىز تىقتى ... تېخى: «ئاقىۋىتىڭنى ئويلاپ قوي، ئەقلىڭنى ئىشقا سال» دەپ بېشارەت بەردى. بۇ يېنىكلىك بىلەن چېقىلىدىغان ئادەم ئەمەسكەن. ئەگەر ئۇ كامالنىڭ ھىدىنى ئېلىپ قالسا، يوشۇرۇنغىدەك چاشقان توشۇكىمۇ تېپىلماي قالغۇدەك.

بۇگۈن كەچتىلا پاشىلىققا بېرىپ، كامالنى ئاقسۇغا يولغا سېلىۋەتمىسەم بولمىدى، دېگەن ئويىنى كۆڭلىگە پۈككەن ئىگەمبەردى جىگدىلىك مەھەللىسىگە قايتىلىدىغان يول ئېغىزىغا كەلگەندە زۇلال بىلەن مەتنىيازغا ئۇچراپ قالدى. ئىگەمبەردى ئۇلارغا سالام قىلغاچ ئالدىنى توستى:

ــ ئۇكىلىرىم، ئۇچرىشىپ قالغىنىمىز بەك ئوبدان بولدى. سىلەر كەنتىمىزنىڭ سەر خىل باللىرى، ئەسلىدە سىلەرنى ئۆستۇرۇش ئويۇمىمۇ بار ئىدى. ئاڭغىچە خىزمەت گۇرۇپپىسى كېلىپ قالدى، ــ ئىگەمبەردى ئالدى ـ ئارقىسىغا قارىۋالدى، ــ ئۇلار بەربىر كېتىدۇ. يەنىلا بىز قالىمىز. شۇڭا ھەرقانداق ئىشتا ئېھتىياتچان بولغىنىمىز تۈزۈك. دېھقانلارغا بېسىم

قىلماڭلار، بولۇپمۇ ئاغىنەڭلار كامالنى ئاياڭلار ... ئۇنى پاشلىققا كىرگۈزۈۋېتىپ ياخشى قىپتىكەنمەن. بولمىسا «تېگى - تەكتى ئېنىق بولمىغان قارا نوپۇس، گۇمانلىق خەنزۇنى ئۆيىدە يوشۇرۇپ ساقلاپ، قانۇنسىز بالا تاپقان...» دېگەن جىنايەت بىلەن قولغا ئېلىنىپ كېتىشى تۇرغانلا گەپ! ئۇ چاغدا نېۋىخان ئانىغا يۈز كېلەلەمسىلەر، شۇنداق ئەمەسمۇ؟

ئىگەمبەردى مۇشۇ گەپلىرىنى دەۋېلىش ئۈچۈنلا، ئۇلارنىڭ ئالدىنى توسقاندەك ئىچىدىكىنى قانداق تېز دەۋالغان بولسا، يەنە شۇنداق تېزلا كېتىپ قالدى. زۇلال بىلەن مەتنىياز بىردەم تۇرغاندىن كېيىن يولغا راۋان بولدى. ئەسلىدە ئۇلار دېھقانلارغا ئېلىپ بېرىۋاتقان تەشۋىقات ئۇلاردىكى قاتماللىق، خىزمەتتىكى ئوڭۇشسىزلىقلار ۋە كامال توغرۇلۇق ھاشىم بىلەن سۆزلەشكەندىن كېيىن جەۋلان بىلەن كۆرۈشمەكچى ئىدى. زۇلال بىلەن مەتنىيازنىڭ يولدا كەلگىچە كامال توغرۇلۇق دېيىشكەنلىرىمۇ، ئىگەمبەردىنىڭ دېگەنلىرىگە ئوخشاپ كېتەتتى.

— مەتنىياز قانداقمۇ قىلارمىز؟ — دېدى زۇلال كېتىۋېتىپ، — جەۋلان ۋاڭ جۇيجاڭ دېگەن بىلەن كامال توغرۇلۇق تېلېفوندا سۆزلەشكەندىن بېرى، خۇددى بىر كىم يۈزۈمگە نىجاسەت سۈۋاپ قويغاندەك بېشىمنى كۆتۈرەلمەيلا قالدىم، دېسە.

— راست دەيسەن، — مەتنىيازمۇ ئەتراپىغا ئېغىر نەزەر تاشلىدى، — «ئۇلارنىڭ ھەممىسىلا قۇمتاملىقنىڭ دۈشمىنى ئەمەستۇ»، «كەنتنىڭ مۇنەۋۋەر ياشلىرىدىن زۇلال، مەتنىياز ... قاتارلىقلار ۋىجدانى بىلەن گەپ قىلدى، دەپ ئىشىنىمەن» دېگەندە ئىشخانىدىن قېچىپ چىقىپ كەتكۈدەك بولدۇم، ھەقىقەتەن ھەممىمىز ۋىجدانسىز تۈزكۈرلارنىڭ ئىشىنى قىلدۇق.

— بۇ گەپلەر ئاز كەلگەندەك، — زۇلالنىڭ قاپاقلىرى چۈشۈپ

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تادىرىسى

كەتكەنىدى، ـــ دەسلەپتە خىزمەتلەر يۈرۈشكەندەك قىلىۋىدى، ئەمدى دېھقانلار بىزنى كۆرسە قاچىدىغان، گەپ قىلىمايدىغان بولۇۋالدى.

ـــ بولۇپمۇ ئەڭ مۇھىم يىپ ئۇچى بولغان بىزنىڭ 4 ـ ئەترەتنىڭ باشلىقى ساۋۇر، 3 ـ ئەترەتنىڭ باشلىقى روزى كاتاڭ، بوغالتىرى بەكرى سونجاقلارنىڭ بىر كېچىدىلا يوقاپ كېتىشى يامان بولدى.

ـــ ھەي مەتنىياز دەپباقە، كامال نېمە ئۈچۈن «مېنىڭ ئىسمىمنى چىقارماڭلار» دەپ ئۆزىنى قاچۇرىدىغاندۇ؟

ـــ ئىككى خىل ئېھتىماللىق بار، بىرىنچىسى جەۋلانغا ئىشىنەلمىدى، ئىككىنچىسى قانۇنسىز بالا تېپىپ قويغانلىقتىن قورقۇپ قالدى. بۇ ئىش مېنىمۇ ئىككىلەندۈرۈپ قويدى.

ـــ ئەمىسە بىزمۇ كامالنىڭ ئىسمىنى چىقارماي تۇرايلى، ـــ دېدى زۇلال چوڭقۇر تىنىپ، ـــ ئەسلىدە مەن بارلىق ئۈمىدنى لەيلىگە باغلىغان ئىدىم. لېكىن ئۇمۇ جىم بولۇۋالدى.

ـــ بۇ قىز ھەر قېتىم پاشىلىققا كىرگەندە كامالغا جىق يېلىنىپتۇ، چۈشەندۈرۈپتۇ، بىراق كامال: «قانۇن بەرىبىر ئىككىمىزنى جازالايدۇ، شۇڭا كۈتۈپ باقىلى» دەپ تۇرۇۋاپتۇ.

زۇلال بىلەن مەتنىياز كۆڭۈلنى پاراكەندە قىلىدىغان پاراڭلارنى قىلىشقاچ ھاشىمنىڭ ئۆيىنىڭ ئالدىغا كېلىپ قالدى. ئۇلار ئوچۇق دەرۋازىدىن ھويلىغا كىرىپ كەلگەندە ھاشىم باغدا مېۋە كۆچەتلىرىنىڭ تۈۋىنى يۇمشىتىۋاتاتتى. ئۇ كەتمەننى تاشلاپ كېلىپ ئىككىسى بىلەن كۆرۈشۈپ، قىر ئۈستىدە ئولتۇردى. ئاندىن ھاشىم ئۇلارغا قەغەز سۇنۇپ، تاماكا خالتىسىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ قويدى. ئىككى ئاغىنە تاماكا ئورىغاچ بىر ـ بىرىگە قارىشىۋالغاندىن كېيىن زۇلال گەپ باشلىدى. ئۇ يولدا كەلگىچە سۆزلىشىپ كەلگەن ئىشلارنى قىسقىغىنا بايان قىلىپ، «زادى قانداق قىلىش كېرەك» دېگەندەك ئۈمىدتە ئىككىسىنىڭ

كۆزلىرىگە قارىدى. ھاشىم قۇمچاقارغا بېرىپ ۋاڭ يۇڭ بىلەن كۆرۈشۈپ كەلگەندىن بېرى، نومۇس ۋە خىجىللىقتىن كوچىلارغىمۇ ئىشەنچلىك چىقالماس بولۇپ قالدى. پراكتىكىغا كەلگەندە بىر ئوقۇغۇچى ئانىسى ـ دادىسى كۆرمىگەن قۇملۇق چۆللەردە خورلانغان دېھقانلار ئۈچۈن جان كۆيدۈرۈپ ئىشلەۋاتسا، ئۇنىڭغا ھەمقان، قانات ۋە مەدەت بولماي، ئەكسىچە يامانلارغا يان تاياق بولۇشتەك كۆڭۈل قارىلىقىنى قانداق چۈشىنىش كېرەك؟! ئۇلار بىر قانچە يىللاردىن بېرى قۇمتاملىق يارانلار بىلەن بىر نىيەتتە بىر ـ بىرىنىڭ دەردى ـ ھالىغا يېتىپ، مۇشۇ كۈنلەرنى كۈتمىگەنمىدى؟ گەرچە ھاشىم ۋاڭ يۇڭنىڭ ئالدىدا كامال توغرۇلۇق ئوشۇقچە بىر نېمە دېمىگەن بولسىمۇ، ئەمما ۋىجدانىنى، ئىنساپىنى قۇرتلار غاجىلاۋاتقاندەك ئازابلىنىپ كەتتى. بولۇپمۇ جەۋلانىڭ تېلېفوندا: «بىر كوممۇنىست ئۆز بۇرچىنى ئادا قىلىشنى بىلە··· »، «بىر ئادەمنىڭ مەنپەئىتىنى پۈتۈن قۇمتام دېھقانلىرىنىڭ مەنپەئىتى ئۈستىگە قويۇپ تۇرۇپ، ساختىلىق قىلغان ئادەمنى قانداقمۇ كوممۇنىست دېگىلى بولسۇن!» دېگەن سۆزلىرى ھاشىمنىڭ ئىنسانىي بۇرچىغا، ئادەمىيلىك ۋىجدانىغا، ئەرلىك غۇرۇرىغا سانجىلدى. دېمىسىمۇ راستىقۇ، بىر خالىسانە پىداكار خورلۇق، ئازاب، كەمستىش، يوقسۇزلۇقتىن قۇتقۇزمەن دەپ كۆكرەك كېرىپ چىقسا «ياق، بىز شۇنى خالايىتتۇق··· » دەپ بوينىنى قىسىپ تۇرۇش نېمىدېگەن بىچارىلىك! كەمبەغەللىك، نامراتلىققا قارىغاندا، بىچارىلىك مىڭ مىراتەم نومۇس ۋە ئەيىب! چۈنكى بىچارىلىك، ئادەمىيلىكنى، ئىنسانىي پەزىلىتىنى، ۋىجدان ـ غۇرۇرىنى يوندى ئەۋرەزلىرىگە تاشلىغاندىن كېيىنكى قىپىيالىڭاچ روھىي قۇلدۇر!···

ـــ بىز كامالنى ئاشكارىلايلى، جەۋلانىنى ئالدمايلى، ـــ دېدى ھاشىم تاماكىسىنى قاتتىق شوراۋېتىپ، ـــ بۇ بالا كەنتىمىز

ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ئۈچۈن جان كۆيدۈرۈپ ئىشلەۋاتىدۇ.

ــ ھاشىمكا بىزمۇ مۇشۇ توغرۇلۇق كەلدۇق، ــ زۇلال بىردەم جىم تۇرۇۋالدى، ــ جەۋلاننىڭ جاپاسىنى دېسەك، ھەممىنى دېگۈمىز بار. لېكىن نېۋىخان ئانىمىز، كامال، لەيلىلەر قورقۇپ، ئەنسىرەپ بىزگە يېلىنىۋاتىدۇ. ئەگەر بىز كامالنى ئاشكارىلاپ، قانۇنىي جازادىن قۇتۇلدۇرۇپ قالالىساققۇ تەلىيىمىز، ئۇنىڭ ئەكسىچە بولدىغان بولسا، بىر ئۆمۈر ئۆزىمىزنى كەچۈرەلمەيمىز.

ــ مەڭگۈ يۇيۇلماس بىر ئازابنى يۈكلىۋالىمىز، ــ مەتنىياز ئاستاغىنا قوشۇپ قويدى.

ــ ھازىر چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار نۇرغۇن پاكىتلارنى ئۆزگەرتىپ، يوقىتىپ، ئۆچۈرۈپ، ئويدۇرۇپ، كۆيدۈرۈپ قىسرىق چىقمىغۇدەك قىلىۋاتقاچقا بىزگە باراڭ كۆرسىتىۋاتىدۇ، ــ دېدى ھاشىم ئاچچىقى بىلەن، ــ ھەتتا بەزى ئەترەت باشلىقلىرىنى قاچۇرۇۋەتتى. ھازىر جەۋلان بۆسۈش ئېغىزى قىلغۇدەك بىرەر كاۋاك تاپالماي ئۆز گۆشىنى يېگۈدەك بولدى. لېكىن بىز ھەممىنى بىلىپ تۇرۇپ...

ــ ھاشىمكا، بۇ تەرەپلىرىنى ئويلىمىدۇق ئەمەس، بىراق يەنىلا نېۋىخان ئانىمىزنىڭ كۆڭلىنى دەپ ئېغىز ئاچالمايۋاتىمىز.

ــ زۇلال توغرا دەيدۇ، ــ دېدى مەتنىياز، ــ لەيلى پاشىلىققا نەچچە قېتىم بېرىپ كامالغا دېمىگەن ـ ئەتمىگىنى قالمىدى. بىراق ئۇ قېرى ئانىسىدىن، ئېغىر ئاياغ لەيلىدىن ئەنسىرەپ ئۆزىنى ئاشكارىلىماسلىقنى ئۆتۈنۈۋاتسا.

ــ ھاشىمكا، كۆڭۈللىرىگە كەلمىسۇن، يەنە بىر مەزگىل قاراپ باقساق، ــ زۇلال يېلىندى، ــ مەسىلە ھەقىقەتەن ھەددىدىن ئېشىپ كەتسە، ھەممىمىز كامالنى مەجبۇرلىساق.

ئۈمىدلىرى كۆپۈككە ئايلانغان ھاشىم چوڭقۇر نەپەس ئېلىپ،

بېشىنى چايقىدى. ھەتتا ئاچچىقىدا ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن ئۈزىتىپمۇ چىقمىدى. تەڭلىك ئىسكەنجىسىدە قالغان زۇلال بىلەن مەتنىيازمۇ بېشىنى ساڭگىلىتىپ كەنت تەشكىلگە قاراپ كېتىۋاتاتتى. مۇشۇ كۈنلەردە بولۇپمۇ چاۋارلار «قېنى قانداق قىلالايسەن؟» دېگەندەك ئۆزىگە سۇ يۇقتۇرماي يۈرۈۋاتقان، دېھقانلار كۈندىن - كۈنگە قۇشقۇنغا ئولتۇرۇۋېلىۋاتقان، خىزمەتلەر تۈرغۇن ھالەتتە قېلىۋاتقاندا، ھاشىم، زۇلال، مەتنىياز قاتارلىق يېزا ئاكتىپلىرى جەۋلاننىڭ يۈزىگە تىكىلىپ قارىيالمايدىغان ھالەت شەكىللىنىپ قېلىۋاتاتتى. شۇنداقتىمۇ جەۋلان بىرەر يىپ ئۇچى، تۈتقۇدەك ساپاق ياكى بۆسۈش ئېغىزىغا ئېرىشىش ئۈچۈن كېچىسى كۈندۈزگە ئۇلاپ بارلىق تالونلارنى يېنىش - يېنىشلاپ تەكشۈرۈپ بىرەر يوچۇق ئىزدەيتتى. چۈنكى بۇ ئۇچ ھېيلىگەر تۈلكە ئاللىبۇرۇنلا يۇقىرى - تۆۋەن قاتناپ، تالون، ھۆججەت، ئاق ھۆججەت، ئېلىم - بېرىملارنى توغرىلاپ، گەپ ئۆگىتىپ، ئارىلىقتىن قىسىرىق چىقمىغۇدەك قىلىۋەتكەنىدى. شۇنداق بولسىمۇ جەۋلانىڭ تىنىق سۇدەك جىمجىت ئىشلەۋاتقانلىقى، ئۇلارنى ئالدىغا چاقىرىپ سوئال - سوراق سۈرىمىغانلىقى، نەزىرىگە ئىلمىغاندەك كۆزدىن سېلىۋەتكەنلىكى چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلارنى بۇرۇقتۇرما قىلىپ، كېچىلىرى ئۇيقۇدىن، كۆندۈزلىرى ئىشتىھادىن مەھرۇم قىلىۋاتاتتى. پەقەت ناگان - ناگاندا كېلىپ ئاشلىق ساقلا، گىلەم كارخانىسى، مەتسىدىقنىڭ مەنقۇلات ئامبىرى قاتارلىقلارنى تەكشۈرۈشى، ئۇنى، بۇنى سوراپ قويۇشى، قوشۇمچە كىرىم، ياغلىق دان، چارۋىچىلىققا دائىر ئىقتىسادىي كىرىم - چىقىم تالونلىرىنى كۆرسىتىپ، گويا ھېچ نېمە بىلمىگەندەك ئاساماقچىلاپ سوراپ قويۇشلىرى ئۇلارنىڭ تۇيىقىدىن تارتىپ، مۆڭگۈزىگچە سىرقىرتىۋەتتى. چۈنكى سورالغان، ئېنىقلىماقچى بولغان، سېلىشتۇرما قىلىنغان سان، خەت، ۋاقىت، تامغا،

ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
www.uyghurtap.com

تۈرلەرگىچە چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلارنىڭ نەزىرىدە ھېلىلا پارتلايدىغان بومبا، يار ئالىدىغان قىيان، تۈتەپ كېتىدىغان ئوتتەك كۆرۈنەتتى، چۈنكى ئاشۇ تۈرلەرنىڭ ئەڭ ئاجىز ھالقىلىرىنى، ئۆزگەرگەن بەلگىلىرىنى جەۋلاننىڭ سېزىۋالغانلىقى ئېنىقلا ئىدى.

زۇلال بىلەن مەتنىياز خۇددى مېھماندارچىلىققا بېرىپ ئورنىغا سىيىپ قويغان بالىلاردەك خۇدۇكسىنىپ ئىشخانىغا كىرىپ كەلگەندە، كۆزلىرى ئولتۇرۇشۇپ كەتكەن جەۋلان يەنىلا ئىنچىكە تەكشۈرۈش، سېلىشتۇرۇش، چىراغ نۇرىغا تۇتۇپ ئۆچۈرۈلگەن، ئۆزگەرتىلگەن بۇرۇنقى خەت، سان، ۋاقىتلارنىڭ ئەسلىي ئىزناسىنى كۆرۈش، خاتىرىلەش بىلەن مەشغۇل ئىدى. ئۇ كىرگەنلەرگە باش كۆتۈرۈپ لەپپىدە قاراپ كۈلۈپ قويدى.

— قېنى ئولتۇرۇڭلار، ئىشلىرىڭلار قانداق بولۇۋاتىدۇ؟

— كۆڭۈلدىكىدەك ئەمەس، — دېدى زۇلال يەرگە قاراپ، — بۆسۈش ئېغىزى قىلىمىز دېگەن 3 ~ 4 ئەترەتلەرنىڭ باشلىقى - بوغالتىرلىرى قېچىپ كېتىپتۇ.

— دېھقانلار: «خىزمەت گۇرۇپپىسى بىزنى كادىرلارغا يامان قىلىپ قويۇپ، ئۆزلىرى شەھەرگە كېتەرمىكىن» دېگەن ئەندىشىدىكەن.

— مەن بۇنىڭدىن گۇمان قىلمايمەن، زۇلال، — دېدى جەۋلان تەمكىن ھالدا، — بىز ئېلىشماقچى بولغان كۈشەندىلەرنىڭ پۇچقىقىغا پىت چۈشتى. ئۇلار قورققىنىدىن خۇدىنى يوقىتىپ كېچىلەردە دېھقانلارغا قورقاق سېلىۋاتىدۇ. بېسىم ئىشلىتىۋاتىدۇ! ھەم تاتلىق ۋەدىلەرنى بېرىۋاتىدۇ.

— جەۋلان، — مەتنىياز ئۈستەلگە يېيىۋەتكەن تالونلارغا ئېڭىشتى، — تالونلاردا مەسىلە باردەك قىلامدۇ؟

— بولغاندىمۇ ئېغىر، مەن قۇمچاقارغا بېرىپ كەلمەكچى. مېڭىشنىڭ ئالدىدا بىر يىغىن ئېچىۋالايلى، — جەۋلان چارچاپ

قالغاندەك قىلاتتى، ــ چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار سىلەرنى قاچانغىچە شۇلۇپ يەيدۇ؟ مەن بۇلارنى ھامىنى يەر چىشلىتىمەن. سىلەر ئۇلارنىڭ ئاجىزلىقلىرىنى بىلىسىلەر، لېكىن نېمىشقىدۇر ئېيتقۇڭلار كەلمەيۋاتىدۇ.

جەۋلاننىڭ سۆزلىرىدىن قىزىرىپ يەرگە قارىغان زۇلال بايىلا ئىگەمبەردىنىڭ دېگەن گەپلىرىنى ئەسكە ئالدى. يەنە نېۋىخان ئانىنىڭ «جېنىم بالىلىرىم، كامالنى ھەپىسىگە ئەكىرىپ كەتسە مەن، لەيلى، بالا ئۇچىمىز قاندق كۈنلەرگە قالارمىز؟ شۇڭا ئۇنىڭ نەدىلىكىنى ھەرگىز دېمىسەڭلار... » دەپ يىلىنغان ۋاقتىدا تۆكۈلگەن ئۇنچىدەك ياشلار كۆز ئالدىغا كەلدى. تېخى كامالنىڭ لەيلىگە دېگەن گەپلىرىچۇ؟ شۇنداق ئىكەن، زادى قانداق قىلىش كېرەك؟ ئالدىغا ماڭسا ئات ئۆلىدىغان، كەينىگە قايتساڭ ھارۋا ئۇرۇلىدىغان، مۇشۇنداق جىددىي پەيتتە توغرا ۋە ئاسايىشلىق يول زادى قايسى؟!

ــ زۇلال، مەتنىياز، سىلەر باشقىلارغىمۇ يەتكۈزۈپ قويۇڭلار، ــ جەۋلان ئىككىسىنىڭ كۆزلىرىگە قارىغان ئىدى، ئۇلار دەرھاللا يەرگە قارىۋالدى، ــ ھەممىڭلار دېھقانلارنىڭ پىكىر ــ تەلەپلىرىنى ئاڭلاپ ئۆگۈنلۈككە ئەتىگەندە، يىغىنغا ئولۇگۈرۈپ كېلىڭلار، مېنىڭ ئەتە بىر كۈنلۈك جىددىي ئىشىم بار، ئۇنى تۈگىتىۋالمىسام قۇمچاقاردىكى يىغىندا يەرگە قاراپ قالىمەن.

ــ ئەمىسە ئۆگۈنلۈكە يىغىندىن كېيىن ماڭىدىغان ئوخشايسىز؟ ــ سوردى مەتنىياز، ــ بولىدۇ، بىز باشقىلارغىمۇ يەتكۈزۈپ قويايلى.

زۇلال، مەتنىيازلار باشلىرىنى سالغان ھالدا ئىشخاندىن چىقىپ كېتىشتى. لېكىن جەۋلان شۇ كۈنى كەچكىچە ئىشلىدى. كەچلىك تامىقىنى يان قورۇدىكى مىنبىڭلار ئاشخانىسىدىن يەپ يەنە ئىشقا كىرىشىپ كەتتى. ھازىر ئۇ كەنت تەشكىلى ئىشخانىسىنىڭ ئىچىدىكى قۇلاقلىق تېلېفون ئورنىتىلغان

www.uyghurtap.com
ئۇنۇمۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇنۇمۇر كىتابلىرىنىڭ پىڭى نادىرىسى

كىچىك بۆلۈمدە يېتىپ قوپاتتى.

كەنت تەشكىلى قورۇسى گۆرىستان جىمجىتلىقىغا چۆمگەن بولۇپ، پەقەت جەۋلان ئىشلەۋاتقان ئىشخانىنىڭ دېرىزىسىلا يورۇپ تۇراتتى. پايانسىز قۇم دەشتىدىن ئۇرۇپ تۇرىدىغان سەلكىن شامالمۇ نەلەرگىدۇر سىڭىپ كەتكەندەك قىلاتتى. دەرۋەقە بۈگۈنكى كېچە تولىمۇ سىرلىق ۋە سۈرلۈك سۈكۈتقا چۆمگەن ئىدى! «قۇم يېيىغ» بويلاپ كېتىۋاتقان بەش ئېشەك ئۈىتىگە ئارتىلغان يۈكنىڭ ئېغىرلىقىدىن قۇملۇقتا مۈدۈرۈپ ئارانلا ماڭاتتى. شۇنداقتىمۇ مەتسىدىق ۋە ئۇنىڭ خوتۇنى سائادەت ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن قامچىلاپ ۋە ئاغزىنى بۇزۇپ تىللايتتى ھەم ئەنسىزلىك بىلەن ئەتراپىغا قارايتتى. يەنە تېخى كەنت سىرتىدىكى قۇم بارخانلىرى ئارىسىدا قارىيىپ كۆرۈنگەن «يۇلغۇنلۇق» دېگەن چاتقاللىقتا چاۋار ھەم ھابىل قارامەدەك ئىككىسى بىر ئۇي ھارۋىسى، ئۈچ ئېشەكتە تاغار، ساندۇق، گىلەملەرنى كىگىزلەردە ئوراپ يۆتكەۋاتاتتى. يەنە مۇشۇ جىمجىت كېچىدە پاشىلىققا ماڭغان ئىگەمبەردى چاۋارنىڭ قاشقا تورۇقىغا قامچە سېلىپ ئۇچقاندەك كېتىۋاتاتتى. ئۇ تاڭ سۈزۈلگىچە چاۋار، مەتسىدىقلارغا خۇش خەۋەر يەتكۈزمىسە بولمايتتى.

ئادەمنىڭ روھى چۈشسە، ئېتىمۇ چاپالماس بوپقالىدۇ، دېگەن گەپ راست ئوخشايدۇ. ئىگەمبەردى ئەتىسى تاڭ سەھەر تۇرماق، چۈشلەر بىلەن سالپىيىپ يېنىپ كەلدى. ئۇ قاشقا تورۇقنى يېتىلەپ ھويلىغا كىرىپ كەلگەندە، ئۇنى ساقلاپ تۇرغان چاۋار بىلەن مەتسىدىق تېرىككىندىن بوغۇلۇپ قالاي دېگەنىدى. ئىگەمبەردىنىڭ سولىشىپ كەتكەن ھالىتى، پۈرۈشۈپ سارغايغان چىرايى ئۇنىڭ كۆڭلىدىكىنى ئاشكارا قىلىپ تۇراتتى. شۇڭا ئۇ گەپ قىلىپ بولغىچە چاۋار ئۆينى ئىشارەت قىلىپ «ئادەم بار» دېگەننى بىلدۈردى ھەم «كەچ گۇگۇم بىلەن قۇم يېيىغدا ئۇچرىشايلى» دەپ گەپنى ئۈزۈۋەتتى. ئىگەمبەردى بېشىنى

سالغىنىچە ئۆيىگە قايتىپ كەلدى، ئۇ خوتۇنى نىساخان ئېلىپ كەلگەن بىرقاچا شويلىدىن بىرنەچچە قوشۇق ئېلىپلا بولدى قىلدى. ئۇنىڭ گېلىدىن ئاش تۇرماق تېرىقمۇ ئۆتمەيدىغانىدەك قىلاتتى. ئۇ پاشىلىقتا تاڭ ئاتقىچە يالۋۇرۇپ، يېلىنىپ، نۇرغۇن ۋەدىلەرنى قىلغان بولسىمۇ، كامال ئاقسۇغا كەتمەيدىغانلىقىنى ئېيتىپ تاش چىشلەپ تۇرۇۋالدى. ھەتا 300 سوم پۇل، 50 جىڭ ئاشلىق بېلىتىگە قاراپمۇ قويمىدى. ئىگەمبەردى:

— بوپتۇ، ئۆزۈڭ دېگەندەك 500 سوم پۇل، ئۈچ ئايلىق 90 جىڭ ئاشلىق بېلىتى ئەكېلىپ بېرەي، — دېسىمۇ كامال قېتىنمىمۇ ئالمىدى.

ئىگەمبەردىنىڭ لەيلىنى بوغۇپ ئۆلتۈرۈۋەتكىسى كەلدى. ئۇ پاشىلىققا كىرىپلا كامالنى بىر پىرقىرتىپ قويۇۋەتكەندەك ئۆزگەرتىۋەتكەن ئىدى. ئەگەر كامال 2 ـ 3 ئاي يوقاپ كەتكەن تەقدىردە كېلىۋاتقان بوراندىن ئامان قېلىشلا ئەمەس، چاۋار، مەتسىدىقلارنىڭ تاپا ـ تەنىلىرىدىنمۇ قۇتۇلۇپ قالاتتى. ھەي تەتۈر پەلەك! «بىر تىلەمچى قىزنىڭ قولىدىن نېمە كېلەتتى؟» دەپ سەل قارىغىنىنى كۆرمەمدىغان! ئۇنىڭ بۇنداق ئوتقۇيروقى، زۇۋاندار، تۇرگۇنلۇكىنى بالدۇرراق بىلگەن بولسا، كامالنى پاشىلىققا ھەيدىگەندىن كېيىنلا ئۇنى شەھەرگە ئاپىرىپ تاشلىۋەتكۈلۈككەن ئەمەسمۇ! قارا ئۇنىڭ يامانلىقىنى، بىر ئوبدان كېچىككە كىرگەن كامالنى تەرسا ئېشەككىلا ئايلاندۇرۇپ قويۇپتا!... ئەمدى ئۇ جەۋلاننى ئىزدىشى، ئۇنىڭغا ھەمىمە بولغان ئىشلارنى دەپ، دەرد تۆكۈشى تۇرغانلا گەپ! ئەمدى قانداق قىلغۇلۇق؟ بۇ... بۇ پاخپاق كامالنى ئاشكارىلاپ قويسىلا تۇگەشكىنىمىز شۇ ... ئۇنى دىنغا، قانۇنغا باغلاپ تۇرۇپ، دېھقانلارنىڭ ھەتتا يارۇ بۇرادەرلىرىنىڭ ئاغزىنى تۇۋاقلىغىنىمىز بىكارلا بولىدىغان بولدى. توۋا، توۋا، نەدىنمۇ ئۇندى بۇ قانجۇق!

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى نادىرىسى

تاققا ـ تۇققا ئەنسىز خىياللار بىلەن كەچ بولۇپ قالغىنىنى سەزمەي قالغان ئىگەمبەردى ئورنىدىن تۇرۇپ خوتۇنى نىساخانغىمۇ ئۇندىمەي ئاستىلاپ سىرتقا چىقىپ كەتتى. ئۇ قۇم توپىلىق يوللاردا خىيالدىن باش كۆتۈرەلمەي كېتىۋاتقىنىدا، ھاشىم يولۇقۇپ قالدى. ئۇلار سۇسقىنا ئېگىلىپ سالاملاشقاندىن كېيىن ئۆتۈشۈپ كەتتى. ھاشىم كەنت كوچىسىغا قايرىلىدىغان يەرگە كەلگەندە ئارقىغا قايرىلىپ قارىغان ئىدى، ئىگەمبەردىمۇ تەڭلا ئارقىسىغا قارىدى ـ دە، قۇم يېيىغ تەرەپكە كېتىپ قالدى. بۇ كېچىدە قۇم يېيىغ تەرەپتە نېمە ئىش قىلىدىغاندۇ؟ دېگەن ئوي بىلەن ھاشىم كەنت تەشكىلىگە قەدەم ئالدى ـ دە ئاستىلا ئەخمەت گاچىنىڭ غېرىبانە ئۆيىگە كىرىپ كەتتى. بۇ چاغدا لەيلى پاشىلىققا ئاتلىنىش تەييارلىقىنى قىلىپ بولغانىدى. ئەخمەت گاچا ھاشىمنىڭ دېگەنلىرىنى ئىشارىلار بىلەن بىرمۇ بىر چۈشەندى. ھاشىممۇ باشلىرىنى سىلكىپ، قوللىرىنى شىلتىپ قاش ـ كۆزلىرىنى ھەرىكەتلەندۈرۈپ سۆزلىگەنسېرى چىرايىدىن بىر خىل جىددىيلىك چىقىپ تۇرغان لەيلىمۇ «چۈشەندىم» دېگەندەك بېشىنى لىڭشىتتى. ھاشىم ئۇنىڭ دولىسىغا پەپىلەپ، ئاق يول تىلىدى.

ئوبدانلا قاراڭغۇ چۈشۈپ قالغانىدى. ئۇچىسىغا قارا ئەتلەس كۆڭلەك، بېشىغا ئاق تەلپەك كىيىپ، بېلىگە رومال باغلىغان لەيلى ۋە ئېگەرلەنگەن ئاق ئاتنى يېتىلىگەن ئەخمەت ئىككىسى كەنت تەشكىلىنىڭ چوڭ دەرۋازىسىدىن چىقتى. ئەخمەت قىزنىڭ قولتۇقىدىن يۆلەپ ئاتقا مىندۇرگەندىن كېيىن، لەيلى ئاتقا قامچا ئۇرۇشى «ئاقتاش» كىرىچىدىن ئايرىلغان «يا» ئوقىدەك چېپىپ، كۆز ـ يۇمۇپ ئاچقۇچە غايىب بولدى.

«ئاقتاش» بىردەمدىلا كەنتنى ئارقىدا قالدۇرۇپ، قۇم يېيىغقا يېتىپ كەلدى. بۇ يوللار ئاتقا بەكمۇ تونۇش بولۇپ كەتكەچكە، بوجىسىنى تارتمىسىمۇ ئۆزىلا يەر چاپچىپ قۇملۇق ئىچىگە

كىرىپ كېتەتتى. ئات توپ ـ توپ يۇلغۇن چاققاللىقىغا كېلە ـ كەلمەيلا قۇمدىلا ئولتۇرغان ئوچ ئادەم دەرھاللا ئۆزلىرىنى يۇلغۇن دالدىلىرىغا ئالدى. يىراقتىنلا غەيرىي شەپىنى سەزگەن ئات خارتىلداپ ئۇركۈگەن بولسىمۇ، تىككىدە ئۆرىدەپ تەك بولدى ـ دە، قاتتىق كىشنىگىنىچە قۇملۇققا كىرىپ كەتتى. ئۇنىڭ قارىسى يوقالغاندىن كېيىنلا يۇلغۇن ئاستىدىن ئۆملەپ چىققان چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلار كېلىشۈالغاندەكلا «لەيلى... » دېيىشتى. بايا تىن بېرى قاينا ۋاتقان چاۋار بىردىنلا پارتلىدى:

ـــ مانا كۆردۈڭلارما؟ بۇ پاسكىنا قانجۇق كامالنىڭ قوڭغا ئوت قويغىلى ماڭدى ... بۇ ھاشىم دېگەن كونا داشقالنىڭ پىلانى!

ـــ كامالنى ئاقسۇدىن يالتايتقان تۇرسا، ـــ دېدى مەتسىدىق، ـــ پاشىلىققا يەنە نېمىگە كىرىدىغاندۇ؟

ـــ ھەي، قاپاقباش سارائ، شۇنىڭغىما ئەقلىڭ يەتمىدىما، ئەمدى كامالغا «ئۆزۈڭنى ئاشكارىلاپ، ئوچ ئادەمنى گۆرىگە تىق... » دېيىش ئۇچۇن بارمامدا! ـــ چاۋار ۋارقىرىغانسىرى ئۆرلەۋاتاتتى، ـــ ئىگەمبەرداخۇن ئەمدى ئاۋۇ ئاشناڭلار بىلەن بىرلىشىپ بىزنى تۇتۇپ بېرىشلا قالدى. ئويلاپ بېقىڭلار، ئازنە بازارغا بېرىپ خىزمەت گۆرۈپپىسىنى ئىزلىگىنىمۇ شۇ!... ئاقسۇغا كەتمەكچى بولغان كامالنى قايمۇقتۇرغىنىمۇ شۇ!! ... ئۇنى قۇترىتىپ بىزگە قارشى قويغىنىمۇ شۇ! شۇ!! ...شۇ !!! بىز ئۇچىمىز ئاشۇ دۇئانىڭ قولىدا ۋەيران بولامدۇق؟! ئىگەمبەرداخۇن زادى قانداق قىلىدىلا؟

ـــ ئۇنى نېۋىخانىڭ ئۆيىگە كەت دەپ يالۋۇردۇم، يېلىندىم، كۇچۇكلەندىم ... يەنە نېمە قىل دەيسىلەر مېنى؟ ـــ ئىگەمبەردىمۇ چېچىلىپ قالدى، ـــ ئۇنى قۇمتامغا مەن پەيدا قىلغاندەك كوكۇلامغا نېمانچە ئېسىلىۋالسىلەر؟

ـــ ئۇنى نېۋىخانىڭ ئۆيىگە ئاپىرىۋېتىش بىلەن ئىش پۈتەمدا؟ ـــ چاۋارنىڭ كۆزلىرى بىردەمدىلا قان قۇيغاندەك

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىيكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

قىزىرىپ كەتتى، — ئۇنىڭ تۇزىنى تېتىيمەن، دەپ ئېلىپ قالمىغان بولسىلا، بۇگۈنكى ئاقىۋەت يۈز بېرەمتى؟ ... كەنتتىكى كۈرەش يىغىنىدىن كېيىنلا شەھەرگە ئاپىرىپ تاشلاۋەتكۈلۈكتى.

— ئۇنىڭ بۇنداق ھەددىدىن ئېشىپ، قۇتراتقۇلۇق قىلىشىنى كىم بىلىپتۇ؟ — ئىگەمبەردى قۇمغا پاقىلدىتىپ ئۇردى، — مەن ... مەنمۇ نېمە قىلارىمنى بىلمەي قالدىم.

— ئۇ قەلەندەر ھازىر جەۋلان بىلەن كۆرۈشۈش ئۈچۈن پەيت ھازىرلاۋاتىدۇ، — ۋارقىرىدى چاۋار، — كۆرۈشتىيۇ ئۆزى بىلەن كامالنىڭ تۆھمەت ئارقىلىق جازالانغانلىقىنى پاش قىلىدۇ، ئۇ چاغدا بىزگە قارىغاندا سىلىگە گۇناھنىڭ يوغان بېشى ئارتىلىشى ئېنىقلىغۇ!

— ئىگەمبەردىكا نەچچە يىلدىن بېرى، — دېدى مەتسىدىق تېگىنى ئويلىمايلا، — قانچىلىك كۆپ نەرسىلەرنى كامال ئارقىلىق شەھەردە پۇل قىلمىدىلا.

— سىلەردەك بوغالتىر، ئامبارچىلاردىن ئاشقىنى ماڭا تەگكەندۇ؟ — ئىگەمبەردىمۇ بوش كەلمىدى، — ئىككىڭلارنىڭ تاپقان پۇلاڭلارنىڭ ئالدىدا مېنىڭكى ياماقچە بولالمايدۇ. ئەمدى «كىم چىچتى، غېرىب چىچتى، يەرنى يېرىپ چىچتى» دەپ ھەممىنى ماڭا ئارتىپ قويۇپ، ئۆزۈڭلار ئاق بالىخان بولۇپ، قىرغا چىقماقچىمۇ؟

— ئاغزىڭنى باس ئىت پاكار، — چاۋار مەتسىدىقنى تىللىۋەتتى، — ھازىر «كىم ئاز ساتتى، كىم كۆپ ئالدى» نى چوقۇلايدىغان ۋاقىت ئەمەس! گەپنىڭ پوسكاللىسى لەيلىنىڭ بىزنى ئوتقا ئىتتىرىۋاتقانلىقى.

— خەپ ئەخمەت گاچا، ئەدىپىڭنى بەرمەيدىغان بولسام، — ئىگەمبەردىنىڭ چىشلىرى كىرىشتى، — ئاشۇ مۇناپىق لەيلىنى پاشىلىققا كۆندۈرمىگەن بولسا، مۇشۇ خاپىلىقلار يوق.

— ئىگەمبەرداخۇن ئەمدى پىچاقلىرىنىڭ ئۆتۈشى ناتايىن، —

چاۋار قولىنى شىلتىدى، ــ ئەخمەتنىڭ ئەدىپىنى بەرسىلە، ھاكىراپ جەۋلانىنى ئىزلىسە، ئۇنداقتا لەيلىنى ئىككى قولىلاپ ئۇنىڭغا ئۆزلىرى تاپشۇرغان بولماملا؟

ــ چاۋاركا، بىز بۇنداق تالاشقىنى تۇرساق، تاكى ئېتىپ كەتكۈدەك، مېنىڭ كاللامغا بىر ئىش كېلىۋاتىدۇ.

ئۇچ كاللا بىر يەرگە كېلىشى مەتسىدىق پەس ئاۋازدا كۈسۈرلىدى. لېكىن ئىگەمبەردىنىڭ كۆزلىرى چاقىراپ چىقىپ كەتكۈدەك چەكچىيىپ كەتتى.

ــ نېمە «يامان جاكىگال؟» ــ ئىگەمبەردى ئورنىدىن چاچراپ تۇردى، ــ مەن ... مەن بۇنداق ئىشنى قىلمايمەن. ئوتۇنغا كىرگەنلەرمۇ ئېزىپ، چىقالماي جېنىدىن ئايرىلغان تۇرسا ... بۇ ... بۇ ئادەم قەستلەشقۇ.

ــ ئۇنىڭ تىرىك يۈرۈشى سىلىنىڭ ھەم بىزنىڭ ئەجىلىمىز، بۇنى بىلەملا؟

ــ مەتسىدىق، تولا ھەددىڭدىن ئاشما، ــ ئىگەمبەردى بىگىز بارمىقىنى مەتسىدىقنىڭ كۆزىگە قادىدى، ــ سېنىڭ كاللاڭ جايىدىمۇ ياكى ئىلىشىپ قالدىكىمۇ؟

ــ ئىگەمبەرداخۇن، سىلىمۇ تولا شاشمىسىلا، ــ چاۋار ئوتتۇرىغا چۈشتى، ــ مەتسىدىق بىلەن ئىككىمىزنىڭ ئانچە قورقۇنچىمىز يوق. لەيلىنى كۆزدىن يوقىتىش ئۈچۈن كېچىلەردە قۇتۇرغان كىم؟ نېۋىخانغا بېسىم ئىشلىتىپ قورقۇتقان كىم؟ نايىمگۇل ئارقىلىق جەۋلاننى پاتقاققا سىلىمەكچى بولغان ئادەم يەنە سىلى! لەيلىگە باسقۇنچىلىق قىلماقچى بولغان باسقۇنچى بۇ ئۆزلىرىگە ئايان! شەھۋانىي نەپسىلىرىنى قاندۇرالماي ئۇلارغا تۆھمەت چاپلاپ، ئاغزىغا كۆشۈك سېلىپ كۆرەش قىلىشنى پىلانلىغان ئادەم ئەخمەت گاچا ئەمەستۇ؟ ئەمدى دەپباقسىلا، مۇشۇ قاتمۇ قات جىنايەتلەر ئۈچۈن قانچە قېتىم ئېتىلار؟! شۇڭا لەيلىدىن ئۆلگۈدەك قورقىدىغان ۋە ئۇنىڭغا ئۆچمەنلىك

ئۇنۇمۇ كىتاب تور بىكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇنۇمۇ كىتابلىرىنىڭ يېڭى تادرىسى

قىلىدىغان ئادەم نەق سىلى!

— بولدى، بولدى، — ئىگەمبەردى ئالىقانلىرىنى يايغاچ ئارقىغا چېكىندى، — مېنىڭ ئاغزىم لىق قان بولسىمۇ، سىلەرگە پۈركۈمەيمەن ... ئەمما جىنايەت يولىغا مېنى باشلىيالمايسىلەر!

ئىگەمبەردى يوغان - يوغان چامداپ قۇم بارخانلىرى ئارا غايىب بولدى. مەتسىدىق ئۇنى توسۇماقچى بولۇپ ئورنىدىن تۇرۇشى چاۋار ئۇنىڭ قولىدىن تارتىپ يېنىغا ئولتۇرغۇزدى.

— ئۇ كېتىۋەرسۇن، بۇنداق خوتۇنپۇرۇشلارنىڭ قولىدىن چوڭ ئىشلار كەلمەيدۇ...

— ئۇ ... ئۇ بىزنى...

— مۇمكىن ئەمەس، — چاۋار ئاچچىققىنا كۈلدى، — ئۆزىنىڭ كۆتى نەچچە چارەك پوق تۇرۇپ، باشقىلارغا كۆتۈڭ پوقكەن دېيەلەمدا؟ ئەمدى ئۆز سۆزىمىزگە كېلەيلى، جەۋلاننىڭ قۇمچاقارغا بېرىشى ئىشەنچلىكمۇ؟

— شۇنداق، ئەتە ماڭىمىش، ئاڭلىسام نەچچە كۈنلۈك يىغىن بار ئوخشايدۇ.

تەكلىماكان ئاسمىنى سەرراپ خەزىنىلىرىدىن تۆكۈلگەن كېپەك ئالتۇندەك چاقناپ تۇرغان يۇلتۇزلارغا تولغان ئىدى. بىر تەرىپى داغلاشقان ئاي ئۇلارنىڭ ئىچىدە زەر ئۇۋاقلىرىنى تېرىپ يۈرگەن پەرىشتىگە ئوخشايتتى. ئۇنىڭ ئاجايىپ سىرلارغا شاھىت بولغان نۇرلىرى قۇملۇق دەشتىنى كۆكۈچ گىرىمسەن يورۇتۇپ تۇراتتى. چاۋار بىلەن مەتسىدىق قۇملۇق ئېتىزلار ئارا ئايلىنىپ، خېلىلا ئىچكىرىلەپ كىرىپ كېتىشتى.

ھەق گەپنى قىلغاندا، كامال ھەم لەيلى قۇمتامدا ھاياتلا بولىدىكەن، ئۇلار كۆزگە كۆرۈنۈپ تۇرغان ئاپەتتىن قېچىپ قۇتۇلالمايدىغانلىقىنى بىلەتتى. نېمە ئۈچۈندۇر چاۋارنىڭ قورقۇنچىسى ئۆزگىچە بولۇپ، خىزمەت گۇرۇپپىسى كەلگەن،

كامال، لەيللەرنىڭ ۋەقەلىرى يۈز بەرگەندىن كېيىن ئۇنىڭ ئىشتىهاسى تۈتۈلۈپ، گېلىدىن ھېچنېمە ئۆتمەيدىغان، تاڭ ئاتقۇچە كىرپىك قاقماي، تۆڭلۈكتىن كۆك ئاسمانغا قاراپ خىيال سۈرىدىغان، ئۆزىچىلا نېمىلەرنىدۇر دەيدىغان، نەلەرگىدۇر ئۇزۇنغىچە تىكىلىپ قارايدىغان، سەپرا مىجەز، مىجەزى ئۆمسە، ئۇندىمەس بولۇپ قالدى. ئۇنىڭ پۈتۈن پىكرى ـ خىيالى ھازىرقى ماينىڭ ئىچىدىكى بۆرەكتەك ئۆتۈۋاتقان، مەئىشەتلىك ھاياتنى قانداق ساقلاپ قېلىش ئىدى. ھەر يىلى يازلىق ھەم كۈزلۈك يىغىمدىن كېيىن ھەر خىل ئاشلىقلار بىلەن تورۇسقىچە تولۇپ تۇرىدىغان شۇنچە چوڭ ئامبارلار ئۇنىڭ «ئېچىل داستىخىنى»، «ئالتۇن تېزەكلەيدىغان ئېشىكى» بولۇپ كەلدى. مۇشۇنداق تۇگىمەس ـ پۈتمەس خەزىنىگە نەدىكى ھارۋىكەش ھەم دۇئانە سوغۇق قولىنى سوزسا، چاۋارنىڭ يۇرىكى قانداق چىدايدۇ. «بوپتىلا بۇ كونا دۇنيا كىملەردىن قالمىغان» دېگەن تەقدىردىمۇ، ئۇ يەنىلا ئەمىنلىك تاپالمايدىغانلىقى ئۈزىگە ئايان! بۇ چاقچىقچە خۇدا ئۇنى خۇددى پاختا ئىچىدە چوغ ساقلىغاندەك ئامان ـ ئېسەن، بەخىرامان ساقلاپ كەلدى. ئەگەر بۇ قېتىم تەقدىردىن ئىبارەت كاللەك يىپى قولىدىن چۈشۈپ كەتسە، ئۇنىڭ ئىچىدىكى تۇگۈچ، چىگىش، ئۇلاقلىرىغچە چۈۋۈلۈپ كېتەتتى ... ئۇ چاغدا چاۋار مەئىشەت خەزىنىلىرى تۇرماق، ئىت جېنىنى ساقلاپ قېلىشىمۇ ئەسلا مۇمكىن ئەمەس ئىدى. شۇڭا: «بۇ دۇنيادا يا سەن تۇرىسەن، يا مەن تۇرىمەن... » دېگەن ئىرادىگە كەلمىگىچە ئۇنىڭغا چىقىش يولى نەدە تۇرۇپتۇ؟!

تۇن نىسپىدىن ئۆتتى. قوم چۆللۈكى گىرىمسەن، كۆكۈچ ئاي نۇرىدا سېھىرلىك تىلسىماتتەك سۈرلۈك كۆرۈنەتتى. ھەربىر تۈپ قەدىمىي توغراق، شاخاراپ كەتكەن بەقەم، ئاپئاق پاختا يۇلغۇن، ئاستى كۈننەگلىشىپ كەتكەن بارخانلار تېگىدىكى چىگىش يىلتىزلار، نەدىندۇر ئاڭلانغان ھۇۋقۇشنىڭ «ھۇۋ ... ھۇۋ... »

دەپ سايرىغان شۇم ئاۋازى يۈرەكلەرگە ئەنسىزلىك تېرىقىنى پاتۇراتتى. مەتسىدىق قورقۇپقىنا ئەتراپىغا قاراپ قويدى. بولۇپمۇ چاۋار ئېزىپ ئىچۈرگەن ئېغىر ئاقىۋەتلەردىن ئۇنىڭ پۈتۈن تېنى تىترەپ، ئۆزىنىڭ نەپەس تېۋىشىدىنمۇ چۆچۈپ تۇراتتى.

ـــ دېگەنلىرىمنى ئاڭقىرالمىدىڭمۇ، مەتسىدىق؟ ـــ چاۋارنىڭ ئاۋازى ئۇنى ئەسلىگە كەلتۈردى، ـــ سەن جىگەرلىك يىگىتسەن، ھەرگىز ئىگەمبەردىدەك لامزەللىگە ئوخشىمايسەن.

ـــ ئاڭقىرالمىدىم ... ئۇقتۇم ... ئەمدى، ئەمدى، ـــ مەتسىدىقنىڭ ئاۋازى غەلىتىلا چىقتى، ـــ ئۆزلىرى نېمە دېسىلە شۇ.

ـــ ئەمىسە بىز دەسلەپتە...

چاۋار مەتسىدىقنىڭ قۇلىقىغا كۈسۈرلاۋاتقاندا، ئاسماندىكى ئاي قۇمتاغلىرى ئوتتۇرىسىدىكى پاشىلىقىنى غۇۋا يورۇتۇپ تۇراتتى. كونا، غېرىبانە يالغۇز ئۆي، ئۆينىڭ ئەتراپىدىكى قۇرۇغان شاخ ـ شۇمبىلار، پىچان دۆۋىلىرى، توغراق غولىغا يۆلەپ قويغان چالغا، قارىداپ كەتكەن ئوچاق، ئېڭىزلىقتا سېلىنغان يىرتىق كىگىز، سامان تەكىيىلەر مۇڭلانغانىدەك كۆرۈنەتتى. پۈتىدا پۈرمە چورۇق، تىزلىرىغىچە ئورالغان گوجەي ئىچىگە ئىشتان پۇشقاقلىرى كىرگۈزۈلگەن، چاك ياقىلىق ئاق كۆڭلەكنىڭ ئالدى ئىچىۋېتىلگەن، چۈشۈرۈلگەن قاپقارا چېچى، كىرىپىدەك ئېڭىزلاشقان كامال بىر تۇپ توغراق يېنىدا لەيلىگە تەتۇر قاراپ خاپا ھالدا ئېغىر تىنىپ تۇراتتى. لەيلى شارتلا ئۇنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ، جىددىي تەلەپپۇزدا قوللىرىنى شىلتىدى:

ـــ سىز ئۆزىڭىزدىن ئەنسىرەپ، قۇمتام دېھقانلىرىنى ئۇچ يالماۋۇزنىڭ چاڭگىلىدا مەڭگۈ قالدۇرماقچىمامۇ؟ ئۆزى ئۇچۇن قېرىنداشلىرىنى ئوتقا ئىتتىرىدىغان ئادەمنى قانداقمۇ ئەر دېگىلى بولسۇن! ـــ لەيلى كامالنىڭ كۆزلىرىگە قادالدى، ـــ مەن سىزنىڭ جاسارىتىڭىزنى، ئەرلىك غۇرۇرىڭىز، پاك ۋۇجۇدىڭىزنى

ياخشى كۆرگەن!

ــ مەن ئۆزۈمنى ئويلىغىنىم يوق، لەيلى، ــ كامال ۋىجدانىنى ئۆرتىگىدەك گەپلەردىن سەل يۇمشىدى، ــ ئانام ياشىنىپ قالغان تۇرسا، سىز بولسىڭىز ئېغىر بوي ··· ئالىمادىس ئىشلار تەتۈرسىگە ئايلانسا···

ــ سىز ئانامدىن ئەنسىرىمەڭ، مانا مەن ئۇنىڭدىن بىر ئۆمۈر خەۋەر ئالىمەن.

ــ لەيلى، رەھمەت، ــ كامالنىڭ كۆزلىرىگە ياش يۈگۈردى، ــ سىزنىڭ ماڭا بولغان ئەقىدىلىرىڭىزگە، ۋاپادارلىقىڭىزغا ئىشىنىمەن. بىراق سىزنى جاپاغا قويغۇم يوق.

ــ ئەمىسە قۇمتامدىكى بىچارە، ياۋاش دېھقانلار مەڭگۈ خارلانسا بولىۋېرەمدا؟ كۆزىڭىز كۆرۈپ تۇرىدۇ، ئۇلارنى كىملەر شۇنچىلىك نامرات قىلىۋەتتى؟

ــ ئاھ خۇدا، مەن شەيتاننىڭ كەينىگە كىرمىگەن بولسام تىلىم بۇنداق تۇتۇلۇپ قالارمىدى؟ ئۇ مۇناپىقلار ئەركىن ـ يايراپ يۈرەرمىدى؟

ــ سىز پۇشايمان قىلىۋاتامسىز؟ ــ لەيلى قىزىرىپ قورسىقىنى تۇتتى، ــ مەن بىر ئاجىزە تۇرۇپ ھېچنېمىدىن قورقماي يۈرسەم···

لەيلى ئۈن سېلىپ يىغلىۋەتتى. كامال دەرھال بېرىپ ئۇنى باغرىغا باستى.

ــ خاپا بولماڭ لەيلى، مەن ··· مەن ئەسلىدە ئۇنداق دېمەكچى ئەمەس ئىدىم. مەن تېخى «ئاتا بولىدىغان بولدۇم» دەپ جېنىمغا پاتماي يۈرسەم، قانداقمۇ پۇشايمان قىلاي؟

ــ كامال سىز پەقەت يامان تەرىپىنىلا ئويلاۋاتىسىز، ئەگەر راستتىنلا يەرلىك سىياسەت غالىب كېلىپ، سىزگە بىرەر پېشكەللىك يەتسە، مەن ھەممە گۇناھنى ئۈستۈمگە ئالىمەن. ئۇنى مەن مەجبۇرلىغان دەپ سىزنى قۇتقۇزۇپ، تۈرمىگە ئۆزۈم

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىيكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ ئېڭى نادىرىسى

بارىمەن. ئەگەر شۇنداق قىلمىسام مېنى ئادەم دېمەڭ.

ــ لەيلى ... لەيلى ... بولدى گەپ قىلماڭ، ــ كامال لەيلىنى بارىغا تېخىمۇ چىڭ باستى، ــ مېنى ... مېنى بەكمۇ نومۇستا ئۆلتۈردىڭىزغۇ، بولدى، سىلەر قانداق ئورۇنلاشتۇرساڭلا مەن رازى. بېرىپ ھاشىمكام، زۇلال، مەتنىيازلارغا ئېيتىڭ.

ــ كامال ... كامال... ــ لەيلى كامالنىڭ كۆزلىرىگە تىكىلدى، ــ ھەرگىز سىز ئويلىغاندەك بولمايدۇ. جەۋلان سىياسىي قانۇندا ئوقۇغان يىگىتكەن، سىزنى جازالاش ئەمەس، بەلكىم خىزمەت كۆرسەتتى، دەپ مۇكاپاتلىشى مۇمكىن.

ــ ماڭا مۇكاپات، شان ـ شۆھرەتنىڭ كېرىكى يوق. پەقەت سىزنىلا ماڭا بېرىۋەتسە شۇ چوڭ مۇكاپات.

كامالنىڭ ۋىجدانىنى، غۇرۇرىنى، ئەرلىك شۆھرىتىنى نومۇس ئوتىدا كۆيدۈرۈپ، ئاخىرى ئۆز گېپىگە كىرگۈزگەن لەيلى «ئاقتاش» نى بولۇشىغا قويۇۋېتىپ، تاڭ سۈزۈلگەندە كەنتكە يېتىپ كەلدى. ئەخمەت گاچا قىزىرىپ كېلىۋاتقان كۈنچىقىش تەرەپكە قارىغانسېرى جىددىيلىشىپ، دەرۋازا ئالدىدا، ئالدى ـ كەينىگە مېڭىپ يۈرەتتى. ئۇ يىراقتىنلا ئاق ئات، ئاق تەلپەكنى كۆرۈپ خۇشاللىقىدا قولىنى پۇلاڭلاتتى. لەيلى ئاتتىن سەكرەپ چۈشۈپلا، چۇلۋۇرنى ئۇنىڭغا تۇتقۇزدى ـ دە: «ھاشىمكام قايتىپ كەلگەندە، مەن بىلەن كۆرۈشۈڭ دەپ تاپىلىغان» دېگەن مەقسىتىنى شەرەت بىلەن ئۇقتۇرۇشى ئەخمەتمۇ: «بىلىمەن، دەرھال بېرىڭ» دەپ قولىدا ئىشارە قىلدى. لەيلى رومىلىدا يۈز ـ بويۇنلىرىنى يۆگەپ يۈرۈپ كەتتى. ئۇ قوغۇنچى مەھەللىسىگە يېتىپ كېلىشى ئىشىك ئالدىدا ساقلاپ تۇرغان ھاشىم «لەيلى» دەپ پىچىرلاپ چىرايى ۋىللىدە ئېچىلدى. ئۇ قىزنى ئۆيگە باشلىغان ئىدى، لەيلى مەھەللىدىكىلەرنىڭ كۆرۈپ قېلىشىدىن ئەنسىرىدى بولغاي زادىلا ئۇنىمىدى.

ئەتىگەن سەھەردىلا ئاتلىغان خۇش خەۋەردىن بۆلەكچىلا خۇشال بولۇپ كەتكەن ھاشىم ئالدىراپ تۇرغان لەيلىنىڭ پىشانىسىغا بوشقىنا سۆيۈپ قويۇپ، يولغا سېلىپ قويدى. ئۇ جەنىنەتخان ئېتىپ بەرگەن ياڭاق چېيىغا زاغرا چىلاپ يەپ، قورسىقىنى تويغۇزغاندىن كېيىن، كەنت تەشكىلىگە ئالدىراپ يۈرۈپ كەتتى. ئۇ كامال ـ لەيلىلەر توغرۇلۇق ھازىرلا جەۋلانغا دېگۈسى كەلدى. لېكىن يىغىنغا مېڭىش ئالدىدا تۇرغان ئادەمنىڭ پىكرىنى چاچماسلىق، جىددىيلەشتۈرۈپ قويماسلىقنى ئويلاپ دېمەسلىك قارارىغا كەلدى. شۇنداقتىمۇ «شەپە» بېرىپ جەۋلانىنى خۇشال قىلىشنى كۆڭلىگە پۈكتى.

ھاشىم كەنت تەشكىلى ئىشخانىسىغا كىرىپ كەلگەندە جەۋلان، زۇلال، مەتنىياز، كېرەم موللا، ياربەختى، ئايشەم، كامالەت قاتارلىق 7 ~ 8 دەك ئەترەت كادىرلىرى ھەم بىرقانچە ئاكتىپ ياشلار يىغىلىپ بولغانىدى.

ـــ ھەممىڭلار ماڭا بىر يېرىم ئېچىلىپ قالغانىدەك قارايسىلەرغۇ؟ ـــ دېدى ھاشىم ئىشەنچلىك ھالدا، ـــ بۈگۈنكى كېچىكىشىم «يوللۇق كېچىكىش»، چۈنكى مەن بۇندىن كېيىنكى خىزمەتلىرىمىز ئۈچۈن چوڭ ئىشتىن بىرنى قىلىۋېتىپ كەلدىم. سىلەرگە كېيىن دەپ بېرىمەن.

ـــ راست، ھاشىمكام يىغىلىش، يىغىن، پائالىيەتلەرگە پەقەتلا كېچىكمەيتتى، ـــ جەۋلان دەرھالا ئىزاھلىدى، ـــ خىزمەتلىرىمىز ئۈچۈن كېچىككەن بولسا، بىز ئۇنى كەچۈردۇق.

بۈگۈنكى بۇ يىغىلىشنى يىغىن، مەجلىس، سۆھبەتمۇ دېگىلى بولمايتتى. پەقەت جەۋلان قۇمچاقارغا مېڭىش ئالدىدىكى ئۆزئارا پىكىر ئالماشتۇرۇش، خىزمەت ئورۇنلاشتۇرۇش، شۇنداقلا بۇ چاقىچە ئىشلەنگەن خىزمەتلەردىن قىسقىغىنا دوكلات بېرىش ئىدى. جەۋلان تەمكىن ھالدا «قاپىقانى ئېچىش» چوڭ ھەرىكىتىنىڭ دەسلەپكى باسقۇچ خىزمەتلىرىنىڭ ئىجرا

قىلىنىش ئەھۋالى، بۇندىن كېيىنكى ئىشلەشكە تېگىشلىك مۇھىم ۋەزىپىلەر ھەققىدە سۆزلىگەندە چوڭ ئىشخانا چۈشەن ئۇچىسا ئاڭلانغۇدەك جىمجىت كەتكەنىدى. ھازىر ماتېرىيال، ھۆججەت، مەركەزلەرنىڭ يېزىلارغا ئائىت تەرجىمە ماقالىسى، ئاخبارات خەۋەرلىرىنى ئوگىنىپ تونۇشنى ئۆستۈرۈش ۋە تونۇشنى بىرلىككە كەلتۈرۈش باسقۇچىدىن ئۆتۈپ ئەمدىلا تەكشۈرۈپ ئېنىقلاش باسقۇچىغا قەدەم قويغانىدى. بۇنىڭدا تالون، ھۆججەتلەرنى سىلىشتۇرۇش، دېھقانلاردىن ئېنىقلاش، پىكىر ئېلىش، گۇمانلىق تالون ۋە ئاق ھۆججەتلەرنى رايون، ناھىيە، شەھەر، ھەتتا ۋىلايەت ئاتلاپ تەكشۈرۈش، نەقلەشتۈرۈش، ئاخىردا بېكىتىش ئېلىپ بېرىلاتتى. ئەلۋەتتە بۇ بىر جەريان بولۇپ، بىر قانچە گۇرۇپپىلار تەڭلا ھەرىكەتكە كېلىش تەلەپ قىلىناتتى. جەۋلان ئۇمۇمىي ئەھۋالنى ئوتتۇرىغا قويۇپ بولغاندىن كېيىن، بۇندىن كېيىن دەققەت قىلىشقا تېگىشلىك بەزى مەسىلەرنى ئەسكەرتىپ ئۆتتى:

— «دېھقانلار ئارقىغا يېنىۋالدى»، «گەپ قىلمايۋاتىدۇ»، «بىزگە گۇمان بىلەن قاراۋاتىدۇ» دەپ ئولارغا بېسىم قىلمايلى، مەجبۇرلىغان ئىشتىن ياخشى ئاقىۋەتلەر كېلىپ چىقمايدۇ. ماڭا ئىشەنمەي مۇھىم مەسىلەرنى سىر تۇتۇۋاتقان ئاكتېپلىرىمىز توغرۇلۇق ئولاردىن رەنجىسەك توغرا بولامدۇ؟ — زۇلال، مەتنىياز قاتارلىقلار قىزىرىپ بېشىنى كۆتۈرەلمىدى، — مەن قۇمتاملىق دېھقانلارغا شۇنداق ۋەدە بېرەلەيمەنكى، قۇمتامنىڭ يىلكىنى شوراپ كەلگەن سۇلۇكلەرنى يوق قىلمىغۇچە ھەرگىز كەتمەيمەن.

ئولتۇرغانلار بىردىنلا چاۋاك چېلىۋەتتى.

— ئولار زاڭ مالىلارنى يۆتكەۋاتىدۇ، تىقىشتۇرۇۋاتىدۇ، ۋاقتى كەلگەندە ئاشۇ ئادەملەر خەلقنى تەئەللۇق نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى ئۆز قولى بىلەن تاپشۇرىدۇ ··· ۋە قۇمتاملىقتىن

ئەپۇ سورايدۇ...

چاۋاك تېخىمۇ قاتتىق ئۇرۇلۇپ، خېلىغىچە توختىمىدى.

ــ مەن بۇنىڭغا ئىشىنىمەن، ــ جەۋلانناك چىرايى تەمكىن ئىدى، ــ بۇ كۈنلەرگە ئۇزۇن قالمىدى، ئەگەر ۋەدەمگە ۋاپا قىلمىساڭ مەن سالپاك قۇلاق توشقان، ئاغزىدىن سۈت تېمىپ تۇرغان قونچاق بولۇپ قالمامدىمەن.

كۈلكە قايتىدىنلا جانلىنىپ كەتتى. لېكىن كامالەت بىلەن مەتنىياز ھۆپپىدە ئىسلىپ يەرگە قاراشتى.

ــ يولداشلار گېپىم سەل ئۇزراپ كەتتى، ــ جەۋلان كامالەتكە لەپپىدە قاراپ قويدى، ــ مەن يىغىنغا كەتكەندىن كېيىن تەكشۈرۈپ ــ ئېنىقلاش خىزمىتىگە يەنىلا زۇلال بىلەن مەتنىياز، ئومۇمىي ئىشلارغا ھاشىمكام مەسئۇل بولىدۇ ...

ــ مەن نومۇستىن يەرگە كىرىپ كېتەي دەۋاتىمەن، ــ ھاشىم ھاياجانلانغان ھالدا ئورنىدىن تۇرۇدى، ــ جەۋلان ئىنىمىز شۇنچىلىك ئىرادىگە كەلگەن يەردە بىز قۇمتاملىقلار قۇشقۇنغا ئولتۇرۇۋالدۇق. جەۋلان بۇ قېتىم يىغىندىن قايتىپ كەلگەندە، يېڭىچە غەيرەت ــ شىجائەتكە تولغان قۇمتاملىقلارنى كۆرۈشكە كاپالەتلىك قىلمىز، شۇنداقمۇ؟

ئولتۇرغانلار ئىشەنچ بىلەن «شۇنداق» دەپ ۋارقىراشتى. ئاندىن ئۇلار ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشۇپ جەۋلانغا قول بېرىپ بىر ــ بىرلەپ خوشلاشتى. پويكىسىنى قولتۇقلىغان جەۋلاننى ئۇزىتىپ ھاشىم، زۇلال، مەتنىياز، ياربەختى، كېرىمۇللا، ئايشەم قاتارلىقلار ئۇنىڭ بىلەن بىللە ھويلىغا چىقىشتى. ئەخمەت گاچا ئاق ئات «ئاقتاش»نى ئېگەرلەپ ئۇلارغا ساقلاپ تۇراتتى. جەۋلان ئەتراپىغا قاراپ كۆزلىرىدە بىركىمنى ئىزلەۋاتقانلىقىنى سەل چاندۇرۇپ قويدى. باشقىلار يوشۇرۇن شەرەتلىشىپ ئاستا كۈسۈرلاشتى. ھاشىمۇ بىلىنەر ــ بىلىمەس ھالدا كۈلۈمسىرىدى.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ـــ كامالەت ھازىرلا ئىشخانىدا بار ئىدى، ـــ ھاشىم ئەتراپىغا قاراپ قويدى، ـــ نەگە كەتكەندۇ بۇ قىز؟

ـــ خەير ـ خوش، ـــ جەۋلان ئېتىغا مىندى، ـــ ھەممىڭلارنىڭ خىزمەتلىرى ئۇتۇقلۇق بولسۇن.

ئۇلار جەۋلاننى ئۇزىتىپ، دەرۋازا ئالدىغىچە چىقىشتى. ئاندىن «ئاقتاش» كەنت كوچىسىدىن ئۇزاپ كەتكىچە قاراپ تۇرۇشتى. جەۋلان ئېتىنى ئۆز مەيلىگە قويۇپ بېرىپ، خىيال بىلەن ئاستا كېتىۋاتاتتى. تۇيۇقسىزلا ھاشىمنىڭ «يوللۇق كېچىكىش»، «كېيىنكى خىزمەتلىرىمىز ئۈچۈن چوڭ ئىشتىن بىرنى قىلىۋەتتىم» دېگەن سۆزلىرى ئېسىدىن كەچكەن جەۋلاننىڭ كۆڭلىدە ئۈمىد نۇرى يانغاندەك بولدى. ئۇ قۇمتاملىق كادىرلارنىڭ ئاكتىپلارنىڭ بۇچاققىچە كاللىسىدىن ئۆتمەيۋاتقان قانداقتۇ چىگىش بىر ئىشنىڭ ھەل بولغانلىقىنى جەزملىدى. ئۇنداق بولمىغاندا، ھاشىم ئىشەنچلىك ھالدا: «جەۋلان قايتىپ كەلگەندە يېڭىچە غەيرەت ـ شىجائەتكە تولغان قۇمتاملىقلارنى كۆرۈشكە كاپالەتلىك قىلىمىز...» دېيەلمىگەن بولاتتى. ئېھتىمال بىر قىزغا چېقىلىپ قويۇپ، پاشىلىققا سۈرگۈن قىلىنغان ھەم شۇ يەردىن قېچىپ كەتكەن كامال ھەققىدىكى ئىشلار بولسا كېرەك.

جەۋلان قۇمتام كەنتىنىڭ قىر دەريا سايلىقىغا پەسلەپ چۈشۈپ كېتىدىغان يولدا قوملارنى توزۇتۇپ كېتىۋاتاتتى. قىرغاق بويلاپ توغراق، يۇلغۇن، مۇشا، سەندىلەچ ۋە جىگدە قاتارلىق ھەر خىل دەرەخلەر دەريا سايلىقىغا ئېڭىشىپ تۇراتتى. جەۋلان: كامال راستتىنلا ۋاڭ يۇڭ ئېتقاندەك شۇنچە مۇھىم ئادەممىدۇ؟ دېگەن خىيالدا كېتىۋاتقىنىدا بىر تۈپ پاخپاق توغراق ئارقىسىدىن يۈگۈرۈپ چىققان كامالەت ئاتنىڭ ئالدىدا توغرا تۇردى. ئات بىردىنلا ئۈركۈپ، بىرنەچچە قەدەم ئارقىغا داجىدى ـ دە، ئاندىن خارتىلداپ توختىدى.

ـــ كامالەت تاس قالدىڭىز ـ ھە، ئاتتىن يىقىتىۋەتكىلى، ـــ جەۋلان ئاتتىن چۈشتى.

ـــ ئۇششۇق، يىقىلىپ كەتكەن بولسىڭىز خوپ بوپتىكەن.

ـــ ئەگەر قاتتىق يىقىلىپ كېتىپ...

ـــ بولدى، دېمەڭ، ـــ كامالەت جەۋلانىڭ ئاغزىنى تۇتۇۋالدى، ـــ قالايمىقان گەپ قىلسا، ئادەمنىڭ ئاغزىدىن سائەت چىقىپ كېتىدۇ.

ـــ سىز نېمانچە ئەنسىرەپ كېتەتتىڭىز، ـــ جەۋلان قىزنى قەستەن گەپكە سالدى، ـــ مەن سىزنىڭ ھېچنېمىڭىز بولمىسام، يە.

ـــ سىز دېگەن، مەن ئۇچۇن جەننەتتىن چىققان غۇلمان.

ـــ ئۆتكەندە ئىشخانىدا مۇگدەپ قىلىپ «غۇلمان» دېگىنىڭىز بىكار ئەمەسكەندە؟

ـــ شۇ چاغدا، ـــ كامالەت ئالىقانلىرىدا كۆزلىرىنى توستى، ـــ بولدى، دېمەيمەن...

ـــ دېمەمسىز؟ ـــ جەۋلان ئاتقا مىنمەكچى بولۇپ تەمشىلدى، ـــ ئەگەر دېمىسىڭىز، كېتىمەن جۇمۇڭ.

ـــ ئۇ چاغدا سىز، ـــ كامالەت تەتۇر قارىۋالدى، ـــ سىز مېنى سۆيۈۋېلىپ قېچىپ كەتتىڭىز...

ـــ مەنما؟... ـــ جەۋلان كۈلۈۋەتتى، ـــ ئۇششۇق دېگەن ئۆزىڭىزكەن.

ـــ ئۇ ... ئۇ دېگەن خىيال ... چۈش ... سۆيگۈزسەم سۆيەرسىز، غۇلمانجان بايقۇش ... ـــ كامالەت ئاستا شۇنىلدى، ـــ جەۋلان، قاچان قايتىپ كېلىسىز؟

ـــ ئەمدى كەتسەم كەلمەيمەن، ـــ جەۋلانمۇ پەس ئاۋازدا پىچىرلىدى، ـــ ئورنۇمغا باشقا بىرسىنى بەلگىلەپتۇ.

ـــ يالغان ... يالغان ... ئالدامچى، ـــ قىز جەۋلانىڭ مەيدىسىگە بوشقىنا ئۇردى.

ـــ راست خوتۇنۇم تېلېفون قىلىپتۇ، بالىلار كېسەل بولۇپ

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

قالغان ئوخشايدۇ.

ـــ مېنى ئالداۋاتىسىز، ئوقۇغۇچى دېگەننىڭمۇ خوتۇنى بولامدۇ؟ يەنە تېخى «بالىلار» دەپ كەتكىنىنى.

ـــ راست دەيمەن، خوتۇن، تۆت بالام بار...

ـــ نېمە؟، ـــ كامالەت قىزىرىپ كەتتى، ـــ ۋاي خۇدايىم ئەجەب بىر بولۇپ كېتىۋاتىمەنا...

ـــ نېمىشقا؟

ـــ ھازىر ... ھازىر ... مېنى «خوتۇن» دېدىڭىزغۇ؟

ـــ راستما؟

ـــ تولا خۇپسەنلىك قىلماڭ.

جەۋلان بىردىنلا ئۆزىنى تۇتۇۋالدى، چۈنكى ئۇ ۋاڭ يۇڭنىڭ «قۇمتامنىڭ قىز ـ چوكانلىرىغا ئالدىنىپلا كەتمىسەڭ... » دېگەن سۆزىنى ئەسلەپ قالغانىدى. تېخى خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقى ئەيسايۇفمۇ: «قىسماققا دەسسىگەن خىزمەت گۇرۇپپىسى ئەزالىرى قەتئىي كەچۈرۈلمەيدۇ...» دەپ ئاگاھلاندۇرغانىدى.

ـــ كامالەت مەن ماڭاي، يىغىنغا كېچىكىپ قالسام بولمايدۇ.

ـــ ئەمىسە بۇنى ئالغاچ كېتىڭ، ـــ كامالەت قولياغلىققا ئورالغان نەرسىنى جەۋلاننىڭ قولىغا تۇتقۇزدى، ـــ بۇ تۇخۇملارنى كېچىدىن ئۇخلىماي پىشۇرۇپ بوياپ چىقتىم. خۇددى مېنىڭ يۈرىكىمدەك قىپقىزىل دەڭا.

كامالەت تېلىقىپقىنا كېلىپ جەۋلاننىڭ قولىنى تۇتتى. ئۇ يىگىتنىڭ ئەركىلىتىشى، باغرىغا چىڭ بېسىشىنى، ھەتتا يىرىك لەۋلىرىنى مەڭزىلىرىگە تەگكۈزۈشىنى شۇنچە ئارزۇ قىلغانىدى، لېكىن يۈرىكى ئېغىپ تۇرغان جەۋلان «خوش» مۇ دېمەي ئېتىغا مىندى، كۆزلىرىگە لىپمۇلىق سۈزۈك ياشلار تولغان ئىپپەتلىك قىز ئارقىسىغا قايرىلىپ يۈگۈرۈپ كېتىپ قالدى. جەۋلان قىزنىڭ ئارقىسىدىن قارىغىنىچە ئاستا پىچىرلىدى:

ـــ بۇ راستتىنلا تەشۋىشلىك مۇھەببەت بولدى. ئۆزۈمنى تارتمىسام بولمىغىدەك ...

جەۋلان ئېتىغا مىنىپ قۇمچاقار تەرەپكە يۈرۈپ كەتتى. ئۇ كېتىۋاتقاندا «ئۆزۈمنى تارتىپ ئالالمىسامچۇ؟!» دېگەن ئوي يۈرىكىنىڭ بىر يەرلىرىدە ئۇيۇپ قالدى.

جلالدين بەھرام ئەسەرلىرى
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى نادرىسى
www.uyghurkitap.com

ئون بەشىنچى باب

قۇملۇقتەك بىپايان كۆڭۈل

ئېغىر ئەلياتقۇ ۋاقتى بولۇپ، قۇمتام ئاسمىنى سۇۋارى تۇتۇلۇپ كەتكەچكە ئاي قاراڭغۇسى ئىدى. كۆزىدىن باشقا يېرىنى قارا لاتىدا يۆگىۋالغان ئىككى ئادەم ئاتلىرىنى قاترىتىپ كەنت تەشكىلىنىڭ قۇم توپىلىق كوچىسىغا كىرىپ كەلدى. ئۇلار لاپاسلىق ئېغىلنىڭ تېمىغا ئېڭىشىپ قالغان دوڭغاق ئۈجمىگە ئاتلىرىنى باغلىغاندىن كېيىن، ئۆزلىرى ئۈجمىگە يامىشىپ ئۆگزىگە چىقتى ـ دە، دۆۋىلەنگەن پىچان دالدىسىغا زوڭزايغىنىچە كەنت قورۇسىنى خېلىغىچە كۆزىتىپ تۇرۇشتى. ھويلا ئىچى جىمجىت سۈكۈناتقا چۆمگەن ئىدى. شۇنداقتىمۇ نىقابلانغان ئېگىز ۋە تەمبەل بىر ئادەم بىلەن يەنە بىر پاكار ئادەم دەرۋازا يېنىدىكى شورتامدىن سىيرىلىپ يەرگە چۈشتى. ئۇلار پاسىل تامنىڭ قاراڭغۇ دالدىلىرىدا شەپە چىقارماي، ئېڭىشكىنىچە تاشلاندۇق ئامبارغا يېقىنلاشتى. ئىشىك ئالدىغا سېلىنغان بىر پارچە كىگىزدە ئەخمەت گاچا بېشىغا سامان تەكىيە قويۇپ، يەكتىكىنى يېپىنىپ، ئۆزىنى تاشلاپ ئوڭدىسىغا ئۇخلاۋاتتى. ئامبار ئىچىدىنمۇ لەيلىنىڭ بوش پۇشۇلدىغان ئاۋازى ئاڭلىنىپ تۇراتتى. نىقابلانغان ئىككى ئادەم شەرەتلىشىۋالغاندىن كېيىن، كىگىزنىڭ ئىككى ئۇچىدىن تۇتۇپ پەسكە تارتىشى ئۇيقۇلۇقتا دەسلەپتە ھېچنېمىنى سەزمىگەن ئەخمەت گاچا بىردىنلا كۆزىنى پاللىدە ئېچىپ: «ھە، بە، بە ... كې، كا ... تا

تى، تا... » دەپ غەلىتە ئاۋازدا ۋارقىراپ نىقابلانغان ئادەمنىڭ ياقىسىغا ئېسىلىشى يەنە بىرسى قىستىغىنا توقماق بىلەن ئۇنىڭ بېشىغا بىرنى سېلىپ ئايلاندۇرۇۋەتتى. ئەخمەت گاچىنىڭ ئاۋازىدىن چۆچۈپ ئويغانغان لەيلى ئامبار ئىشكىنى قىيا ئېچىپ، ئەخمەت يانقان يەرگە قارىشى، ئىككى نىقابلىق ئادەم بېسىپ كىرگەنچە ئۇنىڭ بېشىغا كالتەك بىلەن بىرنى ئۇرۇپ يەرگە يىقىتتى ـ دە، دەرھاللا ئاغزىغا خام لۆڭگىنى پۇرلاپ تىقتى. ئاندىن پۇت ـ قوللىرىنى باغلاپ، كۆزىنى تېڭىۋەتتى.

ـــ ئەخمەت گاچىنىڭ تامبال بېغىدىن دەرۋازىنىڭ ئاچقۇچىنى ئال، ـــ دېدى تەمبەل نىقابلىق ئادەم پىچىرلاپ، ـــ تېز بول.

نىقابلىق پاكار ھوشسىز يانقان ئەخمەتنىڭ ئىشتانبېغىغا باغلانغان ئاچقۇچنى ئېلىپ تۇرۇشى يەنە بىر نىقابلىق لەيلىنى مۇرسىگە ئېلىپ كۆتۈرۈپ چىقتى. بۇ ئىشلار شۇنچىلىك تېز ھەم چاققان بولدىكى، كۆز يۇمۇپ ئاچقۇچە ئۇلار دەرۋازىدىن چىقىپ كېتىشتى. بۇ ئەسنادا بايانتىن بېرى ئامبار ئۆگزىسىدە ماراپ يانقان ھابىل شوتا ئارقىلىق پەسلەپ چۈشتى. ئۇ تامغا يۆلەگلىك سۈپۈرگە بىلەن دەرۋازا ئالدىدىكى ئات ۋە ئادەملەرنىڭ ئىزلىرىنى ئۆچۈرگەندىن كېيىن، ھويلا ئىچىدىكى ئىزلارنىمۇ سۈپۈرۈپ ئۆچۈردى. ئۇ قولۇپ تۆشۈكىدە پۇلاڭلاپ تۇرغان ئاچقۇچنى ئېلىپ، دەرۋازىغا قولۇپ سالغاندىن كېيىن، ئارقىچلاپ مېڭىپ، ئۆز ئىزىنى يوقاتقاندىن كېيىن، ئاچقۇچنى ئەخمەتنىڭ ئىشتانبېغىغا باغلاپ قويۇپ، شوتا ئارقىلىق يان قورۇ ئۆگزىسىگە چىقىپ كەتتى. ھابىل يىراقلارغا قانچە تىكىلىپ قارىغان بولسىمۇ نىقابلىق ئىككى ئاتلىقنى كۆرەلمىدى. بۇ چاغدا ئۇلار بىپايان قۇملۇق ئىچىگە كىرىپ كەتكەنىدى. ئاتلار بەس ـ بەستە يول تالىشىپ، قۇملۇق ئىچىگە تېخىمۇ ئىچكىرلىمەكتە ئىدى. تەمبەل نىقابلىق پۇت ـ قوللىرى

باغلانغان لەيلىنى ئالدىغا خۇرجۇندەك ئارتىۋالغان بولۇپ، ئۇنىڭ بىر خىلدا ئىڭراپ يانقىنىغا قارىغاندا، قارشىلىق قىلغۇدەك مادارىمۇ قالمىغان ئىدى.

— تاڭ سۈزۈلۈۋاتىدۇ، — دېدى تەمبەل نىقابلىق.

— ھېلىمۇ خېلىلا ئۇزاپ كەتتۇق، — پاكار نىقابلىق قورقۇپقىنىغا ئارقىسىغا قاراپ قويدى، — مەشەگىلا تاشلىۋەتسەكچۇ؟

— بولمايدۇ، بىرقانچە بارخاننى ئايلىنىپ «ئېزىتقۇ 8 ···» يولىنى سېلىپ قويايلى.

— ئۆمۈر بويى ماڭسىمۇ چىقالمايدىغان «ئېزىتقۇ 8···» بۇ پاخپاقنىڭ بېشىنى ئايلاندۇرۇۋېتىدىغان بولدىدە.

تەكسىماكان قۇم چۆللۈكىنىڭ نە بېشى، نە ئاخىرى يوق، يېيىلىپ ياتاتتى. قەدىمكى توغراقلار، يۇلغۇنلۇقلار، يىللارسېرى قۇۋزاقلىرى تۆكۈلۈپ، قاقشالغا ئايلانغان توغراق غوللىرى، قاناداقتۇر تىكەنلىك گىياھلار ئۇ يەر، بۇ يەردە قاريىپ كۆرۈنەتتى. نىقابلىق ئىككى ئادەم قارا تەرگە چىلىشىپ قالغان ئاتلىرىنى قەھرى بىلەن قامچىلاپ خېلى كۆپ بارخانلارنى «8» يۆنىلىشى بويىچە بىر قانچە قېتىم ئايلىنىپ قالايمىقان ئىزلارنى سالغاندىن كېيىن، لەيلىنى بورانداپ سۈنغان بىر تۇپ توغراق يېنىغا تاشلىۋەتتى. ئەگەر لەيلى «8» يۆنىلىشى بويىچە چۈشكەن ئىزلارنى بويلاپ ماڭغىنىدا، مەڭگۈ بىر دائىرىنى ئايلىنىپ چىقىپ كېتەلمەيتتى.

— ئەمدى قايتىلى، — دېدى پاكار ئادەم ئېتىنى قايرىپ، — ئۇ بىر كېچە ماڭسىلا ئاشلىقتىن، سۇدىن قىينىلىپ ھالدىن كېتىپ يىقىلىدۇ. ئاندىن تىنىمسىز كۆچۈپ يۈرگەن قۇملار ئاستىدا قالىدۇ.

— ئارقىمىزغا قايتىشقا بولمايدۇ، ئالدىمىزغا يەنە مېڭىپ «يامان جاڭگال» ئارقىلىق «قۇم يېيىغ» قا چىقايلى، — تەمبەل

نىقابلىق قامچىسىنى يەردە يانقان لەيلىگە چېنىدى، ـــ ئۇ نەدىن كېلىپ، قەيەرگە كەتكەنلىكىمىزنى بىلمەي قالسۇن.

ئىككى نىقابلىق ئادەم قۇم دەشتىگە ئىچكىرىلەپ ئات سېلىپ كېرىپ كېتىۋاتقاندا، ئەخمەت گاچا ھوشىغا كېلىپ ئورنىدىن ئارانلا تۇردى. لېكىن شۇ ھامان ئىڭراپ يىقىلدى. ئۇنىڭ بېشىنىڭ ئارقا تەرىپىدىن ئاققان قان بويۇن، دۆمبە، ياقىلىرىنى قىپقىزىل بويىۋەتكەن ئىدى. ئۇ سەنتۈرۈلۈپ، ئىلەڭ ـ سىلەڭ ئامبارغا كېرىپلا غەلىتە ئاۋازدا يىغلىۋەتتى. لەيلىنىڭ يوقلىقى ئۇنى بىردىنلا سەگەكلەشتۈرۈپ، ئاغرىۋاتقان يەرلىرىنىمۇ ئۇنتۇلدۇرغانىدى. ئەخمەت ئات ئېغىلىغا كېلىپ، تاشپەنەرنى ياندۇرۇپ، ئاندىن «تورۇق» ئاتنىڭ ئاغزىغا ئېغىزدۇرۇقنى سېلىپ، ناھايىتى تەستە ئېگەرلەپ توقۇدى.

تاڭ سۈزۈلۈپ تۆگە لوكىلىرىدەك بارخانلىرى بىنەپشەرەڭ نۇر ئىلكىدە تاۋلاندى. ئۇلارنىڭ كۆز يەتكۈسىز ئىزنالىرى خۇددى دېڭىزدىكى دولقۇن ۋە ئۆركەشلەرگە ئوخشاپ كېتەتتى. پۇت ـ قوللىرى باغلىنىپ، كۆزى تېڭىلغان لەيلى ئارقىچە سىلجىپ كېلىپ يىقىلغان توغراقتا يۆلىنىپ قالدى. ئۇ، توغراقنىڭ يېرىك قووزاقلىرىغا بېشىنى سۈۋاپ كۆزىگە تېڭىلغان قارا لاتىنى سۇغۇرۇپ چىقىرىۋەتتى ـ دە، قۇملۇقتىن بالقىغان قۇياش نۇرىدا كۆزلىرىنى ئاچالمايلا قالدى. بىر چاغدىلا ئۇ ئالدىدىكى پايانسىز قۇملۇقنى كۆرۈپ قورقۇپ كەتتى. شۇنداقتىمۇ ئاغزىغا كەپلەنگەن كىر لۆڭگىنى تىزىدا قىسىپ تارتىپ يۇرۇپ ئۇنىمۇ تەسلىكتە سۇغۇرۇپ ئالدىدە «ئۇھ... » دېگىنىچە چۆكتۈر نەپەس ئېلىپ توغراق غولىغا يۆلەندى. ئۇنىڭ چاچلىرى ئارىسىدىن ساقىپ چۈشكەن قان يۈزىدە يول ـ يول قېتىشىپ قالغانىدى. لەيلى بىر ئاز ئارام ئېلىۋالغاندىن كېيىن، ئېڭىشىپ پۇتىغا يۆگەلگەن ئارقانىنى چىشى بىلەن چىشلەپ، توغراقنىڭ پۇتاقلىرىغا ئىلىندۇرۇپ تارتىپ بىردەمدىلا چىلىق ـ چىلىق

تەرلەپ كەتتى. بىراق ئارقىغا قايرىپ باغلانغان قولىنى يېشەلمىگەن لەيلى قولى باغلاقلىق ھالدا ئات ئىزلىرىنى بويلاپ ماڭدى. ئۇ كۈن تىك كۆتۈرۈلگىچە مېڭىپ ھېچ ھالى قالمىغاندىلا بىر تۆپ يۇلغۇن تۈۋىدە ئولتۇرۇپ ئارام ئالدى. ئۇنىڭ يۈز ـ بويۇنلىرىدىن تەر قۇيۇلماقتا ئىدى. شۇنداقتىمۇ قۇم دەشتىدىن كۈندۈزى چىقىپ كەتمىسە، كېچىگە قالدىيۇ ھەر خىل خەتەرلەرنىڭ يۈز بېرىشىدىن قورققان لەيلى يەنە يۈگۈرۈشكە باشلىدى. چەكسىز قۇملۇق بارغانسېرى قىزىپ ئۇنىڭ يۈزىنى گۈلخان ئوتىدەك كۆيدۈرۈپ، ئۇسسۇزلۇق، قورساق ئاچلىق قىينىماقتا ئىدى. ئۇ ماڭە ـ ماڭە، يۈگۈر ـ يۈگۈر يوتىلىرى تېلىپ، تاماقلىرى قۇرۇپ، مادارى قالمىغاندىلا ئۆزى ئارام ئالغان يۇلغۇن تۈۋىگە كېلىپ قالدى ... ئۇ ھالىڭ ـ تالىڭ بولغان ھالدا ئەتراپىغا قارىدى. راست، ئالدىدىكى ياۋا قوموش قاپلىغان پەس ئېدىرلىق، پاخپاق توغراقلار، بۆرە تاۋۇز پېلەكلىرى باغاشلىغان قۇم دۆڭلۈكلىرى، ھەتتا ئولتۇرغان ئىزلىرىمۇ شۇ ئىدى. ئۇ قورققىنىدىن ئارامۇ ئالماي يەنە يۈگۈردى ...

قولى باغلاقلىق لەيلى قۇملۇقلار ئارا غايىب بولغاندا، ئەخمەت گاچا «تورۇق» نى قاتارتىپ كەلمەكتە ئىدى. ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىلىرى، ئېڭەك ـ بويۇنلىرى، ئاق خەسسە كۆڭلەكلىرىنى بويىۋەتكەن قان قاپقارا قېتىشىپ كەتكەن بولۇپ، قورقۇنچلۇق تۇرقىدىن بەئەينى بىرنەچچە ئادەمنى بوغۇزلىۋەتكەن قاتىلغىلا ئوخشايتتى. ئەخمەت پات ـ پاتلا ئاتتىن چۈشۈپ يولدىكى تېزەكلەرگە، تۈياق ئىزلىرىغا زەن سالاتتى. ئۇ تۇرۇپلا قولىنى سايىۋەن قىلىپ يىراقلارغا نەزەر تاشلايتتى.

ئەخمەت گاچا بارخانلار باغرىلىرى، قۇملۇق جىلغىلار، توغراق ئورمانلىقلىرى، يۇلغۇنلۇق چاتقاللىرى، بەزىدە ياۋا قوموشلۇقلاردا جېدەللەپ چاپاتتى. بەزىدە ئاتتىن چۈشۈپ

ئەتراپنى كۆزىتەتتى. قىزىق قۇمغا قۇلىقىنى يېقىپ تىڭشايتتى. تەرەپبال ئۇ ئات تېزەكلىرىنى كۆرۈپ قالدى ـ دە، تېزەكلەرگە ياغاچ سانجىپ، پۇراپ بېقىپ بىر ئىشنى سەزگەندەك كۈلۈمسىرىدى. ئەخمەت قۇملۇقلار ئارا لەيلىنى ئىزلەپ يۈرگەندە كەنت تەشكىلى ئىچىگە بىر توپ دېھقانلار يىغىلىۋالغان بولۇپ، لەيلى ياتقان ئامبارنىڭ ئىشىكى چوڭ ئېچىقلىق تۇراتتى. ئۇچ قىرلىق كالتەك تۇتقان بىر قانچىلىغان مىنبىڭلار ئارىسىدا هابىل قوللىرىنى پۇلاڭلىتىپ ۋارقىراۋاتاتتى.

ـــ كۆردۈڭلارمۇ خالايىقلار، لەيلى كېچىدە قېچىپ كېتىپتۇ، ئۇنىڭ قورسىقىدا جىن بولمىسا قاچامتى ـ هە؟

كەنت دەرۋازىسىنىڭ ئارقىسىدا چاۋار بىلەن مەتسىدىقنىڭ ماراپ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ قالغان ئىمىن تازمۇ خۇشامىتىنى ئاڭلىتىش ئۈچۈن ئۇنىڭ بارچە چىرقىراشقا باشلىدى:

ـــ بۇ چوقۇم كامالنىڭ ئىشى. لەيلىنى ئاشۇ ئەپقاچتى! زادى ئۇلارنىڭ نىيىتى توغرا ئەمەس نېمىلەرتى!

ئىمىن يەنە قانداقتۇر يالغانلارنى توقۇماقچى بولۇپ تۇرۇشى داستىخان قولتۇقلىغان نېۋىخان ئانا تەشكىل قورۇسىغا كىرىپ كەلدى. ئۇ ئىمىننىڭ گەپلىرىنى ئېنىق ئاڭلىغاچقا، توپ ئارىسىغا كىرىپلا ئۇنىڭغا تىل سالدى:

ـــ ئاغزىڭنى ئۇششۇتمە، ۋۇي شۇم ئېغىز تاز، مېنىڭ بالام ئۇنداق قىلىدىغانلاردىن ئەمەس.

ـــ ۋاي ـ ۋۇي ئىشەنمىسىلە مەيلى، ـــ ئىمىن غۇدۇراپ قويدى، ـــ ئەمما ئۇنداق ئادەم تىللىمىسلا.

ـــ تىلىدا تىكەن تېرىپ يۈرۈيدىغان نەشكەش تاز، ـــ نېۋىخان قولىنى شىلتىدى، ـــ ئۆزۈڭگە هېزى بول، كامال، دېگەنلىرىڭنى ئاڭلىسا، ئوتتۇز ئىككى چىشىڭنى قولۇڭغا تۇتقۇزۇپ قويىدۇ.

كامالنىڭ مۇشتۇمىنى بىر قېتىم تېتىغان هابىل ئاستىلا يان

قورۇغا كىرىپ كەتتى. باشقا مىنبىكلارمۇ بىر - بىرلەپ يوقالدى. ئاڭغىچە دېھقانلار نۇرخانغا تەسەللى بەرگەچ ئۇلارمۇ تارقالدى. نېۋرخان ئانا داستىخاندىكى تۇگۇنچەكنى قولتۇقلىغان پېتى ئىرغاڭلاپ مېڭىپ، قوغۇنچى مەھەللىسىدىكى ھاشىمنىڭ قورۇسىغا كىرىپ كەلدى - دە، يىغلامسىرىغان ھالدا گەپ باشلىدى:

— بىر كېچىدىلا جىن ئەپقاچقاندەك لەيلى بىلەن ئەخمىتاخۇن يوقاپ كەتتى، — دېدى نېۋرخان پېشايۋان پەشتىقىغا ئولتۇرۇۋېتىپ، — ئەتىگەن ياڭاق چېيى قىلىپ كەلسەم يوق، مانا چۈشتە يوبدان ئاش ئېتىپ ئەكەلدىم. يەنە يوق.

— ئۇلار پاشىلىقچا كىرىپ كەتكەن تەقدىردىمۇ تاڭ سۈزۈلگىچە كېلىپ بولۇشى كېرەك ئىدىغۇ، — ھاشىمۇ ھەيرانلىق ئىلكىدە قالغانىدى، — مەنمۇ كەنتكە بارغان، ئەخمەتنى ھېچ يەردىن تاپالماي ئاتلارنى ئۆزۈم سۈغاردىم. ئاندىن مىنبىكلارغا پىچان تاشلاپ بېرىشنى تاپىلاپ قويۇپ كەلدىم.

— مەن ئۇلاردىن بەكمۇ ئەنسىرەپ كېتىۋاتىمەن ھاشىماخۇن، — نېۋرخان يىغلاپ سالدى، — بىر ئىش يۈز بەرگەندەكلا كۆڭلۈم تۇيۇپ تۇرىدۇ.

— ئىككى كۈندىن بېرى گۇرۇپپىلارغا بۆلۈنۈپ، كىچىك ئەترەتلەرنىڭ ھېسابىنى تەكشۈرۈۋاتقاچقا كەنت تەشكىلىگىمۇ كېلەلمىدۇق.

— ئىمىن تازنىڭ گېپىگە تۇرۇپلا ئىشەنگۈم كېلىپ قالدىمۇ، — دېدى نېۋرخان چوڭقۇر ئۇھسىنىپ، — كامال لەيلىنى ئېلىپ ياقا يۇرتلارغا چىقىپ كەتكەنمىدۇ - يا.

— ئەگەر ئۇلار قاچقان تەقدىردە، — ھاشىم ئويلىنىپ قالدى، — ئەخمەت نېمىشقا يوقاپ كېتىدۇ. چاۋار، ئىگەمبەردىلەر كامالنى ئاشكارىلاپ قويمىسۇن، دېگەن غەرەزدە لەيلىنى بىر يەرگە يوشۇرۇپ قويدىمۇ - يە؟

ـــ مېنىڭمۇ كاللامنى قۇچمىچاڭ قىلىۋەتكىنى شۇ ئەمەسمۇ.

ـــ بۇگۈن كەچكىچە قاراپ باقىلى، ئاندىن بۇ ئىشنى ئاشكارىلايلى، ـــ دېدى هاشىم قانداقتۇر بىر شۇملۇقتىن ئەنسىرەپ، ـــ ئەمما شۇ چاقچىچە خۇپيانە تۇتايلى.

هاشىمنىڭ سۆزلىرىدىن، چىرايىنىڭ ئۆمسۆرۈلىكىدىن كۆڭلى بىر قىسمىلا بولۇپ قالغان نېۋىخان يۇرىكى سىقىلغان هالدا قورۇدىن چىقىپ كەتتى. لەيلى بىلەن ئەخمەتنىڭ يوقاپ كېتىشىدىن جىددىيلىشىپ قالغان هاشىمۇ دەرهاللا زۇلالنىڭ ئۆيىگە باردى. بۇ يەردە مەتنىيازمۇ بار ئىدى. ئۇلار هويلىدىكى تال بوستان ئاستىغا قويۇلغان كارىۋاتتىلا ئولتۇرۇپ بۇ ۋەقە هەققىدە پەرەزلىرىنى، ئويلىغانلىرىنى قويۇشتى.

ـــ كامالنىڭ بۇ قېتىمقى غەيرەتكە كېلىشى، لەيلىنىڭ بىرقانچە قېتىملىق ئەجرىدىن بولدى، ـــ زۇلالنىڭ غەزىپى چىرايىدىن چىقىپ تۇراتتى، ـــ شۇڭا ئۇنىڭغا قەست قىلغۇچىلار يەنىلا كەنتىمىزدىكى خىيانەتچىلەر!

ـــ توغرا، ـــ دېدى مەتنىياز كەسكىن هالدا، ـــ بىرىنچى بولۇپ ئىگەمبەردى، ئۇنىڭ لەيلىگە قىلغان ئەسكىلىكلىرى ئاز ئەمەس.

ـــ مەنمۇ شۇنداق ئويدا، ـــ هاشىمۇ مەتنىيازنىڭ پىكرىگە دەرهاللا قوشۇلدى، ـــ كامال لەيلىنىڭ يوقاپ كەتكەنلىكىنى بىلسە، كەنت ئىچىدە چوقۇم قان تۆكۈلىدۇ ... ئۇ ئالدى بىلەن ئىگەمبەردىنىڭ ئەدىپىنى بېرىدۇ.

ـــ لېكىن بۇ قېتىمقى لەيلىنىڭ يوقاپ كېتىشىدە ئىگەمبەردىنىڭ قولى يوق!

زۇلالنىڭ كەسكىن هالدا چىقارغان خۇلاسىسىدىن هاشىم بىلەن مەتنىياز دەرهاللا ئۇنىڭغا تىكىلىپ قىلىشتى. لېكىن ئۇنىڭ تەمكىن هالدا ئوتتۇرىغا قويغانلىرى ئۇلارنىمۇ قايىل

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ ئېڭى نادىرىسى

قىلىپ قويۇشتى. لەيلى ئاخشام ئوتتۇرا كېچە بىلەن يوقالغان. ھويلىدىكى نەق مەيداننى كىمدۇر بېرى سۈپۈرۈپ يوقاتقاندىن كېيىن، شوتا ئارقىلىق ئاشلىق ئامبىرى ئۆگزىسىگە چىقىپ كەتكەن ئىدى. لېكىن تۈنۈگۈن كەچتە بىر خالتا ياغلىق داننى كۆتۈرگەن ئىگەمبەردى ماي تاتقۇزۇش ئۈچۈن زۇلالنىڭ دادىسىنىڭ جۇۋازخانىسىغا كېتىپ بارغاندا، زۇلال: «ماي تاتقۇزىدىغانلار بەك كۆپ، بۈگۈن نۆۋەت تەگمەسمىكى» دېگەندە ئۇ: «ئۆيدە بىر تېمىمۇ ماي قالماپتۇ، كېچىچە ئولتۇرۇپ بولسىمۇ تاتقۇزمىسام، خوتۇننىڭ تاپا ـ تەنىسىگە قالىمەن» دەپ كېتىپ قالدى. سەھەرلىكتە مېيىنى تاتقۇزۇپ ماڭغانلىقىنى كۆرگەن زۇلال ئىچىدە: بۇرۇنقى ھەيۋەڭ قالماپتۇ ـ دە··· دەپ ئويلىدى. زۇلالنىڭ دادىسىمۇ: «كەنت باشلىقى ھورىدىن چۈشۈپتۇ، بىر كېچە مۈگدەپ ئولتۇرۇپ، تاڭ ئاتقاندىلا مېيىنى تارتىپ كەتتى··· » دېدى. بۇ ئەلۋەتتە كېچىدىن يۈز بەرگەن ۋەقەدە ئۇنىڭ يوقلۇقىغا ئىسپات بولالايتتى. ھاشىم بىلەن مەتنىياز تېڭىرقاپ تۇرۇپ قالدى. ئۇنداقتا گۇمان چاۋار بىلەن مەتسىدىققا مەركەزلىشىپ قېلىۋاتاتتى. لېكىن چاۋاردىن گەپ ئالماق قىيدام كەكىگە ساپ تاپماقتىنمۇ تەسكە توختايتتى. بەلكىم ئۇ ھازىر مەتسىدىقتەك گول بەندىنىمۇ ھىيلە ـ مىكىر قازىنىدا قاينىتىپ بەز كۆتەككە ئايلاندۇرۇۋەتكەنلىكى ئېنىقلا ئىدى. يەنە بىر تەرەپتىن ھېچقانداق ئىسپاتسىز چاۋار بىلەن ئېلىشقاندا، ئۆزلىرىنى پاسسىپ ئورۇنغا چۈشۈرۈپ قويۇشتەك ئاقىۋەتكە قالاتتى.

ـــ مېنىڭ ئويۇمغا بىر ئىش كېلىۋاتىدۇ، ـــ دېدى ھاشىم ئېغىر تەلەپپۇزدا، ـــ بۇ ئىشتا ئىگەمبەردىنىڭ قولى بولمىغان تەقدىردىمۇ بىزنى بەزى يىپ ئۇچى بىلەن تەمىنلىشى مۇمكىن، دەپ قارايمەن. ئۇنىڭ بىلەن سۆزلىشىپ باقساق.

زۇلال بىلەن مەتنىياز ھاشىمنىڭ دېگەنلىرىنى ئورۇنلۇق دەپ

بىلگەچكە، ئۇلار دەرھاللا ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشۇپ كوچىغا چىقىشتى. ھەممىسىنىڭ ئوي ـ خىيالى لەيلىنىڭ تەقدىرىدە بولغاچقا، يول بويى ھەركىم ئۆز پەرەزلىرى بىلەن جىمجىت مېڭىشتى. جىگدىلىك مەھەللىسىگە كىرىپ كەلگەندىلا، گەپنى نەدىن باشلاشنى، نېمىلەرنى دېيىشنى مەسلىھەتلىشىۋالدى. مەتنىياز دەرۋازىنىڭ ھالقىسىنى شاراقلىتىپ، ئۇزۇن ئۆتمەيلا ئىگەمبەردى پەيدا بولدى. ئۇ ئېگىلىپ، پۈكۈلۈپ، كۈلۈمسىرىگىنىچە «ئۆيلەر تىنچىق، سالقىندىراق ئولتۇرايلى» دېدى ـ دە، ئۇلارنى باغقا باشلىدى. ئۇلار بىرنەچچە تۈپ ئامۇت ئاستىدىكى چوڭ كاتتا ئولتۇرۇشتى. ساپسېرىق پىشىپ كەتكەن ئامۇتلار شاخلىرىنى كۆتۈرەلمەي ساڭگىلاپ تۇراتتى. باغدىكى بېھى، ئانار، ئاپئاق يېتىلگەن نان جىگدىسى، تاللاردا ئېسىلىپ تۇرغان رەڭگارەڭ ساپ ئۈزۈملەر راسا مەي باغلاپ پىشقان ئىدى. ئىگەمبەردى بىردەمدىلا بىر لېگەن ئامۇتنى ئۇلارنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كەلدى. ھاشىم گېلىنى قىرىپ قويۇپ، ئۆزلىرىنىڭ نېمە ۋەجىدىن كەلگەنلىكىنى سۆزلەپ بولۇشى، ئىگەمبەردى: « بايىلا نېۋىخان ئاچام كەپتىكەن. شۇنىڭدىن خەۋەر تاپتىم» دەپ قويدى. ھاشىمنىڭ سۆزى ئاخىرلىشىشى بىلەن خېلى ئۇزۇنغىچە تۇنجۇقۇپ ئولتۇرۇپ كەتتى. ئاندىن سەل مىدىراپ قويۇپ، مۇلايىملىق بىلەن گەپ باشلىدى:

ـــ توغرا، مەن لەيلىگە بەزى ئەسكىلىكلەرنى قىلدىم، شۇڭا مەندىن گۇمان قىلىشىڭلار تامامەن يوللۇق، ـــ تىزلىنىپ ئولتۇرغان ئىگەمبەردى جىمىپ قالدى، ـــ لېكىن لەيلىنىڭ يوقاپ كېتىشىدىن مېنىڭ راستتىنلا خەۋىرىم يوق. بايا نېۋىخان بوراندەك ياش تۆكۈپ كەپتىكەن، ئىچىم سىيرىلىپلا كەتتى. بىلگەن بولسام ئۇنى خاتىرجەم قىلىپ قويمامتىم.

ـــ كامالغا قىلىنغان تۆھمەتتىنمۇ خەۋەرلىرى يوققۇ دەيمەن؟

قېنى قىزىپ ئېيتالماي تۇرغان مەتنىياز لەيلىگە

مۇناسىۋەتسىزلا سوئالنى سورىغان ئىدى، ئىگەمبەردى ئىنتايىن ئېچىپ بولغىچە، ھاشىم دەرھاللا گەپنى تارتىۋالدى.

— بۇ ئىشلارنى سۈرۈشتە قىلىدىغان باسقۇچ تېخى ئالدىمىزدا، شۇ چاققىچە ئىگەمبەرداخۇن ئۇيقۇسىنى ئاچامدۇ — يوق. بۇ ئۆزىگە باغلىق.

— ئىگەمبەردىكا، — زۇلال ئۇنىڭ كۆزلىرىگە قارىدى، — لەيلى مەسلىسىدە گۇمانلىرىمۇ يوقمۇ؟

— ئەمدى ... بۇ... — ئىگەمبەردى بىردەم تۇرۇۋالدى، — بۇ ... يېنىكلىك بىلەن بىر كىمگە ئارتىپ قويىدىغان ئىش ئەمەس، جاۋابكارلىقى ئېغىر مەسىلە.

— لەيلىنىڭ يوقاپ كېتىش مەسلىسىدە ئالدىلىرىغا بىر قېتىم كەلدۇق، — دېدى مەتنىياز قاپاقلىرىنى تۇرۇپ، — ئۆزلىرىگە يۇقتۇرمىدىلا، كېيىن تۇخۇمنىڭ سېرىقى ئىككى چىقىپ قالسا ئۆزلىرىدىن كۆرسىلە.

— ئەمدى ... ئەمدى باشقىلار بىرەر ئىشنى قىلسا، — ئىگەمبەردى غەلىتىلا كۈلۈپ قويدى، — ئۆزگىلەردىن خۇپىيە تۇتۇشى ئېنىققۇ، باشقىلارغا: «بىز مۇنداق ئەسكى ئىش قىلماقچى» دەپ يۈرمەس؟

— بولىدۇ، بىز قايتىلى، — ھاشىم ئورنىدىن تۇرۇشى زۇلال بىلەن مەتنىيازمۇ كاتتىن چۈشتى، — شۇ نەرسە ئەسلىرىدە بولسۇنكى، ھەر قېتىم يوشۇرغان ئىشلىرى خاتالىق ئۈستىگە خاتالىق بولۇپ توقۇلۇپ، ھۆكۈمەت كەچۈرمەيدىغان ھالغا چۈشۈپ قالىدىلا.

ھاشىم، زۇلال، مەتنىيازلارنى ئۇزىتىپ دەرۋازا ئالدىغىچە چىققان ئىگەمبەردى سۈپسۈر تاتىرىپ كەتكەنىدى. ئۇ قورقىنىدىن غورتىدە يۆتىلىپ، تولىمۇ پەس ئاۋازدا پىچىرلىدى:

— ھەي چاۋار، ھەي چاۋار، نېمىدېگەن قاپيۇرەك ئادەمسەن!

هاشىمنى قەستلەش پىلانىدىنلا مەن سەندىن ھەزەر ئەيلىگەن. مانا ئەمدى بىر قىزنىڭ بېشىغا چىقىپسەنده!

ئىگەمبەردى لەيلىنىڭ تەقدىرىدىن ئېچىنىپ باش چايقاۋاتقاندا، لەيلىنىڭ ئىزلىرىنى بويلاپ كېتىۋاتقان ئەخمەت قىز ئايلانغان قۇم بارخانلىرىنى بىر ئايلىنىپ كېلىپ ئاتتىن چۈشتى. ئۇ قۇمغا يوغان قىلىپ «8» سانىنى يېزىپ، بىگىز بارمىقىنى سەككىز ئۈستىدىن ماڭدۇرۇپ قاپاقلىرى تۇرۇلدى. چۈنكى بۇ «8» يۆنىلىشى بويىچە ماڭغاندا، ئىزلار تەكرارلىنىۋەرگەچكە، ھەرقانداق بەردەم ئادەمنىمۇ ھاردۇرۇپ ھالىدىن كەتكۈزۈۋېتەتتى، لېكىن بىر دائىرىدىن چىقىپ كېتەلمەيتتى. ئەخمەت ئېتىغا مىندى ـ دە، قۇملۇق ئىچىگە كىرىپ كەتتى. ئات تۇياقلىرىدىن قۇملار چاچرايتتى. ئۇ بىر قانچىلىغان قۇم دۆڭلۈكلىرى، ئېدىرلىق، چاتقاللىقلارنى بېسىپ ئۆتۈپ، تۇيۇقسىزلا ناھايىتى ئېنىق بولغان ئاتلارنىڭ ھەم لەيلىنىڭ ئىزىغا كۆزى چۈشتى. ئۇ پېشانە، بويۇنلىرىدىن ئېقىۋاتقان تەرلىرىنى يەكتىكىنىڭ پېشىدە سۈرتۈۋېتىپ ئېتىغا قامچا ئۇردى. كۈن بارخانلار چوققىلىرىغا باش قويغان بولسىمۇ، بىپايان قۇم چۆللۈكى يەنىلا ئۇپ ئىسسىق ئىدى. قىزىق شامال دەممۇ دەم ئۆرلەپ تۇراتتى. ئېتىنىڭ بويۇن ۋە قۇلاق تۈۋىلىرىدىن قارا تەر قۇيۇلۇۋاتقان ئەخمەت جېدەللەپ ئىز قوغلاۋاتاتتى. ئۇ «8» يۆنىلىشى بويىچە ئات سېلىپ كېتىۋاتقاندا، لەيلى بارخانلارنى ئايلىنىپ يەنە ھېلىقى يۇلغۇن تۈۋىگە كېلىپ قالدى. بۇ ئۇنىڭ سەھەردىن تارتىپ كەچكىچە ئۈچىنچى قېتىم كېلىشى ئىدى. لەيلى ئۆزىنى قۇملارغا ئېتىپ يىغلىۋەتتى. ئۇنىڭ قوللىرى ھېلىھەم باغلاقلىق بولغاچقا تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ، كۆككە باقىنىچە: «كا ... ما... ل!... » دەپ ناله قىلدى. لەيلىنىڭ يۈز ـ بويۇنلىرى تەر، ياش، قان داغلىرى ۋە قۇم ـ توپىلار بىلەن ئالا پاساق بولۇپ كەتكەنىدى. ئات ئىزلىرىنىڭ

چاتقاللىق ئىچىگە كىرىپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ قالغان لەيلى ئاچلىق ۋە ئۇسسۇزلۇقتىن مادارى قۇرۇغان بولسىمۇ، ئات ئىزلىرىنى بويلاپ يەنە يۈگۈردى. بىراق قوللىرى باغلاقلىق بولغاچقا سەنتۈرۈلۈپ ـ پۈتلىشىپ يۈگۈرۈشكە ئەپسىز بولۇۋاتاتتى. شۇڭا ئۇ يىلاندەك تولغىشىپ، يەر بېغىرلاپ ياتقان بىر تۈپ بەقەمنىڭ يېنىغا كېلىپ ئولتۇردى. ئۇنىڭ ئىككى قولى بوغۇلۇپ، چىڭقىلىپ كەتكەچكە ئاغرىقفا چىدىيالماي ئىڭرايتتى. تۇيۇقسىزلا بەقەم غولىدىكى ئىلمەك پۈتاققا كۆزى چۈشۈپ قالغان لەيلى ئارقىچىلاپ سىلجىپ كېلىپ قولى باغلانغان ئارغامچىنى پۈتاققا ئىلىندۇرۇپ بىرنەچچە قېتىم كۆچەپ تارتىشى ئاغرىق ئازابىدا چىرقىرىۋەتتى. شۇنداقتىمۇ ئۇ چىشىنى چىشلەپ تۇرۇپ ئىككى قېتىم كۆچىگەن ئىدى. ئارقان سىيرىلىپ چىقىپ كەتتى. ئۇنىڭ قول بېغىشلىرىنىڭ، بارماق، بىلەكلىرىنىڭ تېرىلىرى سويۇلۇپ قان تەپچىرەپ چىقتى. لەيلى قانلىق قوللىرىنى خېلىلا كۆتۈرۈلۈپ قالغان قورسىقىنىڭ ئۈستىگە ئالدى ـ دە، ئايانچلىق ۋارقىراپ قۇمدىلا يېتىپ قالدى.

كۈن قىپقىزىل ئوت شارىدەك بارخانلار ئارقىسىغا ئولتۇردى. ئاچلىق، هارغىنلىق، ئۇسسۇزلۇقتىن ئىلەڭ ـ سىلەڭ بولۇپ قالغان لەيلى خۇددى مەست ئادەمدەك يىغلايتتى، قوپاتتى. سەنتۈرۈلۈپ كېلىپ تىزلىنىپ قالاتتى. هەتتا ئۇ ئۆمىلەپ ماڭغان بولسىمۇ ئاخىرى بولالماي دۆپدۈگىلەك قامغاق تۈۋىگىلا يېقىلدى. ئۇ قىزغۇچ شەپەق قاپلىغان ئاسمانغا قارىغىنىچە كۆزلىرىدىن مۆلدۈرلەپ ياش تۆكۈلدى.

ـــ كا ... مال ... سىز ... سىز نەدە؟ مەن ... ئەمدى بالىڭىز بىلەن كېتىدىغان بولدۇم...

يانباغىر دۆڭلۈكتە ياتقان لەيلى پەس قۇم جىلغىسىدا بىر ئاتلىق ئادەمنىڭ غەلىتە ئاۋازدا كېلىۋاتقانلىقىنى خىرە ـ شىرە كۆرۈپ قالدى. ئۇ چۈچۈپ بېشىنى كۆتۈرۈپ: «ئەخمەت ئاكام!...»

دەپ پىچىرلىدى. ئاندىن قۇم دۆڭلۇكىدىن پەسكە قاراپ يۇمىلاندى:

ـــ ئەخمەت ئاكا!...

لەيلى ئورنىدىن تۇرۇپ ماڭماقچى بولدىيۇ، لېكىن ئايلىنىپ يىقىلدى. ئاڭغىچە يېتىپ كەلگەن ئەخمەت ئۇنى يۆلەپ تۇرغۇزۇشى لەيلى ئۇنىڭ بوينىنى قۇچاقلاپ يىغلۇۋەتتى. ئەخمەتنىڭمۇ كۆزلىرىدىن تارىلاپ ياش تۆكۈلدى.

قۇملۇق قاپىتاللاردىن يامىرىغان قاراڭغۇلۇق بارا ـ بارا قويۇقلىشىپ، يىراقتىكى كەنت ئىزنالىرى كۆرۈنمەي قالدى. لەيلى مىنگەن ئاتنى يېتىلەپ كېلىۋاتقان ئەخمەت قۇمتام ئېغىر ئۇيقۇغا چۆككەندە كەنت ئىچىگە كىرىپ كەلدى. ئاچقۇچ ئۆزىنىڭ ئىشتانبېغىغا باغلاقلىق بولغاچقا دارۋازا ئىچىگە قۇلۇپ سېلىنمىغان ئىدى. ئۇ دەرۋازىنى ئازراقلا ئېچىپ لەيلىنى كۆتۈرگىنىچە ئۆزىنىڭ ياتقىغا ئەكىرىۋېتىپ ئاندىن ئاتنى ئېغىلغا ئەكىرىپ باغلىدى. ئەخمەت لەيلىنى كارىۋىتىغا ياتقۇزۇپ قويۇپ، ئاق چامغۇر توغراپ، ئىشىك ئالدىدىكى ئوچاققا ئوت ياقتى. ئۇ بىردەمدىلا ئۇماچ ئېتىپ لەيلىگە زورلاپ يۇرۇپ ئىككى ئاياق ئۇماچ ئىچۈردى. ئىسسىق تاماقتىن كېيىن لەيلى خېلىلا ئەسلىگە كەلدى. ئەخمەت خام لۆڭگىنى ھۆل قىلىپ ئۇنىڭ بېشىنى، يۈزى ۋە قوللىرىنى ئاۋايلاپ سۈرتۈپ تازىلىدى. ئېغىرلىشىپ كەتكەن تېنى يېنىكلىشىپ قالغاندەك ئارام تېپىپ قالغان قىز ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي ئېسىدەپ ـ ئېسىدەپ يىغلۇۋەتتى. ئەخمەت قوللىرى، كۆزلىرى، غەلىتە ئاۋازلىرى ئارقىلىق ئۇنىڭغا تەسەللى بەردى. لەيلىنىڭ باش، يۈز ۋە قوللىرىدىكى جاراھەتلىرى ئوتتا كۆيگەندەك ئېچىشىۋاتقانلىقى ئۇنىڭ چىرايىدىن بىلىنىپ تۇراتتى. ئەخمەت تاشلاندۇق تاختايلاردىن ياسىۋالغان قوپال، كۆرۈمسىز، سىرلانغان ساندۇقنى ئېچىپ ئۇنىڭ ئەڭ تېگىگە يوشۇرۇپ قويغان چۇچىلىق، يۇمشاق

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىيكىتى
كىتابلىرىڭ پىڭى نادرىسى

قارا رومالنى سۇغۇرۇۋالدى ھەم تىزلانغىنىچە ئولتۇرۇپ قارا رومالغا پايلىمىغاندەك، ئۇنىڭدىن كەچۈرۈم سوراۋاتقاندەك ئۇزۇن قاراپ كەتتى ـ دە، كۆزلىرى ياشقا تولدى. راست ئۇ ھازىرغىچە ئۇنتالمىغان، قەلب سارايلىرىنىڭ ئەڭ چوڭقۇر پىنھانلىرىدا ساقلانغان تاتلىق ئەمما ئازابلىق ئەسكىلىكلىرىدىن خوشلىشىۋاتقاندەك رومالنى سۆيدى ۋە ياشلىق كۆزلىرىگە سۈرتتى. ئاندىن ئۇنى بىرنەچچە پارچە قىلىپ يىرتتى!...

ئەخمەت لەيلىنىڭ ئىككى قولى ۋە بېشىنى تېڭىپ ئۆزىنىڭ كارىۋىتىغا ياتقۇزۇپ قويدى. لەيلى ئامبار ئۆيىگە چىقىپ كەتمەكچى بولۇپ ئورنىدىن تۇرغان بولسىمۇ، بېشى قېيىپ سامان تەكىيىگە يەنە يىقىلدى. ئەخمەت «ياتىقىڭىز خەتەرلىك» دېگەننى ئىشارەت قىلىپ زادىلا ئۇنىمىدى. ئۆزى بولسا ئىشىك ئالدىدا ياتىدىغانلىقىنى ئېيتتى.

ئەخمەت بىر پارچە كىگىز، مايلىشىپ، پارقىراپ كەتكەن توزغاق تەكىيە ۋە يەكتىكىنى ئېلىپ ئىشىك ئالدىغا ئورۇن سالدى. ئۇنىڭ قويىندا يىرتىلغان رومالنىڭ بىر پارچىسى بار ئىدى. قولىدىكى رومال پارچىسىغا قارىغانسېرى ئۆپكىسى ئۆرۈلۈپ، كۆزلىرى دەممۇ دەم ياشقا تولۇۋاتقان ئەخمەت كىگىز ئۈستىدە بەدەشقاننى قۇرۇپ ئولتۇرۇپ، ياشلىق كۆزلىرى بىلەن يىراقلارغا قارىدى ... كەنت ئۈستىدىن كۆتۈرۈلگەن ئاي شاخاراپ كەتكەن ياڭاقلار ئارىسىدىن ماراپ، ھويلىنى گىرىمسەن يورۇتۇپ تۇراتتى. نىل رەڭلىك ئاسماندىكى يۇلتۇزلار جىمىرلىشىپ ھەسرەتلىك ئاھ ئۇرغاندەك قىلاتتى ... ئەخمەت بىپايان كائىناتتىكى ئاشۇ ئۈنچە ـ دۇرلارغا قارىغىنىچە قارا يەرگە ئەمەس يۈرىكىگە دەپنە قىلىنغان مەرھۇمە نۇربانۇمنى ئەسكە ئالدى ...

ئۇزۇن يىللاردىن بېرى ئۇنىڭغا ھەمراھ بولۇپ كەلگەن ئۇزۇن قارا تاۋار كۆڭلەك ھەم مۇشۇ رومال ئاشۇ ناتىۋاندىن قالغان يالداما ئەمەسمىدى! كۆڭلەك ۋە رومال 15 ـ 16 يىللاردىن بېرى

ئەخمەتنىڭ قەلب بوستانلىرىنى ياشنىتىپ، كۆڭۈل چىرىغىنى ئۆچۈرمەي يۈرىكىنى پۈتۈن، پىغانلىرىنى تۈتۈن قىلىپ كەلگەن بايلىقى ئىكەنلىكى راست! ئۇنىڭ پىغانى ئۆرلەپ، ياكى چۈشلىرىدە بىراۋلار ئايان بولغىنىدا ئۇ بۇ رومالنى پۇرايتتى ... قارا تاۋار كۆڭلەكنى كۆزلىرىگە سۈرتەتتى، مۇڭدىشاتتى. تەكلىماكان ئانا ئۆز باغرىغا سىڭدۈرۈۋەتكەن ئاشۇ بەرنا لەۋەننىڭ نامسىز، نىشانسىز قەبرىسىگە ئاتاپ دۇئا قىلاتتى ... ھەتتا گاھىدا قۇم دەشتىگە كىرىپ، كۆز ياشلىرى بىلەن قۇم ـ توپىلارنى نەمدەيتتى...

توغرا، بۇ تەۋەررۈكلەرنى لەيلى بىر قېتىم، پەقەت بىرلا قېتىم ئۇچىسىغا كىيىپ، رومالدا يۈزلىرىنى ئوراپ ئازنە بازارغا بېرىپ، خىزمەت گۇرۇپپىسىنى كۆرۈپ كەلگەن ئىدى. شۇ چاغدا ئەخمەت قارا لىباس ئىچىدىكى لەيلىنى كۆرۈپ: «ئاھ، نۇربانۇم، بۇ سىزمۇ؟» دېگىلى تاسلا قالدى ھەم بىر كېچە يىغلاپ چىقتى! ئۇ بۈگۈن كېچە رومالنى ئەمەس يۈرەك پارىسىنى يىرتتى! ھاياتنىڭ سائادەتلىك كۈنلىرىنىڭ خاتىرىسى بولغان رومالنى پارە ـ پارە قىلدى! ئۇ يىغلىماي كىم يىغلىسۇن؟!، ئۇنىڭ قاپقاراڭغۇ كۆڭلىنى يورۇتۇپ تۇرغان شام چىرىغى ئۆچكەندەك ئازابلانغان تۇرسا!!

1946 ـ يىللىرى بولسا كېرەك، «شال توغراق» مەھەللىسىدىكى ۋاسىل بەگ قامچىسىدىن قان، كۆزلىرىدىن زەھەر تامىدىغان «بەگ» بولۇپ، پۈتۈن ـ سۈرۈك ئەلئاباد يېزىسى ئۇنىڭ زوراۋانلىقىدىن ئادا بولغانىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ تېرىلغۇ يەرلىرىدە، مال ئېغىللىرىدا، باغۋاران، ھويلىلىرىدا ئىشلەۋاتقان يىللىقچى، ياللانما دېھقان، چاكارلىرىنى «گەدەنكەش»، «ئوغرى»، «قىزىل پاچاق» دېگەندەك باھانە ـ سەۋەبلەردە دوتەي يامۇل[1]، شەن يامۇللار[2] غا سولىتىۋېتىپ، ئۆردەككە سۇ يۇقمىغاندەك

① دوتەي يامۇل — ۋىلايەتلىك تۈرمە.

② شەن يامۇل — ناھىيىلىك تۈرمە.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

يۈرۈۋېرەتتى. ئۇنىڭ بەش خوتۇنى بولسىمۇ، دېھقانلارنىڭ چىرايلىق قىزلىرىنى، بەرنا ئاياللىرىنى «ياڭاق قاقىدۇ»، «كېۋەز پۇتايدۇ»، «گىلەم يىپى ئېگىرىدۇ» دېگەندەك مىكىرلەر بىلەن بۇلاپ كېلىپ، بىرنەچچە كۈندىن كېيىن ھەيدىۋېتەتتى...

ۋاسىل بەگنىڭ لاپاسلىق ئېغىللىرىدا ئېتىز ئىشلىرىغا سالىدىغان 13 ئات، 9 ئۆكۈز ۋە مىنىك ئېتىدىن ئۈچى بولۇپ، بۇلارنى 25 ياشلىق ئەخمەت بېقىپ ھۆددىسىدىن چىقاتتى. ۋاسىل بەگنىڭ «ئىچكەركى» ۋە «تاشقارقى» دەپ ئىككى چوڭ قورۇسى بار ئىدى. ئاياغ ـ چېتىنى كۆرگىلى بولمايدىغان تال بوستانلىق ئىچكەركى قورۇدا بىر داش قازاندا مەدىكار ئاياللار ئەتىگەندە قاينىتىپ قويغان ئۇماچ بىر كۈن كەچكىچە قىسماق باغلاپ ساپسېرىق ئۇيۇپ تۇراتتى. ئوچاق ئالدىدىلا ئۆچكە ۋە قوي قوتانلىرى بولغاچقا توپ ـ توپ چىۋىنلەر گاژىلداپ قازان بېشىدىن نېرى كەتمەيتتى. قورسىقى ئاچقان ئىشلەمچىلەر ئاياق ـ جاملىرىنى كۆتۈرۈپ كېلىپ يوغان ياغاچ چۆمۈچتە ئۇسۇپ، «ئىش ھەققى» لىرىنى ئېلىپ كېتەتتى.

بىر كۈنى ئەخمەت قازاندىن بىر جام ئوماچ ئۇسۇپ تۇرۇشى ۋاسىل بەگنىڭ تۆتىنچى خوتۇنى گۈلۋەرىخاننىڭ يالغۇز قىزى نۇربانۇم پەيدا بولۇپ قالدى. گۈلۋەرىخان ۋاسىل بەگنىڭ قامچىسى ئاستىدا ئۆلۈپ كەتكەندىن كېيىن نۇربانۇم يالتىراپ تۇرغان قارا تاۋار كۆڭلەك كىيىپ، قارا يىپەك رومالدا يۈز ـ بويۇنلىرىنى ئوراپ يۈرەتتى. ئۇنىڭ دۈپدۈگىلەك مەسۇم يۈزى خۇددى قاپقارا قولياغلىققا ئورالغان غەزىمەت ئالمىسىدەك ئاپئاق جىلۋىلىنىپ تۇراتتى. يۇمران لەۋلىرىمۇ پاتۇرۇپ قويغان ئىككى تال قىزىل مارجانغىلا ئوخشايتتى. سۈرمە تارتقاندەك سۇس كۆكىرىپ تۇرىدىغان بادام قاپاقلىرى، ئەگرى كىرپىكلىرى چوڭ

كۆزلىرىنى تېخىمۇ روشەن جۇلالاندۇرۇۋەتكەندى. قىسقىسى چېھرى ـ رۇخسارى، ئېڭەك، كۆزلىرى، مەڭزىلىرىگىچە يۇمىلاق بۇ قىز گەرچە 17 ياشقا كىرگەن بولسىمۇ، ئەمما 11 ـ 12 ياشلاردىكى نارەسىدە قىزلاردەك ئوماق ئىدى. ئۇ، ئوتتۇرا بوي جۇغى چىرايلىق، قاش ـ كۆزلىرى ئاق يۈزىگە خوپ ياراشقان، خۇش پېئىل، شېرىن سۆزەن ئات باقار ئەخمەتكە بىرەر يىلدىن بېرى يوشۇرۇن كۆيۈپ يۈرەتتى.

ئەخمەت بىر جام ئۇماچنى ئېلىپ كەينىگە يېنىشى نۇربانۇم ئۇنى ئۇيىلىپقىنا چاقىردى. ئەخمەت دەرھالا كەينىگە قايرىلدىيۇ، لېكىن قىزنىڭ يۈزىگە تىكىلىپ قارىمىدى.

ـــ ئەخمەت ئاكا، ـــ قىز يۈزىنى ئېچىۋەتكەندى، ئەخمەتكە ئالەم يورۇپ كەتكەندەك بىلىندى، ـــ ياخشى تۇرۇۋاتامسىز؟

ـــ ياخشى سىڭلىم ... يا ... ياق ... خېنىم، ـــ ئەخمەت يەنىلا قىزغا قارىيالمىدى، ـــ ئىشىڭىز بارمىدى؟

ـــ ماڭا ... ماڭا ئات مىنىشنى ئۆگىتىپ قويامسىز؟

ـــ نېمە؟ ـــ ئەخمەت قۇلاقلىرىغا ئىشەنمەيلا قالدى، ـــ بۇ ... بولماسمىكى، قىز بالا ئات مىنسە قانداق بولىدۇ؟

ـــ ئانام رەھمەتلىكنىڭ دەپ بېرىشچە، ئىپار خېنىمۇ ئات مىنىپ جەڭ قىپتۇكەنغۇ، ـــ نۇربانۇم دىنىي ساۋاق ئالغان تالىپە ئىدى، ـــ بۇنداق مىسالالار جىق، مەن مىنسەم بولمامدىكەن؟

ـــ مېنىڭ ئۇلاردىن خەۋىرىم يوقكەن، خېنىم، ـــ قىزغا لەپپىدە قارىغان ئەخمەتنىڭ ۋۇجۇدى مومدەك ئېرىپ كەتتى، ـــ ئەگەرئات مىنگىنىڭىزنى بېگىم بىلىپ قالسا...

ـــ دادام داۋاملىق كەنتتە تۇرامتى، ئۇ سىلىق يىغىپ ئايلاپ ـ ئايلاپ ئەلئەبادنى ئايلىنىپ كەلمىسە، ـــ نۇربانۇم ئەخمەتنىڭ

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

بىلىكىنى تۇتۇپ ئەركىلىدى، ـــ ۋاي ـ ۋۇي ئەخمەت ئاكا، ئۇنداق قىلماڭا.

ـــ خېنىم ... با ... باشقىلار كۆرۈپ قالسا... ـــ ئەخمەت ئەتراپىغا ئالاقزادىلىك بىلەن قارىدى، ـــ سەت تۇرىدۇ.

ـــ ئەخمەت ئاكا...

ئوماق قىزنىڭ يېلىنىش ۋە ئىلتىجا بىلەن باققان كۆزلىرىنىڭ نەملىك يالقۇنى ئەخمەتنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىنى شېرىن ئازاب ئوتىدا ئۆرتىۋەتتى. ئۇنىڭ يۈرىكى سېلىپ، قىزنىڭ مەيلىنى ياندۇرۇشقا قۇربى يەتمىدى. ئۇ دۇدۇقلاپ تۇرۇپ:

ـــ بولىدۇ خېنىم، مەن كېچىلىرى مىنىك ئاتلىرىنى مەھەللىنىڭ سىرتىدا سوۋۇتۇپ ئايلاندۇرىمەن. شۇ چاغدا چىقالىسڭىز ... مەن ... مەن ئۆگىتىپ قوياي، ـــ دېدى.

ـــ رەھمەت ئەخمەت ئاكا...

نۇربانۇم ئەخمەتنىڭ ئىشتا پىشقان كۈچلۈك بىلەكلىرىنى ئۇچلىدى ھەم ئوتلۇق كۆزلىرىدە بېقىپ، ئەجەب تاتلىق ۋە لەزىز بىر تەبەسسۇم ئاتا قىلدى.

شائىرلار سۆيۈنۈپ مەدھىيىلىگەن ئاق كېچە ئىدى. شال توغراق مەھەللىسىنىڭ سىرتىدىكى پاكار ـ پاكار قۇم دۆڭلۈكلىرى چوقچىيىپ تۇرغان قۇملۇق مەيدان «ئۇۋىلىق» تا ئەخمەت ئات ئالدىغا ئولتۇرغۇزۇۋالغان نۇربانۇمنى ئايلاندۇرۇپ يۈرەتتى. تولغان ئاي ئەتراپنى شۇنچىلىك يورۇتۇۋەتكەن ئىدىكى، دۆڭلۈكلەردىكى كەسلەنچۈك، پاتمىچۇق، چۆل كىرپىسى، كېلەر، لەڭمەنتاقتاقلارنىڭ چوڭ ـ چوڭ ئۇۋىلىرى ھەممىلا يەردە قارىيىپ كۆرۈنەتتى. بۇ يەرنىڭ «ئۇۋىلىق» دەپ ئاتىلىپ قېلىشىمۇ غەلۋىردەك ئۆتمىتۆشۈك ئۇۋىلارنىڭ كۆپ

ئىكەنلىكىدىن بولسا كېرەك. نۇربانۇمدىن ئەيمىنىپ تۇرغان ئەخمەت ئۇنىڭ بېلىدىن بوشقىنا قۇچاقلاپ ئولتۇراتتى. ئۇ قىزنىڭ قولىدىكى چولۇڭنى «ئوڭغا تارتىڭ، سولغا قايرىڭ» دەپ قويياتتى. بەزىدە ئۇنىڭ قولىنى تۇتۇپ، ئات باشقۇرۇشنى ئۆگىتەتتى. نۇربانۇم ئېيتقۇسىز خۇشال بولسىمۇ، يەنە قورقۇپمۇ تۇراتتى.

— ئەخمەت ئاكا، مېنى چىڭ تۇتۇڭ... — يېلىندى قىز، — نېمانداق قوللىرىڭىز تىترەيدۇ؟

نۇربانۇمنىڭ «چىڭراق قۇچاقلاڭ» دېيىشكە تىلى بارماي «چىڭ تۇتۇڭ» دەۋاتقانلىقىنى ئەخمەت چۈشىنىپ تۇرسىمۇ، يەنىلا دادىل بولالمايتتى. تۇنجى قېتىم پەرىشتىدەك قىزنى قۇچاقلاۋاتقان ئەخمەتنىڭ يۈرىكى تەرتىپسىز سېلىپ، ۋۇجۇدى سۇس تىترەۋاتاتتى. پۇتۇن تېنى بارغانسېرى ئوتلۇق هارارەت ئىلكىدە قالغان 25 ياشلىق يىگىت ئاخىرى بولالماي قالدى.

— نۇربانۇم، — ئۇ قىزنىڭ قۇلاق تۇۋىدە پىچىرلىدى، — مەن يەرگە چۈشۈپ ئاتنى يېتىلەپ ماڭاي، هازىر خېلىلا كۆنۈپ قالغانسىز؟

— يىقىلىپ چۈشسەمچۇ؟

— هەرگىز يىقىلمايسىز، مەن يېنىڭىزدا تۇرسام.

ئۇلار شۇ كېچىسى ئېشەكلەرنىڭ هاڭرىشى، ئاتلارنىڭ كىشنىشى، ئىتلارنىڭ قاۋاشلىرى بىسىقىپ، كەنت ئىچى تىمتاسلىققا چۆمگەندە قايتىپ كېلىشتى. نۇربانۇم ئىچكەركى قورۇنىڭ ئىچىدىكى ئۈزۈمزارلىق بىلەن هۇجرىسىغا كىرىپ كېتىش ئالدىدا ئەخمەتنىڭ قولىنى ئەيمىنىپكىنە تۇتۇپ بىردەم تۇرغاندىن كېيىن «خوش» دەپ قويۇپ پاكار تال بوستانلار تېگىدە غايىب بولدى. ئەمما شۇ كېچە ئەخمەت خام خىيالىلار تېگىدە

ئېزىلىپ خېلىغچە ئۇخلالمىدى! ئۇ ئەتىسى بىر كۈن كەچكىچە گاراڭلا يۈردى. نۇربانۇمنىڭ تاتلىق كۈلۈشلىرى، قولىنى تۇتۇپ تەلمۈرۈپ قاراشلىرى، «چىڭراق تۇتۇڭ» دېگەندەكى يېلىنىشلىرى كۆز ئالدىدىن زادىلا كەتمىدى. شۇڭا ئۇ ئېغىلدىكى مالالارنىڭ يېمەخەشەك، پىچانلىرىنى ئالدىن تەييارلاپ ئوقۇر، غۇلاقلارغا تەڭشەپ بەرگەندىن كېيىن ئىككى مىنىك ئېتىنى يېتىلەپ «ئۇۋۇلىق» قا يۈرۈپ كەتتى. ئايمۇ نازىنىن قىزنىڭ ھۆسنى ـ كامالىغا تەقەززا بولغاندەك بالدۇرلا كۆتۈرۈلگەن ئىدى. ئەخمەت بىر ئاتنىڭ پۇتىغا چېتىق سېلىپ، ياۋا قومۇشلۇققا قويۇپ بېرىپ تۇرۇشى قۇملۇقلار ئارا قارا لىباسلىق قىز يىراقتىن كۆرۈندى. ئۇ كېلەر ـ كەلمەيلا ئەخمەتنىڭ يۈرىكى سېلىپ، بوش تىترەشكە باشلىدى. ھەم قورقۇپقىنا ئەتراپىغا قاراپ قويدى.

ـــ ئەخمەت ئاكا، سىزنى ساقلىتىپ قويدۇم، ـــ قىز يۈگۈرۈپ كەلگەچكە ھاسىراپ كەتكەندى،ـــ خاپا بولدىڭىزما؟

ـــ يا ··· ياق مەنمۇ ھازىرلا كەلدىم.

ئەخمەت نۇربانۇمنى قولتۇقىدىن يۆلەپ، كۆرپە سېلىنغان ئېگەرگە ئالدى. نۇربانۇم كۆڭلەك ئېتەكلىرىنى تىزلىرىغا باستۇرۇپ بولۇپ، ئەخمەتكە كۈلۈپ قويدى.

ـــ ئەخمەت ئاكا، بۈگۈن ئېگەرگە كۆرپە ساپسىز ـ ھە، ـــ قىزنىڭ ئاۋازى بەكمۇ يېقىملىق ئىدى، ـــ رەھمەت سىزگە!

ـــ مەن ئاتنىڭ چۈلۈۋرىنى تۇتۇپ ياندا ماڭىمەن، ـــ دېدى ئەخمەت بوغۇلۇپقىنا، ـــ سىز تۇنۇگۈن ئۆگەتكەن بويىچە قايسى تەرەپكە ماڭغۇڭىز كەلسە بوجىنى شۇياقتا تارتىڭ.

ئات مىنىشنى ئۆگىنىۋاتقان بەشىنچى كۈنى بۇ ئىككى ناتۇۋان بىر ـ بىرىگە خېلىلا ئىچەكىشىپ قالغاچقىمۇ كۆڭۈلگە تالىق گەپلىرىنى قىلىشقا مۇيەسسەر بولالىدى. ئۇلار بۇ كېچە

قوڭغۇراق تىكەن، قامغاق، شۇاق، بۆرە تاۋۇزلىرى، يەنە قانداقتۇر تۈكلۈك غوللۇق سېسىق ئوت قاپلىغان چاتقاللىقلاردىن ئۆتۈپ ئۇۋلىنىۋاتقان ئېچكىرسىگە كىرىپ كەتتى. ئاتنى بەزىدە يېتىلەپ، بەزىدە يورغىغا سېلىپ قويۇپ، ئۆزى يېنىدا قاتراپ كېتىۋاتقان ئەخمەت قىزىنىڭ: «ئەخمەت ئاكا نېمىشقا ئۆيلەنمەيسىز؟»، «ئاتا ـ ئانىڭىز بارمۇ؟» دېگەندەك سوئاللىرىغا: «ئۆيلەنگۈم يوق»، «ئاتا ـ ئانام كېچىكمىدە ئۆلۈپ كېتىپ مېنى بىر موماي بېقىپ چوڭ قىلغان··· » دېگەندەك قىسقىلا جاۋاب بېرەتتى. ئەخمەت «نۇربانۇمنىڭ ئانىسى باغۋەن يىگىت بىلەن تۈتۈلۈپ قېلىپ، قامچا زەربىدە ئۆلۈپ كېتىپتىكەن» دېگەندەك ئەپقاچتى گەپلەرنى ئاڭلىغان بولسىمۇ، نۇربانۇمدىن كوچىلاپ سوراپ باققان ئىدى، ئات ئۈستىدە كېتىۋاتقان قىز يىغلىۋەتتى:

···گۈلۋەرىخان، ئەلئابادتىكى مۆتىۋەر زات ئاباھاجىنىڭ ئۈچىنچى قىزى بولۇپ، دادىسىدىن دىنىي بىلىم ئالغان تالىپە قىز ئىدى. ئۇ، دادىسىنىڭ كۈتۈپخانىسىغا كىرىۋېلىپ ھەر كۈنى كىتاب ئوقۇشنى ھەتتا ئۇ «لەيلى ـ مەجنۇن»، «ۋامۇق ـ ھۇزرا»، «پەرھات ـ شېرىن»، «سەددى ئىسكەندەر» داستانلىرىنى يېنىش ـ يېنىشلاپ ئوقۇغاچقا ئۇنىڭغا ياد دېگۈدەك بولۇپ كەتكەنىدى.

گۈلۋەرىخان راسا رەسىدىلىك بوسۇغلىرىغا قەدەم ئېلىپ، ھۆسنى ـ كامالى، پەزىلىتى ئەلئابادتا ئېغىزدىن ـ ئېغىزغا كۆچۈپ يۈرگەن كۈنلەردە 48 ياشلىق ۋاسىل بەگ ئىككىنچى خوتۇنلۇققا ئەلچى كىرگۈزدى. ئاباھاجى ئەمدىلا 18 ياشقا كىرگەن قىزىنى ئۆزىدىن ئوتتۇز ياش چوڭ زالىم بەگكە بېرىشنى قەتئىي رەت قىلدى. ئۇنىڭ يېقىن ـ يورۇق، ھەقەمسايىلىرى كېيىنكى يامان ئاقىۋەتلەرنى، ئېغىر پاجىئەلەرنى دېيىشىپ مەسلىھەت

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تۈر بىكىتى
ئۇيغۇرچىلىنىڭ ئىپىگى تادىرىسى

بېرىشتى. دېمىسىمۇ ۋاسىل بەگ گۈلۋەرىخاننى ياخشىلىق بىلەنمۇ، يامانلىق بىلەنمۇ بەرىبىر قولغا كىرگۈزەلەيتتى. ئاباھاجىغا ھەر خىل جىنايەتلەرنى ئارتىپ، دوتەي يامۇلغا سولىتىۋېتىپ، گۈندىخانىدا ئۆلتۈرگۈزۈۋېتىشتىن يانمايتتى. ھەتتا ئائىلىسىنى خانىۋەيران قىلىپ، ئۇنىڭ روزغارىنى ئۆز ئىلكىگە تەسەررۇپ قىلىۋېلىشى تۇرغانلا گەپ ئىدى!

خەيرىيەت گۈلۋەرىخان ھاسىل بەگنىڭ ھۇزۇرىغا كەلگەندىن كېيىن ئۇ ئىككىنچى خوتۇنلۇققا ئەمەس، بەلكى تۆتىنچى خوتۇنلۇققا كەلگەنلىكىنى بىلگىنىدە خورلۇق ئىسكەنجىسىدە بوغۇلدى، ئازابلاندى. يۈرىكى قانغا تولدى! كېيىنكى يىلى نۇربانۇم تۇغۇلدى. قىزى ئەمدىلا تەم ـ تۇم مېڭىپ يۈرگەن كۈنلەردە، ۋاسىل بەگ كۇچارلىق بەشىنچى خوتۇنىنى نىكاھلاپ ئەمرىگە ئالدى. شۇندىن كېيىن ۋاسىل بەگنىڭ ئايىغى شالاڭلاپ، گۈلۋەرىخاننىڭ ھۇجرىسىنى ئانچە يوقلىمايدىغان بولدى ... ئايلار بىر ـ بىرىنى قوغلىشىپ، قۇم توزانلىرىنى سۈرۈپ ماڭغان شاماللاردەك تېز ئۆتمەكتە ئىدى. نۇربانۇممۇ ھايت ـ ھۇيت دەپ بولغىچە بەش ياشقا كىرىپ قالدى. كۆتۈرۈپ سېلىنغان بۇ ئۆيلەر، ئۇنىڭ ئەتراپىنى قورشاپ تۇرغان جەننەتتەك باغلار ئۇنىڭ ئۈچۈن بەجايىكى زىندان ئىدى. بەزىدە ئۇ شۇنچىلىك زېرىكىپ، ئىچى پۇشۇپ كېتەتتىكى، قۇرت ـ قوڭغۇزلار بولسىمۇ پاراڭلاشقۇسى، ئۇلارغا ھەسرەت ـ نادامەتلىرىنى تۆككۈسى كېلەتتى. بىراق ئۇچار قۇش، ھايۋانلاردىنمۇ كۈنلەيدىغان ۋاسىل بەگ باغقا قارىغان دېرىزە قاپقاقلىرىنىمۇ ئېچىشقا يول قويمايتتى. ئۇنىڭ بىردىنبىر ئەرمىكى قىزىغا كەچكىچە كىتاب ئوقۇب بېرىش، چۆچەك سۆزلەپ بېرىش ئۇنىڭ دەرد ـ ئەلەم، ئازاب ـ ئوقۇبەتلىرىنى،

يۈرىكىدىكى ئاچچىق زەردالىرىنى ئۇنتۇلدۇراتتى. بەزىدە گۈلۈەرىخان ئايلاپ ـ ئايلاپ يوقاپ كېتىدىغان بەگنى ئەسكە ئېلىپ: ئۇنىڭ كۈچارلىق خوتۇننى ئالغىنىمۇ ياخشى بولدى، بەگنىڭ بەتبەشىرە، ياۋۇز تەلەتىگە كىم خۇشتار... دەپ ئويلايتتى.

گۈلۈەرىخان بىر كۈنى قىزى نۇربانۇمنى ئۇخلىتىۋېتىپ، دېرىزە قاپقاقلىرىنى ئاچتى ـ دە، پەستىكى باغقا قارىدى. بۇ ئاۋغۇست ئايلىرىنىڭ ئوتتۇرىلىرى بولۇپ، يازلىق مېۋىلەر شىرنە باغلاپ پىشقان، ئۈلارنىڭ مۇشكى ـ ئەنبەردەك مەززىلىك ھىدلىرىنى ئىللىق سەلكىنلەر نە ـ نە لەرگە ئېلىپ كېتىۋاتقان چىرايلىق يازلار ئىدى. گۈلۈەرىخان تەرەپبال باغدا ئاق، قىزىل غەزمەت ئالمىلىرىنى سېۋىتىگە تېرىپ يۈرگەن باغۋەن يىگىت مىرزا ھەلىمنى كۆرۈپ قالدى. ئۇ بېشىغا بادامدوپپا، ئۇچىسىغا ئاق خامدىن تىكىلگەن چاك ياقىلىق كۆڭلەك كىيگەن بولۇپ، بېلىگە چىت پوتا باغلىۋالغان ئىدى. ئۇنىڭ توم قاشلىرى بىلەن قاپقارا بۇرۇتى بۇغداي ئۆڭلۈك چىرايىنى ئاپتاپتەك ئېچىپ تۇراتتى. مىرزا ھەلىم ئۆرۈك پىششىقىدا مۇشۇ دېرىزىدىن بىر سېۋەت ئۆرۈك سۇنۇپ بەرگەن ئىدى. ئۇ چاغدا ئىككىسىنىڭ كۆزلىرىدىن چاقنىغان چېقىنلار يۈزلىرىنى قىزارتىپ، نەپەسلىرىنى تېزلەشتۈرۈپ ... بىر قىسمىلا بولۇپ قېلىشتى. ئىككىنچى قېتىمدا ئۇ يەنە بىر سېۋەت ئۆرۈكنى كۆتۈرۈپ ئىشكىنى ئېچىپلا كىردى:

ـــ خېنىم ئۆزلىرىدەك تاتلىق ۋە چىرايلىق ئۆرۈككەن، ـــ دەپ كۈلۈپ تۇراتتى. قورقۇپ كەتكەن گۈلۈەرىخان ئۇنى دەرھالا دېرىزىدىن چۈشۈرۈۋەتتى:

ـــ سىزنىڭ يۈرىكىڭىز نېمانداق چوڭ، مىرزاھەلىم ئاكا، ـــ

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

گۈلۋەرىخان ئالدىراپ پىچىرلىدى، ـــ بۇ ئىشىڭىزنى چاكارلار كۆرۈپ قالسا، بەگ ئىككىمىزنى ساق قويمايدۇ.

ـــ بەگ ھەر كۈنى مېغىزىنى چېقىۋاتقان دېھقان قىزلىرى ئازمۇ؟ ـــ پەستە تۇرغان مىرزاھەلىممۇ پىچىرلىدى، ـــ سىزدەك بىر پەرىشتەنى خورلاۋاتقىنىغا زادىلا ئەقلىم يەتمەيدۇ ··· بەش خوتۇنى تۇرۇپ ئۇ قېرىنىڭ نەپسى نېمىدېگەن يامان! توۋا دەيمەن بۇ جاھانغا! بەزىلەر ئالمىلىق باغقا كىرىپ تاللاپ ئۈزگەن··· بىزدەكلەر دەشتى چۆلدە چاڭقاپ يۈرگەن!···

ئۇلارنىڭ دېيىشكەنلىرى پەقەت شۇلا بولدى. گۈلۋەرىخان دېرىزە قاپقاقلىرىنى يېپىۋەتتى··· ئاشۇ دەقىقىدىن باشلاپ گۈلۋەرىخاننىڭ ئارامى بۇزۇلدى، ئۇ نامەلۇم بىر ئوت ئىچىدە قالغاندەك كېچىلىرى ئۇيقۇدىن بىزار ئىدى. كۈندۈزلىرى تەگسىز خىياللارغا چىرمىلىپ قالاتتى. مىرزاھەلىمنىڭ سىياقى كۆزئالدىدىن زادىلا كەتمەيتتى. شۇنداقتىمۇ ئۇ دېرىزىنىڭ ئۇ تەرىپىگە قاراشقا پېتىنالمايتتى ··· مانا ئاشۇ ئۆرۈك پىششىقىدىن تارتىپ ئېچىلمىغان دېرىزە قاپقاقلىرى بۈگۈن ئېچىلىش بىلەن مىرزاھەلىمنىڭ يەنە كۈلۈپ تۇرغىنىنى كۆرمەمدىغان!

ـــ گۈلۋەرى خېنىم تىنچلىقمۇ؟

ـــ تىنچلىق!

ـــ مەن ھەر كۈنى بۇ يەرنى چۆرگىلەپ، ـــ دېدى مىرزا ھەلىم يەرگە قارىغىنىچە، ـــ ئۈمىدلىرىم چېچەكتەك توزۇغان ئىدى، لېكىن كېچىدىن كۆرگەن چۈشۈم مېنى بۈگۈن بۇ يەرگە يەنە ئېلىپ كەلدى.

ـــ قانداق چۈش كۆرۈپسىز، كۈندۈزى چۈش ئۆرۈسە يامان بولىمىش، شۇنداقتىمۇ سورىغۇم كەلدى.

ـــ سىز ... سىز مەندىن، ـــ مىرزاھەلىم قىزىرىپ كەتتى، ـــ «باغدىن ئالما تاللاپ ئۈزەلمىدىڭىزمۇ؟» دەپ سورىغۇدەكسىز ... مەن «بىر ئالمىغا كۆزۈم چۈشكەن، بىراق قولۇم يەتمەيۋاتىدۇ...» دېسەم، سىز «ئەمىسە شاختىن ئېگىپ بەرسەم بولغۇدەك ...» دېگۈدەكسىز...

ـــ قولىڭىز... ـــ گۈلۈەرىخانىمۇ قىزاردى، ـــ ئەمدى يېتىدۇ...

دېرىزىنىڭ قاپقاقلىرى يېپىلدى ... ئەمما شۇ كېچىسى مىرزاھەلىم دېرىزە قاپقاقلىرىنى چەككەن ئىدى، قاپقاقلار تۈنۈشسىزلا ئېچىلدى ... شۇندىن باشلاپ دېرىزە تۈۋىگە بىر چىغىر يول پەيدا بولۇپ قالدى ... ئۇلارنىڭ مۇڭلىرى تۈگىمەي، يىل ئۆرۈلۈپ يەنە يازلار كەلدى. ھازىر گۈلۈەرىخانىنىڭ قاراڭغۇلۇشىپ كەتكەن كۆڭلىنى، بۇرۇقتۇرمىلىق ئىچىدە قالغان ھاياتىنى بىر چىراغ يورۇتۇپ تۇراتتى، ئۇ بولسىمۇ باغۋەن يىگىت مىرزا ھەلىم بولۇپ، ئۇنىڭ تاتلىق ئەركىلىتىشلىرى، قىزىق ھەزىل ـ چاقچاقلىرى، ئايئاق تاڭلار ئاتقۇچە پىچىرلاشلىرى گۈلۈەرىخانىنىڭ گۈل سېيماسىنى يايرىتىپ، قەلب بوستانلىرىنى ياشنىتىۋەتتى ... ئەمما «شامال ئۆتمەيدىغان تام يوق، ئاخىرلاشمايدىغان زىياپەت» دېگەندەك گۈلۈەرىخانىنىڭ ھاملىدار بولۇپ قېلىشى ھەر ئىككىسىنى ساراسىمگە سېلىۋەتتى. ئۇلار 6 ياشلىق نۇربانۇمنى ئېلىپ تاغ ئارقىسىغا قېچىپ كەتمەكچى بولۇشتى. ئۇلارنىڭ يوشۇرۇن كۆرۈشۈپ يۈرگەنلىرىنى سېزىپ قالغان چاكارلاردىن بىرسى يەتكۈزۈپ قويغاچقا، ۋاسىل بەگ ئاللىبۇرۇن ئايغاقچىلارنى ئەتراپقا قويۇۋەتكەن ئىدى. بىر كېچىسى مىرزاھەلىم ئېغىلدىكى ئاتلاردىن ئىككىنى توقۇپ، قىزىنى يېتىلەپ چىققان گۈلۈەرىخانىنى ئاتقا مىنگۈزۈش

ئۇيغۇر كتاب تور بىكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ئارىلىقىدا، كالتەك كۆتۈرگەن بەش ـ ئالتە ئادەم پوپۇرۇلۇپ كېلىشتى. قىزىغا كۆزى قىيمىغان گۈلۋەرىخان قاتتىق ۋارقىرىدى:

ـــ مىرزاھەلىم قېچىڭ ··· تېز قېچىڭ!···

مىرزاھەلىم ئاتقا بىر قامچا ئۇردى ـ دە، كالتەكچىلەر ئارىسىدىن ئېتىلىپ چىقىپ كەتتى. ۋاسىل بەگ گۈلۋەرىخاننى ھۇجرىسىغا سولاپ، ئىشىك ـ دېرىزىلەرنى تاقاپ، ئۆزى ھېرىپ ھالىدىن كەتكۈچە قامچىلىدى. تىتىلىپ كەتكەن كۆڭلەكلەردىن قان يامراپ چىقىپ يەرگە سالغان گىلەملەرنى قىپقىزىل بويىۋەتتى. شۇندىن باشلاپ ۋاسىل بەگ ھەر ئىككى ـ ئۈچ كۈندە پەيدا بولاتتىدە گۈلۋەرىخاننى قامچىلايتتى. ئۇ قۇم دەشتىدىن مىرزاھەلىمنى تۇتالمىغاچقا ئاچچىقىنى خوتۇنىدىن ئالاتتى. قامچا زەربىدىن پۈتۈن بەدىنى تىتىلىپ، يىرىڭداپ كەتكەن گۈلۋەرىخان ئارىدىن بىر ئايمۇ ئۆتمەي ئالەمدىن ئۆتتى. ئۇ جان ئۈزىدىغان كېچىسى ئالتە ياشتىن ئاشقان قىزىنىڭ قولىنى تۇتۇپ تۇرۇپ:

ـــ قىزىم نۇربانۇم، سەللا چوڭ بولۇۋالسىڭىز، بۇ گۆرى زىنداندىن بىر ئامالالاپ كېتىڭ ··· ۋاسىل بەگ ئادەم قىياپىتىدىكى ئالۋاستى ··· ـــ دەپ كۆز يۇمدى···

···«ئۇۋىلىق» جاڭگاللىقىدا نۇربانۇمغا ئات مىنىشنى ئۆگىتىۋاتقان ئەخمەت «ئۇھ» دېگىنىچە چوڭقۇر تىندى. ئۇ نۇربانۇمنىڭ نېمە ۋەجىدىن ئات مىنىشنى ئۆگەنمەكچى بولغانلىقىنىڭ تېگىگە يەتكەندەك بولدى ··· ئەخمەت قىزنى كۆتۈرۈپ ئاتتىن چۈشۈرگەندە ئۇنىڭمۇ يۈزلىرى ياشتىن ھۆل بولۇپ كەتكەنىدى.

ـــ ئەخمەت ئاكا، ـــ نۇربانۇم ئېسەدەپ كەتتى، ـــ مەن بۇ

گەپلەرنى سىزگە نېمە ئۈچۈن دېگەنلىكىمنى بىلدىڭىزمۇ؟

— بىلدىم، — ئەخمەت بېشىنى لىڭشىتتى، — ئىچىڭىزنىڭ بۇنچىلىك دەردكە تولۇپ كەتكەنلىكىنى بىلىپ، سىزنى يىراقلارغا ئېلىپ كەتكۈم كېلىۋاتىدۇ.

— راستىما؟ — قىز ئەخمەتنىڭ باغرىغا تاشلاندى، — بىلەمسىز ئەخمەت ئاكا، مەن سىزنى بىر يىلدىن بېرى غايىۋانە سېغىنىپ كېلىۋاتىمەن.

— بۇگۈن بەك كەچ بولۇپ كەتتى، — دېدى ئەخمەت ئاتلارنى يېتىلەپ كېلىۋېتىپ، — ئەمدى قايتىلى، ئەتە كېلەلمەيمەن.

— نېمىشقا؟

— پۈتۈن بىر كۈن ئېغىل تازىلايمەن، پىچان توغرايمەن.

— ئەمىسە مەن ئۆگۈنلۈككە كەچتە چوقۇم كېلىمەن. ئەخمەت ئاكا مېنى ئالدىماڭ.

ئەتىسى ئەخمەت بىر كۈن كەچكىچە قويغان ـ تۇتقىنىنى بىلمەي ساراڭدەك بولۇپ قالدى. ئۇنىڭدا نۇربانۇمنى، يەنە كېلىپ قامچىسىدىن قان تامىدىغان ۋاسىل بەگنىڭ قىزىنى ئېلىپ قاچقۇدەك يۈرەك يوق ئىدى! بىراق ئۇ 15 يېشىدا چاكار بولۇپ كەلگەندىن بېرى، بۇ قەسىردە نېمە خوۋلۇق كۆردى! پەقەت بىر قاچا ئۇماچنىڭ قۇلى بولۇپ كەلدى. بۇ يەردە، ئۆزىنىڭ ئادەم ئىكەنلىكىنى ئۇنۇتتى، ئۇنىڭ ئېغىلدىكى ئات، كالا، ئېشەكلەردەكمۇ قەدرى ـ قىممىتى بولمىسا ـ يا! زادى قانداق قىلىش كېرەك؟ ئەخمەت نۇربانۇمسىز ياشاشنىڭ مەڭگۈلۈك ئازاب ئىكەنلىكىنى چۈشىنەتتى. ئۇ 4 ـ 5 كۈن ھەمراھ بولۇش بىلەن ئۇنىڭدىن مېھرىنى ئۈزەلمەس بولۇپ قالدى ... ئەمما ئۇلارنىڭ قوشۇلۇشى خۇددى كالا مۆڭگۈزىدە قىزىلگۈل ئېچىلدۇرۇشنى تەلەپ قىلغاندەك ئەخمەقلىق ئىدى!، «ۋاي بولدىلا، ئۇنتۇلۇپ

كېتەر... » دەي دېسە، يۇرىكى يىغلايتتى ... قەلبى ئۆرتىنەتتى ... پۈتۈن ۋۇجۇدىدىن «ياق! ... ياق !!...» دېگەن ندا ئاڭلىناتتى!

ـــ ياق! بۇ خۇدا بەرگەن بىر قېتىملىق ئامەت! ـــ پىچىرلىدى ئەخمەت نەلەرگىدۇر قاراپ، ـــ مەن «مەلىكەم» نى بۇ زىنداندىن چوقۇم قۇتقۇزىمەن، بۇ يولدا ئۆلۈپ كەتسەممۇ ئارمانىم يوق!!...

ئەخمەت ئەتىسى كەچتە ئاتلىرىنى يېتىلەپ «ئۇۋلىق»قا يېتىپ كەلگەندە، قوم دۆڭلۈكلىرى ئارقىسىدىن نۇربانۇمنىڭ غۇنچە بويى كۆتۈرۈلدى. ئۇ، ئەخمەتنىڭ كۆزلىرىگە قاراپ، خۇشاللىقىدا گۈل يۈزلىرىدىن قەترىلەر ساقىدى. ئەخمەت قىزنى يۆلەپ ئاتقا مىندۈرگەندىن كېيىن، ئۇۋلىقىنىڭ تېخىمۇ ئىچكىرىلىرىگە كىرىپ كېتىشتى. ئۇلارنىڭ كۆڭۈل سۆزلىرى تۈگىمەيتتى. نۇربانۇمنىڭ پاكىز ئېتىقادى، ساپ ئىمانى بىلەن قەسەم قىلىشلىرى، يىغلاپ تۇرۇپ يېلىنىشلىرى ئۇنىڭ ئەخمەتكە بولغان ۋاپادارلىقىدىن بېشارەت بەردى! ئاتلار بىر دۆڭلۈككە كەلگەندە ئۆزلۈكىدىن توختىدى. ئەخمەت ئىككى قولىنى سۇنۇشى نۇربانۇم ئۆزىنى تۇيۇقسىزلا ئېتىشى ئىككىسى تەڭلا يۇمشاق قوملۇققا يىقىلدى. يانمۇيان ياتقان ئىككى تەن بىر ـ بىرىنى قۇچاقلاپ، باشلىرى تېخىمۇ يېقىنلاشتى ... دۇپدۇگىلەك يۈرەك لەۋلەر ئۇستىگە بۇرۇتلىرى ئېڭىزلاشقان يىرىك لەۋلەر چىڭ ھىملەشتى ... ئۇزاق سۆيۈشتىن ھاسىراپ كەتكەن قىز ئوڭدىسىغا بولدى ـ دە، تاۋار كۆڭلىكىنىڭ توپچىلىرىنى يېشىۋەتتى...

خېلى ۋاقىتلارغىچە شايىدەك بۇلۇتلار ئارىسىغا يوشۇرۇنغان ئاي ئاستا سۈزۈلۈپ چىقتى. ئۇ قوملۇقتا بىر ـ بىرىگە تەلمۈرۈپ ياتقان ئىككى ناتىۋاننىڭ كۆزلىرىدىكى يالتىرىغان ياشلارنى كۆرۈپ:«ئۇلارنىڭ ئاقىۋىتى قانداق بولار؟» دېگەندەك ئەنسىزلىك

بىلەن تەلمۇرۈپ قاردى:

ـــ مېنىڭ ... مېنىڭ... ـــ نۇربانۇمنىڭ كۆز جىيەكلىرىدىن ساقىغان ياش يۈمشاق قۇمغا تامماقتا ئىدى، ـــ ۋاسىل بەگدەك پۇشتىپاناھنىڭ ۋۇجۇدىدىن تامغىنىمغا ئاللاغا ئەرزى ـ دەردىم كۆپ!

ـــ تەقدىرى ئەزەل قادىلىپ كەلگەندە ئۇنىڭدىن قۇتۇلماق بەسى مۇشكۇل! ـــ دېدى ئەخمەت تەسەللى بېرىپ، ـــ كۆڭلىڭىزنى ھەرگىز يېرىم قىلماڭ.

ئۇلار ۋاسىل بەگنىڭ زۇلمەتلىك قەسىرىدىن ئايرىلىش ۋاقتىنى مەسلىھەتلىشىپ ئالغاندىن كېيىن ئۇۋۇلىقتىن ئايرىلدى.

نۇربانۇم ئىككى كۈنگىچە كېيىم ـ كېچەكلىرىنى يۇيۇپ بوپىلىدى. نان ـ توغاچلارنىمۇ يېتەرلىك ئالدى. ئەخمەتمۇ ئىككى مىنىك ئېتىنى ئىككى كۈنگىچە قوناق بىلەنلا بوغۇز تەييارلاپ باقتى. يەنە بىر بوغماق قاپاق بىلەن تېرە تۇلۇمغا سۇ قاچىلاپ يوشۇرۇپ قويدى. ئۇلار ئىككىنچى كۈنى كېچىدە بوپا، قاپاق، تۇلۇم، نانلارنى ئاتقا غانجۇغلاپ، ئوتتۇرا كېچە بىلەن يولغا چىقىشتى. ئاتلار قىر دەريا ئېچىدىكى ئۇلاغ يوللىرى بىلەن مېڭىپ، پاشىلىقتىن ئۆتكەندىن كېيىن سانسىزلىغان قۇم بارخانلىرى ئىچىگە كىرىپ كېتىشتى. تەكلىماكان قۇملۇقلىرىنى قىزىل نۇر ئىلكىدە تاۋلىغان قۇياش تىك كۆتۈرۈلۈپ، كۆپكۆك قۇملۇق قوقاستەك قىزىغاندا، ئەخمەت بىلەن نۇربانۇم ئاتلىرىدىن چۈشۈپ بوپىدىكى نان، قاپاقتىكى سۇدا قوساقلىرىنى تويغۇزۇشتى. بۇ يوللار ئۇلارغا ناتونۇش بولغاچقىمۇ پەقەت تۆگە، ئات، قېچىر ئىزلىرىغا ۋە قۇرۇغان تېزەكلەرگە قاراپ يەنە ئىلگىرىلىدى. ئىككىنچى كۈنى چۈش

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلىرىنىڭ يېڭى تادرىسى

پېشىن بىلەن دەھشەتلىك ئېگىز ۋە ئالامەت زور قۇم تاغلىرى يامزىلىغا كېلىپ بىر ئاز ئارام ئالغاندىن كېيىن «ئانامتاش» داۋىنىغا ياماشتى. بۇ داۋاندا ئۇلاغ مىنىپ مېڭىش مۇمكىن ئەمەس ئىدى. پەقەت ئاتلىرىنىڭ چۇلۋۇرىنى بېلىگە باغلاپ، ئېڭىشىپ، قوللىرىدا قۇمغا تايىنىپ، ھەتتا ئۆمىلەپ مېڭىشقا توغرا كېلەتتى. ئەگەر داۋاننىڭ قاپ بەللىرىدە ھېرىپ، ماغدۇرسىزلىنىپ، يېتىپ قالمىغاندا، يېرىم كۈندىن ئارتۇق پىيادە يۈرۈپ ئاندىن ئانامتاش داۋاننىڭ ئاخىرقى چوققىسىغا يېتىپ بارالايتتى. بۇ چوققا تولىمۇ ئېگىز بولۇپ، بۇلۇتلار يانباغىرلاردا لەيلەپ يۈرگەچكە، ئادەم ئۆزىنى ئەرش پەللىسىگە چىققاندەك ھېس قىلاتتى. چوققىدىن ئۇ تەرەپتىكى جەھەننەم چوڭقۇرلۇقىغا قارىغاندا سۇس مانانلار ئارىسىدىن كۆرۈنگەن كۈرمىڭلىغان قۇم بارخانلىرى، بەجايىكى قەدىمكى قەبرىستانلىقتەك چەكسىز ئايان بولاتتى.

نۇربانۇم كىچىككىنە ئۆمرىدە دەرد ـ ھەسرەت، قايغۇ ـ نادامەتنىڭ تەمىنى تېتىغان بولسىمۇ، جاپا ـ مۇشەققەتنىڭ نېمىلىكىنى بىلمەيتتى. ئۇ ھەر 10 ـ 15 قەدەمدە بىر ئارام ئېلىپ، ھاسىراپ ـ ھۆمۈدەپ، تەرلەپ پىشىپ يېرىم كۈنلۈك مۇساپىنى بىر كۈندە مېڭىپ، داۋان چوققىسىغا چىققاندا، پۈتۈن كائىناتقا ئەينەك ئۇۋاقلىرىنى چېچىۋەتكەندەك، ئاسمان سەتھىسى پىلىلدىغان يۇلتۇزلار بىلەن قاپلانغان ئىدى. نۇربانۇم بوپىسىنى بېشىغا قويۇپ يېتىشى قاتتىق ئۇيقۇغا كەتتى. ئەمما بىردەمدىلا تاڭ سۈزۈلۈشكە باشلىدى. ئەخمەت جىددىيلىشىپ ئۇياقتىن ـ بۇياققا ماڭاتتى. قىزنى بىر ـ ئىككى قېتىم ئويغاتقان بولسىمۇ، ئۇ: «بىردەم يېتىۋالايچۇ» دەپ يېلىناتتى. دېمىسىمۇ نۇربانۇمنىڭ پۇت ـ قوللىرى، بەللىرى خۇددى ئۈگە ـ ئۈگىسىدىن ئاجراپ

كەتكەندەك سىرقىراپ ئاغرىيتتى.

قۇم تاغلىرى ئۈستىدىن كۆتۈرۈلگەن قۇياش پېشانە، يۈزلىرىنى كۆيدۈرگەندىلا نۇربانۇم ئورنىدىن تۇردى. بۇ چاغدا ئۇلار كېچىككەن ئىدى. داۋان غولىدا 6 ـ 7 ئاتلىقلار ئۆلە ـ تىرىلىشىگە باقماي، ئاتلىرىنى توختىماي قامچىلاپ كېلىۋاتاتتى. ئەخمەت نۇربانۇمنىڭ قولىدىن سۆرىگەنچە ئاتقا مىندۈردى. ئۇ «بوپام» دەپ ۋارقىرىۋىدى، ئەخمەت «قويۇڭ بولدى» دېدى ـ دە، ئاتنىڭ تېقىمىغا قامچا ئۇردى. ئۆزىمۇ، پەسكە قاراپ ئۇچقاندەك ئېتىنى قويۇۋەتتى. لېكىن نۇربانۇم ئاتنى تېز چاپتۇرالمىغاچقا، ئۇزۇنغا بارمايلا، ئاتلىقلار ئارىسىدا قورشىلىپ قالدى…

ئەخمەت، نۇربانۇملار تۇتۇلغانلىقىڭ ئۇچىنچى كۈنى ۋاسىل بەگنىڭ چوڭ قورۇسىغا ئادەملەر توپلاشتى. بىر توپ ئۇيغۇر سايىسىغا قويۇلغان چوڭ كاتقا تاۋار كۆرپىلەر سېلىنغان بولۇپ، ماموق ياستۇققا يۆلىنىپ ئولتۇرغان ۋاسىل بەگ ھويلا ئوتتۇرىسىغا تىزلانۇرۇپ قويۇلغان ئەخمەتكە قارچىغىدەك تىكىلىپ تۇراتتى. سارغۇچ چۈنچەن يەكتەك، شايى پوتا، ئاق يىپەك شاپاق دوپپا ئۇنى تېخىمۇ سۈرلۈك كۆرسىتىپ، چار ساقاللىرى غەزەپتىن تىترەيتتى. ھويلىنىڭ ئىككى تەرىپىدىن كالتەك، قامچا ۋە تاياق تۇتقان چاپارمەنلەرنىڭ قاتتىق باغلانغان ئەخمەتنى تىرىكلا يۇتۇۋېتىدىغاندەك ئەلپازى يامان ئىدى. چوقۇر چىراي ھەم پاناق بۇرۇن ئىككى چاكار نۇربانۇمنىڭ بىلەكلىرىدىن قاماللاپ چىڭ تۇتۇپ تۇراتتى.

ـــ ھەي تۇزكور، ـــ ۋاسىل بەگ چارساقاللىرىنى تۇتاملىدى، ـــ 15 يېشىڭدىن تارتىپ بېقىپ، شۇ دېمەتلىك قىلىپ قويسام، سەندىن كەلگەن راپائەت شۇما؟

ـــ بەگ ئاتا، ـــ ئەخمەت بېشىنى كۆتۈردى، ـــ 10 يىلدىن

www.uyghurtarix.com
ئۇيغۇر كىتاب توپلىكى
ئۇيغۇر تارىخى كىتابلىرىنىڭ يېڭى ئادرېسى

بىرى بىر قاچا ئۇماچنىڭ قۇلى بولۇپ خىزمەتلىرىنى قىلىپ كەلدىم. مەن سىلىدىن ھېچقانداق ھەققىيات تەلەپ قىلمىدىم.

ــ بېشىڭنى پەس قىل دېۋانە، ــ بىر چاپارمەن ئەخمەتكە قامچا سالدى، ــ بەگ ئاتامغا تىكىلىپ قارىغان كۆزلىرىڭنى ئويۇۋېتىمەن.

ــ ئەخمەتنى ئۇرما، ۋۇي خوتۇنىنىڭ مالىيى! ــ نۇربانۇم قاتتىق ۋارقىرىدى، ــ ئۇنىڭسىزمۇ، سەن لالما ئىت بىر پارچە سۆڭەكتىن قۇرۇق قالمايسەن!

ــ ئاغزىڭنى يۇم، شەپشەك، ــ ۋاسىل بەگ قولىنى شىلتىدى، ــ ئالا ئىنەكنىڭ بالىسى چالا قۇيرۇق بولغاندەك سەنمۇ ئاناڭغا ئوخشاش ئاتباقار چاكارغا سەۋدايى بولدۇڭ، ۋۇي نومۇسسىز...

نۇربانۇم بولجۇنۇپ يەنە گەپ قىلماقچى بولىۋىدى، پاناق بىلەن چوقۇر ئۇنىڭ ئاغزىنى قامالالاپ تۇتۇۋالدى.

ــ تېخى «ھەققىيات» دېگەندەك يوچۇنلا گەپ قىلىسەنغۇ، ئېشەكنىڭ تاپى، ــ ۋاسىل بەگ قامچىسىنى گىلەمگە ئۇردى، ــ مېنىڭ ھۇزۇرۇمدا يېگەنلىرىڭ ـ ئىچكەنلىرىڭ پوكىنىڭنى ئەستىما ئەبلەخ.

ــ ئالماقنىڭ بەرمىكى بار بېگىم، ــ ئەخمەتنىڭ ھەممىدىن ئۇمىدى ئۇزۇلگەندەك قىلاتتى، ــ مەن ئۆزۈم يالغۇز نەچچە چاكارنىڭ ئىشىنى قىلىپ كەلدىم، لېكىن سىلىدىن سادا چىقمىدى. شۇڭا قىزلىرىنى ئېلىپ قاچتىم.

ــ ئۆز خىلىڭ بويىچە پايتىمىسىنى سۆرەپ يۈرگەن پىتىلىقتىن بىرەرىنى تاپقان بولساڭ، مەن ئېلىپ بەرمەسمىدىم.

ــ بېگىم سىلىدە يۈرەك، كۆڭۈل، ئەقىدە، ۋاپادارلىق، ئېتىقاد دېگەن نەرسە يوق! پەقەت قوللىرىدىكى قامچىلا بار. ئۇنىڭ ئارقىلىق ھەممىنى بويسۇندۇرىلا، قامچا بىلەن ئىگىلىگەن

نەرسىنىڭ ئېتىبارى، مەززىسى، مەنىسى بولمايدۇ، ــ ئەخمەتتە بېشىمغا كەلگەننى كۆرەي دېگەن ئىراده بار ئىدى، ــ مەن كۆڭلۈمنىڭ سۆيۈنۈشى بىلەن قىزلىرىغا ئاشىق بولدۇم، نۇربانۇمۇ مېنىڭ ئەقىده ـ ئېتىقادىمغا ئىشىنىپ مەيلىنى ماڭا بەردى.

ــ ئەمىسە ئۇنى يولدىن ئازدۇرغان سەن ئىكەنسەنده؟

ــ شۇنداق، بېگىم.

ــ يالغان، ــ نۇربانۇم بولجۇنۇپ ۋارقىرىدى، ــ ئەخمەتنى ئازدۇرغىنى مەن ... مەن ئۇنىڭغا: «ئانامنى ۋەھشىيلەرچە ئۆلتۈرگەن، ئالۋاستى قاتىلنىڭ ھۇزۇرىدا تۇرغۇچىلىكىم قالمىدى» دەپ يېلىنىدىم.

ــ زۇۋانىڭنى يېغ قانجۇق، ــ ۋاسىل بەگ ئاچچىقىدا تىترەپ كەتتى، ــ جەرەستاندا ھايا ـ نومۇسنى ئۇنۇتقان تىلىڭنى كېسىۋەتمەي يەنە!

ــ كەس، كەسمەسەن قېنى، ــ نۇربانۇم تۇتۇپ تۇرغانلارنى سىلكىپ ئىتتىرىۋەتتى، ــ سېنىڭ ياۋۇزلۇقۇڭنى ئەھلى ـ جامائەت كۆرسۇن!

ــ ئۇنىڭ زۇۋانىغا بىر نېمە تىقىڭلار، ــ ۋاسىل بەگ غەزەپ بىلەن قولىنى شىلتىدى، ــ ھەي چوقۇر، ۋۇي ئىت پاناق قامچىنىڭ تەمىنى تېتىغۇڭ كېلىپ قالدىمۇ؟

چوقۇر بىلەن پاناق نۇربانۇمنىڭ ئاغزىغا ماتا لۆڭگىنى پۈرلاپ تىقىپ، قولىنى ئارقىسىغا قىلىپ باغلىۋەتتى.

ــ ھەي تۇزكۇر مۇناپىق، ــ ۋاسىل بەگ قامچىسىنى كاتىنىڭ گىرۋىكىگە ئۇردى، ــ قىزىمنى ھەم ئىككى ئېتىمنى ئوغرىلاپ قاچقان گۇناھىڭ ئۈچۈن ئەمدى دوتەي يامۇل گۇندىپايلىرىنىڭ قىيناق ھەم سوراقلىرىدا ئۆل.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ـــ ئەگەر شۇنداق قىلىدىغان بولساڭ، ـــ نۇربانۇم بېشىنى بىرنەچچە قېتىم قاتتىق سىلكىپ ئاغزىدىكى لاتىنى چىقىرىۋەتتى، ـــ پېشايۋان تۈۋرۈكىگە ئۈسۈپ ئالدىڭدا ئۆلۈپ بېرىمەن ··· ئىشەنمەمسەن؟ قارا ئەمىسە.

نۇربانۇم بىر سىلكىنىپ ئىككى چاكار قولىدىن يۇلقۇنۇپ چىقىپ يۈگۈرىگەن ئىدى، ئاڭغىچە چوقۇر بىلەن پاناھ ئۇنى قۇچاقلاپ تۇتۇۋېلىپ ئاغزىغا لاتىنى تېخىمۇ چىڭ كەپلەپ تىقىۋەتتى. ساقىلىنى تۇتاملاپ بىر ھازا تۇرۇپ كەتكەن ۋاسىل بەگ قەھر ـ غەزىپى بىلەن ئەخمەتكە قادالدى.

ـــ ھەي بەدىرەك، گۇناھىڭغا ئىقرار ئىكەنسەن، ئەمدى گۇندىخانىدا پىت ـ بۈرگىلەرگە يەم بولۇپ ئۆل!

ـــ ھەي بەگ، دۇنيادا ئۆلمەيدىغان ئادەم يوق! بەرىبىر بىر ئۆلۈم!! ـــ ھەممىنى بېشىغا ئېلىپ قويغان ئەخمەت ئورنىدىن دەست تۇردى، ـــ بىراق سەن قانداق ئۆلۈمدە ئۆلەرسەن؟ ئاۋامنىڭ قارغىش، لەنەتلىرى ئاستىدا قان قۇسۇپ ئۆلىسەن! ··· سېنىڭ ئاجىزلارغا سالغان زۇلۇملىرىڭ ئازمۇ؟

ـــ بۇنىڭ تىلىنى كېسىڭلار! ـــ جالاقلاپ تىترەۋاتقان ۋاسىل قامچىسىنى شىلتىدى، ـــ تېز بولۇش، بۇ توڭگۇزنىڭ شۇم تىلىنى مەن بىر كۆرەي!

چاپارمەنلەردىن بىر قانچىسى يۈگۈرۈشۈپ كەلگىنىچە، ئەخمەتنى ئوڭدىسىغا ياتقۇزدى. ئات تاقىلايدىغان ئامبۇرنى يانپىشىغا ئېسىۋالغان قاپقارا ساقاللىق بىرسى ئۇنىڭ مەيدىسىگە دىسىلاپ تۇرۇشى، ئىككى چاپارمەن ئەخمەتنىڭ ئاغزىنى كېرىپ ئاچتى ··· ساقاللىق ئامبۇرغا قىسىۋالغان تىلىنى بىرلا تارتىپ سۈزۈپ چىقىرىشى يەنە بىرسى شارتلا كېسىۋەتتى! ئاغزىدىن بۇلدۇقلاپ قان چىقىۋاتقان ئەخمەتنى چاپارمەنلەر قوللىرىدىن

سۆرەپ ئېلىپ كېتىۋاتقاندا نۇربانۇم ھوشىدىن كېتىپ يىقىلدى...

قانسىراپ چالا ئۆلۈك بولۇپ قالغان ئەخمەتنى «ئۇۋىلىق» نىڭ ئىچكىرىسىگە ئەكىرىپ تاشلىۋېتىشتى. ئۇنى جىگدىلىك مەھەللىسىدىكى ئىگەمبەردى كۆتۈرۈپ ئەپكېلىپ يوشۇرۇن باقتى. ئەخمەت تىلسىز بولۇپ ساقىيىپ قوپقاندا، نۇربانۇم تەكلىماكان چۆللۈكى ئىچىدە غايىب بولۇپ كەتكىنىگە 18 كۈن بولغانىدى. ئەخمەت ئۇنى ئىزدەپ قۇم چۆللۈكىگە كىرىپ كەتتى. ئۇ گەرچە قارا تاۋار كۆڭلەك ۋە قارا رومال ئورالغان بوپىنى ئانامتاش داۋىنىدىن تېپىپ كەلگەن بولسىمۇ، نۇربانۇمنى تاپالمىدى...

ئارىدىن بىرنەچچە يىل ئۆتۈپ ئۆلكە ئازاد بولدى. قان قەرزگە بوغۇلغان ۋاسىل بەگكە ھۆكۈمەت تەرىپىدىن ئۆلۈم جازاسى بېرىلدى. ئۇنى دېھقانلارنىڭ غەزىپىنى بېسىش ئۈچۈن ئۇۋىلىق جاڭگاللىقىدا ئاتتى! ئۇنىڭ ئۆلۈكى بىر كۈن كەچكىچە قۇملۇقتا سېسىپ ياتتى. كۆپكۆك چىۋىنلەر ئولىشىپ، ئۇنىڭغا يېپىلدى. لېكىن ئۇنىڭ ئۈستىگە قۇم تاشلاپ كۆمۈپ قويۇشقا ھېچكىم كەلمىدى. ئەمما ئەخمەت ئۇنى كېچىسى كۆتۈرۈپ كېلىپ يۇيۇپ - تاراپ، ئاق ماتاغا يۆگەپ قۇملۇققا كۆمۈۋەتتى...

... ئايدىڭ كېچە! لەيلىنى قوغداپ ئولتۇرغان ئەخمەت ئايغا تىكىلگىنىچە تاش ھەيكەلدەك قېتىپ قالغانىدى!...

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى
www.uyghurkitap.com

ئون ئالتىنچى باب

تۈندىكى سىرلىق ھۇۋقۇشلار

ھاشىم ئەتىگەندىلا نېۋىخاننىڭ كۆجۈم ھويلىسىغا كىرىپ كەلگەندە، موماي قوتان ئەتراپىغا چېچىلىپ كەتكەن ئوت ـ خەسلەرنى سۈپۈرۈۋاتاتتى. ئۇ سۈپۈرگىنى تاشلاپ: «ھاشىماخۇن لەيلىدىن خەۋەر بارمۇ؟» دېگەچ ھاسىراپ يېتىپ كەلدى ھەم ئۆيگە باشلىغان ئىدى، ھاشىم ئالدىرايدىغانلىقىنى ئېيتىپ سۇپىدىلا ئولتۇردى. ئۇ لەيلىنىڭ تېپىلغانلىقى ھەققىدىكى خەۋەرنى باشقىچە ياساپ دېگەن بولسىمۇ، نېۋىخان قەۋەتلا خۇشال بولۇپ كەتتى.

ـــ خۇداغا شۈكۈر، پاشىلىققا بېرىپ كامىلاخۇننى كۆرۈپ كەلگەن بولسا بەك ياخشى بوپتۇ، ـــ نېۋىخان ئورنىدىن تۇردى، ـــ مەن ھازىرلا تاماق ئېتىپ ئاپىراي.

ـــ نېۋىخان ئاچا، ـــ ھاشىم كۆزلىرىنى ئېلىپ قاچتى، ـــ بۈگۈنچە تاماق ئېتىپ ئاپارمىسلا ھەم «لەيلى تېپىلدى» دېگەن گەپنىمۇ قىلمىسىلا، قىسقىسى كۆرۈشمىسىلە.

ـــ نېمانداق ئادەمنى ئەنسىزلىككە سالىدىغان گەپلەرنى قىلىدىغانلا ھاشىماخۇن.

ـــ جەۋلان كېلىپ بولغىچە لەيلىنىڭ بار ـ يوقلىقىنى ھېچكىم بىلمىسۇن ئۇقتىلىما؟ ئەمدى ئۇنىڭ نېرى ـ بېرىسىنى چۇقچىلاپ يۈرمىسىلە.

ـــ گەپلىرىگە قارىغاندا، لەيلى پاشلىققا كىرمەپتۇ. ئۇ چوقۇم بىر پېشكەللىككە يولۇقۇپتۇ.

ـــ لەيلى هايات بولغاندىن كېيىن بولمىدىمۇ، ـــ هاشىم سەل تېرىكىپ قالدى، ـــ ئەسلىدە سىلىگىمۇ دېمەكچى ئەمەستىم، لېكىن لەيلى «ئانام ئەنسىرەپ كېتىدۇ» دەپ تۇرۇۋالغاچقا ئاتايىتەن كېلىشىم.

هاشىم ئالدىراپ چىقىپ كەتتى. ئەسلىدە كەنت ۋە كىچىك ئەترەت كادىرلىرى باشقىلارنىڭ دەققىتىنى قوزغاپ قويماسلىق ئۈچۈن بۈگۈن ئەتىگەن مەتنىيازنىڭ ئۆيىگە يىغىلىشنى تۈنۈگۈنلا مەسلىھەتلىشىپ ئالغانىدى. ئۇلار لەيلىنى گۇرۇپپىلارغا بۆلۈنۈپ ئىزلىگەندە، دېھقانلار ئارىسىدا ۋەھىمە پەيدا قىلىپ قويماتتى. شۇڭا هاشىم بۈگۈن سەھەردىلا تەشكىلگە كېلىپ تىڭ ـ تىڭلاپ باقماقچى بولدى. ئەمما بەشى تېڭىلغان ئەخمەتنىڭ ئىشىك ئالدىدا ياتقانلىقىنى كۆرۈپ، يۈرىكى ئاغزىغان هالدا ئۇنىڭ بىلەن قىسقىلا سۆزلەشتى. ئاندىن ياتاقىغا كىرىپ لەيلى بىلەن كۆرۈشۈپ ھەممە ئەھۋاللاردىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن، قىزغا، جەۋلان كەلگىچە ھېچكىمگە كۆرۈنمەسلىكنى تاپىلاپ چىقىپ كەتكەندى. هاشىم مەتنىيازنىڭ ئۆيىگە كەلگەندە، زۇلال، مەتنىياز، كېرىمۇللا، ياربەختى، ئايشەم ۋە كامالەتلەر جىددىيلەشكەن هالدا ئۇنى ساقلاپ تۇراتتى. ئۇلار هاشىمنىڭ چىرايىدىكى غەزەپلىك ئىپادىنى كۆرۈپ تېخىمۇ سۈكۈتكە چۆمۈشتى. هاشىم ئەخمەت بىلەن كۆرۈشكەنلىكى، لەيلىنىڭ بېشىغا كەلگەن قورقۇنچلۇق پاجىئە، ئۇنى تۇن يېرىمدىن باشلاپ، ئەتىسى قاراڭغۇ چۈشكىچە ئىزلىگەنلىكى قاتارلىق جەريانلارنى ھەم ھەر ئىككىسىنىڭ يۈز، باش، قوللىرىنىڭ تېڭىلغانلىقىنى سۆزلىگەندە ئولتۇرغانلار قورقۇش،

غەزەپ ۋە ھەيرانلىق ئىلكىدە بىر ـ بىرىگە قاراشتى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى ياقىلىرىنى تۇتسا، بەزىلىرى بارماق ئۇگىلىرىنى چىشلەشتى.

ـــ يولداشلار، لەيلى توغرۇلۇق ئاڭلىغانلىرىمىز مۇشۇ يەردىلا قالسۇن، ـــ ھاشىم جەددىي تەلەپپۇزدا ئەسكەرتتى، ـــ ئۇلارنىڭ ۋەھشىيلىشىشنىڭ سەۋەبى ھەممىمىزگە ئايان. شۇڭا بۇ قېتىمقى تەكشۈرۈش، ئېنىقلاش، بېكىتىش، تۆلىتىش خىزمىتىگە ئەستايىدىل بولساق.

ـــ لەيلىنىڭ تۇرتكىسى بىلەن كامالمۇ قەتئىي ئىرادىگە كەلدى، ـــ دېدى زۇلال، ـــ ئۇ توغرۇلۇق ھەممىمىز جەۋلان كەلگەن ھامان ئاشكارىلاش قارارىغا كەلدۇق.

ـــ كامالنىكمۇ كىندىك قېنى قۇمتامغا تۆكۈلگەن، ئۆز يۇرتى ئۈچۈن قۇربان بەرسە نېمە بوپتۇ؟

ـــ ئايشەمخان ئاچا، ـــ دېدى مەتنىياز لەپپىدە قاراپ، ـــ ئۇنى قۇربان بېرىشكە چىقىرىۋەتمەيلى. جەۋلانغا ھەممىمىز دەيلى، ئۇ ۋىلايەت، ناھىيىدىكى ۋالىي، شۇجى، ھاكىم دېگەندەك كاتتىلار بىلەن ئاداش ـ ئايماقلاردەك گەپلىشەلەيدىكەن ئەمەسمۇ.

مەتنىيازنىڭ سۆزىدىن ھەممىسى كۈلۈشۈپ كېتىشتى. ئەمما ياربەختى كۈلكە بىلەن چاتىقى يوق ۋاقىراپلا ئورنىدىن تۇردى:

ـــ پارتىيەنىڭ سىياسىتىدە خىزمەت كۆرسەتكەنلەرنى مۇكاپاتلاش دېگەن گەپمۇ بارغۇ؟

ـــ ئۇغۇ شۇنداق، لېكىن كامالنىڭ ئىشتانغا چىقىرىپ قويغان يېرى بارە...

كامالەتنىڭ سۆزىدىن يەنە كۈلكە كۆتۈرۈلدى.

ـــ ئاغىنىلەر نېمىدىن ئەنسىرەيمىز، ـــ دېدى كېرىمۇللا كۈلۈپ تۇرۇپ، ـــ كامالەت غۇلمان ئاكىسىغا تاتلىققىنا بىرلا

كۈلۈپ بەرسە، نەچچە كامالنى قۇتقۇزۇپ ئالمامدۇ!

ــ ئەسكى، ــ قاتتىق كۆتۈرۈلگەن كۈلكىدىن كامالەت قىزىرىپ كەتتى، ــ سا پوقى يەۋالغان سارالڭ...

ــ يولداشلار چاقچاقمۇ قىلىشتۇق، كامال توغرۇلۇق مەن جەۋلان بىلەن سۆزلىشىمەن، ــ دېدى هاشىم تەمكىن هالدا، ــ لەيلىنىڭ دېيىشىچە ئۇنى ئېلىپ قاچقان ئادەملەرنىڭ بىرسى تەمبەل، ئېگىز ئادەممىش، يەنە بىرسى بولسا پاكار دىقماق ئوخشايدۇ.

ــ تەمبەل، ئېگىز دېگىنى چاۋار! ــ بىرنەچچىسى بىردەكلا ۋارقىراشتى. ئۇلار «چاۋار» دېگەن ئىسىمنى ئۇنۇتۇپ ۋارقىراۋاتقاندا، چاۋار پېشايۋاندىكى گىلەم ئۈستىگە سېلىنغان ئەتلەس كۆرپە، ماموق ياستۇقلاردا خىيالغا پاتقان هالدا ئولتۇراتتى. ئۇنىڭ ئالدىدا تىزلانغىنىچە ئېڭىشىۋالغان مەتسىدىق لېگەندىكى قوغۇننى خۇددى بىر كىم تارتىۋالىدىغاندەك شالاپلىتىپ يېمەكتە ئىدى. ئۇلار ئەمدىلا گەپكە تۇتۇنغان چاغدا، دەرۋازا غاردىداپ ئېچىلىپ چىرايلىق ياسىنىۋالغان ئوغۇلخان كىرىپ كەلدى. ئۇنىڭ قېشىغا قويۇۋالغان دەمدەمك ئوسمىسىغا هەيران قالغان قەپەستىكى كەكلىك ۋاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى...

ــ خوتۇن تويغا كەتكەنتىڭ، ئەجەب تېز قايتىپ كەپسەنغۇ؟

ــ كۆڭلەك بولماي كەتكۇر جۇۋاينىمەك، تەرلىتىپ، قىزىتىپ ئۆلتۈردىغۇ، خوتۇنلار ئارىسىدا ئولتۇرالمايلا قالدىم.

ــ هەي ئەقلىنى چېلىپ ئىچكەن دەۋەڭ، مۇشۇ ئىسسىقتىمۇ دۇخاۋا كۆڭلەك كىيگەن بارمۇ؟ ــ چاۋار مەسخىرىلىك هىجايدى، ــ هە، تويدا بىرەر گەپ ــ سۆز ئاڭلىمىدىڭما؟

ــ ياقەي، هېچقانداق گەپ كالىچى يوققۇ...

ــ راستما؟ ــ چاۋار تامغا يۆلىنىپ، كۆزى چەكچەيدى، ــ

مەھەللە ـ كويلاردا كۈسۈر ـ كۈسۈر، قۇلاق ياقتى گەپلەر چىقىپ تۇراتتىغۇ؟

ـــ ياقەي، ھېچقانداق سۆز ـ چۆچەك ئاڭلىمىدىم.

سورالغان گەپلەرنى پەرۋايسىزمۇ ئالمىغان ئوغۇلخان ئۆيگە كىرىپ كەتتى. چاۋار بىلەن مەتسىدىق بىر ـ بىرىگە ئەنسىزلىك ئىچىدە قاراشتى. ھەر ئىككىسىنىڭ بىسەرەمجان كۆزلىرىدىن قورقۇۋاتقانلىقى چىقىپ تۇراتتى.

ـــ مەتسىدىق ئەھۋال چاتاقتەك قىلامدۇ ـ نېمە؟ ئەگەر بولمىغاندىمۇ ئەخمەت گاچا لەيلىنىڭ يوقلىقىنى كۆرۈپ، غوۋغا كۆتۈرۈشى كېرەك ئىدىغۇ؟

ـــ تۇنۇگۈن سەھەردە ھابىل، ئىمىنلار «لەيلى قىچىپتۇ...» دەپ داۋراڭ سېلىشتى، ـــ ئاسانلا قورقىدىغان مەتسىدىقنىڭ كۆزلىرى غىلپىلدىدى، ـــ راست، ئەتىرەت كادىرلىرى، ئاكتىپلاردا ئەجەب بىرەر ئىنكاس يوقا!

ئۇلارنىڭ كۈسۈر ـ كۈسۈرلىرى ئۆيدىكى تاراق ـ تۇرۇق، ئاياغ تۈشىدىن دەرھاللا جىمىدى. ئوغۇلخان دۇخاۋا كۆڭلىكىنى سېلىۋېتىپ، نېپىز شىپىك كۆڭلەك كىيىپ ئۆيدىن چىقتى. ئۇ: «مەن ماڭدىم» دەپ تاكاسلاپ دەرۋازىدىن چىقىشى ھابىل ھاسىراپ يۈگۈرۈپ كىرىپ كەلدى. ئۇ پىشايۋانغا چىقماي پەلەمپەي يېنىدىلا توختىدى. ئۇ كەنت تەشكىلىدە ھېچقانداق ئىشنىڭ يۈزىدە ئەرمىگەنلىكى، پەقەت ھاشىمنىڭ ئەخمەت بىلەن كۆرۈشكەنلىكى، نېۋىخان قېرىنىڭ قارىسىنىمۇ كۆرمىگەنلىكىنى سۆزلەپ بولۇپ، لېگەندىكى قوغۇندىن بىر تىلىم ئالدى. ھابىلنىڭ دېگەنلىرىدىن ھېچبىر قانائەت تاپالمىغان چاۋار ئاسماقچىلاپ كوچىلاپ سوراشقا باشلىدى:

ـــ «لەيلى يوقاپ كەتتى» دېگەندەك گەپ ـ سۆزلەر

بولۇنمىدىما؟

— مەن يان قورۇنىڭ ئۆگزىسىدە تۇرسام، شۇنچە يىراقتىن گەپنى قانداق ئاڭلايمەن؟

— كەنت كادىرلىرى، ئاكتىپلىرى ئوپۇر - توپۇر بولۇشمىدىما؟

— كەنت ئىچى مازارلىقتەك جىمجىت...

— مەتسىدىق، ئەھۋال نورمال ئەمەس، — دېدى چاۋار ھابىل چىقىپ كەتكەندىن كېيىن، — بۇنداق جىمجىتچىلىقنىڭ تېگىدە چوقۇم بىر ئاپەت بار. ئەترەت كادىرلىرى ۋە ئاكتىپلار شۇنچە چوڭ ئىش يۈز بەرسىمۇ، نېمە ئۈچۈن بۇنچە خاتىرجەم ... بۇ ھاشىم دېگەن قېرى قاغدالمىنىڭ مىكرى!

— چاۋاركا، ئادەم قورقۇتماڭە، — مەتسىدىق قورققىنىدىن غورتتىدە يۇتۇندى، — بىرەر ئىشقۇ بوپقالماس.

— بولسىمۇ جەۋلان قايتىپ كەلگەندىن كېيىن بولىدۇ، — چاۋارنىڭ پال كۆزلىرى چوڭ ئېچىلدى، — ئۇ قاچان قايتىپ كەلگۈدەك؟

— نەسرۇللاكامدىن تېلېفون كەلدى. يېغىن تۈنۈگۈن كەچ تۈگەپتۇ.

— ئۇنداقتا بۈگۈن قايتىپ كەلگۈدەك، — چاۋار خىيال بىلەن بۇرنىنى كۆچىلىدى، — جەۋلانغۇ لەيلىنى تونۇمايدۇ، شۇنداقتىمۇ ئەھۋالنى ئۇقسىلا، سۈرۈشتە قىلىدۇ. بىز «ئۇقمايمىز» بىلەن كۆپايىلىنىمىز. بىرەر كىمنى چىشلەپ تارتمايمىز، گۇمانىمىزنىمۇ قويمايمىز. لەيلىنىڭ دۈشمىنىنى ئۇلار ئۆزلىرى بىلسە، ئەڭ ئىشەنچلىك بولىدۇ.

— توغرا، ئىگەمبەردى خامانىڭ مومىسىدەك چوقچىيىپ چىقىدۇ، — مەتسىدىق ھېجايدى، — بىراق جەۋلان كامالنى

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

بىلىپ قالدىيۇ چاتاق.

ــ شۇنداق، ــ چاۋارنىڭ كۆزلىرى قىسىلدى، ــ كېيىنكى ئاقىۋەتلەرنى تەسەۋۋۇر قىلماق تەس. كامال جەۋلان ئۈچۈن تېپىلغۇسىز بىر گۆھەر ... شۇڭا...

چاۋار ھەم مەتسىدىق جەۋلان ھەققىدە مۇلاھىزىلىرىنى دېيىشىپ، ئۇنىڭ ئىسمىنى زىكرى قىلىۋاتقاندا، ئات يېتىلىگەن جەۋلان ۋاڭ يۇڭ بىلەن قۇمچاقار ئازنە بازىرىدىن ئۆتۈپ، قىر دەريا ساھىللىرىگە كېلىپ قالغانىدى.

جەۋلان ئۈچ كۈنلۈك يىغىندىن خېلىلا تەجرىبە ـ ساۋاقلارغا ئىگە بولدى. ھەربىر ئەترەت، باشقۇرۇش رايونى، مەيدانلارغا چۈشكەن خىزمەت گۇرۇپپىسى مەسئۇللىرى ئىشلىگەن خىزمەتلىرىدىن دوكلات بەردى. ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىغا قويغان مەسىلىلىرىدىن جەۋلان نېمىنى توغرا قىلغانلىقى، قايسى ۋەزىپىلەرنى تولۇق ئىشلىيەلمىگەنلىكى، بۇندىن كېيىن قايسى تۈردىكى خىزمەتلەرنى چىڭ تۇتمىسا بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلدى. تۈنۈگۈن ۋاڭ يۇڭ تەرىپىدىن بېرىلگەن بۇندىن كېيىنكى باسقۇچتا بېجىرىشكە تېگىشلىك خىزمەتلەر ھەققىدىكى يوليورۇقمۇ جەۋلان ئۈچۈن ئىنتايىن مۇھىم يول كۆرسەتكۈچ بولدى. ئەمما جەۋلاننىڭ دوكلاتى خىزمەت گۇرۇپپا رەھبەرلىكى ۋە يېزىلىق ھۆكۈمەت باشلىقلىرىنىڭ دىققىتىنى قوزغىدى. شۇڭا ۋاڭ يۇڭ تۈنۈگۈن كەچ ماڭماقچى بولغان جەۋلاننى ئېلىپ قالغانىدى. ئۇلار قۇمتامنىڭ قاتمال ۋەزىيىتى، ئىشلەشكە تېگىشلىك خىزمەتلەر، تاقابىل تۇرۇش ئۇسۇللىرى قاتارلىقلار ھەققىدە پىكىر بىرلىكىگە كېلىۋالدى. ۋاڭ يۇڭ پات ئارىدا شەھەرگە قايتمىسا بولمايتتى، ناھىيىلىك كومىتېت ئۇنى ئاپتونوم رايونلۇق پارتىيە مەكتىپىگە بىر يىللىق ئوقۇشقا

ئەۋەتىش ھەققىدە ئۇقتۇرۇش ئەۋەتكەن ئىدى. لېكىن ۋاڭ يۈك ئوقۇتقۇچىلار كۇرسىنى ئۆزى تۈتۈپ ئىشلىگەچكە، ئۆزى بىر تەرەپ قىلىشنى ئېيتىپ، ناھىيىلىك پارتكوم شۇجىسى لى چاڭمىنىدىن ئون كۇنلۇك مۆھلەت سورىدى. دەرۋەقە ئوقۇتقۇچىلار قوشۇنىدىكى مەسىلىلەر ئېغىر بولۇپ، قانۇنغا ياتىدىغانلىرىمۇ ئاز ئەمەس ئىدى. ئەگەر يارەمچىسى نەسرۇللاغا تاشلاپ كەتسە جازالاش ئاساس بولۇپ قېلىپ، خېلى كۆپ ئوقۇتقۇچىلار سەپتىن ئايرىلىپ، مەكتەپلەردە ئوقۇش توختاپ قالاتتى. خاس خادىم نەسرۇللا ھە دېسە «زەربە بېرىش» ئارقىلىق باشقىلارغا ئىبرەت قىلىشنى تەكىتلەيتتى. بۇنداق شارائىتى قېيىن قۇملۇق دىياردا ئوقۇتقۇچىلىق قىلىشنىڭ ئۆزىمۇ مۇشكۇل خىزمەت ئىدى. شۇڭا ئۇلارغا «ئاگاھلاندۇرۇش»، «بىر يىللىق، ئىككى يىللىق سىناق»، «كىچىك گۇناھ، چوڭ گۇناھ» يېزىش دېگەندەك «ھوشىنى تېپىۋېلىش» چارىسىنى قوللانمىسا بولمايتتى. ھېسسىياتقا بېرىلىپ جازالىغان بىلەن نۇرغۇنلىغان دېھقان بالىلىرى ئوقۇشسىز قالاتتى. شۇڭا ۋاڭ يۈك كۇرسىنى بىر ھەپتە ئىچىدە ئاخىرلاشتۇرۇپ، ئوقۇتقۇچىلارنى قويۇپ بەرمىسە، 9 ـ ئاينىڭ 5 ـ كۈنى دەرس باشلاشقا تەسىر يېتەتتى. جەۋلان ئۇنىڭ قايتىدىغانلىقىنى ئاڭلاپ كۆڭلى يېرىم بولغان بولسىمۇ چاندۇرمىدى. ئۇلار قىر دەريا قىرغاقلىرىغا كېلىپ، بە ھەيۋەت سۈسىز دەريا ساھىللىرىگە نەزەر تاشلىدى:

ــ بولدى ۋاڭ زۇجاڭ مېنى قۇمتامغىچە ئۇزىتىپ بارامسىز ـ يە، ــ دېدى جەۋلان كۈلۈپ قويۇپ.

ــ مېنىڭمۇ شۇنداق بارغۇم بار، لېكىن ئوقۇتقۇچىلار كۇرسىنى نەسرۇللاغا تاشلاپ قويغىلى بولمايدۇ، ــ ۋاڭ يۈك خىزمەت گۇرۇپپىسىغا كۆزى قىيالمايۋاتقاندەك قىلاتتى، ــ

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورپىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تادىرىسى

ئەيسايۇفنى ئەكېلىۋالاي دېسەم بازار باشقۇرۇش رايونىنىڭ ئىشى تېخىمۇ جىددىي، ھاشىم بىلەن كامالنى راستتىنلا كۆرگۈم كەلدى.

ــ لېكىن كامال يوقتە.

ــ سەن ئاخشاملىرى دېھقانلارنىڭ ئۆيلىرىگە بېرىپ تىڭ ـ تىڭلاپ باقساڭ قانداق؟ ئۇنىڭ ئانىسى نېمە دەيدۇ؟

ــ نېۋىخان ئانىمۇ «پاشىلىققا پالىغان، شۇ يەردىن قېچىپ كېتىپتۇ» دەيدۇ.

ــ ئۇنداقتا، ھەر ئىككى تەرەپنىڭ مەنپەئىتىگە تاقىشىدىغان بىر زىل ئىش بولغاچقا، ئۇلار پىكىر بىرلىكىگە كېلىۋالغان.

ــ توغرا، مېنىڭ كۆڭلۈمدىكىنى دېدىڭىز، مەنمۇ شۇنداق گۇمانغا كەلگەن ئىدىم.

ــ جەۋلان دوكلاتىڭغا قارىغاندا قۇمتامنىڭ ۋەزىيىتى بىز ئويلىغاندىنمۇ ئېغىركەن، ــ دېدى ۋاڭ يۇڭ ئويلانغان ھالدا، ــ شۇڭا كەنت ئاكتىپلىرىنىڭ رولىنى ياخشى جارى قىل. ئۇلار بىلەن سىرداشلاردىن بول، لېكىن ئاددىي، قوپال ئۇسۇللاردىن، بۇيرۇقۋازلىقتىن، بېسىم ئىشلىتىشتىن ساقلان.

ــ گېپىڭىزگە قارىغاندا، مەن توغرۇلۇق بىرەر گەپ ئاڭلىغان ئوخشىمامسىز؟

ــ «كىمكى بۇ قېتىمقى تەكشۈرۈش، ئېنىقلاش، بىر تەرەپ قىلىش خىزمىتىگە سەل قاراپ، مەسىلە كۆرۈلسە جاۋابكارلىقى سۈرۈشتە قىلىنىدۇ ۋە كېلىپ چىققان ئاقىۋەتكە شۇ كىشى ئىگە بولىدۇ ...» دېگەندەك سۆزلەر بىلەن ئادەم قورقۇتساڭ، سېنىڭ ئارقاڭدىن كىم ئەگىشىدۇ؟

ــ توۋا، بۇ گەپلەرمۇ يېتىپ كەپتۇ ـ دە!

ــ قېنى ئاتقا مىن، ــ ۋاڭ يۇڭ جەۋلاننىڭ قولتۇقىدىن

يۆلىدى، ـــ ھەرقانداق ئىشقا يولۇقساڭ ئېھتىياتچان، سالماق بول، ئەقلىڭنى ئىشلەت، ھېسسىياتقا بېرىلمە ... قىز ـ چوكانلارغا نەزىرىڭنى سالما ... بالايىئاپەت شۇنىڭدىن باشلىنىدۇ.

ـــ ۋاڭ زۇجاڭ كۆرۈشكىنىمىز مۇشۇ بولۇپ قالماس.

ـــ ياقەي، ئوقۇتقۇچىلار كۇرسى تارقالغاندىن كېيىن قۇمتامغا چوقۇم بارىمەن.

جەۋلان ئېتىنى دېۋىتىپ سۇسىز قىر دەريا سايلىقىغا كىرىپ كەتتى. ئۇ خېلى ئۇزاپ ئارقىسىغا قارىغان ئىدى. قىرغاقتا تۇرغان ۋاڭ يۈك قولىنى كۆتۈرۈپ پۇلاڭلاتتى. جەۋلانمۇ قولىنى كۆتۈرۈپ پۇلاڭلاتتى ـ دە، ئىچىدە «ياخشى ئادەم» دەپ قويدى.

ياپونغا قارشى ئۇرۇش، گومىنداڭغا قارشى ئازادلىق ئۇرۇشلىرىدا خىزمەت كۆرسەتكەن ۋاڭ يۈك شىنجاڭغا كىرگەندە 35 ياشلاردىكى «پەيجاڭ» دەرىجىلىك ھەربىي ئىدى. ھەربىي كادىرلارنى يەرلىكتىكى خىزمەتلەرگە ئالماشتۇرۇپ يولغا سالغاندا، ۋاڭ يۈك تەشكىلنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى بويىچە جەنۇبىي شىنجاڭغا كەلدى. ئۇ تۇنجى بولۇپ تەكلىماكان ئىچىدىكى قۇملۇق كەنت قۇمتامغا كېلىپ يەر ئىسلاھاتى، ئىجارە كېمەيتىش خىزمىتىگە رەھبەرلىك قىلدى. ئۇرۇشلاردا بېشىدىن كۆپ ئىسسىق ـ سوغۇقلار ئۆتكەن ۋاڭ يۈك دېھقانلار بىلەن ئۇماچ ئىچىپ، سوغۇق سۇدا زاغرا يەپ دەردىگە دەرمان، ھالىغا مۇڭ بولۇپ ئاۋام ئىچىگە بېلىقتەك شۇڭغۇپ كىرىپ كەتتى. ئۇنىڭ دىلكەشلىكىدىن سۆيۈنگەن دېھقانلار ئۇنى ئۆز قېرىندىشىدەك باغرىغا ئالدى. ئۇ كۆپ ۋاقىتلىرىنى ئۇيغۇر تىلىنى ئۆگىنىشكە سەرپ قىلدى. ۋاڭ يۈك ماۋجۇشىنىڭ: «يەرلىك مىللەتچىلىك خاتا، چوڭ خەنزۇچىلىق ئۇنىڭدىن بەك خاتا، تۆۋەنگە خىزمەتكە

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تادىرىسى

بارغان كادىرلار، ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ تىلىنى ئۆگىنىشى كېرەك» دېگەن سۆزىنى ئۆزىگە قىبلىنەما قىلغان ھەقىقىي خەنزۇ كادىرلارنىڭ ۋەكىلى ئىدى. ئۇ ئىدارىسىدا بولسۇن ياكى تۆۋەنگە چۈشسۇن ئۇيغۇرلار ئارىسىغا كىرسە ئۇيغۇر، خەنزۇلار ئىچىدە خەنزۇ بولالايتتى...

خىيال بىلەن يولنىڭ قاچانلاردا قىسقىراپ كەتكەنلىكىنى بىلمەي قالغان جەۋلان چوڭ ئېچىۋېتىلگەن كەنت تەشكىلى دەرۋازىسىدىن كىرىپ كەلدى. ئۇ ئاتتىن چۈشۈپ ئەتراپىغا قارىغان بولسىمۇ ئەخمەت ھېچىيەردە كۆرۈنمىدى. شۇڭا جەۋلان ئېتىنى يېتىلەپ ئېغىل قېشىغا كەلدى. لېكىن لاپاس ئاستىدا رومىلىنى بوينىغا چۈشۈرۈۋالغان، بېشى، قوللىرى قارا لاتىدا تېڭىلغان، چاچلىرى مۈرىلىرى ئەتراپىدا يېيىلىپ تۇرغان چوكاننىڭ جادۇدا پىچان توغراۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ھەيران بولغان ھالدا ئۇنىڭ ئارقىسىدا توختىدى.

بۇ يەردە ھەرگىز چاچ كەسمەيدۇ. ھەتتا كىچىك قىزلارمۇ ئۇزۇن چاچ قويۇپ، ئۇششاق ئۆرۈۋالىدۇ، ئەجەبا بۇ ئايال!... دېگەن خىيال كۆڭلىدىن كەچكەن جەۋلان ئۇنىڭ ھەرىكىتىگە زەن سالدى. قىسقا چاچ ئايال جەۋلاننىڭ ئۆزىگە قاراپ تۇرغانلىقىنى سەزمەي بىر قولىدا جادۇنى باساتتى. يەنە بىر قولىدا پىچاننى تۇتاملاپ جادۇ بېسىغان توغرىلايتتى.

ـــ ئەخمەت نەگە كەتتى؟

چۆچۈپ كەتكەن قىز شارتلا بۇرۇلۇپ جەۋلانغا تىكىلدى. ئۇنىڭ ئاپتاپتا كۆيگەن تۇخۇمدەك ئاق يۈزى، قاپقارا تۈز قاشلىرى، سۈزۈك پېشانىسى مونچاق ـ مونچاق تەرلىگەن بولۇپ، قىياقتەك كۆزلىرى ئۈركۈگەن قۇشتەك چەكچىيىپ تۇراتتى. تېگى ئاقۇچ، سۇس كۆك گۈللۈك چىت كۆڭلەك ئۇنىڭ زىلۋا

قەددىنى نامايان قىلىپ تۇرسىمۇ، ئەمما يۈزىدىكى قوڭۇر داغلار ھەم قورسىقىنىڭ دومبىيىپ قالغانلىقىدىن ئۇنىڭ ھامىلىدار ئىكەنلىكىنى بىلىنىپ تۇراتتى.

«ئۇ ئۇيغۇر قىزى ئەمەسكەن ... توغرا، تەكلىماكانىنىڭ ئىچكىرىسىدە نېمە ئىش قىلىدىغاندۇ بۇ؟ قانداق بولۇپ ئېزىپ ـ تېزىپ كېلىپ قالدىكىنە؟...» دېگەن سوئال كاللىسىدىن لىپ قىلىپ ئۆتكەن جەۋلان ئۇنىڭغا خەنزۇ تىلى بويىچە گەپ قىلدى:

ـــ پەرىزىمچە سىز خەنزۇ قىزىغۇ دەيمەن؟ بۇ قۇملۇقتا نېمە ئىش قىلىسىز؟

قىز لاپاس تۇڭۇرۇكىنى قۇچاقلاپ يىغلىۋەتتى. ئۇنى يان قورۇدىكى مىنبىرىلار قاراۋۇللۇقتا تۇرىدىغان ئۆزگىگە نۆۋەت ئالمىشىپ چىققان قارا مەدەك ھابىل كۆرۈپ قالدى. لەيلىنى «قاچتى» دەپ داۋراڭ سالغانلارنىڭ بىرسى شۇ بولغاچقىمۇ قورققىنىدىن دىر ـ دىر تىترەپ دۆڭلەنگەن زىغىر پاخلىنىڭ ئارقىسىغا يوشۇرۇنۇپ جەۋلان بىلەن ئىككىسىنى كۆزىتىشكە باشلىدى.

ـــ بولدى يىغلىماڭ، ـــ دېدى جەۋلان قىزغا زەن سېلىپ، ـــ قانداق گېپىڭىز بولسا قورقماي ماڭا دەڭ.

ـــ سىز ... سىز يۇقىرىدىن كەلگەن ياخشى كادىر، ـــ قىز ئىتتىك كەلگىنىچە جەۋلانىنىڭ ئالدىدا تىزلاندى، ـــ سىز كامالنى قۇتقۇزۇۋېلىڭ!

ـــ ئورنىڭىزدىن تۇرۇڭ، ئا ... قانداق قىلىق بۇ؟ ـــ جەۋلان قىزنى يۆلىگەچ، بىر ئىشنى ئەسكە ئالدى، ـــ كامال؟! كامال دېدىڭىزما؟

ـــ شۇنداق كەنت تەشكىلىنىڭ ھارۋىسىنى ھەيدەيدىغان ھارۋىكەش كامال...

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ـــ پاشىلىقتىن قېچىپ كەتكەن كامالما؟ جۈرۈڭ ئىشخانىغا كىرىپ سۆزلىشەيلى.

ھارۋىكەش كامالنىڭ دېرىكىنى ئالغان جەۋلان گويا تىلىسىملىق خەزىنىنىڭ ئاچقۇچىنى تېپىۋالغاندەك خۇشال بولۇپ كەتتى. بۇ ئەسنادا يۈگۈرۈپ كەلگەن ئەخمەت قىزغا نېمىلەرنىدۇر ئىشارە قىلىپ، باشمالتىقىنى چىقىرىپ جەۋلاننى كۆرسەتتى. ئاندىن ئۇنىڭ قولىدىكى چۇلۋۇرنى ئېلىپ ئاتنى ئېغىلغا ئېلىپ ماڭدى. جەۋلان قىزنىڭ قارا لاتىدا ئورالغان بىلەك، قوللىرىغا، تېخى ھەر ئىككىلىسىنىڭ ئوخشاشلا لاتىدا تېڭىلغان باشلىرىغا قاراپ، نېمىدەپ ئويلىشىنى ياكى پەرەز قىلىشىنى بىلمەيلا قالدى.

ـــ ئەمىسە، مەن ماللارغا بوغۇز بېرىۋېتەي.

قىز لاپاس تۈۋرۈككە ئېسىپ قويغان ئاق قوزا تېرىسىدىن تىكىلگەن، تىك قاسقانلىق تەلپەكنى بېشىغا چۆكۈرۈپ كىيىشى ئۇنىڭ تۇخۇمدەك يۈزىگە شۇنداق يارىشىپ كەتتىكى، ئۇ ئوماق بالىلارغىلا ئوخشاپ قالدى. جەۋلان ئۇنىڭغا زوقلىنىپ كۈلۈۋەتتى:

ـــ پاھ، تەلپەك سىزگە بەك ياراشتى جۇمۇڭ.

ـــ ئىچ ئات بەك شاش، كامال بىلەن ئەخمەت ئاكامدىن باشقىسىنى يېنىغا يولاتمايدۇ، ـــ قىز چېكە چاچلىرىنى ئەپچىللىك بىلەن تەلپەك ئاستىغا قىستۇردى، ـــ كامال «بۇ تەلپەكنى كىيىۋالسىڭىز سىزنى تونۇيدۇ...» دېگەنىدى. راستتىنلا ئات كامالنىڭ ھىدىنى ھىدلىغاندەك ماڭا ئەركىلەپ، يۈزۈمگە تۇمشۇقىنى سۇۋاپ كېتىدۇ.

قىز توغرالغان پىچاننى تاسقاش ئۈچۈن غەلۋىرنى قولىغا ئېلىشى ئەخمەت ئۇنىڭ بېشىدىكى تەلپىكى بىلەن قولىدىكى

غەلۋىرنى تارتىۋالدى. ئۇ: «سەن كېتىۋەر، ئۆزۈم قىلىمەن» دېگەندەك ئىشارەت قىلىپ قىزنىڭ دولىسىدىن ئىتتەردى. جەۋلان ئۇنى ئىشخانىغا ئېلىپ كېتىۋاتقاندا، قىز مىنبىڭلار ئۆگزىسىگە قاراپلا قورقۇپ كەتتى. چۈنكى قارا مەدەك ھابىل ئۇلارغا قاراپ تۇراتتى. ئۇ، شوتا ئارقىلىق ھاپىلا ـ شاپىلا يەرگە چۈشۈپ يان دەرۋازىدىن ئۇچقاندەك چىقىپ كەتتى. ھابىل خوجايىنغا ھەر قېتىم خەۋەر يەتكۈزۈش ئارقىلىق نەشە پۇلنىغا ئېرىشىپ دەندەپ قالغاچقىمۇ، يولنىڭ ئوي ـ چۇقۇرى بىلەنمۇ چاتىقى يوق، ئەلەڭلەپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ بۇ قېتىمقى خەۋەرنىڭ ئادەتتىكى خەۋەرلەرگە ئوخشمايدىغانلىقىنى بىلەتتى. چۈنكى لەيلىنىڭ بۇلانغانلىقىدىن ئۇنىڭ خەۋىرى بولغاچقا، ئەلۋەتتە تېرىك لەيلىنىڭ خەۋىرى چاۋارنى ھوشىدىن كەتكۈزۈۋېتىشىمۇ مۇمكىن ئىدى.

ھابىل دەرۋازىنى تاراقلىتىپ، پالاقلاپ كىرگىنىچە، بوسۇغا گۈندىسىغا پۈتلىشىپ ھويلا ئوتتۇرىسىغا دۈملا يىقىلدى. قىزىل تۈمشۇق، قىزىل پوكانلىق كەكلىككە چىمدىپ دان سېلىپ، بىر ياقتىن ھوشقىستاچ ئۇنى ئەركىلىتىۋاتقان چاۋارنىڭ كۆزلىرى چەكچىيىپ ھەم پۇشاڭشىپ ۋارقىراپلا كەتتى.

ــ ھەي سويماباش قارا مەدەك، پەپىلىقۇش سارائ، ئادەمنى شۇنچىمۇ چۆچۈتۈۋېتەمسەن، نېمىگە شۇنچە ئۇندەرەش؟

ــ مەن ... مەن لەيلىنى كۆ ... كۆردۈم ... ئۇ ... ئۇ ھازىر...

ــ نېمە؟ ــ چاۋارنىڭ كۆز قارىچۇقلىرى پىلدىرلىدى، ــ نېمە دېدىڭ؟

ــ لەي ... لەيلى، جەۋلان ... جەۋلان بىلەن كۆرۈشتى ... ئۇ، ئۇلار ھازىر ئىشخانىغا كىرىپ كەتتى.

www.uyghurtap.com

— لەيلى؟! — ئۇنىڭ كۆز قارىچۇقلىرى بىر نۇقتىدا قېتىپ قېلىپ ئاستا شۇرلىدى، — ئۇ ... «يامان جاڭگال» دىن قانداقمۇ يول تېپىپ كەلگەندۇ؟ مۇمكىن ئەمەس! زىنھار مۇمكىن ئەمەس! ياكى ئوتۇنچىلار قۇتۇلدۇرۇۋالدىمۇ؟ توغرا ئەخمەت گاچا! ... لەنىتى ئىپلاس گاچا...

— چا ... چاۋاركا، نېمە ... نېمىلەرنى دەۋاتىسىز؟

— ھېچ ... ھېچنېمە ... سەن ... سەن جەۋلان بىلەن ھېلىقى قانجۇق نېمە دېيىشۋاتىدۇ. بىر ئامالىنى قىلىپ ئاڭلا، ھازىر ... ھازىرلا ماڭ!، — ۋارقىردى — خەپ ئىگەمبەردى! ئاخىرى بىزنى گۆرى زىندانغا سۆرەپ ئاپىرىدىغان بولدۇڭ.

پالاق - پۇلۇق يۇگۇرۇپ چىقىپ كەتكەن ھابىل يول بويى ھاسىراپ - ھۆمۈدەپ يۇگۇرۇپ كەنت تەشكىلى قورۇسىغا كىرىپ كەلگەندە، ئەخمەت كىرگەن - چىققانلارغا زەن سالغاچ غەلۋىرە قوناق تاسقاۋاتاتتى. ھابىل ئۇنىڭغا ئالىيىپ قويۇپ ئارقىغا يېنىپ چىقىپ كەتتى. جەۋلان ئىشخانا ۋە ياتاق قىلغان بىر يۇرۇش پاكار ئۆيلەرنىڭ ئارقىسىدا كەنت تەشكىلىنىڭ چوڭ مېۋىلىك بېغى بولۇپ، ئىشخانىنىڭ ئارقا دېرىزىسى ئاشۇ باغقا قارايتتى. شۇڭا ھابىل ئارقا كوچىلار بىلەن باغ تېمىنى ياقىلاپ ماڭدى. بۇ ئىشلاردىن خەۋەرسىز جەۋلان خەنزۇ قىزىنى ئورۇندۇققا ئولتۇرغۇزۇپ ئۇنىڭ ئالدىغا چاي قويدى. ئاندىن ئىسمى، ئەسلىي ئىسمى، يېشى، يۇرتى قاتارلىقلارنى سوراپ تۇرۇشى ئىشخانىغا ھاشىم، زۇلال، مەتنىياز، كېرەم موللا، يار بەختى، ئايشەملەر كىرىپ جەۋلان بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈپ، خۇشاللىقىدا ۋارقىرىشىپ جارقىرىشىپ كېتىشتى.

— سىز كەلگەندىن بېرى ئۇچرىشالمىغان لەيلىنى مەن بۇگۈن قەستەن ئېغىلغا ئورۇنلاشتۇردۇم، — دېدى ھاشىم

باشقىلارغا «شۇنداقمۇ؟» دەپ قويۇپ، ــ لەيلى ئەستايىدىل سىردىشاڭ، نۇرغۇن چىگىش ئىشلار يېشىلمىدۇ. ئاندىن قېيىقالغانلىرىنى بىز سۆزلەپ بېرىمىز.

ئۇلار خوشلىشىپ چىقىپ كېتىشى بىلەن جەۋلان ئورنىغا قايتىپ كېلىپ، لەيلىگە «قېنى چاي ئىچىڭ» دەپ قويدى.

لەيلى ئۇن سېلىپ يىغلىۋەتتى. جەۋلان ئۇنىڭغا لۆڭگىسىنى سۇنۇپ بېرىپ، «تېتىكرەك بولۇڭ» دەپ تەسەللى بېرىشى ئۇ ياشلىق كۆزلىرى بىلەن جەۋلانغا قارىدى:

ــ ئىچكىرى ئۆلكىلەردە بولغان قەھەتچىلىكتىن خەۋىرىڭىز بولسا كېرەك؟

ــ بار، ئۇرۇمچىدە ئوقۇۋاتقان چېغىمىزدا ئۇلار ئۇچۇن ئىئانە توپلىغان ئىدۇق، ــ دېدى جەۋلان، ــ قەھەتچىلىك ئەڭ ئېغىر بولغان ئۆلكە ئەنخۇيغۇ دەيمەن.

ــ شۇنداق، ھەر يىلى بولۇۋاتقان كەلكۇن، مۆلدۇر ئاپەتلىرى تۇپەيلىدىن ئەنخۇي خەلقى يىلدىن ـ يىلغا ئېغىر كۇلپەتلەر ئىچىدە قالدى، ــ لەيلى چوڭقۇر خورسىنىدى، ــ بىزنىڭ ئائىلىمىز ئەسلىدىمۇ غورىگىل ياشاپ كەلگەن كەمبەغەللەردىن ئىدى. ئانام بىلەن دادام سەھەر قوپۇپ، كەچ يېتىپ ئەتراپتىكى ئىشلەپ بىز تۆت بالىنى باقاتتى. مەن بالىلارنىڭ چوڭى ئىدىم، يىلدىن ـ يىلغا گەدىنىمىزگە ئارتىلىۋەرگەن قەرز دادامنى سەپرا مىجەز، تىرتەك، ئاچچىقى يامان قىلىۋەتتى…

…ئەنخۇي ئۆلكىسىنىڭ خوڭخې دەرياسى دېلتىسى ئەتراپىغا ئانچە يىراق بولمىغان «پاقىلىق» يېزىسى ئىسمى ـ جىسمىغا لايىق پاقىلارنىڭ كۇركىراشلىرى ئۇزۇلمەيدىغان سازلىق، يېكەنلىكلىرى تولا، پاشا ـ كۆمۈتلىرى ئەلۋەتتە، بىر خىل زەي ھىدى پۇراپ تۇرىدىغان يېزا ئىدى. ئەللىك ياشلاردىن ھالقىغان

www.uyghurkitap.com
كتاب توپلىقى

ئورۇق، قاتاڭغۇر، قارىمۇتۇققىنا، لى تيەنخېنىڭ قىزىل توپلىق يارلىقلار ئۈستىگە جايلاشقان ئالقاندەك قورۇسى بىلەن ئۆچ ئېغىز ئۆي ۋە يەر ئاستى سېي ـ كۆكتات ئامبىرى بار ئىدى. تاختا تاش پاتۇرۇلغان قورۇنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى بىر تۈپ چىلان بۇ ئائىلىنىڭ پەخرلىنىدىغان بايلىقى ھېسابلىناتتى. بۇ قورسىقى يېرىم ئاچ، يېرىم توق يۈرسىمۇ «خەلق كومۇناسى ياخشى» دېگەن ناخشىنى ئۇنىنىڭ بارىچە توۋلاپ ئېيتىپ يۈرگەن چاغلار ئىدى. كومۇنانىڭ يەرلىرى «ۋاي» دەپ كەتكۈدەك ئۇنۇملۈك يەرلەر بولمىسىمۇ، ھەر ھالدا قورساقنى گوللاپ ئەتىيازغا ئۇلىشۇالغىلى بولاتتى. بىراق بىرنەچچە يىللاردىن بېرى بولۇۋاتقان كەلكۈن ئاپىتى ئەنخۇي يېزىلىرىنى خۇددى تولا سېغىپ خالتىلىشىپ كەتكەن ئۆچكىنىڭ يېلىنىدەك قىلىپ قويدى. مىڭ بىر جاپادا، بىر تال ـ بىر تالدىن كۆچۈرگەن شال مايسىلىرى، بۇغداي، قوناقلار بىر كېچىدىلا لاي ئاستىدا قېلىپ، دېھقانلارنىڭ ئەجىر ـ مېھنەتلىرى كۆپۈككە ئايلاندى. بارلىق چوڭ ئەترەت ئامبارلىرى قۇرۇقدىلىنىپ، چاشقان كىرسە يامانلاپ چىقىپ كەتكۈدەك بولۇپ كەتتى. قىسقىسى «پاقلىق» يېزىسى دېھقانلىرىنى قانداقتۇر يامان ئاقۇەت كۈتۈپ تۇرغاندەك قىلاتتى.

ئەسلىدە لى تيەنخې ئىش دېسە چېپىغا تارتىدىغان، ئاش دېسە چوكىنى تارتىدىغان ھۇرۇن، سوبۇ دېھقانلاردىن ئەمەس ئىدى. ئۇنىڭ ئاشۇ ئورۇق، قاتاڭغۇر، چىڭ ژۇجۇدىدىكى بىر ئەرنىڭ كۈچ ـ مادارىنى ئېتىز ـ مېھنەت، تۇرمۇشنىڭ ئېغىر رىيازەتلىرى شوراپ قاق سەنەم قىلىپ قويغانلىقى راست. گەپنى ئۇدۇلا قىلغاندا ئۇ شۇنچە يىللاردىن بېرى ئىشلىدى ... ئىشلىدى ... يەنە ئىشلىدى. لېكىن قورسىقى تويغۇدەك نانغا،

ئۇچىسىدىن ئېشىنغۇدەك كىيىمگە ئېرىشەلمىدى! بىچارە خوتۇنىمۇ ئېرى بىلەن تاڭنى تۇنگە ئۇلاپ ئېتىزدىن كىرمىدى. ئېغىر ئەمگەك، غەم ـ قايغۇ، يوقسۇزلۇق، جاپا ـ مۇشەققەت تېخى ئەللىككە كىرمىگەن بۇ ئاننىڭ چاچلىرىنى ئاپئاق ئاقارتىۋەتتى. پاھ بۇ نېمىدېگەن تەڭلىك ھەم خىجالەتچىلىك! بۇياقتا قارىسا بويىغا يېتىپ قالغان قىزى لەيخۇا، ئۇ ياقتا قارىسا 15 ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان لى شياۋما، تېخى ئۇستىبېشىنىڭ تايىنى يوق، ئەسكى يوتقان ئىچىدە شۇمشەرەپ، قورقۇشۇپ ياتقان 7 ـ 8 ياشلاردىكى ئىككى بالىسى، ھەتتا ئاشۇ كەم سۆز، ئوچۇق چىراي خوتۇنىمۇ ئۆزىگە جىن كۆرۈنىدىغان بولۇپ قالدى. ئۇنىڭ دەسلەپتە باشلانغان سەپرا، تەتۈر، تىرتەك مىجەزى بارا ـ بارا ئۆرلەپ تەلۈە، ئەسەبىي، سىراقچى، غالجىرغا ئايلاندى. ئۇ ۋارقىراش ـ جارقىراش، تىللاش، ئۇرۇشتىن كۆڭلىگە تەسكىن تاپسا كېرەك، ھېچبىر باھانە ـ سەۋەبسىز خوتۇن ـ بالىلىرىغا تىل سالاتتى، ھېچ ئايانمايلا ئۇراتتى.

ـــ ۋۇي يەپ تويماس ئوپقانلار، بۆرە كۆچۈكلىرى، ئاچ كۆز ھارامىلىقلار، پىلە قۇرتى غازاڭچىكەنەك يېيىشىپ مېنى رۇدۇلاشتۇرۇۋېتىڭ، نەگە بېرىپ كۆنۈكنى ئالساڭ ئال ··· يوقىلىش كۆزۈمدىن···

بۇلتۇر ئاپەت تېخىمۇ ئېغىر بولدى. ئادەملەر تاغدىكى ياۋا كۆكتات تۇرماق ئۆمىلەيدىغان نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى يەپ تۈگەتتى. لى تيەنخېنىڭ ئائىلىسىمۇ بەرداشلىق بېرەلمەي لى ئانا ئالتە جانىڭ نەچچە ۋاخلىق تامىقىغا چىقىش قىلالمايدىغان بىر ئايلىق نورما ئاشلىقىنى ئەترەتتىن ئەكېلىپ، ئۇنىڭغا قوناق پۈگىنى، تاتلىقياڭيۇنىڭ پېلەكلىرىنى ئارىلاشتۇرۇپ ئاران ئون كۈنگە يەتكۈزدى. بىر كۈنى لى ئانا تاغقا ياۋا كۆكتات كولىغىلى

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى
كتاب توربىكتى

چىقىپ كەتكەندە لى تيەنخې قىزى لى لەيخۇا بىلەن ئوغلى لى شياۋمانىڭ قولىغا سېۋەت تۇتقۇزۇپ تىلەمچىلىك قىلىشقا قىستىدى:

ــ سودا رەستىلىرىگە، دۇكانلارغا، ئاشخانىلارغا، پويىز ئىستانسىلىرىغا، ماشىنا بېكەتلىرىگە بېرىپ يەيدىغان نەرسە تېپىپ كېلىش، كادىرلارنىڭ ئۆيلىرىگە بېرىپ بوسۇغىلىرىغا باش ئۇرۇش ...

ــ دادا، ــ قورقۇپ تىترەۋاتقان لەيخۇا دادىسىنىڭ قولىدىكى تاياققا قارىدى، ــ ھازىر ... ھازىر ... ھەممىلا يەردە ئاچارچىلىق تۇرسا ...

ــ ئەمىسە مېنى يېيىشەمسەن؟ ــ لى تيەنخېنىڭ ئولتۇرۇشۇپ كەتكەن كۆزلىرىنىڭ قارىسى خۇددى گوداڭدىكى قارا مارجاندەك پىلدىرلىدى، ــ ئەترەتكە بارسام كادىرلار: «كەنتتە ئادەم قالمىدى، ھەممىسى تارقاپ كېتىشتى، سەنلەرمۇ كېتىش، بۇ يەردە ئۆلۈمنى كۈتۈپ يېتىشامسەن» دەۋاتسا، زادى مەن دېگەندەك قىلىشامسەن ـ يوق؟

لى تيەنخېنىڭ قولىدىكى تاياق بىردىنلا ھەرىكەتكە كەلدى. ئاچا ـ ئىنى ئىككىسى چىرقىراشقىنىچە سىرتقا قېچىپ چىقىپ كېتىشتى. ئۇلار سېۋىتىنى كۆتۈرۈپ كىشىلەرنىڭ بوسۇغىلىرىغا پېشانىلىرىنى ئۇرۇپ يېلىناتتى. بەزىلەر ئىچ ئاغرىتىپ قارىسا، يەنە بەزىلەر تۇمشۇقلىرىنى ئۇچلاپ تىللايتتى. ئۇلار بارمىغان دۇكان، ماگىزىن، ئاشخانا، ئىدارە ھويلىلىرى قالمىدى. ئاخىرى كەچكە يېقىن لەيخۇا بىلەن شياۋما سولتىيىپ قايتقىنىچە قارا سىرلانغان دەرۋازا ئىچىگە كىرىشى ئېتىلىپ كەلگەن بۆرە ئىت ئۇلارنى سۈر ـ توقاي قىلىپ كوچىغا قوغلاپ كەلدى ـ دە، شياۋمانىڭ پاچىقىغا ئېسىلدى. لەيخۇا يەرگە

ئېڭىشىپ قولىغا تاش ئېلىشى ئىت كەينىگە يېنىپ هويلىسىغا كىرىپ كەتتى. لېكىن شياۋمانىڭ پاچىقىدىن قان شۇرقىراپ ئېقىۋاتاتتى. ئۇنى تاڭغۇدەك هېچ نەرسە تاپالمىغان قىز يولدىكى توپىنى ئوچۇمداپ ئېلىپ، جاراھەتكە باستى.

ئۇلار گۇگۇم بىلەن تەڭ قولتۇقلىشىپ ئۆيگە كىرگەندە ئانىسى ئۇن سېلىپ يىغلاۋاتاتتى. دادىسى بولسا تامغا يۆلەنگىنىچە چار چاچلىرىنى قامالالاپ ئولتۇراتتى. لېكىن ئىككى ئوكسىنىڭ بورا ئۈستىدە پۈتلىرىنى ئۇزۇن سۇنۇپ ياتقانلىقىنى كۆرگەن لەيخۇا چىرقىراپ يىغلىغىنىچە ئۇلارنىڭ ئۈستىگە ئۆزىنى ئاتتى ...

... جەۋلاننىڭ ئىشخانىسى تىمتاسچىلىق ئىچىدە بىر پەس جىمىپ كەتتى. چۈنكى لەيلىنىڭ ئۆپكىسى ئۆرۈلۈپ سۆزلىيەلمەي قالغانىدى. بىر چاغدىلا ئۇ ئۈستەلگە بېشىنى قويۇپ بوغۇلۇپ ـ تېلىقىپ يىغلىۋەتتى.

لەيلى سۆزلەۋاتقان ئاشۇ ئېچىنىشلىق پاجىئەلەر دۆلىتىمىزنىڭ بېشىغا ئېغىر كۈلپەت كەلگەن يىللاردا يۈز بەرگەن ئىدى! زوراۋان دۆلەتلەر يۈزسىزلەرچە توختامنى يىرتىپ تاشلاپ ئىنژېنېر، مۇتەخەسسىس، ئالىملىرىنى مۇددەتتىن بۇرۇن ئېلىپ چىقىپ كېتىپ، جۇڭگونىڭ ئاساسىي قۇرۇلۇشلىرى يېرىم يولدا توختاپ قالدى. زىيان مۆلچەرلىگۈسىز بولدى. بۇنىڭ ئۈستىگە دۆلىتىمىزنى قەرز قايتۇرۇشقا قىستاپ، ئەقلىگە سىغمايدىغان بېسىملارنى ئىشلەتتى. جۇڭگو خەلقى هەر خىل تەبىئىي ئاپەتلەر يۈز بېرىۋاتقان ئاشۇ يىللاردا ئۆزلىرى يېمەي، ئىچمەي، كىيمەي قەرز قايتۇرماقتا ئىدى. جەۋلان، لەيلى ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسىگە كەلگەن پاجىئەدىن ئانا ۋەتەن زىمىسىنى بېسىپ تۇرغان ئېغىر تاغنى كۆرگەندەك بولدى.

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تاپرىسى

ـــ لەيلى، سەۋر قىلىڭ، ـــ دېدى جەۋلان تەسەللى بېرىپ، ـــ بولدى يىغلىماڭ، بېشىڭىزغا ئېغىر كۈلپەتلەر كەپتۇ.

جەۋلاننىڭ سۆزى ئاخىرلاشمايلا ئىشخانىغا نېۋىخان مومای داستىخانغا ئورالغان بىر تۈگۈنچەكنى قولتۇقلىغان ھالدا كىرىپ كەلدى. جەۋلان بۇ مومايىنى بۇرۇن كۆرۈپ باقمىغاچقا تېڭىرقاپ تۇرۇپ قېلىشى، لەيلى: «ئانا!...» دېگىنىچە ئېتىلىپ كېلىپ ئۇنى قۇچاقلىدى. مومايمۇ قىزنىڭ پېشانىسىغا سۆيۈپ قويۇپ، سۆزلەپلا كەتتى:

ـــ ۋاي جېنىم بالام، ئەنسىرىتىپ ئۆلتۈردۈڭغۇ، قوللىرىڭغا نېمە بولدى؟

نېۋىخان لەيلىنىڭ تېڭىلغان قوللىرىنى ئالىقىنىغا ئېلىپ، سىلىدى، شۇ چاغدىلا ئۇ جەۋلاننى كۆرۈپ ئۇنىڭغا تەزىم قىلدى:

ـــ ئەسسالام، كادىر بالام، ئامان ـ ئېسەن تۈردىلىمىكى؟

ـــ ئۆزلىرى ئوبدان تۇرغانلا چوڭ ئانا، قېنى ئورۇندۇققا كەلسىلە.

ـــ ئەمدى كادىر خوجام، بالام كامىلاخۇن شەيتاننىڭ كەينىگە كىرىپ گۇناھ قىلىپ سالدى، ـــ مومای تۇلۇمدىن توقماق چىققاندەك گەپ باشلىدى، ـــ شۇنداقتىمۇ مۇشۇ قىزىمنىڭ قورسىقىدىكى نارەسىدە ئۈچۈن بولسىمۇ بالامنى تۇتۇپ بەرمىسەڭلا. ئۇ ... ئۇ مېنىڭ يالغۇزۇم، جىگىرىم! بالام ھەپىسىدە يېتىپ قالسا، تىرىك ئۆلگىنىم شۇ! ئۇ چاغدا بۇ قىزىم بالىسى بىلەن ھالى نىچۈك بولار؟

ـــ خاتىرجەم بولسىلا چوڭ ئانا، بىز كامىلاخۇننى تۇتۇپ بېرىمىز دەۋاتقىنىمىز يوققۇ، ـــ جەۋلان مەسىلىنىڭ تەكتىگە يېتىۋاتاتتى، ـــ ئىككى ياش بىر ـ بىرىنى ياقتۇرۇپ يۈز بەرگەن ئىشلارنى قانۇن توغرا بىر تەرەپ قىلىدۇ.

ـــ ئۆزلىرى شۇنداق دېگەن بىلەن كاملاخۇننى كۆرەش قىلىپ پاشىلىققا پالۋەتتى، ـــ موماينىڭ كۆزىدىن بىر تامچە ياش دومىلاپ چۈشتى، ـــ ئېغىر بوي بولۇپ قالغان لەيلىنى مال ئېغىلىدا ئىشلىتىۋاتىدۇ. كۈنلەر ئۆتكەنسېرى لەيلىدىن ئەنسىرەپ يۈرىكىم سۇ.

ـــ ئۇلارنىڭ تويىنى قىلىۋەتسىلە ئىش پۈتمىدىمۇ؟

ـــ بولسىغۇ شۇنداق قىلسا تۈز تامىتتى. لېكىن كەنت باشلىقى ئۇنمايدۇ.

ـــ نېمە ئۈچۈن؟

ـــ قارا نوپۇس، تېگى ـ تەكتى ئېنىق ئەمەس، سىنپىي دۈشمەن، ئايغاقچى، بۇزۇق ئۇنسۇر دەپ قورقاق سالىدۇ...

ـــ نېمە؟، ـــ جەۋلان كۈلۈۋەتتى، ـــ بۇنچىلا كۆپ قالپاقلار ئاستىدا بۇ قىز ھېلىمۇ مىجىلىپ كەتمەپتۇ.

ـــ ئانا!

لەيلى ئەندىكىپ توۋلاپ سېلىپ، باغ دېرىزىسىنى ئىشارە قىلدى. جەۋلانمۇ دەرھاللا قاراپ، دېرىزە ئارقىسىدا بىر كۆلەڭگىنى كۆرۈپ قېلىپ ئورنىدىن تۇردى. ئۇ دېرىزە قاپاقلىرىنى ئېچىشى ھېلىقى قارا سايە يەل ـ يېمىش كۆچەتلىرى ئارىسىدىن شالدىرلاپ قېچىپ كەتتى. بۇ سىرلىق ئىشتىن قورقۇپ قالغان موماي ئورنىدىن تۇردى.

ـــ بۇ چوقۇم ئىگەمبەردى، چاۋارلارنىڭ ئايغاقچىسى ھابىل قارا مەدەك ياكى ئىمىن تاز، ـــ موماي قورقۇپقىنا دېرىزىگە قارىۋالدى، ـــ كادىر غوجام، مېنىڭ دېگەنلىرىم ئىگەمبەردىنىڭ قۇلىقىغا يېتىپ قالمىسكەن، بولمىسا يەيدىغىنىمىز چۆللەردە، ئىچىدىغىنىمىز كۆللەردە بولۇپ كېتىمىز.

جەۋلان بىلەن لەيلى موماينى ئۈزىتىپ ئىشىك ئالدىغا

چىقتى. كەنت ھويلىسىنى گۈگۈم پەردىسى ئۆز قوينىغا ئالغاندى. ئىرغاڭلاپ كېتىۋاتقان نېۋىخانىنىڭ ئارقىسىدىن قارا قالغان جەۋلاننى ئەنسىز خىياللار توري چىرمىۋالدى:

قۇمتامدىكى ئىشلار ئۇنچىۋالا ئاددىي ئەمەسكەن. كەنت باشلىقىنىڭ ئىسمى چىقىش بىلەن ئۇلار نېمانچە ئەندىكىدۇ، قورقىدۇ، ۋەھىمگە چۈشىدۇ؟ نېمە ئۈچۈن ئۇلار لەيلىنى مال ئېغىلىدا ئىشلىتىپ كامالنى سۈرگۈن قىلدۇ؟ بۇ ھەرگىز تۇرمۇشتىكى ئىشلار تۇپەيلىدىن بولغان ئەمەس. ۋاڭ يۈكۈنىڭ «كامالنى بىر ئامالالاپ تاپ» دېگىنى بىكار ئەمەسكەن...

جەۋلان لەيلىنى باشلاپ ئىشخانىغا كىرىپ كېتىشى نېۋىخان ئانىمۇ كەنت دەرۋازىسىدىن كوچىغا چىقتى. ئۇ چوڭ يولدىن ئۆيگە قايرىلىدىغان كوچا دوقمۇشىغا كېلىشى ئىگەمبەردى يەردىن ئۇنگەندەكلا پەيدا بولدى. چۆچۈپ كەتكەن نېۋىخان قولىنى مەيدىسىگە قويۇپ ئۇنىڭغا ھومىيىۋالدى. ئىمىن تازدىن لەيلىنىڭ تۇيۇقسىز پەيدا بولغانلىقى، ئۇنىڭ جەۋلان بىلەن كۆرۈشۈپ، ئىككىسىنىڭ ئىشخانىغا كىرىپ كەتكەنلىكىنى ئاڭلىغان ئىگەمبەردىنىڭ ساغرىسىغا مىرەز چىققاندەك ئولتۇرالمايلا قالدى. خۇددى ئىشتانىغا چىققان كۆڭۈلگە ئايان بولغىنىدەك «لەيلى جەۋلانغا نېمىلەرنى دېگەندۇ؟» دېگەندەك قورقۇنچلۇق گۇمان ئۇنىڭ يۈرىكىنى قۇرتتەك غاجاپ يېمەكتە ئىدى. شۇڭا ئۇ نېۋىخانغا كۆچۈكلىنىپ ھىجايدى.

ــ نېۋىخان ئاچا، ياخشى ـ يامان بولساقمۇ بىر ئېرىقنىڭ سۈيىنى ئىچكەن قۇمتاملىقمىز، ــ دېدى ئىگەمبەردى يېلىنغان ھالدا، ــ ئەلۋەتتە جەۋلانمۇ بۇ قۇم باسقان يۇرتتا مەڭگۈ تۇرمايدۇ.

ــ ئىگەمبەرداخۇن، گەپنى تولا ئەگىتمەي، پوسكاللىسىنى

دېسىلە، مېنىڭ زېھنىم گال خوتۇنمەن.

ـــ ئەمدى ... ئەمدى نېۋىخان ئاچا، مەن ... مەن دېمىسەممۇ ئۆزلىرىگە ئايان...

ـــ ئەمىسە كۆڭۈللىرىدىكىنى دېسەم، لەيلىنىڭ سىلى توغرۇلۇق نېمە دېگەنلىكلىرىدىن خاتىرجەم بولالمايۋاتىدىلىغۇ دەيمەن...

ـــ مانا ... مانا ... دانا مەزلۇمدە ئۆزلىرى...

ـــ ئۇلار ئىككىسى خەنزۇچە سۆزلەشتى ... مەن ھېچنېمىنى ئۇقالمىدىم ... لېكىن زەن قويۇپ تىڭشىسام، سىلىنىڭ ئىسىملىرى بىرەر قېتىممۇ چىقمىدى...

ـــ شۇنداقمۇ؟ ـــ ئىگەمبەردى يەنىلا خاتىرجەم ئەمەستى، ـــ مەنغۇ شەيتانىنىڭ ئارقىسىغا كىرىپ بەزى قاملاشمىغان ئىشلارنى قىلىپ قويدۇم، ئەمدى شۇ ... لەيلىخان كۆڭلىگە ئالمىسا بوپتىكەن.

ـــ ماقۇل، ئىگەمبەرداخۇن، مەن ئەتە تاماق ئاپارغاندا دەپ قويايلى.

نېۋىخان «خوش» مۇ دېمەي كېتىپ قالدى. يول دوقمۇشىدا قاققان قوزۇقتەك تۇرۇپ قالغان ئىگەمبەردى ئاستا غۇدۇڭشىدى:

ـــ بۇ قىسماق قېرىغا ھال كىرىپ قاپتۇ دېسە، «دەپ قويايلى» دەپ مېنى كىچىك بالىدەك ئوينىتىۋاتقىنىنى قارا. كىم بىلىدۇ، كامال توغرۇلۇق ھەممىنى دەپ بولدۇڭمۇ تېخى.

ئىگەمبەردى يەنە نېمىلەرنىدۇر كوتۇلدىغاچ ئۆيىگە قاراپ ماڭدى. ئۇنىڭ كۆڭلى يەنىلا لەيلىدىن خاتىرجەم ئەمەس ئىدى. بەلكىم ئۇ: «ماڭا باسقۇنچىلىق قىلماقچى بولدى، يامان نىيىتى ئەمەلگە ئاشمىغاچقا، تۆھمەت بىلەن كامالنى پاشىلىقىغا، مېنى ئېغىلغا پالىدى...» دېيىشتىن باشقا، ئۇنىڭ خۇرجۇن ـ

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

قاچىسىدا يەنە قانچىلىك گەپلەر بولسۇن! ئىقتىسادىي ئىشلاردىن ئۇنىڭ خەۋىرى يوق. شۇڭا جەۋلان كامالغا كۆز تىكىپ بولغىچە، دەرھال پاشىلىققا كىرىپ ئۇنى بىرنەچچە ئاي بىرەر يەرگە كېتىشكە كۆندۈرۈش كېرەك. ئۇ نېمىنى تەلەپ قىلسا شۇنى بېرىپ كۆزدىن يوقاتمىسا، نەچچە يىللىق پايتىمىلار بىر يولدىلا سۆرۈلۈپ چىقىپ ئۇدۇل ھەپسىنىڭ قاراڭغۇ گۈندىخانىلىرىغا سۆرەپ بارىدۇ! توۋا، نېمىشقىمۇ ھەممە ئىشتا «ئالدى پەش» لىك قىلغان بولغىيتتى. مانا ئەمدى چاۋار، مەتسىدىقتەك چىلبۆرىلەر بىر چەتتە قېلىپ، ئىگەمبەردىدەك ئەخمەق تېكىنىڭ تۆگىنىڭ كولدۇرمىسىدەك كۆزگە چېلىقىپ قالغىنىنى كۆرمەمدىغان.

ئىگەمبەردى پاشىلىققا قايتا كىرىش ئىشىنى چاۋار، مەتسىدىقلار بىلەن ئەتە مەسلىھەتلىشىشنى كۆڭلىگە پۈكۈپ ئىشىك ئالدىغا كېلىشى بولجالىق ئىچىدىن چىققان ئىككى كۆلەڭگە ئېرىقتىن لىككىدە ئاتلاپ ئۇنىڭ ئالدىنى توستى. چاۋار بىلەن مەتسىدىقنىڭ ئەلپازى بۇزۇق بولۇپ، كۆزلىرىدىن زەھەر خەندىلىك تېمىپ تۇراتتى. ئۇلار «قۇم يېيىغ» دىكى «پاراڭ»دىن كېيىن ئەسرا بولۇشمىغان ۋە بىر - بىرىگە ماي تارتىشىپ يۈرۈشەتتى. بۈگۈن ئۇلارنىڭ بۆرە جۇۋىلىرىنى كىيىشىپ كېلىشى لەيلىنىڭ پەيدا بولۇشى ۋە ئۇنىڭ جەۋلان بىلەن كۆرۈشكەنلىكى بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىكەنلىكى ئېنىقلا تۇراتتى.

— مەن ... مەن سىلەرنى ئەتە ئىزلىمەكچى ئىدىم، — ئىگەمبەردى چاۋارنىڭ ياۋۇزلۇق يېغىپ تۇرغان تەرىدىن ئەيمەندى، — راست، راست دەۋاتىمەن.

— ئەتە ئەمەس ھازىرلا ... ئۇقتۇڭلىما ھازىرلا، — چاۋارنىڭ غەزىپىنىڭ كەلگەنلىكى غىلاپلىق پىچىقىنىڭ دەستىسىنى

تۇتۇشىدىن بىلىندى، ــ ھەممە ئىشنى تەرتىپ قويۇپ، قېتىڭلارغا كەلمەيدىيا.

ــ ئەمىسە، ئۆيگە كىرىلى، ــ ئىگەمبەردىنى سەل قورقۇنچ باستى، ــ بۇ يەر سۆزلىشىشكە بىئەپەرەك تۇرىدۇ.

ــ ئىگەمبەردىكا ئۆيگە كىرمەيلى، نىساخان ئاچام گۇمانسىراپ قالار، ــ دېدى مەتسىدىق سالا قىلىپ، ــ ماۋۇ بولجالىق ئىچىگە كىرىپ، ئازىراق بىر نېمە دېيىشۋالايلى.

ئۇلار ئىككىسى ئىگەمبەردىنىڭ دولىسىدىن ئىتتىرىپ، قولىدىن تارتىپ بولجالىقنىڭ ئىچكىرىسىگە ئېلىپ كىردى. بۇ يەرگە جىگدىلىك مەھەللىسىنىڭ چوڭ يولى ۋە قوغۇنچى، قۇماقتى، شال توغراق مەھەللىلىرىگە ئاپىرىدىغان تارماق يوللارمۇ يىراق ئىدى. چاۋار بىلەن مەتسىدىق شاخ ـ پۇتاقلىرى چاتالماي چاتقاللىقتا ئايلىنىپ قالغان پاخپاق كۆچەتلىككە كېلىپ توختىتى ـ دە، بىر ـ بىرىگە قوناق بەرمەي ئىگەمبەردىنى ئەيىبلەپ كەتتى. خەنزۇ قىزىنىڭ تۇزىنى تېتىش ئۇچۇن ئۇنى ھەيدىۋەتمىگەنلىكى، ئۇنىڭدىن ئۇمىد ئۇزەلمەي كەنت ئىچىلىغا ئېلىپ قىلىپ چوڭ خەتەرگە يول ئاچقانلىقى، مەقسىتىگە يېتەلمىگەندە ئۇلارنى تۆھمەت ئارقىلىق جازالاپ ئۇچ ـ ئاداۋەتنى كۇچەيتىۋەتكەنلىكى قاتارلىق شالدىر ـ شاپىلاقنىڭ ھەممىسىنى تارتىپ قويۇپ، ئىگەمبەردىنى رەسۋالا قىلىۋەتتى. ئۇلارنىڭ ۋارقىراش، تىللاش، جىملەش ۋە سېسىق گەپلىرىگە تاقەت قىلالمىغان ئىگەمبەردىنىڭ جۇدۇنى ئۆرلەپ، ئۆتى يېرىلغۇدەك بولدىدە، توقۇمنى قارىغا ئالدى:

ــ ھەرقايسىڭ لەيلىنى «يامان جاڭگال» غا ئاپىرىپ تاشلىۋېتىپ، مانا ئەمدى قايتىپ كەلسە، ئاچچىقىڭنى مېنىڭدىن ئېلىشامسەن؟

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
كىتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ـــ ھەي ئىگەمبەردى لەيلىنى كىم يامان جاڭگال قۇملۇقىغا تاشلىۋېتىپتۇ، ـــ چاۋارنىڭ تۈكۈرۈكلىرى چاچراپ كەتتى، ـــ تاشلىۋەتكەن ئادەم نەق ئۆزۈڭلار! پېشانىلىرىنى سىلاپ باقسىلا، لەيلىگە يامان نىيەتتە بولغان، تۆھمەت قىلغان، ناھەق جازالىغان سىلىمۇ ـ بىزمۇ؟

ـــ نېمە، مەنما؟ ـــ ئىگەمبەردى پۇشاڭشىپ كەتتى، ـــ ئۆتكەندە ئىككىڭلارنىڭ پىلانىنى ئاڭلىمىسامكەن كاشكى...

ـــ ئىگەمبەردىكا، بىر ـ بىرىمىزنى ئوتقا ئىتتىرىدىغان بۇنداق گەپلەرنى قىلىشمايلى، ـــ مەتسىدىق سەل ئەنسىرەپ قالدى، ـــ كىم بىلىدۇ. لەيلى پاشىلىققا بېرىپ كامالنى كۆرۈپ كەلدىمۇ، ياكى باشقا يەردىكى ئۈلپەتلىرى بىلەن كۆرۈشكىلى باردىمۇ؟

ـــ ئۇنىڭ باشقا يەردە قانداقمۇ ئۈلپەتلىرى بولسۇن، ئەقلىگە سىغمايدىغان قىلمايلى مەتسىدىقاخۇن.

ـــ «قارا نوپۇس دېگەن، ئايغاقچى، ئىشپىيون، بۇزۇق ئۇنسۇر بولۇشى مۇمكىن» دېگەن گەپنى ئۆزلىرى قىلغان، ـــ چاۋار بېشىنى سىلكىدى، ـــ شۇنداق ئىكەن ئەكسىيەتچىلەرنىڭ ئۆزىگە ئوخشاش ئۈلپەتلىرى بولماي قالارما؟

ـــ بولدى، بولدى، ئاختارمىلىقتا چالما تالاشمايلى، ـــ دېدى مەتسىدىق پەس ئاۋازدا، ـــ لەيلى جەۋلان بىلەن كۆرۈشتى. ئىشلارنىڭ مېزى چۇۋۇلۇش ئالدىدا تۇرۇپتۇ. ئەمدى ئىگەمبەردىكا، ئۆزلىرى كەنت باشلىقى بولغاندىن كېيىن بىرەر چارىسىنى قىلمىسلا بولماس.

ـــ بۇ ئىشتا مەنمۇ سىلەردىن بەكرەك بىئارام بولۇۋاتىمەن، ـــ ئىگەمبەردى ئۆزىنى تۇتۇۋالدى، ـــ مەن نېۋىخان ئاچامدىن ئۇقتۇم، لەيلى بىزنىڭ ئىسىملىرىمىزنى تىلغا ئالماپتۇ، پەقەت

ئۆزىنىڭ سەرسانلىق، تىلەمچىلىك ۋەقەلىرىنى سۆزلەپ بەرگەن چېغى.

ـــ بىراق لەيلى، كامالنىڭ نەدە ئىكەنلىكىنى دېمەي قالارما؟ ئۇ چاغدا كامال...

ـــ چاۋاراخۇن، مېنىڭمۇ ئەنسىرەۋاتقىنىم شۇ، ـــ ئىگەمبەردى گېپىنى قىرىپ قويدى، ـــ ئەسلىدە مەن ئەتە سىلەر بىلەن مەسلىھەتلىشىپ، پاشىلىققا يەنە كىرمەكچى ئىدىم.

ـــ بۇ قېتىم ئىشەنچلىرى بارمۇ؟ ـــ چاۋار تىكىلىپ قاردى، ـــ قېنى دەپباقسىلا، سىلىنىڭ نېمە ئامال ـ چارىلىرى بار.

ـــ مەن مىڭ سوم پۇل، بىر ئايلىق ئاشلىق بېلىتى چىقىراي، ـــ ئىگەمبەردى ئىسكەنجىگە چۈشۈپ قالغانىدى، ـــ سىلەر ھەربىرىڭلار 500 يۈەن پۇل،30 جىڭدىن ئاشلىق بېلىتى تەييارلىساڭلار، ئىككى مىڭ سوم پۇل، 3 ئايلىق ئاشلىق بېلىتىنى كۆرسە، ئەلۋەتتە رازى بولارمىكى دەيمەن.

ـــ مانا دەسلەپتە 500 يۈەن تەلەپ قىلسا ئىنجىقلاپ ئارقىغا سۈرگەننىڭ كاشىلىسى بۇ، ـــ چاۋار مەتسىدىققا ئالايدى، ـــ بوپتۇ، كامال رازى بولسىلا بېرەيلى. شۇنىمۇ دەپ قويماي، كامال كەتكىلى ئۇنىسىلا، مېنىڭ قاشقا تورۇقۇمغا مىندۈرۈپ يولغا سېلىۋەتسىلە.

ـــ نېمە؟ ـــ مەتسىدىقنىڭ كۆزلىرى چەكچەيدى، ـــ قا ... قاشقا تورۇققا كۆزلىرى قانداقمۇ قىيار؟!

ـــ قانداق قىلىمەن؟ ـــ چاۋار زەردە بىلەن گۆلەيدى، ـــ جاندىن كەچمىگىچە جانانغا يەتكىلى بولماس دېگەن گەپ بارغۇ.

ـــ كامال، ـــ دېدى ئىگەمبەردى روھسىز ھالدا، ـــ قاشقا تورۇقنىڭ يورغىسى سىلىق، ئايىغى تېز، قەدىمى چوڭ دەپ

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ماختايتتى، ئەمدى مەندە ئىشەنچ پەيدا بولدى.

چاۋار بىلەن مەتسىدىق پۇل ۋە بېلەتنى تەييارلاپ، قاشقا تورۇقنى توقۇپ، بىرىنچى توخۇ چىللىغاندا، ئىشىك ئالدىدا ساقلايدىغانلىقىنى ئېيتىپ كېتىپ قالدى. ئىگەمبەردى ئىشىك ئالدىغا كېلىپ، دەرۋازىنىڭ ھالقىسىنى تۇتۇپ تېڭىرقاپ تۇرۇپ قالدى. تۇيۇقسىزلا ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىدە چاۋارنىڭ: «لەيلى كامالنىڭ نەدە ئىكەنلىكىنى دېمەي قالارما» دېگەن ۋەھىمىلىك سۆزى قايتا تەكرارلانغاندەك بولدى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا كەنت تەشكىلى ئىشخانىسىنىڭ ئارقىسىدىكى باغ ۋە باغقا قارىغان دېرىزە كۆز ئالدىغا كېلىش بىلەن كەينىگە يېنىپلا كەنت تەشكىلى تەرەپكە يۈرۈپ كەتتى. لېكىن قەيەردىدۇر ھۇۋ ... ھۇۋ ... ھۇۋ ... دەپ ھۇۋلىغان ھۇۋقۇش، ئىگەمبەردى، چاۋار، مەتسىدىقتەك تۈن قۇشلىرىغا شۇملۇق تىلەۋاتقاندەك قىلاتتى ...

ئون يەتتىنچى باب

لەيلىنىڭ كۈشەندىلىرى

جىمجىت كېچە ئەمدىلا كۆتۈرۈلگەن ئاي قۇمتام كەنتى تەشكىلىنى ئاپئاق يورۇتۇپ تۇراتتى. يان قورۇ ئۆگزىسىدە ئاشلىق ئامبار، مەنقۇلات ئامبىرى، گىلەم كارخانىسى ۋە بوغالتىر ئىشخانىلىرىنى ساقلاۋاتقان ئىككى مىنبىتىنىڭ كالتىكىنى كۆتۈرۈپ ئۇياقتىن ـ بۇياققا مېڭىپ يۈرگەن سايىسى كۆرۈنۈپ تۇراتتى. هويلا ئوتتۇرىسىغا ئورۇن سېلىۋالغان ئەخمەت گاچا كىگىزدە تىزلىنىپ ئولتۇرغىنىچە كەنت ئىشخانىسىنىڭ يورۇپ تۇرغان دېرىزىسىگە پات ـ پاتلا قاراپ قوياتتى. ئۇستەلگە تىكلەپ قويۇلغان چىراغدىكى قوش شام خاتىرە يېزىۋاتقان جەۋلان بىلەن كەچمىشلىرىنى بايان قىلىۋاتقان لەيلىنى روشەن يورۇتۇپ تۇراتتى. لەيلىنىڭ كۆزلىرىنى سۈرتكىنى جەۋلانىنىڭ ئېڭەك يۆلەپ تىڭشاۋاتقان، ئېڭىشىپ خەت يېزىۋاتقان سايىلىرى ئەخمەتكە شادلىق ئاتا قىلاتتى. ئۇ باش بارمىقىنى چىقىرىپ دېرىزىنى كۆرسىتەتتى، بىر نەرسىلەرنى گۇڭراپ ئۆزىچىلا كۈلۈپ كېتەتتى.

ـــ بېشىڭىزغا هەقىقەتەن ئېغىر مۇسىبەتلەر كەپتۇ، ـــ دېدى جەۋلان لەيلىگە خەيرخاهلىق بىلەن قاراپ، ـــ ئىككى ئۇكىڭىز ئۆلۈپ، ئۇچىنچى كۈنى دادىڭىز ئۆزىنى دەريالغا تاشلىۋاپتۇ،

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

ھەپتە ئۆتكەندە ئانىڭىز ئېسىلىپ ئۆلۈۋاپتۇ ··· پاھ كەلگۈلۈك سىزگىلا كەپتۇ. ھېلىمۇ ياخشى سىزگە ھەمراھ بولغىدەك ئۇكىڭىز شياۋما باركەن.

ـــ ئانام ئۆلۈۋېلىش ئالدىدا بىزنى «يەۋالسۇن» دەپ قىسىنىپ ساقلاپ قويغان بىر چوڭ چىنە تاتلىقياڭيۇ ئۇنى بىلەن ئىككى باش غولپىيازنى ئوچاق ئۈستىگە تىزىپ قويۇپتۇ··· ـــ لەيلى بۇ قۇلداپ يىغلىۋەتتى، ـــ شۇندىن باشلاپ ئىنىم ئىككىمىز يۇرت ئارىلاپ تىلەمچىلىك قىلىش ئۈچۈن پويىز ئىستانسىسىغا يۈرۈپ كەتتۇق···

···چاققانغىنا يۈك ـ تاقىنى دۈمبىسىگە چىگىۋالغان لى شياۋما بىلەن لى لەيخۇا بوران ئۇچۇپ تۇرغان شەھەر كوچىلىرىدا كېتىۋاتاتتى. جۇلدۇر كېپەنلىك دىۋانىلار ماكچايغان پاسكىنا قاچىلىرىنى تەڭلىشىپ ئۆزىدىنمۇ بەتتەر ئاۋارىلەردىن بىر نەرسە تىلەيتتى. قاپقارا ئورۇق قوللىرىنى سوزاتتى. يول بويلىرىدا يېتىپ قالغان قارىغۇچىسىز بوۋاي ـ مومايلار، تاشلاندۇق بالىلارمۇ ئۇچراپ تۇراتتى. پويىز ئىستانسىسى گوياكى قىيامەت قايىم بولغاندەك پاتىپاراق ئىدى. توپ ـ توپ ئۇششاق بالىلار پويىز دېرىزىسىدىن تاشلانغان بىر پارچە قاتتىق نان ياكى مېۋە قالدۇقلىرىنى تالىشىپ جان تىكىپ ئېلىشاتتى. ئىسلىشىپ كەتكەن ماز چاپانلارنى، ئەسكى ـ تۈسكىلەرنى ئارتىۋالغان، كۆتۈرۈۋالغان مىڭلىغان ئادەملەر پويىز كېلىشى بىلەن ئۆلە ـ تىرىلىشىگە باقماي قىيان سۇدەك ئۆزلىرىنى ۋاگونلارغا ئۇراتتى. ھېچكىمنىڭ ھېچكىم بىلەن چاتىقى بولمايتتى. ئۇلار ئىشىكلىرىنى قوغداۋاتقان ساقچى، پويىز مۇلازىملىرىنى خۇددى كەلكۈندىكى غازاڭدەك ئېقىتىپ نەلەرگىدۇر ئېلىپ كېتەتتى. ھەممىنىڭ ئوي ـ خىيالى پويىزنىڭ ئىشىكى ياكى دېرىزىسى

بولسۇن كىرىۋېلىپ، ئۆزى بىلمەيدىغان قەيەرگىدۇر كەتسىلا ئاراملىق تاپىدىغاندەك قىلىشاتتى. تۇۋا، ئاشۇ ئانىسى كۆرمىگەن، دادىسى كۆرمىگەن يات يەرلەرنىڭ ئاسمىنىدىن چەلپەك ياغامدىغاندۇ؟! ئېرىنقىلىرىدا سۈت ۋە شەربەتلەر ئېقىپ تۇرسا كاشكى!

لى لەيخۇا بىلەن لى شياۋما بىر ـ بىرىگە باقماي ۋاگونلارغا ئۆزىنى پەرۋانىدەك ئۇراتتى، ئادەملەرنىڭ گەجگەگە، مۇرە، باشلىرىغا دەسسەپ دېرىزىلەرگە ئېسىلاتتى ... كىملەردۇر ئاغزىنى بۇزۇپ تىللايتتى، قولى يەتسە ئۇراتتى ... مانا بۇ ئەينى يىللاردا زوراۋان دۆلەتلەر ۋە تەبىئىي ئاپەتلەر كەلتۈرگەن زۇلۇم ئاسارەتلىرى ئىدى!

پويىز گۈدۈك ببرىپ كېتىپ قالدى. لېكىن لى شياۋما ھېچ يەردە كۆرۈنمەيتتى. لەيخۇا پويىزغا چىقىش سۈپىسىنىڭ ئۈبىشىدىن ـ بۇ بېشىغا يۈگۈرۈپ ۋارقىراشقا باشلىدى:

ـــ ئۇكام! ... ئۇكام شياۋما ... ئۇكام لى شياۋما!!...

لەيخۇا سېمونت تۆۋرۈككە يۆلەنگىنىچە يىغلىۋەتتى. بىر كۈن ئۇكىسى شياۋمانى ئىزلەپ تاپالمىغاندىن كېيىن پويىزغا بىر ئامالالاپ چىقىۋالدى، ئاندىن ئۇ ئۆزىمۇ بىلمەيدىغان يۇرتلارغا، قىسقىسى رىزقى چېچىلغان مەنزىللەرگە قاراپ يۈرۈپ كەتتى. كېچە ـ كۈندۈزلەر ئالمىشىپ تۇراتتى. پويىز «بۇقىسى» بىر سوستاپىنى سۆرەپ نەگىدۇر ئېلىپ كېتىۋاتاتتى. ئىككى ۋاگون چېتىلىدىغان پىنھان ئورۇندا دېرىزە ئەينىكىگە يۈزىنى يېقىپ ئولتۇرغانى لى لەيخۇا نادامەت ئىچىدە ئۆرتىنىپ، تۇغۇلغان تۇپراقلىرىدىن بارغانچە ئۇزاپ ياشلىق كۆزلىرى بىلەن يىراقلارغا باقاتتى. پاراكەندە كۆڭلى تۇرۇپلا بەخت روجەكلىرىنى كۆرسەتكەندەك قىلاتتىيۇ، لېكىن ئۆزىنىڭمۇ پايانسىز ۋە تۇتۇنسىز

قاراڭغۇلۇق ئىچىگە كىرىپ كېتىۋاتقانلىقىغا ئىقرار ئىدى!

بەزى ھاللاردا ئادەمنىڭ چىرايلىق بولۇشىمۇ ئۆزىگە دۈشمەن بولۇپ قالىدىكەن. لەيخۇا ھەرقايسى شەھەر، ناھىيە بازارلىرىدا ئۆتەڭلەردە تىلەمچىلىك قىلىپ يۈرگەنلىرىدە بەزىلەر ئۇنىڭغا پۇل تەڭلەپ، ئۈيەر ـ بۈيەرلىرىگە قول سوزاتتى. قانداقتۇر بەتبەشىرە لۈكچەكلەر ئوچۇقتىن ـ ئوچۇق ئىپلاس تەلەپلەرنى قويىاتتى. شۇڭا ئۇ ئەسكى ـ تۇسكىلەر ئارىسىدىن تېپىۋالغان پاختىلىق قۇلاقچىنى چۆكۈرۈپ كىيىپ، چاچلىرىنى ئىچىگە پۈرلاپ تىقىپ، يۈزىگە قارا ـ قۇرىلارنى سۈۋاپ، ئۇچىسىغا ئىت تالىۋەتكەندەك جۇل ـ جۇل كىيىملەرنى كىيىپ قەلەندەر ئوغۇل بالىغا ئوخشىدى. شۇنداقتىمۇ پويىز ساقچىلىرىنىڭ دۇمبا ـ تېپىكلىرى... ۋاگونلاردىن تاشلىنىپ چۆل ئۆتەڭلىرىدە يېتىمسىراپ قالغانلىرى ... ئاشخانىلاردا مۇلازىملارنىڭ پاسكىنا سۇپۇرگە، مايلىق دەسمالىلاردا ئۇرۇپ خورلىغانلىرى ... قىش ـ زىمىستانلاردا ئاشخانا ئوچاقلىرىنىڭ كۈلىگە پۈتىنى تىقىپ ياتقانلىرى ... لەيخۇانىڭ كىچىككىنە ھاياتىدا مەڭگۈ ئۇنتۇلماس داغدەك خاتىرە بولۇپ قالدى!

...ئىشخانا ئىشىكىنىڭ تاكىلداپ ئۇرۇلۇشىدىن لەيلىنىڭ سۆزى ئۈزۈلدى. جەۋلان «كىم؟» دېگەچ چىقىشى كامالەت ئۇنىڭ قولىدىن تارتىپ ئىشىكتىن يىراقلاشتۇردى:

ـــ مەن ئىزدىمىسەم، سىز مېنى ئويلاپمۇ قويمايسىز ـ ھە؟ بىز كۆرۈشمىگىنى بۈگۈن تۆت كۈن بولدى.

ـــ بىرەر ئىشىڭىز بارمىدى؟

ـــ ۋىيەي دەۋاتقان گېپىنى، مېنىڭ كۆرگۈم كەلگەنلىكىنى بىلمىدىڭىزما؟

ـــ مانا مېنى كۆردىڭىز، ئەمدى كېتىڭ، مەن خىزمەت

ئىشلەۋاتىمەن.

ـــ ۋاي ـ ۋۇي ئۇ خوتۇنىڭ گەپلىرى تۈگەمدۇ ـ يوق، مېنىڭ ئوچىنچى قېتىم كېلىشىم.

ـــ «ئۇ خوتۇن» دېگەن قانداق قوپال گەپ ئۇ؟ مۇشۇ گەپ سىزنىڭ ئاغزىڭىزدىن چىقتىما؟ لەيلى تېخى 18 ياشتا ... تېتىقسىز ئىبارىلەر ھەرقانداق گۈزەلنىمۇ سەتلەشتۈرۈۋېتىدۇ. ئۇقتىڭىزما؟

ـــ بولدىلا خاپا بولماڭ، ـــ كامالەت خجىللىقتىن بېشىنى كۆتۈرەلمەي قالدى، ـــ ئاغزىمدىن چىقىپ كېتىپتۇ.

ـــ مېنىڭ خىزمەت ئىشلىشىمگە كاشىلا قىلماڭ، كېچىلەردە ئىزلەپمۇ كەلمەڭ. ئۇنداق قىلسىڭىز ئاچچىقىم كېلىپ قالىدۇ.

جەۋلان قايرىلىپلا ئىشخانىغا كىرىپ كەتتى. ئۇ لەيلىنىڭ ئالدىدىكى ئىستاكانغا قاينىق سۇ قۇيۇپ، جايىغا كېلىپ ئولتۇردى.

ـــ سىز ھەقىقەتەن كۆپ زىيارەت چېكىپسىز، قېنى سۆزلەڭ، بۇ تەرەپلەرگە قانداق قىلىپ كېلىپ قالدىڭىز؟

ـــ سەرسانلىق ھايات ئاخىر مېنى ئۇرۇمچىگە ئېلىپ كەلدى. ئوچىنچى ئاينىڭ ئاخىرلىرى بولسىمۇ جۇدۇن ـ چاپقۇنلار پات ـ پاتلا بولۇپ تۇراتتى. لېكىن كۈنلىرىم يۇرتۇمدىكىگە قارىغاندا ياخشى ئىدى، ـــ لەيلى جەۋلانغا لەپپىدە قاراپ قويدى، ـــ قولۇم پۇلمۇ كۆرەتتى. ھەتتا بۇ يەرنىڭ تۆكۈلگەن ئەخلەتلىرىدىنمۇ بىر خىل مەمۇرچىلىك كۆرۈنۈپ تۇراتتى. ئەمما تۆتىنچى ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرى ئاققۇنلارنى يىغىۋېلىش باشلىنىپ كەتتى. مەن شەھەرنىڭ بۇلۇڭ ـ پۇچقاقلىرىدا قېچىپ يۈردۈم. بىر كۈنى سەندۇقىبي چوڭ يول ئەتراپىدىكى بىر ئاشخانا ئالدىدا تۇرغان يۈك ماشىنىسىنى كۆرۈپ قالدىم. ماشىنىغا بېسىلغان يۈك

خېلىلا كۆپ بولۇپ، برزېنت بىلەن يۆگەپ باغلۇۋېتىلگەنلىكىگە قارىغاندا ئۇزۇن سەپەرگە ماڭىدىغاندەك قىلاتتى...

يۈك ماشىنىسى چەكسىز كەتكەن چۆلدە كېتىۋاتاتتى. ماشىنىنىڭ ئارقىسىدىكى كىچىككىنە بوشلۇقتا تۆگىلۈپ ئولتۇرغان لەيخۇا لەپكىلەپ تۇرغان برېزېنتنى قايرىپ سىرتقا قارىدى. ئۇ ماشىنىنىڭ قايىقا كېتىۋاتقانلىقىنى، نەگە بارىدىغانلىقىنى بىلمەيتتى. شوپۇر ئۆتەكلەردە توختاپ تاماق يەيتتى. لېكىن لەيخۇا چۈشمەيتتى. كۆرۈمسىز چۆل ېكەتلىرىدە قونۇتتى. ئۇ يەنىلا جايىدىلا ئۇخلايتتى. ئىككى كېچە، بىر كۈندۈز ئۆتتى. لەيخۇانىڭ قورسىقى ئېچىپ، مەيدىسى ئېچىشىپ ئاغرىپ كەتتى. شوپۇر ئۇچىنچى كۈنى چۈشتە تاماق يېيىش ئۈچۈن ماشىنىسىنى كىچىك يېزا بازىرىدىكى ئاشخانا ئالدىدا توختاتتى. ئۇيغۇر شوپۇر ئاشخانىغا كىرىپ كېتىشى لەيخۇامۇ «ئۇۋۇسى» دىن چۈشتى. ئۇ ئاشخانىغا كىرگەندە شوپۇر هورنان بىلەن ياڭىيۇ قورۇمىسى يەۋاتاتتى. لەيخۇا جوزىلاردىكى قالدۇق يېمەكلىكلەرنى يىغىشتۇرۇپ كۇرۇشكىسىغا سېلىۋاتقاندا، ئاشخانا خوجايىنى پارچە هورنانلارنى ئەچىقىپ ئۇنىڭ خالتىسىغا سېلىپ بەردى. ئۇ ئەسنادا شوپۇر ئۇستام خەنزۇ تىلىدا ئۇنى چاقىرىپ قالدى:

ـــ هەي بالا، مە.

لەيخۇا چۆچۈپ قارىشى شوپۇر ئۇستام ئۇنىڭغا تەخسىدە ئېشىپ قالغان قورۇما هەم بىر يېرىم هورنانىنى تەڭلىدى. لېكىن لەيخۇانىڭ كۆزى شوپۇردىلا قالغانىدى. ئەگەر تاماكىسىنى چېكىپ بولسا چىقىپ كېتەتتى. شۇڭا يېگىنىنى يەپ، سىركايدىكى چاينى ئىچىۋېتىپ، شوپۇردىن بۇرۇن چىقىپ كەتتى.

ماشىنا شاراقلاپ تۇرغان تاشيولدا شېغىللارنى چاچرىتىپ ئىلگىرىلىمەكتە ئىدى. لەيخۇا يوشۇرۇن سەپەر قىلغانلىقىنى

يەتتىنچى كۈنى ياپيېشىل شاللىقلار، بۇك ـ باراقسان ياڭاقلىقلار، كۆجۈم باغلار، بولجالىق ئورمانلار بىلەن قاپلانغان زەپمۇ مېھرى ئىللىق بىر يۇرتقا كېلىپ قالدى. ئۇ برېزېنتنى قايرىپ ئەتراپىغا تويماي قارىدى: هويلىدىكى تال بوستانلاردا ئېسىلىپ تۇرغان كۆپكۆك غورا ساپلىرىنى، يول بويلىرىدا سېتىۋاتقان ياڭاق، گۈلىقاق، جىگدە، چىلان، مونەكلەرنى، ۋارقىرىشىۋاتقان دۇغاپچى، لەڭپۇڭچى، ناۋايلارنى كۆرگەن لەيخۇانىڭ هاياجاندىن كۆزلىرى ياشقا تولدى.

ـــ توۋا، مۇنداقمۇ خاتىرجەم يۇرتلار باركەنا! بۇ يەرلەردە قەھەتچىلىك، ئاچارچىلىق بولمىدىمكىنە؟ ياكى تەڭرىم بۇ يەرلەرگە ئۆزگىچە شاپائەت ئاتا قىلغانمۇ؟

... لەيلى سۆزلەۋېتىپ، باغ تەرەپتىكى دېرىزىگە كۆزى چۈشۈپ قالدى ـ دە، چۆچۈپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى!

ـــ قاراڭ!

جەۋلان قاراپلا، دېرىزىدىن ماراپ تۇرغان، بىر داپيۇز چىرايىنى كۆرۈپ قالدى. لېكىن ئۇ شۇ هامان يۈزىنى ئېلىپ قاچتى. جەۋلان دېرىزىنىڭ قاپاقلىرىنى ئاچقاندا، غۇۋا كۆرۈنگەن ئېگىز، گەۋدىلىك، تەتۇر ئۇستىخان سايىنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى بىلىپ بولدى. ئۇ مەسخىرىلىك كۈلگىنىچە ئاستا پىچىرلىدى:

ـــ لەيلى بىلەن بولغان سۆھبەت جىنلارنىڭ ئۇۋۇسىنى چۈۋۈۋۈەتتىمۇ قانداق؟ ئۇلار نېمىگە شۇنچىلىك خاتىرجەم بولالمايدۇ؟

ـــ ئۇ بايا ماريغان ئادەمغۇ دەيمەن، ـــ لەيلى ئەندىكىكەن هالدا سورىدى، ـــ چوقۇم شۇ.

ـــ ياق، بايىقىسى ئوغرى مۇشۇك ئىدى. هازىرقىسى لالما ئىتكەن، ـــ دېدى جەۋلان زەردە بىلەن، ـــ لەيلى ئەمدى سىز

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى
www.uyghurkitap.com

كامال بىلەن قانداق تونۇشۇپ قالغانلىقىڭىزنى دەپ بېرەلەمسىز؟

ـــ ماقۇل، ـــ قىز قىزىرىپ ئايىغى ئاستىغا قارىدى، ـــ بىزنىڭ ئۇچرىشىپ قېلىشىمىز بەك تاسادىپىي بولغان.

... بۇ يۇرتتا لەيلىنىڭ كۈنلىرى ئۈرۈمچىدىكىدىنمۇ ئوبدان ئۆتكەن بولسىمۇ بىراق ئەسكى ـ تۈسكى، مەينەت كىيىملەرگە ئۇۋىلاپ كەتكەن پىت ئۇنى كېچە ـ كۈندۈز چېقىپ ئازابلىماقتا ئىدى. گەرچە بەشىنچى ئاينىڭ ئوتتۇرىلىرى تومۇز ئىسسىقلار باشلانغان بولسىمۇ ئۇنىڭ ئۇچىسىدا يەنىلا مازلىرى تىتىلىپ، ساڭگىلىشىپ تۇرغان قاتمۇقات يىرتىق كىيىملەر، بېشىدا قېلىن قۇلاقچا بولۇپ، چاچلىرى قۇشلارنىڭ چاڭگىسىدەك كاللەكلىشىپ كەتكەن ئىدى. بىر كۈنى ئۇ سۇغا چۈشكۈدەك بىرەر پىنھان سۇ بويىنى ئىزلەپ شەھەرنىڭ سىرتىغا ماڭدى. لەيخۇا بىر قانچە مەھەللە، شاللىق، سازلىق ئېگىز ـ پەس دۆڭلۈكلەردىن ئۆتۈپ كۈن قايرىلغاندا، يىراقتىكى قۇم دۆڭلۈكلىرىنى كۆرۈپ شۇ ياققا قاراپ ماڭدى. قۇم دۆڭلۈكلىرىنىڭ ئۇ تەرىپىدە يېكەن، يۇمشاق مىسىل، قومۇشلار بىلەن قاپلانغان بىر ئېقىننى كۆرۈپ خۇشال بولۇپ كەتتى. ئۇ ھالرەڭ ئېچىلغان يۇلغۇنلار دالدىسىدا كىيىملىرىنى سېلىپ قىزىق قۇمغا يايدى. ئاندىن ئۆزى سۇغا ئەندىكىپكىنە كىردى. ئۇنىڭ يۇمىلاق، چىرايلىق مۈرىلىرى، سىلىق بىلەكلىرى، يۇمران چوڭ يوتىلىرى پىت ئازابىدا قوتۇر بولۇپ كەتكەنىدى...

كۈن ئاستا ـ ئاستا قىڭغىيىپ، ئاپئاق پۆپۈكلۈك قومۇشلۇقلار ئۈستىگە باش قويدى. بىر كۈن يول مېڭىپ قورسىقى ئېچىپ كەتكەن لەيخۇا چالا ـ بۇلا يۇيۇنۇپ،

كىيىملىرىنى كىيدى ـ دە، ئېگىز قوم دۆڭلۈكى ئۈستىگە چىقىپ پەسكە قارىدى. شورلۇق تۈزلەڭلىكىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ئۇلاغ يولىدا تۆت ئات قېتىلغان رېزىنكا چاقلىق چوڭ هارۋا كېتىۋاتاتتى. قولىغا قامچا تۇتقان، ئېگىز، قامەتلىك، كۆكرەكلىرى كەڭ، بېشىغا كۆك شاپاق دوپپا كىيگەن ياش هارۋىكەش يىگىت هارۋا شوتىسىدا ئولتۇرۇپ، مۈڭلۈق ناخشا ئېيتىۋاتاتتى. ئۇنىڭ قاپقارا قوشۇما قاشلىرى، ئۇزۇن كىرپىكلىك چوڭ كۆزلىرى، قاڭشارلىق بۇرنى بەكمۇ چىرايلىق بولۇپ، چىرايىدىن ئاق كۆڭۈل، سەمىمىيلىكى چىقىپ تۇراتتى. ئۇ كۆك ئاسمانغا قارىغىنىچە، قولىقىنى تۇتۇپ، ناخشىسىنى پەلەكلەرگە يېڭىتىپ داۋام ئەتمەكتە ئىدى:

...دەشتى ـ قۇملۇق هەمراهىم،
توغراقلار دوست ـ قاياشىم.
سىرداش ماڭا يۇلغۇنلار،
ساخاۋەتچىم قۇياشىم...
ئاھ، ناتۇان يىگىتمەن...

كۆز ئېچىپلا كۆرگىنىم،
بىپايان تەكلىماكان.
سىڭگەچ كىندىك قانلىرىم،
بەك سۈيۈملۈك بۇ ماكان...
ئاھ، نەسلى قۇملۇق ئوغلىمەن...

ـــ پۇھۇي ناخشا تېكىستىنى يادا بىلمىدىكەنسىز ـ هە، ـــ جەۋلان كۈلۈۋەتتى، ـــ سىز قالتىسكەنسىز جۇمۇڭ.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇنۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ـــ كامال ئۆگىتىپ قويغان، ـــ لەيخۇا خىجىللىقتىن يۈزى قىزىرىپ كەتتى، ـــ مەزمۇنىنى تولۇق چۈشىنىپ كېتەلمىسەممۇ يادلىۋالغان.

ـــ ئۇنداقتا سىزنى كەنتكە ھارۋىكەش كامال ئېلىپ كەپتىكەندە؟ سىز ئۇنى راستتىنلا ياخشى كۆرەمسىز؟ كامالچۇ؟

ـــ مەن ئۇنى چىن كۆڭلۈمدىن سۆيىمەن، ئۇمۇ مېنى يۈرىكىدىن ياخشى كۆرىدۇ!

ـــ ئانىسىچۇ؟

ـــ ئۇ دەسلەپتە خاپا بولغان، ھازىر ماڭا ئۆز ئانامدىنمۇ بەكرەك كۆيۈنىدىغانلىقىنى كۆردىڭىزغۇ؟

لەيلى بىلەن كامال بىر ـ بىرىنى ياخشى كۆرۈش جەريانىدا، چوڭ سەۋەنلىك ئۆتكۈزۈپ قويغانلىقىدىن باشلاپ، ئۆزلىرىنىڭ ئاغزىلىرىغا كۆشۈك سېلىپ كۈرەشكە تارتىلغان ۋە جازالانغانلىقلىرىنى بىر ـ بىرلەپ سۆزلەپ بولغىچە لەيلى بېشىنى كۆتۈرۈپ قارىيالمىدى. ئۇ پاشىلىققا ئوغرىلىقچە ئىككى قېتىم كىرىپ كامال بىلەن كۆرۈشكەنلىكىنىمۇ دەۋەتتى. لېكىن ئىگەمبەردىنىڭ يامان نىيەتتە قىلغان ئەسكىلىكلىرىدىن ھېچنېمە دېمەي ئايلىنىپ ئۆتۈپ كەتتى. ئۇنىڭ بەزىدە توختاپ قېلىپ، يەنە بەزىدە دۇدۇقلاشلىرىدىن بىرەر ئىشنى يوشۇرۇۋاتقانلىقىنى سېزىپ قالغان جەۋلان ئۇدۇللا سورىدى:

ـــ كامال 20 كۈنلەر ئىلگىرى سىز بىلەن كۆرۈشكىلى كېچىدە كەلدى شۇنداقمۇ؟

ـــ ياق، ياق، مۇمكىن ئەمەس، ئۇنداق ئىش بولمىدى.

ـــ سىز مېنى ئالدىماڭ، ـــ جەۋلان قىزنىڭ كۆزلىرىگە قارىدى، ـــ سىلەر تۈڭلۈك ئارقىلىق سۆزلەشتىڭلار شۇنداققۇ؟

ـــ ئۇ ... ئۇ ئەمەس ... راستتىنلا ئۇ ئەمەس.

ـــ ئەمسە ئۇ كىم؟

لەيلى جىمىپ كەتتى. ئۇ نېمىدۇر دېمەكچى بولاتتىيۇ، ئاغزىدىن چىقىرالمايتتى. ئۇنىڭ كۆڭلىدە دېيىلمەيۋاتقان، دېيىشكە پېتىنالمايۋاتقان قورقۇنچنىڭ بارلىقىنى سېزىپ قالغان جەۋلان قىزنىڭ كۆزلىرىگە قاراپ تۇرۇۋالدى.

ـــ سىز كامال بىلەن مەڭگۇ بىرگە ئۆتىمەن دېسىڭىز، راست گەپنى قىلىڭ.

ـــ ئۇ ... ئۇ كەنت باشلىقى ئىگەمبەردى!

ـــ ئىگەمبەردى؟

لەيلى ئىگەمبەردىنىڭ ئۆزىنى زورلۇق بىلەن كەنت تەشكىلىگە ئەكېلىۋېلىپ ئىككى قېتىم باسقۇنچىلىق قىلىشقا ئۇرۇنغانلىقى، دەسلەپتە ئەخمەت، كېيىن كامال قۇتقۇزۇۋالغانلىقى، شۇ تۇپەيلىدىن، «بۇزغۇنچىلىق ئۇستىدە تۇتۇلغان سىنىپىي دۇشمەن» بولۇپ قالغانلىقى قاتارلىق جەريانلارنى سۆزلەپ بېرىشى جەۋلاننىڭ مۇشتۇملىرى تۇگۇلۇپ، ئۇستەلگە بىر ئۇردى:

ـــ قارا، بۇ ئەبلەخنى، بالىسىدەك قىزغا نىيىتىنى بۇزغىنىنى، ـــ جەۋلان ئورنىدىن دەست تۇردى، ـــ ئورنىڭىزدىن تۇرۇڭ، ھازىرنىڭ ئۆزىدىلا، كامالنىڭ ئۆيىگە بارىمىز. ئەتىدىن باشلاپ مال ئېغىلىغا كەلمەڭ، مومايدىن خەۋەر ئېلىڭ، قالغان ئىشلارنى ئۆزۈم توغرىلايمەن.

جەۋلاننىڭ ئىشخانا دېرىزىسىدىكى يورۇق ئۆچۈپ، ئۇلار ھويلىغا چىققاندا، يان قورۇ ئۆگزىسىدە ماراپ ياتقان ھابىلمۇ شوتىدىن پەسلەپ چۈشۈشكە باشلىدى. ئۇ يان دەرۋازا ئارقىلىق كوچىغا چىقىپ، بىر تۇپ سۆگەت ئارقىسىغا يوشۇرۇندى. جەۋلان بىلەن لەيلى ھويلىنىڭ ئوتتۇرىسىغا ئورۇن سېلىپ، ئۆزى

ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

كىگىز ئۈستىدە تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ، تېخى ئۇخلىمىغان ئەخمەتنى كۆرۈپ ھەيران بولۇشتى. لەيلى:

ــ ئۇ مېنى جان تىكىپ قوغدايدۇ. ئەگەر ئەخمەت ئاكام بولمىغان بولسا، مەن ئاللىبۇرۇنلا زىيانكەشلىككە ئۇچراپ كېتەتتىم، ــ دېدى.

جەۋلان بىلەن لەيلى جىگدە، تەتۈر سۆگەت ۋە ئۈجمە دەرەخلىرى بىلەن بۈككىدە قاراڭغۇلىشىپ تۇرغان يولدا كېتىۋاتقىنىدا، لەيلى بىر نەرسىدىن قورققاندەك ئەتراپىغا ئالاقزادىلىك بىلەن قارىدى:

ــ جەۋلان ئاكا، مەن ... مەن كامالنىڭ ئۆيىگە بارسام بولماسمىكىن.

ــ نېمىشقا ئەمدى؟ ئىگەمبەردىنى يەنە كېلەرمىكىن دەپ ئەنسىرەۋاتامسىز؟

ــ ياق، ئۇ ئادەم ھازىر ئۆزىنىڭ تەقدىرى بىلەن بولۇپ قالدى، بىراق باشقىلار...

ئۇلاردىن ئانچە يىراق بولمىغان يەردىكى بىر تۈپ ئازغان گۈلىگە قادىلىپ قالغان لەيلى باش ئىشارىسى قىلدى، جەۋلان قاراپلا ئازغان ئارقىسىدىكى شەپىنى سېزىپ قالدى ـ دە، «كىم سەن؟» دەپ ۋارقىرىدى. ھېلىقى كۆلەڭگە ئالدىراپ قاچتى. ئۇ ھودۇققىنىدىن ئۆستەڭگە چۈشۈپ كېتىپ، قاراڭغۇدا شالاپلاپ قىرغاققا چىقىپلا نەگىدۇر تىكىۋەتتى.

ــ ھەرىنىڭ ئۇۋىسى چۇۋۇلغاندەك قۇتراپلا كەتتىغۇ بۇلار، ــ دېدى جەۋلان خىيال بىلەن، ــ ئېيتىڭا لەيلى، باشقىلار، دېگىنىڭىز زادى كىملەر؟ سىز مەندىن يەنە بىر ئىشنى يوشۇرۇۋاتىسىز.

ــ مەنمۇ ئېنىق بىر نېمە دېيەلمەيمەن. «باشقىلار»

دېيىشمده بىرسىنىڭ بەستى يوغان، قورساقلىق، يەنە بىرسى پاكار ھەم دىقماق ئىككى نىقابلانغان ئادەم...

لەيلى جەۋلان يېزىلىق ھۆكۈمەتكە يىغىنغا كەتكەن كېچىسى يۇز بەرگەن ۋاقەنى تەپسىلىي سۆزلەپ بېرىشى جەۋلانىنىڭ كۆزلىرى چەكچىيىپ، لەيلىنىڭ قارا لاتىدا تېڭىلغا باش ۋە قوللىرىغا تىكىلدى.

— بۇ ئىشنى نېمە ئۈچۈن بايا دېمىدىڭىز؟

— خىزمەت گۇرۇپپىسىنى تەقەززالىق بىلەن كۈتكەنمۇ مەن. نەچچە قېتىم پاشىلىققا كىرىپ كامالغا نەسىھەت قىلغانمۇ مەن. «بۇ ئادەملەر نېمانداق قورقانچاق، قۇل مىجەز» دەپ دېھقانلارنى ئەيىبلىگەنمۇ مەن ... لېكىن سىز بىلەن پاراڭلىشىۋېتىپ ئۆزۈممۇ بىلمەيمەن، تۈيۈقسىزلا «خىزمەت گۇرۇپپىسى كېتىپ قالسا، كامال، نېۋىخان ئانام ئۈچىمىزنىڭ ھاياتى خەۋپ ئاستىدا قالارمۇ؟» دېگەن ئۇي كاللامغا كىرىۋالدى. ئاندىن كامالنىڭ: «ئېھتىياتچان بولۇڭ، يېنىكلىك قىلماڭ، خىزمەت گۇرۇپپىلىرىنىڭ كۆپلىرى ئەمەلدارلارنىڭ ئېرىقىنى ياقىلاپ، كەتمىنىنى چاپىدۇ...» دېگەن سۆزلىرى يادىمغا كېلىۋالدى. ھەتتا «سۆھبەتلەشكىنى كىرگىنىم توغرا بولدىمۇ ياكى خاتا» دېگەن ئويغىمۇ كېپقالدىم.

— پۇھۇي كاللىڭىز نېمانچە مۇرەككەپ سىزنىڭ، لېكىن ئۆزىڭىزنىڭ تىرىك قايتىپ كەلگەنلىكىڭىزنى دېرىزىدىن مارىغانلار خوجايىنلىرىغا يەتكۈزمەي قالارما؟ زادى نېمە ئۈچۈن ئۇلار سىز بىلەنلا قالدۇ؟ سەۋەبى نېمە؟

— ئەسلىدە ئىگەمبەردى كامالغا پۇل ۋە ئاشلىق بېلىتى بېرىپ ئاقسۇغا قاچۇرۇۋېتىشكە ماقۇل كەلتۈرگەن، — دېدى لەيلى، — لېكىن مەن ئۇنىڭغا قېچىپ كېتىشنىڭ قۇمتام

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كتاب تور بېكىتى
ئۇنىۋىرسىتىتىنىڭ ئىنتىرنىڭ بېكى تادىرىسى

دېھقانلىرىغا كەلتۈرىدىغان زىيىنىنى سۆزلەپ كەتكىلى قويمىدىم. ئىككىنچى قېتىمدا ئۇنى مەسىلە پاش قىلىشقا ماقۇل كەلتۈردۈم. ھەتتا خىزمەت گۇرۇپپىسى قۇمچاقارغا يېتىپ كەلگەندە، مەن ئاتايتەن بېرىپ سىلەرنى كۆزەتتىم. بۇ خەۋەرنى كامال، ئەخمەت، ھاشىمكاملارغا يەتكۈزدۈم.

ــ ئېسىمگە كەلدى، ــ جەۋلاننىڭ كۆز ئالدىغا بىر سېيما كەلدى، ــ ھېلىقى قاپقارا تاۋار كۆڭلەك كىيىپ، قارا رومال ئارتىپ، قارا پەرەنجە تارتقان سىز ئىكەنسىزدە؟

ــ پەرىزىڭىز توغرا، خىزمەت گۇرۇپپا ئەزالىرى ئازنە بازارنى ئايلىنىپ يۈرگەندە سىز ماڭا بىر ـ ئىككى قېتىم دىققەت قىلغىنىڭىز ھېلىمۇ ئېسىمدە.

ــ خىيانەتچىلەر «ھەممە قۇتراتقۇلۇقنى قىلىۋاتقىنى لەيلى» دەپ بىلىدىكەندە؟

ــ شۇنداق، ئۇلار مېنى سىز بىلەن ئۇچراشتۇرمىغاندا، كامالمۇ پاش بولمايدۇ. كامال پاش بولمىسا، ئۇلارمۇ بۇ قېتىمقى ئۆتكەلدىن ساق ئۆتۈپ كېتىشى مۇمكىن.

جەۋلاننىڭ كۆزئالدىغا بىردىنلا بايىقى ئۆستەڭگە چۈشۈپ كەتكەن سايىنىڭ چاۋار، مەتسىدىق، ئىگەمبەردىلەرنىڭ ئاتايەن ئەۋەتكەن ئىزباقار ئىتى ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپ يەتتى. شۇڭا ئۇ لەيلىنىڭ قۇلىقىغا جىقلا بىر نەرسىلەرنى دەپ پىچىرلىغان ئىدى، ئۇمۇ بېشىنى لىڭشىتىپ ماقۇل بولدى. شۇندىلا ئۇلار نېۋىخان ئانىنىڭ ئۆيىگە يۈرۈپ كەتتى. بۇ چاغدا ئۆستەڭدە سۇغا پىشىلىپ كەتكەن ھېلىقى كۆلەڭگە ھۆل تامباللىرىنى شالدىرلىتىپ يۈگۈرگىنىچە چاۋارنىڭ ئىشىك ئالدىغا كېلىپ دەرۋازىنى ئەنسىز ئۇرۇشقا باشلىدى. ھابىلنىڭ خەۋىرىگە ساقلاپ ئولتۇرغان چاۋار بىلەن مەتسىدىق دەرھاللا پېشايۋاندا پەيدا

بولدى. ئۇ ئىككىسى پۈتىنىڭ ئۈچىدا دەسسەپ دەرۋازا تۈۋىگە كېلىشتى. چاۋار پەس ئاۋازدا شۇنىرلىدى:

ــ ھابىلمۇ سەن؟

ــ مەن شۇ، جەۋلان لەيلىنى نېۋىخان دەللىنىڭ ئۆيىگە ئېلىپ كەتتى.

ــ ئۇلار يولدا نېمىلەرنى دېيىشتى؟

ــ يامان جىق گەپلەرنى قىلىشتى.

ــ ھەي پەپىلىقوش ئىستارى، ئاشۇ جىققىدە سۆزلىرىدە زادى نېمە دېيىشتى؟

ــ مەن نېمە بىلەي، ئۇلارنىڭ زۇۋانىنى ئۇقمىسام، يە...

ــ يوقال، ھابدال دېۋانە! خام نەشىنى تولا چېكىپ كاللىسى ئىلىشىپ قالغان دېۋەك، ــ ھابىلنىڭ شىپىلداپ كەتكىنىنى بىلگەن چاۋار مەتسىدىقنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلىدى، ــ بىز دېگەندەك بوپتۇ، ئاتلارنى توقۇيلى.

...تۇن يېرىم بولۇپ قالغان چاغ. ئاي ئورمانلار ئىزنىلىرىغا باش قويغان بولۇپ، ئەتراپ سۇس ھاۋارەڭ نۇر ئىلكىدە يورۇپ تۇراتتى. ئالا كۆلەڭگىلەر تىترەپ تۇرغان بۇك ـ باراقسان كوچىدىن پوتىلىرىدا يۇزلىرىنى ئورۇۋالغان ئىككى ئاتلىق ئادەم پەس ئاۋازدا كۇسۇرلىشىپ كېلىۋاتاتتى. ئۇلارنىڭ سىياقى، ئاۋازلىرىدىن چاۋار ھەم مەتسىدىق ئىكەنلىكىنى بىلىۋالماق تەس ئەمەس ئىدى.

ــ چاۋاركا ئۇنى تاغارغا تىقىپ چىقىچە ۋارقىراپ ـ چىرقىراپ كەتسە نېۋىخان بىلەن قوشنىسى ھەۋزىنىيازخان ئويغىنىپ قالامۇ؟ بولۇپمۇ ھەۋزىنىيازخان بەك يامان خوتۇن! مەن ئۇنىڭ ئاغزىدىن بەك قورقىمەن.

ــ ھەۋزىنىيازخان قۇمچاقاردىكى ئوغلىنىڭ ئۆيىدىكەن.

ئەمما سەن دېگەندەك كىرىپلا لەيلىنىڭ ئاغزىغا بىر نېمە كەپلەيلى، ئەڭ ياخشىسى بىر كالتەك بىلەن ئايلاندۇرۇۋېتەيلى.

چاۋار بىلەن مەتسىدىق نېۋنخان، ھەۋزىنىيازخانىنىڭ مەھەللىسىدە ئايرىلىپ تۇرىدىغان قورۇلىرىغا ئانچە يىراق بولمىغان يەردە ئاتلىرىدىن چۈشتى. ئۇلار بىر ئاز پىچىرلىشۋالغاندىن كېيىن، مەتسىدىق يول چېتىدىكى دەرەخ، يۇلغۇن دالدىلىرىدا ئېڭىشىپ ماڭغىنىچە نېۋنخانىنىڭ قورۇسىغا كىرىپ كەلدى. ئۇ قازناق ئۆيگە تېۋىش چىقارماي يېقىنلىشىپ، ئىشىككە قۇلاق ياقتى. ئاندىن ئاستا كەينىگە يېنىپ قورۇدىن چىقىپ كەتتى. ئۇ يولغا چىقىپلا چاۋارنىڭ ئالدىغا پايپاسلاپ يېتىپ كەلدى ـ دە، ھاسىراپ پىچىرلىدى:

ـــ ئۇ ... ئۇ قىز قازناق ئۆيدە ئۇخلاۋېتىپتۇ.

ـــ ياخشى، سەن ئەمدى يول چېتىدىكى ياڭاققا چىقىپ قاراپ باق. لەيلى ھېلىقى ئىشنى دېگەن ـ دېمىگەنلىكىنى ئۆگزىدىن بىلگىلى بولىدۇ...

ـــ نېمە ئۆگزىدىن؟

ـــ ھەي دېۋەڭ ئەگەر ئۇلار «يامان جاڭگال» دىكى ئىشتىن خەۋەر تاپقان بولسا، ئۆگزىگە پايلاقچى قويىدۇ...

ـــ راست بۇ تەرىپىنى ئەجەب ئويلىماپتىمەن.

مەتسىدىق مىدىقلاپ يۇگۇرگىنىچە يول چېتىدىكى يوغان بىر تۇپ دوڭغاق ياڭاق قېشىغا كەلدى. ئۇ ھېچ كۆچمەيلا پۇتاق ۋە يىرىك قوۋزاقلارغا دەسسەپ، شاخلارغا ئېسىلىپ خىلىلا ئۆرلىگەندىن كېيىن، قورققىنىدىن ئۆزىنى تاشلىۋەتكىنى تاسلا قالدى. ئۇ چۈنكى ئۆگزىدە ئۇچ ئادەم ماراپ دۇم ياتاتتى ... مەتسىدىق ئۆلە ـ تىرىلىشىگە باقماي يۇگۇرۇپ قاچتى ـ دە، ئۆزىگە ساقلاپ تۇرغان چاۋارغىمۇ گەپ قىلماي ئېتىغا مىنىپلا

قامچا سالدى. ئۇنىڭ ئۆمسۈرۈن ھەرىكىتىدىن قورقۇپ كەتكەن چاۋارمۇ خۇددى بىر كىم قوغلاپ كېلىۋاتقاندەك ئېتىغا مىندى ـ دە، تىكىۋەتتى. ئۇلار مەھەللىدىن ئۇزاپ چىققاندىن كېيىنلا ئاتلىرىدىن چۈشۈپ يۈزلىرىدىكى نىقابلىرىنى ئېلىۋەتتى.

ـــ تا ... تاس قاپتۇقتە، قاپقانغا چۈشكىلى،ـــ دېدى مەتسىدىق ھاسىرىغىنىچە، ـــ ئۆگزىدە ئۈچ ئادەم يەر بېغىرلاپ ماراپ ياتمامدۇ، قورققىنىمدىن ياڭاقتىن موللاق ئاتقىلى تاسلا قالدىم.

ـــ جەۋلان دېگەن بۇ تۈكۈۋاش بەك يامان نېمىكەن، ـــ چاۋارنىڭ چىشلىرى غۇچۇرلاپ كەتتى، ـــ ئۇ لەيلىنى ئۆيىگە قايتۇرۇۋېتىش ئارقىلىق بىزگە ئاسانلىق تۇغدۇرۇپ بەرگەندەك قىلىپ، بىر يولدىلا قاپقانغا چۈشۈرمەكچى بوپتۇ ـ دە.

ـــ چاۋاركا، بۇ قىز بەرىبىر جەۋلان بىلەن كۆرۈشۈپ بولدى، ـــ دېدى مەتسىدىق، ـــ بىراق ئۇ بىز ئىككىمىز توغرۇلۇق ھېچنېمە بىلمەيدۇ. ئەمدىكى چوڭ خەۋپ كامال.

ـــ توغرا دېدىڭ، ـــ چاۋار كۈنچىقىش تەرەپكە قاراپ قويدى، ـــ بىرىنچى توخۇچىللاشقىمۇ ئاز قالدى. بىز دەرھال قايتىپ ئىگەمبەردىنى پاشىلىققا يولغا سالايلى.

ـــ ئىككى مىڭ سوم پۇل، ئۈچ ئايلىق ئاشلىق بېلىتى، تېخى بىر ئات، بۇلار ئاز دۇنيا ئەمەستە، ـــ مەتسىدىق تامىقىنى چىكىلداتتى، ـــ ناھايىتى شۇ 2 ـ 3 ئاي ئويناپ كەل دېگەنلا گەپقۇ.

ـــ ھېھىي، ـــ چاۋار دىمىغىنى قاقتى، ـــ ئۇ قايتىپ كەلگەندە ئاتنى ياكى پۇلىنى ھەسىلەپ قايتۇرۇۋالىمەن، كامالدەك سولتەككە بوزەك بولىدىغان چاۋار تېخى تۇغۇلمىدى.

بارلىق ئۈمىدىنى ئىگەمبەردىگە باغلىغان چاۋار ھەم مەتسىدىق

ئىككىسى قۇم يېيىغ ئارقىلىق ئۆيلىرىگە قايتىۋاتقاندا، ئۆزىگە يوشۇرۇنغان جەۋلان، زۇلال، مەتنىيازلار «پىلان» لىرىنىڭ ئاشكارىلىنىپ قالغانلىقىغا ئىچى ئېچىشقان ھالدا ئۆزىدىن ھويلىغا چۈشۈشتى. ئاڭغىچە قازناق ئۆيدىكى لەيلى بىلەن نېۋىخان چىقتى. جەۋلان ئۇلارغا بىللە يېتىپ قېلىشنى ئېيتىپ چوڭ ئۆيگە كىرگۈزۈۋەتكەندىن كېيىن زۇلال بىلەن مەتنىيازغا «ئەمدى قانداق قىلىمىز؟» دېگەن مەنىدە قاراپ قويدى. ھەر ئۈچىلىسى چاۋار، ئىگەمبەردى، مەتسىدىقلارنىڭ قۇۋۇ، ھېيلىگەر نېمىلەر ئىكەنلىكىنى بىلىسىمۇ، لېكىن بۇنچىلىك ھوشيار، ئەقىللىق، تادانلىقىنى ئويلىمىغان ئىدى. بولۇپمۇ چاۋارنىڭ قۇۋۇلۇق، شۇملۇق ۋە رەزىللىكتە شەيتانغا دەرس بېرىدىغان پېرىخون ئىكەنلىكىنى، بۇنداق رەقىبكە ئەقىل ـ ئىدراك بىلەن تاقابىل تۇرمىغاندا، ئۆزىنىڭ ئوسال ئەھۋالغا چۈشۈپ قالىدىغانلىقىنى ھېس قىلغان جەۋلان بۇندىن كېيىنكى قەدەملىرىنى قانداق ئېلىش ھەققىدە چوڭقۇر ئويغا پاتتى.

ـــ زۇلال، مەتنىياز سىلەر ھازىرلا ھاشىمكامنىڭ قېشىغا بېرىپ، ـــ جەۋلان بىردىنلا پىكىردىن يالتايدى، ـــ بولدى مىنبىڭلار باشلىقى مەتسىلىم بىلەن ئۆزۈملا كۆرۈشەي.

ـــ نېۋىخان ئاچامنىڭ ھويلىسىغا مىنبىڭلاردىن قاراۋۇل قويماقچىمۇ؟ ـــ سورىدى زۇلال، ـــ ئۇنداق كەنت، كىچىك ئەتىرەت كادىرلىرى دېگەندىن كۆرە، سىزنىڭ دېگىنىڭىز مەتسىلىمدە مەسئۇلىيەت تۇيغۇسىنى كۈچەيتىدۇ. مەتسىلىم ئەلۋەتتە سىزنى ھېچكىمگە تەڭ قىلمايدۇ.

ـــ زۇلال توغرا دەيدۇ، ـــ مەتنىيازمۇ دەرھاللا قوشۇلدى، ـــ مەتسىلىمگە ئۆز ئاغزىڭىز بىلەن دەڭ.

زۇلال بىلەن مەتنىياز جەۋلانىنى ياتقىغا ئاپىرىپ قويۇپ،

ئىشخانىنىڭ ئارقىسىدىكى باغ تەرەپكە ۋە ئالدى دەرىزە ئەتراپىغا قويۇلغان مىنبىڭلارغا «هوشيارلىقىنى ئۆستۈرۈش» هەققىدە تەربىيە بەرگەندىن كېيىن قايتىپ كېتىشتى. جەۋلان ئۇلارنى ئۇزىتىۋېتىپ مىنبىڭلار باشلىقى مەتسېلىم بىلەن كۆرۈشۈش ئۈچۈن كىچىك ئەگۈن ئارقىلىق يان هويلىغا كىرىپ كەتتى.

جەۋلان ئەتىسى ئەتىگەن تۇرۇپ، چىشىنى چوتكىلاپ تۇرۇشى ئىگەمبەردىنىڭ ئايالى نىساخان ۋات ـ ۋات نېمىلەرنىدۇر ۋارقىراپ ـ جارقىراپ كىرىپ كەلدى. ئۇ ئىشخانا ئوتتۇرىسىدا ئۆرە تۇرغىنىچە تورۇسقا قاراپ ئۇن سېلىپ يىغلاشقا باشلىدى. جەۋلان ئۇنىڭغا نېمىدەپ تەسەللى بېرىشنى بىلمەيلا قالدى. ئۇ يالۋۇرۇپ، يېلىنىپ توختىتالماي ئاچچىقىدا بىر ۋارقىرىغان ئىدى، نىساخان چىپلا توختىدى. لېكىن ئۇ يەرگە ئۆزىنى پالاقتەدە تاشلاپ هۇۋلاپ يىغلىغىلى تۇردى.

ـــ جېنىمغىنا كادىرىمىز، بىزگىمۇ ئوڭ كۆزلىرىدە قالاپ قويسىلا، ئۇششاق بالىلىرىمىزنىڭ هەققى ئۈچۈن شاپائەت قوللىرىنى سوزىسىلا، هىممەتلىرىنى ئايىمىسىلا، ـــ نىساخان «گېپىم تەسىر قىلمۇاتامدۇ» دېگەندەك ئوغرىلىقچە قاراپ قويدى، ـــ بىزنىڭ ئادەمگە بىرەر ئىش بولۇپ قالسا، چۆچۈرىدەك بەش بالامنى سىلى باقاملا؟ هازىر ئۇنىڭ گېلىدىن نان ئۆتمەيدۇ، كۆزىگە ئۇيقۇ كەلمەيدۇ. ئاھ ـ ئۇهقىلا چۈشۈپ قالدى. ئۆزىنى بىر نېمە قىلمۇالامدىكىن، دەپ يۈرىكىم ئاسقىپلا تۇرىدۇ. شۇنداق بولۇپ قالسا بالىلىرىمنىڭ ئۇۋالى سىلىنىڭ جانلىرىغا قادىلىپ قالار!

ـــ ئا... قانداق گەپ ئۇ، ئورۇنلىرىدىن تۇرسىلا.

ـــ ياق تۇرمايمەن دېدىم، تۇرمايمەن، سىلى ئىگەمبەردىنى تېپىپ بەرمىسىلە، مۇشۇ يەرگە كاسامنى چاپلاپ ئولتۇرغىنىم ـ

ئولتۇرغان···

جەۋلانىڭ يۈرىكى «قارتىلا» قىلىپ قالدى. دەرۋەقە ئىگەمبەردى ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالسا ياكى پايانسىز قۇملۇقتا يوقاپ كەتسە چاۋار، مەتسىدىق ۋە ئۇلارنىڭ ـ يۇقىرى تۆۋەندىكى دۇمباقچى، كانايچىلىرىغا تېپىلغۇسىز ئىش بولىدۇ ـ دە! ئۇنداقتا قۇمتامدىكى خيانەتچىلىك، ئوغرىلىق، كۆپ يەپ ـ كۆپ ئىگىلەشنى بىر تەرەپ قىلىش ئىقتىسادىي كورىشىگمۇ ئېغىر تەسىر يېتەتتى. شۇڭا جەۋلان ئەندىكىپكىنە سورىدى:

ـــ نېمە، ئىگەمبەردىنى يوق دېدىلىما؟ قاچاندىن بېرى يوق؟

ـــ ئاخشام بىر كېچە كىرمىدى. مانا تاڭ ئاتتى، يەنە يوق···

ـــ ئىگەمبەردىكامنىڭ پات ـ پاتلا سىرتلاردا قونۇپ قالىدىغان ئادەتلىرىمۇ بامىشكەنغۇ، ـــ جەۋلان ئەگىتمە گەپلەر بىلەن سۆلكەت قىلدى، ـــ بەلكىم شۇنداقراق يەرلەردە قونۇپ قالغاندۇ؟

ـــ ۋا جېنىم كادىرىمىز، ئەندامىسىدىن ھەسەل تامىدىغان پاخپاق بولسىمۇ، تاڭ ئاتقىچە شالتاققا پېتىپ ياتمايتتى، ـــ نىساخان سېسىقىنى چىقاردى، ـــ مەن شۇنچە يىللار ئۇنىڭ قوينىدا يېتىپ ئۇنى بىلمەمتىم. ھۆددە قىلمەنكى ئۇنىڭغا چوقۇم بىر ئىش بولدى. سىلى ئۇنى قورقۇتۇپ، ئولغۇماش سېلىپ، چوققىسىدىن بېسىپ يۈرىكىنى يېمەسلە مۇشۇ ئىش يوق!

ـــ پاھ، گەپلىرى بەك يوغانغۇ؟ ـــ ئىشىك بوسۇغىسىدا پەيدا بولغان ھاشىم، ئۇنىڭغا ئاچچىقى بىلەن تىكىلدى، ـــ ھازىرقى گەپلىرىنى يەنە بىر دېسىلە؟ سىلىگە ئوخشاش ئىنقىلابىي ھەرىكەتكە بۇزغۇنچىلىق سېلىۋاتقان ئادەمنى تاپالماي يۈرەتتىم. ھاي مەتسېلىم، مىنبىكىلىرىڭنى ئېلىپ كەل.

ـــ ھاي ـ ھاي ھاشىماخۇن، ئاچچىقلىرىغا ھاي بەرسىلە، مەن

پوق يەپتىمەن، ــ نىساخان ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى، ــ مىنبىڭلارنى ھەرگىز چىللىمىسىلا، خۇدايىم بەندەم دېسە مىنبىڭدەك تەلۈلەرنىڭ قولىغا چۈشۈپ قېلىشنى نېسىپ قىلمىسۇن، ئادەمنى كونا مازنى ساۋۇغاندەك ساۋاپ، شال ئېزىدىغان سوقىدەك گۇمباڭشىتىپ سوقۇپ بەشپۇچۇق قىلۇۋېتىدۇ دېسىلە، بوۋاق چاغدا ئەمگەن ئوغۇز سۈتىمۇ بۇرنىمىزدىن پىلىق ـ پىلىق ئاقىدىيا.

نىساخان پالاقلاپ چىقىپ كەتتى. ھاشىم بىلەن جەۋلان ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قاقاقلاپ كۈلۈۋەتتى.

ــ پاھ ـ پاھ، بۇ خوتۇنىنىڭ ئاجىزلىقىنى راسا بىلىدىكەنسىز، ھاشىمكا.

ــ بۇ خوتۇن ئۆتۈپ كەتكەن داغۇلا، پوپاك، باراك كۆرسىتىشكە ئۇستا، بولۇپمۇ سىزدەك تىللىمايدىغان، قوپاللىق قىلالمايدىغان، ئۇرالمايدىغان ئىلمىي ئادەملەر بىلەن سەن ـ پەن دېيىشىپ قالسا چەللىدە ئات چاپتۇرىدۇ.

ــ ھاشىمكا، ئىگەمبەردى ئۇ؟

ــ ئا ... شۇنىڭغا ئىشەندىڭىزما؟ ئىگەمبەردى دېگەن ئاچچىقى يامان، جېنى بوش بىر نېمە، ــ ھاشىم كۈلدى، ــ ئۇنىڭدا ئۆزىنى بىر نېمە قىلىۋالغۇدەك غەيرەت ـ شىجائەت نېمە قىلسۇن. بىرەر ئاشنىسىنىڭ قوينىدا ھەلەق بولۇپ ياتقاندۇ!

ئىگەمبەردى خوتۇنى دېگەندەك ياكى جەۋلان، ھاشىملارنىڭ پەرزىلىرىدەك ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالغىنى، بىپايان قۇملۇقتا غايىب بولغىنى ياكى ئاشنىسىنىڭ ھۇجرىسىدا بىرەر لەززەت سۈرۈۋاتقىنىمۇ يوق. ئۇ ھازىر پاشىلىقتا كامال بىلەن خۇددى كىرىشىپ قالغان خورازلاردەك بىر ـ بىرىگە ھۆرپىيىشىپ، ئېغىز ئۇشاڭلاپ، دىمىغىنى قېقىپ تاكالىلاشماقتا ئىدى. يىراق

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورىيكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

مانانلار ئارىسىدىن «ئانامتاش» داۋىنى بۇلۇتلار ئۈستىدە تولىمۇ غۇۋا كۆرۈنەتتى. قۇم تاغلىرى بىلەن قورشالغان كۆز يەتكۈسىز ئېگىزلىكنىڭ ئۇيەر - بۇيەرلىرىدىكى چوقچايغان پىچان دۆۋىلىرى خۇددى تۆگە لوكىلىرىغا ئوخشايتتى. كامالنىڭ يېتىپ - قوپىدىغان تام ئۆينىڭ ئەتراپىدا ئىگەمبەردى مىنىپ كەلگەن قاشقا تورۇق ئوتلاپ يۈرەتتى. ھەربىرسى بىر باغ پىچان ئۈستىدە ئولتۇرغان ئىگەمبەردى بىلەن كامال قاپاقلىرى ساڭگىلىغان ھالدا يەر بېقىپ تۇراتتى. سۆھبەتنىڭ ئوڭۇشلۇق بولمىغانلىقىنى ھەر ئىككىسىنىڭ بەدرەڭ چىرايىدىن بىلىۋالماق تەس ئەمەس ئىدى.

— لەيلىگە يامان نىيەتتە بولغانلىرى ئاشكارىلىنىپ قېلىشتىن قورقۇپ، بىزگە «مال ئېغىلغا ئوت قويۇپ تۇتۇلدى» دېگەن تۆھمەتنى ئارتتىلا، — كامال تېرىككەن ئەلپازدا سۆزلەۋاتاتتى، — ئاشۇ كىچىككىنە قىزنىڭ ئاغزىغا كۆشۈك سېلىپ كۈرەشكە سالدىلا ھەم مال ئېغىلىدا ئېغىر بوي قىزنى ئىشلەتتىلە، خىزمەت گۇرۇپپىسى جازا بەرسىمۇ سىلىچىلىك قىلا! بولدى ھېچ يەرگە بارمايمەن.

— كامال جاھىللىق قىلما، توغرا مەندىن ئۆتتى. ئەمما تۆھمەت قىلساممۇ، جازالىساممۇ ئۆز يۇرتۇڭدا قىلدىم، — ئىگەمبەردى ئېغىر نەزەردە قاراپ قويدى، — لېكىن خىزمەت گۇرۇپپىسى: «بىر قىزنى قانۇنسىز ئەكىرىۋالغان»، «ھارامدىن بالا تاپقان»، «سىنپىي كۈرەشنى ئۇنتۇغان» دېگەن گەپنى كۆپ تەكرارلاۋاتىدۇ، گېپىنىڭ ئۇرانىدىن سېنى چوڭ شەھەرلەردىكى تۈرمىلەرگە تاشلايدىغان ئەلپازى بار.

— نېمە قىلسا قىلسۇن، قېرى ئانامنى، ئېغىر بوي لەيلىنى تاشلاپ كەتمەيمەن.

ـــ كامال ئىنى، جاھىللىق قىلما، مېنىڭ گېپىمگە كىرىپ، بىرنەچچە ئاي ياقا يۇرتلارنى ئايلىنىپ، ئۇيناپ كەلدى، كېيىنچە پۇشايمانىدا قالما، ئىككى مىڭ سوم پۇل، ئۇچ ئايلىق ئاشلىق بېلىتى ساڭا ئازادە يېتىدۇ.

ـــ ماڭا قانچىلىك شاپائەت قىلىپ كەتكەنلىرى ئۇچۇن سىلىگە ئىشىنەي، ـــ كامال ئەرشتە، بەكمۇسۇس كۆرۈنۈۋاتقان ئانامتاش داۋۇنىغا تىكىلدى، ـــ بولدى، جەۋلان ئادەم يېمەس. جازالىسىمۇ ھەق ـ ناھەقنى ئايرىپ ئاندىن جازالا.

ـــ ئۇنداقتا بىزنىمۇ قۇربانلىق قوي قىلىۋېتىدىغان ئوخشىمامسەن؟

ـــ مانا ئەمدى راست گەپلىرىنى قىلدىلا، ـــ كامال ئاچچىق كۈلدى، ـــ سىلىنىڭ مېنى قاچۇرۇۋەتمەكچى بولغانلىرىمۇ مېنى، ئانامنى، لەيلىنى ئويلىغانلىقتىن بولغان ئەمەس، بەلكى يىللاردىن بېرى كوللېكتىپتىن ئىگىلىۋالغان ھارام دۇنيالىرىنى ساقلاپ قېلىش شۇنداقمۇ؟

ـــ كامال ئېسىڭدە بولسۇنكى، ئورمانغا ئوت كەتسە ھۆل ـ قۇرۇقنىڭ ھەممىسى كۆيىدۇ.

ـــ خاتىرجەم بولسىلا، سىلى مېنى ئوت ئىچىگە سۆرەپ ئەكىرىپ بولغۇچە، ئۆزۈم سەكرەيمەن، ـــ كامال غەلىتىلا كۈلۈپ قويدى، ـــ سىلىمۇ بالدۇرراق ھوشلىرىنى تاپسىلا، چۈنكى قىڭغىر قىلساڭ قىرىق يىلدىمۇ تۈتۈلسەن، دېگەن گەپ بار.

ئەتىگەندىن تارتىپ تاكالالاشقان ئىگەمبەردى بىلەن كامال قورساقلىرىنىڭ ئاچقانلىقىنى تۇيماي چۇش ۋاقتىدىن ئۆتۈپ كەتتى. ئىگەمبەردى يېلىناتتى، قورقاق سالاتتى، ھەتتا قانداقتۇر نەرسىلەرنى ۋەدە قىلاتتى. لېكىن ئۇ زادىلا ئېرىمەيتتى. ھېچ ئامالى قالمىغان ئىگەمبەردى ئاخىرقى كوزىرنى مەيدانغا ئاتتى.

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى تادرىسى

ئۇ بولسىمۇ كامال ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان قاشقا تورۇقنى ۋەدە قىلدى. ھەتتا چاۋارنىڭ «ئىنىمىز كامالغا ئاتىدىم» دېگەن سۆزىنىمۇ يەتكۈزدى. كامال شۇنچىلىك ئۇچقۇر، يورغىسى سىلىق، قەدىمى چوڭ قاشقا تورۇقنى بەرگەنلىكىگە ئىشىنەلمەي، ئىگەمبەردىنىڭ كۆزلىرىگە قارىغان ئىدى. ئۇ: «ئىشىنەلمىسەڭ قەسەم قىلىپ بېرەي، ئەمىسە كۆز ئالدىمدا مىنىپ يولغا چىق، مەن كەنتكە پىيادە قايتاي» دېدى.

قاشقا تورۇق، ئىككى مىڭ سوم پۇل (بىر كادىرنىڭ 3 ~ 4 يىللىق مائاشى)، ئۈچ ئايلىق ئاشلىق بېلىتى، بۇ ئەلۋەتتە ئاز مەئىشەت ئەمەس ... شەھەر كۆرۈپ 2 ـ 3 ئاي ئويناپ كەلسىلا بولىدىكەنغۇ ... ھەممە نەرسە شۇنىڭ بولىدىكەن.

كامال تېڭىرقاپ خېلىغىچە ئۈندىمەي جىم تۇرۇۋالدى. ئەگەر ئۇ بىر قارارغا كەلسىلا ئات، پۇل، ئاشلىق بېلىتى ئۇنىڭ بولىدۇ. بۇنىڭ بەدىلىگە قۇمتام دېھقانلىرىنىڭ كۈشەندىلىرى ئۆتكەلدىن ئامان ـ ئېسەن ئۆتۈپ كېتىدۇ. ئەڭ بولمىغاندىمۇ يېرىم ـ يارتا ئۇچۇقدىلىپ ئەمەللىرىنى ساقلاپ قالىدۇ. قىسقىسى ئاشۇ ھارام مەئىشەت ئۈچۈن، سۈلۈكلەر قۇمتام دېھقانلىرىنىڭ قېنىنى مەڭگۈ شوراش ئىمتىيازىغا ئېرىشىدۇ. كامال ئات، پۇل، ئاشلىق بېلىتىگە قۇمتاملىق يارانلارنى سېتىۋېتىدۇ...

«سىز قۇمتام دېھقانلىرىنى ئۈچ يالماۋۇزنىڭ چاڭگىلىدا مەڭگۈ قالدۇرماقچىمۇ؟ ئۆزى ئۈچۈن قېرىنداشلىرىنى ئوتقا ئىتتىرىدىغان ئادەمنى قانداقمۇ ئەر دېگىلى بولسۇن! ...»

پاھ، بۇ تىغدەك ئىتتىك، زەھەردەك ئاچچىق، مىڭ پاتمان گۇرزىدەك ئېغىر گەپلەرنى قىلىۋاتقىنى كىم؟ كامالنى بۇنداق ھاقارەتلەشكە جۈرئەت قىلالىغان قايسى قاپيۈرەك ئۇ؟!

شۇنداق! لەيلى توپتوغرا كامالىنىڭ ۋىجدان تارازىسىغا تىكىلىپ تۇراتتى. لەيلى بۇ سۆزلەرنى دېگىنىگىمۇ ئانچە كۆپ بولمىدى. شۇ چاغدا ئۇ كامالىنىڭ كۆزىگە قاراپ تۇرۇپ:

ــ مەن سىزنىڭ جاسارىتىڭىزنى، ئەرلىك غۇرۇرىڭىز، پاك ۋۇجۇدىڭىزنى ياخشى كۆرگەن! ــ دېگەن ئىدى.

ــ ئىگەمبەردىكا، ھېلىغۇ بىر ئات، ئىككى مىڭ سوم پۇل، ئۈچ ئايلىق ئاشلىق بېلىتىكەن، ــ چاي تاشتەك قاتقان كامال ئورنىدىن تۇردى، ــ تەكلىماكان قۇم بارخانلىرىدەك ئالتۇننى دۆۋىلەپ بەرسىلمۇ ھېچ يەرگە بارمايمەن.

ــ بۇ گەپچە، ــ ئىگەمبەردىمۇ ئورنىدىن تۇردى، ــ توقۇمنى قارنىڭغا ئاپسەندە؟

ــ ئويلاپ باقسام يىللاردىن بېرى ئۇچۇڭلارنى سەمرىتىپ كەپتىمەن. ئەمدى قۇمتام دېھقانلىرىغا ئاسىيلىق قىلمايمەن، ــ كامال بۇلۇتلار ئارىسىدىن سۇس كۆرۈنگەن ئانامتاش داۋىنىغا قاردى، ــ پىچانغا كىرگەن مىنبۇلاردىن ئاڭلىدىم، چاۋار، مەتسىدىقلار لەيلىنى «يامان جاڭگال» قۇملۇقىدا ئۆلتۈرمەكچى بوپتۇ. چاۋارغا دەپ قويسىلا. بۇ ھېسابنى ئالماي قويمايمەن. سىلىمۇ لەيلى بىلەن ئىككىمىزگە نېمە كۈنلەرنى كۆرسەتمىدىلە، ئۆزلىرىگە ھېزى بولسىلا، ئاچچىقى كەلگەندە توشقانمۇ ئادەم چىشلەيدۇ.

ــ راست دەيسەن، تېرىككەن ئىت تامدىن سەكرەيدۇ، دېگەن گەپمۇ بار.

ــ مۇشۇ ھالىغا قېلىپمۇ، تېخى سەكرەشتىن گەپ ئېچىۋاتاملا؟ ــ كامال غەزەپلىك يۈزىنى ئىگەمبەردىنىڭ يۈزىگە يېقىن ئەپكەلدى، ــ بىلىپ قويسىلا،ئۇنداق لالما ئىتنىڭ سەكرىگەن پۇتلىرىنى ئوشتۇۋېتىمەن!

www.uyghurtap.com
ئۇيغۇر كىتاب تۈر بىكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پېڭى تادرىسى

ـــ ئە ... ئەجەب، تۇخۇمدىن ساق، سېغىزخاندىن ئاق ئادەمدەك سۆزلەيسىنا، ـــ ئىگەمبەردى تاتىرىپ كەتكەنىدى، ـــ ئۇنتۇپ قالما، بىز قايسى خالتا كوچىدا پوق دەسسىگەن بولساق، سەنمۇ شۇ كوچىدا بار...

كامال قاقاقلاپ كۈلۈۋەتتى:

ـــ مېنىڭ ئانام ئىمانى كامىل ئايال. ھەرقايسىلىرىدەك ھالال ـ ھارامنى ئايرىماي گېلىغا ئۇرۇۋەرمەيدۇ. سىلەر يولۇڭلارنى راۋان قىلىش ئۈچۈن ماڭا بەرگەن ھارام مەئىشەتلەرگە ۋاقتى كەلگەندە دېھقانلار، ئەترەتلەر، ئەترەت باشلىقلىرى شاھىت بولالايدۇ.

كامالنىڭ مىخ قاققاندەك قىلغان سۆزلىرىنىڭ تېگىگە يەتكەن ئىگەمبەردى لاسسىدا بوشىشىپ، داڭقېتىپ تۇرۇپ قالدى. ئۇ چالغىسىنى مۈرىسىگە ئېلىپ لوڭ ـ لوڭ دەسسەپ كېتىۋاتقان كامالنىڭ ئارقىسىدىن ئۇزۇن قاراپ تۇرۇپ، ئېتىنى يېتىلەپ قۇملۇق ئىچىگە كىرىپ كەتتى.

خۇددى روھى چىقىپ كەتكەن ئادەمدەك بولۇپ قالغان ئىگەمبەردىنىڭ نېمە سەۋەبتىندۇر دىمىغى زىڭڭىدە ئېچىشىپ كۆز جىيەكلىرى ئەتراپىدا سۈزۈك ياشلار پەيدا بولدى. ئۇ قۇمتامدا كىم ئىدى؟ ئەمدى كىم بوپقالدى؟ ئۇنىڭ پىچىقىنىڭ ئالدى ـ كەينى ھەتتا دەستىسىمۇ كېسەتتى ئەمەسمۇ؟ قۇمتام دېھقانلىرى تۇرماق ياشانغان مۆتىۋەرلەر، ھاجىملار، تەقۋادار سوپۇملار ئۇنىڭ ئالدىدىن سالام ـ سەھەتسىز ئۆتمەيتتى. ئۇنىڭ دېگىنى دېگەن، ئەتكىنى ئەتكەن ئىدى! ھېچكىم بويۇنتاۋلىق قىلىپ باققان ئەمەس! ھەم بويۇنتاۋلىق قىلىشنىمۇ خالىمايتتى. «ئىگەمبەرداخۇن»، «ئىگەمبەردىكا»، «كەنت باشلىقى» دېسە ھەممە ئاغزىغا تولدۇرۇپ ئالاتتى. بولۇپمۇ يەر ئىسلاھاتىدا ۋاڭ يۇڭ ئۇنى «ئاكتىپلار قوشۇننىڭ باشلىقى»، «يەر ئۆلچەش، تەقسىملەش

گۈرۈپپىسىنىڭ گۈڭ باشقۇرغۇچىسى» قىلىپ بېكىتىپ قويغان ئاشۇ چاغلار ئەجەب كۆڭۈللۈك ئىدى. قورساق «ۋاي» دېگۈدەك تويۇپ كەتمىسمۇ، ئۇ چاغدىكى ئەڭنىڭ يامالغان ھەم يىرتىق بولسىمۇ، ئادەمدەك قەدىر ـ قىممىتىڭ بولىدىغان! يىغىن ۋە يىغىلىشلاردا تۆت ئېغىز ماختالساڭ، بېشىڭ كۆككە يەتكۈدەك روھىڭ كۆتۈرۈلۈپ، ۋۇجۇدۇڭ كۈچ ـ قۇۋۋىتىكە تولۇپ كېتەتتى. ئەگەر ئالىقاندەك تەقدىرنامە ئېلىپ قالساڭغۇ ئۆيۈڭنىڭ تېمىغا چاپلاپ قويۇپ، ئىشقا چىقماي قاراپ ئولتۇرغۇڭ كېلەتتى...

يەر ئىسلاھاتى كادىرى ۋاڭ يۇڭ ئۇنى «ھەمكارلىق گۈرۈپپا» باشلىقى قىلىپ قويغاندا، ئۇ قانچىلىك خۇشال بولمىغان ئىدى! توغرا، ئۇ يەر ئىسلاھاتى مەزگىلىدە، «ئاكتىپلار قوشۇنىنىڭ باشلىقى»، «يەر تەقسىملەش، ئۆلچەش گۈرۈپپىسىنىڭ (گۇڭ) باشقۇرغۇچىسى» مانا ئەمدى ھەمكارلىق گۈرۈپپىلار قۇرۇلۇش بىلەن «ھەمكارلىق گۈرۈپپا باشلىقى» بولدى. توۋا، خۇدايىم بەرسە مۇنداقمۇ قوش ـ قوشلاپ بېرەمدۇ؟ ئۆلكە ئازاد بولۇش بىلەن ئىگەمبەردى ئەمەل ئېتىغا مىنىپلا كېلىۋاتىدۇ ـ دېسە، ئۇنىڭ بۇنداق خامانىنىڭ موما ياغنىچىدەك كۆزگە چېلىقىپ قېلىشى ئەخمەت گاچىنىڭ ساخاۋىتىدىن بولدى، دېيىلسە ھەرگىز ئاشۇرۇۋەتكەنلىك بولمايدۇ. زالىم پومپىشچىك زومىگەر ۋاسىل بەگ ئەخمەتنىڭ تىلىنى كېسىپ قۇملۇقنىڭ ئىچكىرىسىگە تاشلىۋەتكەندە، ئىگەمبەردى ئۇنى كېچىسى ئوغرىلىقچە ئۆيىگە ئەكېلىپ باقتى. ھەمكارلىق گۈرۈپپا قۇرۇلغاندا، ئىسلاھات مېۋىلىرىدىن بىر ئېشەك، بىر ساپال ۋە ئوزۇقلۇق بېرىپ ئۇنى ھەمكارلىق گۈرۈپپىلارنىڭ بىرسىگە كىرگۈزۈپ قويدى. كوپىراتسىيە قۇرۇلغاندا ئەخمەتنى مال باقار قىلىپ قويۇپ ئۇنى بەكلا خۇشال قىلىۋەتتى. ئىگەمبەردىنىڭ

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

بۇنداق ساخاۋەتلىك ئىشلىرى خېلىلا كۆپ بولۇپ، نامرات يارانلارنىڭ، تۇل خوتۇن، يېتىم ـ يېسىرلارنىڭ ئۆيلىرىنى يوقلاپ، بىرەر ـ ئىككى چارەك ئاشلىق، بىرەر ئۇلاغ ئوتۇن، كىگىز ـ كېچەك دېگەندەك نەرسىلەرنى ئاپىرىپ بېشىنى سىلايتتى. بەزىدە ئىككى ـ ئۈچ قىر خامنى كۆتۈرۈپ بېرىپ: «تامباللىرىنىڭ تايىنى قالماپتۇ، تىكىپ كىيىۋالسىلا» دەيتتى. توۋا، شۇ چاغدىكى ئىگەمبەردى زادى نەگە كەتتى؟! دەشتى قۇملۇقلار ئۇنى يۇتۇپ كېتىپ «ئاچ كۆز، زىناخور، قارا كۆڭۈل» ئىگەمبەردىدىن بىرنى چىقىرىپ بەرمىگەندۇ؟

ئات ئۈستىدە كېتىۋاتقان ئىگەمبەردىنىڭ كۆزلىرىدىن ئۈزۈلمەي تۆكۈلۈپ تۇرغان ياشلار ئۇنىڭ ساقاللىرىدىن ساقىپ، بويۇنلىرىغا ئېقىپ چۈشمەكتە ئىدى. شۇنداق! ئۇ ئاشۇ غەمسىز، ئەندىشىسىز چاغلىرىنى سېغىنىش ئىچىدە ئەسلەپ يۈرىكى ئەلەمزېدە بولۇۋاتاتتى. ۋاي، دەرىخا! ...ئادەم دېگەن ئەجەب نازۇك نېمىكىنا، خۇدايىم بىر كاللەك ئالتۇن بەرسە قورقۇنچىدا كېچىچە ئۇخلالمايدىكەن ... ھۆرمەت ـ تەۋسپىنى قىلىپ داملاپ قويسا جېنى ياشىرىپ، تېنىگە سىغماي قالىدىكەن! كونىلارنىڭ: «ھايۋان تۇياقتىن سەمرەر، ئادەم قۇلاقتىن ...» دېگىنى شۇكەندە.

ئىگەمبەردى قايسى شۇم كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئاشۇ خاتىرجەم، سائادەتلىك، تاتلىق كۈنلىرىدىن ئايرىلىپ قالدى؟ ئۇ بۇ سوئالنى ھەر قېتىم ئەسكە ئالغىنىدا، كېرەم شۇجى كۆز ئالدىغا كېلىدۇ. ئۇ چاۋارنى كۇچارلىق تۇغقىنىم دەپ قۇمتامغا ئۈندۈردى. دېھقانلارنىڭ جانىجان مەنپەئىتى بولغان ئاشلىق ھوقۇقىنى ئۇنىڭغا تۇتقۇزدى. چاۋار ئامبار ھوقۇقىنى ئېلىپ بىر ـ ئىككى يىلغا قالمايلا يۈرىكىنى قاپتەك قىلىپ، ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن

ئاشلىققا خىيانەت قىلىپ، ئازنە بازاردىن كەلگەن ھايانكەشلەرگە ساتتى. كەنت شۇجىسى ھاشىم ياش ئاكتىپلار بىلەن قىر دەريا ئىچىدە يوشۇرۇنۇپ يېتىپ ئۇلارنى تۇتتى ھەم ئاشلىقلىرىنى مۇسادىرە قىلغاندىن كېيىن يېزىلىق ھۆكۈمەتتىكى خاس خادىم نەسرۇللاغا تاپشۇرۇپ بەردى. ھايانكەشلەرنىڭ ئايىغى ئۇزۇلگەندىن كېيىن چاۋار كېچىلىرى ئىگەمبەردى، مەتسىدىق، ھاشىملارنىڭ ئۆيلىرىگە تاغارلاپ ئاشلىق يەتكۈزۈپ بەردى. لېكىن ھاشىم خوتۇنىدىن ئاڭلىغان ھامان بىر تاغار ئاشلىقنى ئارتىپ ئەكېلىپ، ئامبارغا قايتۇرۇۋەتتى. كەنت يىغىنلىرىدا تەنقىدلىدى. «بۇندىن كېيىن يەنە تەكرارلانسا، يېزىلىق ھۆكۈمەت، ھەتتا ناھىيىگە دوكلات قىلىمەن» دەپ ئاگاھلاندۇردى. شۇندىن باشلاپ ھاشىم چاۋارنىڭ كۆزىگە قادالغان مىخ بولۇپ قالدى.

ئىگەمبەردى ھەر قېتىمدا ھاشىمنى «كالا ئوغرىسى» قىلىپ قويۇش سۈيىقەستىنى ئويلىغىنىدا ئۇنىڭ پۇتۇن تېنى تىكەنلىشىپ كېتىدۇ. دېھقانلار، دىكتاتورا خادىملىرى، ھۆكۈمەت كادىرلىرىمۇ ھېچقانداق قىسىرىق چىقىرالمىغىدەك پاكىتلار ئالدىدا ھاشىمغۇ غىڭ قىلالمىغان تۇرسا! ئىگەمبەردى بۇ زەھەرلىك چايانىدىن ھەزەر ئەيلىدى. ھاشىمنىڭ تەقدىرىدەك پاجىئەگە قېلىشتىن قورقتى. شۇڭا ئۇ دەسلەپتە چاۋار سۈنغان «نېمەت» لەرنى ئاز ـ ئازدىن ئالغان بولسا، كېيىنچە كەنتنىڭ ئاشلىق ـ پاختا، ياغلىق دان، قۇرۇق يەل ـ يېمىش، گىلەم، ئۆچكە تۇتىتى، چارۋىچىلىق قاتارلىق كىرىملىرىنى بۆلۈشۈش دەرىجىسىگە يەتتى. تالون يىرتىش، ئۆزگەرتىش، ساختا ھۆججەت ياساش قاتارلىق «ھۈنەر» لەرنى ئۆگەتتى. ئاستا ـ ئاستا پاتقاققا پاتقان ئىگەمبەردى مانا ئەمدى پۇتىنى ئەمەس، ئۆزىنى تارتىپ

چىقىرالمايدىغان خەتەرلىك ھاڭغا كېلىپ قالدى.

ئىگەمبەردى ھاياتىدا بولۇپ ئۆتكەن پۈشايمانلىق كەچمىشلەرنى ئۇيان ئويلا، بۇيان ئويلا، ئەينى يىللاردا ھاشىمنىڭ پېشىنى چىڭ تۇتمىغانلىقىغا قاتتىق ئۆكۈندى. بۇنىڭغا نە چارە بولسۇن، ئۇ ھازىر دېھقانلارنىڭ قارشىسىدا تۇرۇپ، ئۇلارغا تىڭ كۆتۈرۈۋاتىدۇ. كېچىلىرى تىمسىقلاپ، ھىيلە ـ مىكىر يوللىرىنى ئىزلەۋاتىدۇ ... يەنە تېخى ئىچىدە بىر يەرلىرى ئېچىشىۋاتىدۇ ... كامالنىڭ دېگەنلىرى ئېسىگە كېلىش بىلەن تېنى جۇغۇلداپ قورقۇۋاتىدۇ ... ئۇ زادى قانداق قىلىشى كېرەك؟

ئاتنى قامچىلىماي، دېۋىتمەي مىنىپ كەلگەن ئىگەمبەردى كەنت ئىچىگە كىرگەندە گۇگۇم چۈشۈپ قالغانىدى. ئۇ چاۋارنىڭ ئىشىك ئالدىدا ئاتتىن چۈشۈپ، دەرۋازىنى ئىتتىرىپ ھويلىغا كىرىپ كەلگەندە، چاۋار بىلەن مەتسىدىق ئۇنىڭغا تىكىلىپ تۇراتتى. ھەر ئىككى تەرەپنىڭ تاتىرىپ كەتكەن چىرايلىرىدىن نېمىلەرنى ئويلاۋاتقانلىقى چىقىپلا تۇراتتى. ھەممە شۇم خەۋەر كۆڭلىگە ئايان بولغان چاۋارنىڭ ئوڭ قولى سۇس تىترەپ يانپىشىدىكى غىلاپلىق پىچاق ئۇستىدە ئوينايتتى...

ـــ چاۋاركا ئۆيگە كىرەمدۇق ياكى باغقا؟

مەتسىدىقنىڭ سوئالى جاۋابسىز قالدى. لېكىن ئىگەمبەردى بېشىنى تەستە كۆتۈرۈپ چاۋارنىڭ خۇنۇك ۋە زەھەر ئۇچقۇنلىرى چاچراپ تۇرغان يۈزىگە قورقۇپقىنا قارىدى.

ـــ مەتسىدىق ھېچ يەرگە كىرمەيلى، مەن مەشەدىنلا قايتاي، بۇلارنى ئېلىپ قال، ـــ ئىگەمبەردى پۇل، ئاشلىق بېلىتى ھەم ئاتنىڭ چولۇرىنى تۇتقۇزدى، ـــ مەن بەك چارچاپ كەتتىم.

ـــ ئۇ ... ئۇ شۇنچە كۆپ نەرسىگە ئۇنىمىغان ئىكەن، ـــ

چاۋار چىش ئارىلىقىدىن شۇرلىدى، ــ بىز بىلەن بەل تۇتۇشۇش نىيىتىگە كەپتۇ ـ دە!

ــ شۇنداق، ئۇ: «يىللاردىن بېرى ئۇچۇڭلارنى سەمرىتىپ كەلدىم، ئەمدى قۇمتاملىقا ئاسىلىق قىلمايمەن» دەيدۇ، ــ تېلىقىپقىنا دەرۋازا تەرەپكە سلجىغان ئىگەمبەردى ئارقىسىغا قايرىلمايلا مۇنداق دېدى، ــ كامال لەيلىنىڭ «يامان جاڭگالدىكى» پاجىئەسىنى ئاڭلاپتۇ. ئۇ: «چاۋارغا دەپ قويسىلا، بۇ ھېسابنى ئالماي قويمايمەن» دېگەن گەپنى قىلدى.

ئىگەمبەردى چىقىپ كەتتى. لېكىن ئۇ، بېشىغا كەلگەن دىشۋارچىلىقنى ئۇنتۇپ قالغاندەك يېنىككىنە نەپەس ئالدى. چۈنكى ئۇ كامالنىڭ سۆزىنى دېيىش ئارقىلىق لەيلىنىڭ ھەقىقىي دۈشمەنلىرىنىڭ زادى كىم ئىكەنلىكىنى دەۋېلىپ يېپىينىك بولۇپ قالدى.

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ بىرىنچى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

كىتاب ئىسمى: تەكلىماكان ئوغلى (1)
پىلانلىغۇچى: ئېزىز ئاتاۋۇللا سارتېكىن
ئاپتورى: جالالىدىن بەھرام
مەسئۇل مۇھەررىرى: ئەنۋەر قۇتلۇق
تەكلىپلىك مۇھەررىرى: خاسىيەت ئىبراھىم
مەسئۇل كوررېكتورى: گۈلباھار توختەم
تەكلىپلىك كوررېكتورى: قەيىۋم تۇرسۇن
نەشرىيات: شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت - فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۇن - سىن نەشرىياتى
ئادرېسى: ئۈرۈمچى شەھىرى شىخۇڭ غەربىي يولى 36 - قورۇ
پوچتا نومۇرى: 830000
تارقاتقۇچى: شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسى
زاۋۇت: شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتى
فورماتى: 880×1230 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋىقى: 16.75
نەشرى: 2009 - يىل 12 - ئاي 1 - نەشرى
بېسىلىشى: 2009 - يىل 12 - ئاي 1 - قېتىم بېسىلىشى
باسما سانى: 10000
كىتاب نومۇرى: ISBN 978—7—5469—0603—4
باھاسى: 95.00 يۈەن (ئىككى قىسىم)

(باسما ۋە بەت تۈپلەشتە خاتالىق كۆرۈلسە زاۋۇت بىلەن ئالاقىلىشىڭ)